Ellen Alpsten _ Çariçe Katerina

tobias'a; teşekkürlerimle

I

öldü.

Sevgili kocam, bütün Rusların kudretli Çar'ı, öldü; üstelik de tam zamanında. Bir an için orada, kışlık sarayın üst katındaki yatak odasında, zaman donakaldı. Yüksek tavanda asılı avizelerdeki mumların alevi huzursuzca titreşiyor ve odaya puslu, kararsız bir aydınlık veriyordu. Işıklar duvarlardaki yüksek aynalarda dans ediyordu; karanlık köşelerde gölgelerin titreşmesine neden oluyor, Flaman işi goblene nakşedilmiş figürlere adeta can veriyordu. Dışarıda, kapının önünde bütün bir akşam, sonra da gece boyunca süren aynı sesleri duyabiliyordum; aynı fısıltılar aynı mırıldanmalar sıkı sıkıya kapalı panjurları hiddetle sarsan soğuk şubat rüzgârının ulumasına karışıyordu.

Her şey aynen son günlerdeki gibiydi. Hiçbir şeyin değişmemiş olması inanılmaz görünüyordu. Şimdi, Petro'nun bana Poltava'daki büyük çarpışmanın ardından, yaşlı bir askeri işaret ettiği günü anımsıyorum: Savaşta bacağını kaybetmişti. O gün Petro'nun yanında durup teselli ve takdir edici sözler ararken adam bana engel olmuştu.

"Burada, içinde, Hanımefendi" demişti ve işaret parmağıyla alnına vurup, "bacağım hâlâ burada, içinde. Önemli olan da bu."

Ben de şimdi tıpkı öyleydim: Ruhumda, bedenimde ve aklımda Petro hâlâ benimle beraberdi. Ama inançsızlık ve anlayışsızlığın bize hükmediyor oluşuna şaşırmamalı! Zira Rusya'yı o güne kadar en çok zorlayan irade az önce sönmüştü.

Saray Hekimleri Blumentrost, Paulsen ve Horn sessizlik ve mahcubiyet içinde Petro'nun yatağı başında duruyorlardı. Gizliden gizliye, aslında Çar'm beş kapik değerinde ilaçla rahatlıkla kurtarılabileceği duygusu içindeydim. Şimdi yalvarırcasına onun cesedine dikmişlerdi gözlerini.

Yeniden soluk alıp vereceğini mi ümit ediyorlardı?

Eğer gerçekten de öldüyse, ben size daha çok para veririm, sizi hekim

müsveddeleri, diye geçirdim içimden. Ama yüz ifademi bozmamak için büyük çaba harcadım. Hem Feofan Prokopoviç'in hem de Aleksander Menşikov'un beni

gözlediklerini hissediyordum. Prokopoviç, Petro'nun hayallerini kaleme almış, böylece bu düşlere anlam ve kalıcılık kazandırmıştı. Petro ve Rusya ona çok şey borçlu. Menşikov'a gelince; durum tam tersiydi. O, Rus İmparatorluğu'nun en zengin ve kudretli adamı, her şeyini Petro'ya borçluydu.

Menşikov gırtlağını temizledi. Gözlerimi kaldırdım.

İkisi de, hem o hem de Prokopoviç, gözlerini Petro'nun ellerine dikmişlerdi. Bakışlarını takip ettim. Kâğıt, ölü Çar'm hareketsiz, aniden tüm gücünü yitirmiş ellerindeydi hâlâ. Paulsen onun gözlerini kapamış ve ellerini çapraz duracak biçimde göğsünün üzerinde birleştirmişti. Ama sıkıca tuttuğu kâğıdı parmaklarından kurtaramamıştı. Kalem Petro'nun sonuncu ve ölümcül şuur kaybı sırasında elinden düşmüştü; yumuşak yatak çarşafının üzerinde siyah mürekkep lekeleri görünüyordu. Petro ölümünden önceki dakikalarda, kalan son gücüyle mürekkep, kalem ve kâğıt istediğinde, korkudan neredeyse kalbim duracaktı. Hayır, unutmamıştı. Beni de yanma çek-

mek istiyordu; karanlığa, ölüme, unutuluşa. O an bütün bedenimi bir soğukluk kaplamıştı. Kanım donmuş, bütün damarlarım Baltık Ormanları'ndaki kırağı ve dondan ağırlaşmış ağaç dallarına dönmüştü.

Ya onun ellerinin hali! Gözlerimize öyle çaresiz görünüyorlardı ki; o güçlü bedeniyle kıyaslandığında, aşırı narin kalan, onun elleri. Tamamına erdirmek istediği tüm o şeyler için nihayet zayıf düşen, onun elleri. O elleri bu denli güçsüz görmek gene de

dokundu bana ve son aylarda ta yüreğimde duyduğum korku ve öfke kayboldu. Bana kalan son sevgiyi zorlayarak unutmaya çalıştım bu elleri; daha iki hafta önce saçlarımın arasına sokup sık buklelerimi parmağına dolamış, onları koklamış ve bana gülümsemişti üstelik.

"Benim zavallı Katerina'm, hâlâ ne kadar güzelsin! Saçların olmadan manastırda nasıl görüneceksin acaba? Bir de soğuğunu düşün oranın! Bir at kadar güçlü olsan da, sana da saldırır o soğuk. Yevdokiya, zavallıcık, bana hâlâ yazar ve ikinci bir kürk için yalvarıp durur! Neyse ki sen hiç değilse yazamıyorsun!"

Ardından gülmüş, başını geriye yatırıp biraz daha içki istemişti.

Yevdokiya, talihsiz kadın, gencecik kızken onun karısı olmuştu! Onu yalnızca bir kez görmüştüm. Neredeyse tam otuz yıldır bir manastırda sürgündeydi. Delilik

gözlerinden okunuyordu. Saçları dibinden kazınmış kafası soğuk ve kir yüzünden şişlerle, iltihaplı sivilcilerle kaplıydı. Sahip olduğu tek dostu kambur cüceydi. Petro, karısına hücresinde hizmet eden bu talihsiz yaratığın dilini kestirmişti; Yevdokiya'nm sonsuz sızıltılarına ancak peltekleyerek yanıt verebiliyordu.

Onu o gün yalnızca bir kere görmüş olmak -Petro herhalde böyle düşünmüştü— yaşamımın geri kalanını dehşet içinde geçirmeme yetecekti.

Sandalyemden kalkarak Petro'nun yanma gittim ve döşeğinin yanında diz çöktüm. Üç hekim odanın gerideki yarı gölgeli bölümüne çekildiler bir an. Tıpkı tarladaki ürkek kargalar gibi. Petro'nun, yaşamının son yıllarında en çok korktuğu kuşlardı kargalar.

Elini elime aldığımda yumuşak ve serindi. Kısa bir süre için sıktım bu eli, sonra dudaklarıma götürdüm. Bedeninden yayılan koku tanıdık geliyordu: Tütün,

mürekkep, deri ve çok hafif de olsa, Grasse'da kendisi için özel olarak hazırlattığı parfüm özü. Henüz bir ölünün eli değildi bu. Parmakları şimdi

kâğıttan daha kolay ayrılıyordu. Kâğıt cansız bedenini örten çarşafın üzerinde serbestçe duruyordu. Sakin ve emin bir halde kâğıdı aldım. Üzerinde ne yazılı olursa olsun, şimdi, bu hareketi yalnızca benim hak ettiğimi herkese göstermek önemliydi. Yalnızca benim, onun karısının ve çocuklarının annesinin. On iki kez doğurmuştum.

Kâğıt parmaklarımın arasında hışırdadı. Petro kalan son gücüyle birkaç cümle yazmıştı. Bitmek tükenmek bilmeyen arzusunun son heyecanıyla enine boyuna düzenlemeye çalıştığı bir konu.

Okuyamıyor olmaktan ilk kez utanmıyordum.

Doğruldum ve kocamın son arzusunu Feofan Prokopo-viç'e uzattım. Menşikov da en azından benim kadar cahildi! Petro bizi kendi çekim alanına mahkum ettiği andan itibaren, babalarının sevgi ve teveccühü için tartışan iki çocuk gibiydik. Kendi halkının seslendiği gibi Batyuşka Çar, yani Babacığımız Çar. Buna karşılık Prokopoviç bize göre apayrı bir sahnede oynuyordu rolünü. Ondan hep korkmuşumdur: Hem ilahi hem dünyevi aleme hiç yabancı olmayan bu adamdan; bilgisinden ve keskin mizah anlayışından. Tek bir adam üç bin kitapla nasıl başa çıkabilir, söyler misiniz? Kütüphanesinde -en azından can dostum Darya buna yemin et-

mişti- bu kadar çok kitabı vardı! Bütün hepsini okumuş muydu? Peki ya, tüm o diğer şeylere nasıl zaman bulabiliyordu?

Başını hafifçe eğdi, Petro'nun son mektubuna uzanırken. Prokopoviç'in bu davranışı mektuba çok önem verdiği izlenimi uyandırdı; oysa Petro'nun, son haftalarında, benim için nasıl bir kader hazırladığını bilecek biri varsa, kendisiydi...

Besbelli ki, Çar'ın söyleyeceği elzem bir şey daha olduğunu tahmin ediyordu! İki yıl önce Petro'nun o inanılmaz kararını kaleme almasına yardım eden de o değil miydi? Petro için, bütün töre ve yasaları hiçe sayarak, yerine geçecek kişiyi Çar'ın

kendisinin belirlemesini sağlayan kuralı yazıya Feofan Prokopoviç dökmüştü. İkisi de bir halkı hükümdarına bağlamanın Tanrı'nm iradesi ve

takdiri olduğuna derinden inanmışlardı! Petro her zaman, imparatorluğunu kendi kanından olsa bile buna layık

olmayan -oğlu ve tahtının varisi Aleksey gibi- birine bırakmaktansa, buna layık bir yabancıya bırakmayı yeğlediğini söylemiyor muydu?

Aleksey ve gözleri; sık kirpiklerle gölgelenen, dolgun bakışlı o gözler. Çıkık geniş alnı altında annesi Yevdokiya'nm gözleri. İlk karşılaşmamızda ne kadar da ürkek ve güvensiz bakmıştı bana. Doğru dürüst oturamıyordu bile Menşi-kov'dan yediği dayak yüzünden. Değnekle acımasızca dövmüştü çocuğu; sırtı ve kaba etleri kan içinde kalmış, iltihaplı yaralar açılmıştı. Aleksey, ölüme yaklaşmanın insanı

dönüştürdüğünü kavramak için de çok geç kalmıştı artık. Ölüm, güçsüz birine, kendi yaşamında sahip olmadığı değer ve huzuru verebilirdi. Güçlü adamlar ise ölümün nazarında gözyaşı yığınından ibaretti.

Kapatıldığı hücrede, Aleksey'in kararsızlığı önce yılgınlığa, sonunda da inancını yitirmişlerin anlayışsızlığına teslim

olmuş olmalı. Sen benim kanımdan bir kan, etimden bir et değildin Aleksey. Bu yüzden huzur içinde uyuyabilirim. Babam o yalın köylü bilgeliğiyle nasıl derdi? "Başkasının gözyaşları yalnızca sudur."

Gelgelim, Petro bir daha asla göğsüne oturan o karabasanların olmadığı bir uyku uyuyamadı. Aleksey'in çevresindeki işkenceci gardiyan ve cellat, ruhunun bir karga biçiminde dudaklarından dışarı uçtuğuna yemin etmişlerdi. O günden sonra Petro, imparatorluğun her köşesinde bu kara kuşun avlanmasını emretmişti; köylüler ödül karşılığında kargaları yakalıyor, öldürüyor, tütsülüyor ve kızartıyordu. Bunun Çar'a pek yararı yoktu. Kuş yatak odasının duvarlarından ve sıkı sıkıya sürgülenmiş kapılarından sessizce içeri süzülüyor, her gece geliyor ve abanoz kanatlarıyla Çar'm rüyalarının ışığını karartıyordu. Uçuşunun serin gölgesinde Petro'nun ellerindeki kan asla kurumamış olmalı.

Feofan Prokopoviç'e yapay bir soğukkanlılıkla baktım.

Aslında, gevşekçe düğümlenmiş korsemin altında kalbim hızla ve düzensiz atıyordu. Şimdi bayılma zamanı değil! Nakış ve değerli taşlar yüzünden kazıklaşmış terliklerim içinde parmak uçlarımı kıpırdattım. Şimdi güçlü

olmak gerek. Bir İmparatoriçe. Rusya'nın taçlandırılan ilk İmparatoriçe'si, neyle karşılaşırsan karşılaş! Samur kürkümü iyice omuzlarıma çektim ve olabildiğince dik durdum. Yine de elbisemin ipeksi kumaşının altında kollarımdaki tüyler ürperdi.

Prokopoviç nazikçe gülümsedi. Bu yaşlı tilkiyi kandıramazdım elbette. İnsan kalbinin tüm sırlarını bilirdi. Hepsini. Özellikle de benim kalbiminkileri.

Çenemin ucuyla, güçsüzce çiziktirilen satırları okuması için işaret verdim.

Başını ikinci kez eğdikten sonra kocamın son sözlerine yöneltti bakışlarını. Ardından okumak üzere kâğıdı havaya

kaldırdı: "Her şeyimi..." Durakladı, bize baktı ve tekrarladı, «... şeyimi..."

Menşikov yerinden fırladı, tıpkı eski güzel günlerde kırbacı yediği anlardaki gibi. "Kime?" diye sordu Prokopoviç'e. "Hadi söyle, Feofan Prokopoviç, kime?"

Kendimi tuttum; ama heyecandan nefesim kesilmişti. Üzerimdeki kürk aniden fazla gelmeye başladı.

Feofan omuz silkti. "Çar cümlesini tamamlayamamış. Hepsi bu kadar." Yanılıyor muydum, yoksa her tarafı kırışıklıklarla kaplı yüzünde ikinci bir gülümseme mi vardı? Bana bir an baktı, sonra gözlerini indirdi.

Bir darbeyle yeniden hayata döndüm. Hiçbir şey belirlenememişti! Düşüncelerim karmakarışıktı. Petro ölmüştü; ama bu benim güvende olduğum anlamına

gelmiyordu! Aksine.

"Hepsi bu mu? Yani bütün hepsi bu kadar mı?" diye tekrarladı Menşikov ve

saygıdeğer Pskov Başpiskoposu'nun elinden kâğıdı çekip aldı. "Bu olamaz!" diye mırıldandı ve anlamsız gözlerle harflere baktı.

Prokopoviç kâğıdı sakince geri aldı. "Okuyamazsın ki, Aleksander Daniloviç. Okuma yazmayı öğrenmek yerine yapacak daha iyi şeyler buldun hayatta."

Menşikov sert bir yanıt vermeye hazırlanırken, iki adanı arasındaki hararetli kavgayı hemen önledim. Şu anda yapacak çok daha önemli şeyler vardı. Her an önemliydi! Hemen harekete geçmem gerekiyordu; tabii, Yevdokiya'nın kaderini paylaşmak istemiyorsam; ya da bir kızağın tepesinde Sibirya'ya sürülmek; ya da daha kötüsü, aşağıda Neva'nın buz kütleleri arasında yüzükoyun sürüklenmek.

"Feofan, bununla, Çar'm, yerine geçecek kişiyi belirlemeden öldüğünü mü söylemek istiyorsun? Rus İmparatorlu-

I

ğu'nun varisini tayin etmeden?" diye sordum emin olmak istediğimden.

Başını ağır ağır sallayarak onaylarken anlaşılması zor bir ifadeyle yüzüme bakıyordu. Efendisinin yatağı başındaki uzun nöbet yüzünden gözlerine kan oturmuştu. Koyu renk saçları bir papaza yaraşır şekilde uzun ve pudrasızdı. Aralarında ak perçemler vardı ve düz bir şekilde omzuna kadar sarkıyordu. Bugün üzerinde sıradan bir ruhaninin giydiği yalın, koyu bir papaz cüppesi vardı. Üzerindeki hiçbir şey, Petro'nun kendisine verdiği yığınla payeyi ve makamı ele vermiyordu; göğsünde asılı duran, değerli taşlarla süslü ağır haçtan, panagia?da.n başka hiçbir şey. Yaşlıydı. Bunu böyle kolayca nasıl unutabildim? Daha yirmi yıl önce, henüz Novgorod Başpiskoposu'yken bile bana çok yaşlı görünmüştü. Ama bir gözüm onun üzerinde olmalıydı; Prokopoviç daha bir sürü çara hizmet verebilecek adamlardandı! Onsuz kolaylıkla, hemen unutulabilirdim.

Öne doğru eğildi ve bana bir eliyle kâğıdı uzattı. Kâğıdı elinden aldım ve elbisemin katlarından birinin içindeki gizli cebime koydum.

Feofan doğruldu. "Çariçe Hazretleri" diye konuşmaya başladı, aniden gücünü yitiren bir sesle. "Kâğıdı senin ellerine teslim ediyorum."

Nefesim durdu birden, bana böyle hitap edince. Kararını böylelikle vermiş mi oluyordu? Menşikov başını kaldırdı ve dikkatle bize baktı.

"Feofan..." Durakladım. Söyleyeceğim şeyler için en iyi sözcükleri nasıl

bulabilecektim? "Evine git, Feofan. Sabah oluyor neredeyse ve senin yaşındaki bir insanın uykuya ihtiyacı vardır. Seni çağıracağım. Ve o ana dek, Çar'm son sözlerini yalnızca bu odadaki üç kişinin bildiğini de unut-

ma.

Anlamıştı. "Çariçe Hazretleri, sana ebedi sadakatimi ve hayranlığımı sunuyorum. Sen tüm Rusların anası, Çar'ımı-zın yaşayan ruhusun. Rusya, Çar'm keskisi sayesinde yaşam ve biçim kazanan işlenmemiş bir kütleydi!" Keşke, diye geçirdim aklımdan, Prokopoviç ettiği bu nadide sözcüklerin her biri için bir parça altın alsaydı! Ama o zenginliğe aldırmıyordu. Peki ya ne istiyordu? İstikrar, Katerina Alekseyev- na, istikrar. Sanki bunları Petro'nun içkiden kısılmış sesi fısıldıyordu kulağıma. İstikrar onun her zaman üzerinde durduğu tek şeydi. Bu aynı zamanda bilge Prokopoviç'in sadakatinin de anahtarı olmalıydı. Kararını vermiş ve öncesine göre daha da fazla eğilmişti. Yeniden doğrulduğunda, bakışlarını benimkilerle birleştirdi. Birbirimize söyleyeceklerimiz için kelimelere gerek yoktu. Yirmi yıl beraber yaşamak ve beraber savaşmış olmak, bizi sessizce ve sıkı sıkıya birbirimize bağlıyordu. "Biz de Feofan, senin Biz'e verdiğin büyük hizmetleri unutmayacağız. Ve bu hizmetlerini, öyle ümit ediyoruz ki gelecekte de sürdürürsün." Konuşmamı bilinçli olarak resmi bir biçime büründürmüştüm.

Bedenini yeniden eğdi, konuşmaksızın ve saygıyla.

"Seni Aziz Andreas Nişanı'yla onurlandıracağız. Ayrıca sana Kiev'de bin, hayır, iki bin köleli bir arazi hediye edeceğiz." Hemen bunun bedelini kimlerden sağlayabileceğimi düşündüm. Bir çözüm yolu bulunurdu artık.

"Beni çok onurlandırdınız, Çariçe." Feofan durdu ve bekledi.

Kapının yanında kaide gibi duran ve sessizce bizi seyreden hizmetliye başımla işaret verdim. Bizim üçümüzün ve hekimlerin dışında odaya girmesine izin verilen tek kişi bu hizmetliydi.

"Feofan Prokopoviç'in faytonunu hazırlat ve ona aşağıya inene kadar yardım et. Kimsenin onunla konuşmasına izin verme. Duyuyor musun?"

Telaşla başını salladı. Uzun kirpiklerinin gölgesi pembe yanaklarına düşüyordu; pek şirindi. Yüzü bir anda acıyla başka bir adamın yüzünü anımsattı bana. Ne yazık ki ölmüş birininkini. Yine de birçok gün ve gece boyunca seyretmek zorunda kalmıştım o yüzü; Petro'nun o başı koyduğu yerde, karyolamın yanı başında. İçi alkolle dolu ağır bir cam kabın içinde yüzüyordu, öylece, tıpkı kış boyunca votkaya yatırılan elmalar gibi. Gözleri sonuna kadar açık, kederle bana bakıyordu. Canlı günlerinde yumuşacık olan dudaklar, kan çekilince büzülmüş, incelmişti. Ölüm acısı sırasında dişlerin üzerinden di tlerine doğru geri çekilmişlerdi. Yaşadığım ilk dehşetin ardından kavanozu hizmetçimden uzaklaştırmasını istediğimde, Petro beni manastır ve kırbaçla tehdit etmişti. Böylece bu şey daha pek çok hafta karyolamın, Petro'nun paylaşmak istemediği yatağımın yanı başında durmuştu.

Bu anıyı çarçabuk savdım ve üstüne basarak tekrarladım: "Kellen ortada, delikanlı; sakın kimseyi onunla konuşturma!"

Feofan bu sözler üzerine sessizce güldü.

"Korkmayın, Çariçe. Prokopoviç kimseyle konuşmak istemezse, kimse de onunla konuşamaz. Gel bakalım, delikanlı, şu yaşlı adama kolunu ver!"

Çocuğa bir işaret yaptı ve delikanlı eğilerek kapıyı açtı ona.

Koridorda, korku içinde, donuk yüzlere rastladım. Soylular ve hizmetliler orada, tıpkı tuzağa yakalanmış tavşanlar gibi oturmuş ürkekçe bana bakıyorlardı. Görünmem kalabalığın arasında bir dalgalanma yarattı. Madame de la Tour, kızlarımın sıska Fransız öğretmeni, benim küçük Natal-

ya'mı kendisine doğru çekti. Onu orada görmek hiç hoşuma gitmedi. Koridor çok soğuktu ve dün öğleden sonra bir iki öksürmüştü minik kızım. Elizabet ve Anna da öğretmenin yanındaydı. Benimkileri arayan bakışlarından sakındım. Onlar henüz çok gençti! Nasıl anlayabilirlerdi. Henüz ne ben ne de koridordaki diğer insanlar biliyordu, korkulacak kişinin ben olup olmayacağını.

Kalabalığın içinde bazı yüzler aradım. Petro'nun erkek torununun taraftarları, Prens Dolgoruki ve küçük Petro Alekseyeviç yoktu. Neredeydiler? Tahtın kime geçeceğiyle ilgili planlarını hangi köşede yapıyorlardı acaba? Bu planları bir an önce

öğrenmeliydim!

Feofan Prokopoviç ve genç hizmetkâr, Petro'nun yatak odasından benim ardımdan çıktılar. Bense kapıda durup gövdemle Çar'm yatağına yönelen bakışları engelledim. Tanrı'ya şükür geniş yapılıyım!

Kısa bir süre iki adamın arkasından baktım. Hizmetlinin bacakları ve arka kısmı, dar kesimli açık renk ipek pantolonunun altında kaslı görünüyordu. Prokopoviç'in genç erkeklerden hoşlandığı söylentisi doğru muydu acaba? Eğer öyleyse, refakatçi seçimim doğruydu demek ki. Onu mutlu edecek birisiydi.

Menşikov güldü. "Yaşlı kaçıktan iyi kurtuldun!"

Ona doğru dönüp istediğimden daha sert bir yanıt verdim: "O bir kaçık değil. Kaçık olan biziz. Umarım sözünde durur."

Çaresizlik içinde bana baktı. "Sana ne sözü verdi?"

"Gördün mü! Burada kaçık sensin! Sen yalnızca söylenen sözleri duyuyorsun! Oysa bundan ötesi söyleniyor!" diye yanıtladım yalnızca. Bir adımda yanma vardım ve gömleğinin dar kesim yeleğin üzerine genişçe katlanmış yakasını kavradım. Biraz sert çekmiş olmalıyım ki, bir süre nefes alamadı.

İrkildi ve hızla ellerini havaya kaldırdı, geniş manşetlerinin ağır dantelleri

hışırdayarak savruldu.

Sert bir ifadeyle yüzüne bakarak fısıldadım: "Menşikov şu anda bu saçmalığa ayıracak zamanımız yok. İkimiz de aynı sandaldayız ve şu anda boşa harcadığın her saniye için Tanrı'dan af dilemelisin!"

Henüz kurtulmaya cüret edemediği sıkı kavrayışımın altında ıkındı.

"Dışarıda, koridorda kimi göremediğimi biliyor musun, Aleksander Daniloviç? Tahmin et bakalım! Küçük Petro Alekseyeviç Romanov'un ve sevgili akıl hocalarının yokluğunu acıyla hissettim! Onlardan bir iz yok! Bunun anlamını, Rus

İmparatorluğu'nun yasal varisinin neden dedesinin ölüm döşeğinin yanında, yani ait olduğu yerde bulunmadığını anlayabiliyor musun?"

Menşikov güçsüzce başını salladı. O iri ve güçlü adam, pörsük bir halde, oyuncak bir bebek gibi, ellerimde asılıydı; bir kez daha yutkundu. Alnı ter içinde kalmıştı. "Herhalde İmparatorluk kışlalarında, birliklerin başında olduğundandır! Belki de çok yakında askerler onu omuzlarının üzerlerine alıp, çok yaşa, diyeceklerdir! Büyük Petro'nun ölüm haberinin verileceği anı bekliyorlardır! Peki o zaman bize ne olacak? Babasını kimin idam ettirdiğini anımsarsa ne olacak? Aleksey'in fermanının altındaki ilk adın kime ait olduğunu biliyordur herhalde -her ne kadar, yazı yazmayı

bilmediğinden, imza satırında yalnızca çarpı işareti olsa da!-Menşikov! Güzel Tanrım, bir şeyler yapmalıyız! Bizi Sibirya'ya sürmek, ödüllendirmek olur onlara göre! Prens Dolgo-ruki'nin senin ve benim küllerimizi rüzgâra savurmaktan başka bir arzusu yoktur herhalde!"

Onu serbest bıraktım, geriye doğru tökezledi. Ağıryüzük-lü parmaklarıyla

gözkapaklarmı ovuştururken, hâlâ kendine

gelememiş görünüyordu. Ama gözlerini açtığında, bakışındaki duruluk beni

şaşırtmıştı. Konuşurken başını salladı. K.endin söylüyorsun, Katerina Alekseyevna; onlar Çar'ın vefat haberini duyacakları anı bekliyorlar! Ama Petro'nun öldüğünü bu odadaki bizlerden başka kimse bilmiyor ki! Fe-ofan Prokopoviç ve biz hariç, kimse bilmiyor!"

Durdurmama fırsat vermeden koridora açılan kapıya varıp Petro'nun dairesinin önünde nöbet tutan subaylardan birini yanma çağırdı.

"Feofan Prokopoviç az önce gitti. Onu gördün mü?" diye sordu askere usulca. Asker hararetle başını salladı evet anlamında. Menşi-kov'la yaptığı bu konuşmayı kendi geleceği açısından çok anlamlı buluyordu herhalde.

"İyi" diye sürdürdü Aleksander Daniloviç konuşmasını. "Yanına yirmi adam al. Faytonunu takip et ve adam eve var-dığmaa evi kuşatın! Sakın ola ki, içeriye bir insan ya da bir fare girip çıkmasın!"

Genç adam bir kez daha salladı başını. Sonra bir an du-raksadı. "Peki yanındaki hizmetli ne olacak? Onu..?" Eliyle, yatay bir şekilde boğazını yalayan belirgin bir hareket yaptı.

Menşikov "Hayır" dedi, "o, yaşlı adama refakat etmeli." İki adam birbirine kısa bir süre bilgiç bir tavırla sırıttı. Menşikov subayın omzuna vurarak: "Her şeyi güzelce halledersen, bu senin çıkarına olur!"

Genç adamın gözleri parlıyordu.

"Adın ne?" diye sordu Menşikov ardından.

"Orlov, Prens'im!" Bunu söylerken Menşikov'un önünde olabildiğince eğildi. Menşikov bir kez daha başını salladı onu yüreklendirirce-sine ve kapıyı tekrar kapadı.

13

Bu girişimi hoşuma gitmişti. Pek çok savaşı kendisi lehine çeviren, başını en kötü beladan pek çok kez kurtaran o cesur ve kararlı adam yine iş başındaydı. Petro ne

demişti, Aleksander Daniloviç'in kirli işleri yüzünden biri onu kendisine şikayet etmeye kalktığı zaman?

"Menşikov hep Menşikov olarak kalacaktır; her ne yaparsa yapsın!"

Konu böylece kapanmıştı.

Ona korku salmayı başarmıştım. Ama bu yalnızca ilk adımdı. Ve haklıydı: Bizden başka kimse Çar'ın öldüğünü bilmiyordu! Bu bilgi sayesinde birkaç saat öndeydik, bu sır çok ihtiyacımız olan zamanı kazandırıyordu bize; yarın sabaha kadar Petro'nun şehrinin üzerini kurşun ağırlığında bir kubbe gibi örtecek olan zamanı.

Aynı fikirde olduğumu hissettirircesine, biraz daha yumuşak bir ses tonuyla ona "Hadi gel. Yan tarafa, küçük kütüphaneye geçelim" dedim. Onu hafifçe öne doğru ittim.

Emin olmayan adımlarla, iki gün iki geceden bu yana Petro'nun yatağı başında nöbet tuttuğu sandalyeye doğru ilerledi. Gümüş işlemeli yeşil brokar ceketi özensizce arkalığın üzerinde asılı duruyordu. Kumaşa yedirilen gümüş ipliklerden her biri bir köylü ailesini en az iki yıl geçindirebilir-di. Sapı fildişi kaplama asası yandaki küçük masaya dayalıydı. İkisini de eline alıp Petro'nun küçük kitaplığına açılan gizli kapıya yöneldi.

Hekimlere seslendim: "Blumentrost! Ben izin vermeden üçünüzün de bu odayı terk etmesini istemiyorum, beni anlıyor musun?"

"Ama..." Yanıt vermek istedi.

"Majesteleri'nin ölüm haberinin açıklanmaması imparatorluğumuzun arzusudur. Tek bir sözcük yok! Yoksa burada Rusya'da bir daha hekim olarak çalışamazsın, bilesin!" [14]

İyi konuşmaydı. Bu ses tonu Petro'yu da memnun ederdi. "Çariçe'm, nasıl

buyururlarsa." Blumentrost sessizce eğildi.

"Güzel. Sonra ödüllendirileceksin. Bu meslektaşların için

de geçerli."

Menşikov duvardaki gizli ve komşu odaya geçit veren dar kapıyı açmış beni bekliyordu.

Hafifçe sendeliyordu. Nöbet sırasında içmiş miydi acaba? Yoksa yorgunluk muydu onu ayakları üzerinde emin olmadan durmaya iten? Ya da: Korku muydu?

Küçük, karanlık odaya ondan önce girdim. Petro'nun gizli imparatorluğuna. Şöminedeki ateş yeni sönmüştü; duvarlardaki ahşap ısıyı keyifle geri yansıtıyordu. Yer İran seferi dönüşünde getirdiğimiz yumuşak halılarla kaplıydı. Yazı masasının, şöminenin ve rafların önündeki sade sandalyeleri Petro bizzat yapmıştı. Bazen gece yarılarına doğru bile odasından yükselen rende ve çekiç sesleri duyardım.

Marangozluk ve oymacılık işleri onun şeytanlarını ve korkularını savardı. Bazen yorgunluktan planya tezgâhının üzerinde uyuyakalırdı. Böyle zamanlarda Menşikov onu tek başına omzuna alır, yatağa taşırdı. Ben orada onu beklemiyorsam, o zaman genç bir erkek hizmetlinin karnını kullanırdı yastık olarak.

Odanın yüksek pencerelerinde, Büyük Kuzey Savaşı'ndan önce, henüz genç bir adamken, Hollanda'dan satın aldığı ağır dokuma perdeler asılıydı. Raflarda kitap üstüne kitap duruyordu: Gezi notları, deniz yolculuğu, deniz ve kara savaşları üzerine yazılar ve din konulu yapıtlar. Bu yapıtların her birini dönüp dönüp

karıştırmıştı. Onu asla takip edemediğim bir dünyaydı burası. Yazı masasının üzerinde hâlâ açık duran, köşede ve şöminenin yanında üst üste yığılı kitaplar 15

vardı. Bazıları matbaa baskısıydı ve deri kaplıydı, bazılarıysa uzun zaman önce manastırlarda elle yazılmış, sonra yine elle kopya edilmişti.

Şöminenin üzerindeki tabla, Petro'nun gururu "Natalya" firkateyninin aslına uygun modelini saymazsak, boştu. Onun üzerinde oğlumuz Petro Petroviç'in yağlıboya tablosu asılıydı. Ani ölümünden hemen birkaç ay önce resmedilmişti. Babasının ve

benim kalplerimizi parçalayan o ölüm. Çok büyük acı, çok acımasızca kesintiye uğrayan umutlar. Aklımı kaçırmış gibiydim o zamanlar. Her şey anlamsız geliyordu bana.

Odaya uzun zamandır girmiyordum; çünkü sahi gibiydi bu resim. Sanki oğlum elinde tuttuğu küçük meşin topu bana atıverecekti. Sarışın bukleleri dantelli beyaz bir gömleğin üzerine dökülüyor, hafif tebessüm yayan dudaklarının arasında bir dizi küçük inci diş görünüyordu.

Onun şu anda burada olması için, onu Rusya'nın Çarı ilan etmek için canımı verirdim. Gerçi daha çok genç, şüphesiz. Ama benim ve senin kanından bir oğul, Petro. Bir hanedanlık. Her hükümdarın ve bizim de istediğimiz şey bu değil mi? Şimdi bir tek kızlarımız hayatta ve korkak, sevilmeyen bir torun.

Genç Prens'in düşüncesi soluğumu kesen bir güçle geri gelmişti. Pyotr Alekseyeviç, Petro, onu doğar doğmaz, henüz memedeyken almış ve talihsiz annesinden uzaklaştırmıştı. Zavallı Charlotte. Her zaman ürkek ama soylu bir atı andırırdı ve babası da onu tıpkı bir at gibi, o şen şakrak Braunsch-weig'dan ayırıp Rus Sarayı'na gelin olarak satmıştı. Onu Aleksey'in önüne yem olarak atmıştı; o zor mizacın ellerinde çok geçmeden kırılacak bir oyuncak. Charlotte, St. Peters-burg'daki ilk dönemlerinde çok ağlamaktan sürekli şişmiş gözlerle dolaşmıştı. Bunu sıla hasretine bağlıyordum. Ama

çok geçmeden, bir sürü morluktan ve şişlerden çehresi neredeyse tanınmaz hale gelmişti. Aleksey narin Alman Prensesi döverek ruhunu bedeninden ayırıyordu. Bir kız çocuğu doğurduktan sonra yeniden hamile olduğunu fark edince, korkudan o kadar çok ağlamıştı ki, eteğim bile ıslanmıştı. Yaşamındaki dehşet ve yılgınlık onu soluk alamaz hale getirmişti. Peki, şimdi neredeydi küçük oğlu? Prens Dolgoruki'nin sarayında mı? Kışlalarda mı? Dışarıda, kapının önünde mi? Henüz on iki yaşındaydı; ama ondan şeytandan korktuğumdan daha çok korkuyordum. Petro'nun, Çareviç unvanını bile layık görmediği o çocuktan! Dolgorukiler genç Petro'yla iktidara gelecek olurlarsa, bu, yaşamımın son gecesi demek oluyor.

Menşikov ölünün odasına açılan kapıyı bir kez daha açıp Blumentrost'a bir sürahi koyu şarap getirtmesini söyledi; hayır, hayır, sükunet içinde düşünmek istiyorsa, iki sürahi.

Bir hizmetli sessizce odaya süzüldü. İki şişeyle üzerinde Venedik işi camdan yapılma birkaç bardağın bulunduğu bir tepsi getirdi.

Aleksander Daniloviç Menşikov ve ben yalnızdık. Hâlâ biçimini koruyan bacaklarını önüne doğru uzatıp koltuğa yaslandı. Oturduğu narin mobilya kırılacak gibi duruyordu altında. Sessizlik içinde ve düşüncelere gömülü bir halde birkaç yudum içti. Ardından, rengârenk süslerle kaplı bardağı ateşin yönüne doğru çevirdi ve sağa sola döndürdü. Alevler renkli kesmelerden geçerek içindeki şarabı aydınlattı. Kadeh kanla doluymuş gibi görünüyordu.

Onun karşısına oturdum ve tırnaklarımla kadehimi tıklamaya başladım. Bu gece içki oyunlarına yer yoktu. Şarabın kaynar halde Menşikov'un boğazından aktığını hayal ettim. Kadehini şaka yapıyormuşçasına bana doğru kaldırdı. Donup kalmıştım; sanki az önce canım bedenimden ayrılmıştı.

17

Ama canım bedenimden az önce ayrılmıştı da zaten: İşte tam da bu beni

kurtarmıştı, umarım!

"Çariçe Katerina Alekseyevna'ya içiyorum. O sıralar senin üzerine oynamam işe yaradı, Prenses'im! Sana, en büyük kaybıma! Sana, en yüksek kazancıma!" Birden başını öyle hızla geriye attı ki, kafasındaki peruk yere düştü; yüksek sesle gülmeye başladı. Neredeyse kışın uluyan kurtlar gibi çınladı sesi: yüksek ve alaycı. Şaşmamalı, Petro'nun yatağı başındaki nöbetinin son saatlerinde de içmişti.

Onun bu küstahlığını soğukkanlılıkla karşıladım. Petro olsaydı bunun için ona kırbacı basardı.

Menşikov bir köpek gibi acı çekiyor, hepsi bu kadar, dedim kendi kendime. Onun da Efendisi ölmüştü az önce. Ona ne olacağı belli miydi? Hiç hesapta olmayan acıların saatin-deydi. Ona şu anda çok ihtiyacım vardı. Ona, Gizli Kurul'a ve birliklere. Bu düşüncelerle ona baktım, ta ki gülmeyi kesene dek. Çoğu dökülmüş ama hâlâ sarı olan perçemlerinin altındaki yüzü kızarmıştı, bir yudum daha alıp bardağının kenarından güvensizce bana bakarken.

"Peki ya sen, Menşikov?" diye sordum sonunda yalnızca.

Başını sağa sola salladı, bir süre duvara baktı ve aniden elindeki kadehi koyu renk ahşap kaplamaya fırlattı. Bardak tuzla buz oldu, şarap yavaş yavaş ve kıpkızıl yere aktı. Ardından: "Haklısın. Bir çamaşırcı parçası Çariçe, bir börekçi imparatorluğun en zengin ve en güçlü adamı!" dedi.

"Çar'dan sonra" diye anımsattım nazikçe.

Bana hoşnutsuzlukla baktı ve yavaşça tekrarladı: "Elbette. Çar'dan sonra." Alevleri seyreden bakışı hoşuma gitmedi. Ama hemen toparlandı. "Ne alışılmadık bir zamanda yaşıyoruz! Ne alışıl-

madik bir yaşam, Prenses'im! Bunu ancak İlahi iradeyle açıklayabiliriz kendimize!" Başımı onaylarcasma salladım ama bir yandan da düşünüyordum: Alışılmadık mı? Evet, Avrupa saraylarında böyle söyleniyor olmalı. Elçi ve katipleri neşelendiren şey buydu şimdi. Ama Petro'ya göre, arzulanan şeye alışırdı. Zavallı bir köylü kızının Rusya'nın imparatoriçeliğine yükselmesine alışırdı. Şu andan itibaren neler olacağı düşüncesi tüm kanımı harekete geçirdi. Sanki damarlarımda binlerce karınca geziniyordu.

Ben, bulaşıkçı kız. Ben, ortalık hizmetçisi. Ben, savaş tutsağı. Ben, çamaşırcı kız. Ben, karargâh orospusu. Ben, aşırı makyajlı şişman ayyaş.

Ben, kocasını aldatan! Ama o, en son ana dek bana aitti. Ve artık konuşamaz! Şu andan itibaren

söyleneceklerin olup olmaması benim elimde. Özgür olabilirdim. Tüm kölelerin, "kulların" en büyük arzusu: Volya, mükemmel, yabanıl, büyük özgürlük.

Uzandığımda tutabileceğim kadar yakın, yine de henüz yürek yakacak kadar uzak. Hayır, nereden geldiğimi asla unutmadım: Ben ve İmpa-ratoriçe Hazretleri olmak..? Menşikov hâlâ duvarı seyrediyordu. Elinde yine ağzına kadar dolu başka bir kadeh tutuyordu. Birden elinden kaydı ve çenesi göğsüne düştü. Şarap beyaz dantelli gömleği ve mavi yeleğinin üzerinde büyük, kırmızı bir leke meydana getirdi. Uyuyakalmıştı. Tolstoy gelmeden birkaç dakika kestirmesine göz yumdum. Çok geçmeden yapacaklarımızı konuşmamız gerekiyordu. Daha sonra onu sarayına taşıyabilirlerdi, iyice uyuyup ayılabilmesi için. Aziz Andreas Nişanı'na da, benim ona verebileceğimden çok daha fazla köle ve unvana da zaten sahipti. Ona

vadedebileceğim hiçbir şey yoktu. Ama o kendiliğinden kalacaktı. Hiçbir şey, şu eski korku kadar,

insanı hayata bağlayamaz, Katerina, diye kulağıma fısıldar gibi oldu Petro. Ha şöyle, demek ki oluyormuş. Bir Çariçe gibi düşünmeye başlıyordum artık.

Kışlık sarayın bahçesine açılan pencereye yaklaştım. Elbisemin eteklerine ve kol ağızlarına iliştirilmiş altın ikonalar her adımımda şangırdıyordu. Prusyalı Prenses Wilhelmine Berlin'de, benim giyim tarzımı görünce kahkahalara boğulmuştu bir zamanlar: "Rusya'nın Çariçesi gezgin bir çalgıcının oynattığı gelin kuklasına benziyor!"

Evet ama kocam beni seviyordu, Wilhelmine. Kocamı güldürüyordum ve o da burnunu vücudumun bütün çukur-cuklarma sokuyordu.

Pencerenin önündeki, St. Petersburg'un -Bizim şehrimizin! Bizim rüyamızın!- gecelerinin soğuğunu saraydan uzak tutan astarlı kumaşı kenara ittim. Seni artık sonsuza kadar kollarında tutan kadifemsi ve simsiyah gece, şimdi Neva'nm suyunu da Aleksander Nevski Manzarası'nı da karanlığa gömmüştü. Katışıksız ve sınırsız arzunla; uyruklarının, soyluların ve kölelerinin yüz binlercesinin acısıyla, bataklık araziden yarattığın şehir. Bu şehir, şimdi toprağın altına gömülü olan köle işçilerin acıları, yakınmaları ve cesetleri üzerinde kurulu. Ama bu görkemin yanında onları kim anımsar ki? Rusya'da bir fazlalık var olduysa, o da insan yaşamıydı. Sabah, önce solgun ve serin ama ardından hafif küllenmiş kor gibi sarayın düz duvarlarına yansıyacak.

Sen burada ışığı hapsettin, Petro. Şimdi ona ne olacak? Bana yardım et!

Dış cepheleri yirmi yıl önce, o güne dek bilinmeyen bir görüntü sunan yüksek evlerin pencerelerinin ardında, mumlar yanmaktaydı: Sabırsız, ürkütücü ve talepkâr bir titreklikle. Işıklarının, bir hayalet el yardımıyla nasıl da huzursuzca sokaklara ve odalara aktığını gözledim.

Dışarıda, avluda süngüsü üzerine eğilmiş bir nöbetçi duruyordu. Omuzları

seğiriyordu; alevlerin titreşen ışığı altında bunu görebiliyordum. Süvariler atlarına binip hızla kapıya doğru koştular. Blumentrost verdiğim emre sadık kalmış mıydı? Yoksa bunlar dünyaya inanılmazı ilan etmek için mi acele ediyorlardı? Dolgorukiler'e mi gidiyorlardı? Rus dev devrildi. O öldü. İnsani olarak ebediyete kavuştu.

Davranma zamanıydı. Pencerenin önünden küçük kütüphaneyi koridora bağlayan kapıya yöneldim aceleyle. Tıpkı umduğum gibi, koridorda az insan vardı. Duvar kaplamasına kayıtsızca yaslı duran asker beni görünce hazır ola geçti.

"Bana Kont Andreyeviç Tolstoy'u çağır. Ayrıca Kont Apraksin, Baron Ostermann ve Pavel Yaguşinski'yi. Acele et, Çar onları görmek istiyor!"

Sesimin neşeli çıkmasına ve son sözlerimin uzun koridorda duyulmasına özen gösterdim. Hızla uzaklaşan askerin ardından sözde sevinçle baktım. Koridordaki insanlar reveranslarını bitirip doğrulur doğrulmaz fiskoslar başladı.

Ancak kapıyı arkamdan kapar kapamaz, acıma geri döndüm.

Korkuyordum. Evet, Petro tam zamanında ölmüştü. Ama şimdi ne olacaktı? Volya mı yoksa sürgün ya da ölüm mü?

Uzun zamandır gerçek bir korku hissetmemiştim, bunun farkına şimdi varıyordum. Şu gerçek, ısıran duyguyu; insanın midesini düğümleyen, terini donduran ya da soğuk soğuk akmasına neden olan, kalp atışlarını yavaşlatan ve bağırsakları açan korkuyu, şeyden beri... Hayır, dur!

Eğer kafamı boşaltmak istiyorsam, şimdi bunları düşünmemeliydim! Eğitimsiz aklımla aynı anda yalnızca tek bir şeyi yapabilirdim.

Arkamda birinin mırıldandığını duydum: Menşikov uykusunda hem konuşuyor hem de ağlıyordu. Onunla şimdi yalnız olmak ve onu kontrol altında tutmak en iyisiydi. Onu bu odadan ancak bir karara varıldığı zaman salacaktım. Tolstoy ve Kurul da bir an önce gelseydi ya! Kurul bana itaat ederse birlikler de ona itaat ederdi. Peki, unvanı olmayan ama benim istediğim tahtta gözü olan küçük prens Petro

Alekseyeviç nerelerdeydi? Tırnaklarımı kemiriyor-dum.

Dışarıda, pencerenin önünde soluk alan ve daldığı tavşan uykusu kötü rüyalarla bölünen huzursuz, karanlık şehir bana akıl veremezdi. Pencerenin önünde arkalıklı geniş bir sandalyeye oturdum ve ayaklarımı sert, nakışlı terliklerimden çıkardım. Şu anda yapabildiğim tek şey, beklemekti. Ayaklarımdan yukarıya, başıma doğru bir sıcaklık tırmandı. Şubat, St. Petersburg'un en soğuk ayıdır. Kendime sıcak şarap ve çörek ısmarlamalıydım; bu beni ayık tutar ve bana hızlı, hafif bir sarhoşluk verirdi. Umarım yan oda Petro için çok soğuk değildir. Katlanamadığı tek bir şey varsa, o da

üşümekti. Savaş alanlarında birlikte üşüdüğümüz anlar çoktu. Onu soğuktan yalnızca geceleri koruyabilmiştim.

Menşikov, uzun kollarını yavaşça gerdi. Hâlâ ağzı açık horluyordu; ama birazdan onun da uyanması gerekecekti.

Gözlerimi kapadım. Gözyaşlarını akmaya başladı. Nihayet. Aslında ferahlamış olsam da umutsuzluk ve keder kaynaklı sahte olmayan gerçek gözyaşlanydı bunlar. Önümde uzunca bir sabah ve ardından haftalar vardı. Bu süre için çok çok gözyaşına ihtiyacım olacaktı; çünkü halk ve saray, saçları dağınık, kırık sesli, gözleri şiş, kederli bir Çariçe görmek ister. Benim keder ve sevgim bana müstesna olanı yapma hakkı veriyordu. Bu konuda Dolgorukiler bile boy ölçü-şemezdi benimle. Hal böyleyken, aynı şekilde ağlamaya

başlayabilirdim. Tuhaf yaşamım için dökülen gözyaşlarını. Ağla hadi, köylü fahişe, hizmetçi, orospu; ağla, bütün Rusların Çariçesi! Kimse seni duymayacaktır gecenin bu vaktinde!

BİRİNCİ BÖLÜM

aşamım bir cinayetle başladı. Yaşamımın başlangıcıyla, doğduğum anı

kastetmiyorum. Kim ilk yıllarını tam olarak anımsayabilir ki? Bir kul olarak, bir köle olarak sürdürülen yaşamın ne olduğunu bilmemek en iyisi! Rus Kilise'sine ait bir mülkte, Zerkovny'de, Nemzy, yani Alman asıllı köleler olarak bizim varlığımız tasvir edilemeyecek kadar sefalet içindeydi. Yaşamamız tıpkı benim köyümdeki tozlu sokağın toprağı gibi sert ve taşlıydı. Doğup büyüdüğüm o yoksulluk içindeki yer neredeydi? Bilmiyorum. Uçsuz bucaksız Livonya kaybolup gitti; köyüm var olmayan bir köy ve ülkem var olmayan bir ülke artık. Kulübeleri hâlâ duruyor mudur? Şu birkaç gariban isba'ya. ne olduğu ve hatta sokağın tamamına ne olduğu beni ilgilendirmiyor. Kalbimde bir vatan buldum.

Ne var ki, o zamanlar, gençliğimde, benim dünyam da son isba'yla birlikte sona ererdi. Ruslar gibi biz de küçük topluluklarımız için aynı sözcüğü kullanıyorduk: mir. Bizim wzzVdeki eğri büğrü ve sert topraklı sokak bizi yaşama bağlıyordu, tıpkı .rarö/ö/z'larımızm kuşakları gibi. Yaz mevsimi, çıplak ayaklarımızın derisini ısıran, bizi öksürten, gözlerimizi kör eden kırmızı tozdan bir kasırgaya dönüştürürdü sokağı. Baharda ve güzde; ortalıktan kar kalktıktan sonra ve

ilk büyük yağmurun ardından, bizim isba'dan tarlalara ve ırmağa dek, dizimize kadar çamur içinde ilerlerdik bata çıka. Kışınsa her adımda uyluklarımıza kadar kara gömülür, ya da cam gibi kaygan buzun üzerinde eve kadar kayardık.

Arada bir, uzun yeleli ve ağır naili beygir koşulu tepeleme yüklenmiş bir araba geçerdi. Yükünü manastırda boşaltır ve pazarda ihtiyaç duyulan manastır mallarını yüklerdi tekrar. Bunlar dışında pek bir şey olmazdı. Tavuk ve domuzlar yolda koşar, pislik, hayvanların tüy ya da kıllarına yapışır kalırdı. Saçları keçeleşmiş, bitli, pis çocuklar, yaşları tarlada yardım edemeyecek ya da manastırın keten örekesine geçecek yahut dokuma tezgahlarında oturamayacak kadar küçük olduğu sürece bu sokakta oynarlardı. "Köle" olarak varoluşumuzun vahameti, bize daha gençlik yıllarımızda ulaşırdı: Parmaklarımızın uçları çalışmaktan kabuk bağlar, sinekler gözlerimize sokuşur, onları kovmaya bile gücümüz olmazdı.

Basık, dumanlı z>Z>#'larda bir tek karnımızı doyurmak ve uyumak için bulunurduk. Evlerimizin yaşamımızla tek bağlantısı bu birkaç moladan ibaretti. Kulübeler rasgele sıralanmıştı; arkada her ailenin kendi küçük sebze bahçesi ve çeşmesi olurdu. Bizim mir de Livonya ve çevresindeki diğer pek çok küçük Baltık taşra köyüyle aynıydı görünüşteydi. Bir zamanlar, aslında çok uzun zaman önce Papa'ya ve Almanlara ait olan o ülkeler üçgeninde yer alıyordu. Çok geçmeden Polonyalılar, Letonyalılar,

Ruslar, İsveçliler ve Almanlar iyi kötü barışçıl bir birlikte yaşam için kaynaşmışlardı. O zamanlar.

Nisan ayında bir gün, yüzyıl dönümünden hemen önce -Çar Petro'nun benimseyip yerleştirdiği takvime göre, 1699 yılı olmalıydı- küçük kız kardeşim Christina ve ben bu sokaktan aşağı yürüyorduk. Sondaki tahta ve kerpiç karışımı alçak isba'dan itibaren sokak genişliyor, tarlaların yanından

geçerek nehre yöneliyordu. O gün hava hafiften tenimizi okşuyor ve tatlı tatlı, ottepel kokuyordu; bizim Baltık ülkelerinin en büyük mucizesiydi bu. Büyük erimeyi hiç yaşamamış olan, bizim varlığımızı anlayamaz. Yüreklerimiz, tıpkı postunun altındaki yağı ilkbahara kadar idare ettiren bir ayının nefesi gibi, kış boyunca dinlenirdi. Uzun kış mevsimi ve kurşun rengi ışığı bir örtü gibi ruhlarımızın üzerini örterdi. Mir, votka ve kvafm yarattığı pusla birlikte, miskin ve can sıkıcı bir karanlığa gömülürdü. Lavaş ekmeği, fasulye çorbasının üzerinde büyük yağ gözleri oluşturan domuz yağı kışın, ka-kırdak, darı kek ve sonbaharda kaba küçük parçalar halinde kesip, tuzlayıp tokmaklayarak hamur haline getirdiğimiz tuzlu otlarla beslenirdik. Her gün yenirdi bu ot. Tükürülen balgamı yere varmadan donduran soğuğa karşı bize güç verirdi. Kar, soğuk ve kırağı, sona ermeyecek ve katlanılmayacak bir alışkanlık haline gelmek üzereyken bir anda yok olurdu. Uzun, karanlık kış

mevsimlerinde, ottepeü'vn. bir kez daha tekrarlanacağına inanamazdık. Derken önce Vayna'dan kopan buz tabakalarının muazzam gürültüsüyle ürperirdik. Su vahşice ve zincirlerinden boşalmışçasma çağıldar, buz tabakalarını büyük bir güçle sürüklerdi. Yoluna çıkan her şeyi gücüyle ezer geçer, küçük çaylar bile taşardı. İlkbahar sonlarına doğru ilk yeşiller görünür, Vayna'nın etli ve pullu balıkları ve çeşit çeşit otlarla midemiz bayram ederdi. Kısa, hummalı ve çoğun vahşi yaz aylarının zincirini kırardı. Kısır topraklarımız bir anda yaşamla dolar, ağaçların yaprakları yoğunlaşır, adeta şerbetlenirdi. Kelebekler dans ederek havada yalpalar, kuşlar hiç şaşırmadan beyaz geceler boyu şakırdı. Köyümüz o zaman ansızın gelen bereket ve yaşamın sarhoş-luğuyla delirirdi. Uzun günler ve kısa geceler başlardı.

O yıl on altıncı doğum günümü kutlayacaktım; Christina benden iki yaş daha küçüktü. Ortalığı toz içinde bırakarak

26

dans ediyor, kendi ekseni etrafında dönüyor ve ellerini şaklatıyordu: "Nefes al, Martha! Nefes! Haydi kokla!" Burnunu havaya kaldırdı. "Yaşam yeniden başlıyor!" Güldüm ve kolumdaki ağır çamaşır bohçasına rağmen onu yakalamaya çalıştım; ama beceriklilikle elimden kurtuldu. Nehirde elbise yıkayacaktık. Daha geçen ay isbâ'nırv arkasındaki küçük teknede çamaşır için buz kırmak zorunda kalmıştık! Çamaşırı buzla fırçalamak öyle zahmetliydi ki. Ellerimiz soğuktan mosmor olurdu; iyileşmesi uzun sürer, acılı şişler meydana gelirdi. O günkü işi seve seve

üstlenmiştik; çünkü çamaşır yıkayan, tarlaya gitmek zorunda değildi. İşi bitirdikten sonra o hafta sonundaki ilkbahar alışverişinde güzel görünmek için yıkanmaya karar vermiştik kendi aramızda.

Christina kolunda çamaşır taşımıyordu, ne de olsa o babamın karısının kızıydı. Oysa ben, komşu köydeki bir kızla yapılan bir ilkbahar dansından dokuz ay sonra doğmuştum. O günlerde Elizabet Rabe ile nişanlıymış babam üstelik. Bu yüzden de bütün törelere rağmen, onu annemle evlenmeye zorlayamamışlar. Keşişler babamın tarafını tutmuş annemin ailesine karşı. Bizim mir'de kıyılan nikahlarda son söz hakkı keşişlerindi ve onlar babamın kendi mülkiyetlerindeki bir kızla evlenmesini

istiyorlardı! Annem beni doğururken ölmüş, Elizabet Rabe de beni kabullenmişti. Başka ne yapabilirdi ki? Annemin ailesi o gün isba'nm eşiğinde durup babama beni bir bohça içinde uzatmış. Beni almasaymış, kesinlikle ormanın kenarına

bırakırlarmış.

Elizabet Rabe'nin bana kötü davrandığını söyleyemem. Çok sıkı çalışmak zorundaydım, hepimiz gibi. Beni hiç dövmedi; ama çok sinirlendiği zaman saçlarımdan çeker ya da kolumu çimdikler ve bağırırdı: "Seni kanı bozuk, seni! Aslını kim biliyor ki senin? Şu haline bir bak; saçların karga tü-

yü gibi kapkara! Senin anneni iyi tanırdım, her adamın peşinden koşardı! Hepsiyle yatağa girdi. Seninki gibi yeşil gözleri olması için insanın, çok erkek lazım, bunu herkes biliyor! Dikkat et de senin de başına aynı şeyler gelmesin!"

Böyle anlarda babam içeriye girecek olursa, kimseye bir şey demez, isba'yı terk ederdi. O zaman çok üzgün görünürdü; her zamankinden daha üzgün. Sırtı, manastırın tarlalarında, Vayna'daki kayıklarda ya da rahiplerin dokuma tezgâhlarında çalışmaktan kamburlaşmıştı. Artık yalnızca birkaç kadeh kvas'ta.n sonra dişsiz ağzıyla üzgün bir şekilde gülebiliyordu. Bayram günlerinde alabildiği votka, çökük gözlerindeki ışığı daha da cansızlaştırırdı.

Christina bana doğru yanaştı dans ederek, kolumun altından kavradı ve döndürdü. Durduğumuzda ikimiz de güneşe döndük.

"Bir, iki, üç; güneşe en çok kim bakacak!" diyerek güldü. "Gözlerindeki lekenin içinde evleneceğin adamı göreceksin!"

Sıcacık vücudunu hissettim ve boştaki kolumu onun omzuna doladım. Gözlerimizi kapadık. Sabah güneşi sıcaklığıyla gökyüzündeki yerini çoktan almıştı. Keşke şenlikte de hava böyle güzel olsa!

Kendimi Christina'dan kurtardım ve onu yanağından öptüm. "Gel hadi, koşalım! Çamaşırı ne kadar hızlı yıkarsak, o kadar çabuk yıkanabiliriz! Saçlarımı yıkamak istiyorum, sonra da kıyıdaki sıcak taşların üzerine yatıp kendimi kurumaya

bırakmak!"

Başını salladı, elimi kavradı ve birlikte tarlaların yanından koşmaya başladık. Arazi Rus Manastırı'nın keşişlerine aitti; çalışmakta olan köleler görülüyordu her tarafta. Kısa süreli bereket döneminden yararlanılmalıydı. Babam ve kardeşlerim bütün gün ve aydınlık gecenin yarısı boyunca manastırın tarlalarında çalışırlardı çoğu kez; üstüne de isba'mı-

n arkasındaki bize ait çorak toprağı işlerlerdi. Ah hayır, bizi doyuran toprağı sevmezdik: O bizim sert ve acımasız Efen-dimiz'di. Haftanın altı günü manastıra aitti, yedincisi ise bizim toprağa. Tanrı köleler için tatil günü öngörmemişti. Şimdi, baharda, tarlaların yalnızca bir bölümü ekilirdi yaz hasadı için. İkinci bir bölüme ilerde, yaz başında pancar ve lahana dikilirdi ki, bunlar kışın, toprak sertleşince de toplanabilirdi. Toprağın geriye kalan üçüncü bölümü gelecek yıla dek dinlendirilirdi. Erkekler hızla çalışıyordu. Yılın geri kalan kısmına hazırlık yapılacak zaman çok kısaydı. Geçiştirilmiş ya da aylaklık edilmiş birkaç gün kıtlığa neden olabilirdi. Ağustos ayında babam ve kardeşlerim neredeyse on sekiz saat çalışırlardı tarlalarda, hemen ardından yaz hasadına başlanır ve kış hasadı için ekim yapılırdı çünkü.

Çalışanların arasında, oradan oraya gezinen uzun, koyu renk elbiseli keşişler de vardı. Görünüşte koyu bir sohbete dalmışlardı; ama aslında çalışanları

denetliyorlardı. Aralarında babamı ve kardeşlerimi görür gibi oldum. Sırtları yere kadar eğikti.

"Sence bir keşişin eteğinin altında ne var?" diye sordu Christina sinsice parıldayan gözlerle bana bakarak.

Güldüm ve omuz silktim. "Çok fazla bir şey olamaz; yoksa belli olurdu, öyle değil mi?"

"Bu doğru! Özellikle de, seni gördükleri zaman!" diye yanıtladı.

Bu düşüncesi garibime gitmişti. Elizabet Rabe'yi ve annem hakkında söylediklerini düşündüm. "Ne demek istiyorsun?" diye sordum ihtiyatla. Christina'nm beni inciteceğini sanmıyordum. Gerçekten de: "Martha! Bir de benden büyük olacaksın, ha?" dedi, başını geriye atmadan önce. Topuzunu Çözdü ve uzun sarı saçlarını savurdu. "Gözünden kaçmış olamaz, herhalde..?" Ah, panayırda herkes seninle dans etmek

isteyecek! Ve kimse benim farkıma bile varmayacak!" Küstah ve bilgiç bir tavırla bana göz kırptı.

"Saçmalık! Sen bir meleğe benziyorsun!" Başını okşadım. "Ama kollarına bakacak olursak, bir an önce yıkanması gereken bir melek! Hadi gel."

Nehrin kıyısında geçen yılki sığ yerimizi bulmuştuk yine. İki yanı dikenli çalılıklarla kaplı küçük bir patikayla iniliyordu; yoldan bakıldığında bizi kimse göremezdi. Kıyıya inerken adımlarımızı dikkatle atıyorduk. Christina, tuni-/fca'sınm cebine koyduğu bez parçasına sarılı kıymetli sabunumuzu çıkardı. Çamaşır tahtasını duru suya soktu ve sabunu dikkatle tahtanın keskin eğesine sürmeye başladı, tüm yüzeyi kaygan bir tabakayla kaplanana dek.

Sabun üretimi, insanın bütün bedeninde ağrılara yol açan zor bir işti ve Elizabet Rabe büyük bir zevkle benim üzerime yıkardı bu işi. Sabun kaynatma işi,

manastırdaki kesim günlerinden sonra, sonbaharda; ya da kışın biriktirilen küllerle yazın, mir'in bütün kadınlarının ortaklaşa yaptığı bir faaliyetti. Bu iş için yağmur suyuna kül, yakıcı bir eriyik, biriktirdiğimiz domuz ya da inek yağı ve at kemiği karıştırıp kaynatırdık saatlerce. Bir süre sonra, yüzeyinde gürültüyle fışkırarak patlayan büyük kabarcıkların köpürdüğü gri, yapışkan bir bulamaç meydana gelirdi. Bulamaç her geçen saat ama oldukça yavaş bir şekilde, giderek katılaşırdı ve biz yorgunluktan ellerimizin kopacağını hissettiğimiz ana kadar onu sürekli karıştırmak zorunda kalırdık. Sonra, nihayet, kaynatma gününün akşamına doğru, kütleyi tahtadan yapılmış bir kalıba dökerdik. Biraz da tuz eklenince, katı

bir kütle elde edilirdi. Ama tuz bizim için çok değerliydi; hem hayvanlar için hem de et ve sebzeyi kışın saklayabilmek için gerekliydi. O yüzden sabunu çoğu defa katılaştırmadan, yapışkan bir bulamaç olarak katardık yıkama suyuna.

30

Kirli çamaşırları bohçadan çıkardım. Erkeklerin giydiği iyi ketenden gömlek ve pantolonlarla, biz kadınların bayram günlerinde giydiğimiz sarafartXzx ve keten tunika'Yzr vardı bohçada. Gündelik kıyafetlerimizden çok daha yumuşak bir kumaştan yapılan giysilerin yakalarını, kol ağızlarını ve etek uçlarını rengârenk işlemelerle süslerdik. Saçımı toplayıp rengi solmuş başörtümü şimdi daha da kavurucu olan güneşten koruması için alnıma doğru kaydırdım. Ardından elbisemin kol ağızlarına tutturulmuş şeritlerden çektim. Kolların uzunluğu hava ve koşullara göre değiştirilebiliyordu. Elbisemin pamuklu bezi çoktan incelmiş, kollarında sayısız kat izi oluşmuştu.

Christina'yla birlikte işe koyulduk. Hızla çalışıyorduk. Yıkanma ümidiyle elbiseleri suya daha hızla sokuyor, daha kuvvetlice çitileyip yassı taşların üzerinde dövüyor, hemen sıkıp, kurusunlar diye çalılara atıveriyorduk.

"Hadi!" diye bağırdı Christina birden, ben son gömleği özenle düzeltirken.

Kuşağındaki basit düğümü çözüp kalın tunika'sını başının üzerinden çıkardı ve eteğinden kurtuldu. Artık ilkbahar güneşi altında çırılçıplaktı; hemen suya koştu. O koşarken, bir an için benden ne kadar farklı göründüğünü fark ettim.

Lanet olası Elizabet Rabe. Anneme attığı iftiraların bedelini bir gün ödemeliydi! Christina'nm saçları sarı ve yumuşacık, teni sıcak altın rengindeydi. Vücudu ince uzun yapılıydı; dar kalçaları, tomurcuk halinde göğüsleri vardı. Yine de, çocuk sahibi olmaya hazırdı. Geçen yıl, ilk kanaması olduğunda yanıma gelmişti. Oysa ben...

Evet, Elizabet haklıydı! Saçlarım siyah ve sıktı, tenim killi toprak gibi mattı. Bizim köyde hiç kimsede böyle bir vücut yoktu ve ben bu yüzden utanıyordum. Benim kalçalarım şimdiden geniş, memelerim büyük ve sertti.

31

Christina kıyıya yakm yerdeki sığlıkta suyla oynuyordu. "Gel! Hadi gelsene!" diye seslendi ve suya daldı.

Sonra ayağa kalktı, yeniden sığ suda koştu ve derin yere ulaşınca balıklama dalgaların üzerine atladı. Daha fazla tereddüt etmeden elbiselerimden kurtuldum, iç çamaşırlarımın düğümlerini çözdüm ve hızla ona katıldım. Suda ne kadar

oynadığımızı, dalıp çıktığımızı ve yasak olduğu halde vücutlarımızı paha biçilmez sabunla sıvazladığımızı bilemiyorum şimdi. Suyun altında gözlerimizi açıyor, ellerimizle su salyangozları yakalıyor ve yılanbalığı avlamak için kıyıdan sivri kamış sapları koparıyorduk. Su çok soğuktu ve yüzeye çıkar çıkmaz derimizdeki tüyler diken diken oluyordu.

Yalnızca cumartesi akşamları banya'ya., yani hamama gittiğimiz kış aylarının ardından ne değişim ama! Temizlik Elizabet Rabe için çok önemliydi ve bizim mir'de başka hiç kimse aslında her hafta gitmezdi hamama. Her tarafı buğulanmış tahtalarla çevrili küçük odanın içi çok boğucu olurdu. İçi iyice ısıtılmış taşlarla dolu bir kovanın etrafında, banklarda otururduk; taşların üzerine içine sedir yaprakları atılmış su serpilir, neredeyse nefesimizi kesen yoğun buhar bulutları yükselirdi tıslayarak. Yıkandıktan sonra temiz ketenlerimizi giyerdik. Haftanın geri kalan kısmında yıkan-mazdık artık. Gezgin bir satıcı bu hamamların kuzeyden, İsveç ve Finlandiya'dan geldiğini söylemişti bir keresinde. Oradaki insanlar bunu bizden daha sık kullanıyorlarmış! Ama biz buna inanmamıştık; çünkü bu kadar çok yıkanmak iyi bir şey olamazdı.

Suda geçirdiğimiz süre düşündüğümüzden daha hızlı geçmişti. Yukarıdan, yoldan gelen at seslerini duyduğumuzda, vakit öğleyi çoktan geçiyordu. Sudan çıkmış, saçlarımda-ki suyu sıkmakta olduğumdan gelenleri ilk ben duydum. "Hey siz, kızlar!" diye seslendiler bize Rusça, ailece oldukça

iyi konuştuğumuz dille. Yolu iyice görebilmek için doğruldum: Birkaç atlı ve iki at koşulu açık renk tenteli bir arabayla sürücüsünü seçebildim. Aramızda epeyce mesafe olmasına rağmen beni seyrettiği hissine kapıldım ve bir an önce uzun gömleğime erişmek için atıldım. Christina'ya suda kalması için işaret verdim alelacele.

"Kim onlar?" diye sordu alçak sesle ve sığ akıntının içinde oradan oraya yalpaladı. "Şışt! Bilmiyorum! Olduğun yerde kal!" dedim kararlı bir tonda.

Adam tam o sırada yüklü arabanın oturağından indi. Onu takip eden diğer üç atlıyla konuşmaya başladı, silahlı olduklarını görebiliyordum. Adam ırmak kıyısına inen patikaya yöneldi. Aceleyle, yeni yıkanmış gömleğimin asılı bulunduğu çalılığa doğru koştum. Hâlâ nemliydi, yine de giydim. Gömleğimi kalçama kadar anca indirmiştim ki, adam karşıma dikiliverdi.

Aşağı yukarı babamın yaşlarındaydı; ama belli ki onun kadar çok çalışmamıştı! Geniş yakaları omuzlarına dek koyu renk kürkle kaplı Rus tarzı uzun bir giysi vardı üzerinde. Altına, yumuşak deri bir pantolon giymiş, süslü bir kemer takmıştı. Uzun çizmeleri baştan aşağı çamur ve pislik içindeydi. Yüzüne baktım. Koyu renk sık bir sakalı vardı; başındaki yassı şapka yüzüne gölge yapıyordu. Yine de, hınzırca parlayan ve merakla bana bakan gözlerini görebiliyordum. Elizabet Rabe benim böyle yarı çıplak bir vaziyette yabancı birinin karşısında dikildiğimi duyacak olsaydı, eminim kafamı gözümü yarana dek beni pataklardı. Adam eldivenlerini çıkardı. Kısa, kalın parmaklarında renkli taşlarla süslü bir sürü yüzük vardı. Bu kadar çok yüzüğü manastırın başkeşişin-de bile görmemiştim!

"Manastıra giden yolu arıyorum. Galiba yolumuzu şaşırdık. Bize yolu tarif edebilir misin, hanım kız?"

33

Kaba ve kırık dökük bir Almanca'yla konuşuyordu, tıpkı Ruslar gibi. Sözcükler sakin ve soğuk bir ses tonuyla çıkıyordu ağzından. Bütün dişlerinin hâlâ yerinde olduğunu görebiliyordum. Göğüslerime bakma şekli beni rahatsız etti. Daha da kötüsü, alelacele yaptığım basit topuzum açıldı ve saçlarım dağılmaya başladı. Bunları toparlamaya çalışırken tu-nika'va omuzlarımdan aşağıya kaydı ve hareket edince gömlek ıslak vücuduma yapıştı. Göğüslerimin ketenin altından pırıldadığını

biliyordum. Çıplak olsam da fark etmeyecek-miş. Dilini hızla dudaklarının üzerinden geçirdi.

Adamın o hali bana, erkek kardeşim Fyodor'la birlikte geçen yaz, sebze

bahçemizdeki çalıların arasında gördüğümüz yılanı hatırlattı. Uzun, açık yeşildi hatırladığım kadarıyla ve derisinin altındaki koyu renk bağırsakları da seçilebilecek kadar saydamdı. Yavaş hareketlerle, tehditkâr bir şekilde kıvrılarak üzerimize doğru gelmişti. Fyodor, benden küçük olduğu halde, kendinden emin bir şekilde arkaya itmişti beni. Yılan ısrarla ve dilini oynatarak giderek yaklaşmıştı. Zehirliydi besbelli. Öldürücü. Kardeşim hemen yere eğilip bir taş aldı. Yılan sonuna kadar açtığı çenesiyle öne doğru hamle yaptığı sırada kardeşim tek bir darbede ezmişti başını. Yılanın ölü, uzun bedenindeki sinirlerin nasıl seğirip bü-züldüğünü hâlâ anımsarım. Adam bana doğru bir adım attığı anda Christina'nın seslendiğini duydum: "Martha, dikkat et!"

Adam başını sesin geldiği yöne çevirdi, ben de o andan yararlanıp ırmağın

kenarındaki yosun kaplı taşlardan birini kapmak için eğildim. Belki küçük bir köyden geliyordum ve çok genç bir kızdım; ama onun tam olarak ne istediğini biliyordum. Sonuçta arka avluda horoz ve tavuklarımız vardı ve manastırın ahırında boğa ve inekleri seyretmiştim. Ayrıca

bütün ailenin bir odada yattığı Arda'larda insani sırlar yok denecek kadar azdı! "Manastıra gitmek için bu yolu dümdüz takip edin. Acele ederseniz hemen

varırsınız!" diyerek yolu tarif ettim kısaca. Bunları söylerken sesim titremiş, bu da beni kızdırmıştı.

Adam bir şey söylemeden bana doğru bir adım daha attı. Geriye kaçtım ve

bağırdım: "Uzak dur!" Sadece gülümsedi ve bakmaya devam etti. "Biraz daha yaklaşırsan, Tanrı biliyor ya, kafanı parçalarım! Arabana bin, keşişlere mi

gideceksin, hangi cehenneme gideceksen defol git!" dedim sert ve yüksek sesle. Elimdeki taşı, tehdit edercesine havaya kaldırdım yeniden. Göz ucuyla,

beraberindeki üç adamın da atlarından indiğini gördüm. Uzun bir yolculuğun ardından yapıldığı üzere bacaklarını silkeleyip atların dizginlerini ağaç dallarına bağladılar. Dört adama karşı kendimizi savunamazdık. Korkmaya başladım. Aralarından biri daha patikaya yöneldi.

Adam bir kere daha bana baktı. Christina'nın suda sessizce ağlamaya başladığını duydum. Beni öfkelendirdi bu ve cesaretimi artırdı. Adama bir kez daha haykırdım: "Bas git buradan seni pis Rus!"

Küçük bir adım daha attı, duraksadı ve ardından geride-kilere eliyle beklemelerini işaret etti. Birden gülmeye başladı. Diş etleri tütün çiğnemekten kıpkırmızıydı. "Tanrı biliyor ya, beni eğlendiriyorsun, ufaklık. Tekrar görüşeceğiz, o zaman daha kibar olacaksın! Bundan emin ol!"

Saçlarıma dokunmak istercesine elini uzattı. Christina çığlık attı. Adamın ayaklarının önüne tukurdum. Yüzü sertleşti ve korkutucu bir ifadeye büründü. "Bekle hele" diye tehdit etti. "Martha, him? Sudaki ufaklık sana böyle seslendi, değil mi? Bu senin adın mı?"

Dudaklarımı ısırdım ve yanıt vermedim.

Arkasını döndü ve başka hiçbir şey söylemeden yokuştan yukarıya çıkıp, adamlarının yanına döndü. Arabaya koşulu atları dilini şaklatarak harekete geçirdiğinde ancak bırakabildim elimdeki taşı. Dizlerimin bağı çözüldü, kumların üzerine yığıldım. Bütün vücudum titriyordu. Tekerleklerin taşlı sokakta çıkardığı takırtı ve at nallarının şakırtısı giderek uzaklaştı.

Christina sudan çıkıp koşarak yanıma geldi ve kollarını boynuma doladı. Salya sümük ağlıyordu; bir süre birbirimize sarılı kaldık.

Yüzünü kaldırıp bana baktı ve saçlarımı okşadı. "Tanrım, ne kadar cesursun, Martha! Ben buna asla cesaret edemezdim! Yani onları şu küçücük, gülünç taşla tehdit etmeye..!"

Yanımdaki taşa baktım. Gerçekten de küçücük ve çok komik görünüyordu şimdi. "Ne dersin, onlardan korkmalı mıyız?" dedi ardından fısıldayarak. Yutkundum. Bizim bağlı olduğumuz manastırı sormuştu. İsba'mızın, topraklarımızın, tenimi saran gömleğin ve bizlerin de ait olduğu manastırı. Babamın vergilerimizi, obrok'u ölene kadar ödemesi mümkün görünmüyordu. Düşüncelerimi savmaya çalıştım.

"Saçmalık. O yağ tulumunu bir daha asla görmeyiz! Umarım arabasından düşer ve boynu kırılır." Ancak pek ikna olmuşa benzemiyordu.

Güneşin önüne bir bulut geldi. Alacakaranlığın ilk zarif maviliği günün ışığını söndürüyordu. Her tarafı yine kirlenen nemli gömleğin içinde üşümeye başladım. Ne aksilik; yarın şenlikten önce tekrar yıkamam gerekecekti!

Ayağa kalktım ve bacaklarıma yapışan kumları temizledim.

"Gel hadi, eve gidiyoruz. Karanlığa kalmak istemiyo-

rum.

Christina itaat etti. Hiç konuşmadan hızla elbiselerimizi eiyip nemli çamaşırları topladık. Akşam olmadan kurumaları için evde onları kuzinenin üzerine asmamız gerekecekti. Elizabet Rabe bana çok kızacaktı.

Sessiz sedasız bir uzlaşmayla, başımızdan geçeni hiç kimselere anlatmadık. Ne var ki, nehir kenarındaki karşılaşmanın son olmadığı doğuyordu içime. Hayatta hiçbir şey nedensiz olmaz, bugün bunu biliyorum.

Sabah, şenlikten önce yağmur yağdı. Köyün çayırlığına giden yoldaki yumuşak, ılık çamurun içine gömülüyordu ayaklarımız. Şenliğe giderken kirlenmesinler diye kenevir tiftiği ve ağaçtan yapılma terliklerimizi elimizde taşıyorduk. Manastırın aşağısında bulunan panayır alanına Elizabet Rabe, Christina ve henüz doğru dürüst yürüyemeyen küçük Anna'yla birlikte gidiyorduk. Anna ayak uydurmakta

zorlanıyordu; elinden tutmuş çekiştiriyordum bize yetişsin diye. Nemli sabahın ardından öğleden sonra güneş çıktı; gökyüzü açık ve maviydi şimdi. Panayır alanının yanına dans pisti kuran kadınlar, çocukların sallanması için uzun kayın ağaçlarının arasına ip geriyorlardı. Rengârenk, uzun elbiseli çocuklar bir araya toplanmış şarkılar söyleyip alkış tutuyorlardı.

Çayırın üzerinde şimdiden bir keşmekeş yaşanıyordu. Görebildiğim ilk çadırın önüne bir ayı bağlanmıştı. Postu kirli, tüyleri dağınıktı; çenesini açtığında köreltilmiş dişleri görünüyordu. Tırnakları da neredeyse etine kadar kesilmişti. Yakalanmış vahşi hayvanlardan iyisi mi uzak durmalı. Kızgın ve ne yapacağı belli olmayan doğaları şu an için uykudaydı ve bu zincirle kırılamazdı. Kışın, bu tutsak ayılarla dolaşan gezgin satıcılar yol kenarında donup kalırdı sık sık. Ayılar ölünün elindeki zincirden kurtulur, açlık, onları en yakındaki ev ve bahçelere sürüklerdi. Bu yüzden Anna ve ben, 37

pençelerini anlamsız bir şekilde bağlı olduğu kazığa sürten koca kafanın yanından geniş bir yay çizerek geçtik.

Ardından, rengârenk yamalı çadırın içini görmek için tentesini kaldırdık merakla. Gözlerime inanamıyordum! Anna'nm soluğu kesildi ve dehşet içinde geri çekildi. Çadırın ortasında tüyler ürpertici bir yaratık bağlıydı. Bunun bir insan olduğunu söyleyemezdim! İki başlı, dört kollu ve iki bacaklı bir yaratıktı. Bizi duymuş olmalı ki, başlardan biri bize döndü, diğeri biçare yana devrik kalakaldı. Pörsük ağızlarının birinden salya akıyordu; ikincisinin, bize bakan üzgün, hafif yamuk yüzündekindeyse gülümsemeyi andıran bir hal vardı. Hemen parmaklarını saydım. Altı taneydi. Yutkundum ve bir adım geri attım. Çok korkunçtu, gene de gözlerimi ondan alamıyordum.

Tam o sırada biri yüksek sesle: "Ooo, genç bayanlar mucize çadırımı merak mı etmişler?" dedi.

İkimiz de ürktük; neredeyse yüzüstü çadırın içine düşecektik. Yanı başımızda bir adam duruyordu. Az ötesinde bir cüce bir şeyler çiğniyor ve onun arkasında ışıldayan, yeşil ve mavi renkli pullarla süslenmiş uzun bir elbise giyen, bu yüzden balığı andıran, hantal bir kız duruyordu. Benimle aynı yaşta olmalıydı. Bedeninin üst kısmında düğümlü bir ip bağlıydı, saçının çevresine de delik deşik bir balıkçı ağı dolamıştı. Çok boyanmıştı; yüzü una batırılmış gibiydi! Yanaklarına parlak kırmızı iki tane leke kondurmuştu; kaşlarına ve gözlerine de kömür sürmüştü. İlk kez makyajlı bir kadın görüyordum.

Adam şişman karnını yumruklayıp kendini tanıttı: "Dünyanın dört bir yanındaki mucizeleri köyünüze, sizlere getiren Lampert Usta duruyor karşınızda!" Bu arada cücenin omzuna bir yumruk attı; cüce paldır küldür bir perende attı. Ceketindeki zillerle demir pullar neşeyle şangırdadı. "Bendeki cüceler, denizkızları ve korkunç yaratıklar kimsede

yoktur! Bu akşamki gösterime gelin, bayanlar! Hilkat garibesine çürük meyve atma yarışı var!" diye çığırtkanlığı sürdürdü Lampert Usta; parmağıyla da çadırın ortasındaki talihsiz yaratığı gösteriyordu. Bir kez daha ürkerek içeriye baktım. Şimdi iki başı da aşağı sarkmış, kollarıyla

anlamsız hareketler yapıyordu. "Denizkızı" -her ne demekse- bana gülümsedi, o sırada dişlerindeki siyah boşluklar belirdi.

Tanrım, iyi ki o anda Elizabet Rabe beni kolumdan kavrayıp ikimizi birden öfkeyle geri çekti; ne kadar mutlu olmuştum onun bu davranışından ötürü! "Bu yoldan çıkmış insanlarla ne haltlar karıştırıyorsun! Senin de onlardan bir farkın yok ya! Gel, Christina ve ben ateşbazları seyrediyoruz!" diye tısladı.

Yine de, balla tatlandırılmış bir avuç fındık tutuşturdu elime. Bunun için parayı nasıl kaçırmıştı acaba babamdan? Hiç şüphe yok, bugün bayramdı gerçekten de. Sonraki sözlerini işitemedim; çünkü çadırların ve barakaların arasından renkli bir çalgıcı topluluğu çıkıp sert topraklı yoldan bize doğru geldi ve davulların, zurnaların, zillerin sesi Elizabet'in azarlarını yutuverdi bana acımış gibi. Buna çok sevindim ve elimden çekiştiren Anna'ya birkaç fındık verdim. Christina'yı, ateşbazların,

hokkabazların ve sihirbazların bulunduğu barakada bulduk. Sihirbaz tam o sırada köylülerden birinin kirli kulağının içinden kırmızı bir top çıkarıyor, kalabalık deliler gibi gülüp alkışlıyordu. Kendi kulağından da top çıkarılmasını isteyen bir sürü adam öne doğru itişip kakışıyordu.

Christina beni yanına çekip ateşbazı gösterdi. "Ne kuvvetli adam, gördün mü? Yuttuğu ateşten olmalı" dedi kıkırdayarak.

Baygın gözlerle meşaleli, kısa peştamallı adama bakıyordu. İç geçirdim. Artık Christina'ya dikkat etmeye başlama-

mız ve keşişlerden köydekilerden birini ona eş olarak seçmelerini istemeliydik. Yoksa orman kenarına bir bohça daha koymamız gerekebilirdi!

Biraz dolaştım. İleride uzun, beyaz sakallı bir hokkabaz duruyordu. Teni güneşten sepilenmiş, alnına zincifre kırmızısı bir nokta kondurmuştu. Kulaklarında küpeler asılıydı, saçlarını ensesinde topuz yapmıştı. Birden, adamın yaşamı boyunca kim bilir ne kadar çok şey gördüğünü düşündüm. Bense her zaman bu köyde, kendi mtr'imde kalacaktım! Adam bir el hareketiyle kalabalığı susturdu. Elindeki üç parlak lobuta ilaveten bir dördüncüsünü ardından beşincisini aldı ve onları havada atıp tutmaya başladı. Yardımcısı kayıtsızca onu seyrediyor, ağaçtan yapılma diğer lobutları parlatıyordu. Yaşlı adam kırık bir Almanca'yla: "İki lobut; çocuk işi! Üç lobut; aptallara göre! Dört lobut; iyidir! Beş lobut; ustalık ister!" diyordu.

Bir yandan da göğsünü dövüyordu. Çevresinde toplananlar dostça ve cesaret vermek istercesine alkış tutuyorlardı. Christina yanıma geldi ve birlikte biz de alkışlayanlara katıldık. Adamın yardımcısı bana bakıp göz kırptı. Anna'nın küçük eli benimkiyle sıkı sıkıya kaynaşmıştı ve Elizabet Rabe de yanımdaydı şimdi. Lobutlar o kadar yükseğe ve o kadar hızla dimdik havaya doğru uçuyordu ki, gözlerimizle takip etmek neredeyse imkânsızdı. Güneş lobutların üzerinde kırılıyor ve yaşlı adam atış sırasında bir yandan da altıncı ve yedinci lobutları hazırlıyordu. Çevredekiler onu ağzı açık, hayretler içinde seyrediyorlardı. Renkli çalgıcılar şamatayla yine

yanımızdan geçtiler; biraz daha ilerleyip şifacının önünden geçtik. Tezgâhının önünde türlü çeşit marazı olan insanlar uzun bir kuyruk oluşturmuş bekliyordu. Arkamda inleyip sızlayan bir erkek bağırtısı duydum; öyle bir bağırıyordu ki, sanki sağlam dişi çekiliyordu. Kukla oynatılan yerden yükse-

len neşeli sesler bizi kendisine çekti. Gösteri bütün hızıyla sürüyordu, biz de diğer seyirciler gibi çimenlerin üzerine oturduk. Para ödemeden biraz seyredebilecektik! Sahnede, parıl parıl başlıklı, ceketine Rusların çift başlı kartal arması dikilmiş bir kukla gördüm. Bu, Rusya'nın Genç Çarı olmalıydı! Oyun, anladığım kadarıyla bir kalede geçiyordu. Kukla Çar kendisine geçit vermeyen sıradan bir askerin önünde durdu.

Yanımdaki adam gülmekten gözyaşlarına boğulmuştu. Ona doğru eğilerek fısıltıyla sordum: "Konu ne acaba? O Çar

mır

Başını salladı ve aynı şekilde kısık bir sesle yanıtladı: "Evet o. Çar Petro iki yıl önceki gezisinde Riga'daki şenlikleri izlemeye gelecekti ama İsveçliler buna izin vermediler! Basit bir asker Bütün Rusların Çarı'nı surlardan içeriye sokmadı! İsveç Kralı'na göre..." O sırada bir sandalye üzerinde oturan ikinci kuklayı gösterdi... "Bunda şaşacak bir şey yokmuş; ama Çar hâlâ öfkeden köpürüyormuş!"

Bir kez daha güldü ve ardından dikkatini yeniden oyuna verdi. Kukla Çar şimdi öfke nöbeti geçiriyor, tacını hiddetle yerden yere vuruyordu. Ben de diğerleriyle birlikte katıla katıla gülüyor, arada bir de Anna'ya tatlı fındıklardan veriyordum.

Tam o anda üzerime bir gölge düşüverdi.

Bir ses Rusça, "İşte o kız" dedi.

Başımı kaldırdım. Irmak kenarındaki adamdı.

Üç arkadaşı ve bir grup keşişle orada dikiliyordu. Bizim gibi basit, eski püskü ketenlere bürülü kölelerin, çiftçilerin, sefillerin, avarelerin oluşturduğu sürü içinde bugün daha da hali vakti yerinde görünüyordu. Uzunca ceketi koyu yeşil

kadifedendi; beline sıkı sıkıya bağladığı kuşağın süsleri olduk-Ça zengindi. Göbeği kuşağın üzerinden taşıyordu. Paltosu-

41

nun geniş yakaları sıcak ilkbahar güneşine rağmen kürkle kaplıydı. Elizabet Rabe ayağa fırlamış, beni de elimden çekmişti. Benim önüme geçti. Keşişlerden biri beni gösterip sordu: "Elizabet Rabe, bu senin kızın mı?"

Başını sallayıp sıkıntı içinde "Hayır, otez" dedi. Bizim üzerimizde söz hakkı olan herkese olduğu gibi, keşişe de bir saygı ifadesi olan "Peder" sözcüğüyle hitap etmişti. "Bu Martha, kocamın kızı. Ama onu ben büyüttüm. Neden sordunuz?" Beni sıkıca kolumdan kavradı. "Bir şey mi yaptı?"

Rus sakalını sıvazlayıp bana gülümsedi. Gözlerini seçemiyor dum; çünkü büyük, kunduz postundan kenarları olan yassı başlığının gölgesinde kalıyorlardı. Grup susuyordu. Az önce konuşan keşiş bana bir adım yaklaşıp çenemi altından kavradı. İğrenç bir şekilde salamura soğan ve kirli iç çamaşırı kokuyordu. Burnumun ucunu kaşıdım. Bu papazlar yıkanmıyorlar mıydı, ya da en azından, çamaşırlarını

değiştirmiyorlar mıydı, acaba? Keşiş pis pis baktıktan sonra beni bıraktı.

"Hayır" diye yanıtladı ardından "bir şey yapmadı." Elizabet'e döndü. "Evinize gidin, akşam olmadan senin isba'm. geliriz."

Christina çenesini tutamadı. "Ama akşam dans var!" Keşişler bir şey söylemeden dik dik Elizabet Rabe'ye baktılar. Omuz silkti, boş ve ifadesiz bir yüz ifadesiyle. Kalmka- falılık bir kulun efendisinin iradesine karşı kullandığı eski bir silahtı. Bize özgü sessiz, şiddetsiz bir tür başkaldırıydı. Sahiplerimizin istek ve emirleri çoğu kez başarısızlığa uğrardı sığındığımız bu aldırmazlık karşısında. Efendilerimizin güç ve kararları bizlere kaçınılmaz olarak yabancı ve düşmanca gelirdi; gene de katlanmak gerekirdi bunlara, durmadan tüm kutsal alanlarımıza, ailemize, emeğimize saldırdıkları halde. 42

Elizabet anlamazlıktan gelmekten başka ne yapabilirdi]<i? Biz onlara ve manastıra aittik. Onların arzusu bizim için

emirdi.

Bunun üzerine evin yolunu tuttuk. Christina söylenip duruyor ve tepiniyor; ama bana bakmaya cesaret edemiyordu. Elizabet'in alnı öfkeden kırış kırıştı; yürüyüş sırasında yere tükürüp durdu. Dans için kalmayı çok isterdi. Şimdi ona nehirde olup bitenleri nasıl anlatacaktım? Anlatmaya

kalktığımda, bana bir tek, "Kapa çeneni, kaz kafalı. Senin gibi birinin başımızı belaya sokacağını biliyordum zaten!" dedi. Anna sessizce ağlıyordu. Eve giden kısa yol boyunca üç kez düştü.

Akşama doğru, kulübemizin kapısı çalındığında neredeyse rahatlamıştım.

Evdeki hava bütün öğleden sonra boğucuydu. İsba'nm önündeki sokak ıssızdı. Mtr'de ayağı olup yürüyebilen ne varsa, hepsi şenlikteydi. Babam birkaç kez saf saf ne olduğunu sordu, öfke dolu Elizabet'ten bir yanıt alabilecekmiş gibi! Öğrenebildiği tek şey, keşişlerin beni görmeye gelecekleriydi. Sonunda iç çekerek ocağın yanından kalkıp yassı bir kaseye biraz daha kvas koydu. Siyah ekmekle mayalanmış acı içki, votka alamayanlar için bir teselliydi. Kvas çok sert bir içki değildi; ama birkaç kaseden sonra aynı şekilde sarhoş edebiliyordu. Köydeki herkes kvas içerdi; çünkü akşamları, o ağır işten sonra, yaşam bir parça sarhoş olmadan çekilir değildi. Sonra babam evin "kırmızı" —yani iyi ve temiz olan— köşesindeki sıranın üzerine seğirtip gönülsüzce Aziz Niko-la'nın ikonasının tozunu almaya başladı. Ucuzundan toprak boyayla, kaba saba bir tahtanın üzerine yapılmış bir tasvirdi bu. Etrafını

çerçeveletememiştik. Ardından, ikonanın yanında asılı duran alelade ahşap haça baktı, kısa bir süre düşünüyor gibi yaptı. Sonuçta omuzlarını silkip ikisini yan yana 43

astı. Papazlar biz »«wzy'leri ve diğer köleleri pazar günleri kiliselerine almazlardı. Biz Rus Kilisesi'ne bağlı değildik. Katolik olarak vaftiz edilmiştik ama, yakınından geçerken duyabiliyorduk papazın dediklerini. Bizler için inanç, yalvarma ve yakarma içeren birkaç cümleden ve üç parmakla sürekli haç çıkarmaktan başka bir şey değildi.

Ölüm günümüz geldiğinde, özgür doğanların cennetine gidecektik; biz köleler buna inanıyorduk.

Babam bana bakıp eliyle yanındaki sırayı işaret etti. Oturduğum yerden kalkıp onun yanma gittim. Bana gülümsedi, şaşırdım.

"Yine ne haltlar karıştırdın bakayım Martha, hi? Anlat bakalım."

Omuz silktim. "Hiçbir şey. Keşişlerin yanındaki Rus, iki gün önce ırmağın kenarında bana saldırmaya kalkıştı. Kafasını kırmakla tehdit ettim adamı."

Babam kahkaha attı, sonra da öksürdü. Kulübemizin sobasından tüten duman yüzünden uzun zamandır hastaydı. İsba'yı ısıtmanın tek yolu bu sobalardı; ama bu yüzden bir sürü insan ölüyordu.

"İyi" dedi sadece yeniden soluk alınca.

Keşişler gelene dek konuşmadık. Arada Elizabet Rabe bir iki kez tiz bir sesle soluklanmış, soğuk ve küçümseyen bakışlarla beni süzmüştü.

Keşişler kapıyı birkaç kez tıkladıktan sonra içeriye girdiler. Babamın yüzü boş, hatta aptal bir ifadeye büründü o an. Ruhu onu sanki terk etmiş, ahmak bir kula

dönüşmüştü. Poposunu sıranın üzerinden kaldırdı; Rus usulüne uygun bir şekilde üç parmakla haç çıkardı, sonra tekrar oturdu.

Keşişlerle birlikte, ırmağın kenarında rastladığımız Rus da gelmişti. Dört duvarı sefil hayatımızı çevreleyen küçük odada gezdirdi bakışlarını tiksintiyle. Duvardaki tahtaların

arasında, önceden kaynattığımız yosunlar tıkalıydı. Taze yosunların arasında hamamböcekleri yuvalardı; oysa yosun kaynatılınca ölüyorlardı. Adam, ocağın yanına, yere koyduğumuz elbise ve örtü bohçalarını inceledi. Köşede, içi su dolu badya'mn yanında, ağaçtan yapılmış kaba saba kaselerimiz istifliydi. Bunların yanında, elimizi yüzümüzü yıkadığımız ve sonra sokağa döktüğümüz ikinci bir badya daha duruyordu. Rus, dudağını alaylı, hatta tiksintiyle büktü. Çizmesini yerdeki samanlara sürtüp

topuklarmdaki pisliği temizledi. Bu kibirli davranışı yüzünden ondan o an nefret ettim. Burası benim evimdi.

Keşişlerden biri konuşmaya başladı ve babamı kardeş anlamına gelen brafla. selamladı. Babam ise homurtuyla, "hoş geldiniz, otez" diye karşılık verdi.

Keşiş ikonamızın önünde eğilip haç çıkardı. Ziyaret başlayabilirdi artık.

"İyi akşamlar. Görüyorum ki, ikonanı temiz tutuyorsun... İyi!"

Babam saf saf gülümsedi hiçbir şey demeden. Ama Christina o sırada, çiftçilerin ünlü bir atasözünü söyledi pervasızca. "Pöh! İkonaymış! Dua etmeye yaramadıktan sonra, bok çanağı kapak!!"

Anna sırıttı; bense şükran duygusuyla Christina'ya baktım. Onun da benim kadar kızgın olduğunu hissedebiliyordum. Keşiş gerildi ve işi uzatmadan babama döndü. "Moritz, geçtiğimiz günlerde manastırda bir konuğumuz oldu; Vassi-li Gregoroviç Petrov. Kendisi Valklı bir tüccar. Büyük bir eve sahip ve kendisine bir hizmetçi lazım. Vassili lütufta bulundu; bu iş için senin aileni düşünmüş."

Lütufmuş! Öfkeden dilimi yutabilirdim. Vassili'nin gözleri hâlâ bana çevriliydi. Keşiş, konuşmasını bitirince isba'da bir an sessizlik oldu. Elizabet Rabe çeviklikle yerinden fırla-

yip Christina'nm kolunu kavradı. Kızını ileri doğru itip Vas-sili'nin önünde hafifçe eğildi. Konuşmaya başlamadan önce hızla dudaklarını yaladı; sinek yutmuş bir kertenkeleyi andırıyordu.

"Anlıyorum, Efendim. Büyük bir ev; yardım şart! Sana söylüyorum, Efendim, kimse Christina'm kadar güçlü ve becerikli değildir! Ona bir bak, Efendim, meleğe benzemiyor mu? Şu saçlara..." Christina'nm topuzunu okşamaya başladı hemen, ta ki kızın sarı saçları çözülüp omuzlarına dökülene dek. "Şu narin tene, şu güzel dişlere bir bak!"

Gözlerime inanamıyordum; kız kardeşimin öne çıkık, ince yapılı çenesini dişleri görünecek şekilde açtı zorlayarak. İğrenç bir davranıştı. Tıpkı ilkbaharda kurulan hayvan pazarındaki gibi! Hırs işte! Christina afallamıştı. Keşişler bile şaşkınlıktan kaşlarını kaldırmıştı. Babam utancından yüzünü duvara döndü. Vassili gözlerini Christina'nm üzerinde gezdirip küçümseyen bir tavırla kızı bileğinden tuttu. Aydınlık teninin altından mavi damarları görünüyordu kızın. Adam sırıtarak başını salladı. "Olmaz, bu kız çok çelimsiz. Kış geçmeden ölür, şimdiden belli. İşime yaramayan birini de doyurmam ben." Kızın daracık kalçasını çimdikleyerek, "Çocuk bile yapamaz bu" dedi.

"Haklısınız, haklısınız" dedi keşişler hep bir ağızdan. Babamla ilk konuşan keşiş, keçeleşmiş sakalını okşadı.

Vassili konuşmasını sürdürdü: "Hayır, onu istiyorum! O bir aygır kadar güçlü ve sağlıklı" dedi beni göstererek. Başını dönmeye başlamıştı. Elizabet tiz bir sesle söze girdi: "Hayır, onun kanı bozuk. Üstelik aptal ve tembel!" Kolay kolay pes

etmeyecekti anlaşılan.

"Kapa çeneni" dedi Vassili sadece ve elini kuşağında asılı duran deri kesesine götürdü. Yine yolculuk kıyafetini giymiş olduğunu daha yeni anlamıştım. Uzun çizmelerinin bağcık-

lan baldırlarına sarılıydı; koyu renk deriden sade bir palto giymişti. Kesesinin yanında kılıç ve tabanca asılıydı. Yük dolu bir arabayla yolculuk yapmak zahmetli ve tehlikeliydi. Kesesinden birkaç sikke çıkarıp keşişlere verdi.

Elizabet Rabe öne doğru atılıp: "Peki ya biz? Onu alırsan bizim işlerimiz aksar..?" Elini açıp uzattı. Babamın gözlerini aradım. Ama başı utancından hâlâ dönüktü. Vassili bir an duraksadı. Keşişlerden biri başını hafifçe sallayınca Vassili, Elizabet'e gümüş bir sikke verdi. Kadın, sikkenin bir

köşesini ısırdı hemen ve halinden memnun bir halde cebine indirdi. Değerim bu kadardı anlaşılan. Cadaloz karı! Vassili bana döndü.

"Ufaklık, eşyalarını topla. Arabam dışarıda. Hemen gidiyoruz."

Duraksadım; ama Elizabet arkamdan hafifçe ittirdi. Toplayacak pek eşyam yoktu. Üzerimde hâlâ yakası çiçekli keten tunikave altında temiz eteğim vardı; yolculuk sırasında berbat olacaktı! Valk şehri en az üç günlük bir mesafedeydi. Kuşağımı çözmeye başladım. Keşişler kafalarını başka yöne çevirdi; ama Vassili hiç

utanmadan beni tepeden tırnağa süzmeye devam etti. Gözlerinin önünde gömleğimi çıkardım; uzun kollu eski bir gömlek ve bunun üzerine de eski bir tunika giydim. Gözlerini vücudumun her noktasında hissediyordum; yanaklarım utançtan

yanıyordu. Saçlarımı topuz yapıp başörtümü sıkıca alnımın çevresine doladım. İçimden bu yaşlı tekeye kolay kolay pabuç bırakmayacağıma dair yemin ettim. "Hazırım" dedim. Kapıya varmadan babam yanıma geldi bir anda. Bana sarıldı; hatırladığım kadarıyla, bana ilk sarılışıydı bu.

"Kendine dikkat et evladım. Senin annen iyi bir kadındı. Öbür dünyada görüşürüz, Tanrı'nın izniyle" diye fısıldadı kulağıma.

"Tanrı neye izin veriyor ki!" diye tısladım, gözyaşlarıma engel olabilmek için. Vassili sertçe bileklerimden yakaladı.

Anna, gideceğimi anlayınca ağlamaya başladı. Elizabet Rabe kızın yüzüne bir tokat indirdi; çocuk daha çok ağlamaya başladı. Keşişlerden biri beni haçla kutsadı. Ateş püskürü-yordum. Ardından evden çıkıp arabaya bindim. Vassili'nin yanma oturdum. Ona eşlik eden üç adam arabadan inmemişti bile; bir süre bana baktılar. Pazarlığın çabuk biteceğini önceden biliyorlardı sanki. Onurum kırıldığından kendimi hasta hissediyordum.

Valk'a giderken Vassili'nin yanında yol boyunca ağladım; bana tek bir kelime bile söylemedi. Toprağı kupkuru tarlaların arasındaki yollardan geçerken atlar daha hızlı koşsun diye arada bir dilini şaklatıp duruyordu. Bize refakat eden diğer atlılar, düzlüklerde arabanın önünde ve arkasında gidiyordu. Uzaktan bakıldığında, gökte uçan yabankazlarını andırıyorduk büyük ihtimalle. Ormanın içindeyse, atların göv- deleriyle arabaya siper oluyorlardı hırsız ve kurtlara karşı. Etrafa bakmaya cesaret edemiyordum. Bizim milden, benim köyümden ve benim dünyamdan başka hiçbir yer bilmiyordum. Geceyi geçirdiğimiz handa, Vassili beni bir odaya kilitledi. Odada bulunan döşek samanla doldurulmuştu; ama evdeki sobanın kenarında duran yatağımızdan çok daha rahattı! Adamlarından biri kaldığım odanın kapısında, diğer iki-siyse arabanın başında bütün gece nöbet tuttu. Anlaşılan benim kaçacağımı düşünüyordu. Oysa nereye kaçabileceğimi ben bile bilmiyordum henüz. Geriye dönemezdim. Elizabet Rabe beni öldürürdü. Neyse ki adam elini bile sürmedi bana. Valk hakkındaki o ilk izlenimimi asla unutmayacağım: Şehir çok uzaklardan bile inanılmaz derecede büyük ve kalabalık görünüyordu! Tek başına evlerin çok oluşu bile yeterdi.

Bacaları saymaya yetişemiyordum. Evlerin hepsi ahşaptan yapılmış, alçak ve genişti; bizim balardan çok büyüklerdi. İçlerinde kim bilir kaç aile yaşıyordu? Evler düzensizce sıralanmıştı; ama heybetli ve kocaman görünüyorlardı. Evlerin bereketli tarlaları ve özenle işlenmiş sebze bahçelerinin arasından geniş Vayna Irmağı akıyordu. Irmağın hemen kıyısındaki evler, sel baskınlarına karşı ayaklar üzerine inşa edil-rnişlerdi. Hemen hemen bütün evlerin birer avlusu ve bahçesi vardı. Valk şehri işte bu kadar zengin görünüyordu!

Şehre girerken gözlerim neredeyse yuvalarından fırlayacaktı. Bu kadar çok insan bir arada nasıl hareket edebiliyordu? Sokaklarda daha önce hiç görmediğim kadar çok insan vardı! Tıpkı kış günlerinde, dört bir yana koşuşturmalarını seyredip eğlenelim diye yuvalarına duman üflediğimiz karınca yığınları gibi meşgul görünüyorlardı. İnsanlar, surların arkasındaki yolda arabaların etrafından güçlükle ilerleyerek yanımızdan geçiyordu. Omuzlarında tavuk, ördek kafesleri taşıyan çiftçiler; temiz etekleri ve pırıl

pırıl parlayan deri çizmeleriyle sokağın pislik ve çamurundan korunmaya çalışan Valklı beyefendiler; pazarda yaptıkları alışverişin ardından dolu ellerle evlerine koşuşturan başı örtülü sıradan kadınlar; sokakta sucuklu ekmek satan ve bağırmaktan yanakları kızarmış ufak çocuklar; kalabalığın arasında oradan oraya koşturup kâh bir elma kâh dolu bir cüzdan çalmaya çalışan dilenci ve yoksullar; kahyalardan yedikleri kırbaçlar yüzünden anıran katırlar ve evlerden atılan çöpleri paylaşa-mayıp dalaşan sokak köpekleri. Lampert Usta'nın mucizeler çadırından bile daha eğlenceliydi burası! Vassili, bütün sorularıma doğru dürüst cevap vermek yerine somurttuğu halde, kimin ne olduğunu anlayabiliyordum. Örneğin şuradakiler güneyden gelen Polonyalılardı; dizlerine kadar inen dar kesim pantolon, baldır kemiğine dek çıkan çorap, metal tokalı

ayakkabı ve yine dizlerine kadar inen koyu renk dar ceket giyiyorlardı. Sonra doğudan gelen şu Tatarlar: Onlardan çekiniyor dum! Farkında olmadan canlarını sıkacak bir şey yaparım endişesiyle yüzlerine bakmaya cesaret edemiyordum. Çekik gözleri, çıkık elmacık kemikleri ve baldırlarına doladıkları kaba tabaklanmış postlarla ne kadar da vahşi görünüyorlardı. Hepsinin belinde silah vardı. Bunların dışında, uzun boylu, sarışın isveçli askerlere rastladık; şehrin öbür ucundaki garnizona bağlı olmalıydılar. Askerlerden biri, dikkatini, annelerinin yanında o dükkân senin bu dükkân benim dolaşan soylu Alman kızlarına vermeden önce bana göz kırptı. Kızlara öyle bakakalmıştım ki, neredeyse gözlerim yuvalarından dışarı fırlayacaktı. Ne kadar da bakımlı görünüyorlardı! Saçları tertemizdi ve sert, kabarık bir bonenin

altına toplanmıştı. Daracık korsajları, göğüslerinin yusyuvarlak ve belirgin bir şekilde, hatta uygunsuzca görünmesini sağlıyordu. Bilekten düğmeli, uzun kollu elbiselerinin etekleri işveyle dalgalanıyordu. Elbiselerin altına sert iç etek giyiyorlardı anlaşılan! Onlara bakarken boynum tutulacaktı neredeyse. Onların bu zarafeti yanında yabani biri gibi görünüyordum herhalde! Bu kızlar gibi özgür ve korunan biri olmak için neler vermezdim. Bir iki Rus papaz arabanın yanına gelip Vassili'ye bir şeyler söyledi. Başka Ruslara da rastladım; keçe-leşmiş sakallarında hâlâ öğle çorbalarının artıkları sallanıyordu; üzerlerinde geniş yakalı, uzun kuyruklu elbiseler vardı. Çar'larının sakallarını kesmelerini emrettiği günün birkaç gün öncesiydi. Oysa sinek kaydı tıraş demek, bir Rus'a göre Tanrı'ya karşı gelmek demekti! Efendileri bütün ikonalarda sakallıydı; kendileri de aynı şeyi yapamayacaklar mıydı yani? O günlerde daha, Çar'ın delirdiği dedikoduları yayılıyordu kulaktan kulağa. Bazılarıysa onun gerçek bir Çar ol-

madığmı, aksine yabancı kandan olma bir çocukla değiştirilmiş biri olduğunu düşünüyordu. Annesi, Natalya Narişkina o zamanlar bir kız doğurmuşmuş. Ama hemen o gece Moskova'nın Alman varoşlarmdaki bir oğlan çocuğuyla değişti- rilmişmiş! Yani, Alman varoşlarından birinden aldığı yabancı uyruklu bir orospunun etkisiyle hareket eden sahte bir Çar'mış o. Oysa iyi bir kadınla evlenmişti; taht için varisler doğurabilecek, köklü bir soydan gelen, bir Rus kadınla!

Yolumuza çıkan Ruslar hafifçe eğilip Vassili'yi selamladılar. Sonra da bana bakıp hınzırca sırıttılar. Arkalarından dilimi çıkardım.

Ya o şehrin kokusu! Sokaklardaki çöp ve atıklar yüzünden burnumun direği kırılmıştı. Bizim köyümüz küçüktü. Atık su, yola gelişigüzel dökülen inek ve insan pisliği, köyümüzün geniş düzlüklerinde kaybolup giderdi. Ama burada her köşeden başka bir koku yükseliyor ve hava ısındıkça daha da çekilmez bir hal alıyordu. Sokaklarda yürüyen insanların kokusu sıcak bulutlar halinde üstümüze doğru geliyordu. Burnumun ucunu kaşıdım; anlaşılan Valk şehrinde haftalık banyo alışkanlığı pek yaygın değildi. Sıkıştırılmış toprak ve mıcır taş döşeli yolun üzerinden atık sular akıyor;

domuzlar, köpekler ve fareler küflenmiş yemek artıklarını karıştırıyorlardı. İnsanlar tencerelerini pencereden aşağıya boşaltıyordu; yemekler arada sırada insanların kafalarına, elbiselerinin üzerine geliyordu. Bu pis manzara karşısında irkildim. Aynı pencerelerden bezelye çorbası, lahana turşusu, pırasalı etli börek, kızarmış tavuk, taze ekmek kokuları ve adını sanını bilmediğim bir sürü başka şeyin daha kokusu geliyordu.

Vassili dilini son bir kez daha şaklatarak dizginleri çekti ve atlar takırdayan nal sesleri eşliğinde bir avluya saptılar. Gelmiştik.

Ev daha önce gördüklerimden daha büyüktü. Nehir kıyısına yakın, kalaslar

üzerindeydi ve altında domuz ve tavukların barındığı bir ağıl vardı. Hayvanların tahta bölmeleri temizdi ve bu temizlik ve sıcaklık bütün avluya yayılıyordu. Avlunun sağında ve solunda at ve arabaların bağlandığı ahırlar uzanıyordu. Evle geniş nehir yatağı arasındaki alanın büyük bir sebze bahçesine ayrıldığını görebiliyordum. Vassi- li dizginleri genç bir yanaşmaya fırlattı ve beni oturaktan kaldırdı.

Bu sırada göğsümü okşadı; tüylerim diken diken oldu. Yalnızca sırıttı ve evden çıkan paytak yürüyüşlü şişman kadını izlememi emretti.

Kadın sert bakışlarla tepeden tırnağa süzdü beni. Siyah saçlarının arasında kırlaşmış perçemler vardı, gözleri yuvarlarından hafifçe çıkıktı. Kadının yüzü bana küçükken yakalayıp patlayana kadar kamışlarla üflediğimiz iri kurbağaları hatırlattı. Katmerli çenesinde üzerinde üç tane kıl bulunan bir et beni vardı. Ama çirkinliğine rağmen sakin ve anlamlı ışıltısı bozulmamıştı. Benim gibi giyinmişti, hayli göze batan göbeğinde büyük bir önlük bağlıydı. Önlüğe taze kan ve küçük tüyler yapışmıştı.

"Bu kim, Efendim?" diye sordu Vassili'ye Rusça, ellerini kalçasına koyarak. Sanki ben orada yokmuşum gibi, başımın üzerinden konuşuyordu.

"Yeni bir hizmetçi Sofiya." Vassili bakışlarını kadından kaçırıyormuş gibi geldi bana. "Adı Martha."

"Martha... başka?"

Adam omuzlarını silkti. "Bilmiyorum. Önemli de değil zaten."

Vassili'nin evinin idaresi tamamen Sofiya'ya aitti. Her şeyin düzenli olmasına çok dikkat ediyordu. Başlangıçta bu kocaman evde kaybolurum korkusuna kapılmıştım ve bu yüz-

jen bana ayrılan bölümlerde dolaşıyordum yalnızca. Örne-s-in tavukların, kazların ve domuz yavrularının ayak altında koşuşturduğu ve kızgın sobanın o yaz gününü daha da çekilmez hale getirdiği mutfakta bulunmak çok hoşuma gidiyordu.

Yerine getirmem gereken hizmetler sayesinde Vassili'nin

zenginliğinin boyutlarına vakıf olduğumda, gözlerim fal taşı gibi açılmıştı. Kiler ağzına kadar tıka basa dolu olmalıydı; çünkü Vassili'nin sürekli misafiri oluyor, kimisi birkaç günlüğüne yatıya kalıyor ve hepsinin iyi ağırlanması gerekiyordu. Balık tuzluyor, mantar ve köklerden turşu kuruyor, meyveleri, sebzeleri ve Baltık ringalarını alkol ya da sirkeye yatırıyor, et donduruyorduk. Büyük kavanozlarda küçük salatalıklar yüzüyor; sütler, eğer Sofiya kaymağından tuzlu tereyağı

yapmayacak ya da peynir mayalamayacaksa, taze kefir olmak üzere fıçılarda bekletiliyordu. Ayrıca sandık ve çuvallarda kakırdak, un, kırmızı ve beyaz soğan, patates, fındık, sırık elma, buruşuk armut, kabak, beyaz turp, lahana, pancar, mercimek, mis gibi kokan yeşil ince uzun taze fasulyeyle bezelye ve Elizabet Rabe'nin kıvamlı çorbasını yaptığı iri beyaz fasulye depolanıyordu. Tavandan aşağıya safrana varıncaya dek çeşit çeşit

kurutulmuş baharat asılıydı. Hindistan adında bir ülkeden geliyordu ve çarşıda buna paha biçilemiyordu. Baharatların yanında, hafif tuzlu, nefis bir koku yayan pastırmalar asılıydı. Rafın en karanlık köşesinde dar şişelerin içinde, Vassili'nin uzaklardan getirttiği zeytinyağı ve sirkeler saklanıyordu. Bunların yanında, ağızları sıkı sıkıya örtülmüş kaselerin içinde iyi pişirilmiş salçalar korunuyordu çorba ve soslar için. Ah evet, Vassili boğazına çok düşkün bir adamdı! Buradaki ilk günlerimde, Sofiya bana sırtını döner dönmez, parmağımı kapların içine daldırırdım bir tek! Böyle lezzetli şeylerin olabileceğini hiç bilmezdim. Eskiden, bay- 53

ram günlerinde, arada bir manastırın mutfağında rahiplere yardım ederdim; ama bu cennetin yanında rahiplerin yavan yiyeceklerinin lafı bile olmazdı! Evin temizliği de işlerim arasındaydı; post ve halıları tokmaklıyor ve çürümesinler diye koridordaki samanları altüst edip havalandırıyorduk; ahşap kaplı duvarlardaki ikonaları

çevreleyen varaklı çerçeveleri parlatmamız gerekiyordu. Zemindeki kaim döşeme tahtalarını dizlerimizin üzerinde düzenli olarak balmumuyla cilalıyorduk; bu sayede rengi ve kokusu balı andırıyordu. Gerçi sabahları temizlediğimde ve yatağını havalandırdığımda hep rahatsız oluyordum ama, bana en şaşırtıcı görünen şey Vassili'nin yatak odasıydı. Yine de büyük tahta karyolanın üzerindeki çarşafı elimle okşamaktan; kolalanmış ve baharat kokan kumaşı burnuma yaklaştırmaktan kendimi alıkoyamıyordum. Bizim isba'da. ailemle birlikte sıkış tıkış yassı sobanın çevresinde uyurduk. Sıcak samanların altına sokulurduk; manastırın ahırmdaki domuzlardan pek farkımız yoktu aslında. İnsanların da yumuşak kumaşların üzerinde uyuyabileceğini hiç bilmezdim. Manastırın rahipleri bile kuru kerevetlerde dinlenirlerdi.

Vassili dul kalmıştı ve evliyken çocuğu olmamıştı. Hizmetçilerden biri, sarışın, neşeli ve hoppa bir Rus olan Olga bebek bekliyordu. Birkaç gün sonra, zavallı kızın bir kez olsun evlenmediğini öğrendim. Adet olduğu üzere kızcağızı nişanlamak Vassili'ye

düşerdi; ama bu konuda hiçbir şey yapmamıştı. Sofiya bana karşı belli bir ölçüde dostça davranıyordu. Bir öğleden sonra onunla oturmuş domuz yağlı börek için lahana keserken sormaya cesaret ettim: "Olga'nm çocuğu kimden?"

Homurdandı ve elindeki lahana sapına bıçağıyla sert bir darbe indirdi. Dilinin ucunu dudaklarının arasına alıp iki elini yana açarak:

"Onu Efendimiz hamile bıraktı" dedi. Bu arada yüzü anlaşılmaz bir ifade aldı. "Efendimiz mi?" Gözlerim fal taşı gibi açıldı ve o anda hemen anlayamadım. Bu şu ana kadar bir tek incil'de rastladığım bir şeydi.

"Budala şey!" diye kızdı Sofiya. "Vassili elbette. Ne de olsa bir erkek. Praskaya'nm gözü de her zaman onun üzerinde olmuyor." Bana baktı ve sonra bir elini düşünceli bir ifadeyle göğsüme koydu.

"Kendine dikkat et, Martha. Sen bir hayvan kadar sıcaksın. Vassili Olga'ya yaptığını sana da yaparsa yüzüne tek bir erkek bakmaz haberin olsun. Ve Praskaya,

Vassili'nin senin peşinde olduğunu anlarsa..."

Kanımın yanaklarıma doğru yükseldiğini ve yüzümün ateş gibi kızardığını hissettim. Yine Elizabet Rabe'nin aşağılamalarını anımsamıştım.

Sofiya bir an anlamlı bir şekilde susup memelerimi çim-dikledi. "...O zaman bu kadar neşeli olamazsın!" Kıkırdadı ve güçlü, sağlam dişlerinin hepsini gösterdi; et benindeki kıllar onun bu şetaretiyle uyum içinde titredi.

"Praskaya da kim?" diye sordum ihtiyatla, lahana yapraklarını kovadaki suda oradan oraya gezdirirken.

Sofiya yeniden sırıttı. "Praskaya bir yılan. Kötü ve zehirli. Buraya hizmetçi olarak alınmıştı ve Vassili ona deliler gibi vurgun. Ve Vassili'den daha çok içip, şimdiye dek askerlerden bile işitmediğim kaba saba şakalar yapıyor! Etek giymiş bir erkek! Adamın başka yataklara da girdiğini pekala biliyor

ve buna izin veriyor; tabii onun için bir tehlike oluşturmadıkları sürece. Olga bir tehlike değil, bunu biliyor. Kız fazlasıyla beceriksiz ve aptal. Ama sen..." Daha fazla konuşmadı; çünkü tam o anda genç seyis Grigori girdi içeriye. Öğlenleri mutfakta bize verilen kıvamlı sebze çorbasından istedi bir çanak.

Sofiya ağzının payını verdi: "Kedi ve hizmetçiler istedik- ¦ leri zaman, seyislerle köpekler önlerine geldiği zaman yer!" Ama ardından kalktı ve tencereden bol kepçe bir porsiyon verdi. Grigori'nin çorbasını afiyetle yiyişini seyrettim. Çok arkadaş canlısı bir gençti ama tuhaf bir hastalığa yakalanmıştı. Aniden nöbet geçiriyor, kasılıyor, kendini yere atıyor, ağzı köpürüyor ve yerlerde tepiniyordu. Vassili bir gün onu dövmüş ve o günden beri de bu nöbetler giderek kötüleşmişti. Grigori atları ahıra sokarken dikkatli davranmamıştı. Vassili'nin en sevdiği atı paslı bir kancaya çarpmış ve hemen ardından telef olmuştu. Vassili öfkeden delikanlıyı kırbaçla-mıştı ve o günden beri nöbetleri öyle ağırlaşmıştı ki, kendini yaralamaması için onu sıkıca bağlamak zorunda kalıyorduk. Başlangıçta Sofiya bu derdin Tanrı'dan geldiğine inanıyordu; ama sonra ikimiz de bundan pek emin olamadık.

Grigori bir taburenin üzerine tünemiş yanımızda oturuyor ve çorbasından aldığı her kaşıktan sonra ürkekçe bana bakıyordu. Sofiya bunu fark etti, yine sırıttı ve börek için yumurta toplamak üzere beni tavuk kümesine gönderdi. Kendisi de kaba unu elemeye ve tuzu tartmaya koyuldu. Daha sonra beyaz soğan soymam gerekti ve bu işi yaparken, her zamanki gibi gözlerim yaşardı.

Sofiya uyarısında haklıydı. Praskaya ailesini ziyaretten dönünce, ilk gördüğü andan itibaren benden nefret etti. Vassili'nin onu sorumlu tuttuğu işlerden en ağır olanlarını bana veriyordu: Kovalarla su ve kömür taşımak, ocaklardaki külleri temizlemek ve domuzlara otlakta çobanlık etmek bana düşüyordu. Her beceriksizliğimde beni tokatlıyor, tırmıklıyor ya da sertçe çimdikliyordu. Bir keresinde, banyosu için sıcak

su taşırken, kasıtlı olarak çarpmıştı bana; az kalsın kolum haşlanacaktı. Saçlarımı gösterişsiz bir boneyle saklamaya zorluyordu beni ve ne zaman Vassili'nin

yakınlarında

görse çılgma dönüyordu. Hava karardığında beni hizmetçi odasına kadar takip ediyor, arkamdan kapıyı kilitliyordu. Anahtarı da cebinde saklıyordu. İlk acı hapsedilme duygusunun ardından ona neredeyse şükran borçluydum. Bu benim için Vassili'ye karşı en iyi korunmaydı.

Praskaya'nm kötülüklerini ve Vassili'nin her fırsatta ellerini popoma götürmesini ya da azgın bir it gibi bana yaslanıp göğüslerime dokunmasını saymazsak, bir tüccarın evindeki yaşam pek de zor değildi. Orada geçen her gün farklı bir yenilik ve mucize demekti. Her an, daha önce varlıklarından bile haberdar olmadığım şeylerle karşılaşıyordum, örneğin nehir kenarındaki temiz tutmam gereken depo gibi. Burada Vassili'nin mallarını dilediğim gibi seyredebiliyordum.

Vassili, kendisine para kazandırabilecek her şeyin ticaretini yapıyordu: Örneğin, Rusya'dan gelen kaba ketenler ya da uzak ülkelerden gelen, adını bile aklımda tutamadığım narin, ışıltılı kumaşlar. Olga'nın ipek dediği bu kumaş çok koyu pembeden kırık beyaza dek her rengi yansıtıyordu; üzerlerinde çoğun masal hayvanları ya da büyülü başka desenler olurdu. Olga kumaşın ipliğinin bizim pamuk ve ketenimiz gibi tarlalarda, ya da yün gibi hayvanların sırtında yetişmediğini söylüyordu; bu iplikleri bütün gününü ağaçlarda asılı geçiren şişman tırtıllar yapıyormuş, yaptıkları tek şey yaprak yiyip sonra kendilerini içine hapsedecekleri iplikleri örmekmiş bu tırtılların! Bu kadın aptal mı sanıyor beni, diye sormuştum kendi kendime. Keşke ben de böyle bir tırtıl olsaydım!

Raflar mal kaynıyordu ve Vassili, günlük girip çıkan malların kaydını bizzat kendisi tutuyordu dikkatle. Bu malların arasında içi bal ve balmumu dolu fıçılar, kayatuzu bohçaları, şeker ve un çuvalları, kutularla lületaşı, değerli yağlarla dolu kavanozlar, ham ve tabaklanmış deriler, keten balyaları ve edici, neşe verici garip, küçük, beyaz toz keseleri yer alı-

yordu. Vassili bu tozdan ne zaman bir fırt çekse hemen fark ediyordum. Böyle zamanlarda gülmesine engel olamıyor, etek giyen kim varsa el atıyordu ve ertesi gün, Vassili bütün gece üzerinden inmediğinden, Praskaya güçlükle yürüyebiliyordu. İkinci bir depoyu ise her zaman kilitli tutuyordu. Bu deponun serin karanlığında hangi yasak hazinelerin saklandığını Sofiya sayesinde öğrenmiştim: en iyisinden samur ve vizon kürkler, votka fıçıları ve içinde havyarı serin tutan bir sürü ağır, buz dolu kaplar. Vassili bu gizli depoyla kellesini koltukta taşıyordu. Bu tür malların ticareti bir tek Çar'a serbestti! O zamanlar Rus İmparatorluğu içinde yaşa-masak da Çar'm adamları bu depo yüzünden onun burnunu kesebilir, onu idam edebilir ya da kazığa oturtabilirlerdi. Çar'm mal ve gelirleri söz konusu olunca, bu işin şakası olmazdı.

Ancak Vassili'ye o rahat yaşamı sağlayan şey tam da bu yasak ticaretti işte. Müşterileri Valk'taki renkli insan karışımını yansıtıyordu. Biz hizmetçiler avluya gelen araba ve ziyaretçileri daha iyi görebilmek için kapı ve pencerelerde itişip kakışırdık. Dünyanın her yerinden getirdikleri yeniliklerin yolu mutlaka bizim mutfağa çıkardı. En güzel söylentilerden biri de, Çar'ın aslında uzun bir süredir Rusya'da olmadığı, aksine Petro Mihailov adıyla Avrupa'ya seyahat ettiğiydi. Sözümona orada aynı bizim gibi sade bir yaşam sürüp gemilerin nasıl yapıldığını öğreniyormuş. Bu hikâyeye herkes katılarak gülüyordu; öyle ya, akıl sağlığı yerinde olan biri öyle zengin bir yaşantıyı nasıl olur da bizim sefil varoluşumuzla değiştirirdi, buna kimse

inanamıyordu. Buna karşılık iki yıl önce İsveç tahtına çıkan çocuktan büyük bir

hayranlıkla bahsediliyordu; XII. Karl'dan. Sabahtan akşama dek birlikleriyle hareket ettiği ve şimdiden alışılmadık bir bilge-

l'k gösterdiği, bütün ülkesinin onun için tek vücut olduğu, rada herkesin ağaçlar gibi uzun olduğu, ayı kadar güçlü ol-dukla-ri) biz bir adım giderken onların on adım gidebildikleri anlatılıyordu. Kısaca, kuzeydeki bu ülke ona bir ilah gibi tapıyordu, yani gerçek bir kral gibi!

Bu hikâyeleri zevkle dinliyordum; ama sonuçta başa çıkmam gereken kendi hayatım vardı. O kadar çok çalışıyordum ki, bana ailemi özleyecek bir an bile kalmıyordu. Birkaç ay bile geçmeden, yüzlerinin hatırımdan silinmeye başladığını hissettim. Tarlalardaki buğdayın yakıcı güneş ışınlarının altında kavrulduğu sıcak, kurak bir yazdı. Acaba nasıllardı? Tarlalarda kavrulup giden ekin yüzünden endişeliydi herkes. Tanrı'ya şükürler olsun ki, kıtlık zamanlarında köleler Pomefçiki'lerine

güvenebilirlerdi. Efendiler, kölelerinin hayatta kalmasını sağlar ve manastırların kilerleri tıka basa doludur, diye geçiriyordum içimden. Endişelerimi unutmaya, bunun yerine daha iyi Rusça öğrenmeye çabalıyordum. Çok belli olan ve evin diğer sakinleri tarafından bitmez tükenmez neşe kaynağı olarak görülen Almanca aksanımdan kur-tulamıyordum ne yazık ki.

Olga çocuğunu doğurmuştu; ama ne bir adı olmuştu ne vaftiz edilmişti. Ve henüz iki aylıkken, Praskaya onu nehirde yıkarken boğulmuştu. Ufaklığı kasıtlı olarak elinden düşürdüğünden şüpheleniyordum. Olga üç hafta boyunca ağladı. Ama belki de onun için böylesi daha iyiydi; eğer şansı varsa bir gün doğru dürüst bir erkek bulabilirdi belki. Dört ay sonra, geç kalmış soğuk ve rüzgârlı bir sonbaharda, neh-nn üzerinde ilk buzların belirmeye başladığı günlerde yine hamileydi.

Vassili bir haftalığına seyahate çıktığında Praskaya fırsatı değerlendirip Olga'yı sudan bir bahaneyle fena halde sopa-

lamıştı. Ertesi gün zavallı kız ortadan kayboldu. Bir gece öncesinde battaniyesinin altında ağladığını duymuş ama onu teselli edememiştim. İki gün sonra nehirde bulundu. Buz gibi suda boğulmak için nehrin üzerindeki buzda delik açmış olmalıydı. Cansız bedeninin görüntüsünü asla unutmayacağım: Saçlarının arasında otlar vardı; balıklar ve su fareleri gözkapaklarını kemirmişti. Bu yüzden de gözleri yuvalarından uğramışçasına açıktı, korkuyla boşluğa bakıyorlardı. Vücudu sudan şişmiş, soğuktan mosmor kesilmişti. Küçük kolları ise dua eder gibi göğsünde bağlıydı. Kendi iradesiyle ölümü seçtiği için cesedi, Rus Kilisesi tarafından kutsanmadı ; şehir surlarının dışındaki, hayvanların bedenleri eşeleyip yedikleri lüleci çamuru çukuruna atıldı.

Bundan bir hafta sonra Vassili Praskaya'dan odamın anahtarını alıp kadını kovdu. Ona ne oldu, bilmiyorum.

Ardından, geceleyin bana geldi.

Odamın kapısının açıldığını duymamıştım. Olga'nın ölümünden beri odada yalnız yatıyordum. Vassili'nin adımlarıyla hışırdayan samanların sesine uyandım ancak. Gözlerimi açtığımda, gölgesi çoktan üzerimdeydi; üzerime çullandı. Bağırdım. Ikınıyordu. "Bağır bağır, Martha, sana kimse yardım edemez!" dedi.

Yine de işini sağlama alıp bir eliyle dudaklarımı kapamıştı. Kalın parmaklarını ısırdım ve o anda suratıma öyle sert bir tokat indirdi ki, bir an için yıldızları saydım gözümün önünde uçuşan.

"Sürtük! Bunu çoktandır yapmak istiyordum, nehirdeki o günden beri! Sana gününü göstereceğim!"

Uyluk kemiğimin üzerine oturdu ve güçlü kollarından biriyle ellerimi başıma bastırdı. Diğer eliyle üzerimdeki geceliği yırttı. Göğüslerim ay ışığında parlıyordu. Soluklandı ve elini memelerimin üzerinde gezdirdi, parmaklarıyla uç-

ı rını kıstırdı. Ağlamaya ve tepinmeye başladım, bunun üze-me bana tekrar vurdu; ama bu kez daha az sert. "Kes şu ağ-lamayı; sen de istiyorsun! Tanrı biliyor ya, şeytan kadar güzelsin! Annen olacak sümsük oğulotuyemiş olmalı; gözlerin o kadar yeşil ki! Bir güzel de semirmişsin! Seni iyi beslemeleri için emir verdim! Kemiklerine çarpmaya niyetim yok-

tur

Sakin durmanın daha iyi olacağına karar verdim, ahırdaki o delikanlı gelmişti aklıma. Ölesiye pataklanmaya niyetli değildim. Vassili'nin üzerinde bir tek pantolon ve gömleği vardı, şimdi onları da çıkarıyordu. Karnı sandığımdan daha yağlıydı. Benim pes ettiğimi hissetmiş olmalıydı, gülmeye başladı cıvık bir halde.

"Evet güzelim, yavaş yavaş anlıyorsun karşı koymanın saçma olduğunu! Gerçi senin gibi yaban kedileri daha çok hoşuma gidiyor; Praskaya çok yaşlanmıştı ve can sıkıcıydı!"

Pantolonunun düğmelerini açarken bütün bedenim tir tir titriyordu. Daha önce elbette çıplak adam görmüştüm, nehirde yüzenleri ya da babamı; Elizabet Rabe'nin üzerindeyken. Vassili'nin uzvu küçüktü ve sönük bir şekilde aşağıya sarkıyordu. Sofiya'nın küçük küçük doğrayıp dille birlikte çorbaya ya da böreğe kattığı küçük ekşi turşulara benziyordu. Vassili onu eline alıp bir aşağıya bir yukarıya okşamaya başladı. Ama hâlâ küçük ve kırmızıydı, tıpkı sokak itleri-ninki gibi. Soğuk gözlerle Vassili'yi izliyordum. Bakışımı fark ettiğinde küfretmeye başladı.

"Bana büyü yaptın!" diye bağırdı ve beni arkaya itti. "Ama bekle hele, bir yolunu biliyorum..." Organını göğüslerimin arasına yerleştirip ileri geri sürtmeye başladı, derin derin nefes alıp ıkınıyordu. Bu arada anlayamadığım bir şeyler fısıldıyordu; büyük olasılıkla sertleştirsinler diye bütün Rus azizlere dua ediyordu! Ama değişen hiçbir şey olmamıştı ve

ben rahatlamanın ilk hissini yaşıyordum. Belki yine gider ve beni rahat bırakırdı. Ama yanılmıştım. Göğsümden daha da yukarıya kaydı ve bir eliyle de zorla çenemi açmaya çalıştı. Kendimi çok kötü hissediyordum. Herhalde onu ağzıma..! Yapacaktı. İnik kuyruğunu ağzıma sokup omzuma vurdu.

"Yala onu! Em iyice, küçük kedim, yavaşça ve dolu dolu; böylesi hoşuma gidiyor." Isırma isteği geçti içimden. Tehdit edercesine fısıldadı: "Eğer ısırırsan, seni

öldürürüm."

Dediğini yapacağına hiç kuşku yoktu; çekingen bir tavırla ağzımdaki iğrenç şeyi yalamaya ve emmeye başladım. Vas-sili inlemeye başladı. Dilimle kabardığını hissettiğimde neredeyse rahatlamıştım.

İnledi: "Hımm, güzel. Böyle devam et, küçük cadı, devam et."

Kendimi çok sefil hissediyordum, keşke ölebilseydim. Tam o anda geri çekildi ve kısık bir sesle emretti: "Arkanı dön, çabuk!"

Ne istediğini hemen anlayamadım; beni kalçalarımdan tutup, tıpkı ahırdaki buzağılar gibi, oradan oraya fırlattı. Hızla iki parmağını bacaklarımın arasına götürüp içimi yokladı. Ardından memnun bir halde güldü. "Sen daha bakiresin! Kimin aklına gelirdi bu! Üstelik de bütün delikanlılar kuyruk sallayan dişi köpeğe bakar gibi sana bakarken!"

Büyük bir zevkle etimi mıncıklıyordu. Ardından bacaklarımın arasına sokulduğunu hissettim. Sevinçten bağırıyordu, bacaklarımı açtı ve içime yüklendi. Çığlık attım. İkinci bir hamle daha yaptı ve ben ağrıdan ağlamaya başladım. Artık içimdeydi, bastırdıkça bastırıyor ve elleriyle etimi pençe-liyordu. Tanrım, Olga bunun tekrar tekrar olmasına nasıl katlanmıştı? Belki de intihar etmesine neden Praskaya değildi! Birden bitiverdi. Üzerime çöktüğünü ve güçlükle nefes aldığını hissediyordum. Bacaklarımın arası ıslanmıştı-

, bana aylar önce bunun en tehlikeli an olduğunu fısıl-

Vassili'nin ağır cüssesi altında tepindim. Pis pis gülüp kalkmama izin verdi.

Sendeleyerek odanın köşesinde duran kabının yanma gittim. Sabahları yüzümü yıkadığım bezi hp soğuk suya daldırdım. Dikkatlice bacaklarımın arasını ve

baldırlarımı sildim. Bez kandan kıpkırmızı olmuştu. Vas-sili hafiften horlamaya başlamıştı bile. Birden, Olga'nın söylediği başka bir şeyi anımsadım. Kapıyı açtım ve karanlıkta el yordamıyla koridordan geçip mutfağa vardım. Hâlâ biraz kor kalmış ocağın yanındaki rafta içinde adi sirke bulunan kabı buldum. Parmağımı içine daldırdım ve ardından içime soktum. Ateş gibi yandı. Olga, böyle çocuk

olmayacağına dair bana yemin etmişti. Kendisi de denemiş miydi bunu? Bunu hatırlamak beni pek de memnun etmemişti. Parmaklarımı ve bacaklarımı tekrar temiz suyla yıkadım.

Odamda Vassili'nin yüksek sesle horlamaya başladığını duydum. Oraya kesinlikle dönmek istemiyordum! Ocağın yanında sıcak zemine çöktüm ve bir süt çocuğu gibi kıvrılıp sessizce ağlayarak uyuyakaldım.

Belki de sirke gerçekten işe yaramıştı. İlerleyen aylarda her seferinde adet gördüm ve Tanrı'ya şükrettim bu yüzden. Sofiya o korkunç ilk gecenin ardından sabah, Vassili'nin şişirdiği yüzümü gördü ve beni kollarıyla sarmaladı. Sonra da, hâlâ Praskaya'nm banyo teknesinin bulunduğu odaya soktu. Vücudumun üzerinden tekneye kovalarla sıcak su döküp bana kâfur kokulu sabundan verdi. Kendimi saldım. Sofiya saçlarımı okşayıp yüzümü öptü.

"Zavallıcık. Geçecek. Bir dahaki sefer bu kadar kötü olmayacak!"

Bunu bir teselli olarak mı kabul etmeliydim, bilmiyordum.

Vassili sık sık yanıma geldi. Artık hiçbir acı hissetmiyordum ve onun daha çok inleyip daha çabuk gelmesini sağlayan şeyler olduğunu kavrıyordum yavaş yavaş. Bir erkeğe nasıl zevk verilir öğreniyordum; ama bunu tiksindirici buluyordum. Bana, elimi sürmediğim, Alman kesimi bir elbise ve Karadeniz'in güneyinden gelen bir sürü yapışkanlı şeker hediye etti. Mutfak ocağının ateşine attım hepsini. Alevler

şekerlemeyi biçimsiz bir kütleye dönüştürdü; burnumun deliklerini iyice açıp huzurla acı ve kara dumanı içime çektim.

Geceleri sık sık Olga'nın, ölüme gitmeden önceki son gecesinde hayal kırıklığı içinde ağlayışını görüyordum rüyalarımda. Gündüzleri boş bir an bulduğumda nehir kıyısında dolaşıyordum, tam şişmiş ve çürümüş bedeninin bulunduğu yerde. Yanılıyor muydum yoksa yüzündeki, huzurun ve mutluluğun ifadesi miydi? Şu an neredeyse, başına artık kötü bir şey gelemezdi.

Ne var ki, yaşam, benden çok daha hızlı karar verebiliyordu: Vassili'nin evindeki ikinci yılımda, berrak bir şubat sabahıydı. Hava soğuk ve tazeydi; nehrin üzerindeki buzlar güneş ışınlarıyla parıldıyordu. Her nefes alışımda dudağımın önünde bulutlar oluşuyordu. Yün elbisemin ve koyun derisinden mantomun üzerine iki kalın şal attım; sadece avludan geçip ahıra ulaşabilmek içindi bu hazırlık. Grigori'ye bir tas taze yapılmış çay götürecektim. Elimdeki tas bir anda elimi yakmaya başladı ve ahıra ulaşmak için koşturdum. Zavallı genç bu geceyi ahırda geçirmek zorundaydı. Vassili'nin atlarının içeceği suyun donmamasına dikkat etmesi gerekiyordu. Uykusunu açmak için elinde içinde metal parçaları bulunan bir torba tutuyordu. Uyuyakaldığında, kasları gevşiyor ve elindeki torba şangırtıyla yere düşerek onu uyandırıyordu. Ardından yanında hazır bekleyen ağaç tokmağı alıp, içinin geçtiği anda oluşan ince buz tabakasını kırıyordu. Onun

aptığı işe gerçekten hiç imrenmiyordum; geçen kasım iki

niak ucu donmuştu ve uykusuzluktan bitkin bir haldeydi.

Ahırın kapısına varır varmaz, bir değneğin havadaki ıslı-ğını andıran garip bir ses duydum.

Dikkatlice yaklaşıp seslendim: "Grigori, orada mısın?"

Yanıt alamadım; ama Vassili'nin, ahır kapısını hışımla açması üzerine korkudan neredeyse yere düşecektim. Üzerinde bir tek kemerini sıkıca bağladığı pantolonu ve uzun çizmeleri vardı. Vücudunun üst kısmı çıplaktı ve soğuğa rağmen ter içindeydi. Bir elinde gümüş topuzlu kırbacı vardı.

"Ne istiyorsun?" diye sordu bana kaba bir tavırla. Adetteydim ve böyle geceler neyse ki beni yalnız bırakırdı. Ayrıca iki gündür korkunç bir diş ağrısı çekiyordu. Yanağı kızarmış ve şişmişti. Öfkeden çılgına dönmüş olduğunu görebiliyordum. İlk anda ne diyeceğimi bilemedim ve sonuçta biçare, elimi çayla birlikte ileriye uzattım. "Grigori'ye çay getirmiştim; hava çok soğuk olacak..." Dehşetten sözümü

bitiremedim. Konuşurken Vassili'nin omzu üzerinden ahırın içini görebilmiştim. Orada Grigori'yi gördüm: Kolları gerili bir vaziyette direğe bağlıydı ve üzerindeki kış için hayli ince olan gömleği kemerine kadar yırtıktı. Baygın bir halde sallanıyordu. Sırtından şeritler halinde kan akıyordu.

"Ah, aman Tanrım!" diye fısıldadım. Elimdeki kase parmaklarımın arasından kaydı ve çay Vassili'nin çizmelerine sıçradı. "Bunu neden yaptın?" diye sordum kendimi kaybedip.

Vassili derin derin soluklanıp kaseyi tekmeyle avluya fırlattı. Kase kaba taşlara çarparak parçalandı. "Tembel! İşe yaramaz herif! Bu pezevengin karnını neden doyuruyorum ki? Uyuyakalmış! Ve su teknelerinin hepsi buz tutmuş, atlar su içemiyor! Bu ona ders olsun!"

"Uyuya mı kalmış? Ve sen onu bu yüzden mi öldüresiye dövüyorsun? O daha bir çocuk!" Şişko ve güçlü Vassili'nin neredeyse her gece çıplak vaziyette üzerime çıkıyor olması gerçeği sayesinde ona karşı ses tonum

değişebilmişti. Yine de böyle bir gecede benim de daha dikkatli olmam gerekiyordu.

"Aylağın teki, başka bir şey değil!" diye bağırdı tekrar. Bana sırtını döndü ve ahıra geri dönüp yeniden kırbaçlamak üzere soluklandı. Kırbaç yaralı vücudunda

sakladığında Gri-gori ümitsizce inledi. Vassili gülüyordu, vurmak için bir kez daha gerildi ve o anda beni hiçbir şey durduramadı! Çocuğu öldürecekti! Vassili'nin kolunu kaptım ve o anda kırbacım çekip aldım; şaşırmıştı.

"Buna hemen bir son ver, seni hayvan!" diye bağırdım ona. "Onu öldüreceksin!" Vassili'nin suratı öfkeden kıpkırmızı oldu. Beni geriye doğru itti; tökezleyerek bir saman balyasının üzerine düştüm. O arada kırbaç elimden fırladı. Vassili kırbacı yakalayıp bana iki üç kez vurdu. Acıdan ağlamaya başladım.

"Şuna bak! Demek bu züppeye yakınlık duyuyorsun! Eteklerini koklattın mı bari? Ya da daha fazlasını?" Bir kez daha vurdu. "Hele bu akşamı bir bekle, sana

unutamayacağın bir ders vereyim de gör!" deyip önüme doğru tükürdü, sonra da alnındaki teri silip ahırdan çıkıp gitti.

Kendi cesaretim karşısında irkildim ve tir tir titremeye başladım. Vuruşlarının şiddetinden elbisem yırtılmıştı ve kolumun üzerinden kan akıyordu ılık ılık. Ama kendi derdimle ilgilenecek zamanım yoktu. Grigori acıdan hâlâ inliyordu. Ağzının köpürdüğünü görebiliyordum. Nöbet geçiriyordu! Alelacele ellerini çözdüm; yere yığıldı. Yara bere içindeki sırtı samanlara değer değmez, acıdan bağırmaya başladı. Bağlandığı direğin yanında yerde Vassili'nin gömle-

„. juruyordu hâlâ. Uzanıp onu hemen yerden aldım ve katlayıp Grigori'nin başına yastık yaptım.

Sonra nöbeti başladı. Gözleri yuvalarından çıktı ve yüzü ¦ sani olmayan bir ifade aldı. Kolları ve bacakları atıyor, kontrolünü yitirmiş bir halde sağa solu

yumrukluyordu. An-,aS1lmayan sözler sayıklıyor ve ağzından kan akıyordu; dilini ısırmış olmalıydı. Adeta şeytan çarpmıştı! İlk anda geri çekildim ve üzerinde haç çıkardım. Ama ardından acıma duygusu korkuma ağır bastı. Ne yapabilirdim? Küçük kardeşlerimin sinir krizi geçirip anlamsız yere ağlayarak sağı solu yumruk-

ladıklarmda onları nasıl sakinleştirdiğimi anımsadım.

Böylece cesaretim yerine geldi, kolumdan süzülen kanı unutup kasılan ve köpüren kafasını iki elimle sıkıca kavradım. Gözlerinin beni bir an için tanıdığı izlenimine kapıldım. Sonra yine boşluğa daldılar, gözlerini izleyemiyordum, vahşice

dönüyorlardı. Başını memelerime yaslayıp oradan oraya sallamaya başladım, oradan oraya. Bu arada benim de gözlerimden yaşların süzüldüğünü fark ettim. Bedeni hâlâ tepmiyordu ama şeytan onu yavaşça sakinleştiriyordu; derken uzun, çok uzun bir süre sonra kollarımda hareketsizce yatakaldı. Yaşamı artık yalnızca Tanrı'nın ellerindeydi. Onu bırakmadım, aksine sabırla bekledim ve göğüslerimin arasında soğuk, basınçlı nefesini hissettim. Bu şekilde uyuyakalmış olmalıyım.

Uyandığımda, Grigori ölmüştü.

Bütün gün boyunca hissettiğim tek şey korkuydu, müthiş bir korku. Bu duygu beni demirden bir yumrukla kavrayıp bağırsaklarımı düğümlüyor, terimi buz kesiyor, dizlerimin bağmı çözüyordu. Bundan önce ve sonra bir daha asla böylesine kuvvetle hissetmedim korkuyu.

Vassili ne yapacaktı acaba? Onu artık iyi tanıyordum ve öfkesinin nelere kadir olduğunu biliyordum. Onu bütün gün

görmemiştim. Mutfakta Grigori için ağlayıp yas tutuyorduk ve keyfimiz yoktu. Sof iya birkaç kez dik dik bana baktı. Tam da o akşam mutfaktaki ateşin gece boyunca kontrolü bendeydi! Kışın hiç söndürmüyorduk ateşi, kömürlerin koru bu büyük odayı evin en sıcak yeri haline getiriyordu. Ne

var ki bunun anlamı, kendimi hizmetçilerin odasına kapatamaya-cağımdı; ona karşı korumasızdım.

Sofiya, akşam, yatağına gitmeden önce bana bir şeyler fısıldadı: "Dikkatli ol. Onu hiç bu kadar sinirli görmedim."

Sesim korkudan gırtlağımda donduğundan yalnızca başımı sallayabildim. Belki de bu, ömrümün son gecesiydi!

Bilinçsiz bir halde karanlık mutfaktaki ocağın üst yüzeyini biraz kül ve iri bir fırçayla fırçalamaya koyuldum. Sonunda, her şey temizlendiğinde ve gözlerim yorgunluktan kapanmaya başladığında, ocağın kenarına sokulup kendimi bir battaniyeye sardım. Uyuyamıyordum. Kafamın içinde resimler birbiri ardına uçuşuyordu: Olga, onun Vassili'nin piçi tarafından şişirilmiş vücudu. Çocuğunun cansız küçük bedeni. Olga'nm kendi bedeni, gözkapaksız. Grigori, özellikle de Grigori'nin yaralı ölü vücudunun korkunç görüntüsü. Ölmek istemiyordum! Böyle değil ve şimdi değil. Derken, bir an Vassili'nin hızlı ve tehditkâr adımlarını duydum. Beni yattığım yerden duygusuzca çekip aldı ve hızla, kendimi korumaya fırsat bulamadan duvara bastırdı. "Şimdi, küstahlığının bedelini ödeyeceksin kızım!" diye tısladı. Çok yakımmdaydı, nefesi votka kokuyordu. Hiç şüphe yok ki, bütün gün içmişti ve ne yapacağını kestirmek güçtü. "Bak senin için ne getirdim! Kedi gibi miyavlayacaksm!"

Kolunu kaldırdı ve gözümün önünde bir sürü sırımı olan kırbacını şaklattı. Sırımların her birinde düğüm vardı. Korkudan damarlarımdaki kan donmuştu. Bunun gibi kırbaç-

- hırsızlar kırbaçlanırdı öldürülesiye. Bir darbesi insanın derisinden şeritler koparırdı. "Evet" diyerek güldü tiksinç bir şekilde, gözlerimdeki korkuyu görünce. "Bundan sonra seni artık kimse istemeyecek! Kral Naibi Sofia itaatsizlik eden hizmetlilerine ne yapardı, bilir misin? Onları kırbaçlar, sonra votkayla ovar ve tutuştururdu. Çar Petro'nun suratına tüküreyim, ben hâlâ Sofia'nın itaatkâr kuluyum ve sen de bana

güzel bir meşale olacaksın Martha! Ama önce bir kere daha güzelce eğlenmek istiyorum seninle, sonra cayır cayır yanabilirsin!"

Beni mutfaktaki büyük masaya sürükledi. Burada beni ağır ağaç tablanın üzerine yatırdı ve üzerime abandı. Ağzı benimkinin üzerinde kasılıyordu gülmekten, ben çaresizlik içinde kendimi savunmaya çalışırken.

Sonra saçlarımdan asılarak başımı yukarıya kaldırdı ve haince tısladı: "Eee, ölüm korkusu nasılmış? Ben senin son hatıramın! Benden sonra seni kimse istemeyecek!" Bundan sonra olanları pek ayrıntılı anlatamam. Ama sözleri bende, içimde

olabileceğine ihtimal bile vermediğim güç ve iradeyi uyandırdı. Vassili, bir elini bacaklarımın arasına soktuğu ötekiyle de geceliğimi yukarıya çekmeye çalıştığından, beni çok sıkı tutmuyordu. Benim karşı koyacağımı hesaba katmamıştı. Kollarım geriye doğru açık, ellerim karanlığı avuçluyordu. Bu masayı iyi tanıyordum; tam şu anda bulunduğum yerde, Sofiya bugün öğleden sonra tepsinin üzerinde baharat ezmişti. Bunun için en ağır pirinç havan-elini kullanmıştı; çünkü baharatlar yılın bu zamanında tatlarını öyle kolay kolay salmıyorlardı. Parmaklarımı olabildiğince geriye doğru uzattım, Vassili kalçalarımdan yukarıya doğru asılırken. Ardından bütün ağırlığıyla üzerime yüklendi ve dişleriyle zorla ağzımı açmaya çalıştı. Tam o sırada ha-va.nelinin soğuk metalini hissettim ellerimde. Ne kadar ağır

olduğunu biliyordum ve bir hamleyle onu kendime çekmeye çalıştım. Dehşet içinde, Vassili'nin beni çevirmek istediğini fark ettim. Elimi çabuk tutmalıydım; bu benim son fırsatım olabilirdi! Böylece havanelini tek bir hamleyle kaldırdım ve var gücümle kafasına indirdim.

Üzerimdeki yüzün ifadesi boşaldı. Ağzından ve kulaklarından kan sızıyordu, kafası gözlerimin önünde ikiye ayrıldı. Ama bu bana yetmezdi, emin olmalıydım! Böylelikle bir kere daha, sonra bir kere daha vurdum. Onurumun sayısız defa kırılmış olması beni onun vücudu karşısında anlamsız bir şiddete itiverdi. O bir canavardı ve öbür dünyaya insani bir çehreyle gitmeye hakkı yoktu.

Çöktü ve yere yıkıldı. Orada hareketsiz kaldı. Onun yanına diz çöktüm ve bütün gücümle son bir kez daha vurdum. Havaneli kayarak yere düştü. Gücüm beni terk etti ve baygın bir şekilde ben de yere, onun yanına düştüm.

70

İKİNCİ BÖLÜM

yıldım, biri yüzümde ıslak bir bez gezdiriyordu. Gözlerimi açtığımda, üzerimde Sofiya'yı gördüm. Şefkatli bir yüz ifadesiyle bana bakıyordu. Soğuktan korunmak için uzun, beyaz geceliğinin üzerine battaniye atmıştı. Saçları birkaç yerden sıkıca örülüydü. Yanındaki masanın üzerinde gece lambası duruyordu; bekletilmiş domuz yağma daldırılıp sıkıca sarılmış keten. Bu basit mum, herhalde odasından getirdiği ahşap bir kutucuğun içine oturtulmuştu ve loş, pis kokulu bir ışık yayıyordu. Yine de burnuma çok tatlı bir koku geldi: kan ve ölümün kokusu. Tıpkı kesim günlerinin sonrasındaki gibi.

Sofiya beni sarstı: "Çocuğum -Martha- hadi uyan! Neler oldu? Tanrım, ne oldu? Bunu sen mi yaptın?"

Oturdum. Başım korkunç bir şekilde ağrıyordu. Sonra Vassili'nin cesedini gördüm. Yüzü artık yalnızca kan kütle-siydi. Bu benim eserim miydi? Alnımı kaşıyıp burnumu çektim. Sofiya beni bir kere daha salladı ve sorusunu yineledi: "Martha, neler oldu?" "Beni öldürmek istedi, Sofiya, beni ölesiye kırbaçlayıp alkolle sıvayıp tutuşturacaktı" dedim özür diler gibi. Ona çaresizce baktım ve iç çeke çeke ağlamaya ve titremeye başladım; herhalde ancak şimdi anlıyordum gerçekten neler olduğunu.

71

Sofiya dudaklarını ısırarak Vassili'nin cesedine bakıyordu. Derken ayağa kalktı ve yüzsüz cesede beklenmedik güçlü bir tekme attı.

"Bunu hak etti, köpek! Dilim dilim doğrayıp, ufalamalı, sonra da domuzlarına atmalı yem diye!"

Havayı derin derin içime çekince hıçkırık tuttu. Sofiya tekrar bana döndü. Yüzü şimdi ciddi ve düşünceliydi. Hızla düşünüyordu besbelli.

"Şimdi ne yapacağız seninle? Bütün bu olanları nasıl açıklayacağız? İşkence yaparlar şimdi sana, sonra da asarlar... Bu volneniye'nin en kötüsü! Nedir bilirsin!"

Başımı salladım ve tekrar hüngür hüngür ağlamaya başladım. Pomeşçikt'sine karşı itaatsizlik sayılan her eylem vol-neniye idi. Volneniye'nin ne olduğunu elbette biliyordum: Ölüm çarkı; ya da benim durumumda, belki de açlıktan ve susuzluktan yavaş yavaş ölmem için canlı canlı başıma kadar toprağa gömülürdüm. Bir tek kadınlar, hafif durumlarda, örneğin hırsızlık yaptılarsa, ömürlerinin sonuna kadar dokuma atölyelerinde çalışmaya mahkum edilirlerdi. Dişlerim birbirine çarpıyor, kollarım bacaklarım deliler gibi titriyordu. Ne yapsam durduramıyordum.

"Gel benimle" dedi Sofiya bir süre suskun kaldıktan sonra. Beni ayağa kaldırdı ve eski battaniyesinin püsküUeriyle yüzündeki gözyaşlarını sildi. "Hemen bir şeyler yapmalıyız. Birazdan sabah olacak" dedi.

O önde ben arkada mutfaktan çıkarken Vassili'nin mutfağın bütün zeminine bulaşmış kanma basmamaya çalıştım. Hâlâ hiç durmadan ağlıyordum. Sofiya önümde koridorda ilerliyordu. Elindeki mumla bizim oralarda gördüğümüz aldatıcı ışığı andırıyordu karanlıkta. Vassili'nin kapısı açık duran çalışma odasına giden

merdivenlere tırmanmaya başlayınca şaşırdım. Efendimin bütün misafirlerini ilk kabul etti-

-; işlerini yürüttüğü bu odada bir ya da iki kez bulunmuştum-

Koyu renkli ahşaptan geniş yazı masasının üzerinde normalde içine votka koyduğu kesme cam şişe boş duruyordu. Sofiya şişeyi eline alıp ağız kısmını kokladı, ardından hakir gören bir ifadeyle soludu. Geceye ve zulmüne cüretini artırmak için şişeyi o bitirmiş olmalıydı. Boş karafakinin yanında şu gizemli toz keselerinden biri de duruyordu. Yalnızca yarısı doluydu. Sofiya beni tekrar şaşırttı; parmağını ıslatıp tozun içine bandırdı ve güçlü bir nefesle burnuna çekti.

Ardından tek bir hareketle masanın üzerine vurdu; Vassili'nin bütün belge ve hesapları havada uçuştu. Kitaplarını alıp odadan dışarıya fırlattı, öyle ki, domuz derisinden ciltleri ayrılıp sayfaları uçuşup darmadağın bir şekilde hareketsizce yere düşüyorlardı. Üzerlerinde birikmiş tozlar şimdi havada dans ediyorlardı; hapşırdım. Sofiya yazı masasının ağır çekmecelerini çekip çekip içlerini yere boşalttı. Kuştüyü kalemler, hesap cetvelleri, sikkeler, bir bıçak, mürekkep hokkaları, deri keseler, kutular, pipo dürteceği ve onlarca kâğıt karman çorman ayaklarımın dibine

döküldüler. Sofiya son olarak da perdelerden birini yarıya kadar aşağıya çekti ve yazı masasının önündeki sandalyeyi güçlü bir tekmeyle devirdi.

Şaşkınlıktan ağlamayı unutmuştum. "Sen ne yapıyorsun öyle?" diye sordum yaptıklarına hiç anlam veremeden. Çevreme, yaptıklarına baktım.

Yalnızca omuz silkti. "Eve hırsız girdiğine başka nasıl inanırlar? Bana hatırlat da, dışarıdan cama bir de taş atalım!"

"Hırsız mı?"

"Evet, Efendimizi öldüren hırsızlar! Ne acıklı bir olay!"

Gördüğüm kadarıyla, bana rahat ve sakin bir edayla bakıyordu; çukur gözlerinde kurnaz bir gülüş parıldıyordu. Şim-

di anlıyordum. Ardından yine, "Ama önce, sana ne yapacağı, mızı düşünmemiz gerekiyor Martha. Buradan hemen toz olsan iyi edersin, şafak sökmeden hem de!" diye ekledi.

Boğazım kurumaya başladı, korkuyordum. Ne planlıyordu? Birden değişmişti sanki, benim tanıdığım Sofiya değildi artık. "Ama nereye gidebilirim ki? Kimsem yok ki, Sofiya!" diye sızladım.

Omuz silkti ve sırtındaki battaniyeyi iyice omuzlarına çekti. "Sana ancak tek bir şekilde yardım edebilirim..."

Elini bir arada duran birkaç kitabın arkasına uzatıp küçük bir anahtar çıkardı. Bununla Vassili'nin yazı masasının üzerindeki kutuyu sakince açtı.

"Nereden biliyordun..?" diye sordum hayretle.

"Ben bu evde olup biten her şeyi bilirim, Martha." Bir avuç sikke çıkarıp saymaya başladı. "Bu paçavradan, çalışırken giydiğinden başka elbisen var mı?" diye sordu sonra.

"Hayır,yo, var sayılır! Vassili hediye etmişti; ama Alman tarzı!"

"Önemi yok; hatta, daha iyi! Şimdi beni iyi dinle..." Elimi aldı ve sikkeleri içine koydu. "Şimdi, neyin var neyin yok, bohça yap. Senden geriye hiçbir iz kalmamalı! Valk'ta kimse bir hizmetçiyi hatırlamaz nasıl olsa! Tan ağarırken şehrin kapısındaki yük arabaları Marienburg tarafına gider. Bunlardan birine binmeni istiyorum, beni anladın mı? Marien-burg'a, başka bir yere değil! Orası yeterince uzak, ortadan kaybolmak için de yeterince büyük! Ancak o zaman alarm vereceğim. Yolculuk için ve sonraki birkaç hafta geçinecek kadar paran var. Sonra ne yapacağını sen düşüneceksin. Ama, bak Martha seni burada görmek istemiyorum. Anlaşıldı mı? Beni anlıyor musun?" diye tembihledi.

"Marienburg?" diye yineledim şuursuzca.

"Peki ya sen? Sana ne olacak?" Sikkeler soğuk soğuk avcu-

un içindeydi. Hiç şüphesiz, bugüne dek gördüğüm en bü-

ük paraydı bu. Şaşkınlığım yüzümden okunuyor olmalıydı!

Mumun ışığı açık kapının cereyanıyla titreşiyor, Sofiya'nm

varlak yüzünde karanlık gölgeler oluşturuyordu. Benim

cin yalnızca yaşamımı kurtaran bir yabancıydı şu anda.

"Banayetecek kadar var burada; bütün bunlar geçtiğinde kendime tarlası ve bahçesi olan küçük bir ev satın alırım, kız kardeşiminkinin yanında. Saygı görerek ve sevilerek öleceğim. Başka da bir şey istemiyorum" diye açıkladı.

Anlamıştım: Beni evden uzaklaştırma arzusu pek de benim hayrıma değildi anlaşılan. Neyse; üzümünü ye bağını sorma. Yalnızca başımı salladım. Yollarımız ayrılıyordu. Hâlâ hayattaydım ve sonuçta önemli olan da buydu. Benim için dokumahane yoktu, benim için ölüm çarkı yoktu, erkek öldüren kadınlara verilen işkenceli ceza yoktu. Aksine hayat ve belirsiz bir özgürlük!

Sofiya beni dirseğimden tutup merdivenlerden aşağıya, mutfağın yanındaki odama götürdü. Elinde yanan bir mum tutuyordu. Mumun yumuşak alevi bedenlerimize ait inanılmaz uzunlukta gölgeler yansıtıyordu duvara. Adımlarımızdan altımızdaki birkaç tahta gıcırdadı, bunun dışında çıt yoktu evde.

Ben bohçamı toparlarken bana baktı. Fazla bir şeyim yoktu; iyi sarafan elbisem, üstüne giydiğim yün tunika'm ve Vassili'nin bana daha birkaç gün önce hediye ettiği bir kese yapışkanlı şeker. Ek olarak, Olga'nm geniş dişli tarağını da koydum. Alman tarzı elbiseyi giymek, zannettiğimden daha zor geldi. Sofiya etimi bastırıp düğmeleri ilikledi. Yan dikiş-lerdeki çubuklar vücuduma batıyordu. Rahat nefes alamıyordum. Eteğin altına Grigori'nin yün pantolonunu giydim. Bunların üzerine yün gömleğimi ve yine Vassili'nin hediye-

si olan tulup'xi, koyun derisi kaim mantomu giydim. Ayaklarıma iki çift kaim yün çorap çektim. Böylece, ev kapısının yanında duran hizmetli çizmeleri de ayağıma

olacaktı. Saçlarımı sıkıca toplayıp başörtümü alnımı ve kulaklarımı örtecek şekilde bağladım. Sofiya hoşnut bir halde beni seyrediyordu.

"Gayet iyi oldu! Kimse seni bu kılıkta tanımaz, böylesi daha iyi! Aman gözlerini yerde tutasın, kızım! Senin gözlerinin Valk'ta bir ikincisi yok" diye uyardı beni. Sessizce başımı salladım; ama bakışlarımı indirmeyi unutmuştum. Sofiya başını sağa sola salladı isteksizce. Ko-nuşmaksızın evin kapısına yöneldik. Bana oradaki kaba deriden yapılmış ve ayağıma biraz büyük gelen bir çift çizmeyi ve ikinci bir kalın yün battaniye verdi.

"Hava soğuyacak, buna ihtiyacın olabilir!" Sonra da beni omuzlarımdan kavradı. "Bu gece, Martha, ikimizin sırrı olarak kalacak hep. Eğer bunun hakkında

konuşursan şeytan seni yanma, cehennemine alsın; kulaklarını, burnunu ve ellerini kessin ve seni canlı canlı kızartsın!"

Tekrar başımı salladım, tüyler ürpertici beddua yüzünden hiçbir şey söyleyemedim. Sofiya bana kendi bildiği yolla gözdağı vermişti; hemen gitmek istiyordum. Ancak ağır ev kapısını sürgülemeden önce beni alnımdan öptü. Soğuk bir rüzgâr darbesiyle gerisin geri koridora döndüm.

Ama Sofiya kararlı bir halde beni eşikten itti. Dışarıya, karanlığın kucağına. "Arabalar şehrin kapısında! Marien-burg'a gideceksin!" diye yineledi. Ses tonunda sabırdan eser yoktu. "Git hadi şimdi! Sağlıcakla kal ve kendine dikkat et! Şeytandan korkma, insanlardan kork!"

Sonra Vassili'nin evinin kapısını sonsuza dek arkamdan kapadı.

Karanlıkta kendi yaşamımla tek başıma kalakaldım. Tökyüzü bulutlarla kaplıydı, tek bir yıldız görünmüyordu. Duvarı ve sabah Grigori'nin öldüğü ahırı hayal meyal göre-¦ fiyordum. Gerçekten de bu sabah mı olmuştu? Bir ömür geçmişti sanki! Dikkatli adımlarla, kalınca buz tutmuş tahta basamaklardan avluya indim. Avlu kapısının ağır demir sürgüsünü açıp sokağa çıktığım sırada tekrar kar yağmaya başladı. Yüzümden aşağı lapa

lapa kar yağıyor ve bazıları kirpiklerimde asılı kalıyordu. Yüzümdeki yaşlar donarak buza dönüşüyordu. Ağlamayı kestim; çünkü bu yalnızca gücümü tüketiyordu. Yağan taze kar ayak izlerimi hemen örtüyordu. Sanki burada hiç bulunmamışım gibi.

Şehrin kapısına vardığımda parmaklarım soğuktan mosmor olmuştu, dudaklarımı güçlükle kıpırdatabiliyordum. Ellerim tulup'uman ceplerine gömülüydü; ama hiçbir yararı yoktu. Grigori'nin donmuş parmak uçlarını düşündüm ve benimkileri

çizmelerimin içinde azimle yukarı aşağı oynattım.

Surların önünde hareketlilik başlamıştı çoktan. İri beygirler koşumları içinde derin derin soluk alıp veriyorlar, nal-larıyla karla kaplı çamuru eşeliyorlardı. Meşaleler sert rüzgârda titreşiyor, alevlerinin isi yoğun ve ıslak kar tanelerinin altında tıslıyordu. Adamlar araçların üzerine balya ve bohça yüklüyorlardı; karşılıklı emirler

savuruyorlar ve acı soğuğa rağmen terliyorlardı.

Kayıtsızca silahlarına yaslanmış, olup biteni gözetliyor gibi görünen İsveçli askerleri fark ettim. Üniformaları içinde donuyorlar ve ortada yanan ateşte ellerini ısıtmaya çalışıyorlardı. Saksonyalı August birkaç hafta önce İsveç'e savaş ilan etmiş, Kurlandiya ile Livonya sınırında kimi çatışmalar başlamıştı bile. Elektör Prens Riga'yı almak üzere birkaç hamlede bulunmuştu; Livonya'ya erişmesi fazla uzun sür- 77

mezdi. Onun, ismen Polonya Kralı olduğunu, aslında Çar'ın j elindeki bir kukladan başka bir şey olmadığını biliyorduk. Ama arkasında bir ordusu, Danimarkalı Christian ve Rusya Çarı'yla kurduğu ittifak vardı. Geçtiğimiz haftalarda Valk'ta büyük bir huzursuzluk ve bekleyiş hüküm sürmüştü.

Surun dibinde, araçların hemen önünde birkaç yaşlı kadın, yanan kömürlerin üzerinde isten kararmış tombul karınlı kazanlarda bizim sıcak, acı çayımızdan

satıyorlardı. Kazanlardan birinde fokurdayan suyun içinde yüzen siyah, iri çay yapraklarını gördüm. Çayı süzebilmek için dişlerin arasından içmek gerekiyordu. Kadınlar ayrıca bombeli saçlar üzerinde, içine az miktarda salamura et parçaları ve turşu koydukları sıcak gözleme yapıyorlardı. Yiyecekleri görünce, aniden hissettiğim bir açlıkla neredeyse baygınlık geçirecektim. İki kadından da bir şeyler aldım. Ne de olsa şu anda bütün gücümü toplamam gerekiyordu! Cebimden sikkelerden birini çıkardığım sırada kadınlar bir an ve şaşkınlıkla bana baktılar. Öyle yanında bol para taşıyan birine benzemiyor-dum. Parayı daha önce, meşalelerin altında saymamam hataydı. Ama elimden kaparlar diye korkmuştum. Bu çevrede, kuytu köşelere gizlenmiş ve kalabalığın içinde fırsat kollayan her türden hırsız ve yankesici oluyordu.

Kayış gibi sert eti kemirip emmeye çalıştım. Kendime bir tas çay daha aldım. "O kadar açgözlü olma, kızım!" dedi çayımı tazeleyen ihtiyar. "Gerisini sevgiline sakla, hazır gençken!" Kıkırdadı ve siyah, dişsiz damağı göründü, bir yandan da çökmüş göğsünü yumrukladı. Ona kulak asmadım. Zihnim tümüyle geleceğimle meşguldü. Bedenimin her hücresi heyecan ve korkudan kopacak denli gergindi.

İlk araçlar gitmeye hazırdı, sürücüleri yerlerini aldı. Askerler kontrol için arabaların çevresinde son bir tur attılar. Savaş kapıya dayanmıştı. Bütün araç sürücülerine "nereden

elip> nereye gittiklerini" soruyorlar, tentelerin altındaki vüklere bakıyorlardı. Kendilerinin de burada kayıtsız şartsız isteniyor olmadıklarını biliyorlardı. Baltık ülkelerinin özgürlüğü için mücadele eden Baron Johann von Patkul bizlerin gizu kahramanıydı. İsveç egemenliğinden hoşnut olmayan Baltıklı tek soylu o değildi. Saksonyah August ile birlikte Rusların ülkemize düşman olması fazla uzun sürmezdi artık. Bu, bizlerin özgürlük ve bağımsızlık rüyamızın sonu anlamına gelirdi ki, bunu ben bile biliyordum, Patkul haydi haydi. İki güç arasında ufalanacaktık. Tanrı vere de, o günler hiç gelmese!

Beygirler sırtlarmdaki ağır boyunduruğun altında başlarını sallayıp sabırsızca dizginlerini ısırıyorlardı. Sürücüler yüksek sesle aracın gideceği yerlerin adlarını bağırıyorlardı:

"Pernau!"

"Dorpat!"

"Marienburg!"

Başımı çevirdim. Bu benim bineceğim araçtı! Bohçamı kaptım ve boş tasımı yaşlı kadına iade ettim. Tam Marienburg arabasına doğru giderken adamlardan birinin köyümün adını bağırdığını duydum -oysa orası varış noktası olarak anons

edilemeyecek kadar çok küçük ve önemsizdi— ama yanılmamıştım. Adını bir kez daha duydum! Manastıra gidiyor olmalıydı, tıpkı o gün Vassili'nin gittiği gibi! Hiçbir engelim yoktu; eve gidebilirdim! O anda nasıl bir beklenti içindeydim, bilmiyorum. Yalnızca eve gitmek istiyordum! Vassili'nin evinde geçirdiğim zaman, Elizabet Rabe'yle ilgili en kötü anılarımı bile yumuşatmıştı.

Arabaya doğru yürüdüm aceleyle ve sürücüye sordum: "Manastıra kadar kaç para?" Sırıttı ve, "Bir öpücük ve bir geceye bedava, güzelim!" dedi.

Anlaşılan, Sofiya'nm dediği gibi pek de gösterişsiz değil-dim! Israr ettim: "Hadi söyle, moruk!"

Omuzlarını silkti. Fıçıların arasına sıkışıp battaniyeni yere serersen, o zaman bir denga."

Yarım kapik! Ama başka seçeneğim yoktu. Meşalelerden birine yanaşıp avcumun içinde parayı saydım. Avcumun içine sıkıca bastırdığımdan sikkeler sıcacık olmuştu. Bir denga bulup adama uzattım. Memnun bir edayla sırıttı ve ağzındaki üç sarı

dişten biriyle sikkeyi ısırdı ve göğsünde çapraz olarak asılı duran kesesine soktu. Belliydi; aklına yolcu alabileceği hiç gelmemişti.

"Bin hadi!" dedi kısaca ve arabaya binebilmem için, dizginleri tutmaktan sertleşmiş elini bana uzattı.

İtaat ettim, arabanın ön kısmına bindim ve sonra arkaya doğru, üzeri tenteli yük bölümüne emekledim. Arkadan yine ısrarla "Marienburg!" diye bağırıldığım duydum. Hayır, bana göre değil! Asla, Sofiya, asla! Eve gidiyoruz! Sevinç ve rahatlamadan ötürü şarkı söyleyebilirdim! Arabanın içinde üzerimdeki kalın manto, adamın yüklediği fıçı ve bohçalara karşı yumuşak bir tampon vazifesi görüyordu. Yükleme bölümü, ayaklarımı uzatabileceğim kadar büyüktü. Yanımda tavukla dolu birkaç kafes ve benim dışımdaki tek yolcu keçi duruyordu. Rahatım böyle yerindeydi. Beygirler hamle yapıp arabayı çekmeye başladılar; dışarıya bakmak için balmumuyla sıvazlanmış arka tenteyi kaldırdım: Valk, şehir surları, meşaleler ve İsveçli askerler, giderek uzaklaşıyorlardı; yaşamımdan sonsuza kadar uzak kalmalarını umdum. Kış sabahının sisi içinde eriyip dağıldılar, sonra kardan bir duvarın ardında büsbütün gözden yittiler. Arazi basık, gri bir gökyüzünün altında tekdüze bir şekilde

genişliyordu. Karla kaplı düzlükte görebildiğim yegane karaltılar benimki gibi yoksul köylerin z/ia'larıydı. O gün güneş,

A nuk, gümüşsü bir cam gibiydi ve yalnızca birkaç saat kaldı gökyüzünde.

Köye ertesi günün akşamı vardık. İsba'lar karla kaplı tarlaların arasında, ay ışığının altında sakin ve hayal meyal gö-ünüyordu. Tarlaların etrafını gümüş bir çerçeve gibi çevreliyorlardı. Manastırın yanından geçerken, fıçıların arasına sindim gayri ihtiyarı. Rahipler beni burada görecek olurlarsa cevaplayamayacağım sorular sorabilirlerdi. Daha sonra bir çözüm yolu bulurdum nasılsa. İsba'lar çatılarmdaki karın ağırlığından çökeceklerdi sanki. Yol kenarındaki çalıların dallarında ise buz sarkıtları uzuyordu. Sürücümün söylediğine göre en soğuk kışlardan biriydi bu: İnsanların burnunda sümüğü donuyordu; sınır nöbetçileri kızaklarına yapışıyordu

soğuktan ve sığırını güden bir çiftçi adım atar vaziyette donmuştu. Ama ben şu anda kulübemizdeki alçak sobanın sıcaklığını hissetmeye başlamıştım bile, ellerimi birbirine sürtüyordum. Tanrı izin verirse, bir iki saat sonra sevdiklerimin yanında yatacaktım, tıpkı eskisi gibi. Acaba sıcak lavaş var mıydı? Ya da yulaf çorbası? Hım, ekmeğimi içi kvas dolu kaseye bandıracaktım. Böyle yapınca içki insanın başına daha çabuk vuruyordu! Hâlâ uyanıklar mıydı acaba? Saat kaç olabilirdi ki? Yılın bu mevsiminde bunu tahmin etmek kolay değildi! Tek bir düşünce üzerinde odaklaşamı-yordum.

Kısa bir süre sonra arabacı, beni arabanın içinde soğuktan iyi kötü koruyan ağır örtüyü kaldırıp, "Geldik. Seni nerede indireyim?" diye sordu asık suratla. Onun beklediği türden rahat ve konuşkan bir yol arkadaşı olmamıştım. Oturduğu banka yaslanıp sokağın çatal yaptığı köşeyi gösterdim. İs-ba'mız tam onun yanındaydı! "Şurası! Şurası evim! Köşede dursan yeter" dedim, çocuk gibi heyecanlanarak. 81

Adam tükürdü. "Berbat bir yer burası! Yarın öğleye kadar gidebilirsem buralardan ne ala! Fikrini değiştirirsen, beni nerede bulacağını biliyorsun!"

Yanıt vermek yerine arabadan bohçamı aldım. Oturaktan yere atlarken neredeyse yere düşecektim; sokak buzla kaplı ve cam gibi kaygandı. Atlar bile nalları üzerinde pek güvenli duramıyorlardı. Kaygan yüzeyin üzerinde demir nallan takırdadı araba harekete geçtiğinde. Dikkatlice bizim isba'yz doğru kaydım. Yanımdaki birkaç parça eşyayı sıkıca göğsüme basılı tutuyordum. Alçak bacadan duman tütüyordu. İyi! Soluk soluğa kalmıştım, sakinleşene dek bir süre bekledim. Kalbim yerinden fırlayacak gibi çarpıyordu. Eve dönüşün bu denli zor olacağı kimin aklına gelirdi? Onlara şimdi ne diyecektim, nasıl açıklayacaktım? Ah, bu zaten kimin umurundaydı ki? Kapıyı tıklamak için kolumu kaldırır kaldırmaz Anna'nm o tatlı ağırlığını

hissettiğimi sandım kollarımda. Bir köpek yavrusu gibi üzerime atılacaktı! Nihayet evdeyim!

Kapıyı çaldım. Bir süre sessizlik oldu. Tekrar çaldım, bu kez daha güçlü. Babam horluyorsa isba'da. kolay kolay başka ses işitilmezdi! Sıcak sıcak uyuyabilmek için hepsi ocağın çevresinde birbirlerine sıkı sıkıya sokulmuşlardır. Üçüncü kez tıkladım. Sonunda isba'nm içinden gelen ayak sesleri işittim!

"Kim o?" diye sordu boğuk bir ses Rusça.

Bu sesi hemen tanıyamamıştım; ama babam olmalıydı! Üşütmüş müydü acaba? "Benim, Martha! Kapıyı aç, hava çok soğuk!"

Bu kez kapının kaba tahtasını yumrukladım.

"Martha mı?" diye tekrarladı ses inanmamış bir tonda.

"Evet, evet, benim!" Hem ağlıyor hem gülüyordum. "Aç kapıyı, baba!"

Kapı açıldı ve bir yüzle karşı karşıya geldim. Buruşmuş, uykulu ve en önemlisi, yabancı bir yüzdü gördüğüm. İs-ba'mızdaki adam beni tepeden tırnağa süzdü. Üzerinde kalınca yünden yapılma ve defalarca tamir edilmiş uzun, lekeli bir gecelik vardı. Başının çevresine keçe bir şal sarmıştı. Ayaklarında kaim, kaba dikişli çoraplar vardı ve yüzü soğuktan bir sürü iltihaplı sivilceyle doluydu. Elimde olmaksızın bir adım geri attım.

"Sen kimsin?" diye sordu ardından.

"Ben de sana soracaktım tam; sen kimsin? Burası benim ailemin evi! Moritz Skavronski ve Elizabet Rabe ile ailesi; sen ne arıyorsun burada?" .

Omuzlarını silkti, başını kaşıyıp osurdu. Bunu yaparken de bir ayağını kaldırdı. "Moritz... ne? Bu adı hiç duymadım..." Hiç çekinmeden beni süzüyordu.

"Ama, bu bizim kulübemiz! Bizim isba'mızl" diye yineledim.

Üzüntüyle bana bakıp başını salladı. "Ah, kızım, galiba burada oturmuyorlar artık! Ama içeri gir, cereyan yapıyor!" Kapıyı açtı, eliyle içeri davet eden bir jest yaptıktan sonra beni isba'nm içine çekti. Şaşkınlık içinde, ocağın etrafında bir kadınla iki çocuğun yattığını fark ettim. Saçları uykudan dağılmış kadın başını kaldırıp benimle birlikte isba'ya. giren soğuk rüzgârdan duyduğu memnuniyetsizliği belir-tircesine homurdandı. Çevreme bakındım. Hayır, yanılmıyordum; bu bizim evimizdi! Bu da, babamın yaptığı ocaktı. Şu, alçak masanın, taburelerin ve bankın durduğu kırmızı köşemiz. Hatta iki kovamız bile hâlâ burada ve Elizabet Ra-be'nin akşamları içinde çorba pişirdiği isten kararmış tencere de. Alçak tahta sıraya oturdum. Bu sıranın üzerinde aylar aylar önce babamla birlikte oturmuştum, Vassili'nin evimize geldiği gün. Aziz Nikola'nm ikonası bile duruyordu; bir

tek açık renk ağaçtan yapılma küçük haç yoktu. Ama kirli gölgesi hâlâ duvardaydı. Üzerimdeki mantoyu çıkardım, çizmelerimi de kapıya doğru ittim. Tabanlarmdaki kar eriyerek yerdeki samanın üzerinde bir havuzcuk oluşturuyordu.

Adam ocağa yanaşıp birer kase çay doldurdu ikimize. Yamru yumru bir tencereden aldığı bir avuç acı yaprağın üzerine kaynar su döküp kaseyi elleriyle hafifçe tarttı. Ayrıca küçük bir lavaştan iki gıdım kopardı. Anlaşılan zsba'da. lavaşa katık

edebileceğimiz herhangi bir şey yoktu. Birden dank etmişti: Bu insanlar yoksuldu. Bunu benim ağzımdan duymak biraz tuhaf; çünkü ben de o güne dek ömrümde ne bir ruble ne de bir taler görmüştüm! Ama soframız basittiy-se de, hiçbir zaman aç kalmamıştık!

Bir süre suskun kaldık ve ben öfkeyle lavaşımı kemirdim. Ev sahibi höpürdeterek çayını içiyordu kasesinden.

"Burada neler oldu?" diye sordum iki yudum çay arasında. Çay o kadar sıcaktı ki, dudaklarım yanmıştı. Dudaklarım ve damağım bir süre

hissizleşti.

Adam başını sallamakla yetindi. "Ah, kızım, keşke bile-bilsem!" Halimden

anlarcasma bana baktı ve konuşmasını sürdürdü: "Doğa ve Tanrı çıldırdı! Geçen yaz havalar birden öyle ısındı ki, ekinler tarlada kavruldu! Tarladaki işçiler de sıcak çarpmasından sinekler gibi öldüler. Her taraf korkunç bir halde ölüm kokuyor, nehirde cesetler yüzüyordu... Ve tabii sonbaharda tek bir ürün alınamadı! Ardından kıtlık geldi; ama ne kıtlık! İnsanlar köpek ve solucanları yediler! Hatta bazıları ölülerin kaburgalarmdaki etleri kestiler! Ve şimdi de bu kış... Bakalım ne olacak?" "Peki ya manastır? Pomeşçikt'lerin görevi bizlere yardım etmek, öyle değil mi..?" diye sözünü kestim. Dediklerine ina-namıyordum.

Bir an güldü. "Manastır! Erzak kendilerine yetmediği ge-kçesiyle rahipler bütün kapıları kilitlediler! Korkuyorlardı ^yvan oğlu hayvanlar! Gücü yerinde olan köleler pılı ırtıyı toplayıp sıvıştı. Nereye gittiklerini Tanrı bilir! Vos-fok'a doğuya doğru, bir zamanlar rahiplerin onları satın alıp p-öç etmek zorunda bıraktıkları yere belki de? Ailene ne olduğunu bilmiyorum. Biz buraya geldiğimizde bu işba boştu. Ama içi böyle dayalı döşeliydi. Hiçbir eksik yoktu. Ama soyadın bana hiçbir şey ifade etmiyor."

"Peki... Sen Alman mısın? Elbisen..! Yakışık almaz bir şey... Göğsü daracık bağlanmış! Neyin var neyin yok meydanda! Sokaklarda böyle pek güvende olmazsın... Yabancı sürtükler gibi... Ya da..." Aklına başka bir düşünce gelmişti sanki. "Yoksa Rus musun? Bizlerden biri misin? Çar'm Rus kıyafetlerini de

yasakladığını duydum! Bizlerin de Batılı gibi giyinmemizi istiyor; ama hangi parayla alırız ki bunları? Yetmezmiş gibi, sözümona elinde makas Moskova sokaklarında dolaşıp Boyarlar'm da sakallarını kesiyormuş! Bu, Tan-rı'ya şirk koşmaktır!" Tükürdü. Tanrı'nm inayeti Petro'nun üzerine olsun! Ecnebi bir orospudan

peydahlanmış bir piç!"

Başımı salladım. "Hayır, bu elbise bir hediyeydi. Elbette Rus değilim. Ailem nemzy'di; ama şimdi Livonyalıyım! Ben de buralıyım!" Bunları söylerken gurur doluydum.

Alaylı bir edayla güldü bir an. "Batyuşka Çar'm İsveç'le işi bittiğinde, buralardan geriye pek bir şey kalmayacak, diyor rahipler!"

Sözlerini duymazdan geldim. Elimdeki çay kasesi boşalmıştı; zihnimi toparlamaya çalışıyordum. Ailem çekip gitmişti! Babam ve kardeşlerim belki de sıcak

çarpmasından ölmüşlerdi, kurak ve sert toprağın üzerinde çalışırlarken. Şişmiş bir halde tarlada sırtüstü yatıyorlardı, ya da balık ve sı-Çanlara yem ola ola nehrin üzerinde yüzükoyun sürükleni-

yorlardı! Ve saldırılardan korkan rahipler hiç kimseyi göm~ müyordu. İçimi büyük bir öfke kapladı. Bu, ilkbahar şöleninde birlikte dans eden, gülen topluluk, mir değil miydi? Ne kadar zaman geçmişti ki? Bir ömür boyu mu yoksa? Bu düşünceler beni yormuştu. Şeytandan değil insandan kork, demişti Sofiya bir keresinde. Mirdin geri kalan kısmı kaçmış ya da göç mü etmişti acaba? Nereye? Her halükârda, kendileri için pek hayırlı olmayacak bir yere ve geleceğe! Bu düşünce içimi karartmıştı: Şu dünyada yapayalnızdım.

Adam çayını höpürdetmeye devam ediyordu. "İstersen geceyi burada geçirebilirsin. Yarın düşünürsün artık, nerede kalacağını. Ya da..." Pis pis sırıttı. "Böyle pembe yanak ve böyle güzel meme görmeyeli çok oluyor! Kalabilirsin de!"

Ocağa doğru, ailesinin yattığı yere doğru bakarak imalı bir şekilde göz kırptı. Midem bulandı. Bütün erkekler aynı mıydı? Kaskatı kesildim. Çaresiz görünmüş olmalıyım ki, ekledi: "Af edersin, kızım, öyle demek istemedim. Üzerine tulup'unu örtersen sıranın üzerinde yatabilirsin. Güzel bir parça!" Kürklü kalın deriyi okşadı. "Sana

verebileceğimiz fazladan bir battaniyemiz yok. Ama yarın gitmen gerekiyor! Burada gerçekten kimseyi doyurabilecek halde değiliz!"

Bir gecelik teklifini kabul etmeye karar verdim. Eski evimin kırmızı köşesinde, fe/^'umun altında uyudum. O gece gördüğüm rüyalar yabanıl ve rahatsız ediciydi: Güneşten yanmış ve aç biilaç oradan oraya dolaşan Anna ve Christi-na'yı gördüm. Şişmiş bir ceset olarak tarlada yatan babamı gördüm. Bir ara Vassili'nin yüzsüz cesedini de. Ne yapmıştım ben? Ama hiçbir pişmanlık duymuyordum. Daha çok çaresizliğime şaşıyordum. Uyurken ağlamış, birtakım adlar sayıklamışım adamın ertesi gün dediğine göre.

Gün ağarırken isba'dan ayrıldım; bir kase çay daha içmiş, neredeyse

vedalaşmamıştım. Onların kıt kanaat erzaklarına

daha fazla ortak olmak istemedim; biraz un ve bir çuval bulgurdan başka bir şey görememiştim yiyecek olarak. Tanrı'ya şükür, beni Valk'a geri götürecek arabaya hemen rastlamıştım- Meraklı sürücünün hiçbir sorusunu yanıtlamadım ve itiraz etmeden ikinci denga'yı ödedim. Valk'a yolculuğun iki gününü uyuyarak geçirdim ve sürücünün erzakından çok az şey yedim: Keçi derisinden bir matara içinde peynir suyu, biraz sıcak irmik lapası ve yine tuzlanmış et. Valk'a varmadan önceki gece, domuz ahırından farklı olmayan bir handa geceledik. Leş gibi kokan vücutların arasında, o sıcak ahırda uyumak benim için imkânsızdı. Posta arabacılarının yaktığı ateşin başına gittim ve gece gökyüzündeki yıldızları seyrettim uzun uzun. Ailem ve ortadan yok oluşları beni hüzün-lendirdiğinden uyuyamıyordum. Ama belki onlar da herhangi bir yerde, aynı yıldızlı gökyüzünü seyrediyorlardı. Valk'a gelince hiçbir zorluk çekmeden Marienburg yönüne giden bir arabaya geçtim. Elimde şimdi yalnızca birkaç kapik kalmıştı. Sofiya çok çok az şeye ihtiyacım olacağını düşünerek hesap yapmıştı.

Araç Marienburg'un surlarına akşama doğru ulaştı. Hava kararmıştı bile. Meşalelerin isi ekşi ekşi kokuyordu ve kar onca zaman hiç durmamıştı. Marienburg'da her şey Valk'ta-ki gibiydi, yalnızca daha büyük. İnsanlar

iyice çöken karanlığa rağmen bir iş yetiştirme telaşı içinde oradan oraya koşuşturuyor, dilencilerin parmaklarına basma pahasına, gelen geçen arabaların ve atların arasından hünerle süzülüyorlardı. Üstlerine başlarına çamur ya da kar sıçrarsa da küfür edip yumruklarıyla tehdit savuruyorlardı. Dikkatimi esas çeken Şey sokakta ne kadar çok askerin olduğuydu. Bunlar İsveç Kralı'nın efsanevi güçleri olmalıydı! Benim gözümde diğer insanlarla aynıydılar. Bir farkları varsa çok yakışıklı olmala-rıydı: Mavi üniformalarının ve omuzlarında taşıdıkları

uzun, sıcak paltolarının içinde heybetli, sarışın ve gururlu görünüyorlardı.

Araba, içeriden bir sarhoşun kovulmakta olduğu bir ka~ bak'ın önünde durdu. Kapının üzerinde altın bir yonca yaprağı asılıydı. Kabak'lurda. yemek sunulmaz, yalnızca votka bulunur. Erkekler burada olabildiğince hızlı ve çok sarhoş olabilmek için peş peşe kadehler dolusu votka içerlerdi. Sürücümüz dilini şaklattı ve atların dizginlerini kabak'm girişinde duran ve bu iş için bekleyen genç bir çocuğa fırlattı. Sonra oturduğu yerden indi, sağlam ketenden yapılmış pantolonun içindeki bacaklarını salladı ve kaba ağaç ayakkabılarını kara sildi. Kenarları tavşan kürküyle çevrili deri kapüşonunu ensesine devirip bize döndü. "Geldik! Herkes insin!" diye seslendi. Anlaşılan evine dönmekten memnundu ve ka-bak'z girmek için

sabırsızlanıyordu.

Şu son bir iki günkü yolculuğu birlikte yaptığımız genç çift benim önümden indi. Erkeğin kızla sevecen bir şekilde ilgilenmesi dikkatimi çekmişti. Kız hamileydi ve göründüğü kadarıyla, doğumu yakındı: Geniş sarafan'ı, tulup'u ve kaba çizmeleriyle oldukça beceriksiz hareket ediyordu. O güne dek hiçbir erkeğin böyle nazik

davrandığını görmemiştim; tabii Grigori'nin hamhalat arkadaşlığını bir yana bırakacak olursam. Ardından adam güçlü elini bana da uzattı, yere atlamak için eteklerimi topladım. Genç çift kısa bir an dostça bana baktı ve sonra ürkek bir ifadeyle hoşça kal dedi.

Üzgündüm; ama ne bekliyordum ki, beni de evlerine mi götürmelerini? Sıkıntı en garip umudu ve en derin hayal kırıklığını yaratır. Erkeğin iki bohçayı birden sırtlandığını ve ardından kolunu şefkatle eşinin omzuna attığını gördüm. Kalabalıktan korumak üzere eşini evlerin dibinden yürütüyor, kendisi yol tarafında yürüyordu. Kalabalığın içinde gözden kaybettim onları. Yalnızlık, tıpkı kışın ormandaki koru- 88

maşız birinin üzerine atlayan kurt gibi saldırdı üzerime; boğazımı kavrayıp sıktı ve ben gözyaşlarımı hızla gerisin geri-

yuttum. Bohçayı göğsüme sıkı sıkıya bastırıp çevreme bakındım- Hangi yöne gitmeliydim? O sırada, arabacının hâlâ atlarının yanında durduğunu ve bana baktığını fark ettim. Elindeki ağaç kıymığıyla dişlerinin arasını karıştırıyor ve arada bir şeyler bulup ağzından çıkarıyor ve onları seyrediyordu. Kabak'm önündeki genç, atların ağır nallarına küçük taş ya da sivri kıymık batıp batmadığını kontrol ediyordu. "Nereye gideceğini bilmiyor musun, hanım kız?" diye sordu sürücü ve elindeki kıymığı karın üzerine fırlattı. Ardından, kemerinde asılı duran kesenin içinden bir tutam tütün çıkarıp üst dudağının akma yerleştirdi ve emmeye başladı. Yanıtımı beklerken sesini çıkarmadan bana bakıyordu. Bir süre sonra tütünün artığını karın üzerine tükürdü.

Tiksinmiştim, başımı salladım. "Hayır. Başımı sokacak bir yere sonra bir işe ihtiyacım var! Sıkı çalışırım hem de..." demeye hazırlanıyordum ama "boş ver" dercesine bir jest yaptı.

"Paran var mı?" diye sürdürdü soruşturmasını.

Omuzlarımı silktim ve çaresiz görünmeye çalıştım. "Çok az, bir iki gün yetecek kadar!" Parayı göstermek için elimi keseme götürmek istedim.

"Bırak kalsın, hanım kız." Aklından bir şeyler geçiriyor olmalıydı. "Hım, gel buraya!" Elini bana uzattı. Çenemi yukarıya kaldırdı. Eli dizgin ve tütün kokuyordu, ayrıca kir içindeydi. Sonra başörtümü geriye itip saçıma dokundu. Dik dik bana baktıktan sonra yanağımdan bir makas alıp gülmeye başladı.

"Arabaya bindiğin sırada ne kadar güzel olduğunu fark etmemişim! Başını öyle öne eğmemelisin, anlıyor musun? Sen her erkeği baştan çıkarırsın. İstersen, seyahat ücretini tekrar görüşebiliriz!" Ağzındaki kırık dökük dişlerini göste-

rerek sırıttı. Aşırı tütün çiğnemekten diş etleri kıpkırmızıydı ve yara bere içindeydi. Kızardığımı hissettim ve tepkiyle bir adım geri attım Tekrar bohçamı aldım ve gitmek üzere davrandım.

"Dur bakalım" diyerek beni kolumdan çekti. "Ailen nerede?" diye sordu.

Omuz silktim. "Öldü ya da kaçtı, bilmiyorum." Sesimi sakin tutmayı başarmıştım. "Okuma yazman var mı?" diye sordu.

Yalnızca başımı salladım, hayır yerine. Garip bir şekilde bu cevap onu memnun etmişti.

"Sana göre bir şey biliyorum. Benimle gel." Kabak'm önündeki gence arabaya göz kulak olmasını ve bir şişe votkayı hazırda tutmasını emretti hemen. Sonra da sokak aralarındaki karmaşanın içine daldık birlikte. Bileğimden sıkı sıkıya kavramıştı; ama beni korumaktan çok elinden kaçmayayım diye! Böyle hızlı adımlarla yoğun kar yağışı altında ve onca insanın arasında ne kadar yürüdük bilemiyorum; ama bana sanki bir ömür gibi gelmişti. Kapısının kasasında, kırmızı bir canım içinde mum yanan bir kapıda aniden durdu. Kapıyı çaldı, bir süre bekledi, sonra da omzuyla

kapıyı itti. Evin içindeki dar ve izbe koridora önce beni itti sonra da peşimden geldi. Kapıyı dikkatlice kapadı arkamızdan.

Popoma vurup bana yukarı kata çıkan daracık merdiveni işaret etti. Kaba saba davranışı yüzünden bir an gerildim. Bir yerlerden bir kadın kahkahası yükseldi. Votkayı fazla kaçırmış bir hali vardı.

"Hadi kımılda, çık hadi!" Beni bir kez daha itekledi, ihtiyatla merdivenleri çıkmaya başladım. Başka seçeneğim yoktu; çünkü gövdesiyle dışarıya açılan kapının önünü kesmişti. Binanın içi sıcaktı, bu yüzden tulup'umun kuşağını gevşettim. Adam arkamdan geliyordu.

Aynı kadın tekrar güldü ince ve yüksek sesle; ama bu kez iüsü tıslamaya

dönüşmüştü. Tuhaf bir ses işittim, öyle ki,

ki biri eliyle çıplak tene vuruyordu. Son basamaktaydım, c- rücü koridordan seslendi: "Natalya? Burada mısın, ana?"

Annesi mi? Beni evine mi getirmişti? Aklım giderek kasıyordu. O anda koridordaki dört kapı aynı anda açıldı. Her birinden birer kız kafasını dışarı çıkardı. Hepsi de ağır mak-vaihydı, tıpkı Lampert Usta'nın Mucizeler Çadırı'ndaki gibi. Birinin saçı açık ve dağınıktı; loş ışıkta memeleri çırılçıplak parlıyordu ve üzerinde sadece kalçalarını dizlerine kadar örten oldukça kirli, dantelli bir don vardı.

"Ooo, yeni biri!" dedi kadın ve şehvetle dudaklarını yaladı. Bir İsveç askeri kapıdan kafasını gösterip seslendi: "Hani? Deneyebilir miyim?"

Yanındaki onun omzuna vurdu, asker güldü.

"Daha seninle başa çıkamıyorum, benim küçük tombul orospum!" Kız tekrar gülmeye başladı. Az önce duyduğum tiz gülüştü bu.

Orospu; bunu gerçekten söylemiş miydi? Burası şu serbest kızların bulunduğu evlerden biriydi! Valk'tayken Olga'dan duymuştum böyle evlerin

olduğunu! Utanıp sıkılarak ve yalnızca fısıldayarak söz etmişti buralardan; ama böyle bir yerin gerçekten olabileceği kimin aklına gelir? İşte, kerhanenin tam ortasına düşmüştüm ve görünürde de hiçbir çıkış yolum yoktu.

Diğer kızlar bana pek de yabani bakmıyorlardı. Ne var ki, sanki ben o anda yokmuşum gibi birbirleriyle konuşuyorlardı, hatta biri basımdaki örtüyü çekmişti. "Güzel saçları var" dedi içlerinden biri.

"Peki ya vücudu?" diye sordu merakla başka biri.

Bu kalın manto ve elbisenin altında ne olduğu pek görülmüyor; ama Natalya halleder nasılsa!"

Hepsi güldü, arabacı da; ama Natalya koridordan badi badi yürüyerek çıkagelince hepsi bir anda sustu. Korkunç görünüyordu. Vücudu çok iriydi; bu kadınla

kıyaslayınca şişko Sofiya bile normal yapılı bir kadın kalıyordu! Üzerindeki alev kırmızısı elbise, bıngıl bıngıl bedenine Alman usulü dar bağlanmıştı, üst dudağının üzerinde ince siyah kıllar vardı. Kafasıysa, insana hem komik hem de itici gelen dantel bonenin altında kel gibi duruyordu; çünkü kulaklarının çevresinde herhangi bir saç kılı görünmüyordu. Yüzü geniş, teni solgundu. Kaslarıyla kirpikleri beyazdı, bu da yüzünü ifadesiz kılıyordu. Bir adım geri attım; ama arabacı koluma yapıştı. Canımı yakıyordu; biraz debelendim.

"Natalya! Ana! Uzun zaman oldu..." Şakayla karışık bir reverans yaptı kadının önünde, kadınsa ona yumuşak bir tokat attı.

"Evet, uzun zaman oldu; ama borçlarını unuttuğumu sanma sakın, seni pezevenk!" Ardından güldü ve bir an adamı, dışarıya doğru fırlayan memelerine bastırdı. Adam da onun zincifre kremiyle kaplı yanaklarını öptü.

"Hangi rüzgâr attı bakalım seni buralara, Mihail? Borcunu ödemeye mi geldin yoksa?" diye sordu kadın ve hemen meraklı ve küçümseyici bakışlarını bana çevirdi. Gördüğü şey, anlaşılan hoşuna gitmişti.

"Daha iyi, çok daha iyi!" diye güldü adam. "Natalya anne için taze et! Bu kız işte! Valk'tan buraya benim arabamla geldi; gel buraya, kızım! Onu gördüm ve hemen senin saygıdeğer evin geldi aklıma. Ailesi yok, iş arıyor."

Koridordaki herkes güldü; adam beni duvarda asılı duran mumun altına itti. Natalya memnun bir halde başını salladı. "İş ha! Böyle güzel bir parça için yeterince iş bulunur burada! Güzel bir av! Gözler tıpkı kedi! Annen bolca yavşan şurubu 92

içmiş olmalı, çocuğum, gözlerin o kadar yeşil ki! Ve güzel, A leun dudaklar, erkeklerin aklını başından alır!" Arabacı memnun bir halde sırıttı. "Biliyordum!" "Buraya, içeriye getir onu. Burada onu daha iyi görebili-m" diye emretmekle yetindi Natalya. Sağımızda kalan bir

kapıy1 actL

Öldürseler oraya girmemeye karar verdim ve arkamı

döndüm. "Gitmek istiyorum" dedim kendimden emin bir sesle ve arabacının koltuk altına kıstırdığı bohçamı kaptım.

"Gitmek mi? Aklından bile geçirme!" dedi adam pişkince ve beni odanın içine itti. İçeride, yerde samanla doldurulmuş bir şilte, birkaç sandalye ve üzerinde çok kollu bir şamdanın durduğu bir masa bulunuyordu. Köşede bir farenin oynaştığı izlenimine kapıldım. Odanın içi çürük kokuyordu. Natalya bir mum yaktı ve odanın içine yumuşak bir ışık yayıldı.

"Mantosunu çıkar!" dedi kadın arabacıya.

Adama karşı koydum; ama benden güçlüydü ve tereddüt etmeden tulup'umu çekip çıkardı.

"Hayır! Bırak beni! Bohçamı ver! Gitmek istiyorum!" diye bağırdım. Kapıda duran diğer kızlar kıkırdıyordu.

"Bohçası! Duydun mu?"

"Gitmek istiyormuş!" Ağaçlardaki saksağanlar gibi öterek benimle alay ediyor, bir yandan da elleriyle alkış tutuyorlardı.

"Sana git dediğim zaman gidebilirsin!" dedi Natalya soğukça. "Sıkı tut şu vahşi kediyi!" diye emretti Mihail'e. Adam kollarımı kavradı ve arkaya kıvırdı. Acıdan derin derin soluk alıp veriyordum ve kıpırdayamıyordum. Natalya zorla Çenemi açtı. "Hım, bütün dişleri yerinde! Hem de bembeyazlar!..." Ardından bedenimi ve boğazımı okşadı. Sonra basımdaki örtüyü çıkarıp saçımı çözdü. Elleriyle saçlarımın arasında gezinip hoşnut bir tavırla başını salladı.

93

"Bize iyi iş getirecek! İsveçliler çok para döker buna; bir havası var!"

Mihail güldü; elbisemin üzerinden arkadan abandığı^ hissedebiliyordum. "Ayrı bir havası mı var? Hem de nasıl] Memeler tam sağmalık!" Pis ellerinden birini

göğsümün üzerine koydu. Çığlık attım, diğerleri yine güldü. Az önce İs-veçli'yle meşgul olan kız hâlâ yarı çıplak arsızca kapıda diki-liyordu. Kolunu koyu renk saçları olan, bol makyajlı bir Ta-tar kızın omzuna yaslamış vaziyette söze girdi: "Buna alışsan iyi olur, güzelim! Senin gibi dama'lar lazım buraya!"

Natalya beni süzmeye devam ediyordu ve hiç utanmaksı-zm göğüslerimi,

vücudumu, arkamı elliyordu. Derken keskin bir ifadeyle bana baktı.

"Kaç yaşındasın?"

"Neredeyse on yedi" diye yanıtladım şaşkınlık içinde. Acaba tüm bunlar

Vassili'yeyaptıklarımın cezası mıydı? Yolum genelevde mi son bulacaktı? Tanrı'nm hiç merhameti yok muydu?

"Hım." Yanıtım onu memnun etmiş olmalıydı. "Hâlâ bakire misin, bebeğim?"

Yüzümü önüme eğdim ve utangaç bir halde başımı salladım. Kızlar tekrar gülüştü. "Bak hele, bak hele... Gören de hanım hanımcık biri sanır!" dedi yarı çıplak olan. "Peki kimdi? Ahırdaki seyis mi, yoksa arabacı mı? Yoksa yolculukta rastladığın bir asker mi? Herkes yine güldü kulak tırmalarcasma.

Natalya birden tokat attı bana. "Aptal şey! El değmemiş olsaydın dünyanın parası ederdin! Neyse, bunu hallederiz artık! Halledilmeyecek şey yoktur! Erkekler safdil olur..."

Mihail'e döndü. "Buna ne istiyorsun bakalım? İstersen, borçlarını silebilirim. Bu akşam yeni humbaracılar geliyor, onlara sunabilirim."

Mihail kahkahalarla güldü ve kollarımı daha da sıktı. İnledim-

"Borçlarımı mı sileceksin? Ha, anladım, şaka yapıyorsun!

Sence ben bunun ne kadar değerli olduğunu bilmiyor mu-m, güvercinim? Üzerine on ruble daha isterim..." Bir an duraksadı, Natalya ise benim kavrayışıma uzak olan bu rakam karşısında derin bir nefes aldı; bu miktar çoğu insanın bir yılda kazandığından daha fazlaydı! Adam konuşmasını sürdürdü: "...Ve burada tadına bakacak ilk kişi ben olacağım. Hemen burada!" Yerdeki şilteyi gösterdi.

Natalya isteksiz görünüyordu; ama kızlar alkış tutup gülmeye başladılar.

"Arabacı bunu hak etti ama!" "Biz de seyredebilir miyiz? Lütfen Natalya!" Kadın omuzlarını silkti ve homurdanarak. "Peki, öyle olsun. Ama hemen şimdi ve burada. Gözlerimizin önünde; kaçmanızı istemiyorum! Hem böylece kızın işe yarayıp yaramadığını da görürüz! Bizim erkekler yatakta cilveli kızları sever! Ama sakın kaba davranma, akşamki işimizi mundar etmeni istemiyorum. Morluk görmeyeyim yoksa seni kendi ellerimle pataklarım!" dedi.

"Hayır!" diye bağırdım ve elinden kurtulmaya çalıştım. "Bırak beni, domuz herif!" Debelendim; ama o gülerek beni kokuşmuş saman dolu bitli şiltenin

üzerine itti. Buradan çıkmalıydım, hemen; yoksa yitip gidecektim!

Göz ucuyla, Natalya'nm tepkisizce bizi izlediğini gördüm. Geniş kalçasını hemen yanımızdaki sandalyelerden birinin üzerine bıraktı ve burnunu çekti. Ardından, boynunda asılı bir keseden birkaç madeni para çıkarıp saymaya başladı. Kızlar arkada fısıldaşıp kıkırdıyorlardı. Şimdi ya da asla! Güçlü bir hamleyle Mihail'den kurtulmaya çalıştım ve bir elimi kurtardım. Elim Natalya'nm bileğine çarptı. Kadın ba-

ğırdı ve elindeki paralar havaya doğru uzunca bir yay çizerek şangırtıyla koridora ve odaya saçıldılar. Mihail beni bir an serbest bıraktı; kızlar ise leş kargaları gibi yerdeki paraya çullandılar. Mihail tekme ve küfürle kızları püskürtmeye çalıştı. Natalya da tiz bir çığlık atarak kızları saçlarından kavrayıp uzaklaştırmayı denedi. O anın

kargaşasından yararlanıp saçım başım dağılmış bir halde koridora oradan da merdivenlere koşup evden kaçtım.

Dışarıda, sokakta hâlâ kar yağıyordu lapa lapa. Durmadan koştum, hangi yöne gittiğimi bilmeden, rasgele. Yanaklarımdan yaşlar süzülüyordu; korku ve bitkinlikten nefes alamaz hale gelmiştim. Sonunda ayaklarımı zorla sürükler oldum, her adımda biraz daha kara batıyordum. Elbisemin etekleri sırılsıklam ve kir içindeydi. Eski çizmelerimin tabanları giderek su geçirmeye, çoraplarım ıslanmaya başlamıştı. En yakın duvara yaslandım yorgun ve tıknefes bir halde. Ellerimle yüzümü sıvazladım. Gözyaşı ve sümüklerim avcumun içine yapıştı. Soğuktan titriyordum ve ancak orada kavrayabildim talihsizliğimin ne ölçüde olduğunu. Mantomu, eldivenlerimi ve bohçamı genelevde bırakmıştım! Hemen yan tarafımı yokladım; para kesem de yoktu! Kerhanedeki arbede sırasında kuşağımdan kayıp düşmüş olmalıydı. Şimdi ne yapacaktım? Kaybolmuştum. Mantosuz, eldivensiz ve parasız geceyi atlatamazdım.

Önünde durduğum evin eşiğine çöktüm ve yüzümü kollarımın arasına aldım. Mutsuzluğuma yanacak takatim bile kalmamıştı. Hatta, itiraf edeyim, kaderime boyun eğdim ve ani, merhametli bir ölüm bekledim. Burada soğukta, bu ancak bir iki saat sürerdi!

Sokaklar, koşuşturan birkaç insan dışında boştu. Önümden bir grup İsveçli asker geçti. Sokak fenerinin aydınlığından korunmak için kendimi evin girişine doğru çektim. Ma-

'enburg'un namuslu vatandaşları akşam yemeklerini yemekteydiler. Sokakta sadece çapulcular, dilenciler ve yanke-1 çiler kalmıştı. Karnım guruldadı. En son ne zaman bir şeyler yemiştim? Arabada yiyip içtiğim bir tas çay ve biraz da ballı irmik lapası, hepsi o.

Orada öyle oturdum ve her geçen an biraz daha yitip giden yaşamıma veda ettim. Demek, asla tanımadığım annem beni bunun için doğurmuştu acılar içinde. Dünyada bir başına kalan genç kızlara hiçbir merhameti olmayan bir zamanda yaşıyordum. Ama ben ne de olsa diğer herhangi bir genç kız değildim: Ben adam öldürmüştüm. Ve bu olup bitenlerin hepsi, buna eminim, yaptıklarımın cezasıydı. Şimdi ben de ölmeliydim. Ellerim ve ayaklarım ilkin hissizleşti. Derken kollarımı da kıpırdatamaz oldum, öyle ağırlaşmışlardı ki. Karnım tekrar guruldadı. Acaba açlıktan mı, yoksa soğuktan mı ölecektim? O an gelene dek kimse rahatsız etmediği sürece ne fark ederdi; yeter ki hızlı olsun!

Sokak karanlık ve sakindi. Avluların gerisindeki alçak evlerin bütün kapı ve

pencereleri sıkı sıkıya kapalıydı. Bir tek, önünde oturduğum evin hemen karşısındaki ahşap kiliseden ilahiyi andıran sesler geliyordu. Gözlerimi kapadım. Tan-rı'nın benim gibi biriyle işi olmazdı. Islaklık ve soğuktan bedenim ürperiyordu. Bu, ölümün ilk işareti miydi? Kilisedeki sesler giderek yükseliyordu; yoksa gökyüzündeki meleklerin miydi bu sesler?

Gözlerimi yeniden açtım. Kilisenin kapısı şimdi açıktı ve dışarıya, karla kaplı yolun üzerine sıcak bir ışık düşüyordu. Mavi-gri tahtayla kaplanmış

küçük bir binaydı. Alçak, ge-niş pencerelerinde mumlar yanıyor, nemli karanlığı ve uçuşan kar tanelerini aydınlatıyorlardı. İbadet sona ermiş olmalıydı; giriş yerinde iyi giyimli erkek ve kadınlar birikmişti.

Gölgenin içine biraz daha sokuldum; beni burada görnie-meliydiler!

Kalabalığın arasına kiliseden çıkan bir adam katıldı. Ço\ uzun boyluydu ve siyah mantosunun altındaki cüppesini se~ çebiliyordum. Livonya'daki Lüteryan kiliselerden birinin papazı olmalıydı.

Eşikte durup cemaatin tek tek elini sıkıyordu. Her birine güzel sözler söylüyordu. Onunla konuşmak isteyen çoktu. Halsizliğime ve uzakta kalmama rağmen, hepsiyle nasıl eşit mesafeli, tebessüm ederek ve dostça konuştuğunu fark edebiliyordum. Cemaattekiler kiliseden uzaklaşıp her biri kendi yoluna gitmeden önce ikişer üçer kişilik gruplar halinde yolda oyalandılar. Dizlerimi kendime doğru çektim. Kesinlikle kimse görmemeliydi beni burada! Ama yanımdan geçerlerken gördüler; geniş bazı etekler neredeyse bana sürtünmüşler ama hemen tiksintiyle geri çekilmişlerdi. Erkekler beni kaale almadan çizmelerini hemen yanı başımda kara batırmışlardı gıcırdatarak.

Başka da bir şey olmamıştı.

Sonunda papaz kilisesinin eşiğinde tek başına kalmıştı.

Yanından binanın içini görebiliyordum. Kilise koridorunun her iki yanında da basit tahta sıralar diziliydi. Kilisenin zeminine açık renk ahşap plâklar kaplanmış, üzerlerine de taze saman serpiştirilmişti mekânı sıcak tutabilmek için. Mihrabın sağında ve solunda, içinde defne dalları bulunan uzun metal sürahiler duruyordu.

Birileri, şubat ayının bu acı soğuğunda bile Tanrı'nın evini süslemek için zahmet etmişti. Mihrabın üzerine Kutsal Üçlü'yü temsil eden basit bir tasvir konmuştu. Tuvale düşen sıcak ışığa bakılacak olursa, mangalda ateş yanıyordu. Kilise, kasvetli, karanlık ve yüksek tavanlı Rus kiliselerinden çok farklıydı! O kiliselerde insana 98

Aen bakan ikonalar ve nefes daraltan tütsü kokuları ürküntü verirdi.

Papaz sokakta bir an sağma soluna bakındı ve arkasını A' ndü. Galiba yine içeriye girecekti. Bugünkü görevini yeri-

getirmişti ve huzurlu görünüyordu. Kiliseden yayılan seen sıCaklık küçük bir hareket yapmama neden oldu, kımıldarken de burnumu çekmiş olmalıyım.

"Kim var orada?" diye Rusça seslendi papaz şüpheyle ka-ranlığm içine.

Hiç ses çıkarmadım. Tam o sırada öksürmem gerekti. Karanlığın içinde papazı ve ezilen karı hissettim. Dört beş basamak aşağıya, sokağa indi ve doğrudan benim bulunduğum eşiğe geldi. İyice iki büklüm oldum. Hafifçe omzuma dokundu. Kaskatı kesildim.

"Hey, kızım! Donuyorsun!" Bu kez Almanca konuşmuştu.

Kımıldamadım. Beni salladı.

"Haydi, bana bak!" Ses tonundan olsa gerek, ona itaat edip başımı kaldırdım. Parmaklarıyla hemen yanaklarıma dokundu, sonra bileğimi kavradı ve bir an tenime dokundu.

"Neredeyse ölmek üzeresin, çocuğum! Haydi, hemen ayağa kalk!"

Kendimi savunmama fırsat vermeden beni bir hamlede ayaklarımın üzerine kaldırdı. Kolumun altına girdi. Sendeleyerek ve soğuktan kaskatı bir halde karların üzerine basarak onunla kilisenin içine girdim. Elbisem ıslaklıktan ve kirden taşıyamayacağım kadar ağırlaşmıştı üzerimde.

Papaz beni koroya ayrılan yükseltinin ve sıraların yanından geçirip mihrabın yanındaki bir odaya götürdü. Sırtındaki paltoyu çıkardı ve alnını buruşturarak beni tepeden tırnağa süzdü.

"Çok ıslanmışsın! Ölüme davetiye çıkarırsın böyle!" dedi ve hiç vakit kaybetmeden beni soymaya başladı. Kendimi sa-

vunamayacak kadar güçsüzdüm. Üzerimdekini omzumdan | ve kollarımdan sıyırarak aldı, vücudumun üst bölümünü sıcak, büyük elleriyle ovmaya başladı. Bunu, sanki odundan yapılma biriymişim gibi ve ellerimle örtmeye çalıştığım göğüslerime göz ucuyla bile bakmaksızın yapıyordu.

"Aptal olma!" demekle yetindi ve paltosunu üzerime sardı. Kumaş ağır ve

kaşmdırıcıydı; ama beni ısıtıyordu, tıpkı ana kucağı gibi. "Şimdi de eteğini çıkar, çizmelerini de! Üzerindeki ıslak şeylerden kurtulmalısın!" diye buyurdu. Bir an duraksadı. "Beni anlıyor musun ki? Almanca biliyor musun? Yoksa Rus musun?" Başımı salladım bir tek, evet anlamında; bu ona yetmişti sorularına yanıt olarak. Beni bir süreliğine yalnız bıraktı ve sonra sıcacık, dumanı tüten bir kase içecekle geri geldi.

"Al, iç. Ama dilini yakma sakın!"

Kaseden bir iki yudum aldım ve bedenimde yeni bir hayat akmaya başladı. Bu kadar lezzetli bir şeyi daha önce hiç içmemiştim. İçtiğim şey tatlı ve sıcaktı.

"Ne bu?" diye sordum güçsüzce ve kaseyi yukarı kaldırdım. Yüzüm yanıyordu. Nedeni köşedeki mangalın yaydığı sıcaklık ve içtiğim şey olmalıydı.

"Sıcak şarap" diye yanıtladı kısaca ve beni incelemeye başladı. "Adın ne?" diye sordu ardından.

"Martha." Sesim kısıktı ve konuşurken canım yanıyordu. Yutkundum, yüreğime bir şey saplanmıştı sanki.

"Gerisi?"

"Bilmiyorum" diye yanıtladım baştan savma. Başını salladı.

"İlle de söylemen gerekmez. Benim adını Ernst Glück. Nereden geliyorsun?" "Valk'tan" diye yanıtladım ihtiyatla. "Ailem öldü. İş arıyorum."

100

"İş mi? Nasıl bir iş? El işi gibi bir şey mi?" diye sordu kaş-l rırn kaldırarak. "Ama soyadını bile söylemek istemiyor-? O zaman sana kim iş verir ki? Belki hırsızsın ya da daha

sun

il"

beteri

Ya da daha da beteri. Sözleri kafamın içinde iki, hatta üç kez yankılandı. Sevecen yüzü gözlerimin önünden silindi ve elimdeki şarap kasesi parmaklarımın arasından kaydı. Tahta döşemenin üzerinde ve ateşin önündeki postun üzerinde koyu kırmızı bir havuzcuk oluştu. Vassili'nin mutfağmdaki kan gibiydi. Bu talihsiz kaza için özür dileyemeden çevremdeki her şey dönmeye başladı. Ellerim üzerinde oturduğum sandalyede tutunacak bir şey aradı; ama boşluğu kavradı. İyi yürekli papaz beni tutabilmek için ayağa fırladı. Bütün vücudum üşüme nöbetiyle sarsılıyor, dişlerim birbirine vuruyordu. Kendimi dik tutamıyordum; bütün gücüm tükenmişti.

Hatırlayabildiğim en son şey, Ernst Glück'ün beni kucaklayan kollarıydı.

Bana sonradan söylediklerine göre, iki hafta boyunca kendimi bilmeden yatmışım. Benim öleceğimi, dahası ölmek istediğimi düşünmüşler. Derken mart ayının bir öğle vakti gözlerimi açtım; bütün bilincim yerindeydi. Gür saçlarını başının arkasında toplamış sarışın bir kadın gördüm. Koyu renk iri gözleri vardı, yüzünde hafiften kırışıklıklar belirmişti. Belden bağlamalı mavi elbisesinin yakası tertemiz ve bembeyaz bir şekilde boynunu

sarıyordu. Bir kitabın üzerine eğilmiş kalemini sayfanın üzerinde aşağı yukarı gezdiriyordu. Bir şeyler sayar gibiydi. Yanında ciddi yüzlü bir kız oturuyordu. Kadının küçük bir kopyasıydı sanki, bana Anna'yı anımsattı. Çocuk benim uyandığımı gördü ve annesini dürtükledi.

"Anne, uyandı!" dedi fısıltıyla.

Kadın başını kaldırıp bana doğru çevirdi ve, "Beni duyabiliyor musun?" diye sordu. Yavaşça başımı salladım. Kadın

ayağa kalktı, odadan çıktı ve sonra elinde bir tabakla gerj döndü. İçinde sıcak, kıvamlı bir çorba vardı. Kaşığı çorbanın içine daldırıp kızma: "Onu doğrult, Ulrike! Şimdi bir şeyler yemesi lazım, yoksa gerçekten ölecek!" dedi.

Ufaklık itaat ederek sırtıma iki yastık daha sokuşturdu. Ardından Karoline Glück,yani papazın karısı, şifalı kökler ve iri balık eti parçalarıyla hazırladığı çorbadan içirdiğj her kaşıkla can verdi bedenime. Gülümsüyordu. "Bunu atlatırsan, bir daha kolay kolay kötü bir şey olmaz sana, kızım."

Glückler'in o günlerdeki eli açıklık ve iyilikleri daha sonraları da şaşırtacaktı beni. Savaş kapıdaydı ya da çoktan çıkmıştı; Saksonyalı August kılığında. Gerçekten de, öyle çat kapı gelen yabancıların ağırlanacağı bir dönem değildi! İyileşip yeniden hareket edebilir hale gelir gelmez, onlara minnettarlığımı göstermeye çalıştım. Yapılacak ne iş varsa, Karoline Glück'ün söylemesine gerek kalmadan hemen bitiriyordum. İki elimin gücü dışında sunabileceğim hiçbir şeyim yoktu. Kendimi Baltık'm uçsuz bucaksız toprakları üzerinde esen sıcak yaz rüzgârında, köklerini bereketli, emin bir yere salmadan önce savrulan bir bitki gibi hissediyordum. Ernst Glück'ün ve iki oğlu Johannes'le Friedrich'in çoraplarını yamıyor, akşamları, mutfaktaki ocağın ateşinin önünde gömlek yakalarını döndürüyordum. Yemekten sonra ocağı ve tencereleri kum ve külle ovuyordum iyice parlayana dek.

İbadetlerden sonra kiliseyi temizliyor, buradaki büyük şömineyi süpürüyor, az sayıdaki kilise gümüşünü parlatıyor ve vazolardaki kuru dalları toplayıp bunlarla

papaz konutunda-ki mangalı tutuşturuyordum. Karoline Glück'le pazara gidiyor, pazar günleri kurulan sofraya alınacak bir parça et için ondan daha sıkı pazarlık ediyordum. Pazar öğleden sonraları kilisenin önünde soğukta sokakta durup muhtaçların kap-

102

bezelye ve kırık arpa lapası ya da havuç ve domuz ya-„ i yapılmış yemekler dolduruyordum. O zamanlar Mari-burg bu yoksullardan geçilmiyordu. Her pazar günü bir-jhı geliyordu. Karoline Glück cemaatin yaşlı ve hasta üye-1 rini ziyarete gittiğinde, feneri ve iane çantasını taşıyordum- Bunların dışında saatlerce Glückler'in evliliğinin geç meyvesi küçük Ulrike'yle oynuyordum.

Yine de bir gün, Karoline Glück beni odasına çağırdığında neyle karşılaşacağımı bilmiyordum. Tekrar sağlığıma kavuşmuştum. Bana yol mu verecekti? İçimdeki eski korkuyu hissediyordum. Nereye gidebilirdim ki? Belki ondan hiç değilse bir tavsiye mektubu alabilirdim, ya da hizmetçi arayan bir ev biliyordu.

Odaya giden alçak, mavi-gri boyalı kapıyı açıp selam verdim.

Üzerimde onun artık giymediği ve bana hediye ettiği elbiselerinden biri vardı; mavi ve yeşil çizgiliydi ve boğazlıydı. 0 sıralar bu tarz giyinmek hoşuma gidiyordu ve sarafan, tu-nika ve başörtüme dönmek istemiyordum. Ama soğuk hava ve yoksulluğum bana başka seçenek bırakmıyordu. Saçlarım temiz bir bonenin içinde, arkadan bağlıydı. Ellerimi hemen belime sarılı önlüğe sildim.

İçeri girince, Karoline başını önündeki işten kaldırdı.

"Martha! Gel, otur!" Bana dostça güldü ve oturduğu kanepeye eliyle vurdu. Heybetli bir mobilyaydı; Karoline evin bütçesini denkleştirmek için hesaplar yaparken sık sık bu kanepeye otururdu. Ürkek bir halde yanma, kenara oturdum ve başımı eğdim. Yanımdaki şöminede neşeli bir ateş yanıyor, arada bir dökme demir siperliğe kıvılcımlar sıçrıyordu. Gerçi nisan

tyıydı ama bu yıl kış geçmek bilmiyordu ve şöminenin yanındaki sepetin içi odun doluydu.

103

Karoline elindeki bütçe defterini kararlı bir şekilde kapa-di. Beyaz kâğıdın üzerine alt alta rakamlar yazar, yanlarına notlar düşer, kimi satırları siler yeni satırlar eklerdi. Bu sayede her seferinde kocasının cömertliğine şaşırır ya da eli uzun aşçı kızın foyasını meydana çıkarırdı. Karoline'yi yazı yazarken birçok kez izledim; ama neler yazdığını okuyamıyor-dum elbet. Kâğıdın üzerindeki siyah harfler bana göre fare pisliğine benziyorlardı, başka da bir şey değil.

Ucu sivriltilmiş kalemini hemen yanı başındaki masanın üzerine, küçük mürekkep hokkasının yanında duran deri ve metalden yapılmış bir kutunun içine koydu dikkatlice.

"Az önce geçen ayın harcamalarını hesaplamaya çalıştım! Epey bir iş; Ernst, yoksullara ve muhtaçlara karşı öyle iyi yürekli ki, benim bir kenara ayırdığımdan daha fazlasını harcıyor. Tanrı'ya şükür bol bağış alıyoruz, yoksa papaz konutunu da rehine koymak zorunda kalacağım!" Güldü. İri ve sağlıklı dişleri göründü o arada. Bana döndü, elimi eline alıp dikkatle bana baktı. Teni sıcak ve huzur vericiydi. "Şimdi nasılsın, Martha? Tam olarak iyileştin mi artık?" diye sordu ve sevgiyle bana baktı. Başımı salladım ama başım hâlâ önümdeydi. Sessizce içini çekti ve ayağa kalktı. İki adımda şöminenin yanındaydı; siperliği kenara itti ve maşayla odunları yokladı. Sözlerini nasıl sürdüreceğini düşünür bir hali vardı. Elbette hiç kolay değildi, beni yoluma göndermek; sağlığıma kavuşmuş olsam da.

"Ne zamandır bizimlesin?" diye sordu sonra.

"Sekiz haftadan fazla oluyor" dedim ihtiyatla.

"O kadar oldu demek!" Şaşırmış görünüyordu. "Peki ne yapmayı düşünüyorsun?" diye sordu ve karşımdaki küçük koltuğa oturdu. Bu şekilde bana doğrudan

bakabilecekti.

"Bilmiyorum. Hayatta kalmak için iş bulmam gerek. Çalışkan biriyimdir, sıkı çalışırım..."

Sözümü kesmek üzere bir işaret yaptı. "Biliyorum Mart-

Burada tanıdığın yok, öyle değil mi ? Şehirde yaşayan herhangi bir akraban yok mu?"

Başımı salladım. Düşünüyordu. "Genç bir kızın bir başına

gireceği günler değil bunlar. Sen iyi bir hizmetçisin. Bizimle kalmak ister misin?" Soru öyle dolaysız sorulmuştu ki, şaşkınlıktan başımı doğrulttum ve gözlerimi fal taşı gibi açtım. Karoline güldü. "Hep böyle dik durmalısın, Martha. Boynu bükük dolaşman için hiçbir neden yok. Duruşu güzel olan bir kızdan daha zarif bir şey olamaz." Bu kez ben de güldüm ve Karoline soruyu yineledi; ama daha bir sevgiyle ve yavaşça: "Peki, hizmetçi olarak bizimle kalır mısın? Ulrike'yle ilgileneceksin ve evle kiliseyi temiz tutmaya çalışacaksın. Mutfakta çalışman gerekmez, bu iş için zaten biri var. Ama alışverişi üstlenebilirsin. Bu işe yatkın olduğunu ve iyi pazarlık edebildiğini fark ettim pazarda. Evet, ne diyorsun? Yemek, yatak ve az da olsa yevmiyen olacak. Çok değil; ama hiç olmazsa elinde biraz paran olur, ya da çeyizlik biriktirirsin. Günün birinde, eğer gitmek istersen de sana iyi bir referans mektubu yazar, doğru düzgün bir iş bulmana yardımcı olurum. Burada yanımda çok şey öğrenebilirsin." Doğrudan ve araştıran gözlerle beni seyrediyordu.

Şaşkınlık ve sevincimden bir süre hiçbir şey diyemedim. Sonra kalktım ve

Karoline'nin önünde diz çöküp sert ellerini benimkilerin arasına alıp öptüm. "Benim düşündüğümden daha Rus'muşsun sen!" "Bu, evet mi demek? Bana senin gibi bir yardımcı lazım! Ve sen iyi bir kıza benziyorsun!"

Başımı öyle kuvvetle salladım ki, topuzum ensemde hopladı. "Evet, evet, evet! Elbette kalmak isterim!" dedim gülerek, inanamıyordum. Karoline bir süre beni süzdü inceleyen bakışlarla.

"İyi. O zaman mutfağın yanındaki hizmetçi odasını d^ zenleyelim. Orası sıcak olur hem. Yalnız Martha, iki şey var." Yüzünde çok tuhaf bir ifade vardı.

"Evet?" diye sordum hayretle.

"Evimde iffetsizlik ve yalana müsamaha göstermem!"

Şaşkınlık içinde baktım.

"Sözüm sana değil, genel geçer kurallar" diye rahatlattı beni. "Ancak: Sanırım başından bir sürü kötü olay geçti ve bunlar hakkında konuşmak istemiyorsun. Bunu anlayışla karşılıyorum. Tanrı benden merakın günahını esirgedi ve bunun için her gün ona şükrediyorum! Her kalbin kendince sırları vardır. Ama bana bir şey söyleyeceksen, ya da anlata-caksan, bu doğru olmalı, beni anlıyor musun?" Ciddi bir ifadeyle bakıyordu bana. Bu noktada şakasının olmadığı hissediliyordu.

Sessizce başımı salladım.

"İffet meselesine gelince; elbette, kör değilim. Pazardaki oğlanların boyunları uzuyor sana bakmaktan. Bu senin suçun değil Martha, ağırbaşlı ve terbiyeli olduğunu biliyorum. Yine de..." Öne doğru eğildi ve samimi bir tavırla, dar elbisemin içine hapsettiğim memelerime vurdu.

"Bunları güzelce gizleyeceksin. Evimde hamile bekar kız istemem. Ayrıca benim Ernst de bir erkek. Beni anladın mı?"

Yanaklarım ateş gibi yanıyordu. Yine de sözleri için minnettardım ve başımı bir kez daha salladım. Önerilerine sadık kalmaya yemin ettim içimden!

Karoline Glück beni kucakladı kısa bir süre. "Kaldığın için mutluyum! Belki

Johannes'le Friedrich'e biraz çekidüzen verirsin! Hem Ulrike de senden çok

hoşlanıyor. Tam bir küçük prenses oldu!" Bir an güldü. "Hadi git şimdi, Martha, yerleşmek için yapacağın bir sürü iş var! Glück ailesine hoş geldin!"

Tekrar bütçe defterini aldı eline. "Benim işim kolay ko-

bitmez. Mutfağa akşam yemeği için haber ver. Balık ez-

esi, dilimlenmiş havuç ve lavaş! Yanına da sadece su ve

çay-"

Başımı salladım, beceriksizce bir reverans yaptım ve hızla

dışarı çıktım.

Koridorda soğuk taş zeminde diz çöktüm. Papaz konutu aVak bastığım ilk taş evdi. Kireçle beyazlatılmış duvarda tahta, gösterişsiz bir haç asılıydı; mırıldanarak, yarım yamalak bir Paternoster Duası okudum Almanca. Bu duayı son haftalarda kilisede sürekli duymuş ve biraz ezberlemiştim. Benim Tanrım beni Vassili'ye satmıştı. Glück'ün Tanrı'sı beni kurtarmış ve yaşamımı bana geri vermişti. Onu izleyecektim. Yapacak çok işim olsa da Glückler'in evinde yaşam keyifliydi. Ailenin birlik ve beraberliği evi sevgi ve sıcaklıkla dol-duruyordu. Ulrike'yi şimdiden tüm kalbimle seviyordum. Çok nazlı olsa da onu Anna'ya benzetiyordum. İki oğlanı, Friedrich ve Johannes'i hemen hemen hiç görmüyordum. Benden biraz büyüktüler ve Ernst Glück onlara cemaatinin diğer gençleriyle birlikte, papaz konutunun üst katındaki boş, ısıtılmayan bir odada adını sanını şimdiye dek duymadığım dersler veriyordu her gün.

Bir insan nasıl olur da onun kadar çok şey bilirdi? Onun odasını toplarken yazdığı sayısız yazının ve raflara istiflenmiş onca kitabın karşısında hayrete düşüyordum. Bütün bunlar çok değerli olmalıydı! Tıpkı Karoline'nin aileyi geçindirmek için yaptığı sıkı hesap kitap gibi bunlar da benim için bilmeceydi. Kitaplara ve derslere ilaveten kendisi gibi, yaşam üzerine kafa yoran başka alimlerden neredeyse her gün gelen mektup ve telgraflar vardı.

Öğrencilerine İncil de öğretiyordu; ama bunun dışında, aşina olduğumuz dünyanın tüm ülkelerinin nerede oldukla-

rını da biliyorlardı. Ben kendi vatanımın harflerini bile sa-yamıyordum! Tarih biliyorlardı, hepsi çeşitli dillerde oldukça iyi konuşabiliyor, yazabiliyor ve

okuyabiliyorlardı; Almanca, İsveççe, Rusça, Grekçe ve Latince. Masalarındaki yazı tahtasını ve kalemlerini düzeltirken kendimi çok aptal hissediyordum. Kâğıtlar ve karatahta üzerindeki harfler benim için cumartesi akşamları ekmek hamuruna kattığım susam tanelerinden farklı değillerdi. Ayrıca Ernst Glück onlara sayıları ve vücut yapısını da anlatıyordu; hatta bazen eğlence olsun diye, kovama ne kadar suyun sığdığını bile hesaplayabiliyorlardı!

Ama beni en çok hayrete düşüren şey, Ernst Glück'ün derslik duvarında asılı duran saydam insan resmiydi. Vücudun içi görünüyordu; birbirine geçmiş atar ve toplar damar-larmış resimdeki, okul odasını temizlediğim bir gün, Ernst Glück'ün bana sabırlı bir anında açıkladığı kadarıyla. Kalp ve beyin de görülebiliyordu: Resim, Avrupa'nın güneyinde uzak bir yerde, İtalya adındaki ülkede yaşayan bir sanatçı tarafından çizilmişti. Can kulağıyla dinlemiştim söylediklerini.

"Peki Peder Glück, benim ruhum nerede?"

Düşünceli bir ifadeyle bana bakmıştı. "Bunu ben de çok düşündüm, Martha. Sanırım Tanrı ruhun vücudumuzun neresinde olduğunu bilmemizi istemiyor. Çünkü ruhumuz ona ait ve bize onu yalnızca ödünç verdi. Ona çok özenli davranmamız gerek. Bizi insan yapan bilinemeyen şey o ve bizim en değerli hazinemiz. Birileri başka şeyler söylese de..."

"Gerçekten bile daha mı değerli?" Sözünü kestim ve meraklı gözlerle ona baktım. Kısa bir süre düşündü.

"Bunu söylemek zor. Gerçek seni her zaman kurtarmayabilir. Ama ruhunu satarsan ya da onu sakatlarsan, bu seni her zaman felakete sürükler. Ruhunu satmış bir insanı hemen

irsin." Ardından güldü. "Yalan söylemektense susmayı ğle Böyle bir durumdan çıkmanın en doğru yolu bu!"

Glückler'deki ilk yıl su gibi akıp geçti. Akşam yemekleri-

• onlarla birlikte masada yiyordum; sonra Ernst Glück aile-

ine mum ışığında İncil okuyordu. Yemeğin ardından sofra-

vı topluyor, aile üyeleri sıcak yataklarda yatsınlar diye bakır

vatak ısıtıcılarına kömür dolduruyordum.

Ertesi yaz Rus Çarı I. Petro İsveç'e savaş ilan etti. Pet-ro'nun, birkaç yıl önce Riga'da cereyan eden bir olay yüzünden; bir İsveç askerinin kalenin kapısı önünde dikilip onun girmesine engel olması yüzünden savaş ilan ettiği söyleniyordu. Ayrıca, sözümona, Ruslar "eski yerleşik Rus" ülke ve şehirlerini de İsveçlilerden

kurtaracaklardı. Bu sözler bize şaka gibi geliyordu. Bununla bizleri, özgür Baltık Ülkeleri'ni kastediyorlardı! Oysa Çar bu eylemini bizlerin ne tarihine, ne dinine ne de diline dayandırabiliyordu! Savaşa doğrudan katılmadan ülkemizde barış olmayacaktı. Johann von Patkul ve diğer pek çok Baltık soylusunun rüyası bozulmuş oluyordu. İsveç Danimarka'ya yürüyünce Danimarka'nın genç kralı Frederik korktu ve Petro'yla ittifakını bozdu. Ernst Glück bu olayı değerlendirirken uzaklardaki Rusya'dansa yakındaki İsveç'i tercih etti elbet, diye yorum yapmıştı. Üstelik Sak-sonyalı August da, Riga'yı ele geçirememişti. Hem Petro hem de August Livonyalı soyluların desteğini hesaba katarak yapıyordu planlarını. Böyle bir fikre nasıl kapılıyor olabilirlerdi? Öte yandan, Petro'nun ordusunda on binlerce

iyi eğitilmiş askerin bulunduğu söyleniyordu; ordusu İsveçlilerden sayıca çok üstündü!

Her şeye rağmen, o yaz hayatımızda bir değişiklik olmadı; ürün boldu ve

sonbaharda bütün kilerler tıka basa dolmuştu. Ticaret her zamanki gibi yürüyordu ve gezgin tacir-

ler, gezgin müzisyenler, yük arabaları ve haddehane çalışanları eskisi gibi hareket halindeydiler. Önemli olan da buydu. Ancak yolculuklar sırasında işitilen ve Baltık topraklarına dair anlatılan hikâyeler giderek daha tehditkâr olmaya ve Marienburg'da dilden dile dolaşmaya başladı. Kendi ailemin emin bir yerlerde ve karınlarının tok olduğunu umuyordum. Anna yedisine basmış olmalıydı. Erkek kardeşlerim,

yaşıyorlarsa, yetişkin birer adam olmuşlardı. Ben on sekizime girmiştim, yani yetişkin bir kadındım artık. Yine de kendi hayatımla ilgili Glückler'in bana

sunabildiğinden daha fazlasını ümit edemiyordum. Yetiyordu bana, çok mutluydum. Ekim sonlarına doğru, yani büyük sonbahar fırtınalarından önce, İsveç'in efsanevi Çocuk-Kralı, tekneyle Riga Kör-fezi'ni geçerek Pernau'ya varmıştı. Teknesinden dalgaların üzerine atlamış ve adamlarından önce Baltık karasına ayak basmıştı. Ordusu, Rusların kuşatmasmdaki Narva Hisarı'na kasımın sonlarında ulaşmıştı. Kari varış zamanını akıllıca ayarlamıştı. Yaklaşık kırk bin kişilik Rus ordusu bir aydır buradaydı ve adamlar işgal ve kuşatma nedeniyle yorgundular. Cephane ve yiyecekleri tükenmek üzereydi. Çevredeki tüm çiftlikler çoktan yağmalanmıştı; köylüler geri kalan hayvanlarını Ruslara satmaktansa ormanda saklanmayı

yeğlemişlerdi. Öte yandan, Novgorod'dan beklenen erzak ve adam takviyesi de gerçekleşmemişti. Rus generaller birbirlerine düşmüş, ortada müttefik olmadığı için birliklerin cesareti kırılmıştı. Ayrıca toplar da kötü madenlerden dökülmüştü, suratlarında patlıyordu.

Buna karşılık Karl'ın hizmetinde, kasımın aynı günü, yalnızca dokuz bin asker bulunuyordu. Ama göl üzerinden, insan ve hayvanları yutan bir sis, daha doğrusu bir kar fırtınası geldi. Üstün Rus ordusunu tarumar etti. Anlatılanlara

110

u kılırsa Çar orduyu takviye etmek üzere o sırada Novgo-od'da olması sayesinde ölümden kıl payı kurtulmuştu. Rus-1 r deli danalar gibi İsveçlilerin süngülerine doğru koşmuşlar. Hayatta kalanların hemen hemen hepsi tutsak alınmış. Ama Kari Rus subayları tekrar serbest bırakmak zorunda kalmıştı- Çünkü onca tutukluyla birlikte, kışı atlatması imkansızdı. İsveçliler Petro'yu kar yığıntısı arasında, ağlarken ve hayal kırıklığı içinde gösteren sikke bastırdılar: Çar'm tacı bir yana kaymıştı ve resmin altında da "Karda oturmuş, acı acı ağlıyordu" yazıyordu.

Tanrı'ya şükrediyorduk; çünkü bunun savaşın sonu olduğuna inanıyorduk.

Narva Muharebesi'nin arifesinde akşam yemeği için masada oturuyorduk. Yiyecekler daha sonbaharda azalmaya başlamıştı. Pazarda kadınların bir parça kuzu boynu ya da bir çuval un için söz dalaşına girdikleri veya didiştikleri görülüyordu. O akşam yemekte mantar ezmesi, domuz yağı ve kırmızı soğanla su vardı. Böyle de karnımız doyuyordu; ama geçen tasasız yazla kıyaslanınca, fark açıkça hissediliyordu. Kasım sisi bütün sokağı kaplamış ve papaz konutunun nemli duvarlarından geçerek kalplerimize, ta içimize işlemişti.

Ernst Glück ellerini birbirine kavuşturdu; hepimiz sofra duası için başımızı önümüze eğdik. Livonya ve Baltık Ülke-leri'nin barış ve özgürlüğü için dua etti. Ayrıca her iki ordunun selameti ve iki hükümdarın can sağlığı için de dua etmişti. Bitirdiğinde, Karoline ezmeyi kesti, bizler de yemeğimizi yediğimiz çinko tabakları uzattık sırayla: Önce aynı zamanda en büyük parçayı alan kocasına, sonra oğullarına, Ul-rike'ye, bana ve en son da kendisine koydu bir parça. Fried-rich büyük bir sürahiden su döktü bardaklara. Bıçak ve tahta kaşıklarımızla yemeğe başladık suskunluk içinde. Tabaklara değen bıçak ve kaşık sesleri ve Marienburg'un boş sokakla-

III

rmda esen rüzgârın uğultusu dışında hiçbir şey duyulmuyordu.

Ulrike birden cılız ve duru sesiyle, "Çar'm kocaman iki kafası olduğu ve akşam yemeğinde küçük çocukları yediği doğru mu?" diye sordu.

Hepimiz kahkahalara boğulduk ve Friedrich: "Evet, özellikle de sarı saçlı küçük çocukları! Papaz çocukları daha yumuşak ve körpe oluyorlarmış!"

Ulrike dudağını büktü. Neredeyse ağlayacaktı. Herkes Ernst Glück'ün yanıtını duymak için sustu.

Ben de heyecanlıydım, Rusların efsanevi Çar'ı hakkında çok şey duyuyorduk! Bütün gücüyle Rusya'yı tepeden tırnağa değiştireceğe benziyordu! Sakalların kesileceği söylendiğinde Valk'ta yükselen öfkeyi hâlâ hatırlarım. Elbette bu topraklarda, ki Ruslara ait değildi, insanlar hâlâ sakallıydı ve Rus kıyafetleri giyiyorlardı; ama İmparatorluk sınırları içinde Çar'm adamlarının şakası olduğunu sanmıyorum! Petro, Rusya'da bütün surlara üzerlerinde Alman kıyafeti bulunan kuklalar yerleştirtmiş, tüm terzilere bu dikiş tarzına uygun dikiş dikmesi buyruğu vermişti; aksi takdirde şiddetle cezalandırılacaklardı. Kurallara uymayanların yaşlılık ya da yoksulluk gibi bahanelerle yalvarıp yakarmalarına kulak asılmıyordu. Rusya'nın iklimi böyle dekolteli kıyafetlere pek uygun değildi; ama Petro geri adım atmıyordu.

"Eğer Petro bizim topraklarımızda savaşmasaydı, ona kayıtsız şartsız hayran olabilirdik!" dedi Ernst Glück sonunda.

"O niye?" diye sordu Johannes hayretle.

"Bunu dersimde anlatmıştım ya!"

Johannes gözlerini bir an örtüye çevirdi. Mavi gözlü ve koyu kumral saçlı oldukça yakışıklı bir gençti. İriyarı, uzun bacaklı ve geniş omuzluydu. Şehrin kızları son zamanlarda bile isteye ibadete gelmeye başlamışlardı.

"Johannes!" diye uyardı annesi onu hemen.

"Doğru ama!" diye savundu kendini. "Sonuçta Çar bizim düşmanımız! bizi büsbütün yutmak istiyor! Sözümona, öz-(riir Baltık Ülkeleri! Anıdan başka bir şey olmayacak! Çocuklara uyku öncesi anlatılacak masallar! Çünkü Ruslar bir şeyi bir kere aldı mı, bir daha geri vermez! Belki de ülkelerimiz yüzyıllar boyu esaret hayatı yaşayacaklar! Bir de şu öteden beri Rusların olan topraklardaymışız saçmalığı! Burada, Ba-tı'da ne işleri var? Rusya bizlerden ne istiyor?"

Büyük ağabeysinin heyecanlı çıkışına şaşırınca Ulrike'yi hıçkırık tuttu.

Ernst Glück oğluna yanıt vermeden önce, bir süre düşündü. "Elbette, kısmen haklısın, bizler bu savaşta yalnızca çaresiz rehinelerden öte bir şey değiliz. Ne Petro'nun ne de Karl'm bizim topraklarımız üzerinde hakkı var. Ama Petro Batı'ya ulaşmak zorunda! Aksi halde imparatorluğu zaman içinde ayakta kalamaz! Gemileri için yıl boyu donmayan bir limana ihtiyacı var; bu Archangelsk'te garanti değil! Ve Karadeniz'deki Asov da her an Türkler tarafından geri alınabilir. Ayrıca ailesindeki Batı'ya yönelen ilk kişi o değil. Rus ayısının uyanma vakti geldi!"

"Neden ailenin Batı'yla ve Avrupa'yla ilgilenen ilk kişisi o değil?" diye sordum. "Annesi Natalya Naryşkina, Artamon Matveyev'in evinde büyümüştü. Matveyev'e ilerici düşünen bir bilgin olarak saygı duyduğumu bilirsiniz!"

Johannes ve Friedrich başlarını salladılar.

"Ayrıca üvey kız kardeşi Sofia'yı düşünün!" diye ekledi ardından.

"Şu küstah kadın!" demekle yetindi Friedrich. Annesi soğuk bir ifadeyle ona bakıp sordu: "Neden küstah kadmmış? Bir kadın olarak eğitim hakkını savunduğu ve şu berbat te-

rem'in dışında bir yaşam aradığı için mi? Genç Petro'nun iş-lerini yürütürken iyi bir hükümdardı o!" diye itiraz etti.

"Terem nedir?" diye böldüm konuşmayı tekrar.

Karoline yanıtladı sorumu. "Evlerde, soylu ve hali vakti yerinde Rus kadınlarının yaşadığı kapalı bir bölüm. Yabancılara, konuklara ve aileden olmayan erkeklere kendilerini göstermezler! Ama Sofia babasını, yaşlı Çar Aleksey'i kendisinin de kardeşleri gibi gerçek bir eğitim alabilmesi konusunda ikna etmişti. Ve Petro babası öldüğünde henüz çocuk olduğundan, Sofia onu yarım akıllı üvey kardeşi Ivan'la birlikte tahta oturtmuş ama gerçekte ülkeyi kendisi yönetmişti! Bilgece ve öngörülü kararlar verdiğini çok duydum. Ve onun bilgisine karşın Petro doğru dürüst yazı yazmasını bile bilmez! Ama ne de olsa o bir erkek değil, en büyük hatası da bu." Heyecandan nefesim kesilmişti. Bir kadın ülke yönetmişti! Nasıl yaşayacağına karar verme hakkını kazanmıştı! Bu duyulmamış bir şeydi, keşke bizler için de böyle olabilseydi!

"Peki sonra ne oldu ona?" diye sormaya devam ettim. Bu kadın, Çar'ın kızı, Rus İmparatorluğu'nun hükümdarı hakkında daha çok şey bilmek istiyordum. "Hâlâ yaşıyor mu?"

Ernst Glück bir an güldü. "Bugün saçları kazınmış olarak bir manastırda hapis hayatı yaşıyor ve muhtemelen eski günlere lanet okuyordur! Bütün kadınlar gibi o da yeterince geniş görüşlü değildi! Kardeşi, Çar Fyodor öldüğünde, sevgilisiyle, Prens Vassili Golizyn'le birlikte hüküm sürdü. Prens önemli bir adamdı!"

"Erkek bir orospu, hepsi o kadar!" diye sözünü kesti Johannes terbiyesizce. "Johannes, ben konuşurken sözümü kesme. Ayrıca, senin nihayet dünyadaki farlılıkları görmeni ve o küstah ağzını açmadan önce iyice düşünmeyi öğrenmeni istiyorum artık!

c i onca zaman neden eğittim acaba?" diye oğlunun ağzının payını vermişti Ernst Glück.

Johannes sandalyesini tepkiyle geri itti, ayağa kalktı ve başka hiçbir şey söylemeden odayı terk etti. Çıkarken de ka-myı çarparak kapadı arkasından.

Karoline iç geçirdi. Johannes'in peşinden gitmek için kimse bir harekette bulunmadı. Friedrich tabağmdaki ezmenin mantarlarını gereksiz küçük parçalara böldü bir tek. Ardından Karoline sakince konuşmayı sürdürdü: "Evet, Prens Golİ2yn" diyerek kocasına konuşurken nerede kaldığını hatırlattı.

Ernst Glück şükranla karısına baktı ve hiçbir şey olmamışçasına kaldığı yerden devam etti: "Vassili Golizyn'in hazırlık çalışmaları olmasaydı Petro'nun fikirlerinin çoğu olmazdı: Soyluların oğullarının ordu ve devlet hizmetlerine alınması, gemi yapımının geliştirilmesi ve donanmanın kurulması, Hollanda, Brandenburg, İngiltere ve Viyana gezileri; bu adam zapt edilemez bir meraka sahipti ve hiç yerinde duramıyordu. Onca şeyden ve oralarda gördüklerinden sonra terem'in kaldırılmasını, gençlerin eğitilmesini, Rusların da tıpkı bizler gibi giyinmesini ve sakallarını kesmesini istemesine şaşırmamalı! Ve kışları donmayan bir liman. Rusya da artık nihayet haritalarda yerini almalı, gerçek büyük bir güç olmalı! Şuraya yazıyorum, bu çok uzun sürmez. Petro oğlu Aleksey'i yurtdışından bir prensesle evlendirmeye çalışıyor; işte bu Rus Çarlığı'nda hiç duyulmamış bir şey!"

"Peki Sofia neden yeterince geniş görüşlü değildi?" diye sormaya devam ettim. Sohbetin bu kadının dışına kaymasını istemiyordum. "Bir kere, hükümdarlığını ancak Petro'yu saf dışı etmekle sağlama alabilirdi. Oysa bunu hiçbir zaman gerçekten yapmaya çalışmadı! Neden? Bunu ben de bilmiyo-

rum. Onun kadar ileri görüşlü bir kadının Petro'yu ciddiye almamasına hiçbir açıklama bulamıyorum!"

"Peki kadın onca yıl onunla ne yaptı? Petro nerede yaşıyordu?" diye sözünü kestim. "Önce onu Moskova'da oyaladı, üstelik Alman banliyösünde, Nemezaya Sloboda'da; orada Avrupa'nın her yerinden insan yaşar. Zanaatkarlar, tüccarlar, sanatçılar, bilginler, eczacılar ve doktorlar. Harika bir yer olmalı! Ruslar hiçbir yabancıya güvenmez. Rus bir Ortodoks papaz bana bir keresinde, 'Rus olsa, Alman bir ruh bile kurtarılabilir' demişti! Bir Rus, halkları üç gruba ayırır: Kutsal Kilise'nin üyeleri, Doğu'daki busurmane'ler ve Batı'daki nemzy'ler. Son ikisine bitmez tükenmez bir güvensizlikle yaklaşır! Dolayısıyla Pet-ro'nun Batı kökenli yabancı şeyler karşısındaki heyecanını ve hayranlığını anlayamazlar! Hem ne zaman duyulmuştur bir çarın ülkesini bir yıldan fazla terk edip Avrupa'yı gezdi-ği!"

"Çar sevgilisini orada, Alman banliyösünde tanımamış mıydı? Anna Mons'u?" diye sözünü kestim merak içinde.

Ernst Glück bana bakıp başını salladı. "Kadın değil mi işte; seni ancak aşk öyküleri ilgilendiriyor! Hale bak, Anna Mons'un adını duymuşsun! Evet, orada onu da tanıdı. Ardından Sofia onu Moskova'dan ve saraydan uzak bir köye sürdü. Ama Petro Alman banliyösündeki arkadaş ve taraftarlarını yanında götürdü ve orada imparatorluk içinde küçük bir imparatorluk kurdu kendisine! Hatta toplar döktürüp küçük bir süvari birliği oluşturdu. Ve Sofia olup bitenin farkına varana kadar, Petro

silahlanmış, pek çok kişiyi kendi tarafına çekmiş, köklü bir Rus ailesinin taht mirasından pay alacak kızıyla evlenmiş ve reşit olmuştu!"

"Peki ne oldu?" diye sordum heyecanla. "Çariçe'ye, Pet-ro'nun karısına yani?" 116

«Yevdokiya Lopuçina? Zavallı kadın. Onun da kaderi So-f a'nınkiyle aynıydı. Petro onu da saçlarını kazıtıp bir ma-aStıra kapattı. Petro onu yeterince ilerici

bulmuyormuş. Oğlu Aleksey'in annesi; ama diğer iki oğlu doğumdan bir iki hafta sonra öldüler. Şimdi kadını fareler kemiriyor."

Karoline başını salladı. "Ne alçakça, böyle gencecik bir kadını diri diri gömmek! Ailesinin yanma geri gönderseydi ya! Ne korkunç! Rus Kilisesi evliliğin bozulması için bir çözüm bulabilirdi!"

Dönüp dolaşıp bir arada mutlu bir yaşam süren Glück çiftinin en sık tartıştıkları konuya gelinmişti: Tanrı önünde kıyılmış bir nikahın bozulmasına izin verilmeli miydi, verilmemeli miydi?

Karoline, Ulrike, aşçı kız ve ben Hasat Bayramı için saatlerce kiliseyi süslemek için uğraşmıştık. Sıkıntılı günler geçiriyor olmamıza rağmen, mihrabın önüne buğday başakları, mısır koçanları, meyveler, sebzeler ve çevresine renkli kurdeleler bağladığımız taze kesilmiş kokulu dallar yığılmıştı. Yüksekteki, ağaç oyma

mumluklarda, akşamları kendi sardığımız saf balmumundan mumlar yanıyordu temiz ve dik alevleriyle. Diğer zamanlarda mumluklara evde kullandığımız

temizlenmiş domuz ya da sığır yağıyla balmumu karışımı mumları koyuyorduk. Ama bunların alevleri temiz olmaz ve yandıkları odalar pis kokardı. Mum için en iyi yağ Norveç çevresinde gezinen balinaların kafasından üretilirdi; ama bunu elde etmek zor ve çok pahalıydı.

Cemaat yavaş yavaş kiliseye doluşurken, sıralar ve tahta yer döşemesi tertemiz pırıl pırıl parlıyordu. Etrafa bağış için gelen yiyecek içeceklerin ve yerlere serdiğim taze samanın kokusu yayılmıştı. Üç ayaklı mangallar tıka basa köz kömürle doluydu. Cemaatin bayramlıklarını giydiğini fark ettim. Rusların önemli kilise kutlamalarında giydiği şatafatlı kıya-

fetlerin aksine, ancak kumaşın parlaklığından ve eteklerin yumuşak dökümünden anlaşılıyordu kıyafetlerin ne denli özel olduğu. Kadınların kıyafetleri pastel koyu renklerdeydi; ancak yakalar taze kolalanmıştı ve kibar bir şekilde boyunları süslüyordu. Hatta kimileri hali vakti yerinde olmanın simgesi sayılan dantel yakalar oturtmuşlardı elbiselerinin boyun kısmına. Genç kızların renkli kuşaklar bağladığı bellerinin üstündeki

giysiler bedene sıkıca oturuyordu; kulak ve boyunlarına zarif inciler takmışlardı. Kilisede bu kadar süse izin veriliyordu. Saçları düzgün bir şekilde örülü, topuzlu, bukleli ya da bağlıydı; yanaklarıysa kendini iyice hissettiren kış soğuğundan ötürü kızarıktı. Gözlerini istemeyerek, etrafta bulunan genç erkek gruplarına kaydırdıkları gözümden kaçmıyordu. Genç erkekler bir arada duruyor ve neşe içinde şakalaşıyorlar di; onların gözleri de aynı şekilde istemeyerek, annesiyle babasının ya da kardeşlerinin yanında hanım hanımcık oturan şu ya da bu kıza kayıyordu.

Valk'ta, Vassili'nin yanında arabanın üzerinde oturduğum o günkü özlemin aynısını hissettim bir anda: Ben de onlardan biri olmak istiyordum! Düzgün bir ilişkiden doğmuş olmayı ve yüreğinde acı sırlar taşıyan bir yabani olmamayı. Bu kızlar öyle taze ve öyle esirgenmiş görünüyorlardı ki! Banyo tuzlarının ve törelere ters düşmeden kullanabildikleri kolonyalarının kokusu geliyordu insanın burnuna. Hiçbir erkek kolayca yanaşamazdı onlara, yarım ruble'ye satın alıp gönlünce kötüye kullanamazdı onları! Hayır, onları elde edebilmek için çok çaba harcamaları ve bırakın bir mektup almayı, bir bakışları için bile çok beklemeleri gerekirdi! Bana acı bir şekilde kapatılmış bir dünyaydı onlarınki-

Tam bu düşüncelere dalmışken Karoline'nin gözlerini üzerimde hissettim. Başım]* kaldırdım, bana başını sallayıp tebessüm etti. İçim ısındı; artık ben de bir aileye aittim!

Johannes ve Friedrich'in yanında sırada oturuyordum. Ulrike küçük elini benimkinin içine sokmuş diğeriyle de ilahi kitabını karıştırıyordu ciddi bir ifadeyle. Artık o bile okumayı sokmuştu. Bu arada ben de pek çok ilahiyi ezberlemişim ve bu sayede cehaletim pek göze batmıyordu. Johannes ve Friedrich kendi aralarında fısıldaşıp

gülüşüyorlardı. Çizmeleri parlıyordu; pantolonları üzerlerinde öyle dar duruyordu ki, bacaklarındaki kaslar belli oluyordu. Koyu renk saçları kısa tıraşlanmıştı. Tabii ki onlar da temiz şehirli kızları süzüyorlardı. Gelecek ilkbaharda Johannes Marien- burg'da bir ticarethanede iş arayacaktı. O zaman o da kızlardan birini özgürleştirip kendi ailesini kurabilecekti.

Ve bu düşünce beni dolaysızca, hiçbir şekilde önceden uyarmadan, çok mutsuz etmişti. Johannes evden ayrılacak, başka bir kızla evlenecek ve onu sevip sayacaktı! Bu duygu beni öyle güçlü etkilemişti ki, buna kesinlikle hazırlıklı değildim. Yandan ürkekçe ona baktım. Bakışlarımı hissetti ve başını bana çevirdi. Herhalde her zamanki gibi yine şaka yapacaktı. Ancak dudaklarından tek sözcük çıkmadı. Bakışlarımız birbirini yakaladı. Çevremdeki yüzleri artık yalnızca belli belirsiz görebiliyordum. Çevremizdeki tütün, is, kolonya, balmumu, saman, deri ve insan kokuları birbirine karışmıştı. Başlayan ilahi sanki çok uzaklardan geliyormuş gibi çalınıyordu kulağıma. Boştaki elim kilisenin sırasında duruyordu güçsüzce. Johannes kolunu öylesine aşağı düşürdü ve kocaman elini sıcak bir şekilde benimkinin üzerine bastırdı. Elinin baskısına yanıt verdim. Sevgi ve sıcaklık tıpkı Vay-na'nm dalgası gibi yüreğimi kapladı. Beğeniliyordum ve kendimi onlardan biri gibi hissediyordum. Karoline Glück kilisenin diğer tarafından bana bir kez daha gülümsedi. Ellerimizi göremiyordu. Gözlerimi indirdim.

119

Bu arada gözlerim arkamdaki sırada oturan iriyarı, sarışın bir adamın gözlerine kaydı. Asık suratlı ve mavi gözlüy-dü; gür bıyıkları dudak uçlarının sağından ve solundan aşa-ğı sarkıyordu. Bakışları yüzümü yakıyor ve bütün kanım başıma hücum ediyordu. Johannes'le beni izlediğini adım gibi biliyordum. Ernst Glück neredeyse bir yıl önce donmayayım diye beni ovduğu küçük yan odadan çıkageldi. Cemaat ayağa kalktı ve ibadet başladı. İbadet süresince ellerimizi kıpırdatmadan oturduk. Son ilahi okunup dua için ayağa kalkmamız gerektiğinde Johannes elini çekti. O anda artık yarım bir insandım.

Johannes ve ben sonraki günlerde birlikte geçirebileceğimiz her anı değerlendirmeye başladık. Asla bol zaman olmuyordu; yaşamlarımız çok

farklıydı! O bütün gün babasının yanında dersteydi ve artan zamanda o ticarethane senin bu ticarethane benim kendini tanıtıyordu. Yine de, pazara gitmem gerektiği zamanlarda sokakta görüşecek fırsatlar doğuyordu. Kilisede temizlik yaptığım günler, uzun, biçimli bacaklarının güçlü adımlarıyla yanıma gelirdi; sıkı sıkıya birbirimize sarılır, fısıltıyla konuşur ve soluklarımız soğuk odanın içindeki duru buğuya karışırdı. Asla ortak geleceğimiz üzerine konuşmazdık. Ama bu beni rahatsız etmezdi. Ben bütün kalbimle emindim, başka söze ve yemine ne gerek vardı ki? O benimdi.

Noel'den kısa bir süre önce, bir akşam Johannes ve ben evde yalnız kaldık. Bütün gün sabırsızca odaları arşınlayıp durmuştu. Annesinin odasının önünde beni basamakta kıstırdı. Bir şey söylememe fırsat kalmadan kollarını boynuma doladı. Beni sıcacık ve sımsıkı kavradı ve yüzüme, boynuma küçük öpücükler kondurmaya başladı. "Martha!" Hızla soluk alıp veriyordu. "Bu böyle devam edemez!" Yüzümü kaldırdı ve gözlerimin içine baktı. "Seni artık gizli gizli görmek ve

uyuz itler gibi peşinde dolaşmak istemiyorum. Bana ait ol-alıSın! Karım olmalısın! İlkbaharda ikimizi de doyurabili-

rım-

Dudağına elimi koyup fısıldadım: "Sen ne dediğini bilmiyorsun, aptal şey! Ailen evlenmemize asla izin vermez!" Gözlerimden yaş geldiğini hissettim.

"Ailem mi! Onların onayına ihtiyacım yok! O gün geldiğinde yaşamımı kendim belirlerim ve kendim kazanırım! Seninle olan yaşamımı! Her gün ve her gece" diye mırıldandı kulağıma.

Ağlamaya başladım, o ise beni durmadan öptü. Ardından kendini sıcak bir şekilde bana dayadı, ben de onun boynuna doladım kollarımı. Kış olduğu için yeniden giydiğim sarafan ve tunika'mın üzerinden bedenini hissedebiliyordum.

"Martha..." Saçlarımın arasında nefes alıp veriyordu. "Martha, seni istiyorum, hemen bu gece! Hiçbir kadını bu kadar çok istemedim... Bu gece kapını açık bırak. Seninle olmalıyım! Biz birbirimize aitiz! Öyleyse birlikte..! Yapmalıyız; bu aşkın, gerçek bir aşkın parçası bence!"

Başımı salladım sersem bir halde. Kendini benden kopardı ve, "Şimdi gitmem lazım. Bu gece!" dedi.

Elimi dudağına götürüp öptü. Sonra da gitti.

Akşamın geri kalan kısmında işlerimi bitirdim telaşla; Noel çöreğinin yumuşak hamurunu bakır kaplara döküyordum ama, aklım kesinlikle yaptığım işte değildi. Ben ne yapıyordum? Beni bütün iyi niyetiyle ailesine dahil eden saygın Karoline Glück'ün katı yasağına karşı geliyordum. Ama duygularıma ve içimdeki, mideme çöken, beni kontrolü altına alan şehvete karşı gelemiyordum. Hayatımda ilk defa tutkunun, tüm duyguları tıpkı bizim nehrin ottopel zamanı baraj ve buz plakalarını söküp kopardığı gibi altüst eden korkunç gücünü hissediyordum.

Saman minderimin üzerinde akşam duamı ettikten sonra beklemekten, sabırsızlık içinde sağa sola dönmekten sıkılıp uykuya dalmak üzereyken geldi. Kapı sessizce açıldı ve bir an sonra kendimi onun kolları arasında buldum.

Daha önce Vassili'yle olanlardan çok farklıydı her şey. Jo-hannes'in vücudu sıcak ve güçlü bir şekilde bana baskı yapıyordu; gömleğimi beceriyle başımın üzerinden çıkardı. Ben üşümeden üzerimize sıcak, yumuşak yün paltosunu örttü. Ellerim merakla vücudunda gezindi ve sabırsızlık içinde gömleğini koparırcasına söküp aldım vücudundan. Minde-rimdeki samanlar tenimize batıyordu; ama bu beni daha çok güldürüyordu ve o beni daha

güçlü sarmalıyordu. Sanki bedenim hayatım boyunca onun ağırlığına hasretti.

"Ne kadar güzel memelerin var! Ve tenin öyle sıcak, öyle yumuşak ki!" Dudakları boynumdan aşağıya doğru kayıyordu. Vücudumun her yerindeki tüyler diken diken oluyordu. Sessizce güldü. Dudakları göğüs uçlarımdan birine kilitlendi, diğer eliyle de öbür mememi okşuyordu. Yumuşak etimi emiyor, hafifçe ısırıyor ve ben ani zevklenmelerle sarsılıyordum. Aynı anda hem soğuğu hem de sıcağı yaşıyor, bütün gücümün karnımda ve bacaklarımın arasında toplandığını hissediyordum. Onu gittikçe yakın, daha yakın hissetmek istiyordum! Baldırlarımı kalçalarına dolayıp onu kendime çektim. "Pışt, pışt, yavaş! Güzel olmasını istemiyor musun!" Gülümsedi ve beni tekrar mindere yatırdı. Eli karnımdan aşağıya, baldırlarıma doğru kaydı. "Çok güzel tüylerin var; bu ömür boyu hoşuma gidecek!" Parmaklarını edep yerimdeki kılların arasında dolaştırıyor, diğer eliyle de göğüslerimi okşamaya devam ediyordu. Dili vücudumda keşfe çıkmıştı; boynumu, dirseklerimi ve karnımı yalıyordu. Yavaşça daha da aşağılara eğilip göbeğimi ve kalçalarımı yaladı. Şimdi iki eliyle kalçalarımı kavrayıp ha-

ffce yukarıya kaldırmıştı. Bir an sınarcasına bana baktığını hisseder gibi oldum; ama bu duyguyu hemen savuşturdum. "Şimdi sakin ol!" diye fısıldadı ve baldırlarımı elleriyle genişçe ayırdı. Niyeti neydi? Vücudum yay gibi gerildi, dilini baldırlarımın arasına değdirdiğinde. Şaşkınlık ve utançtan neredeyse kalkıp kaçacaktım! Ama bütün uzuvlarımın gücü tükenmişti; kendimi ancak zevke teslim edebilirdim. Dilini gizli yangımda gezdiriyordu. Sonra aradığı yeri buldu. Yumruklarıy-la ellerimi yana doğru bastırdı ve dili aynı noktaya kilitlendi. TOhannes yumuşakça emmeye ve küçük dil darbeleriyle beni tatmaya başladı. Bir dalgaya yakalandım, bu dalga beni giderek, yükseklere, daha yükseklere taşımaya başladı, ta ki halsizlikten başım

yastığa düşene .dek. Vücudum ayın ışığı altında parıldıyordu. Üzerime doğru kaydı ve dudağını dudaklarıma yapıştırdı; kendi nefesimin kokusunu hissediyordum şehvetle. Derken daha fazla beklemeye dayanamadı ve kendini kuvvetlice üzerime bastırdı. Bir an durakladı ardından vücudumun üzerinde gidip gelmeye başladı, ta ki bir sarsıntıyla durana dek. Çok hızlı nefes alıp veriyordu, bir elimi ensesine koydum. Diğer elimle alnındaki ıslak saçlarını düzelttim ve taze, erkeksi terinin ekşimsi kokusunu içime çektim ve hafifçe onun yüzüne doğru üfledim; kapalı gözlerle bana gülümsedi. Bu şekilde uykuya daldık. Sabah, gün doğmadan odamdan ayrıldığında, dudaklarım ısırık içinde, göğüslerimse okşamaları yüzünden mosmordu.

Ertesi sabah, ibadet sırasında, Johannes'le mutluluğum için dua ettim hararetle. İlahi sırasında başımı kaldırdığımda, gözlerim yeniden o iri yapılı, sarışın adamın gözleriyle buluştu. Durmadan bana bakıyordu; elbette aşktan şişip kızarmış dudaklarımı fark etmişti. Göz kapaklarımı indirdim; ama keskin bakışlarıyla onları deliyordu.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

zleyen günler ve gecelerde [ohannes'i tekrar görmedim. Yalnızca mutfakta

ticarethane işinin Ernst Glück'ün umduğu kadar iyi gitmediği duydum.

Ertesi gün, ikindi saatlerinde Karoline Glück beni odasına çağırdı. Ellerimi yıkadım ve alelacele saçlarımı düzelttim. Ne istiyordu acaba? Johannes onunla konuşmuş muydu? Beni kızı olarak bağrına mı basacaktı? Kapının kulpunu aşağıya doğru bastırırken kalbim heyecandan duracak gibiydi. Başını elindeki işinden kaldırdı ve bana bakıp gülümsedi, davet edercesine. "İçeri gel, Martha! Hemen kapıyı ört; dışarısı çok soğuk!" dedi.

Ernst Glück de odadaydı, şaşırdım. Yüzünde iyi niyetli bir tebessüm, bana bakıyordu. Noel'den iki gün önceydi.

"Biraz sıcak şarap ve meyve ister misin?" diye sordu Ernst Glück. Henüz yanıt bile veremeden karısı bir kaseye sıcak şarap koyup bana uzattı. Savaş zamanlarında böyle güpegündüz şarap yudumlamak büyük bir lükstü. Kutlanacak bir şeyler olmalıydı!

"Gel buraya, yanıma otur, Martha." Karoline Glück beni yanma, önceden birinin ısıttığı rahat sedire doğru çekti. Şarap kasesi sıcak bir halde avcumun içinde duruyordu; içinde yüzen elma ve armut parçalarının şarabı nasıl emdiğini sey- 124

j-ediyordum. Şömineye yaslı duran Ernst Glück hafifçe öksü-rerek, beklenti içinde karısına baktı. Ne olmuştu? Kalbimye-rinden fırlayacak gibiydi.

"Martha, harika bir şey oldu! Ailesiz ve çeyizsiz genç bir kızın başına gelebilecek en güzel şey! Senin için böyle bir şeyi ummaya bile cesaret edemezdim!" dedi Karoline Glück ve sevgiyle gülümsedi. Ernst Glück başıyla onaylıyordu.

Sırayla onlara bakıyordum.

"Ne oldu ki?" diye sordum. Sesimin tonu neden böyle paslıydı? Gelecekteki

mutluluğum için sevinemez miydim?

Ernst Glück konuşmaya başladı. "Cemaatimde pek çok ülkeden Lüteryenlerin olduğunu biliyorsun. Hepsi de benim kiliseme gelir ve başımızın üzerinde yerleri vardır..."

Karoline gülerek sözünü kesti. "Ernst! Yani gerçekten, neler olduğunu daha basitçe söyleyemez misin?"

Sözü tekrar kocasından almıştı. "Johann Trubach da bizim cemaatten. İsveçli bir süvari. Tabii, zengin değil; ama kışlada kendisine ait küçük bir kulübesi var, biraz da maaşı ve kilisemizin iyi üyelerinden biri. Sıcak kalpli ve efendi bir adam. Zaten önemli olan bu."

"Eee?" diye sordum sessizce. Şöminede yanan ateşe ve avcumun içindeki şarap kasesine rağmen beni bir üşüme tuttu. Kasedeki meyveler şaraba doymuş, ağır kütleler halinde kasenin dibine çöküyorlardı. "Bunun benimle ne ilgisi var?" "Şimdi, aklım bir türlü almıyor; ama dün ikindi saatinde Ernst'e, kiliseye geldi" dedi Karoline; gözleri hâlâ parlıyordu. Ernst Glück: "Martha, Johann Trubach benden seni istedi. Seni aylardır kilisede ibadet ederken görüyormuş ve sana gönlünü kaptırmış!" dedi dostça bir ifadeyle.

Yanılıyordum. Büyük olasılıkla bir yanlışlık olmalıydı! Ben Johannes'e, benim Johannes'ime söz vermiştim! Bu şart-

larda beni başka biri nasıl isteyebilirdi ki? Ernst Glück umarım reddetmişti? "Ona senin durumunu açıkça anlattım. Yani, anlarsın; ailenin ve çeyizinin olmadığını. Soyadının bile olmadığını..." Bana şefkatle gülümsedi. "Bizim çatımızın altında yaşadığını bilmenin onun için yeterli olduğunu söyledi! Martha, işin doğrusu, onun isteğini senin adına kabul ettim. Ama bir kez de senden duymak istiyorum, buna sevindiğini! Bak, bundan daha iyisi olamaz!" diye ekledi ardından.

Karoline onaylarcasma kuvvetle başını salladı. "Bu büyük bir şans, çok büyük bir şans, çocuğum!" Bir kolunu boynuma dolayıp beni göğsüne bastırdı.

"Ama, yardımıma ihtiyacınız var!" deme cesaretini gösterdim. O anda aklıma geliveren en gülünesi, en sıradan bahaneydi bu. Ben sizin oğlunuzu seviyorum, o da beni, demeye cesaret edemedim.

Karoline başını salladı. "Artık o kadar değil, Martha. Ernst yakında Ulrike'ye de ders vermeye başlayacak. Johannes bu sabah yola çıktı. Ernst ona Pernau'da bir yazıhanede iş buldu. Hemen yola koyulması gerekiyordu. Her şey apar topar gelişti; sana çok selamı var! Paskalya'da ziyaretimize gelecek, o zaman kocanla sen de gelirsin. Yakında Friedrich de evi terk edecek..."

Johannes! Gitmiş! Bana veda etmeden! Selamı varmış! 0 aşk gecemizden sonra bana yalnızca selamı mı vardı! Paskalya'da yeniden görebilirmişim. Paskalya'da! O zamana kadar nasıl yaşayabilirdim ki, ondan hiçbir haber alamadan?

Karoline'nin gözlerinde sadece şefkat ve dostluk ifadesi görebiliyordum. Şüpheden en ufak bir iz yoktu. Ümitsizlik içinde gözlerimin yaşla dolduğunu hissettim. "Biliyorum, her şey ani oldu! Ama düşündük ki, Ernst, Epifani Yortusu'ndan sonra nikahınızı kıyabilir! Sen de onu

arın daha yakından tanırsın; onu akşam yemeğine çağırdık! Göreceksin, çok iyi bir adam."

Kendimden geçmiş bir halde başımı salladım ve ayağa kalktım. Karoline ve Ernst Glück birlikte bana sarıldılar.

Yanılıyor muydum, yoksa, ben odayı terk etmeden önce hir an bakışmışlar mıydı? Böyle düşündüğüm için utandım. Onlara itaatsizlik edebilir miydim? Kalbimin derinliklerinden gelen yanıt açık seçik "evet" idi.

O gece uyuyamadım. Kaçmak için uygun zamanı bekliyordum. Glückler'in evinde artık fazla vakit kaybedemez-dim. Bir bohça hazırlamak için iki kez kalktım. Hemen hemen bütün maaşlarımı biriktirmiştim. Marienburg'dan Per-nau'ya giden arabalar sabahın köründe hareket ediyorlardı. Hiçbir şey umurumda değildi. Ne Glück ailesiyle ilişkilerimin kopması ne de savaş zamanı olduğundan yolculuk sırasında karşılaşabileceğim tehlikeler. Tek istediğim, Johan-nes'in yanında olmaktı. Büyük, kalınca bir örtü alıp bohça yapmak üzere üçüncü kez kalktığımda pencerede bir ses duydum. Arkamı döndüm. Tekrar cama vuran küçük taş sesleri işittim.

Yanılmıyordum! Bu Johannes'ten başkası olamazdı! Bir an önce onun yanma varabilmek için acele ederken neredeyse kendi ayağıma basıp düşecektim! Kış gecesinin zifiri karanlığında bir atlının siluetini görebildim ancak. Paltosunun

yakalarını kaldırmış, şapkasını da iyice yüzüne indirmişti. Yine de bir an bile şüphe etmedim; Johannes beni almak için gelmişti.

Penceremin küçük kolunu kavrayıp çekiştirdim; ama dökme kurşun kilit ancak güçlü bir hamleden sonra saldı kendini. Johannes atından atlayıp hemen pencereye geldi. "Martha!" diyerek gülümseyip iki kolunu boynuma doladı. "Gitmem gerekiyor; ama sana veda etmeden gittiğimi düşünmeni istemedim!"

127

Ay bulutların arasından çıktığından, şimdi onun yüzünü rahatça görebiliyordum; mavi gözlerini ve hâlâ vücudumda hissettiğim güzel ağzındaki beyaz dişlerini. "Ama beni de Pernau'ya götüreceksin, öyle değil mi? Ben de hazırlanıyordum tam! İzin ver, çizmelerimi alayım, sonra atının terkisine otururum! Sana sıkıca sarılırım!" Beni öptü, ardından üzgün bir ifadeyle baktı. "Hayır, Martha, benimle gelemezsin. En azından şimdi. İzin ver Pernau'da yaşamımı bir yoluna koyayım, sonra seni almaya gelirim!"

Ağzımda acı bir tat oluşmaya başladı. Bir şey söylemeksi-zin başımı salladım. "Elimden başka bir şey gelmez!" dedi ve beni öptü. "Ama sana veda etmeden gidemem! Sakın seni sevmediğimi düşünme! Ama savaştayız. İsveçliler bütün yolları tutmuş! O yüzden genç bir kızla yola çıkamam! Burada, ailemin yanında

güvendesin!"

"Johannes, beni evlendirmek istiyorlar! İsveçli bir süvari beni istedi! Evlenmek için! Ama ben seni seviyorum!" Kendi sesimdeki bariz ümitsizliği yeniden duydum. Bu iyi değildi. Erkekler bir kadının ümitsizliğini, tıpkı av köpeklerin kan kokusunu fark ettiği gibi anında fark ederlerdi.

"Martha..." Sesi sertleşti. "Anlamıyorsun, savaştayız! Kari bir aya kalmaz Pernau'ya girer; Rusları yenmeden ve Au-gust'u Polonya tahtından indirmeden durmayacaktır! Sak-sonyalı Elektör Prens'ten nefret ediyor!"
"Ama, savaş yakında bitecek!" diyerek sözünü kesmeye kalkıştım.

Hava boğazımı yaktı.

"Nedenmiş o?" Sesi gerçekten şaşırmış gibi çıktı.

"Narva'dan sonra savaşmak için bir neden kalmadı, bunu bizzat baban söylüyor! İsveçliler en iyi askerlerin kendileri olduklarını ispatladılar! Rusları tarumar ettiler, diyor baban."

128

Sesim güvensiz çıkmış bu da beni kızdırmıştı.

"Babam! Yanılıyor demek ki! Narva Karl için şapkasmda-ki tüyden yalnızca biri; bu adam savaş budalası! Karl'ın buralarda meşgul olması İngilizlerle Fransızların da işine yarıyor, bu sayede onların işlerine bulaşmıyor! Hayır, ancak Moskova'yı aldığında duracaktır o."

Bunun üzerine ne diyebilirdim ki? Anlayabildiğim tek şey, beni burada yalnız bırakacak olmasıydı. Bir başına, Nar-va galiplerinden biriyle. Ağlamaya başladım ve boynuna sıkı sıkıya sarıldım. "Beni burada yalnız bırakma! Beni evlendirmek istiyorlar, diyorum! Aramızda geçen onca şeyden sonra, beni yalnız bırakamazsın..." Kollarımı boynundan çözdü ve geri çekildi. "Bak, beklemek zorundayız. Ve belki, belki de bu kötü bir çözüm değildir. Sonuçta ilk kez benimle şey... anlıyorsun... şey yapmıyorsun..."

Sözünü tamamlamadı; ama bu kadarı bile kalbimin parçalanmasına yetmişti. "Ne demek istiyorsun?" diye fısıldadım hayretle.

Omuzlarını silkti. "Hem, eve geldiğim günler daha kolay görüşebiliriz. Onurlu bir evliliğin olur, eğlenmemize de devam ederiz..."

Bir şey söylememe fırsat kalmadan beni öptü; sinirlenmeme rağmen, baldırlarımın yandığını hissettim. Hayır! Onu ittim ve omzunu yumrukladım.

"Seni adi herif! Seni pis yalancı!" diye bağırdım. Ama hemen yeniden ağlamaya ve yalvarmaya başladım: "Beni de al, Johannes!"

Yüzü değişmişti. Sabırsızlık ve rahatlama duygusuyla karışık bir halde, eyerinin üzerine atladı. Papaz konutundan sesler geldi. Hızla o tarafa baktı. "Gitmeliyim, Martha! Çoktan gitmiş olmalıydım aslında. Dayan! Yeniden görüşeceğiz."

Bu sözlerden sonra uzaklaştı, Marienburg'un ara sokaklarından ülkemizin engin topraklarına, oradan da büyük suyun kenarındaki Pernau'ya doğru. Yaşamımdan uzaklara. Ve ben ona, beni kırmış olmasından ötürü yaşadığım büyük acıya rağmen, bir kez olsun onu ne kadar çok sevdiğimi söyle-yemeden.

Tam o sırada papaz konutunun kapısı gıcırtıyla açıldı ve Glückler'in şişko aşçısı çıktı dışarıya. Elinde başının üzerine kadar kaldırdığı bir fener tutuyordu. "Kim var orada?" diye seslendi. Başımı hemen içeri çektim. Öyle ya, savaştaydık. Odamda soğuk taş zemine oturdum ve anlamsızca ağlamaya başladım. Ellerim yerdeki samanları tırmalıyor ve vücudum tıpkı solucan gibi oradan oraya kıvrılıyordu döşemenin üzerinde. Sıcak yün gömleğime rağmen buz kestiğim halde yerden ancak saatler sonra kalktım. Sokağa bakan pencere hâlâ açıktı. Karoline Glück'ün verdiği ve yanıma alacağım birkaç elbiseyi açtım. Sonra yeniden katladım. Bunu,

yorgunluktan uyuyakalana dek yineledim.

Yaşamım bir andan diğerine anlamsızlaşmıştı.

Midem ilk kez Noel'le yeni yıl arasında bulandı. Gizlice mutfağa attım kendimi. Önce, Karoline Glück'ün Noel gect si için yaptığı kurabiye ve kaz ciğerinden fazla

kaçırdığımı düşünmüştüm. Ama birkaç gün sonra âdetten de kesildim. Olga'yı hatırladım, artık hiç şüphem yoktu. Kalbimin altında Johannes'in çocuğunu

taşıyordum.

Johann Trubach eve her geldiğinde ve bana hediye olarak küçük şekerlemeler ve renkli bir çiçek demeti uzattığında, onu ağlamaktan şişmiş gözlerle karşılıyordum. Epifani Yor-tusu'nun arifesinde, o akşam kesin kararımı verdim: Bu nişanlıdan kurtulmaya çalışacaktım.

Şehirde bir tur atmak için beni almaya gelmişti. Beni görmeye geldiğinde üniforma yerine koyu renk sade bir etek,

I

n çizme ve boğazına kadar düğmeli yeleğin altına temiz bir gömlek giymesinden memnundum. Boynuna tertemiz bir mendil bağlamıştı. Soğuktan korunmak için büyük kürk kah, çift astarlı bir palto giyiyordu. Karoline, zarif ve be-z görünmeleri için o gelene dek ellerimi başımın üzerine koydurmuş ve kızarana kadar yanaklarımı sıkmıştı. Tulup'u giymeme yardım etmiş ve ben Johann'm kolunda evden çıkmadan, beni uyarmıştı: "Çabuk dön, yarma yetiştirmemiz gereken daha çok iş var!" O öğleden sonra Marienburg sokaklarının nasıl olduğunu çok iyi hatırlıyorum; çünkü o günün hemen sonrasında savaş daha açık seçik hissedilecek ve her zamanki günlük iş koşuşturmalarından eser kalmayacaktı. Atık suların ve insanların kokusu bu soğuk, duru kış gününde tıpkı bir bulut gibi asılı duruyordu; sokaklar buz tuttuğu için hiçbir şey yerin altına inmiyor, yalnızca üzerine bastığımız kar bulamacının rengini değiştiriyordu. Karoline'nin ödünç verdiği çizmeler kirlenmesin diye adımımı dikkatle atıyordum. Yük arabalarının sürücüleri öküz ve katırlarını harekete geçirmek için yüksek sesle bağırıyor, dillerini şaklatıyor ve onları kırbaçlıyorlardı. Fırıncı çırakları büyük şapkalarının altındaki kızarık kulaklarıyla, içinde uğur gizli Epifani çöreği satıyorlardı-Uğura hepimizin ihtiyacı vardır, diyerek papaz konutu için birkaç tane aldım. Bir evin köşesinde bir çiftçi dikiliyor, herkes rahatlıkla görebilsin diye iki tavşanı kulaklarından havaya kaldırmış tutuyordu. Anlaşılan ormanda henüz avlamıştı; çünkü tavşanların kulağından hâlâ kan sızıyordu. Hali vakti yerinde

beyefendiler birbirlerini şapkayla selamlıyorlardı, arkalarındaki yakacak odun dolu el arabalarını utana sıkıla çekerlerken. Ormana gidemeyenler şehirdeki ya da

çevresindeki çalıların kuru dallarını topluyorlardı evlerini ısıtabilmek için. Savaşla birlikte şehre çok sayıda dilenci gel-

diği dikkatimi çekti. Namuslarını pazara çıkarmış hoppa kızlarla en iyi köşeleri kapmak için kavga ediyorlardı. Gezgin tüccarlar sokakların ve meydanların kenarına kirli, yırtık pırtık, yağlı yün tenteli çadırlarını kurmuşlardı. Yol kenarındaki bir kestaneci, yanmaktan kararmış parmaklarıyla, közün üzerinde kestane çeviriyordu. Johann bana bir avuç dolusu kestane aldı adamdan ve bir süre sessizce kabuklarını soyup kestanelerin yumuşak, unlu tatlarına baktık.

Ama ardından dosdoğru sordu: "Martha, seni her gördüğümde gözlerin neden hep kızarık ve ağlamaktan şişmiş oluyor? Nişanlandığımıza memnun değil misin? Sana iyi bir koca olacağım, söz veriyorum!" Kalın eldivenlerin içindeki elleriyle benimkileri kavradı. Derinin altından bile ellerinin iyi niyetliliği anlaşılabiliyordu.

Eveleyip gevelemeden yanıtladım: "Johann, seninle evle-nemem! Senin iyi bir adam olduğunu biliyorum ama..."

Durdu ve ellerini omzuma koydu. "Şu rahibin genç oğlu, öyle değil mi? Sizi kilisede gördüm. Biraz delifişek olsa da, yakışıklı çocuk. Unut onu, Martha, sana söyleyeyim! O Per-nau'ya yerleşti ve çok geçmeden bir kızla evlenip yoluna devam edecektir. Biliyorum, çok zor. Ama: Unut onu!"

"Yapamam!" Neredeyse bağırarak konuşmuştum, hatta sokaktan gelip geçenler dönüp bize bakmıştı. Bunun üzerine fısıldayarak konuşmama devam ettim. "Onun çocuğuna hamileyim, Johann! Anlıyor musun? Onun çocuğuna! Herhalde başkasının çocuğunu taşıyan biriyle evlenmek istemezsin?"

Bana sakince baktı. Beklediğimin aksine beni kendisine doğru çekti ve sıkıca tuttu. İnsanlar yine dönüp bize baktı ve sokak çalgıcısı flütünü soğuktan morarmış dudaklarından çekip bize güldü. Johann tamamıyla huzura ermiş görünüyordu: "Bu harika!" Ellerini sevinçle omuzlarıma bastırıp beni hafifçe salladı.

"Ne?" Aklım karıştığından, söyleyecek tek bir söz bulamadım-

"Martha, ben artık çocuk sahibi olamam. Evliliğin gerektirdiği sorumluluklarımı bile yerine getiremem. Bitti. Öldü. Geçti- Nedeni belki bir yaraydı ya da Riga Kalesi'ndeki soğuk günlerdi. Sana yalnızca yarım bir koca olabilirim. Ama senin çocuğuna iyi bir baba olabilirim, sana söz veriyorum!"

Bu durumda nasıl karşı çıkılır? Ertesi gün, ikindide Johann Trubach'la evlendirildim. Nikahta Karoline Glück'ün ödünç verdiği açık gri, boğaza kadar kapalı bir elbise giydim. Artık evli ve iffetli bir kadındım. Akşam şarap ve ekmekle kutlama yaptık. Aşçı kız ciğer ve elmayla doldurulmuş bir hindi hazırladı ve ardından .da Epifani çöreklerimizi yedik. Uğur benimkinden çıkmıştı.

İzleyen aylar uzun ve sertti. Bu, benim yaşamım mıydı şimdi? Birlikte geçirdiğimiz kısa zamanda Johann bana karşı çok iyiydi. Kışlada küçük bir kulübemiz vardı; bir masa, iki sıra ve birlikte yattığımız daracık bir yatak. Duvarda eşyalarımızı astığımız iki kanca çakılıydı. Johann maaşını neredeyse eksiksiz elime sayıyordu. Ama izinli olduğu günlerde kendini kaybedene kadar içiyordu. Bir ay sonra yeniden cepheye çağrılmıştı. Glückler'deki neşeli günlerimden sonra kendimi çok yalnız

hissediyordum. Karoline Glück'ü çok ender ziyaret ediyordum; çünkü papaz konutunda her şey bana Johannes'i hatırlatıyordu. Kendime yeni bir yaşam kurmaya çalışıyordum. Yegane arkadaşım, komşum Karin idi. Jo-hann'ın aylardır cephede olduğu bir mayıs akşamını hâlâ hatırlarım: Karinle birlikte bizim masada

oturuyorduk. Ben Şehirli birkaç beyefendinin gömleklerini tamir ediyordum, ikimizin de önünde, kasesinde biraz kvas vardı. Karin'in iki oğlu ve kocası cephede Ruslara

karşı savaşıyordu ve yaşamındaki tek tesellisi tütündü. Yine de, arada bir ağzını şapırdata-

rak tükürmesi ve kırmızı tükürük ve tütünden oluşan bu karışınım, kapının yanında duran ve bu iş için ayrılmış kovayı ıskalaması içimi kaldırıyordu. Ben bu ucuz tütünü çiğnemiyordum; çünkü beyaz, sağlıklı dişlerime kıyamıyordum. Karin gibi tütün çiğneyen kadınların diş etleri kaçınılmaz olarak morumsu kırmızı bir renk alıyor, dişleri de çürüyordu.

Karin bir kez daha tükürdü; ama bu kez kovaya isabet ettirmişti. Elimi tuttu: "Bırak el falına bakayım, meleğim! Yaşam bakalım senin gibi bir altın parçası için daha neler saklamış! Özü ve gücü kalmamış Johann'la yetinecek değilsin herhalde!" Pis pis sırıtarak elimi yukarıya doğru çevirdi. Av-cumun içinde birbirini kesen derin çizgileri görebiliyordum. Karin alnını buruşturup avcuma gömdü gözlerini. Bir süre sonra başını sallayıp: "Çocuğum, sen bu eli başkasından ödünç almış olmayasm!" dedi. "Neden, ne görüyorsun? Hep mutlu mu olacağım? Ya çocuğum? O ne olacak?" Yeniden sustu. "Çok özel bir aşk görüyorum. Bir sürü yolculuk görüyorum. Bir beygir kadar sağlıklısın, bu seni hep kurtaracak. Çok güçlü bir yaşamın olacak; sana doğumunla bahşedilmemiş bir yaşam!"

"Yolculuk mu? Johann'la mı? Ve çok özel bir aşk mı? Mutlu ve dolu dolu bir aşk mı?" Elimi bir yumruk oluşturacak şekilde kapadı ve parmaklarımın altında oluşan katları saydı. "Hem de ne dolu! On i-ki tane doğum görüyorum!"

Memnun bir halde güldüm bir an ama sonra tekrar sustum. Öyleyse söz konusu aşk bir tek Johannes'le mümkündü; çünkü Johann on iki çocuk yapamazdı! Kocam nasırlı elleriyle vücudumu okşamakla yetinmek zorundaydı. Gözlerimi kapayıp Johannes'e ait anılarımı gözümün önüne getirir, böylece tahrik olur ve Johann'ı mutlu etmeye çalışırdım-Ama bunu yaparken ben acı çekerdim. Johannes

nerelerdey-

,• acaba? İnadım ve delice aşkım yüzünden son anda söyledi-- ¦ iğrenç sözlerini unutuvermiştim ve beni almak için döneceğine inanmak istiyordum.

Bu duygularla dikkatlice sandalyeme oturdum ve biraz daha Karin'e yanaştım. Elbette, doğumumla bahşedilmemiş bir yaşam! Bir kölenin evlilik dışı kızı olarak bir papaz oğlunun gönlünü bana vereceğini nasıl umabilirdim ki! Kocamla birlikte yaşamalıydım, bildiğim tek şey buydu!

"Peki ya, şu anda taşıdığım çocuk? Sağlıklı mı? Bir oğlan mı, yoksa kız mı?" diye sordum yeniden.

Karin yeniden avcuma baktı. Sonra gözlerini kapadı. Yüzündeki ifadeyi tam olarak anlayamıyordum. "Bunu göremiyorum. Böyle saçma sapan sorular da sorma!" demekle yetindi ardından. Hayretle sustum, gömlek yakasını yeniden elime aldım. İki gün sonra pazarda Karoline Glück'e rastladım. Savaşa rağmen pazar kurulmaya devam ediyordu. Sunacakları çok şey olmasa da çiftçiler tarlalarından ne çıkıyorsa onu satmaya çalışıyorlardı. Tüccarlar artık hemen hemen hiç uğramaz oldukları için topraklarımız ne veriyorsa onunla yetiniyorduk. Karoline'nin yanında onun sepetini taşıyıp merakla çevresine bakman genç, güzel bir kız vardı. Hızla yanlarına gittim ve kızı süzmeye başladım. Bir hizmetçi için fazla iyi giyinmişti, ayrıca dik ve gururlu duruyordu. Büyük olasılıkla iyi bir ailenin kızıydı. Sarı saçları temiz bir çelengin içine toplanmıştı ve güvercinboynu elbisesinin üst kısmına yuvarlak, astarlanmış beyaz bir yaka takmıştı. Elbisesinin üzerine kalın, mavi yünden geniş yakalı bir pelerin giymişti. Rengi gözlerine yansıyordu. Kulak memelerinde iki pembe inci parlıyordu. Karoline beni samimiyetle selamladı ve yanındaki kızı tanıttı.

"Martha! Ne güzel bak, Aleksandra'yla da tanışacaksın. Pernau'dan yanımıza taşındı. Johannes'le yaza evlenecekler,

bir düşünsene! Her şey o kadar çabuk olup bitiyor ki; Johannes onun babasının yanında çalışıyor ve şimdi birbirlerine sırılsıklam aşıklar! Umarım yakında babaanne olurum!" Bunları söylerken bir yandan iyice yuvarlaklaşan karnımı okşadı sevgiyle. Aleksandra'nm yüzü kızardı ve tebessüm ederek bana baktı. Eminim Johannes sözlenmeden ya da nişanlanmadan bu kıza elini bile sürmeye cesaret edememiştir, diye geçirdim aklımdan. Böyle bir şey yapılmayacak kadar narin görünüşlüydü kız. Ve büyük olasılıkla Johannes onun ilk erkeğiydi. Baba evindeki hizmetçinin aksine, diye iç geçirdim acıyla. Johannes'le benim aramda geçenleri biliyor muydu acaba? Yoksa sözü bile edilmeyecek pek çok keşfinden yalnızca biri miydim sadece? Bana başıyla selam verdi, ben de selamını aldım. Ama nişanı için onu tebrik edecek durumda değildim.

Sanki birileri kalbimin derinlerine bir hançer saplamıştı.

İki gün sonra çocuğumu düşürdüm. Bütün gün odaya kova kova su ve kömür taşımıştım; çünkü sıcak bir banyo için çılgınca bir istek vardı içimde. Belki de, pazardaki karşılaşmanın ardından temizlenmem gerektiğine dair aptalca bir düşünceye kapılmıştım. Birdenbire, teknenin içine son kova sıcak suyu dökerken, karnımın altında korkunç bir ağrı hissettim ve bedenim peş peşe gelen acı

dalgalarıyla defalarca kasıldı. Tekrar ayağa kalkabildiğimde, eteğim kandan kırmızıya boyandı ve o anda gözlerim karardı. Ama duyduğum acı beni

merhametsizce yeniden dünyaya geri getirdi ve dev yumruğuyla beni salladı. Sürünerek dışarıya çıkıp komşum Karin'in kapısını çalabildim. Canınım Johannes'in çocuğuyla birlikte vücudumdan akan kana karışıp gitmemesini ona borçluyum. Çocuğumla birlikte babasının anısı ve ona duyduğum aşk da ölüp gitmişti. Karin bir hafta boyunca beni sıcak, gücümü yerine getirecek çorba ve kvafla. beslerken ben 136

melankoli içindeydim. Çok kan kaybetmiştim. Artık yaşamdan daha ne

bekleyebilirdim ki? "Nasıl olur da Karin, elimin 'cinden böyle saçma bir şey

okuyabilirdi?" diye sordum kendi kendime.

İsveç Kralı savaşı ve savaşma arzusunu çok sevmişti: Birlikleri önce Livonya'yı ve 1701 Temmuz'unda da Kurlandi-ya'yı işgal etti. Ama sonra işin rengi değişmeye başladı: Rus General Şeremetyev, İsveçlileri ilk kez Livonya'da, Errest-fer'de mağlup etti. Bir sonraki yıl yine temmuzda Hummu-li'de İsveçli general Schlippenbach'ı yendi. Temmuzun sonunda kışladan bizi uyardılar: Ruslar Marienburg'a saldırıya hazırlanıyormuş! Nereye gidebilirdim ki? Papaz konutunun kapısı bana her zaman açıktı, bunu biliyordum. Belediye binasının dışındaki tek taş bina oydu. Herhangi bir Rus akınında ahşap kışladan daha emindi. Ne var ki, Johannes'in ni-şanlısıyla aynı çatı altında yaşama düşüncesi bana hiç de cazip gelmiyordu. Olduğum yerde kaldım. 25 Ağustos 1702 günü, Rusya'nın en eski ve en gözde ailelerinden birine mensup General Boris Petroviç Şeremetyev, Marienburg'u teslim aldı. Ateş ve ölüm, korku ve panik, duman ve kanla dolu bir gündü. Odamda sipere yattım. Her yaştan kadın ve küçük çocuklar dışında kışlada kimsecikler yoktu. Şehrin her kıyı bucağında savaşılıyordu. Top gülleleri surlara çarpıyor ve düştüğü tahta barakaları yerle bir ediyordu. Marienburg'un pek çok mahallesinden dumanlar yükseliyor, kent sakinleri bütün şehir tutuşmasın diye ellerinden geleni yapıyorlardı. Birlikler, topların sağır edici gürültüsü ve kükürt, kan ve barutun ağır kokusu altında, şehrin içinde ve dışında, yoğun bir duman duvarının ardında çarpışıyorlardı. Daha öğlen olmadan, Çar'ın İmparatorluk yeşiline bürünmüş birliklerinin üstünlüğü ellerine geçirdikleri açıkça belli olmuştu. İkindi sularında İsveç bayrağı indirildi ve bü-

tün kadınlar kocalarını aramak üzere cephelere gittiler. Karin hem oğullarını hem de kocasını kaybetmişti. Kendini acısıyla birlikte odasına kapattı. Haykırışları, artık yalnızca yaşlı ve sakatların gezindiği kışlanın her yerinde yankılandı.

İzleyen günler, aklı başında olan hiç kimse kapıdan dışarı çıkmaya cesaret edemedi. Ruslar esir aldıkları İsveçlileri ahır ve barakalara tıkıştırdılar. Söylentiye göre, Çar'm askerleri daha sonra bu evleri içindeki talihsiz esirlerle birlikte zevkle ateşe vermişlerdi. Marienburgluları soyup soğana çevirmişler ve evlerde ele geçirdikleri ne varsa hırsla kırıp dökmüş, yağmalamışlardı. Ernst Glück'ün kilisesinde mihrabın üzerindeki Kutsal Üçlü tasvirini hedef tahtası olarak kullanıp üzerine bıçak

fırlatmışlar, mihrabın şamdanlarını ve akşam sofrası kazanını eritmişler, şarap ve mum mahzenini talan etmişler, kilise sıralarını geceleri kamplarının önünde yakıp ısınmışlardı.

Marienburg'a gerçekleştirilen saldırıdan üç gün sonra odanım kapısı çalındı. Olduğum yerde donakaldım. Katıksız bir çorba için havuç doğruyordum. Kışlanın bahçesinde yetişen bir iki sebze ve biraz yulaf dışında yiyecek pek bir şeyim yoktu. Ruslar Marienburg'da ateş, fırtına ve kara ölümden oluşan bir kutsal üçlü gibi hüküm sürdüğünden, şehir kıtlıkla karşı karşıyaydı. Kışlanın kapıları artık gece gündüz hem yerli hem de Rus her türlü ayaktakımına açıktı; zaten binaların neredeyse yarısı ve tahta duvar yanmış ya da kırılmıştı. Kapıyı kim çalmış olabilirdi? Dışarı çıkma yasağından hemen önceydi. Karanlığın yalnızca birkaç saatlik griliğe dönüştüğü bu aydınlık yaz gecelerinde bu yasağı delmek oldukça zordu. Yemeği hemen bir kenara kaldırdım ve bıçağı elime alıp sıkıca tuttum. Sessiz adımlarla kapıya yanaştım. "Kim var orada?" diye sordum tutuk bir halde.

"Martha Trubach?" diye sordu bir ses.

"Evet? Kim var orada? Ne var?" diye fısıldadım.

"Karoline Glück'ten bir haber getirdim... Johann'la ilgili" diye mırıldandı ses, kapının ardından.

Bu sözler üzerine tedbiri elden bıraktım ve kapının önüne dayadığım masa ve sandalyeyi çekip kapıyı hafifçe araladım. Ama bıçak hâlâ elimdeydi. Dışarıda kapımın eşiğinde hırpani kılıklı birini gördüm. Yüzü yarı karanlıktaydı; ama adamı yine de tanıdım. Düzenli olarak kiliseye aş almaya gelen biriydi, kasesine birçok kez çorba ve yemek koymuştum.

"Neymiş Glückler'in haberi?" diye sordum kestirmeden. Durumdan hâlâ emin değildim. Biraz yakına geldi, ter ve sidik kokusu yüzünden istemeyerek irkildim. Önce omzu üzerinden dikkatlice geriye baktı. Kışlanın her tarafı Rus asker

kaynıyordu; bunun gibi bir haberciyle acımasızca eğlenmekten pek hoşlanırlardı. Ruslar büyük bir zevkle burun ve kulakları keser, ya da talihsiz kurbanlarının alın ve göğüslerini, büyükbaş hayvanlara yapıldığı gibi, dağlarlardı. Şapkaları başlarına çivilenen ya da sıra dayağından geçirilen Mari-enburglularm hikâyeleri de

anlatılıyordu.

"Senin kocan... yaşıyor! Burada, Marienburg'da. Ama ağır yaralı ve Karoline Glück onun bu geceyi çıkaramayacağını söylüyor. Yalnızca senin adını sayıklıyormuş!" Konuşurken rahatsız bir şekilde sürekli ayak değiştiriyordu.

"Nerede şimdi? Glückler'in konutunda mı?" diye sordum hemen, bir yandan kapının yanındaki çengelden pelerinimi alırken. Johann yaşıyordu; ama belki yalnızca bir gece daha! Johannes'e duyduğum aptalca sevgim yüzünden bir an utanmıştım. Kocam bana karşı iyi ve sabırlı davranmıştı! Şimdi ölürken hiç değilse elini

tutabilmeliydim!

Adam başını salladı. "Hayır, papaz konutu iki gündür, çatışmaların başladığından beri, yaralılarla dolu. Orası çok korkunç! Her taraf canlıdan çok ölüye benzeyen bedenlerle

kaplı! Ama rahibin karısı, Johann Trubach'ı belediyenin bakımevinde gördüğünü, söyledi."

Bir an düşündüm. Belediye şehrin öbür uçundaydı. Bu saatte bu uzun bir yoldu; her taraf Rus askeri kaynadığından tehlike katlanarak artıyordu ve askerler, General Şeremet-yev'in emrine rağmen on yaşındaki kızlardan dişsiz ninelere kadar, her etekliyi taciz ediyorlardı.

Kapımın önündeki ulak gitmeye hazırlandı. "Şimdi gitmem lazım. Bu kadar çok Rus'un olduğu bir yer hiç de bana göre değil. Ben daha yaşamak istiyorum... Bu akşam gitmez-sen, ölür. Çok zayıf ve çok kan kaybediyor; geceyi atlatama-yabilir. Ben gidiyorum!" dedi bir kez daha ısrarla. Ardından gözden kayboldu. Kışlanın bahçesine inen basamaklarda giderek uzaklaşan ayak seslerini duydum. Bir an bile duraksa-madım. Eğer hemen şimdi Johann'm yanına gitmezsem, ömür boyu ona karşı işlediğim suçun vicdan azabıyla yaşayacaktım! Üzerimde yalnızca uzun, keten bir elbise ve yakalarına yalnız geçirdiğim uzun gecelerde zarif çiçek süslemeleri işlediğim tunika vardı. Johann'm beni son kez güzel ve temiz görmesini istiyordum. Hemen en güzel kuşağımı alıp basit bir düğüm attım ve saçlarımı hızla topladım. Ardından çiçek desenli büyük koyu renk başörtüsüyle başımı ve omuzlarımı örttüm. Bunu bana Johann cepheye gitmeden önce hediye etmişti. Başımı eğik tutar, hızlı koşar ve Tanrı da beni korursa, belediyeye ve Johann'a canlı ulaşabilirdim! Bunu ona borçluydum.

Marienburg sokakları boştu. Hâlâ barut ve ölüm kokuyordu ve bu keskin kokuya votka kokusu da karışıyordu. Rus askerleri zaferlerini kutluyorlardı. Gün ışığı yerini gecenin kurşun rengine bırakıyordu. Beyaz gece anlaşılan bana küfrediyordu: Çevrem tümüyle korkunç derece ışıklı ve aydınlıktı, o kadar ki, görünmemek için iyice duvar kenarlarına

I

sokularak yürüyordum. Bütün sokaklar Rus toplarıyla delik deşikti. Bu yüzden, düşmemek için adımlarımı dikkatli atmam gerekiyordu. Kaybettiğim zamanı kazanabilmek için koşabildiğim anlarda var gücümle seğirtiyordum; dumanlar yükselen yıkıntıların arkasına gizlene gizlene, boş sokaklarda ilerliyordum. Kalbim yerinden fırlayacak gibiydi; örtümle bütün yüzümü kapatıyordum. Ruslar beni yakalayacak olurlarsa, ne yapacaklarını düşünmek bile istemiyordum. Nihayet çevreme bakınca belediyeye yaklaştığımı anladım. Bir sonraki köşenin ardında, geniş, asfalt bir meydanda, Johann'm şu anda ölmekte olduğu ihtişamlı taş bina yükseliyordu.

Bir evin duvarına yapışıp etrafı kolaçan ettim. Her şey sakin görünüyordu. Meydanı hızla geçebilmek için derin bir soluk aldım ve tam o sırada kaba bir şekilde biri arkadan tutup beni durdurdu.

"Bakın burada kimler varmış?"

Karşımda, sırıtır vaziyette üç Rus askerinin suratını görüyordum. Üniformaları kirli ve yırtıktı; hiçbirinin ağzındaki dişler tam değildi ve benim kolumu tutan askerin gözünün üzerinde parçalanmış bir sargı vardı. Saçları kir ve kandan kabuk

bağlamıştı. Her üçünden de korkunç bir halde ter ve diğer dayanılmaz vücut kokuları yükseliyordu.

"Bırak beni! Çek şu pis ellerini üzerimden! Bakımevine gitmem gerek!" diye haykırdım ve elinden kurtulmaya çalıştım.

"Bakımevine mi? Yoksa hemşire misin, ya da kantinci raisin, güzelim? O zaman ilgilenebileceğin bir şeyler var burada!" İğrenç bir şekilde güldü ve elimi apış arasına doğru bastırdı. Çığlık attım. "İtiraf etmeliyim, bu kümeste tuttuğum kızlar arasında

en güzeli sensin! Ve onların hiçbiri şikayet etmedi!" Belirgin bir işaret yapıp yeniden güldü.

141

Beni omuzlarımdan tutup arkamdaki pütürlü tahta duvara bastırdı. Basımdaki örtü kaydı ve koluma bir iki kıymık battı o anda. Yeniden çığlık attım. "Lanet olsun, şu vahşi kediyi sıkı tut; onu önce ben istiyorum! Onu ilk ben gördüm!" diye homurdanıp yumruklarımı duvara bastırdı. Gülmekten titreyen ağzı dudaklarıma yapıştı. Olabildiğince şiddetle ısırdım dudaklarını. Geri çekildi ve dudaklarmdaki kanı temizlemeye başladı.

"Kahretsin! Cadı ısırdı beni! Bekle hele, bunu ödeteceğim sana!" Yüzüme öyle şiddetli vurdu ki, bir an için gözlerim karardı. Eteğimi yırtarak indirdi, arkadaşları arkamdan belimi tutup kalçalarımı havaya kaldırmaya çalıştılar. Askerin pantolonu dizine kadar inmişti bile. Üç parmağını içime soktu. Acıdan bağırdım. Gülüyordu. Ardından tek ve kaba bir hamleyle içime girdi. Beni arkadan tutan asker başımı geriye doğru bastırıp pis dilini gırtlağıma sokmaya uğraştı. Bir elini arkamda gezdiriyordu. Sesim kısılana dek bağırdım. Acıdan kendimi kaybetmiştim ve bunun, yaşamımın son anı olduğunun bilincindeydim. Tıpkı Elizabet Rabe'nin dediği şekilde ölecektim; kayıp ve kirletilmiş bir halde. Umarım Tanrı beni hemen öldürecek kadar merhametlidir. Ruhum bedenimden ayrılmaya hazırdı.

Tam o sırada gözyaşı, kan ve acıdan oluşan sisin içinden üçüncü pisliğin bağırdığını işittim: "Dikkat! Atlı muhafız!"

Bu sözlerin ardından eğri Tatar ayaklarının izin verdiği ölçüde hızla kaçmaya başladı. Diğer ikisi şiddetli bir kırbaç yiyince bağırmaya başladılar. Adam benden ayrıldı ve beni kenara itti. Başka bir askerin canımı yakana sağlı sollu yumruklar indirdiğini gördüm. Adam ağlamaya başlayıp dizlerinin üzerine çöktü. Yerinde oynaşan ve hızla soluyan atların ağır nallarına hedef olmamak için evin bir köşesine pustum. 142

Elinde kırbaç olan asker iki serseriyi ayağa kaldırdı ve ka-f larını sertçe birbirine toslattı.

"feldmareşal Boris Petroviç Şeremetyev için hazır ola ge-• sizi ipi kırıklar!

Ahlaksızlığın cezasının kırbaç ve kürek olduğunu biliyorsunuz!"

İki adam da yemiş oldukları darbeden sendeliyordu; ama vine de atlardan birinin üzerindeki yüksek şahsiyetin karşısında dik durmaya çabalıyorlardı. Gözyaşlarımı, salyalarımı ve yüzüme yapışan saçlarımı sildim. Beyaz ışıkta, atlı adamın siluetini görebiliyordum; ama yüzünü seçemiyordum. Demek ki Rusların efsanevi savaş kahramanı General Şeremetyev buydu!

Beni hırpalayan asker canına susayacak kadar aptaldı: "Herkes, ben Şeremetyev'im diyebilir! Onun bu kokuşmuş sokak aralarında gezeceğini mi sanıyorsunuz! Şu anda Men-şikov'un çadırında oturmuş zaferini kutluyordur!"

Grupta bir an sessizlik oldu. Herkes, eyerinin üzerinde dimdik duran adama bakıyordu. Üzerinde parlak bir göğüs zırhı ve fırdolayı kürkle çevrili, dizlerine kadar inen, iki yakası, üzerinde bir erkek kabartması bulunan bir broşla birbirine iliştirilmiş bir paltosu vardı. Dar pantolonu ve dizine kadar uzanan çizmeleri deridendi. Ama başı açıktı ve sıfır numara tıraşlanmıştı. Karayağız atının küçük bir daire çizmesine izin verdikten sonra serseriyi tutan askere seslendi: "Şunun dilini kes. Diğerini yakalayın, şu tavşan gibi kaçanı yakalayın. Dokuz kuyruklu kediyle otuzar kırbaç akıllarını başlarına getirir."

Emir subayı hiç tereddüt etmedi. Bıçağına davrandı, adamın çenesini açtı, dilini dışarıya çekti ve korkudan debelenen askerden tek bir bıçak darbesiyle ayırdı dilini. Sonra da dili adamın ayaklarının dibine fırlattı.

"Al, kırbaçtan sonra hayatta kalırsan, itaatsizlik ettiğin generalin şerefine akşam yemeği olarak yersin! Bana kalsaydı, şeyini keserdim ya, neyse!"

143

Adam dizlerinin üzerine çöktü ve hüngür hüngür ağlamaya başladı. Ağzından kanlar fışkırıyordu. Manzara beni rahatlattı. Acı çekmek neymiş, görsündü! Süvariler tekrar atlarına bindi. Genç emir subayı: "Peki ya kız? Onu burada böyle bırakamayız ya?" dedi.

Şeremetyev bir an duraksadı. "Ayağa kalk, genç bayan" diye emretti ardından. Ağrıyan uzuvlarımı devşirip sallanarak ayağa kalktım. Hâlâ kanıyordum, bir yandan da utanarak tunika'mı kalçalarıma indirdim.

"Lanet olası domuzlar!" dedi general ve atından aşağıya indi; çok şaşırdım. Çevremdeki dünya silikleşti; ben yalnızca, karanlık dar sokakta üzerime doğru gelen bu uzun boylu kişiyi seçebiliyordum. Saçlarımı yüzümden başımın arkasına doğru okşadı. Sonra iki eliyle yüzümü kavrayıp gecenin beyaz ışığına doğru kaldırdı. Mırıltı halinde söylendi ve tek eliyle omzundan paltosunu aldı. Yumuşak, yeşil kumaşla beni sarmalamasını ve yumuşak kürkün yüzümü okşamasını artık yalnızca hayal meyal hissediyordum. Beni atına doğru yönlendirdi. General ata binip emir

subaylarına seslendi: "Ona yardım edin. Tek başına binemeyecek kadar zayıf ve yaralı. Şu üç serseriye gelince; dokuz kuyruklu kediyle elli kırbaç olsun. Yirmi beşi belden aşağıya!"

Bu sözlerin ardından beni yukarıya çekti ve eyerin üzerine tam olarak oturabilmem için beni biraz öne doğru itti. Üniforması yanağımı kaşındırdı. Yeniden ağlamaya başladım. İşkencecilerim merhamet için yalvarmaya başladılar; ama emir subayı elindeki binici kamçısıyla bir kez daha haşladı onları. Şeremetyev paltosuyla beni iyice sardı ve: "Sıkı tutun, genç bayan. Kampa geri dönüyoruz" dedi. Sonra bayıldım. Tanrı yine canımı bağışlamıştı. Birisi yumuşakça yüzümü tokatlayıp başıma kan gitsin diye ayaklarımı havaya kaldırıyordu. Gözlerimi açtığımda,

144

fkatli, dostça bakan bir yüz gördüm. Ne bu genç adamın kim olduğunu ne de nerede olduğumu biliyordum. Beni en-errıden kavrayıp alkol kokan bir

mendille alnımı sildi. "Adını hatırlayabiliyor musun? Adın ne? Buraya nasıl geldiğini hatırlıyor musun?" Güçsüzce başımı salladım. "Martha..." diye mırıldandım. "Askerler... Johann bakımevinde..." Almanca konuşuyordum; karşımdaki anlamayan gözlerle bana bakıyordu. Yeniden hatırlamaya başladım ve bedenimdeki ağrı bir dalga halinde her tarafıma yayılıp beni de beraberinde sürükledi. Genç adam alnımı sildi.

"Feldmareşal Şeremetyev'in çadırındasm. Seni Marien-burg'da kurtarmıştı..." Elimi kaldırdım zorlukla. "Biliyorum" dedim Rusça. O korkunç olayın hatırlatılmasmı gerçekten istemiyordum. Dikkatlice alt tarafıma doğru baktım. Genç emir subayı bakışlarımı takip etti ve kulaklarına kadar kızardı. Kanamamı durduranın ve battaniyeden bir etek uyduranın o olduğunu anladım. Örgü tunika'm hâlâ

üzerimdeydi; ama kolları ve sırt tarafı yırtıktı. Şeremetyev'in omzuma attığı paltonun üstünde, bir sahra yatağında yatıyordum. Doğruldum ve paltoyu sırtıma aldım. Yumuşak kürkü her tarafı ezikler, bereler içindeki vücuduma iyi geldi. Başım döndü ve emir subayı beni hemen yakaladı.

"Mareşal birazdan gelir. Yüzüne renk gelmesi için bir şeyler yemek ister misin? Seni güçlü ve sağlıklı görmeyi arzuluyor!" dedi.

Rus'un beni nasıl görmek istediği umurumda değildi; ama açlıktan ölmek üzereydim, bu yüzden de başımı salladım istekle. Genç adam hoşnut bir ifadeyle güldü ve çadırdan çıktı. Ağır, balmumuna daldırılmış tenteyi kaldırdığında, eylül ayının sıcak güneş ışınları çadırın içine doldu. Tüm

gece ve yarım gün boyunca uyumuş olmalıydım!

içinde bir iki toz yumağı uçuştu ve kör olmuşçasına gözler^

mi kıstım.

Dirseğime yaslanıp çadırın içine göz attım. Yerde yumuşak ve zengin desenli halılar seriliydi; kenarları birbirinin üstüne bindirilmişti. Bu çadırda kalan kişinin ayağı yumuşacık halılardan başka bir şeye değmezdi. Başımı yere doğru eğdim. Halıların üzerindeki desenler bana Vassili'nin deposundaki kumaşları hatırlattı. Desenler bir iki yerde dalgalanıyordu, dokuyan kadın iş sırasında halıyı dizinin üstüne koymuş olmalıydı. Bunun dışında çadırın içi oldukça sadeydi. Bir köşeye uzun bir masa çatılmıştı ve üzerine, görebildiğim kadarıyla, bir yığm kara ve deniz haritası serpiştirilmişti. Önünde üç tane sandalye duruyordu. Birinin üzerine parlak bir kürk örtü gelişigüzel atılmıştı. Sahra yatağımın yanında demir bir kilidi olan ağır bir konsol duruyordu. Sürgüsü çekili ve kilitliydi. Yatağımın önünde, yerde, bir yemek tepsisi duruyordu; içindeki yiyeceklerin bir kısmı yenme-mişti. Ben uyurken biri burada oturup yemek mi yemişti? Divanın kenarına doğru eğilip tıpkı küçük bir köpek gibi kokladım; yemekler gayet taze kokuyordu. Pirinçten kadehin içinde bir miktar şarap, tahta tabağın içinde birkaç parça kızartılmış tavuk, yanında da bir parça çörek otlu taze ekmek vardı. Et soğuk olduğu halde derisinin gevrek kokusunu alabiliyordum ve güçsüz düşmüş vücudum için bu kadarı bile yeterdi. Genç emir subayını artık daha fazla bekleyemeye-cektim! Mevcut bütün gıda maddeleri Rus ambarlarına nakledildiğinden, Marienburg'da son günlerde erzak bulmak zorlaşmıştı. Biraz sebze, yulaf ezmesi, ekşi ekmek, su ve çayla yaşamıştım.

Kadehteki şarabı içtim ve ekmeği ağzıma tıkıştırdım, çörek otlarını keyifle dişlerimin arasında kırdım. Kızarmış ta-

beyaz, yumuşak etini dişlerimle kopardım. Doğru dü-üst çiğnemeden her şeyi üst üste ağzıma dolduruyordum. Çadırın girişinde gülme sesleri duyduğumda,

öksürükten boğul-

aina şaşmamalı. Ağzımın çevresi kırıntılarla dolu, yarım ta-yyk budu elimde, boğazımı tıkayan lokmadan kıpkırmızı olmuş bir suratla başımı kaldırdım. Önümde, Marienburg'un galibi, Boris Petroviç Şeremetyev

duruyordu. Üzerine beyaz, parlak bir haç işlenmiş siyah, uzun bir palto giymişti bu kez.

"Yeniden karnın acıkmış, genç bayan! Bu iyiye işaret!" Üzerinde haritaların

bulunduğu masadan bir şişe şarap aldı. Elimdeki kadehi doldurdu. "Al. Bu yardımcı olur. Hem iyileşmene hem de unutmana. Bana inan."

Sandalyelerden birini çekip yanıma oturdu ve ayaklarını uzattı. Pantolonu dardı ve paltosuyla aynı koyu kumaştan yapılmıştı. Uzun ve bağcıklı çizmeleri kamptaki çamura rağmen parlıyorlardı. Kaçamak bir şekilde yüzüne baktım. Çok yaşlı biri gibi göründü bana. Şakaklarındaki saçlar beyazdı ve sert havanın tabakladığı yüzü bizim oralardaki kurak yaz toprağı gibi derin çizgilerle doluydu. İri burnu yırtıcı kuşların gagasını hatırlatıyordu; dolgun dudaklı ağzının kararlı bir ifadesi vardı. Huzur verici bir yüz, diye karar kıldım. Genç emir subayı tavuk, ekmek, konserve meyve ve birayla geri döndü. Şeremetyev tabağımdan bir parça tavuk aldı ve sessizce yemeye koyulduk. Arada bir birbirimize bakıyorduk. Ancak açlığım yatıştığında yüzüne doğrudan bakabildim.

"Beni neden kurtardın, Mareşal Şeremetyev?"

Ses çıkarmadan beni süzdü. Sonra omuzlarını silkti. "Bilmiyorum. Adamlarımın sana yaptıkları şeyi başka kızlara da yaptığını belki yüz belki bin kere gördüğümü belirtmeliyim. Belki bu kez gına gelmiştir. Belki yorulmuşumdur. Belki de, yüzün bir ölününki kadar solgun ve kan revan içinde olduğu halde, hoşuma gitmiştin. Kim bilir? Göreceğiz."

Yüzümü okşamak istedi; ama ben gayri ihtiyari geri çekildim. Bir an güldü ve sanırım acı bir gülüştü bu. "Korkma, Kü-çükhanım. Şeremetyev hiçbir kadını yapılmasını arzu etmediği hiçbir şey için zorlamamıştır. Senin adın ne bakalım?"

Korktuğum için utanmıştım. O olmasaydı şu anda bir ölüydüm ve vücudum yara bere içinde sokaklarda yatıyor olacaktım. "Martha" diye fısıldadım ve yeşil paltosuna biraz daha sıkı sarıldım.

"Uyu şimdi, Martha. Sonra ne yapacağımıza bakarız" dedi dostça ve ayağa kalkmak istedi.

Tam o sırada ağır bir el arkasından onu bastırıp tekrar

sandalyeye oturttu.

İkimiz de bu uzun boylu, sarışın adamın çadıra girdiğini duymamıştık. Onunla birlikte içeri giren güneş ışığı, parmaklarındaki değerli taşlarla süslü yüzüklere çarpıp kırılıyordu. Genç emir subayı öyle bir hazır ola geçmişti ki, bir insanın bu kadar dik duracağını asla hayal edemezdim. Şeremetyev kasıldı ve hızla bir elini hançerine götürdü, ardından tekrar sandalyeye çöktü.

"Menşikov! Hâlâ ne istiyorsun? Az önce her şeyi konuştuk

ya!" diyerek içini çekti.

Sarışın adam yüksek sesle güldü ve Şeremetyev'i bu kez iki eliyle sandalyeye bastırdı. "Öyle mi? O halde neden hâlâ bu kıyafetle geziniyorsun ortalıkta, Boris Petroviç? Sinirime dokunduğunu biliyorsun!" Çadırın içindeki donuk ışıkta parıldayan büyük beyaz haçlı paltoyu çekiştirdi hoyratça.

Bu kez Şeremetyev de gülmeye başladı. "Ben de işte bu yüzden giyiyorum ya Aleksander Daniloviç! İmparatorluk ne derse desin, farklılıkların her zaman baki kalacağını sana göstermek için yalnızca."

Bir hamleyle Menşikov'un ellerinden kurtulup ayağa kalktı ve sakince adama baktı. Konuğundan bir baş kısaya1)

ma dik duruşuyla çok daha heybetli görünüyordu. Menşi-kOv öfkeden kızardı. Şeremetyev'in ayağının dibine tükürdü. -Tedirginlikle genç emir subayına baktım. Nasıl davranacağı-

bilemediği her halinden belli oluyordu. Ardından Menşikov yeniden sırıttı ve yanıt verdi: "Pöh! İstemem eksik olsun! Malta Şövalyeleri gibi bir tarikatın mensubu olmaya çok mu meraklıyım sanıyorsun? Porsumuş damarlarında sekiz kuşaktır soylu kanı akan o muhallebi çocuklarına! Benim gibi insanlara saygı göstermez aslında onlar, daha çok korkarlar! Neyim varsa, dişimle, tırnağımla sağladım! Taşaklarımla çü-kümün yerini bulmak için kıçımın üzerinde bir haça ihtiyacım yok, inan bana!" Boris Petroviç tekrar güldü, "Seni bu kadar kolay kızdırmak çok hoşuma gidiyor, Aleksander Daniloviç Menşikov. Kendine hakim olmayı öğrenmelisin. Bu, prens olmanın birinci kuralıdır."

Menşikov bu prenslik dersi üzerine anlaşılmaz bir şeyler geveledi ve ardından Şeremetyev'in kafasına hafif bir tokat indirdi. Kavgayı sürdürmek yerine, "Aptalca konuşmayı bırak da, bana oradan içecek bir şeyler ver" dedi.

Bu sözlerin ardından, daha önce Şeremetyev'in oturduğu sandalyeye oturdu. Tavuk tabağının üzerine eğildi ve doğrudan ama hayretle gözlerimin içine baktı.

"Şeremetyev! Senin çadırında bir kız ha! Şeytanın pençesinden kurtulmayası Hükümdar Sofia'nın adi ruhu adına! Böyle şeyler hiç olmazdı! İki yıl seferi olduktan sonra, muşmula suratlı karının anısını nihayet unutabildin mü?"

Farkında olmadan Şeremetyev'in paltosunun içine iyice sokulup kollarımla

vücudumu sardım. Menşikov'un muzip-Çe parıldayan gözlerini yüzümde ve göğsümde gezindirme tarzı hoşuma gitmemişti. Şeremetyev, Menşikov'un bu edepsizliğini yanıtlamadı, aksine haritaları karıştırmaya başladı.

"Bırak şu haritaları, zaten yakacak olmaktan başka bir işe yaramazlar, Boris Petroviç! Sana benim kütüphanemden bir iki tane gönderirim. Dünyanın en iyilerini. Bilirsin!"

"Çok cömertsin, Aleksander Daniloviç" diye itiraz etti kurtarıcım alaycı bir ifadeyle. "O kadar haritayla ne yapıyorsun anlamıyorum, üstelik okuma yazman da yokken?" Ama Menşikov bütün dikkatini benim üzerimde toplamıştı. İki yakasını sıkı sıkıya göğsümün önünde birleştirdiğim paltonun ucuyla oynuyordu. "Senin adın ne, hanımkız? Seni nerede bulmuşlar? Şu paltoyu çek de, seni daha iyi göreyim. Nadide bir parçaya benziyorsun!"

Marienburg'da başıma gelen olayın üstüne bu adamın kibirli ve küstah yapmacıklığı bende yepyeni bir duyguyu harekete geçirmişti. Zavallı, tek başına, ailesiz ve malı mülkü olmayan genç bir kadın olabilirdim; ama bundan böyle kimsenin benim hakkımda karar vermesine izin vermeyecektim. Dosdoğru gözlerinin içine bakarak, "Ya sen kimsin peki, paldır küldür içeriye dalıyorsun, şimdi de göğüslerime bakmaya çalışıyorsun?" dedim meydan okur-

casına.

Çadırda bir an ölüm sessizliği yaşandı. Kısa bir an iyilik meleğime baktım; hâlâ sözümona azimle haritalara baktığını ama bıyık altından güldüğünü fark ettim. Arkasındaki genç emir subayının korkudan nefesi kesilmiş gibiydi. Başı yazları topladığımız elmalar kadar kızarmıştı. Menşikov'un ise şaşkınlıktan ağzı açık kalmıştı.

Sonra başını geriye atıp gülmeye başladı. Yeniden sakinleştiğinde gözlerinin ucundaki yaşları sildi.

"Fena değil! Adı bile olmayan pasaklı köylü kızı bana kim olduğumu soruyor!" "Sandığından daha temizim ve adım da Martha" diye yanıtladım sakince. Bana baktı ve öne doğru eğildi.

"Ve ben, küçük kız Martha, Aleksander Daniloviç Menşi-kov'um, aynen

Şeremetyev'in dediği gibi. En büyük hükümdarın hükümdarı olan kişi, bütün Rusların ve yakında bütün galtıklıların Çar'ı olacak Petro'dan sonraki en güçlü adam. Çar'ın kayıtsız şartsız arkadaşı ve sadık yardımcısı!"

"Ayrıca kayıtsız şartsız ve sadık bir şekilde cebini doldurmayı seven!" diye ekledi Şeremetyev ardından.

Menşikov bu sözleri duymazdan gelip elini saçlarımın arasına daldırdı, parmağıyla lüleler yapıp kokladı.

"Hımm, güzel kokuyorsun. Tam istediğim tazelikte. Boynun da uzunmuş!

Dayanabilirmişsin gibi geliyor bana, tam da cephede bana lazım olan şeye yani!" Şeremetyev başını haritalardan kaldırdı hayretle. Herhalde doğru duymamıştım! Menşikov dehşete düşmüş halimizi görüp yeniden gülmeye başladı. Sözlerinin yarattığı etkiden memnundu anlaşılan. Ayağa kalktı ve kalçamdan bir makas aldı. "Şeremetyev, haritaları daha sonra emir subayımla gönderirim sana. Dönüşte de kızı yanıma o getirir. Kızcağız senin bu yaban sürüsü içinde tek başına güvenli bir adım bile atamaz herhalde! Darya'yla birlikte köşede uyurlar. Birbirleriyle kavga

etmedikleri sürece idare eder. Kadın kavgasından hoşlanmam. Tabii açık havada ve çamur içinde olmadığı sürece" diye ekleyerek art niyetle sırıttı ve çadırdan çıktı. Çadırın tentesini öyle güçlü itti ki, tente asılı olduğu kazıklara birkaç kez çarptı. Güçlükle yutkunabildim ve tekrar Şeremetyev'e baktım. O da bana karşılık verdi ve omuzlarını silkmekle yetindi. "Kusura bakma. Dediği gibi, hükümdarın hükümdarı o. Çar'ımızdan sonra en büyük gücün sahibi. Seni istiyorsa, elimden bir şey gelmez. Şimdi biraz uyu, sonra sana giyecek bir şeyler ayarlarız gitmeden önce." Bu sözleri söylerken

uz-

151

gün olduğu anlaşılıyordu. "Ama ben gitmek istemiyorum] Erkeklerin gönüllerini eğlendiren bir top gibi oradan oraya atılmaktan bıktım artık! Ben de bir insanım!" Bunları söy. lerken gözyaşlarımı zor zapt ettim. Sesim duygularım kadar güçlü olmalıydı.

Şeremetyev şaşkın bir halde bana baktı. Ardından, "Haklısın; dünyaya bir kız olarak gelmek bile bir ceza. Sizin yaşamınız da zor! Ancak, Martha: Şu bir gerçek ki, güzelliğin de bir bedeli vardır. Ama bu iktidar ve güç de olabilir! Menşi-kov seni çadırına alıyor. Böyle bir şeyi kaç kız hayal ediyor biliyor musun? Yaşamın

rastlantılarını kendi lehine kullanmasını öğrenmen gerek. Güzelliğini ve erkekler üzerindeki cazibeni tıpkı bir oyun kâğıdıymış gibi görüp yaşamını çekip çevirmelisin!" dedi.

Bunları söyledikten sonra bir süre düşündü, sonra da güldü: "Ayrıca, Menşikov sana en ufak bir ilgi gösterecek olursa, Darya Arsenyeva onun gözlerini oyar, seni de kırbaçlatır! Seni rahat bırakacaktır, güven bana." "Darya Arsenyeva kim?" diye sordum. "Seferlerin vazgeçilmez demirbaşı! Köklü bir aileden gelen ve Petro'nun kız kardeşi Çarevna Natalya'nm yakın arkadaşı yaşlı bir levazımcı. Seni uyarıyorum, Martha. Onunla arkadaş olmaya bak, yoksa Tanrı yardımcın olsun. Menşi-kov'u gözünün önünden hiç ayırmaz; adam er ya da geç onunla evlenecek. Gerçi her ikisine de daha iyi kısmetler çıkabilirdi mutlaka."

Hiçbir yanıt vermedim, aksine sessizce başımı salladım-Şeremetyev bana son bir kez gülümsedi sonra da haritalarına dalıp gitti. Kabuslar yüzünden sık sık çığlık attığım, debelendiğim ve bu yüzden genç emir subayının beni defalarca sakinleştirmek zorunda kaldığı rahatsız bir uykuya daldım.

152

Akşam Menşikov'un adamı vaat edilen haritalarla çıka-

ı^iğinde, temiz, hemen hemen ölçülerime yakın elbiselere kavuşmuş ve yıkanmış olarak sahra yatağımın üzerinde oturuyordum. Saçlarım düzgün bir şekilde ortadan ayrılmış ve rkadan sade bir şekilde topuz yapılmıştı. Vücudum yanıyordu yıkanırken çok keselemiştim. Marienburg hatırasını ve üç serseriyi vücudumdan temizlemek istemiştim. Banyodan sonra kendimi yepyeni bir insan gibi hissettim ve küvete sıcak su dolduran kızdan sürekli daha fazlasını istedim. Zavallı kız küvetle ocak arasında mekik dokumuştu!

Şeremetyev'in çadırından ayrılmadan önce Marien-burg'un muzaffer komutanına dönüp: "Feldmareşal Şeremetyev, benim için yaptıklarınızı unutmayacağım. Bunun için ödüllendirileceksiniz!" dedim.

Kötü muamele görmüş, yoksul ve yaralı genç bir kadının ağzından çıkan bu sözler kulağına oldukça tuhaf gelmiş olmalıydı; gene de, Şeremetyev başını önüne eğdi ve gülümsedi: "Benim için bir zevkti, Martha. Şükran duygusu günümüzde ender rastlanan bir meziyet. Onu koru, senin yolunu açar. Yeniden görüşeceğimize eminim."

Oldukça aydınlık bir akşamdı. Ağır hava açık arazideki kampın üzerinde adeta bir çanı andırıyordu. Dizanteri, ter, kirli çamaşır, çürümüş yara, yağlı lahana çorbası ve şu anda soğumuş barutun ekşi kokusu tıpkı bizim zsba'nm yakınlarındaki küçük gölün sülükleri gibi, insanın vücuduna yapışıyordu adeta. Rus askerleri sanki ovanın öbür ucuna, güneşin battığı yere kadar kamp kurmuş gibiydiler. Kirli ve yırtık üniformaları içinde yumuşak çimlere uzanmışlar, üzerinde ağır tencerelerin asılı olduğu kamp ateşini seyrediyorlardı. Rus İmparatorluğu'nda konuşulan tüm dillerde bir şeyler konuşuyorlar ya da zar atıyorlar -zira Çar bu oyun dışında tüm şans oyunlarını yasaklamıştı- silahlarını temizliyorlar,

küçük yaralarını inceliyorlar, bir parça lavaş ekmeği ya da tahta kaşıkla katı çorbalarını kaşıklıyorlar ve litrelerce bira ve kvas içiyorlardı; kısacası, zafer sonrası günlerdeki akşam, larda neler yapılıyorsa onu yapıyorlardı. Endişelenmeme neden olacak tanıdık bir yüze rastladım aralarında: O gün arabacıyla işini bozduğum kadın, ana Natalya! Daha da şişman-lamıştı; ama kızlarını burada kampta daha iyi dizginliyordu. İsveçli humbaracılardan sonra şimdi Rus askerlerine maaşlarının hatırı sayılır miktarı karşılığında hizmet veriyorlardı. Küçüğün, küstah Tatar'ın bir askerle pazarlık ettiğini gördüm. Ağzında neredeyse diş kalmamıştı artık, boynu da irinli sivilcelerle kaplıydı. Üzerindeki pis elbise cılız kaburgalarının üstünde emanet gibi duruyor, dekoltesinin içinde meme yerine boşluk görünüyordu. Acı anılara rağmen, bir an, Marienburg kerhanesindeki kızlara acıdığımı hissettim. Benim sonum da rahatça onlarınki gibi olabilirdi! Almyazıla-rı, yaşamla ölüm arasındaki acı dolu bir uzatmadan başka bir şey değildi. Yanlarından geçerken başımı yine de hemen önüme eğdim. Bu karşılaşmaya hiç ihtiyacım yoktu!

Şehrin olduğu yöne baktım. Şehir surlarının önündeki tarlalar ya ezilmiş ya da hoyratça hasat edilmişti; ne de olsa Çar adamlarını doyurmak zorundaydı! Tüm şehirde öğütülecek tek bir buğday tanesi, kesilecek hayvan, yolunacak tavuk ve meyvesi toplanacak ağaç kalmamıştı. Marienburg'un kendisi hâlâ ayaktaydı; ama surların ardından yükselen yoğun duman bulutunu rahatlıkla görebiliyordum. Kışla da yanıyordu; alevler, çevresindeki hâlâ ayakta kalmış alçak tahta barakaları yalıyordu. Ateş bütün şehri sarmıştı. Eli ku-lağındaki geceye rağmen -aydınlık akşamlar sona ermek üzereydi- şehir kapısından dışarıya oluk oluk akan insan selini görebiliyordum. Hepsi çuvallar ya da bohçalar taşıyordu. Şehrin zengin sakinleri bütün hizmetçileriyle birlikte göç

j- nrlardı; ne var ne yok her şeylerini öküz ve katır arabana yüklemişlerdi. Yoksullar, sakatlar ve Marienburg'un ktakımıysa koltuk atlarına sıkıştırdıkları küçük bohçala-1a onların arkasından gidiyorlardı. Onca insanın arasında rlückler de var mıydı acaba? Rus'un eli öyle uzundu ki, na-sıl kurtulacaklardı?

Bakışlarımı doğruca öne çevirdim.

Menşikov'un yaveri konuşmaksızın önümde yürüyordu askerlerin arasından. Kendimi dimdik tutuyor ve yolumuzun sağında ve solunda bulunan adamların sataşmalarını ve ıslıklarını duymuyormuş gibi yapıyordum. Her adımım bana hâlâ dün sabahı, Marienburg'daki olayın acısını hatırlatıyordu. Kendimi bizim oraların kışında kurtların saldırısına uğramış gibi hissediyor ve canımı yakanların kırbaç altında ölmüş olduğunu umuyordum. Dokuz kuyruklu kediyle elli kırbaç; normal bir insan bundan sağ çıkamazdı, bunu Şere-metyev de ben de biliyorduk.

Aleksander Daniloviç Menşikov'un çadırına gelmiştik. Yola çıkmamdan az önce Şeremetyev'in söylediği sözler aklımdan çıkmıyordu. Tıpkı banyoda vücuduma sürdüğüm süngerin suyu emmesi gibi emmiştim bu sözleri.

Menşikov'un çadırı akşamın solgun ışığında ışıl ısıldı. Girişin sağında ve solunda meşaleler yanıyordu yerlere katran akıtarak. Süngü takmış iki asker nöbetteydi. İki adam da yanlarından geçtiğimiz sırada hazır ola geçti. Refakatçim gi-nş perdesini kaldırınca bir an afallayarak durdum: Her şey ne kadar da süslü pusluydu! Genç adam burada beklememi söyledi ve içinde bulunduğum bölmeye bir geçitle bağlı olan yan bölmeye girip kayboldu. Hayatımda gerçekten güzel şeyler gördüğüm ilk an o akşam olmalıydı ve o çadırda gördüklerim. Elbette benim sınırlı görgüme göre Vassili de zengin-"k ve şaşaa dolu bir cennette yaşıyordu. Ama çabuk öğreni- 155

I

yordum: Glückler daha alçakgönüllü bir refah içinde iyi şamasını biliyorlardı; ama onların evindeki varoluşun^,, rahatlık ve sıcaklığı yaşamın güzelliklerini ve

hoşluklar^ kolay algılayabilmemi sağlamıştı. Bir daha asla Kreuzberg'(je ailemle yaşadığım günlerdeki o yoksulun yoksulu genç ^ olmak istemiyordum.

Savaş, Menşikov'un çadırının girişinde sona eriyordu Gösterişsiz sahra yatakları yerine zengin oymalı, parlak koy^ renkli ağaçtan karyolalar vardı çadırda. Daha önce hiç gör. mediğim bir hayvanın altın yaldızlı başı oluşturuyordu yatağın her bir ayağını. Bu hayvanın yüzünün çevresinde fırdolayı uzun tüyler vardı. Sivri dişli ağızlar sonuna kadar açıktı. Yatakların üzerinde örgüden yumuşak battaniyeler, bol işlemeli, altın sırma püskül ve şeritleri olan yastıklar ve gümüş renkli postlar seriliydi. Kamptaki yürüyüşten sonra yeniden kirlenen çıplak ayaklarım yumuşak, kaim halıların içine gömülmüştü. Menşikov'un da Şeremetyev'inki gibi bir çalışma masası vardı; ama üzerinde uzun, altın gibi parlayan şamdanların yanı sıra zarif kesimli kristal sürahiler ve çok sayıda kase, kaselerin içinde sıcacık dumanları tüten ballı çörekler ve taze meyveler vardı. Kaselerin önünde Menşikov'un sözünü ettiği haritalar duruyordu; açık, katlı, kapalı, rulo halinde iç içe geçirilmiş ya da daha sağlam kâğıtlara sarılmış pek çok harita. Biraz daha yaklaştım. Ernst Glück'ün ders odasında da harita görmüştüm şüphesiz. Vayna'nm akıntısını ve büyük şehirlerimizin konumunu biliyordum. Savaş patlak verdiğinde, papaz tıpkı bir cephe komutanı gibi, bir çarpışmayla ilgili her yeni haberde mağdur durumdaki köy ve şehirlerin üzerine raptiye batırıyordu. Menşikov'un açık duran haritalarının üzerinde verevine duran altından bir tüy kalem tutucu ve ucu yeni sivriltilmiş bir tüj' kalem duruyordu. Yanındaki mürekkep şişesinin ağzı açıktı. Kalem tutucu-

elime aldım, parmaklarımın arasında hafifçe çevirip burma götürdüm. Taze mürekkep bilgelik kokuyordu. Böyle-¦ Kir altın kalem tutucu, babam parmağını bile oynatmasa lemi rahatlıkla en az beş yıl geçindirebilirdi. Onu gerisin eriye yazı masasının üzerine koydum. Tam o sırada birinin beni gözetlediğini hissettim. Çekinerek yukarıya doğru baktım ve bir adamın boyalarla sabitlenmiş dik

bakışlarıyla karşılaştım: Menşikov'un yazı masasının üzerinde yağlıboya bir resim asılıydı. Ürkerek bir adım geri attım. İnsan yüzünün böyle resmedildiğini o güne kadar yalnızca bizim isba'da. asılı duran Aziz Nikola tasvirinden biliyordum, bir de Ernst Glück'ün kilisesindeki Kutsal Üçlü resimlerinden tabii. Ama bu resimdekinin bir aziz olmadığı besbelliydi; aksine kanlı canlı bir insan! Korktum; çünkü, Tanrı'ya küfür değil miydi bu? O kadar gerçekti ki! Koyu renk saçlı, yuvarlak ama sert yüzlü bir adamdı resimdeki. Işıltılı mavi gözlerinin bakışı doğrudan gözlerimi deliyordu ve çadıra girdiğim andan itibaren eminim beni gözetlemişti. Savruk, koyu kaşları gözleriyle hayret verici bir tezatlık oluşturuyordu; saçları ve Alman usulü ince bıyığı gibi bu kaşlar da kapkara denecek kadar koyu renkliydi. Burnu biraz büyük gibiydi; ama yana doğru zarifçe kıvrılan ağzı bu kusuru örtüyordu. Güzel bir adamdı. Altın ve gümüşten göğüs ve kol zırhları takınmıştı; üzerinde beyaz bir palto, gökyüzü renginde bir eşarp vardı. Elinin biri bir kılıcın üzerinde duruyor, diğeri amirane bir edayla, tepesinde kırmızı tüyler olan bir miğferin siperine uzanıyordu. Resmin bir köşesine iki başlı Rus kartalı çizilmişti. Bu kartalı Marienburg kapılarının önünde asılı duran binlerce bayrağın üzerinde dalgalanırken görmüştüm.

Resmi daha iyi inceleyebilmek için başımı yana doğru yatırdım. Tam bu sırada arkamda keskin bir kadın sesi duydum.

157

"Eee, söyle bakalım, küçük kız, Çar'ımızı beğendin mi?"

Hızla ve kızarmış bir suratla arkama döndüm. Arsızc, etrafı karıştırırken yakalanmış olmak istemezdim. Karo-line Glück nasıl derdi? Merakın günahı. Döner dönmez de şaşkınlıktan nefesim kesildi. Orada, karşımda duran kadın kadar güzel ve süslü bir varlığın olabileceğini asla tahmin edemezdim! Gayri ihtiyari kirli ayağımı diğeri, nin altına ittim ve basit, kaba, keten eteğimle gizlemeye çalıştım.

Küçük hareketimi görmüş olmalıydı, büyük, güzel ağzının kenarını alaycı bir ifadeyle aşağıya büktü. Pasaklı bir köylü kızı gibi görünüyordum herhalde ona. O ise çıplak omuzlarına parıltılı bir kürk gibi düşen dolgun buğday sarısı saçlarına iki tane inci toka takmış, mavi ipek kumaştan dikilmiş Alman kesimi bir elbise giymişti. Bedenine daracık oturan elbise yuvarlak, dolgun memelerinin neredeyse yansını açıkta bırakıyordu. Sağ memesinin ucuna yakın bir yerde, her nefes alış verişinde küstahça inip kalkan küçük bir bene takılmıştı şaşkın gözlerim.

Ağır ağır ve kontrol edercesine çevremde bir daire çizdi. Her hareketi gülle karışık adını bilemediğim ağır, baştan çıkarıcı bir koku bırakıyordu havaya.

Derken yarattığı sihri bir anda kendi bozdu. Elbisenin dirsekte bir dantel fırfırla sonlanan daracık kolundan bir mendil çıkardı ve onu abartılı bir iğrenmeyle küçük, sert kemerli burnuna tuttu. "Kız sen eşek pisliği ve lağım kokuyorsun! Aman Tanrım, Menşikov seni bu halinle çadırına mı çağırıyor? Endişelerim vardı zaten; ama seni görünce... hı! Yaşlı akbaba Şeremetyev'e bir şeytanlık düşündü anlaşılan! Yoksa baygın baygın yüzüne filan mı baktın?"

Son sözleri söylerken iyice yüzüme yaklaştı ve mavi gözlerini gözlerimin içine dikti. Sesimi çıkarmadan başımı iki

a salladım. Eşek pisliği gibi kokabilirdim, ne bileyim,

irmesine

yan aklarım da kirli olabilirdi; ama beni tuzağa düşür

izin vermeyecektim.

"İyi- Çünkü bunu yaparsan, senin gözlerini oydururum. Bunu yaparım. Ben her şeyi yapabilirim. Bu onu keyiflendi-ir Hatta büyük olasılıkla seyretmek de ister." Beni üzmüştü. Çadıra daha yeni girmiştim; ama beni en kaba tehditlerle

karşılamıştı. Bu kadın Menşikov'un nezdin-deki konumundan -üslubu yüzünden bir an bile tereddüt etmeden bunu anladım— o kadar da emin görünmüyordu.

"Sen Darya Arsenyeva mısın?" diye sormakla yetindim bu nedenle.

"Adımı nereden biliyorsun, pasaklı kız? Taşralı!" diyerek beni azarladı. Gözleri çakmak çakmaktı.

Ona gülümsedim. "General Şeremetyev bahsetti bana senden. Senin güzel ve kudretli olduğunu ve Kont Menşikov'un sana fena halde abayı yaktığını söyledi." Yüzü hafifçe yumuşadı, şimdi o da bana gülümsüyordu: "Konuşmasını iyi biliyorsun, kız. Belki de hiç de o kadar aptal biri değilsin! Marienburg'dan mı geliyorsun? Adın ne? Kampa nasıl geldin?"

Eliyle zarif bir şekilde yerdeki büyük minderlerden birini gösterdi ve üzerine oturduk. Ayaklarımı post ve örtüleri kirletmeyecek şekilde uzattım ve ona hikâyemi anlattım; ama bu sabahki olayları özetleyerek. Konuşmadan beni dinliyor, arada bir biraz çörek ve meyve alıyor, ikisini birden öyle yavaş ve hazla yiyordu ki adeta yakışık almıyordu. Ne var ki, bir şey demesine fırsat kalmadan çadırın yan odasının giriş tentesi açıldı ve Menşikov yanımıza geldi. Gayri ihtiyari toparlandım. Darya ise şımarık bir kedi gibi, istifini bozmadı. Menşikov'u, aşağıya düşürdüğü ipeksi kirpiklerinin gerisinden seyretti.

159

"Hah, Şeremetyev'in keşfi de gelmiş işte! Kızımız Martha. Çok iyi! Hoşuna gitti mi, Darya?" diye sordu sevgilisine cilveyle.

Kadın pembe ağzını hafifçe aralayarak ve kaburgama yumuşakça dokunarak, "Fena değil. Belki biraz fazla yapılı" dedi.

"Peki, onunla ne yapacağız?" diye sözü sürdürdü Menşi-kov. "Çadırın sana ait köşesi fena olmaz, diye düşünüyorum. Senin yatağında yatabilir, sen benim yanımdayken ve benim..."

Darya, hiç beklemediğim bir şekilde, tıpkı bir sincap gibi hızla yerinden fırladı ve dantel mendiliyle Menşikov'un ağzına sertçe vurdu. Demek ki böyleydi! Adam sanki dilini yutmuştu; ama yüzü öfkeden kıpkırmızı olmuştu. Darya konuşmaya

başladığında sesi sakindi. "Çamaşırhanede çalışabilir. Orada her zaman fazladan birine ihtiyaç oluyor!"

Ayağa kalktım ve başımı eğdim. Anlamıştım: Menşi-kov'dan uzak duracaktım. Darya'yı endişelendiren tek şey buydu. Menşikov itiraz etmeye çalıştı; ama kadın onu yan bölmeye doğru çekti. Yürürken arkasına dönüp bana sahte ve yumuşakça gülümsedi.

"Yakında görüşürüz, Martha. Sana çamaşırhaneyi göstersinler. Burada, ana çadırda yatabilirsin. Sana hizmetçimle bir iki elbise gönderirim. İstersen üzerine

uydurulabilir, tabii gerekirse."

Bir başkası benim elbiselerimi ayarlayacaktı! Teşekkür için reverans yaptım. Darya eteklerini topladı; ayağındaki işlemeli küçük terliklerini gördüm. Ağır gül kokusu, kadın çıktığı halde çadırda asılı kalmıştı.

Böylece çamaşırcı oluvermiştim. Gündüzleri çamaşırhanede çalışıyor, generallerin ve sefere katılmış çok sayıda soylu beyefendinin gömleklerini yıkıyordum. Büyük Kuzey Sa-

vaşları'nm başlamasına daha yıllar varken Petro Moskova'nın köklü ailelerinin oğullarını devlet hizmetine çağırmıştı- Bu, şimdi askeri hizmeti de içine alacak şekilde genişletilmişti- Rusya'nın en gözde ailelerinin genç fidanları kampta Baltık güneşinin altında iki seksen uzanıyorlardı. Çar'm, tebasından istediği hizmet çok ağırdı: Adamların birçoğu yıllarca ailesini, evini barkını göremiyordu; zira akıl almaz mesafeler evlerine kısa süreliğine de olsa gidip gelmelerine imkan vermiyordu. Yaz sonu güneşi tenimi daha da koyu ve mat hale getirdi. Darya'dan çok şey öğreniyordum;

nasıl giyindiğini ve nasıl davrandığını dikkatle izliyordum. Özellikle de Menşi-kov'la başa çıkma tarzı beni hayrete düşürüyordu. Kadın korku nedir bilmiyordu sanki. Gün boyunca alçakgönüllü bir uysallıktan şımarıkça bir küstahlığa, oradan kaba saba şakalara geçiyor ve ne zaman ne yapacağı kestirilemez şaşırtıcı bir karışım sergiliyordu. Öyle ki, sanki Menşikov onun bir sonraki adımının ne olacağından emin olamıyordu; bu da kendisini ona bağlıyordu! Bana güzelliğimle ilgili verdiği öğütleri sonsuza dek dinleyebilirdim. Dudakları yumuşak ve parlak olsun diye bal ve yumuşak balmumu karışımı sürüyordu. Saçlarını memleketinden getirdiği papatyayla yıkıyordu; ama suyun içine daha önce görmediğim yabancı bir meyvenin suyunu da ekliyordu. Darya bu meyveye limon diyordu ve keskin özü tenini de temiz ve beyaz tutuyordu. Bu uzunca, sarı meyveyi ilk gördüğümde, Darya meyveyi ısırmamı istemişti. Ekşi tadından ötürü yüzüm buruş buruş olunca tiz bir kahkaha atmıştı. Tenini yumuşak tutabilmek için sabahları her yerine kaymak sürüyordu a.ma bunu Menşikov çadırda olmadığı zamanlar yapıyordu; Çünkü bu haliyle bir öcüye benziyordu. Ayrıca, çok uzaklardan, adı Venedik olan güneydeki bir şehirden gelen ve ol-

dukça pis kokan gri bir krem göstermişti bana. Öyle pahalj bir kremdi ki, onu sürekli kilit altında tutuyordu. Ama bij pis kremi vücuduma sürmeye zaten hiç niyetim yoktu. Üstelik bir hizmetçiden bu kremin cilde zararlı olduğunu duymuştum. Bunu ömür boyu kullanmış yaşlı MoskovaU kadınların örtülerinin altında bizim şehrin surları dibinde yaşayan ayaktakımınmki gibi derileri varmış güya. Darya ayrıca bana, çalışmaktan üşüyen ve kızaran ellerimi zeytinyağıyla ovmamı ve saçlarımı da birayla durulamamı salık vermişti. Düşünüyorum da, birkaç yıl öncesine kadarki yaşamımda bira bir tek bayram günlerinde olurdu! Bir damlasını bile ziyan etmememiz gerekirdi, yoksa babam bizi bir güzel benzetirdi; oysa şimdi saçlarımı duruluyordum birayla!

Gelgelelim beni en çok Darya'nın Menşikov'un Moskova'daki saray yaşamıyla ilgili anlattığı öyküler etkiliyordu. Anlaşılan orada her gün bir şeyler kutlanıyormuş. Krem-lin'in saray takvimi kutlama yapmaya elverişli değilse, insanlar gizli kâğıt oyunlarında, içki aleminde ya da dansta bir araya geliyorlarmış. Savaş ve

Moskova'dan uzak kocalar kadınların neşesini daha da artırmış. Petro, kadınları hapishaneden farklı olmayan terem'den çıkardı ve şimdi erkeklerle birlikte kutlamalara katılıp eğlenmelerini istiyor, diye anlatmıştı Darya. Kadınların neşe içinde gülmesini, kremlenip süslenmesini ve tıpkı Versay'dakiler gibi davranmalarını istiyordu Petro. Başörtüsüne ve kapalı kapılar ardında yaşamaya son! Onlara artık boyarini —Boyar kadınları— da demiyor-du; aksine, Fransa'daki örnekleri gibi artık Baha'lardan söz ediliyordu. Moskova'nın eski sakinlerini derinden sarsmasına şaşırmamalı: Artık eski usul kıyafetler giymek, oğlan çocuklarını okutmamak ve kızları terem'lere kapatmak suçtu! Darya'nın alaycı bir ifadeyle anlattığına göre Çar ve Menşi-

kov ayin sırasında, herkesin gözü önünde pipolarına tütün doldurmuşlar!

Günün birinde Moskova'yı kendi gözlerimle görmek istiyordum!

Darya'nın aklının karıştığı ve üzgün olduğu anlar da oluyordu. Böyle zamanlarda, tereni Aç. aldığı eğitimle şen şakrak eğlenceler, içki, derin dekolteli elbiseler ve aşikâr zevk düşkünlüğü arasında bocalıyordu. "Çocukluğumun Moskova'sı yok artık, Martha. Bu çok üzücü; yazları geçirdiğimiz çiftliğimizden kış mevsimi için şehirdeki sarayımıza gelişlerimizi hatırlıyorum da... Biz kızlar anne ve teyzelerimizle bir tahtırevanda oturur, kapalı perdelerin ardından bakardık sokaklara! Ama ne sokaklar,.görmelisin! Moskova o zamanlar dünyanın merkeziydi! Şehir çok uzaklardan bile insanın nefesini keser! Şehir bütün bir ovayı kaplamış gibidir! Yüzlerce kubbe ve kule adeta gökyüzüne uzanır. Alçak tahta ve kerpiç barakaların yanı başında taştan yüksek evler dizilidir peş peşe! Renkli bir curcuna ve oradaki insanlar... artık hiçbir yerde eski Moskova'daki kadar gelenek, görenek ve canlılık yok!"

"Peki ama senin çocukluğunun Moskova'sı artık niye yok, Darya?" diye sordum hayretle.

"Çar yeni başkentini inşa etmeye kalkınca ne olacak asıl?" diye sordu öfkeli bir ses tonuyla.

Şaşmıştım. "Çar yeni bir şehir mi kuracakmış? Öylesine, hiç yoktan mı var edecek? Nerede, ne zaman? Peki nasıl? Yoksa şimdi mi, savaşın tam ortasında mı?" Darya bir an için kendine olan güvenini yitirir gibi oldu ve pek de işime yaramayan ters bir yanıt mırıldandı. Bu gizemli şehirle ilgili başka soru sormadım. Ama Çar'm tebası-na saldığı derin güvensizlik ve parçalanmışlık duygusunu kavramıştım. En yakın çevresi bile onun kararlarından kor-

kuyorsa, kendilerini kendi ülkelerinde çoğu zaman bir ya_ bancı gibi hissetmesine yol açıyorsa, o zaman küçük şehirde-ki esnaf, ya da bozkırdaki köylü ne yapacaktı? Ne var ki, Menşikov'un çadırında da zaman çabuk geçi, yordu. Her akşam bir kutlama oluyordu! Ertesi sabah da prens ve generaller için bir ayin düzenleniyordu. İkinci bir ayin açık arazide askerler için düzenleniyordu. Menşikov'un çadırında, Çar'm resminin yanında bir sürü de ikona vardı-gelen konuklar, çadıra girer girmez, bu ikonaların önünde eski geleneklere göre eğilir, üç parmakla haç çıkarırlardı. Ama ne zaman işten çıkıp çadıra gelsem, neşe dolu ve kör kütük sarhoş bir grup bulacağımı biliyordum burada. Bu ardından atlı kovalıyormuşçasma çılgın neşe, savaşın sorunlarını ve kapıdaki zorlukları bir an unutmayı sağlıyordu. Yaşam sabah sona erebilir ve Tanrı'yla Aziz Nikola'yı zamanından önce görebilirlerdi! Söylentilere göre, Çar bir sonraki sefer emrini çoktan vermişti; ama hedef henüz gizliydi.

Ne diyebilirim ki; kutlama ve şenlikler beni çok mutlu ediyordu! Çok az uyuyordum ve neredeyse meclise katılan tüm erkeklerden daha çok içebiliyordum. Akşamlar uzun, şamatalı ve eğlenceliydi; şarap, bira ve votka su gibi akıyordu. Kimse, yoksul içkisi kvas içmiyordu. Cüceler, bodur vü-cutlarıyla eğlenenlerin arasında çember çevirir, eğitimli köpekler insanların ağzına yiyecek verir ve alev tekerleklerinden atlarlardı ve sık sık biz kadınlar, erkek kıyafeti giyerdik, erkekler de kadın kılığına girerlerdi. Bizim kıyafetlerimizi giyen erkeklere oranla biz kadınlar daha baştan çıkarıcı görünürdük! Erkeklerin göğüs kılları dekoltenin görüntüsünü bozar ve geniş omuzları elbiselerin dar kollarını patlatırdı. Ama onların bu görüntüleri karşısında büyük şamata kopardı. Erkek kıyafeti giymek hoşuma giderdi. Dize kadar inen pantolonlar ve zarif çoraplar dolgun, kavisli kalçamı daha

belirginleştirir ve uzun bacaklarımı daha da uzun gösterirdi-

gu şenliklerde Menşikov'a göre yeterince içmeyen biri

hırsa, patlayana kadar içmeye zorlanırdı. Biri talihsizin çe-esini zorla açar ve başka biri çizmeler dolusu bira ve votka hosaltırdı boğazından aşağıya. Menşikov ve bizler seyredip Huşlardık. Menşikov boğulmakta olan ve fokurdayan kurbanının şerefine kadeh kaldırır ve meclise seslenirdi: "Gerçek bir Rus'a gerçek bir sarhoşluk için dokuz gün lazımdır! Üç gün sarhoş olmak için, üç gün sarhoş kalabilmek için ve üç gün de tekrar ayılabilmek için!"

Alkışlar, hep bir ağızdan da tempo tutardık: "Dokuz, dokuz, dokuz!"

Istırap içindeki mecburi içici kurtuluşu bayılmakta bulur, sürüklenerek çadırına taşınırdı.

Kutlamalara kampta rütbesi ve unvanı olan herkes katılırdı: Tüyü bitmemiş Boyar oğullarından tutun Petro'nun acımasızca bir de savaşa gönderdiği yaşlı, saygıdeğer prenslere kadar. Benim ve Darya'nın dışında başka kadınlar da katılırdı içki alemlerine; Marienburg'da kalmış orospular ve

şimdi Anne Natalya'nmki gibi hizmetlerini Rus askerlerine sunan kızlar ve sefere gerçek kantinci olarak eşlik eden kadınlar. Ayrıca Marienburg önlerindeki son günlerimize doğru Moskova'dan Darya'nın kız kardeşi Varvara ve Menşikov'un kız kardeşi Anna da gelmişti. Anna Menşikova pek de güzel bir kadın değildi. Kardeşinden aldığı ve erkeksi bir etki yaratan hatları nedeniyle yüzü kaba ve uyumsuz görünüyordu. Ayrıca Moskova tarzı makyaj yapıyordu ki, bu da ilk bakışta onu daha da korkunç gösteriyordu. Yüzü kireç beyazı bir pudra tabakasıyla kaplıydı. Dudaklarını zincifre kırmızısına boyamış, yanaklarına da aynı kırmızıdan iki tane yuvarlak leke kondurmuştu. Kaşlarına ve 165

kirpiklerine siyah boya çekmişti. Bu kadar makyajla yüzüni}n aslında neye

benzediğini anlamak güçleşiyordu! Yine de, A.n, na Menşikova herkese karşı dostça davranıyor, hayli seçkin giyiniyor ve korsesinin, fındık memelerini hep yukarda tutmasını sağlayacak şekilde, dimdik geziyordu. Akıllı bir kadındı

Bir eylül akşamı ağır bir perdenin önünde üç kadınla birlikte oturuyordum. Rusların kampına geleli yalnızca bir ay olmuştu ve erkekler arasında bir huzursuzluk başlamıştı Harekat tarihi yakındı. O akşam küçük bir grup toplanmıştı ve konukların arasında istisnai olarak Şeremetyev de bulunuyordu. Anna Menşikova bir dilim nar gibi kızarmış kaz ciğeri ezmesi ve bir salkım üzümün ardından özenle parmaklarını sildi, koyu biradan bir yudum aldı ve iki omzu üzerinden etrafa hızla göz atarak bizi kimsenin dinlemediğinden emin olmaya çalıştı: "Duydunuz mu? Anna Mons..." diye başladı sözlerine gizemli bir ifadeyle.

Arsenyeva kardeşlerin ikisi de tek bir sözcük bile kaçırmamak için boyunlarını öne doğru uzattılar. "Hayır, neyi? Hadi söyle? Ne olmuş ona? Petro ondan bıkmış mı?" diye merakla bilgilenmeye çalıştılar.

Anna olumlar tarzda başını sallayıp, fısıltısını duyabilelim diye biraz daha yaklaştı. Ben de Anna'nın İran'dan getirttim dediği ağır parfümden sürmüştüm. "Evet öyleymiş! Ben Aleksander Daniloviç'in yalancısıyım, Petro'ya gına gelmiş! Ona koca arıyormuş! Koca! Anna da kız kardeşler de gülmeye ve ellerini çırpmaya başladılar. "Bir koca istiyorsa tabii! Onca yıl Petro'ya bir çocuk veremedi! Tundra çalısı gibi verimsiz çıktı Alman! Dediklerine göre kız kardeşini Pet-ro'nun koynuna sokmaya çalışıyormuş! Yosma, ne olacak! Babası alıştırmış orospuluğa!"

Söze ben de karıştım. "Aaa, Anna Mons'un bir de kız kardeşi mi var?"

166

"Bir mi? Bu Monslar Moskova'daki Alman mahallesinde-. oiçlerden beterler! Herhalde Almanya toprakları bu kadar rdeşi doyurmadığından Moskova'ya geldiler! Ama her bir cUk diğerinden güzel; akıllı tilkinin, yaşlı Mons'un hakkı-! vermek gerekirse! Ama kendisi gece kadar çirkin. Anna'yı daha gencecik bir kızken gümüş tepsiyle sundu Çar'a! Anna olmasaydı, altın baldırları, altın saçları olmasaydı, Çariçe yevdokiya hâlâ Kremlin'deki terem'de olurdu! Genç bir ada-mın bilmesi gereken her şeyi Anna öğretti ona. Ama şimdi onu da sepetliyor! Ve kız kardeşi ondan daha güzel; öyle güzel elmacık kemikleri var ki, saçları da güneşten daha parlak! Memeler desen aynı sütanneninkiler gibi ve beli kolum kadar ince."

Darya bu benzetme sırasında yüzünü astı. "Ah, hayır! Bir şeyler yapmalısın!" diye bağırdı Varvara Arsenyeva. "Petro'yu ele geçirmesine fırsat verilmemeli! Sen de biliyorsun ki, eğer..." Ama son anda sözünü kesip ağzını gizlemek üzere yelpazesini hızla sallamaya başladı.

Anna Menşikova ona uyaran bir bakış attı ve sonra omuzlarını silkti. "Oda

hizmetçisine rüşvet vermeye çalıştım. Anna Mons'unkini kandırmak daha kolaydı, işin doğrusu. Alman kadın çocuk sahibi olamadıysa bunda benim de payım yok değil!"

Üç kız yeniden gülmeye başladı; ama Menşikov emrivakiyle Arsenyeva kardeşleri çağırınca grubumuz ne yazık ki dağıldı. Güzel kızların birini bir

dizine, diğerini öteki dizine oturttu, elbiseleri üzerinden omuzlarını okşadı, ellerini dekoltelerinden içeriye sokup dolgun memelerini çalmakta olan müziğin ritmiyle sallamaya başladı. Anna Menşikova benim yanımda kalmıştı ve susuyordu. Menşikov şimdi de

Varvara'yla Darya'yı birbirine yapıştırmıştı; iki kız kardeş oradakilerin alkış ve şarkıları eşliğin-

167

de öpüşmeye başlamışlardı. Mumların aydınlığı kadınları yumuşak bir ışığın içine daldırmıştı ve elbiselerinin ipe&j her hareketlerinde baştan çıkarıcı bir şekilde parıldıyordu Çevrelerinde oturan erkeklerin gözlerindeki şehveti okuyabiliyordum. "Anna; ama onlar kardeş!" diye fısıldadım şaşkınlık içinde.

Omuzlarını silkmekle yetindi. "Arsenyevalar vahşilikle-riyle ve azgınlıklarıyla tanınırlar. Erkek kardeşlerinin yatağını bile paylaşmışlar, dendiğine göre

babalarmınkini bile... Yapmadıkları kalmamıştır. Bu yüzden de kardeşimin çok hoşuna giderler... ve de Çar'm. Böyle karışık zamanlarda yeni birileri gerekir ve herkes kendi yerini arar. Her şeyin yerli yerine oturması da yüz yılı bulur" diye fısıldadı, gözlerini çadırın ortasındaki üçlüden ayırmadan.

"Çar'm da hoşuna mı gidiyorlar?" diye sordum temkinle. Bakın hele! Kurnaz Darya'nın gözü bizim tahminimizden de yükseklerdeydi demek?

Anna bana dostça gülümsedi. "Sen doğrusunu yapıyorsun, Martha; bir kadın gibi iyi dinle ve bir erkek gibi eğlen! Varvara ve Darya'ya gelince, onlar kardeşimin ikisinden biriyle evleneceğini umuyor. Ama her ikisinden Çar da hoşlanıyor. Onlardan ne istiyorsa yapıyorlar. Onunla ve birbirleriyle. Eğer Anna Mons'u gönderecek olursa, o zaman ikisinden biri Mons'un yerini alabilir. Gerilimin nedeni bu! Bakarsın kız kardeşler arasında gerçek bir savaşa da tanık oluruz!"

Çadırın loş karanlığında görebildiğim kadarıyla, sinsice gülümsüyordu. Gözleri ışıldıyordu. "Çariçe Yevdokiya kazıtılmış saçlarıyla manastırda oturduğu sürece ikisinden biri olabilir. Ya da bizlerden biri..." diye ekledi ardından. "Yevdokiya, Aleksander Daniloviç ve benimle aynı masada oturnıa-

168

vanaşmazdı. Şimdi kendisine aptal rahibeler ve bir iki fare refakat ediyor."

ga sözlerin ardından kalktı ve beni çadırın girişindeki

ntenin altında yalnız bıraktı. İçimizden biri Çar'ı fethede-u'lir derken kendini kastediyordu? Kuşkusuz Menşikov'un Yükselişinin şahikası olurdu bu. Kız kardeşi Rusya'nın Çari-cesü Menşikov onu Moskova'dan bu yüzden mi çağırmıştı? Çar yakınlarda mıydı?

Gecenin geç saatleri değildi; ama ben şimdiden çok yorulmuştum. Ne yapsaydım acaba? Darya ve Varvara'nm karşılıklı birbirlerinin göğüslerini okşamalarını ve Menşikov'un, onların her bir öpücüğünde tempoyla alkış tutmasını seyretmeye devam mı etseydim? Rahatsızlık duyuyordum; çünkü böyle uygunsuz

davranmalarını ahlaksızca buluyordum. Birden, eğlenenler arasında Boris Petroviç'i gördüm ve yanma gitmek için kalktım. Çadır direğinin gölgesinde tek başına oturmuş, başını bir yastığa dayamıştı. Önünde hiç dokunulmamış tepeleme dolu bir tabak ve bir sürahi bira duruyordu. Şeremetyev ölçülü adamdı. Menşikov'un şatafat düşkünlüğü ona aykırıydı, bunu hissediyordum. Çadırdaki her şeyi, herkesi inceliyor sonra içine kapanıp tırnaklarını seyrediyordu.

Ayağa kalktığım sırada, çadıra doğru gelen heyecan dolu sesler işittim. Geriye döndüm çıkmak üzere; ama tam o sırada çadırın giriş tentesi yüzüme öyle bir çarptı ki, arkaya doğru tökezledim ve bir an nefesim durdu. Çadır direğine tutunarak durabildim.

Gözümün önündeki yıldızların müziğin ritmiyle dönmeleri dindiğinde, yazı masasının üzerinde asılı resimdeki adam duruyordu karşımda: Petro, tüm Rusların Çarı. Mumların yumuşak ışığında dikiliyor ve üzerimde uzun bir gölge oluşturuyordu. 169

Şaşkınlıktan bir parça sendeledim ve hemen beni dirseğimden kavrayıp, Almanca, "Aman, genç bayan, sakın bayıl_ mayasın şimdi! Eminim sana hâlâ ihtiyaç vardır!" dedi.

Uzun boylu bir kadın olduğum halde ancak omuzlarına erişiyordum. Bana dev biri gibi gelmişti; ama aynı zamanda o kısacık süre içinde, beni sıkıca tutan elinin hayli küçük olduğunu fark ettim. Bana gülümsedi, kolumu samimiyetle yoklayarak sıktı ve çadıra girdi. Hafifçe geri çekildim, olup biteni yeni yeni anlamaya başlıyordum. Çadırın ortasına geldiğinde, masada bir an için sessizlik oldu. Ardından erkekler sevinç gösterisinde bulundular, bağrıştılar, yeni şişelerin mantarları patladı, müzisyenler daha hızlı, daha vahşi ve daha yüksek sesle çalmaya başladılar. Köylü usulü, topuklarımın üzerine çöktüm ve olup bitenleri köşemden izlemeye koyuldum. Çar, Prens Sotov'u, Go-lovkin'i, Narişkin'i ve Trubetzkoy'u selamladı. Ardından dosdoğru arkadaşı Menşikov'un yanma gitti. Menşikov, Dar-ya ve Varvara'yı bir kenara itip Petro'yu kucakladı. Çar yüksek sesle ve beni şaşırtarak yine Almanca bağırdı: "Kardeşim! Canım! Seni özledim! Sensiz hiçbir şeyin tadı olmuyor!"

Menşikov ondan aşağı kalmadı: "Benim Sevgili Çar'ım! Sensiz geçen günlere yazık!" Şeremetyev'in hiç sesini çıkarmadığını ve alaylı bir edayla dudaklarını büzdüğünü görüyordum. Ona doğru süzüldüm ve yanma oturdum. Heyecanla Çar'm etrafını kuşatanlar içinde tekrar yerine oturan az sayıda kişiden biriydi. Petro ve Menşikov sarmaş dolaştılar, birbirlerinin saçını okşuyor, birbirlerinin omuzlarına vuruyor ve birbirlerinin nefeslerini çekiyorlardı içlerine. Masadakiler ikisinin şerefine sürahi ve kadehlerini kaldırdılar. Arsenyeva kardeşler de birlikte ünlediler:

"Çar sen çok yaşa!"

170

I

"Marienburg'un galibine! İsveç solucanlarına ölüm!"

"Kuzey Savaşı'nın şerefli bir sonla bitmesine!"

Şeremetyev birayı neredeyse genzine kaçıracaktı; dostça sırtına vurdum. Ardından şakayla karışık: "Marienburg'un gerçek galibinin kim olduğunu ben biliyorum, Boris Petro-viç, üzme canını" dedim. Yanıt vermedi, aksine acı bir şekilde dudak kıvırdı. "Ne yazık ki, Menşikov kadar gözüne giremedim Çar'm! İstersem on savaştan galip çıkayım, Aleksan-der Daniloviç onun en yakını ve can yoldaşı olmaya devam edecek!" Sesi gerçekten üzgün çıkmıştı. "Ben onun dostu değil, yalnızca iyi bir Feldmareşaliyim. Bunun ne kadar zor olduğunu bilemezsin. Oysa Çar'ı bütün kalbimle severim ve onun için gerçekten canımı veririm!"

Ona acıdım. "Petro ve Menşikov nereden tanışıyorlar? Menşikov Çar'a yakın soylu bir aileden mi geliyor?"

Şeremetyev bir kahkaha attı; ama sesi acılı yankılandı. "Bu uzun zamandır

duyduğum en iyi şaka, Martha! Menşikov... Hayır, aslının ne olduğunu kimse doğru dürüst bilmiyor. Bütün izleri silip süpürüyor ve yükseldikçe, doğumuyla ilgili en ufak imayı cezalandırır oldu. Sonradan görmenin önde gideni o!"

"Peki ama, birbirlerini nereden tanıyorlar? Bir Çar'la böyle kolayca nerede tanışılır da gönlü fethedilir?" diye sordum.

"Şimdiki gibi zamanlarda her şey mümkün! Bugün köylü ve yabancılar Rus

soylularından daha kolay kazanıyor Çar'ın kalbini, onu da söyleyeyim! Ve elinden gelse Çar utanmadan şu yosmalardan biriyle, Menşikov da diğeriyle evlenecek!" Çenesiyle önümüzdeki grubu işaret etti. Şölen devam ediyordu

ve Petro'yla Menşikov Arsenyevalar'ı bellerine kadar soymuşlardı. Menşikov'un, Varvara Arsenyeva'nm koyu pembe meme uçlarını emdiğini görüyordum. Başımı öte ya- 171

na çevirdim. Bana Johannes'in kollarında hissettiğim hazzı hatırlatıyorlardı. Tekrar o yöne baktığımda, Petro Darya'yı omuzlamış masadaki kutlayıcıların ateşleyici nidaları eşliğinde komşu çadıra gidiyordu. Menşikov da sırıtarak Varva-ra'yı çekeliyordu ardından.

Önce Şeremetyev'e sonra da kendime bira doldurdum. Artık rahatça konuşabilirdik. Kaşlarını yukarıya kaldırdı: "İnanılmaz birisin, Martha! Her akşam beygir gibi içiyor ve adam gibi eğleniyorsun ve hâlâ ilk günkü kadar güzelsin! Umarım uzun yıllar korursun bu güzelliğini! Sana günün birinde sahip olacak erkek bunun kıymetini bilecektir!"

Evet, beni biri isterse, diye geçirdim içimden sessizce, bir yandan da Şeremetyev'e gülümsedim ışıltıyla ve kadehimi şerefine kaldırdım.

O da kadehini benimkiyle tokuşturdu ve Menşikov hikâyesine kaldığı yerden devam etti: "Aleksander Daniloviç'in kökeniyle ilgili bir yığın dedikodu var. Günün birinde unvanları hepimizinkini geçecektir eminim! Şimdiden imparatorluk içinde bir imparatorluk kuruyor kendisine. Preob-raşenskoye sokaklarında börek satıcısı olduğu söyleniyor. Petro ve o bir meyhanede arbede sırasında tanışmışlar. Babasının Petro'nun alayında maaşla çalışan biri olduğunu ve oğlunu, aynı yerde topçuluk öğrenen genç Çar'la yan yana getirdiğini söyleyenler de var. Her nasılsa, yapışık ikizler gibiler işte!" Şeremetyev burada işaret parmağını orta parmağının üzerine koymuştu. "Menşikov doğumuyla ilgili şaka yapan herkesi kırbaçtan geçiriyor. Daha geçen hafta Prens Lo-puçin'in başına geldi. Ve zavallı Çariçe Yevdokiya Lopuçin ailesinden! Akıl almaz bir özgürlüğü var adamın ve ikisi her zaman, her yerde birlikteler" diye açıkladı bana.

"Her zaman? Duyduğuma göre, onunla..." sözünü kestim merak içinde.

"Ne?" Sertçe bana döndü. "O güzel kulaklarına dikkat et, günün birinde istemediğin şeyler duymasınlar ve kulakların kesilmek zorunda kalmasın! Menşikov'la Çar'ımız arasından su sızmaz; ama Efendimiz'in adına bu şekilde leke sürecek kişiyi cezalandırmasını Tanrı'dan bizzat ben isterim!"

Sesimi kestim ve mahcup bir halde biramdan bir yudum aldım. Yatıştırıcı bir ses tonuyla sürdürdü konuşmasını. "Ama insanların böyle aptalca şeyler konuşmasına şaşırmamalı! Her yerde birlikteydiler, hatta Asov seferinde aynı çadırı

paylaşmışlardı! Ve Avrupa'daki büyük gezi sırasında, Menşikov Almanya, Hollanda, İngiltere ve Avusturya'da Petro'yla birlikteymiş! Hatta gemi yapımını da Hollanda'da- ki tersanede Çar'la birlikte öğrenmişler ve aynı odayı paylaşmışlar; beş yıl önce yurda dönüp hazirandaki ayaklanmanın ardından Strelitzler'in kafalarını uçurmazdan evvel. Yüzlerce Strelitz'in kafasını kendi elleriyle kesmişti! Belki Petro onu bu yüzden çok seviyordur..."

"Çar onu bu yüzden neden sevsin ki?" diye sordum hayretle ve Şeremetyev'in tabağında duran kızarmış sülünün bir buduna uzandım. Derisine bal sürülmüştü ve altın sarısı, tatlı kabuğun altındaki et yumuşak ve pembeydi. Menşi-kov'un

çadırındaki lezzetli şeylere karşı koyamıyordum ve kampta bulunduğum şu birkaç haftada korsem iyice gerilmişti.

"Bunu sana nasıl anlatayım, uzun zaman önceydi..." diye ayak diredi Şeremetyev; ama devam etti. "Geçtiğimiz yüzyılın seksenli yıllarıydı, Sofia'nın hüküm sürdüğü sıralardı, hatırladığım kadarıyla. Strelitzler o yıllarda elli bin adamla, Rusya'nın en güçlü alayıydı! Saflarına katılmak için o alaya mensup birinin oğlu olmak

gerekiyordu ve her biri hali vakti yerinde hatta zengin insanlardı. Ama giderek Petro'nun annesi, Çariçe Natalya Narişkina'nm ailesinin Batı yanlısı

açık etkisinden korkmaya başladılar. Natalya Çar Aleksey'in ikinci karısıydı ve ihtiyar Çar kadına delice vurgundu. Şaşırmamak gerek! Sofia'nın annesi ona nur topu gibi, sağlıklı iki kız doğurmuştu; ama iki oğlu, Fyodor ve İvan zayıf, hatta miskin yaratıklardı. Oysa Natalya'nm oğlu Petro, çocukken bile bir at kadar güçlüydü." "Bunun Strelitzler'le ilgisi ne?" diye sordum Şeremet-yev'in tabağındaki Baltık ringasından alırken.

"Çok basit: Strelitzler modern bir ordu içinde tümüyle anlamsız hale gelip gözden düşeceklerini biliyorlar, bu yüzden bir günah keçisi arıyorlardı. Bir bahane bulup Kremlin'e saldırdılar ve Petro'nun annesinin babalığını baltalarıyla küçük parçalara ayırdılar ve saraydaki herkesi küçük Petro'nun gözleri önünde acımasızca katlettiler! Amcası îvan Nariş-kin'i mızraklarının ucuna geçirip iki gün boyunca ağır ağır ölmeye bıraktılar. Sonra da cesedi alıp küçük Petro'nun burnuna dayadılar; annesinin huzurunda ona orospu çocuğu diye küfredip onu da aynı akıbete uğratmakla tehdit ettiler. Ama Petro'yu, o sıralar birlikte hükmettikleri miskin üvey kardeşi İvan'ı ve Çariçe Natalya'yı sağ bıraktılar! Bu, Sofia'nın en büyük hatasıydı. Onu öldürtmedi; çünkü onu ciddiye almıyordu. Neden, bunu bir türlü anlamıyorum."

Başını salladı, biraz bira içti ve etli ekmeği tabağındaki sülünün kenarındaki kırmızı yaban mersinlerine bandırdı. "Bu anısı Petro'ya bugüne değin eşlik etmiş; kabuslar görüyormuş ve şimdi burada bahsetmek istemediğim daha bir sürü şey. Ama işte tam da bu nedenle Menşikov'u, dört yıl önceki ayaklanma sırasında kendi elleriyle kelle uçuran bu adamı çok seviyor. Kanlı kelleler dizlerine kadar yükseldiği halde devam etmişti, sürekli devam ediyordu, ta ki katliamdan kolları yorulana ve bütün vücudu kan ter içinde kalana dek. Petro onun yanındaydı, ağlıyor ve Menşikov'u her darbesi

için öpüyordu. Sanki Aleksander Daniloviç teker teker bütün canavarlarını

yeniyordu."

Bir ara daha vermişti. "Ben bunu asla yapamazdım. Asla. gir insanın kellesini kendi ellerimle uçurmak? Savaş alanına hükmediyorum ama bu? Nyet\ Hayır!"

Dinlerken tüylerim diken diken oldu. Ruslar ne kadar acımasız görünmüşlerdi birden bana! Vahşi yaşama tutkusu, korkunç gaddarlık ve derin acıma arasında bocalama tarzları ne kadar tuhaftı! Rusların ruhunda kararlılık ve huzur yoktu anlaşılan. Şeremetyev'i teselli ettim: "Hayır, Boris Pet-roviç, sen böyle bir şeyi yapamayacak kadar iyisin. Sen sokakta tacize uğrayan kızları kurtarıyorsun. Senin yerinde orada Menşikov olsaydı, belki de tecavüze katılırdı, kim bilir?"

Yanıt vermek yerine, yaşlı bir ayı gibi homurdanmakla yetindi.

Şeremetyev ve ben gecenin ilerleyen saatlerine kadar sohbete devam ettik. Çadırda neredeyse yalnızdık artık. Onunla yaptığımız konuşmadan çok şey öğrenmiştim ve o benim bir yığın aptal sorum karşısında sonsuz bir sabır göstermişti! Öğrenmeliydim; yaşamım artık Rus fatihinin yaşamına bağlıydı. Başka nereye gidebilirdim ki? Şimdiye kadar, Çar'm, ülkesine getirdiği kısıtlamaların sakal ve kıyafetle sınırlı olduğunu sandığımı söylediğimde, Şeremetyev alaycı bir ifadeyle gülmüştü bana. Aslında Çar'ının gözlerini açan yaptığı seyahatleri olmuş Şeremetyev'in dediğine göre; imparatorluğunun geri kafalılığı görebilmesi için Sofia ve sevgilisi Prens Golizyn'in daha önceki çabaları boşa gitmiş. Öfkeyle kendi ülkesine, Rus yaşamının her alanına el atmıştı: eğlenceye, gündelik hayata, tarıma, eğitime, dine, yönetime ve özellikle de orduya. Devasa ülkeyi, tıpkı lavaş yaptığımız yumuşak hamur gibi yoğurmaya başlamıştı. Ne var ki, bu ha-

mur onun ellerinde katılaşmış ve kattığı maya çoğu kez o kadar kolay kabarmamıştı. Şeremetyev'in düşüncesine göre, İsveçlilerle girişilen ölüm

kalım savaşı Rus İmparatorluğu'nu yeni bir çağa atlamaya zorluyordu. Petro'nun paraya, adama ve donanıma ihtiyacı vardı, hem de en kısa sürede!

"Savaş tek başına, geleceği ve ilerlemeyi sağlıyor. Bunların yönünü, hızını ve elbette ki sonucunu belirliyor!" dedi gözlerim neredeyse kapanmak üzereyken. "Biraz daha iç; Martha, o zaman daha iyi dinlersin!" diye buyurdu ve ben de itaat ettim. Bira beni canlandırmıştı.

"Bir ülke bu kadar kısa bir sürede emeline nasıl ulaşır? Ağır ağır dönen ve yavaşça çürümeye başlayan eski bir değirmen çarkı. Derken yeni bir değirmenci geliyor ve hiç olmadığı kadar hızlı ve iyi öğütsün istiyor! Çarkın ötesinden berisinden bir dişlinin fırlamasına ve eski değirmen taşının kırılmasına şaşırmamalı" diye kızdı, sesi neredeyse ümitsizdi. Tasvir dolu benzetmesi beni güldürmüştü; ama o hararetle sürdürdü konuşmasını: "Petro'nun, halkı nasıl bir yükün altına soktuğunu hayal bile edemezsin, Martha! Bunu hayal bile edemezsin! Eskimiş yönetimimiz çatırdıyor ve bütün eklemlerinden kırılıyor. Biz Ruslar gerçek, sert ve bütün vatana uzanan yönetime alışkın değiliz; kuşkusuz bizim de Voy-voda'mız, kurullarımız ve vergi toplayıcılarımız vardı! Ama şimdi bir de bu çıktı başımıza; iki yıldır Petro'nun sayısız adama, paraya, planlamaya ve desteğe ihtiyacı var! Zengin ya da yoksul, köle sahibi ya da mülk sahibi her aile ona asker vermek zorunda! Fabrikalar disipline ediliyor ve refah için yeni kaynaklar yaratılıyor. Binlerce çalışana ihtiyacı var, bu yüzden soylularının oğullarını yurtdışına kovalıyor, yeni diller ve görgüler öğrensinler diye! Rusya'da kalan gençler bile eğitiliyor. Bir donanma kuruyor! Bir donanma! On beş 176

i öncesine kadar Rusya'da geminin ne olduğunu bilen tek bir insan bile yoktu! Hayır, sana söylüyorum, sadece ve sadece savaştır Rusya'yı geleceğe zorlayan. Demir yumruklu Çar islerini böyle sürdürmeye devam etmeli. Her şey aynı anda, btitün

yönlere doğru. Tıpkı bir pire sirki gibi. Böylesi çok daha iyi) varsın Rusya ona ancak yüz yıl sonra şükran duysun!" diye bitirdi sözlerini dokunaklı bir şekilde.

"Ama savaş sona erdi! Galip geldin ya!" diye bağırdım.

Güldü. "Marienburg'un ne önemi var, Martha! Hedef çok daha büyük! Kışları donmayan bir limana kavuşma, Batı'ya yönelme, diğer büyük güçlerle ittifak için; Kari ve Petro yaşadığı sürece savaşmaya devam edilecek. Sonra bir yirmi yıl daha sürer. Çar'ın ne kadar ileri gidebileceğini tahmin edebiliyor musun? Narva'daki çarpışmadan sonra Rus toplarıyi-tirildiğinde, onun ne yaptığını biliyor musun?" "Hayır" diyerek başımı salladım.

"Rusya'daki kiliselerin çanlarını toplattı, eritti ve yeni toplar döktürttü! Çar'ın demire ihtiyacı var, çanları verin! Ana kilisenin kutsal çanlarını! Böyle bir insanı ne

durdurabilir sence?" Çadırda yalnız olup olmadığımızdan emin olabilmek için çevresine bakındı ve ardından sesini hafifçe kıstı: "Yetmezmiş gibi, bir de şu deli saçması yeni şehir kurma planı..." Cümlesini tamamlayamadı. Komşu çadırın tentesi kalktı. Çar'dı dışarıya çıkan, pantolonunu düzelterek ve terden ıslanmış gömleğini kuşağına tıkıştırarak. Boş çadırın yarı gölgeli ortamında bizi fark etmemiş miydi, yoksa görmezden mi geliyordu? Onun gibi bir insan, herhalde asla gerçekten yalnız olmazdı, diye geçirdim içimden. Solgun ışık yüzünü gölgeliyordu. Işıltılı, mavi gözleri anlaşılan iyice yuvalarına gömülmüştü. Gömleğinin koluyla alnındaki teri silip burnunu çekti.

Şeremetyev ve ben hiç kıpırdamadan, sessizce duruyorduk. Ürkek bir hayvanı gözetliyor gibiydik. Çar geniş ve ra-

hat sandalyelerden birine oturdu ve bacaklarını öne doğru uzattı. Ardından bir kadehi ağzına götürüp içindeki birayı uzun uzun içti. Çenesinin kenarından boynuna doğru bira sızdı. Petro başını geriye yasladı ve

rahatlayarak şarkı söylemeye başladı. Kısa bir süre sonra uyuklamaya başladı. Şeremetyev ve ben birbirimize bakıp başımızı salladık. Gitme vakti gelmişti. Köşeme çekilip yumuşak bir battaniyenin altında uyumak istiyordum.

Ancak Feldmareşali duraksatan bir şey vardı. Elini kolumun üzerine koydu.

Anlamadım; ama Çar'a doğru çevirdiği bakışlarını takip ettim. Tam o sırada yarısı boş kadeh Pet-ro'nun elinden kayıverdi. Zeminde parçalandı ve bira dört bir yana sıçradı. Çar şangırtıyla beraber yerinden sıçradı, gözleri fal taşı gibi açılmıştı; ancak çevresini tam olarak seçemiyordu. Ayağa fırladı ve dengesizce yanındaki masadan destek almaya çalıştı; ama masa adamın ağırlığına dayanmadı. Masanın tablası kırıldı ve üzerindeki tabak ve bardaklar kayarak halının üzerine döküldüler. Yemekler ve bira halının üzerinde kocaman bir leke oluşturdu. Olup bitenlerin ardından Petro başını iki elinin arasına alıp sessizce inlemeye başladı. Sonra aniden, hiçbir ön belirti olmadan, ağzı köpürmeye başladı ve dev cüsseli adam kendi kendine vurmaya başladı. Bir yandan da bağırıyordu: "Bir daha olmasın... Hayır! Bir daha olmasın! Anne... Anne! Onu parçalıyorlar! Kan, kan, her taraf kan... Ben ne yaptım? Ben ne yaptım? Hayır, hayır İvan! Amcam benim! Bizi öldürmeyin! Bizi sakın öldürmeyin... Anne! Ben ne yaptım?"

Kendini yere attı ve acıdan kıvranıyormuşçasma büzüldü. Dizlerini kendine doğru çekti ve ağlamaya başladı: Bütün vücudu iç çekişlerle sarsılıyordu: "Ben ne yaptım?" ve "Kan, kan, kan... Ah hayır, çok korkunç!"

Gözleri yuvalarında dönüyordu. Dilini dudaklarının arasına sıkıştırdığını

görebiliyordum. Şeremetyev yanımda do-

nup kalmıştı. Çar bana Grigori'yi hatırlatmıştı. Zaman kaybetmemeliydik. Boris Petroviç'e dönüp: "Sen bacaklarını tut, ben gerisini hallederim" dedim.

Bütün korkularımdan sıyrıldım. Karşımızdaki yalnızca acı çeken ve yardıma muhtaç bir insandı. Petro'nun bütün uzuvları ıstırapla kasılıyor; bu arada o, anlaşılmayan, acı dolu sözler savuruyordu. Büyük savaş ve memleketime verdiği büyük zarardan ötürü aslında bu adamdan nefret etmem gerekirdi; ama şu anda bunu

umursamıyordum. Şeremetyev Çar'ın iki bacağını kavrayıp aşağıya bastırdı. Efendisinin güçlü bedeni şahlandı. Çar'ın kolları savrulan bir kürek gibi çarptı sadık generaline. Hezeyandan kimseyi, hiçbir şeyi tanımıyordu. Hiç duraksamadan yanma çöktüm, kasılan başını tuttum ve var gücümle göğsüme bastırmaya çalıştım. İki kolumu boynuna dolayıp yumuşakça sıktım. Sağa sola savurduğu kollarından hünerle sıyrıldım. Kasılmaları giderek zayıflıyordu. Şeremetyev'e baktım; hâlâ Çar'ın ayakları üzerinde oturuyordu.

"Bunun olacağını biliyordum!" diye söylendi. "Uzun at yolculuğu, kadınlar, ardından bol bira onu yordu tabii! Petro kendini bir Titan olarak görmekten hoşlanır; ama sağlığı hiç de iyi değil!"

Titanın ne demek olduğunu bilmiyordum, parmağımı dudağımın ucuna koymakla yetindim. Şeremetyev sustu. Petro sakinleşmişti; onu kollarımda sallıyordum. Yüzü ıslaktı ve ıslak koyu saçları şakaklarına yapışmıştı. Toz, duman, ter ve Darya Arsenyeva'yla yaşadığı aşk kokuyordu.

Çevreme bakındım. Menşikov ve iki kız kardeş komşu çadırda uyuyakalmış olmalıydılar. Göğsümdeki adam burnunu memelerimin arasına doğru bastırdı iyice, zor nefes alıyordu. Serbest kalan iki kolunu sıkıca yuvarlak belime doladı. Başını okşadım. Elbisemin üzerinde ağlıyordu. Şeremet-

yev artık sakinleşen Çar'm ayaklarının üzerinden dikkatlice kalktı. Bakışlarım çizmelerinde asılı kaldı. Tıpkı elleri gibi ayakları da, iri gövdesine oranla çok küçük kalıyordu!

"Yakınında olmalısın, Martha. Şimdi uykuya dalar. Onu bırakma. Kesinlikle kendisini yaralamamak. Her şey ona bağlı" dedi Şeremetyev ve acı bir

edayla yineledi: "Her şey." Başımla onayladım; saçlarımı okşadı. Ardından çadırdan dışarıya, huzursuz geceye çıktı. Çar ve adamları geldiğinden beri ateş söndürülmemişti. Şeremetyev'e sorular sorulduğunu işittim. Sonra ortalık yeniden sessizleşti.

Petro memelerimin üzerinde artık sessiz ve düzenli nefes alıp veriyordu. Dikkatlice bir iki örgü yastık çektim yanıma. Petro'nun başını göğsümden kaldırmaya

çalıştığımda, hemen karşı koydu ve kollarıyla sıkıca bana sarıldı. "Böyle iyi..." dedi Rusça, burnunu çekerek. "Beni sıkı tut, matka."

Bana "yaşlı kız" demişti! Yastıkları sırtıma dayamaktan başka bir seçeneğim kalmamıştı. Saçlarını okşamayı sürdürdüm. Çevremdeki mumlar usulca sönüyorlardı ve çadırın içi kararmaya başlamıştı. Rusya'nın haşmetli Çar'mı tıpkı ağlayan bir çocuk gibi kollarıma almış bir halde uyuyakaldım. Uykuya geçmek üzereyken, uzun zaman önce Ulrike Glück'ün yemek masasında sorduğu soru gelmişti aklıma: "Çar'ın kocaman iki kafası olduğu ve küçük çocukları yediği, doğru mu?"

Ertesi sabah yalnız uyandım. Çadır boştu. Çar gitmişti, Menşikov ve

Arsenyevalar'dan da hiçbir iz yoktu. Girişin tenteleri havaya kaldırılmıştı; çadırın içinde soğuk sonbahar rüzgârları esiyordu. Dışarıya çıktığımda, gün ışığı gözlerimi aldı. Çepeçevre bütün kamp hazırlığa girişmişti. Nihayet Darya'yı görmüştüm: Kız kardeşiyle birlikte Menşikov'un kıyafetlerinin ve değerli eşyalarının arabaya yüklenmesine nezaret ediyordu. Boynundaki ısırık izlerine ve emme çü-

rüklerine bakmamaya çalıştım. Çar'ın, sabahın köründe, kimseyle vedalaşmadan çekip gittiğini söyledi.

"Uyandığımda, çoktan gitmişti!" dedi hafif asık bir surat ama gizemli bir tebessümle.

Çar, Menşikov'a Ladoga Gölü'ndeki Nöteborg Kale'sini alma emri vermişti. Ruslar kaleyi iki hafta boyunca kuşatma altında tuttular ve ardından, kritik bir deniz savaşından sonra saldırdılar ve zafere ulaşıldı. O ekim ayında Menşikov kalenin Rusların eline geçtiğini ilan etti. Çar şükran duygularının ifadesi olarak Menşikov'u Boğazlar Birinci Valiliği'ne atadı. Ama kalenin adını değiştirdi. Neva Irmağı'nın hemen denize döküldüğü yer olduğu için Petro buraya Schlüsselburg (Kilit Kale) adını verdi. Menşikov'a yazdığı mektupta: "Kırılacak ceviz çok sertti! Ama Tanrı'ya şükürler olsun ki, onu kırmayı basardın!" diyordu.

Menşikov ise çocuksu bir gururla, mektubu her fırsatta, zaferin ardından yapılan tüm şölen ve kutlamalarda herkesin huzurunda okumaya kalkışıyordu. Menşikov ertesi ay Arsenyevalar'ı ve beni Moskova'ya gönderdi. Kışları kamp, kadınlar için hiç de keyifli bir yer değildi. Çar'ı kış gündönü-müne, yeni yıl bayramına kadar bir daha görmedim.

Şehir uyumuyordu, kuşku yoktu buna. Kar lapa lapa yağıyor; sokak, bulvar ve alanlarda, sabah alışverişi için sert havayla boğuşan seyyar satıcı arabalarının tekerlerinin yarışma kadar çıkıyordu. Şehrin girişinde, geniş caddelerdeki fenerlerin içinde yanan mumların zayıf ışıklarının erişemediği yerlerde, kar yağışı yüzünden yol yordam bulmak neredeyse olanaksızdı. Günün doğmasına, kar yüzünden daha da kasvetli olacak, zayıf aydınlığa biraz daha zaman vardı. Ah Sevgili Petro, ölümün o ana kadar benimle şehrimiz

arasında sır olarak kalacaktı. Düz cepheli yüksek evlerin taşları senin yasını gece boyunca saklayacaktı. Dört yüz köprünün altından akan sular şaşkınlıklarını mırıldanarak ifade ediyorlardı; bir tek Nevski Meydam'nda oynaşan kış rüzgârları itaatsizlik ediyor, haberi Rusya'nın geri kalanına yayıyordu. Batyuşka Çar'm kapris ve zorlamalarına her zaman sabırla göğüs germiş olan insanların yaşadığı geniş topraklara. Yalnızca birkaç saat daha: Rusya gündüzünün o solgun karanlığında İmparatorluk çanları bir kez daha hüzünle ve aynı tonda çalmaya başlayacaktı. Uyrukların ellerindeki işleri bırakacak ve diz çökecekti; her zaman yaptıkları gibi. Bu, seni sevindirecek bir tablo! Bütün Rusya ve bildik tüm dünya gözlerini senin şehrine

çevirecek. Senin hep istediğin gibi: Bütün bakışlar St. Petersburg'a, senin cennetine çevrilecek.

Feofan Prokopoviç sayesinde şehirle ilgili efsane sıkıntısı pek çekilmiyor, diye geçirdim aklımdan.

Petro'nun, ilk taşı Aziz Aleksander Nevski'nin Tötonları başarıyla yendiği yere koyduğu, söylencelerden biriydi.

Çar'm ormanda avda olduğu bir gün su içmek için bir su kenarında mola verdiği sırada tepesinde bir kartalın daireler çizdiği, sonra da yumuşak bir biçimde Çar'm omzuna konduğu da söylentiler arasındaydı. O su başı, Petro'nun sonradan şehrini kuracağı yerdi.

Üçüncü bir öyküye göreyse, Petro Schlüsselburg'un doğusunda, ele geçirilen İsveç kalesi Nyenşantz'm çevresindeki bataklıklarda yürüyüşe çıkar. Burada, nehrin bataklık kısmında bir adaya, Lust Eland'a rastlar. Tam o sırada bir kartal kanatlarını açar ve Çar'ı adanın ortasına sürer. Burada Petro bir kayın ağacı dalıyla yere bir haç çizer. Dalı yere bırakır ve: "İsa adına; burada Aziz Petro ve Paul adına bir kilise ve bir kale inşa ettireceğim!" der.

Bunlara ne ekleyebilirim ki? Bana bir tek gerçek kalıyor anlatacak. Marienburg'a saldırıdan sonraki yılın mayıs ayı ortalarında, Savaş Kurulu, Petro'nun emriyle, Schlüsselburg zaferini pekiştirmek üzere burada bir Rus kalesinin yapımına karar verdi. Baltık Ülkeleri'nden kazanılan toprakların korunması gerekiyordu. Çar ve Kurulu, Ladoga Gölü ile Finlandiya Körfezi arasındaki bataklık bölgede kalan

nispeten kuru sayılan bir noktada, Lust Eland'da karar kıldılar. Yine de, Petro adada Aziz Aleksander'in kemikleri için mezarı açtırdığında, bizler ayak bileklerimize kadar çamurun içine gömülmüştük. Başımızın üzerinde sivrisinekler vızıldıyordu. Uzun ve tekdüze tören boyunca kovarak başa çıkamadık bu sineklerle, hem de bunları bizden uzak tutmakla görevli hizmetliler olduğu halde. Ama canavarlar yine de azimle insanın kanını emiyorlardı. Onlarcasmın tepesinde uçuşmasına rağmen bir tek Çar kımıldamadan duruyor, Aleksander Nevski'nin tabutunun mezara indirilişini seyrediyordu.

Akşam kollarım sinek sokması ve kaşımaktan kabar kabar olmuş, yara içinde kalmıştı; korkunç görünüyordum. Darya, kabarıkların üzerine kefir sürmemi önerdi. Gerçekten de işe yaramıştı ve Çar hâlâ bu sevimsiz yerin ortasında kurmayı düşündüğü cennetten söz ediyordu.

Daha o sıralarda bile onun her sözüne inanmaya ve onun peşinden gitmeye hazırdım. Oysa maiyetine henüz girmiştim; gülme ve hazla dolu bir gecenin ardından kucağına bir sikke attığı bir kız olarak. Bundan daha fazlası değil ama daha azı da değil. Başka seçeneğim yoktu.

Prokopoviç, insanların St. Petersburg'un kurulduğu arazide, Çar burada inşa çalışmalarını başlatmadan önce hiç kimseciklerin oturmadığına inanıyor olmasından zevk alıyordu. Elbette bu çok saçmaydı; sonuçta İsveçli subayların oturduğu son derece büyük evlerden, konaklardan başka

Ladoga Gölü'nün bütün çevresi benim memleketimdeki köye benzer isba'hucm oluşturduğu wzVlerle kaplıydı.

St. Petersburg'un ilk ve gerçek eviyse, Petro'nun kendi elleriyle yaptığı kulübeydi. Yanında muhafızları olmaksızın, balta omzunda, sivrisinek kaynayan ormanların içine dalıyordu, çevrede birer hırsız çetesi halinde dolaşan ücretli askerler kol gezdiği halde. Onun için endişelenen Menşikov'un gönderdiği muhafızları taşladığı ve küfürle kaçırdığı söyleniyordu. Ormanda uygun, işlenmeye müsait ve yeterince güçlü genç ağaçları seçip uygun ölçülerde bizzat kesiyordu. Ahşap ev eninden çok

boya gitmişti ve pek özel bir konfora sahip değildi: Bir sofa ve iki odası vardı. Oturma odasındaki uzun duvarın ortasında, yılın neredeyse her mevsiminde ateşin eksik olmadığı büyük bir şömine yer alıyordu. Ocağın üst tarafındaki çengele bakraç asılabiliyor ve lahana çorbası ya da kaşa kaynatılabiliyordu. Kayraktaşı pencerelerinin birinin yanında, yine bizzat Petro'nun elinden çıkma bir masayla iki bank duruyordu. Eline ne zaman rende ve tahta geçirse, aklına güzel fikirlerin geldiğini, söylerdi. Petro'nun

bakanlarını, onun rende tezgâhında geçirdiği geceden başka hiçbir şey bu denli korkutamazdı.

Odanın içinde ayrıca çok sayıda boyanmış, kayraktaşı ve demir çemberlerle sağlamlaştırılmış sandık bulunuyordu. Bunlar ev gereçleri, Petro'nun aletleri ve benim kıyafetlerim için düşünülmüştü. Duvarda bir Avrupa haritası asılıydı. Bunun altında, köşedeki bir kaidenin üzerinde İsa'nın, ermişlerin zümrüt ve incilerle bezenmiş ikonaları duruyordu. Odadaki rahat görünümlü tek eşya, dar bir çini sobanın yanında duran ve üzerinde atkılı bir döşekle kürk battaniyeleri olan geniş yataktı. Ev, üzerinde, gökkuşağının ve şekerlemelerin bütün renklerini taşıyan taş sarayiarıyla yeni Roma'nm ve yeni Kudüs'ün yükseleceği bir temeldi. Nasıl oluyor da Petro

bu kulübeyle yetiniyor, yine de mimarlarını sürekli daha p-örkernli binalar yapmaları için teşvik ediyordu?

Ona göre başlangıcın, gözünde canlandırdığı sonla ortak bir tarafı yoktu. Kendisi için çok az şey istiyordu; ama Rusya'nın şöhreti için her şeyi.

Kulübe, Çar'm yeni kurulan şehrindeki ilk sarayıydı. Burası öyle bir şehir olacaktı ki! Batı'nın hükümdarlarında hayranlık uyandıracak ve Rusya'nın Avrupa'da bir güç olarak konumunu güçlendirecekti. İran'dan portakal ve limon ağaçları getirtti ve bahçelere nane, gül ve kâfurlar diktirtti; çünkü alışıldık pis kokular bu cennetin büyüsüne halel getirmemeliydi! Bir ulak yazlık sarayın bahçesinden ilk portakal çiçeklerini çadıra getirdiğinde Petro'nun geçirdiği sinir krizini hatırlarım. Bahçıvan çiçekleri zeytinyağının içinde taze tutmaya çalışmıştı. Yanımıza getirildiğinde, bütün bir demet çürük kokuyordu. Petro öfkeden çılgına dönüp asasını ulağın sırtında kırmış ve ona her bir çiçeği tek tek tütün yapraklarına sarmasını emretmişti. Yeni şehrin bütün cadde ve meydanları, camları Menşikov'un fabrikalarında üretilen fenerlerdeki çıralı çöp ve mumlarla aydınlatılıyordu; bu sayede, etrafta kol gezen eşkıyalar kolluk kuvvetleri tarafından hemen fark edilebiliyordu. Şehrin

anacaddelerinde ve kırk adaya bağlanan önemli köprülerde, Petro flagbaumt'ler, yani askerlerin nöbet tuttuğu bariyerler kurdurmuştu. Yalnızca hastasına giden doktorlar, kentin ileri gelenleriyle özel izin almış olanlar geçebiliyordu bunlardan geçiş kartları olmadan.

Ama şimdi, bu gece, pencereden bakınca, mükemmel boyutlardaki görkemli, dizi dizi evlerin hemen ardında, ilk mütevazı tahta baraka evlerin ve onların ardında da çamur, saman ve yosundan yapılma z>#tf'ların ve nihayet Kuzey'in cennet bahçesinin en fakirlerinin yaşadığı, rüzgârda parça-

lanacakmış gibi sarsılan kıt kanaat balmumuyla sıvalı tenteli çadırların yer aldığını biliyordum. Şehir bu haliyle yine de senin dünyanı yansıtıyor, sen istemiş olsan da olmasan da Petro.

Ama şehir yeni yüzyılın ilk yirmi yılında büyümüş, canlanmıştı! Nedense birden, şehrin kuruluşundan hemen birkaç ay sonra, Hollanda'dan gelip Lust Eland'a demir atan bir firkateyn yüzünden yaşadığımız yersiz sevinci hatırladım. Buzlu suyun üzerinde sallanıyordu ve Petro'nun adamlarına kış için tuz ve şarap getiren Hollandalı kaptanın ziyareti, vahşiliği Menşikov'u bile etkileyen ve Hollandalıları ziyadesiyle ürküten bir dizi şenliğe neden

olmuştu. Petro ertesi gün adamları fırtınalı havada bir sandal gezisine razı edebilmek için onlara kupalar dolusu içki içirdi. Bizler kısa sürede yine ayıldık. Bana kalırsa, bahriyeler beş yüz altın talerlik armağanlarla evlerine dönerken hallerinden fazlasıyla memnundular. Petro'ya göre bu ziyaret, kendisinin Avrupa'nın batısında umduğu tanınmasının ilk işaretiydi. Aynı yıl gelecek diğer gemiler için de aynı eli açıklığı göstereceğine dair vaatte bulunmuştu. Alnımı pencerenin soğuk camına dayadım. Belki ateş gibi kaynayan düşüncelerimi bu yolla serinletebilirdim. İşte, şu anda Petro'yla, sanki benimle birlikte

odadaymışçasına, öylesine, sessizce konuşup gülüyordum! Öylesine, tıpkı eski günlerdeki gibi, yoğurması için ayaklarımı baldırlarına koymuşum gibi. Küçük parmaklarıyla ayaklarımı ve parmak uçlarımı öyle ovuşturuyordu ki, içlerindeki yüzlerce küçük kemik kütürdüyor ve sinirlerim ısınarak soğuk bacaklarımın yeniden canlanmasını sağlıyordu. Ya da onun deyişiyle, baldırlarıma ateş basıyordu. Pencere camı görüntümü bana geri yansıtıyor, ışıldayan gözlerimi ve kızarmış yanaklarımı görebiliyordum. Fatonge ve inci tokalarımdan sıyrılıp yüzü-

düşen bir iki perçem saçı yana topladım. Huzura kavuşmalı ve önümdeki uzun saatler için düşüncelerimi toparlamalıydım.

Sonra, Rusya, Tanrı'nm izniyle, çanların eşliğinde yeni ¦mparatoriçesinin sağlığı için dua edebilirdi. Ama o an için arkamda hâlâ Menşikov horluyordu, tıpkı bir ayı gibi; başını ensesine doğru öyle düşürmüştü ki, küçük dili görünüyordu. Şöminedeki ateş bekleyiş saatlerince yanıp kül olmuştu. Birkaç kez kapıya vurulmuş, hızla açmaya koşmuştum. Ama gelmelerini ümitle beklediğim adamlar görünmüyordu bir türlü!

Beni imparator ilan etmeye yetkili Üst Kurul- Benim Üst KuruFum. Nerede

kalmışlardı acaba? Ölüm döşeğindeki imparatorlarının başında durmak üzere sarayda olmalılardı! Bu durumda onların sadakatine, ki öyle olduklarını kabul ediyordum, gerçekten güvenebilir miydim? Sayısız kez kellelerini kurtarmıştım. Ama şurası da kesindi ki işlerine geldiği zaman insanlar her şeyi unutuyordu! Genç emir erini adamları bir araya getirme göreviyle gönderdiğimden beri tekrar görmemiştim. Gökkuşağının ışıldayan, neşeli renkleriyle bezenmiş kışlık sarayda da gecenin şu saatlerinde neredeyse Petro'nun çocukluğundaki kasvetli Kremlin'inki kadar gözden uzak köşeleri, sonsuzca uzanan koridorları ve kıvrım kıvrım basamakları bulmak mümkündü! Sıradan bir emir erini bir perdenin arkasına çekip sonra da karanlık bir geçitten Neva'ya atsalar kim aldırış ederdi ki? Bunu neden daha önce

düşünememiştim? Belki de bedeni hantalca sarayın altındaki karanlık, kirli ve buzları çözülmüş suya düştüğünde, yalnız farelerin dikkatini çekmişti. Sonra da balıkçılar ottepelın ardından, balıkların di-diklediği cesedini karşı akıntıyla ağlarında bulurdu. Gerginlikten bileğimi ısırdığımı kanın tadını alınca fark ettim. Ulağım yakalandıysa ve öldürüldüyse, demek ki Dolgoruki-

ler planımdan haberdardı. Daha da kötüsü, o zaman çok değerli bir yığın saati boşa geçirmiş sayılırdım! Keşke Mensi, kov'u göndermiş olsaydım, basit bir hizmetli yerine! Nasıl bu kadar aptallık etmiştim?

Tam o sırada Menşikov, tükürüğü boğazına kaçmış olsa gerek, gürültüyle, sertçe öksürdü. Uykulu bir halde sandalyesinde doğruldu. Sudan çıkmış köpek gibi silkindi, sonra da ayağa kalkıp kollarını açarak koca gövdesini gerdi. Kısa uykunun ardından hayli diri görünüyordu. Uzun içki alemlerinden sonraki bu özelliğine her zaman hayret etmişimdir. Yanıma, pencereye geldi. Sandal ağacı ve misk karışımı

parfümünü bastıran alkol, ter ve uykusuzluğun verdiği bitkinliğin kokusunu soludum. Saçları dağılmış, gömleğin dantelâ-sı kaymıştı. Ayrıca gömleğinin

üzerinde, az önce içerken döktüğü kırmızı şarabın lekesi duruyordu Nazikçe gömleğinin yakasından tuttum, kayan dantelâsmı tekrar özenle bağlanmış düğüme tutturdum. Bir süre şaşkın gözlerle bana baktıktan sonra gülümsedi. Bu adamın her şeyini biliyordum; ikimizin de kaderi ayrılmaz şekilde birbirine bağlıydı. Menşikov pencereyi açıp pencerenin geniş pervazından biraz kar alarak içki ve uykusuzluktan kızarmış yüzüne sürerken sessizliği bozdu.

"Bırr, soğuk! İyi geldi! Güçlü bir fırtına kopacak gibi! St. Petersburg'un

bataklıklarmdaki kışa her zaman güvenebiliriz!"

Kendine gelmiş bir şekilde sırıttı; artık tamamen ayılmış-tı. Petro'nun küçük kitaplığının içinde soğuk bir rüzgâr esmeye başladığından pencereyi tekrar kapadım. Menşikov şöminenin yanma gitti, bir maşayla külü ve geride kalmış közü karıştırdı, üzerine becerikli bir şekilde yarılmış birkaç odun çattı. Alevler hızla taze ve kısmen hâlâ nemli odunlara sıçradı. İlk acı dumanın ardından oda yeniden, tıpkı bir kış 188

ormanı gibi tazelik kokmaya başladı. Menşikov bana döndü, erakla kaşlarını kaldırdı. "Kurul nerede kaldı? Ostermann serserisi yine yeni sevgilisiyle kayıp mı? Bir rahip oğlunu işe al, ondan sonra karıların etekleri altında ara ki bulasın! Ya Tolstoy? Başka zaman olsa Petro'nun kapısını aşmdırırdı!

Yanıt vermek yerine çaresizce omuz silktim.

"Kimi gönderdin yanlarına? Tanrı bilir ya, belki de Go-lizyn hâlâ yatağında horul horul uyuyordur, ne dersin Kate-rina?" diye sordu ısrarla. Yüzümden kaygımı anlamış olmalıydı. Ses tonu beni kırmıştı. Ben o anda, o sarhoş bir haldeyken, en iyisi olduğunu düşündüğüm şeyi yapmıştım. Durum şimdi değiştiyse, elimden bir şey gelmezdi!

"Eğer o kadar sarhoş olmasaydın, o emir erini göndermek zorunda kalmazdım! Kim bilir, belki de kesik başı çoktan Neva'da sürükleniyor dur; eğer öyleyse Sibirya'ya gitmek için kızaklarımızı hazırlayabiliriz, tabii yürümek istemiyorsak! Saçlarımı şimdiden kazıtsam iyi olur! Bu kadar mücadeleyi bunun için mi verdim sanıyorsun?" Sesimdeki korkuyu kendim de duydum. Yine de, Menşikov iki adımda yanıma gelince şaşırmıştım. Kocaman eliyle kararlı bir şekilde ağzımı kapadı.

"Hişt!" diye fısıldadı. "Duyuyor musun?" Başıyla kütüphaneyle Petro'nun öldüğü odayı birbirine bağlayan küçük kapıyı işaret etti. Kulak kabarttım ama bir şey duyamadım. Başımı sallarken eli hâlâ ağzımdaydı.

"Evet! Dinle hele!" dedi ısrarla.

Tekrar kulak kabarttım. Gerçekten de, Petro'nun odasından kesinlikle Blumentrost ve diğer şarlatanların sesine benzemeyen sesler geliyordu. Hayal kırıklığına uğramış bir kı-Zın ağlamasını andırıyordu bu. Menşikov beni serbest bırak-u; bense ona olduğu yerde kalmasını ima ettim. Parmak uç-

larımda kapıya yanaşıp sessizce kapıyı açtım. Petro'nun cansız bedeninin bulunduğu oda sessizdi; ama içerisi hâlâ mumların yumuşak ışığı altındaydı. Ancak damlayan balmumunun sıcak kokusunun üzerine çürük, tatlı kokusuyla ölüm yayılmaya başlamıştı çoktan, tıpkı bir çarşaf gibi. Ama bu yatağın önünde diz çökmüş kişiyi rahatsız etmiyordu anlaşılan. Yalnızca karanlık, yumuşak kadifeden yapılmış bir pelerin görüyordum. Başının arkası bir başlıkla gizlenmişti ve dar omuzları

ağlamaktan sarsılıyordu. Petro'nun elini eline almış durmadan öpüyordu.

Göz ucuyla, doktorların beni görür görmez korkuyla ir-kildiklerini fark ettim. Ölü Çar'm yanma kimseyi sokmama emrime karşı gelmişlerdi! İçimde kabaran hiddet yüreğimi titretti. Kızı tuttuğum gibi ayakları üzerine kaldırdım ve başlığın içine gizlenmiş ağlamaklı ve şişkin ama yine de oldukça güzel yüze baktım şaşkınlık içinde. Açık renk gözler, Petro'nun

gözleri! Israrla ve korkusuzca bana bakıyorlardı. Elizabet! Neden buradaydı ki, neden dışarıda, koridorda dadısının ve iki kız

kardeşinin yanında değildi? Öfkeden onu öyle sert sarsmıştım ki, dişleri birbirine çarpmış, salyaları çenesine bulaşmıştı. Yumuşak, huzur veren hantal vücudunun tüm ağırlığıyla kollarıma bırakmıştı kendini.

"Anne,yapma!" diye bağırdı ve bir hamleyle kendini benden kurtardı. Güçlü bir kız olduğunu ve pelerinin koyu renk kadifesinin kızıma beklenmedik bir hükümran görüntüsü verdiğini fark ettim. Bugüne kadar benim gözümde çocukken hep oynadığı porselen bebeklerden biri gibiydi oysa.

"Burada ne işin var? Buraya nasıl girdin?" diye çıkıştım. 0 buraya gelebiliyorsa, demek ki diğerleri de Çar'ın öldüğünü öğrenebilirlerdi.

"Ah, bu çok kolay oldu..." Etli dudaklarını öne çıkardı; gözlerinde kışkırtıcı bir parıltı vardı. "Koridor neredeyse

190

bostu; herkes yatağına gitmiş ya da sandalyede uyuyakalmış. Madame de la Tour Natalya'yı yatağına götürdü; çünkü öle-ekmiş gibi öksürüyordu! Fransız çekirge hazır gitmişken onun yanında kaldı. Anna ise..." Sesini kesmesi için göz işareti yaptım. En büyük kızım, Anna, Alman Kari Friedrich von Holstein-Gottorp'la yakında kıyılacak olan nikah hazırlıklarından başka bir şeyi düşünecek durumda değildi! Genç Dük bir erkek güzeli sayılmazdı hiç kuşkusuz: Omuzları daracık, çelimsiz biriydi; üstelik kekemeydi. Aslında onun gözü Elizabet'teydi; ama Petro bir Alman'a kız verme düşüncesine öyle hevesle kaptırmıştı ki kendini, kestirmeden en büyük kızını sunmuştu. Elizabet sırf beni kızdırmak için konuşmaya devam etti: "Kapıda en son bir tek şu genç asker vardı. Biliyorum, içeriye kimseyi sokmamak üzere emir almıştı." Gülümsedi. "Ama onu ikna ettim!" Pembe dilini bir kez dudaklarının

üzerinde gezdirdi kinayeyle ve tıpkı ciğere yaklaşmakta olan bir kedi gibi, sivri, küçük dişlerini göstererek tekrar gülümsedi.

Yüreğime korku inmişti. Çarevna Elizabet Petrovna asker düşkünü kızın teki! Porselen bebeklerden doğruca canlı, iri, kaslı oyuncaklara yönelmişti. Oysa henüz on beş yaşındaydı. Elizabet Rabe'nin beni Vassili'ye sattığı zamanki yaşımdan bir yaş küçüktü. Ama kızım, bu gencecik yaşında, Avrupa'daki tüm prensesler içinde en kötü şöhretli olanıydı! Petro küçük Elizabet'inin bir resmini evlilik çağında prens bulunan bütün Avrupa saraylarına göndermişti; ressam, kızımızı olduğundan birazcık bile güzel resmetmiş değildi. Hayır, kızımın tavşandudağı yoktu! Teni çiçek

hastalığından bozulmamıştı; dişleri beyaz ve hepsi de yerli yerindeydi. Buna rağmen Petro, Avrupa'daki tüm sarayların yağlıboya tabloyu teşekkür ve nazik bir iki sözle St. Petersburg'a neden geri postaladıklarını anlamıyordu! Kimse ona nedenini söyle- 191

meye cesaret edemiyordu! Oysaki ilk zamanlarda onu iste~ yenler hiç de az değildi. Büyüyüp de çocuk odasından çıkar çıkmaz, Kurlandiya Dükü'nün onu istediği söylentisi yayıl^j Yoksa Portekizli Prens Manuel miydi o? Saksonyalı August genç bir amca oğlundan, Saksonyalı Kont Albert'in oğlundan bahsetmişti. Petro, Elizabet'te ne görmek istiyorsa, onu görüyordu: Babasının gücünü, gülüşünü, onun yaşama zevkini almıştı. Daha çocukken bile, çocuk olarak ölmemeye kararlıydı. Elizabet'i Poltava'daki büyük savaşın olduğu yıl, saatlerce süren inlemelerin ardından getirmiştim dünyaya; önce bacakları çıkmıştı meydana. Ebe korkudan haç

çıkarmıştı, kafa beklerken vücudumdan küçük bacakların çıktığını görünce.

"Kutsal Meryem Ana aşkına! Bu da mı olacaktı!" diye bağırıp ellerini başına

koymuştu.

"Bu ne demek oluyor!?" diye sormuştu Darya bitkinlik içinde, kâfur ve limon suyuyla ıslatılmış bir mendili burnuna tutarken. Derin bir nefes alıp kalan bütün gücümle bir kez daha ıkınmıştım. Bu çocuğu bir an önce

dünyaya getirmek istiyordum yalnızca! Ebe küçük bacaklarından çektiği an Elizabet ilk, isyan dolu çığlığını atmıştı. Kadın bebeği kollarına alıp yumuşak yünle kurulamıştı, hazır tuttuğu ılık suda yıkamadan önce. "Sanki ekim yıldızlarının altında doğması yetmiyormuş gibi -bu bir kadın için en kötü işaret- bir de önce bacaklarıyla geliyor dünyaya! Bunlardan sakmılmalı! Bunlar kurt gibi vahşi olurlar!"

"Şimdi ne olacak?" diye sordu Elizabet sessizce.

"Sen ne düşünüyorsun? Ne olmalı şimdi?" Sesim yine istediğimden sert çıkmıştı. Elizabet gülümsedi, öyle ki, sanki aklımdan geçenleri okuyabiliyordu.

"Küçük Petro Çar mı olacak şimdi? Çareviç bile değil bir kere!"

«Evet; ama Aleksey'in oğlu! Ve bir erkek! Bu da yeter" diye ekledim keskin bir dille. "Erkek mi!" Elizabet hırsla burnundan soludu. "Bir adam onlarca yıl Schlüsselburg'un rutubetli zindanlarında tutuklu kalınca neye benzer biliyor musun? Ya da Sibirya'nın soğuğu kemiklerine işleyince?"

Sanki Petro'nun ruhu açık ağzından dışarıya çıkmış ve Elizabet'in kulaklarından kızının bedenine girmişti. Ayakta beklerken, kapıdaki askere aşık olmuştu; sonra hemen babasının ölüm döşeğinin başında gözyaşlarına boğulmuştu; ardından küçük yeğenini, taşları yazın bile buzla kaplı Schlüsselburg'un küflü zindanlarında

çürütmeyi düşünüyordu! Gerçek bir Rus'tu anlaşılan: Vahşi güzelliği, kederi, hüznü ve inadıyla her geçen an bana daha da yabancı gelen biri.

Başımı iki yana sallayıp ona açıklamaya çalıştım: "Her ne olursa olsun Elizabet, Petro Alekseyeviç'e bir şey olmamalı. Ona kötü bir şey yapılırsa, yapan ya da bundan sorumlu olan bütün Avrupa'nın gözünde bir kral katili sayılır ve asla meşru bir hükümdar olarak tanınmaz. Böyle olmasını ister misin?"

Yavaşça başını iki yana salladı. Tekrarladım: "O yaşamalı, her ne olursa olsun. İstikrar, Elizabet, istikrar."

Bana baktı ve onaylarcasma başını salladı. Bir an suskun kaldıktan sonra başını yana yatırdı, mumların titreşen ışığında gözlerine pelerin başlığının gölgesi düştü ve gözlerinin o hayret verici maviliğini söndürdü.

"Petro Alekseyeviç, Çareviç bile olmadığına göre ve erkek kardeşlerim de

yaşamadığına göre..."

Her sözcüğü dikkatlice tarttığı belliydi. Bu düşüncesi yüzünden onu tokatlamak istedim; ama yine de serinkanlılıkla sordum: "Evet, o zaman?"

193

Sözlerini dikkatle yan yana getiriyordu: "Şimdi, hepsi öldüğüne göre ve Anna da yakında bir Almanla evleneceğin-göre, o zaman..."

"O zaman?" diye yardımcı oldum merakla.

O zaman geriye bir tek ben kalıyorum! Babam beni severdi! O zaman şimdi ben neden Çariçe olamıyorum?"

O an ağlayabilirdim. Aşkın anlamsız bir rastlantısı sonucu ve doğanın şakası olarak benim kızım, Rusya'nın Çarev-nası olan şu tombalak, aklı bir karış havada, tembel yaratık karşıma geçmiş Çariçe olmak istediğini söylüyordu! Pet-ro'nun

imparatorluğu; muazzam zenginliği, kanlı yoksulluğu ve inanılmaz sefaletiyle kayıtsız şartsız onun ellerine bırakılsın istiyordu! Savaş ve barış, erkeklerin zevkle öptüğü yumuşak, etli ellerinin parmak uçlarında olacaktı. Politika, şu anda sadece ve sadece son peruk ve şapka modasını takipte kullandığı kafasında şekillenecekti! Bütün kışlaların kelimenin dosdoğru anlamıyla hanımefendisi olacaktı ha!

"Elizabet!" Yine iradem dışında gülme tutmuştu ve bir kere başladım mı, sonu gelmek bilmezdi. Güldüm, güldüm ve güldüm, ta ki böbreklerim

ağrıyana kadar. Doktorlar köşede üşümüş gibi büzüldüler. Blumentrost omuzlarını silkti. Kriz geçirdiğimi düşünüyor olmalılardı. Kızımın yüzü öfkeden kızardı ve neredeyse çığlık çığlığa: "Kes şu gülmeyi hemen! Bu benim hakkım! Benim en doğal hakkım! Çariçe olmak istiyorum!" diye haykırdı.

Petro Sarayı'nm eğlence bahçesindeki maymun gibi üzerime zıpladı. Beni

yumruklamasına ramak kalmıştı. Ama tam o sırada Menşikov yardıma geldi. Kızı tek koluyla kalın belinden yakaladı ve eliyle hemen ağzını kapadı. Elizabet tekmeler savurmaya başladı. Menşikov debelenmesine izin verdi; bense sesimi çıkarmadan onun bu halini izliyordum-

an kızlarımdan çok ölü oğullarımın annesiyim, diye A -«ündüm aniden. Ona bakınca kendimi tanıyamadım. Bu lice öfke ve kıskançlığı Petro'dan da almış olamazdı. Geri kış bir saray balosunda, Petro hastalanmadan önce, Eli-bet'in ölçüsüzlüğüne bizzat tanık olmuştum: Elizabet kendisiyle aynı yaşlarda bir kıza, zarif Natalya Balk'a beslediği uğursuz kıskançlığı ve nefreti o gün sergilemişti. Natalya, General Balk'la güzel Anna Mons'un,yani Petro'nun ilk sevgilisinin kızıydı. Natalya Balk o sıralar gencecik yaşma rağ-nıen Rusya'nın en güzel kızı sayılırdı ve kesinlikle hırslı biri değildi. Saray onun ayaklarına serilmişti. Natalya Balk o baloda dans kartına Elizabet'ten daha fazla teklif alınca, Elizabet zavallı kızı iki kez tokatlamış ve herkesin gözü önünde pistin ortasında saçından bir tutam koparmıştı. Petro gülmekten gözyaşlarına boğulmuştu; ama ben kavgayı hemen sona erdirmiştim. Natalya Balk kızımın ellerinden kurtarılmıştı. Hemen haftasında kızı çok uygun bir kısmet olan Prens Lopuçin'le evlendirdim.

Elizabet, Menşikov'un kollarında nihayet sakinleşti. Menşikov şaşkınlık içinde başını salladı.

"Sakinleştin mi, Çarevna?" diye sordu bırakmadan önce emin olmak için. Kız başıyla onayladı ve ağırbaşlı görüntüsünü biraz olsun koruyabilmek için pelerinini düzeltti.

Başını gururlu bir şekilde geriye attı; omuzlarına kadar inen elmas küpeleri mumların yaydığı ışıkta onun öfkesini yansıtarak parıldadı.

"Bizimle yan tarafa gel, Elizabet..." dedim onu yatıştırır-casma ve doktorlara başımla işaret ettim. Onlara verdiğim emir hâlâ geçerliydi: Hiç kimse, hiç kimse bu odaya adımını atmayacaktı! Kızımı önüme katıp küçük kütüphaneye doğru iteledim, ölü odasının kapısını aralık kalacak şekilde örttüm. Dikkatli olmak mazur görmek zorunda kalmaktan daha iyiydi. Böyle bir şey tekrarlamamalıydı!

Elizabet bana inat iki büklüm, önümde sıcak odaya doğ^ yürüdü. Menşikov'un canlandırdığı ateş ışıl ışıl ve sıcacık ya_ nıyordu. Kızım hiç oyalanmadan şaraba uzanıp Venedik işj renkli cam kadehlerden birini ağzına kadar doldurdu. Hırsla içiyor ve arada dudaklarını şapırdatıyordu.

"Tıpkı köylüler gibi içiyorsun!" diye serzenişte bulun. dum.

"Tabii, sen iyi bilirsin!" diyerek cevabı yapıştırdı hemen.

Menşikov araya girdi. "Çariçe! Elizabet! Şu anda yapacak başka işlerimiz var! Kesin şu zırvalıkları!"

Elizabet donakaldı ve Menşikov'a bir kedi yakaladığı fareye nasıl bakarsa öyle baktı. "Ne dedin, Aleksander Daniloviç? Çariçe mi?" Sözcüğü sorgularcasma uzatarak bana ba,ktı. Başını aşağı yukarı sallayıp kendi kendiyle konuşuyormuş gibi sözüne devam etti: "Elbette! İşte bu! Bütün bunlar sana yetmiyor! Hayır, annem daha fazlasını istiyor! Kendisini uygun görüyor! Artık önüne çıkacak ilk emir erini tahta oturtmanı engelleyecek kimse de kalmadı..." Menşikov'un bana engel olmasına fırsat

vermeden kızın ağzına öyle sert bir darbe indirdim ki, dudağı patlayıp kanamaya başladı. Elizabet korkunç bir çığlık attı ve elini dikkatle ağzına götürdü. Menşikov ona dantelli bir mendil uzattı. Bir süre ağır bir sessizlik hüküm sürdü odanın içinde. Şöminede yanan bir iki odunun çatırdayarak devrilmesiyle çıkan sesten ve kışlık sarayın çevresindeki rüzgârın

şömineden içeriye girip uğuldamasından başka çıt çıkmadı. Elizabet dudağmdaki yarayı yalayıp hınç dolu gözlerle bana baktı. Sonra elindeki mendili dekoltesine tıkıştırıp pelerinini çıkardı. Kadifenin altına Versay modasına uygun oldukça derin dekolteli, zengin işlemeli bir elbise giydiğini fark ettim. Acı turuncu rengindeydi ipek kumaş. Elizabet'in omuzları beyaz dantel bulutunun altında bir hayli baştan çıkarıcı görünüyordu; göğüs dekoltesi öyle derindi 196

ki neredeyse göğüs uçları belli oluyordu. Her iki bileğinde de uzun küpeleriyle uyumlu ağır bilezikler vardı. Zümrüt ve yakutlarla çiçek deseni verilmiş iri elmaslar ışıldıyorlardı. Göğüslerinin arasına inen damla biçimli kolye de aynı desenle işlenmişti- On bin köleyi üç yıl boyunca geçindirecek bu taşları öyle pervasızca taşıyordu ki, sanki oyuncaktılar. Sandalyesini ateşe doğru yaklaştırdı, işlemeli terliklerini çıkardı ve zarif dantel çorapların içindeki küçük ayaklarını taburelerden birine uzattı. Bir şölene gidecekmiş gibi giyinmişti. Onun geliş gidişlerini artık kontrol edemez olmuştum.

Şimdi, kendisinin hükmedemeyeceğini anlayınca, rahatlamış görünüyordu; ama yine de olayın içinde yer almak istiyordu. "Evet, Menşikov, planın nedir? Annem üzerinden iktidarı ele geçirmek mi niyetin? Ya da, bu odada neyi bekliyorsunuz? Duvarlar halen babamın ruhunu soluyor! Pencere camlarında görünen buğu korkularınızın buharı! Hayır, anne, bu soğuktan değil! İkiniz de utanma sıkılma nedir bilmezsiniz! Onunla yatağını paylaşıyor musun ara sıra?" diyerek Aleksander Daniloviç'e dönüp bir melek gibi gülümsedi. Onu tokatlamak istedim.

Menşikov ateşin ışığında öfkeden kızardı. Ağzının payını vermek yerine önce bana baktı. Onaylarcasma başımı salladım. Tekrar, az önce uyuduğu sandalyeye oturdu. Sürahiye uzandı ve önce Elizabet'e sonra kendisine şarap koydu.

"Hayır, Çarevna Elizabet. Bir gün, biraz daha yaşayıp yaşlandığında, sözlerinin aptalca olduğunu sen de anlayacaksın."

Elizabet güldü. "Hayır, Aleksander Daniloviç, umarım, Çevremdeki güzel vücutlu her erkekle yatmayı asla bırakmam! Ben annemin yerinde olsaydım, seninle olmakta hiç tereddüt etmezdim." Dudaklarını dolgunlaştırarak kahverengi lülelerinden biriyle oynamaya başladı.

Ürktüm. Elizabet ile Menşikov nasıl da tehlikeli bir cif olurdu! Ona taht karşılığı yatağını ve adını mı teklif ediyoH, yoksa? Aman Tanrım, bir kez olsun kendi kanımdan canım dan birine güvenemeyecek miydim? Bir hükümdarın dünya, sı dostlar ve düşmanlardan mı ibaretti, arası yok muydu?

Ostermann, Yaguşinski, Tolstoy, gelin artık!

Aralarına girip kendime de şarap koyarak ikisi arasında bir anda oluşan ilgiyi dağıtmaya çalıştım.

"Elizabet, Prens Menşikov çok haklı. Biraz yaşlandığında sana sadık kalması gereken bir adamla yatmamanın çoğu zaman daha iyi olduğunu öğreneceksin."

Sözlerimin ruhuna işlemesine çalıştım, o şaşkınlık içinde dudaklarını büzerken. "Yaşlandığımda mı? O zaman bir yığın kırışıklıktan başka ne kalacak ki geriye? Elbette kimse istemez beni o zaman!" diye itiraz etti küstahça.

Bu yanıtı duymamış olmak isterdim. Şöminedeki alevler gözümün önünde dans ediyordu. Işıltıları gözümü aldığından bakışımı başka yöne çevirdim. Doğruldum ve Elizabet'e açıklamaya çalıştım: "Mademki buradasın, neler oluyor, öğrenmelisin: Dolgorukiler küçük Petro Alekseyeviç'i tahta çıkarmaya çalışacaklar. Eğer bu gerçekleşirse, Menşikov'a Sibirya yolu görünür. Tabii bize de..."

"Dolgorukiler mi? Vassili Dolgoruki benim kum'um. Vaftiz babam ve ailesi bize neden böyle bir şey yapsın ki?" diyerek sözümü kesti.

"Aleksey yüzünden tabii ki" dedim yalnızca.

"Aleksey, tabii ki!" Gözleri yeniden Menşikov'a kaydı; o ise gözlerini alevlere dikmiş, elindeki kadehi döndürüyordu. Yine etkilenmiştim elimde olmadan; Elizabet'in sağlam kaynakları olmalıydı. Üvey kardeşi öldüğünde, kendisi henüz çocuktu. Gerçi o günlerde sarayda hüküm süren dehşet ve çılgınlıktan nasibini almayan kalmamıştı ya!

198

Sibirya'da! Tam tanrılara göre bir manzara!" bir ifadeyle güldü. "Sınırda inmek zorunda

lacaksm Aleksander Daniloviç, samur kürklü kızaktan • n samanla dolu bir arabaya bineceksin! Tıpkı kış günü bir

re götürülen bir domuz gibi; şüphen olmasın! Peki ya son-

? Belki bir balta satın almak için yanında birkaç kapik olur. cv yapmak için acele etmek zorundasın ama..." Sesi ince ve sertti, tıpkı sarayın karanlığında kolayca bulunsun diye cücelerinin boynuna takılan küçük çanlar gibi.

Aleksander Daniloviç vurmak ister gibi baktı.

Hiçbir şey duymamış gibi konuşmamı sürdürdüm: "Ayrıca küçük Çar büyükannesini, Yevdokiya Lopuçina'yı manastırdan çıkarır. Ve kafalarımızı kazıtıp bizi bir manastıra tıkar. Çünkü o zaman, Elizabet, sen ölen Çar'ın evlenmemiş kızından başka hiçbir şey olmayacaksın, yani senden korkmasına gerek kalmayacak! St. Peterburg'u da terk edecek

ve..."

"Hayır! Bunu yapamaz!" diye heyecanla bağırarak kadehi hızla küçük masaya indirdi. Kadehteki şarabın bir kısmı dışarı fırladı.

"Neyi yapamaz?" diye sordum hayretle.

"St. Petersburg'u terk edemez! Bu babamın onca çabasına ihanet olur! İkinci kez ölmesi gibi bir şey..." Sesi giderek sönüyordu.

Yine aynı düşüncelere kapıldım: Ne tuhaf bir kız. Babasının hayallerine ihanet edilmesini manastıra kapatılmaktan daha kötü buluyordu!

"O halde, burada bizimle birlikte beklemelisin!" diye onun adına karar verdim. "Neyi?" Bir yudum şarap daha içti ve yeniden Menşikov'a baktı.

"Gizli Üst Kurul'u" diye bilgi verdi özetle Menşikov.

Elizabet alaylı bir şekilde güldü ve kadehinin renkli ke meşini alevlerin önünde oynaştırdı. "Şu bok çuvalları! p ufak tehditle karşılaştıkları an altlarına yaparlar ve her osu rukta korkudan titrerler. Bana Ostermann'ın da aralarınd olduğunu söylemeyin sakın!"

Küçük ayağını uzatıp Menşikov'u kışkırtmak istercesine elini adamın baldırmdaki dantelden içeri soktu. Başımı çevirdim. Petro, Ostermann'ı sarayın en kafası çalışanlarından biri kabul ederdi. Bochumlu papazın oğlu, kocamın emriyle kontluğa ve başbakan vekilliğine kadar yükselmişti. Büyük Kuzey Savaşı'nı sona erdiren anlaşmayı Nystad'da o imzalamıştı. Benim ölümümden sonra Tanrı Rusya'yı Elizabet'ten korusun, diye geçirdim aklımdan.

Menşikov ve ben sözbirliği etmişiz gibi, sustuk. Elizabet çıplak omuzlarını silkti ve bir şarkı mırıldanmaya başladı. Bir süre sonra bu da aptalca geldi ona ve susarak ifadesiz bir yüzle alevlere dikti gözlerini.

İlk kurşuni aydınlık neredeyse habersizce perdelerden içeriye sızmaya başlamıştı. Ama gece hâlâ hükmünü sürdürüyordu. Göğün sararması ve gündüzün, kısıtlı saatlerle sınırlı gri ışığıyla parıldamasma daha en az üç saat vardı. Şehir kardan mantosuyla karanlıkta ışıldıyordu. Kışlık sarayın çevresindeki konakların ve evlerin camları buz kristalleriyle kaplıydı ve pervazlarda küçük sarkıtlar asılıydı. Hizmetçi ellerinin bunları temizlemek üzere sivri tahta raspalara davrandıklarını görür gibi oluyordum. Eskiden,

çocukken, bu sarkıtları ağzımıza sokar, iştahla yalardık. Tadı tozlu olurdu, çok garip.

Arkamda yine Elizabet'in sesini duydum:

"Babamı sevdin mi?"

Buna verecek yanıt bulamıyordum.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

adoga Gölü'nden başlayan ve uçsuz bucaksız Rusya üzerinden imparatorluğun tam kalbine, Moskova'ya yaptığımız ilk yolculuk hiç bitmeyecek sanmıştım. O kış, mola verdiğimiz posta istasyonlarında söylenenlerden de hatırladığım kadarıyla, en sert kışlardan biriydi; kızaklarımız kara saplanıyordu sık sık. Buz ve kar fırtınalarına yakalanıp ölen yolcular oluyor, kurtlar açlıktan yollara, evlere kadar iniyordu pervasızca. Moskova'ya Noel'den önce sağ salim varabilirsek şanslıydık! Darya Arsenyeva da dahil herkesin korku ve sabırsızlıktan bütün cinleri tepesindeydi. Arabamıza koşulmuş güçlü kuvvetli, benekli atları acımasızca kırbaçlıyordu. Akşam olduğunda hayvanların ağzı köpük içinde kalıyor ve derileri kanlı kamçı izinden geçilmiyordu. Mola verdiğimiz yirmi dört posta istasyonundan her birinde

hayvanların değiştirilmesi gerekmişti. Faytoncumuz, ya da Menşikov'un çiftlik kahyası, Çar'm elçisi sıfatıyla keyfince en uygun atları seçiyordu; hak geçmiş geçmemiş hiç aldırmıyordu. Çünkü hâlâ her bir Rus'un malı aynı zamanda Çar'ın da malı sayılıyordu. Moskova'ya yaklaştıkça hanların görünüşü de giderek

güzelleşiyordu. İmparatorluğun batısındaki gibi domuz ve tavuklar bizimle birlikte konuk odalarında ağırlanmıyordu, aksine onlar için ahırlar vardı.

Çoğu handa ana salonun kalbini etrafı taşla örülü şömine ya da çinili bir soba oluşturuyordu. Mutfaklarda lahana yemekleri ya da patates ve sebzeli tavuk çorbası çıkıyordu. Ayrıca eritilmiş peynire ya da füme ete sarılı, esmer buğdaydan ya. pılma krep, blintşikî'Yer yapılıyordu. Soğuk kış gecelerinde dışarıdan bu mekânlara girer girmez nemli kürklerimizden duman tütmeye başlıyor ve bir yığın insanın ürettiği ısı ve koku, günün uzun taze havasından sonra yorgun ruhuma adeta darbe

indiriyordu. Bu izlenim ancak bir iki kadeh votkadan sonra geçiyor; ama yine de, diğer yolcuların yanında banklarda yatmak zorunda kalmadığımız bir oda bulmak beni sevindiriyordu.

Schlüsselburg'dayken bizi bekleyen bu yolculuğu öğrendiğimde, Moskova'ya giden karla kaplı zahmetli yolu aşacak iyi ve rahat kızaklar getirmiştim gözümün önüne. Ama Menşikov, Noel'den sonra geleceği Moskova'da rahat etmek için maiyetinde işe yarar kim var kim yoksa hepsini bizimle birlikte göndermişti. Konforlu yolcu kızaklarını, bagaj, erzak ve yolculuk için gerekli donanımı taşıyan bir alay güçlü ve geniş yük kızağı izliyordu. Menşikov'un askeri ve siyasi danışmanlarından birkaçı, iki mabeyinci ve üç içoğlanı, bir nakkareyle iki tromboncusu, bir zenci ve bir cüce ailesi, üç yazıcı, ayrıca üç şarkıcı ve bir Ortodoks papazdan oluşan yarım kilise korosuyla birlikte yolculuk ediyorduk. Bunlara ek olarak, besili iki aşçı kalfasıyla iki aşçı saymıştım. Bunların çoğu posta istasyonlarında, domuzlar gibi ahırda, gece üşümemek için samanlara sarılarak yatıyordu. Arsenyevalar ve ben küçük odalarda dip dibe uyuyorduk. Darya yatağını hizmetçilerine önceden ısıttırıyordu; zavallılar sonra soğuk eşikte, birbirlerine sokularak uyumak zorunda kalıyorlardı.

Kızaklarımız Schlüsselburg'la Moskova arasındaki yedi yüz on yedi verst'i altı günde de alabilirdi, dört haftada da. Bu

v,avada, Darya'nm görüşüne göre, daha çok sonuncusu geçerli olacaktı. Gün ağarırken, ortalık hâlâ kapkaranlık olduğu halde Arsenyevalar, Anna Menşikov ve ben kızağımıza binmiştik. Rengârenk boyanmış, tahtadan küçük bir evdi bu. İçerisindeki sıralar yumuşak minderlerle kaplanmıştı ve

her birimiz dizlerimizin üzerine vizon kürkten birer battaniye örttük. Kürklerin altına ayrıca içlerindeki kor halinde kömürü besledikleri kapalı bakır mangallar yerleştirmişti hizmetçilerimiz. Güneş kendini ancak saat onda gösterdi, belli belirsiz. Gözlerimiz gökyüzünde hasretle günün ilk mavi ve kırmızı ışıklarını aradı. Sabah saatlerinde, hancının önümüze kahvaltı olarak koyduğu, üzerine bir parça tuzlu tereyağı eritilip dökülmüş irmik lapası ve demli çay sayesinde midem sıcaktı. Gerilere dönüp, Marienburg'a tek başıma yaptığım soğuk, suskun yolculuğu düşününce nasıl da hayret ediyordum. Şu anda yaptığımızla ne kadar tezattı! Rahatlık, güzel yemekler, bitip tükenmek bilmeyen gülüşmeler ve Arsenyevalar'm hikâyeleri! Anna Menşikova bazen ayrı bir kızakta seyahat ederdi, duruma göre, canının muhabbet isteyip istememesine göre. Yine de, eminim, hiçbir şeyi kaçırmıyordu.

Kızağın küçük, kafesli penceresinden görünen manzara, parlak kar örtüsünün altında bir günden diğerine farklılık gösteriyordu. Gelip geçen zamanı ancak tek tek olaylardan ölçebiliyorduk: Örneğin, arabacımızı kızağımıza sığınmaya zorlayan fırtına. Biz dama'lar edepsiz şakalarımızla adamın kulaklarını kim kızartacak diye iddiaya tutuşmuştuk ve iddiayı Varvara kazanmıştı. Ya da, kurtların bir akşamüstü açlıktan uluyarak kızağımızı kuşatması. Varvara Arsenyeva uzayan, yalvaran sesleri duyunca sinirlenmiş ve arabacıya seslenmişti: "Kırbaçla şu meretleri de, def olsunlar! Bunları başımıza Yevdokiya Lopuçina musallat etti! Cadı karı! Bunlar Şeytanın türemeleri!"

Tek başına arabacının gayretiyle kurtlar uzaklaşmaymca biz de oturduğumuz yerlerin altındaki sandukalardan diğer kırbaçları çıkarıp hayvanlara vurmuştuk.

Kurtların gözleri kızağın yan tarafındaki meşalelerin ışığında parlıyor, bu cimri kış ve onun sefaleti çenelerinde salyaya dönüşüyordu. Sonunda, Menşikov'un

mabeyincisinin kızağı yanımıza geldi ve sağa sola koşuşturarak uluyan birer kürk, diş ve kan yumağına dönüşmüş hayvanlara ateş açıldı. Dört kurt için yirmi beş kurşun sıkmak zorunda kalmışlardı. Akşam, olayı düşündükçe, domuz yağında pişirilmiş iri, beyaz fasulyeleri yerken hâlâ ellerim titriyordu. Menşikov'un adamları ise kahramanlıklarıyla ışıldıyorlardı.

Baltık Ülkeleri'ni geride bırakmış olmaktan memnundum; görünüşleri beni üzüyordu. Reval'den Riga'ya, her şey savaş yüzünden baştan aşağıya talan edilmişti. Bir zamanların gururlu şehirleri artık haritada yalnızca birer addı. General Şeremeryev onca ganimetle ne yapacağına gerçekten de şaşırmıştı. Bir den-ga'ya bir koyun, hatta bir çocuk satın alınabiliyordu. Bir insan yarım kapik bile etmiyordu! Önceki yaşamım duman içinde başlamıştı. Yine de bunu düşünmek istemiyordum; aklımda şu an sadece Noel vardı. Menşikov beni Daiya'nın yanma nedime olarak vermişti. Bu da, küçük bir maaşa, bir hizmetçiye ve Darya'nm terem'inde kendime ait bir odaya sahip olacağım anlamına geliyordu. Ama sonsuza kadar Darya'nm merhametine sığınmak niyetinde değildim. Bir nedime bugünle yarın arasında kendini sefalet içinde sokakta bulabilirdi.

Neyse ki Menşikov bana, yolculuğa çıkmadan önce, bir kese altın vermişti; bununla, Darya'nm gözetiminde, bir miktar sandık eşyası satın alacaktım. Ona teşekkür etmek istediğimde, Aleksander Daniloviç gözlerini bana dikip, "Genç Bayan Martha, senin bildiğin ama benim bilmediğim bir şey var. Göreceğiz... Altını akıllı kullan!" demişti.

Keseyi avcumun içine koydu ve parmaklarımı kapattı. Şaşkınlıktan bakakaldığım için elimi manşonumun içine sokmayı unuttum. Ben sözlerini zihnimde yorumlayana ve cömertliği için elini öpene kadar, o, paltosunu kuşandı, kürk şapkasını alnına dek iyice indirdi ve kaim kar örtüsünde bata çıka Schlüsselburg'un kapısına geri döndü. Ağır çizmeleri el değmemiş karın üzerinde kocaman çukurlar açıyordu.

Onu tekrar birkaç hafta sonra, Moskova'da görecektik.

Darya huzursuzlanmaya ve pencereden daha dikkatle bakmaya başladığında, üç haftadan beri yolda olmalıydık. Kız kardeşi Varvara'yı dürterek pencereden dışarıyı, gümüşsü arazinin önündeki tıpkı sonsuz bir çizgi gibi uzayan karanlık ormanları gösterdi. Dışarıda benim dikkatimi çekecek özel bir şey yoktu. Oysa, o solgun ışık ve tekdüze karda, Darya, Moskova'nın çevresini tanımıştı; tıpkı ben, kendi evimin çevresindeki her tarlayı nasıl tanıyorsam öyle.

İki gün sonra, geceyi geçireceğimiz posta istasyonuna varmak üzereyken, Darya kızağı durdurttu. Heyecandan yanakları kızarmıştı ve elimi, isteksizliğime rağmen kürkümün içinden çekeledi.

"Gel, Martha, gözlerinin daha önce görmediği bir şey göstereceğim sana! Hadi, çizmelerini giy ve gel!"

Benden hızlıydı. Darya vizon kürkünden battaniyesini bir pelerine dönüştürerek kızaktan karın üzerine atladı. Dizlerine kadar kara gömüldü. Ama neşeyle gülüyor ve bata çıka ilerlemeye devam ediyordu. Onu takip ettim, yolun kenarında aynı şekilde dizlerime kadar kara batarak. Darya bir oğlan çocuğu gibi uşaklardan birini ıslıkla çağırıp ondan yolun kenarında küçük tepeye kadar uzanan bir patika açmasını istedi. "Gel, gel hadi!" diye seslendi sabırsızca bana birkaç kez omzu üzerinden ve adamı izlemeye devam etti. Önümde aceleyle yürüyordu, birkaç kez pelerininin kenarlarına takılarak

tökezledi; ama gülerek, çıplak ellerinde ve ateş gibi yanan yüzündeki karla hemen doğrulup yoluna devam etti. Küçük tepenin zirvesine geldiğinde durdu, benim

yanına varmamı bekledi. İnce kolunu omzumun üzerine koyup diğer eliyle

ayaklarımızın altında uzanan engin düzlüğü gösterdi.

"Sperling Dağı'ndayız! İşte bak, Martha, önümüzde yatan şeye bak! Dünyanın en güzel şehri. Baksana! Moskova! Moskova!" diye bağırdı peş peşe.

İki bin kiliseli şehir önümüzdeki sonsuz düzlükte boydan boya uzanıyordu. Bu kadar büyük bir şehri daha önce hiç görmemiştim. Nerede başlıyordu, nerede bitiyordu? Bütün büyüsüyle ve akıl almaz boyutlarıyla Rus İmparatorluğu'nun kalbi arsızca ve gururla gözlerimizin önüne seriyordu kendini. Güneş soluk bir halde batmak üzereydi. Ama şehrin binlerce kubbe ve kulesi yine de altın gibi ışıldıyor, her biri kendine özgü ışıklarını yaşama ve akşama sunuyordu. Tayga'nın gece rüzgârı yeni başlamıştı; kentin evlerinin, cadde ve sokaklarının gürültüsünü adeta bulunduğumuz tepeye taşıyordu. Şehrin nabzını elimde tutuyordum sanki, damarlarında dolaşan kanı hissedebiliyordum. Kırbaçlar saklıyor, kadınlar gülüyor, çocuklar bağrışıyor ve kabak'l&rdaki erkekler küfrediyorlardı. Ahırlarda böğüren hayvanları, nehrin değirmen çarklarına çarparak çağlayışını, at nallarının şehrin kaba taşlarla kaplı caddelerindeki takırtısını duyabiliyordum. İlk kokular burunlarımıza gelmeye başlamıştı! Kabak'l&rdaki yemeklerin, ara sokaklardaki atık suların, pazarlardaki ve sokaklardaki çöplerin, tüccarların yağ ve parfümlerinin, binlerce insanın ve bunların çıkardıklarının kokuları; mutlu, kederli binlerce yaşamın kokusu.

Moskova benim oldukça iyi tanıdığım Marienburg'danya da Ernst Glück'ün odasında sadece resimlerini gördüğüm Riga'dan çok farklı inşa edilmişti. Şehir kapılarını görebili- ¦!

rdum; ama bir bütün halinde surları yoktu buranın. Şehir olcı bir salyangoz kabuğu gibi, kendi içine ve çatıları akşam •ineşinde parıldayan binalardan oluşan canlı bir kalbin çev-esinde kıvrılıyordu. Her boyutta ve farklı mimari özellikteki onca bina, Moskova Nehri ve onun küçük bir yan kolu olan Yausa'nın oldukça geniş ve heybetli akan yatağına doğru sıkışmış mahalle

ve tarlalardan oluşan bir kuşakla çevriliydi. Şehirde bir imar düzeni fark edemediğimden şaşkınlık içinde Darya'ya döndüm. "Diğer bütün şehirlerden farklı görünüyor, Darya! Demek istediğim" diye ekledim hararetle, onu gücendirmemek için, "benim memleketimin Alman ve İsveç

şehirlerinden çok farklı!"

Güldü ve kollarını yine. şehre doğru uzattı.

"Moskova Doğu'dur Martha! Bunun, Çar Petro'yla ve onun Avrupalı büyük güç hayalleriyle hiçbir ortak tarafı yoktur! Biz sertlikle, mahrumiyetle ve katı

tutumumuzla büyük olduk! Kendimize karşı katı tutumumuzla! Başıboş gelenekleri ve özgürlüğüyle Novgorod'un ne hale geldiğini biliyor musun? O şehri yenmiştik ve şimdi maziye gömülüyor. Biz Moskovalılar aslen Tatar'ızdır! Vahşi ve gururlu! Sokaklarımızda ne kadar Tatar dolaştığını göreceksin!"

Gözkapaklarmı şakaklarına kadar çekip yüzünü korkunç bir hale soktu. Güldüm; ama o başını bir kez daha aşağı yukarı sallayıp bakışlarını yeniden şehre çevirdi. "Şu karşıda gördüğün yerleşimler, posacFla.r, şehrin neredeyse bütün dükkânlarının bulunduğu mahalleler. Dükkânların çevresindeki yapılar da dükkân sahiplerinin evleri, bahçeleri ve ahırları! Onların hemen yanında bu dükkânlarda çalışanlar yaşar. Ayrıca yüce Çar'ın ülkeye davet ettiği zanaatkarlar, sanatçılar ve bahçıvanlar oturur! Şurada, Yausa'nın ve iki yan kolu Neglinnaya ve Klyazma'nm çevresinde

Moskova'nın değirmenleri yer alır; onlar olmasa şehir ekmek bulamaz!

Moskova Nehri'nin çevresinde, baharda su altında kalan tar-lalar bulunuyor. Bu tarlalardan en iyi meyve ve sebze dağılır bütün ülkeye."

"Şehrin dışında kalan şuradaki yerleşimlerde kimler oturuyor?" diye sorarak sözünü kestim.

Omuzlarını silkip hiç düşünmeden yanıtladı: Çar'a, onun soylu sınıfına ve zengin şehirlilere hizmet veren köle ve köylüler. Rus halkının karıncaları, aslında! Onları düşünmeye gerek yok!" Bu sözün üzerine söylenecek sözüm yoktu. Belki ailem de onların arasındadır, diye geçirdim aklımdan. Belki de sürüldükleri yer burasıdır. Darya konuşmasını sürdürdü: "Ama aralarında kunduz avcıları, balıkçılar, şahin yetiştiricileri, köpek bakıcıları ve ahır oğlanları da yaşar. En dışarıdaki evler de balcıların mahallesi! Orada arıcılar ve arıları yaşar. Oradan uzak dursan iyi edersin, yoksa bütün vücudunu sokarlar. Ama en iyi bal oradan çıkar!" Güldü ve dudaklarını yaladı.

Bir süre düzlükte yayılan renkli, gürültülü karışıklığı seyrettim.

Birden Darya şehrin tam ortasından gökyüzüne yükselen üç kuleyi gösterdi. "Şuradaki! O Kremlin, tüm sarayların sarayı! Çevresindekiler de soyluların,

hizmetçilerin, zanaatkarların, terzilerin ve sanatçıların evleri,yani Çar'a hizmet eden herkesin! Şehir içinde şehir."

Kürkünü ensesine kadar çekti. Güzel yüzü, tıpkı yaprakları açılan bir çiçek gibi çıkmıştı yumuşak yakadan. Kararını verdi: "Yerleşir yerleşmez gostini dvor'z giderken seni de yanımda götüreceğim, o zaman görürsün!"

"Gostini dvor ne?" diye sordum merakla.

Güldü ve ellerini şaklattı. "Belinde bir torba altınla dolaşan kadınların cenneti! Aleksander Daniloviç sana altın ver-

,. naS1l olsa, öyle değil mi?" Yoklarcasma bana baktı. En iyinin, doğruyu söylemek olduğunu düşünüp, başımla onay-1 dim- Bunun üzerine devam etti: "Orada en güzel tovar'la.r bulunur! Gerçekten, insanın arzu edebileceği en güzel mal-ıar! Yan yana dizilmiş yüzlerce tezgâh dolusu değerli metaller ham ve işlenmiş değerli taşlar, ipek, kürk, keçe, sırma ve... Aman neyse, kendi gözlerinle görürsün!" Tekrar güldü ve bakışlarını yeniden kente çevirdi. Memleketine son kez, uzunca bir bakış attıktan sonra beni kolumdan kavrayıp: "Gel, hemen gidelim, karnım çok acıktı! Mola yerinde

şimdi en alasından yağlı somonla patatesli lavaş ve üstüne çayın yanına, karabiberli çörek yapılacak! Ve kendimi kaybedene kadar kadehler dolusu Moskova votkası içeceğim! Yarın yolumuz uzun; çünkü bir sürü kontrol noktasından geçeceğiz. Ayrıca selamlamak zorunda kalacağımız bir sürü kızakla karşılaşacağız!" dedi.

Karda tökezleye tökezleye tekrar kızaklarımızın yanına indik. Varvara Arsenyeva bizi keyifsiz karşıladı. Ayaklarının dibindeki bakır mangalın içindeki kömürler

soğuduğundan, mızırdanıyordu: "Nerede kaldınız yahu! Sizi beklerken üşüttüm işte!" Anna Menşikova bol işlemeli eldiveninin içindeki elini kızağın penceresinden dışarıya çıkarıp kalkış için işaret verdi. Akşam kaldığımız handa bütün maiyet ikram edilen taze ekmekten, yağlı somondan, taneli havyardan, salamura ve füme av etinden, kızarmış kümes hayvanlarından, taze kaşardan, bol baharatlı sucuktan, buharı tüten dilli ve sakatatlı çöreklerden, bol baharatlı turp ve lahana yemeğinden ve hardalla krema sosuna yatırılmış yumurtalardan öyle bolca yiyip içmişti ki, bırakın

lokantacının kilerinde bir fıçı votka ya da cin kalmasını, adamın başında saç bile kalmamıştı. Küçük grubumuz Moskova'ya varış heyecanından tıpkı arı kovanı gibi vızıldıyordu. Anlatılan hikâyelerin

hepsini can kulağıyla dinliyordum: Karşılaşacağım insanlar bundan böyle beni de ilgilendirecek olan oldukça garip gelenekler. Gece onca isim ve hikâyeden dolayı başım çatladığın, dan, beni bekleyen bilinmezler için güç toplamamı sağlayacak ağır bir uykuya daldım.

Menşikov'un konağı o ana dek gördüklerim arasında en geniş ve zengin olanıydı. İlk para kazanmaya başladığında kendisine Kremlin Sarayı'nın yakınlarında taştan bir ev inşa ettirmişti. Bir süre sonra Petro'nun değerli dostu Franz Le-fort ölünce

görkemli evi, Kremlin'den sonraki en büyük ev boş kalmıştı. Çar, evi arkadaşı Menşikov'a hediye etmiş, Aleksander Daniloviç ikinci kez söylenmesini beklemeden Lefort'un sarayına taşınmıştı. Kısmen ahşap, kısmen taş ve kısmen de briketten yapılmış geniş bir evdi. Tahtaların da küp taşların da derzi özenli bir şekilde katranla alınmıştı. İçerideki duvarlar rengârenk sahtiyanlarla ya da Menşikov'un Petro'yla birlikte çıktığı büyük gezi sırasında Hollanda ve Felemenk ülkelerinden getirdiği halılarla kaplıydı. Moskova o zamanlar, benim şehre ilk gelişimde, neredeyse tümüyle ahşaptan inşa edilmişti. Çürük ahşap binalar sürekli yangın tehdidiyle karşı karşıyaydı ve yüzlerce yangını Çar bizzat kendi elleriyle söndürmüştü Moskova'da; ama alevlerden korktuğundan çok şeytandan korktuğu için. Gene de Moskova'da, yangınla ciddi mücadele ancak yüzlerce ev tutuşup da, kor kırmızı kıvılcımları akşam kızıllığını soldurunca başladı. Benim Moskova'ya gelişimden birkaç yıl önce Petro yeni yapıların yalnızca taştan yapılması emrini vermişti. Yanmış evini taş binaya dönüştürme olanağı olmayanlar, arsalarını zengin şehirlilere satmak zorundaydılar. Darya'nın Franz Lefort'un evindeki odası sıcak ve sevimliydi. Kadınların odalarına hâlâ terem diyordu; belki de çocukluğunda öyle öğrendiği için. Odaların zeminleri yumuşak

, aljjarla ve kalın postlarla kaplıydı. Sıra ve sandalyelerin ¦ zerlerine incelikle işlenmiş ya da renkli ipekle bezenmiş minderler konmuştu; duvarlarda değerli ikonalar asılıydı. Altın ve gümüş varaklı çerçeveleri, üzerlerinde av sahnelerinin ve başka şeylerin de tasvir edildiği ve bunların gerçek anlamlarını bilemediğim, hünerle örülmüş ve binlerce düğümle dokunmuş duvar halılarının yanında yumuşakça parıldı-yorlardı. Şöminelerde gün boyu aydınlık bir ateş yanıyordu. Menşikov o yıl bütün eve, tıpkı İsveçlilerin kullandığı türden ocaklar inşa ettirmişti. Bunlar tavana kadar yükselen, Delft çinileriyle kaplı ve bütün odayı hoşça ısıtan sobalardı. Benim odam Darya ve kız kardeşi Varvara'nm odalarının arasındaydı. Bir düşünün, tek başına bana ait bir oda! Kreuzberg'deki isba'mızm tamamından daha büyüktü! İnsan daha iyi bir yaşama ne kadar çabuk alışıyor. Glückler'in yanındaki yaşamım bile bana inanılmaz

uzaklıktaydı. İsba'da nasıl yaşayabilirdim? O yaşama asla geri dönmek istemiyordum!

Döşeğim atkılıyla doldurulmuştu ve gayet kabarıktı; üzerindeki yastıklar nevresim sandıklarında saklanan kâfur kokulu tertemiz ketenle kaplıydı. Gece üstüme ayrıca tilki kürkünden ağır bir battaniye örtüyordum. Odada ayrıca, demir kuşak ve arduaz plakalarla kaplı, renkli tahtadan yapılmış iki tane de sandık bulunuyordu: Bunlara kıyafetlerimi koyacaktım. Şimdilik Rus tarzı sarafan, tunika ve uzun, kalın manto, ya da Darya'nın hediye ettiği kıyafetlerden bazılarını giyiyordum. Ne var ki, bunların sayısını artırmam gerekiyordu. Güzel yemekli mutlu yaşam yanımdan iz bırakmadan geçip gitmiyordu; ama gerçekten hiç umurumda değildi bu. Bedenim mutluydu ve ağzım gülüyordu, hainlikten uzak. Yaşıyordum, ne için şikayet edebilirdim ki? Darya, yeni yıl kutlamaları öncesinde baş gösteren kıyafet sorunuma dostça ve gayretle yaklaştı. Menşikov'un bana ver-

diği altın kesesini eliyle tarttı: "Aman Tanrım, bununla bu, tün ülkedeki ipekleri alabiliriz! Bu kadar cömert davranmasının nedeni neydi ki?"

Bana dikkatle baktı, yüzünde bir güvensizlik belirdi. Kuşkusuz, Darya, Menşikova soyadını almadığı sürece konumundan asla emin olamazdı. Ve Aleksander Daniloviç ona gelin tacını giydireceğine dair en ufak bir davranış sergilemiyordu! Ona açık yüreklilikle baktım. "Nedimelerinin seni onurlandırmalarını istiyor anladığım kadarıyla! Bana bir baksana, benim her şeye ihtiyacım var! Tek bir gömleğim çorabım, iç çamaşırım, başörtüm ya da elbisem yok!"

İçeriye Varvara da girip bize katıldı ve o da beyaz elleriyle altını tarttı. "Keşke bu mütevazı arzuyla yetinsen..." dedi ardından iğneleyerek. "Ne demek istiyorsun?" diye üstüne gittim. Herkese eyvallah diyerek daha fazla sevilmediğimi çoktan öğrenmiştim. Aksine! Varvara beni sevmiyor olabilirdi; ama iyi niyetimin sınırlarına da saygı duymalıydı.

Varvara suçsuz gibi görünmeye çalıştı: "Hiç, hiçbir şey..! Ama erkeklerin her zaman gizli niyetleri olduğunu herkes bilir ve Aleksander Daniloviç de hayırseverliğiyle tanınmaz hani!"

Hararetle sarı cilalı tırnaklarını seyretmeye koyuldu, bir yandan da rujlu dudaklarını büzdü. Kendimi öfkeden çaresiz hissettim. Lafı ne demeye getiriyordu? Darya bir bana bir de kardeşine baktı. Bir an için aramıza duvarlar ören bir sessizlik oldu. "Hadi gidelim, Martha" dedi ardından yalnızca.

Gostini dvor aynen Darya'nın bana anlattığı gibiydi: Kuşağında altın keseli kadınlar için bir harikalar diyarı. Güzelliklerini önceden asla tahmin edemeyeceğim pek çok eşyayı ilk kez görüyordum: Fildişi ve abanoz, kaplumbağa kabuğu ve sedef kakma, porselen ve rüyamda bile görmediğim bir

&ın inci ve değerli taş türü. Yumuşak eller saçlarımı en-mden yukarıya kaldırıp dolgun vücudumu tepeden tırnağa -Içtü. Terzi, yardımcısıyla hararetli bir şekilde fısıldaşıyordu. rökkuşağmm her renginden pırıltılı ipekler, yumuşak kadifeler ve gıcırtılı damaskolar ayaklarımızın dibine saçılıyordu. Darya bana uygun tonları seçmeme yardım ediyordu. Altın ve gümüş elbise kopçaları, küpeler, kolyeler ve renkli taş-İ! bilezikler boynuma, göğsüme ve kollarıma tutuluyordu. Kendime bir iki takı beğenip diğerlerini bıraktım. Ufak tefek bir kadın terzi bize Brüksel ve Paris'ten getirttiği narin danteller gösterdi. Darya iç çamaşırlarım için zarif çiçek desenli danteller önerdi. Eldivenlerim için yumuşak, alacalı deriyi seçen de oydu. Ellerim son olarak, kürkçünün, dövülmüş ve püskülle işlenmiş yünden, uzun bir pelerine kenar yaptığı yumuşak, gümüşsü samur kürkleri okşadı. Biraz pazarlık ve hoşbeş ettikten sonra adam şapka için de biraz

kürk vermeye ikna oldu. Samurun gümüşsü tüyleri mat ten rengi-me çok yakıştı ve gözlerimi daha da ışıltılı gösterdi. Böyle bir şapkayla bariz bir şekilde, soylu bir kızdım artık!

Eve dönerken kar gökyüzünden yine iri taneler halinde yere düşüyor ve Erzengel Kilisesi'nin -Moskova'nın en yüksek binasıydı— çanları şehrin canlı gecesinde çalıyordu. Kar bulamacı kristalli buza dönüyor ve yayalar üzerinde evlerine doğru kayıyorlardı. Kıçüstü oturan bir sürü insana rastladık ve gülmekten kendimizi alamadık.

Petro, günleri dünyanın yaradılışından itibaren sayan eski takvimi değiştirdiğinden beri, Noel Günü de Çar'ın arzusuna göre ayarlanıyordu. Artık aylar İsa'nın

doğumuna göre düzenleniyordu. Yılın ilk günü böylece, eylül ayının birine değil, ocak ayının ilk gününe, Epifani Yortusu'nun hemen öncesine denk geliyordu. Kutlamalar aralık ayının ortalarında başlıyor; şenlikler, resmi geçitler, oyunlar, maskaralar 213

alayı, havai fişek gösterileri, akşam yemekleri, balolar ve de fuarlar silsilesi Epifani'ye dek uzuyordu. Yakında Çar da Moskova'da olacaktı. Kollarımda geçirdiği geceyi unutmUs muydu acaba, çok merak ediyordum!

Çarla birlikte şimdiye dek yalnızca adlarını duyduğu^ insanları da görecektim: Çar'ayakın duran, soylu sınıfına ille de dahil olmaları gerekmeyen nüfuzlu erkekleri ve örneğin kız kardeşi Natalya'yla Çar Ailesi'nin diğer üyelerini genç oğlunu, Çareviç Aleksey'i. Ben en çok Anna Mons'u görebilmeyi umut ediyordum. Arsenyevalar Efendileri'ne aşkı öğrettiği için bu Alman kızdan nefret ediyorlar ve korkuyorlardı. Bu, ona olan merakımı daha da kamçılıyordu! Ama ne var ki, ortalıkta liyakat nişanı sahibi General Balk ile evleneceği söylentileri dolaşıyordu.

Varvara Arsenyeva'nm o günlerdeki ruh hali bir kedinin-ki gibiydi ve sağı solu belli olmuyordu. Hizmetçilerinden biri pahalı elbiselerinden birini ütü sırasında yaktı diye kızın tırnaklarının altına acımasızca sivri çöpler sokturmuştu. Ağrıdan günlerce ağlayan kızın hali içimi parçalamıştı. Ama kendimi tuttum. Kolaylıkla onun yerini alabilirdim. Varva-ra'nm bunun için yalnızca fırsat kolladığını hissedebiliyordum. Tek korunmam, Darya'nm bana gösterdiği ve benim kalben karşılık verdiğim, ikiyüzlü olmayan sevgiydi.

Mütevazı takılarım, çamaşırlarım, kürk ve elbiselerim Noel için gostini Bor'dan tam zamanında gelmişti. Odamda asılı duran parlatılmış metale iyice yaklaştım. Bu şekilde kendimi yeni zenginliğimin parıltısı içinde inceleyebilirdim. Ellerimle mantomun yakasındaki kürkü okşamaktan ve kıyafetlerimi giyip çıkarmaktan bıkıp usanmıyordum-Hatta gece kürk şapkamla uyudum; o kadar mutluydum ki! Sonra, kutlamalardan iki gün önce, Moskova derin bir uykudan uyanırmışçasına canlandı. Çar ve beraberindekiler

„ tı'dan dönmüşlerdi. Şehir yeniden efendisine kavuşmuş, nç bir köpek gibi çılgınca sevgi ve bayram sarhoşluğuna girmişti- Moskova kendi hayatını kutluyordu, parlak günlerinin sayılı olduğunu biliyordu sanki. Petro kararını çoktan

vermişti-

Kızağımız Menşikov'un konağının avlu ve bahçesini örten kapıdan dışarıya kıvrıldı. Bekçiler havaya kaldırdıkları süngüleriyle bizleri selamladıktan sonra ağır kapıyı arkamızdan kapayıp demir bir sürgüyle tekrar kilitlediler. Araç dar sokakların engebeli, sert kar tabakasıyla kaplı parke taşları üzerinde, Kremlin'in bulunduğu güzel meydana doğru sessizce kayıyordu. Faytona binerken pelerinimi özenle toplamıştım; çünkü karli çamurun içinde kirlensin istemiyordum. Faytonun içinde Arsenyevalar beni bekliyordu. Yabancı elçilerin, Rus kadınlarının dış görünüşlerini Batılılara benzetme çabasını gülünç buldukları söyleniyordu. Ama benim gözümde Arsenyevalar güzellik timsaliydiler. Darya o akşam saçlarına üç kat kıvrım

attırmış ve uzun boynuna on sıralı inci bir kolye takarak saçlarını iyice vurgulamıştı. Yuvarlak omuzları çıplaktı ve elbisesinin kare kesimli dekoltesi dolgun memelerini iştah kabartan iki yarımküre şeklinde ortaya çıkarıyordu. Göğüslerinin arasında şekillenen derin yarığın başladığı yere bir ben yapıştırtmıştı. Benek her soluk alış verişte tahrik eder biçimde inip kalkıyordu. Elbisesi koyu mavi ipektendi; omzunun çevresi ve dirseklerine kadar inen dar kollarının kenarları pahalı dantel ve sırmalarla

süslenmişti. Varvara da aynı şekilde takıp takıştırmıştı; ama onun saçı bir toka yardımıyla, uzak bir güney ülkesinde yaşayan ender bir kuşun yumuşak tüylerinden bir kule gibi duruyordu. Boynu çıplaktı; ama ağır ve her birinin ortasında büyük bir zümrüt olan altın küpeler takmıştı. Hiç konuşmuyordu, sanki aklı başka yerlerdeydi. Her

iki Arsenyeva da yumuşak deriden uzun eldiven giymişti ve ellerinde, altlarından uzun gümüş püsküller sarkan işlemeli birer kese vardı.

Ancak kendi dış görünüşümden de memnundum. Darya bana kıyafet ve takı seçimimde yardım etmişti. Fransız tarzı elbisemin yumuşak parıltılı ipeğinin rengi Şeremetyev'in tütün yapraklarını andırıyordu. Ama kumaş mum ışığında tıpkı bir ateş gibi parlıyordu. Hizmetçim, yumuşak parmaklarıyla, saçlarımı yüzümün iki yanından yukarı kaldırmış ve Darya'nm incili tokalarıyla kulaklarımın gerisinde tutturmuştu. Böylece saçlarım ensemden omuzlarıma doğru dö-kümlü ve koyu renkte iniyordu. Kız, saçlarımı eskisi gibi parlak ve canlı görünene kadar kefir ve limon suyu karışımı bir sıvı kullanarak sevgiyle ovalamıştı. Kulaklarım ve boynum çıplaktı. Ben Arsenyevalar gibi herhangi bir önemli adamın sevgilisi değildim ki, onları verdiği hediyelerle süs-leyeyim. Ama mütevazı altın iğnem ve göğsümdeki

küçük incilerle gurur duyuyordum. Bunları gostini Bor'dan almıştım ve benim en değerli hazinelerimdi bunlar.

Kremlin'in önündeki Güzel ya da Kızıl Meydan, o gece, meşalelerin ve fenerlerin ışığı ve Kremlin'in çevresindeki insanların hareketliliği sayesinde, adeta büyülüymüş gibi görünüyordu. Meydanın çevresindeki taş tırabzanlı üç katlı evlerdeki dükkânlar hâlâ açıktı ve hummalı bir hareketlilik vardı. İlk kez Moskova'da gördüğüm

kahvehanelerden dışarıya, zifiri karanlığa ve gecenin ayazma, yumuşak bir ışık yayılıyordu. Hali vakti yerinde pek çok Moskovalının, askerlerin, kızaklı ve atlı adamların yanı sıra, son ihtiyaçları karşılamak üzere hizmetliler koşuşturuyordu meydanda. Duvarların dibinde ne kadar başıboş kız ve evlerin köşelerinde kendilerini rüzgârdan ve kardan koruyacak barınak arayan ne kadar çok dilenci vardı! Sabah olunca, donmuş bedenleri şehrin dışına

p-ötürülecek, kerpiç çukurlarına atılacak, üstlerine bir kürek toprak atılmaksızın aç kurtlara yem olacaklardı.

Kremlin Sarayı'nın çevresinde, sarayın uzun kenarı boyunca yüksek ve dümdüz bir duvar uzanıyordu. Heybetli Ba-silius Katedrali'nin zengin süslemeli kule ve

kubbeleriyle Kremlin'in donukluğu tam bir tezat oluşturuyordu. Tuğla sarayın çevresi, üzerinde nöbetçi kulelerinin yükseldiği üç katlı taş duvarla çevriliydi. Arkasında ise sayısız çatı ve kubbe yükseliyordu. Darya öne doğru eğilip oldukça uzun bir kuleyi işaret etti. "Bu, İvan Grosny'nin çan kulesi" diye açıkladı.

"Haşin İvan mı?" diye sordum. Bu adı daha önce hiç duymamıştım; ama kulağıma hiç de hoş gelmiyordu bu ad.

Darya başını salladı. "Evet,ya da Korkunç! Bizim zamanımızdan önce ve bizim Çar'ımız zamanında uzun süre hüküm sürmüş bir Çar. İvan binlerce

ama binlerce insan öldürmüş; hatta kendi oğlunu bile katletmiş!" Üçümüz de hemen haç çıkardık bu günah karşısında. Darya sesini biraz alçaltarak konuşmasını sürdürdü: "Ve bir gün korkunç bir suçluluk duygusuna kapılmış. Bu kuleye kaçmış ve çanları saatlerce çalmış, ta ki pişmanlığı geçene dek! Petro anlattı bu hikâyeyi bana" diye ekledi bildiklerinden gurur duyarak. "Kule, Çar İvan her şeyi gözetlemek istediği için bu kadar yüksek. İhanet ve ayaklanmadan korktuğu kadar, hiçbir şeyden korkmazmış. Şaşırmamalı! Sinir krizlerinden birinde Novgorod nüfusunun yarısını buzların altına gömdürmüş!"

Varvara anlatılanlardan keyiflenmiş olmalıydı ki, tiz bir kahkaha attı. Elbisesini yakan zavallı kızı düşündüm bir an. Sonra dışarıya baktım. İndirilmiş köprünün üzerinden Çarlık kutlamalarının yapılacağı saraya giriyorduk. Gözlerim ay ışığında karşılaştığı her resmi emiyordu. Ama oynaşan kar tanelerinin arasında göz açıp kapayıncaya kadar değişiyordu

217

bu resimler. Bu, her an sona erebilecek bir rüya olabilir miy, di? Zamanı durduramaz mıydım?

"Şimdi ne olacak?" diye fısıldadım heyecanla Darya'ya.

Bana gülümsedi, torbasından yelpazesini çıkarıp açtı. İpe. ğin üzerinde yüzümü utançtan kıpkırmızı yapan resimler vardı: Dolgun, pembe tenli çıplak bir kızın üzerine koç benzeri bir yaratık binmişti.

"Şimdi, Martha, dünya tepetaklak olacak!" demekle yetindi Darya ve yüzüne serin hava yelpazelediği ahlaksız resim karşısındaki utangaçlığımı fark etmemiş göründü. Hiç aldırış etmeden Varvara'nın ardından faytondan inmeye hazırlandı. "Göreceksin. Kendi gözleriyle görmeyen, inanmaz! Kırmızı rujlu dudağını büzerek ince

parmaklarından birini dudaklarının üzerine koydu ve susmamı sağladı. Kürk pelerininin altındaki elbisesini düzeltmekte olan Varvara da güldü. "Önümüzdeki haftaları sağ salim atlatırsan şansın var demektir! Petro'nun kendine özgü kutlama

fikirleri vardır, göreceksin! Tanrı'ya şükür ki Lefort ve Gordon sağ değil, yoksa haftalarca sarhoşluktan baygın yatardık."

"Lefort ve Gordon kim?" diye sordum; ama iki Arsenye-va önden koşturmaya başlamışlardı bile.

"Petro'ya yaşamın güzel ve günah taraflarını öğreten hocaları! Biri İsviçreli, diğeri de İskoç! Ve ikisi de, dediğim gibi, Tanrı'ya şükür ki, çoktandır ölü! Çar tıpkı bir çocuk gibi ağlamış mezarları başında" diye açıkladı Darya omzu üzerinden.

İpek ayakkabılarımızın deri tabanları bozulmasın diye hizmetçiler ayaklarımızın altına halılar serdiler.

Kremlin'in, bir yığın muma ve kömür mangalına rağmen karanlık ve serin olan koridorlarına girdik. Bu duvarlar Çar'm kullarını derin bir hürmete ve boğucu bir itaate zorluyordu. Herkes Çar'm büyüklüğünden ve acımasız yöneti-

. Jen söz ediyordu. Serin karanlık, duvarlardaki renklerin süslemelerin görkemini söndürüyordu. İçeride, havayı te-¦z tutsun diye yakılan tütsülerin buruk kokusu hakimdi. 1 tüylü halılar her adımımızı yutuyordu. Gözlerimi önce tarafa çevireceğimi bilemiyordum! Duvarlardaki şam-ı anlarda duran mumlar ekşi ekşi yağ kokuyor, donuk ışıkla-yüzyılların gölgeleri tarafından hapsediliyordu. Ellerinde şamdanlar taşıyan hizmetçiler hızlı adımlarla önümüzden ilerlerken Kremlin'in derinliklerindeki odaların yakınındaki küçük bir salondan geçtik. Aslında buraya imparatorluğun en soyluları girebilirdi yalnızca; oysa şimdi ben de girmiştim; bir köle! Batılı kıyafetleri içinde zarafetten uzak saray nedimeleri ilişti gözümüze. Göğsünde kocaman bir haç olan uzun, koyu renk entariler giymiş, Panagialı birkaç Ortodoks papaz, gözlerini Darya'nm dekoltesine dikip onu ayıplayan sözler mırıldandı. Kışın tarlaların üzerinde uçuşan kargaları andırıyorlar ve çevrelerini saran nemli karanlıkla bütünleşiyorlardı. Değerli çerçeveler içindeki aziz tasvirlerinden pek çok göz soğuk ve alaylı bakışlarla bizi izliyordu. Arsenyevalar şimdi daha da hızlanmışlardı, yürürken rastladıkları

saray nedimelerini başlarını bir sağa bir sola zarifçe eğerek selamlıyorlardı. Odaların tuhaf soğukluğu beni titretiyordu. Şeremet-yev'in anlattığı, Petro'nun çocukluğuna dair hikâyeleri anımsadım. Gözlerinin önünde ailesinin yarısının katledildiği ya da işkence gördüğü odalarda nasıl kutlama yapabiliyordu bu adam? Halıları kana bulanmış, çatısı kendi ölümüyle örtülü bir evde nasıl uyuyabiliyordu? Bunlar, Stre-litzler'in, üzerinde duran Çar'm saçını çekiştirdikleri basamaklar değil miydi? Küçük Çar'a orospunun dölü diye küfrettikleri yer burası mıydı? Kabuslardan çekmesine şaşırmamalı!

219

Bir çift kanatlı kapıyla sonlanan uzunca bir koridoru daha girişinde, bizi canlı bir müzik ve davul sesleri karşılacı' Derin bir nefes aldım, derken kapılar girişin sağında ve $Q lunda duran muhafızlar tarafından çekilerek açıldı. Bir an lığına gözlerimi yumdum: Koridorun karanlık ve soğuğu^ dan sonra mekânın aydınlığı gözlerimi almıştı. Darya kolu mu çimdikleyerek, "Yalnızca cesaret, Martha! İç ve gül, ayrı. ca kaderine şükret; seni Marienburg'dan başka bir yere değil de buraya sürükleyen kaderine şükret! Burada var mısın yok musun kimse aldırmaz; çevrene bir bak!" dedi.

Zaten bunu yapıyordum! Salonda, içmekten daha şimdiden kızarmış, her an gülmeye hazır suratlı pek çok insan zengin kıyafetler içinde alçak masaların çevresinde oturuyordu. Benim kulaklarıma yabancı, yumuşak melodili bir müzik çalmıyordu. Petro, Rus mizacının sonsuz özlemini dile getiren ağır ve hüzün dolu müziği de mi yasaklamıştı? Hizmetçiler omuzlarının üzerinde güzel yiyeceklerle dolu tepsiler taşıyorlardı. İrkildim: Et yemez günleri olduğu halde, kızarmış ve salamura balığın yanı sıra et de ikram ediliyordu! Her çeşit kümes hayvanına ilaveten nar gibi kızarmış, üzerinden hâlâ bira damlaları süzülen ve ağızlarına haşlanmış meyve ve

kestane tıkıştırılmış yabandomuzları görüyordum. Gözlerim, altın rengi, dumanı tüten, sebzeli, somonlu çöreklerin; içlerinde dil ve turşu parçalarının yüzdüğü kremalı çorba tencerelerinin; somon ve kolan balıklı tepsilerin; limon ve küçük, gevrek blinflerle birlikte ikram edilen havyar kaselerinin üzerinde gezindi açlıkla. Bazı hizmetçiler de ellerinde votka ve cin sürahileriyle koşturuyorlardı. Konukların haddinden fazla büyük kadehlerine, ağzına kadar içki dolduruyorlardı. Herkes öyle pervasızca içiyordu ki, içki çenelerinden süzülüp canım elbiselerin üzerlerine damlıyordu. Bana ikram edilen tabaktan bir tane blini aldım. Havya-

donuk donuk parlayan, koyu incilerine bandırdım ve

üzerine

ekşi limondan sıktım bolca. Enfesti! İkinci seferde

üzerine daha çok havyar koydum. Bu sihir dolu sa-tlerin benim için daha ne kadar süreceğini kim bilebilirdi , -p parya ve Varvara yanımda duruyorlardı ve yelpazelenin koruması altında birbirlerine tek tek konukları gösteriyorlardı.

"Bak, şu karşı köşede, yastıklar arasındaki Çareviç! Ne kadar da büyümüş son bir yılda! Seferde olduğumuz için epeydir görmemiştim!"

"Şurada da Çariçe Praskovya, İvan'm dul eşi duruyor! Tabii şaşmaz bir şekilde evlendirmek istediği kızlarını da yanında getirmiş! Çar'm başının etini yiyip duruyor bu konuda; bu arada herkes, miskin Çar İvan'm, ruhu şad olsun, kızların babası olmadığını biliyor!"

Varvara ekledi: "Ama İvan öyle sanıyordu, bunak! Şu yanındakilere bak, Çariçe Praskovya memlekette bulabildiği kaçık ve hırpani bütün karıları da beraberinde getirmiş! Kokuları buraya kadar geliyor! Püf, leş kokulu ayaktakımı! Başına serserileri ve ayaktakımmı toplamasını biliyor da, onla-rayıkanıp paklanmalarını niye söylemiyor? Geçen sefer, onu ziyaret

ettiğimde, ona bir şeyler çalan yarı kör bir harpçı vardı, adam tepeden tırnağa ter ve sarımsak kokuyordu..."

Darya burnunu buruşturarak yukarı çekip güldü. "Eee, devamı?"

"Neyse, adam edepsiz şarkılar söylemeye başladı! Sana yemin ederim, kulaklarıma kadar kızardım! Deli bakışlı bir kız da dans ederek çırılçıplak soyundu. Çırılçıplak! Göğüsleri sığırın yumurtaları gibi sallanıyordu! Şeyinin kılları da dizlerine kadar iniyordu! Praskovya kızı kendinden geçerek seyretti!" Varvara kendi kendine güldü. Başımı çevirip çevreme bakındım. Aklıma güzel bir şaka gelmişti; ama Varvara'yla 221

aramı bozmak istemiyordum. Artık Darya da onu di yordu. Az önce Çareviç diye gösterdiği gence dikmişti gözlerini. Yetişkin birine hiçbir şekilde benzemiyordu! Preiu Aleksey on iki bilemediniz on üç yaşlarında bir delikanlıya ve halkının o bütün ciddi halleri vardı üzerinde. Rus tarzı sade, koyu renkli bir kıyafet giymişti ve saçları tıpkı Ortodoks papazlarmmki gibi uzun ve pudrasız olarak omuzlarına dökülüyordu. Yaşının verdiği güvensizliği bir ifadesizlik maskesi altına gizlemeye çalışarak çevresindeki coşkun kalabalığı inceliyordu. Teni sanki hiç güneş görmemiş gibi soluktu. Koyu renk gözleri derin bakıyordu. Bana kardeşlerimden birini hatırlattı; içimden onu kucaklamak geldi. Ama bunun yerine büyük bir kadehe Macar şarabı koydurttum ve bir dikişte hepsini içtim. Saki etkilenmiş bir halde kaşlarını yukarı kaldırdı ve kadehimi yeniden doldurdu. Kadehi yine bir dikişte boşalttım; şimdi keyfim gözle görünür bir şekilde artmıştı. Ne görkemli bir kutlamaydı!

Davul sesleri bir anda yükseldi. Davulcuların alınlarında hiddetten ter damlacıkları birikmişti. Salon beklentili bir sessizliğe gömüldü. Praskovya konuşmayı ve kıkırdamayı kesti ve Çareviç, görebildiğim kadarıyla, epey gergin bir halde

minderine oturdu. Müzisyenler topluluğu içinde huzursuz bir titreme göze çarptı. Şiddetli bir darbeyle kapı açıldı! İçeriye haykırışlar ve gürültüler eşliğinde,

omuzlarında bir taht taşıyan rengârenk erkek grubu girdi. Tahtın üstündeki adamın

başında bir taç vardı ve gayet zengin giyimliydi. Şaşkınlığım sonsuzdu; çünkü benim Marienburg'daki kampta, Rusya'nın Çarı niyetine kollarımda tuttuğum adam değildi bu! Adamlar velveleyle yanımdan geçtiler. Salonda bulanan herkes ayağa kalkıp tahtın üstündeki adamın karşısında eğildi; sonra birden tahtın çevresindeki insan yumağının içinden benim tanıdığım Petro sıyrıldı. Schlüsselburg'daki

jj^aaa-n hatırladığıma göre üzerindeki kıyafet Frizonlu . denizci üniformasıydı. Dar pantolonu ve gümüş tokalı,

rlak ayakkabılarının üzerindeki sıkıca düğmelenmiş do-1 klan, vücudunu daha bir iriyarı gösteriyordu. Yaklaşık iki metreye varan boyuyla diğer tüm erkeklere tepeden bakıyordu Aralarında cephede geçirdiğim aylarda Petro'nun arkadaşlık ettiği birkaç kişiyi seçebiliyordum: Elbette Aleksander paniloviç Menşikov ve de Prens Golovkin, Narişkin ve Tru-betzkoy. Göremediğim biri varsa o da cephede sürekli Çar'm yakınlarında bulunan Nikita Sotov idi. Ona bir şey mi olmuştu? Acaba ölmüştü de, benim mi haberim olmamıştı?

Petro salonun ortasına geldi ve tahtın önünde reverans yaptı- Yakından bakınca, tahtta oturanın iğrenç bir yağ tulumu olduğunu anladım. Petro yüksek sesle bağırdı: "Prens-Kayzer Fyodor Romodanovski'yi benimle birlikte selamlayın! Efendimizi selamlayın ve ondan, Tanrı aşkına, içkili meclisi başlatmasını dileyin!" Sağ eliyle bir işaret verdi. Taşıyıcılar oflama ve inleme sesleriyle tahtı salonun öbür ucundaki yerden yüksek bir kaidenin üzerine indirdiler. Tahttaki adam her kimdiyse, Petro'nun kendisi de, salonda bulunan diğer herkes de oyunla gerçeği birbirinden çok iyi ayırıyordu anlaşılan! Kalabalık, hâlâ bağırmakta olan Çarlarının çevresinde toplandı. "İçmelisiniz, yoksa arzunuzu yerine getirmeyecek!"

Herkes gülüyor ve kocaman kadehleri sakilere doğru uzatıyordu. Petro da büyük bir sürahi kapıp büyük yudumlarla içmeye başladı. Şarap çenesinden süzülerek gömleğinin kırmalı dantelinin ve yeleğinin sarı ipeğinin üzerine aktı; ama o buna hiç aldırış etmedi. Bitirdiğinde ellerini çırparak herkesi içmeye teşvik etti. Hatta kendisinin bizzat, gülmekte olan genç bir kadının

çenesini zorla açtığını, ince beyaz boğazından aşağıya bardağın içindekini olduğu gibi boşalttığı-

nı gördüm. Kadın öksürüp aksırmaya başladı ve hepsini cp surca yuttuğunda, Çar kadının pembe dudaklarına bir öpy cük kondurdu.

Kendi kendime kızdım: Neden, bilmiyordum. Bunun üzerine dikkatimi başka şeylere yönelttim. "Bu kim?" diye usulCa sordum Darya'ya ve mümkün mertebe kimsenin dikkatini çekmeden çenemle tahtı işaret ettim. Şişko gulyabani tam o sırada geğirdi ve tacı kaydı. Darya kadehini doldurttu ama içmeden önce yanıt verdi: "Bu, Fyodor Romodanovski, Çar'm sarayındaki en iğrenç, en sinsi ve en hain insan! Ama Petro için canını verir ya da kim olsa öldürür ve bunu yaptı da. Ondan uzak dur. Sana bugün dünyanın tepetaklak olacağını söylemiştim. Çar bu akşam Çar değil, yalnızca Petro Mihailov. Ve Fyodor Romodanovski Asil Prens-İmparator! Petro yıllar önce o büyük yolculuğa çıktığı zaman da onu Moskova'da bırakmıştı. Ama o günleri bir tek hikâyelerden biliyorum. O zamanlar ben daha bir çocuktum." Yelpazesini salladı. Çevremizdekiler şarkı söylemeye başlamıştı. Petro elleri havada, ışıltılı bir yüz ifadesiyle alkış tutuyordu: "İçkili meclis! İçkili meclis! Efendi, sanayalvarıyoruz! İçkili meclis! Su-madbrodneyfi, usejuteyp, vsepyaneyşi sobor\" diye şarkı tutturdu ve herkes ona eşlik etmeye başladı.

Gözlerim Prens Aleksey'e takıldı. Onaylamayan bir ifadeyle dudaklarını ısırıyordu. Menşikov'un onun yanına geldiğini onu kabaca dürtüklediğini fark ettim. Bunun üzerine Prens de ellerini havaya kaldırıp babasının tuttuğu ritme ayak uydurdu. Darya, Menşikov'a başıyla işaret etti, o da şaka yollu reveransla karşılık verdi. "Aleksander Daniloviç ile evlenmek istiyor musun?" diye sordum usulca.

Sorum üzerine silkinerek toparlandı ve sertçe bana baktı. "Evet, tabii ki. Onu seviyorum. Uzun zamandır, neredeyse

224

, .-rt yildır. Ve elimden gelse, terem'inde yaşamak isterdim ve

cılklarımızı büyütmekten başka bir şeyle ilgilenmezdim. Ama bu şekilde, onun dünyasında yaşayıp onun kurallarına tröre oynamak zorundayım. Çar'ı memnun etmem de onun arzusuydu. Her şeylerini paylaşırlar ve birbirlerinden ayrıldıklarında köpekler gibi kıvranırlar."

Menşikov kalabalığın üzerinden bir öpücük gönderdi. Çareviç başını eğip Menşikov'a bir şeyler söyledi. O da onun kafasına bir tokat indirdi ve yanından ayrıldı. Aleksey ağlamaklı oldu ve geri çekildi. Duvarın soğuk gölgesinin içinde eridi. Yüzünü artık göremiyordum. Resimler ve renkler tıpkı bir peçe gibi gözlerimin önünü kapadı. İçeriye birden askerler girdi ve kapıları kapadılar; şaşırmıştım.

Petro yeniden alkış tutarak salona seslendi: "Adamakıllı eğlenmeden buradan hiç kimse çıkamaz! Ayrıca: Bu akşam Ren şarabı yerine yalnızca ağır Macar şarabı içilecek! Başlarınızın dönmesini ve kim olduğunuzu unutana kadar içmenizi

istiyorum! İtaat etmeyene iki katı içme cezası vereceğim!"

Kalabalık tekrar sevinç içinde, içkili meclis, diye bağırmaya başladı. Sahte Prens- İmparator elini kalabalığı yatıştırmak için kaldırdı ve askerlere bir işaret verdi. Askerler kapılardan birini açtı, içeriye Nikita Sotov girdi. Üzerindeki peştamalı saymazsak çırılçıplak bir vaziyette ve başında eğreti duran tenekeden bir piskopos tacıyla yaşlı bir eşeğin üstünde oturuyordu. Beraberinde bin bir çeşit ağzı bozuk serseri de girmişti içeriye. Hafif giyimli genç kadınlar utanmazca açtıkları

göğüslerinin arasında ağır birer haçla kıvıra kıvıra yürüyor; saçlarına taç takmış genç oğlanlar flüt çalıyor ve üzerlerinde iki piponun çatılmasıyla haç şekli oluşturulmuş bayraklar sallıyorlardı.

Kalabalık haykırdı: "Patrik Bakiis! Patrik Baküs! Gel ve bize suyundan ver!" 225

Görüntü öyle hoşuma gitti ki, ben de gülmeye ve alk tutmaya başladım. Ben de bağırıyordum: "Gel ve bize suyun dan ver!" Bu, pis ve leş kokulu yaşlı Rus keşişlere rnüstahak-tı! O pis sarmısak kokulu nefeslerini kaç kez burnumun dibinde

hissetmiştim bizim mir'deki manastırın mutfağında çalışırken; kemikli parmakları kaç kez çimdiklerle kalçala, rımı morartmıştı?

Nikita Sotov eşeğiyle bir daire çizerek kalabalığın üzerine takdis suyu gibi votka serpti. Bir iki genç prens eşeği sağrısından öpmeye kalkışınca hayvan huzursuzlaşıp çifte atmaya başladı. Bunun üzerine kuyruğuna asılıp kuvvetlice çekiştirmeye başladılar onu; hayvancağız can havliyle anırmaya başladı. 0 arada Arsenyevalar'ın Menşikov'un yanma oturduklarını gördüm. Tam onlara katılmak istediğim sırada belime bir kol sarıldı sıkıca. Elbisemdeki sırmalarla keyifle oynayan şaşırtıcı derecede küçük eli görünce, bir an ondan kurtulmak istedim. Arkamdaki adam vücudunu benimkine bastırdı ve Petro'nun sesi kulağıma fısıldadı: "Partim hoşuna gitti mi, matka?"

Çar bana yine ilk geceki gibi "yaşlı kız" diye hitap etmişti. Başımı çevirdim. Yüzü şarabın, salonun sıcaklığının ve çılgınlığın etkisiyle kızarmıştı ve ayakta sallanıyordu. Nikita Sotov yanımıza gelip üzerimize votka püskürttü. "Martha! Senin için özel dua!" diye bağırdı; alnım yapış yapış olmuştu votkadan. Eşek karşımızda duruyordu ve ben, çevremdekile-rin cesaretlendirmesi ve kışkırtmasıyla Petro'ya, "Eşeğin başını tut!" dedim.

Hayretle yüzüme baktı ama emrime itaat etti. Eşek kuvvetle çifte atmaya,

debelenmeye başladı. Prens Sotov rengârenk taşlı teneke takkesini düşürdü ve bize bağırdı: "Hey, kesin şunu! Bu kutsal bir eşek!"

Eşek kuyruğuyla bize vurmaya çalıştı. İçi şarap dolu büyük tasımı alıp hayvanın burnunu içine daldırdım. Eşek ha-

226

etle içmeye başladı, üstüne bir de osurunca, Petro gülmek-

ten çatladı-

"Eşek rüzgârı! Haydi denize açılalım! Ha hay!"

Eşek içmeye usulca devam etti. Petro bir kadının omzun-j n gelişigüzel şalını alıp eşeğin arkasına tuttu. Ama Pet-o'yu hayal kırıklığına uğratsa da eşek bir kez daha yellenmedi. İyiden iyiye sarhoş olan hayvan nalları üzerinde takır-dayarak salonda sersem sersem dolanmaya başladı. Sotov bağırarak hayvanı kırbaçlamaya başladı, bir yandan da takdis votkasından içmeyi sürdürüyordu.

Petro yeniden yanıma gelip elbisemin kumaşını yokladı. "Güzel. Sanki vücudunu alevler sarmış gibi." Bana bakıp gülümsedi, dişlerinin ne denli beyaz olduğunu fark ettim. "Ama umarım bir kese altınla gostini dvor'da.n alabildiğin yalnızca bu değildir!"

Başımı salladım. "Hayır! Harika şeyler..." Ancak o anda anladım! Bana baktı ve güldü. Altın Menşikov'dan değildi! Bizzat ondan geliyordu! Kızardım. "Sana teşekkür borçlu olduğum bir gecelik güzel uykunun ufak bir karşılığı! Ve anlaşılan değmiş!" dedi. Eli teklifsizce memelerimin ve göbeğimin üzerinde gezindi. Meme uçlarımın olduğunu tahmin ettiği yeri ovmaya başladı. Karnım ısınmaya başlamıştı; ama yine de parmağını çimdikledim.

"Gezmeye çıkan eller, kurt kapanma yakalanırlar!" diye uyardım gülerek.

Bir an gözleriyle beni tarttı ve "Karnın aç mı?" diye sordu.

Başımla onayladım. Bir çift havyarlı blini beni kesmemişti! Elimi kavradı ve beni Menşikov'un Varvara ve Darya'yla birlikte oturduğu alçak masaya

doğru götürdü. Pavel Yagu-Şinski ve Anna Menşikova gibi tanıdık yüzlere rastladım. Anna'nm hemen yanında, aslında fazla dibinde, yakışıklı ve

anladığım kadarıyla Rus olmayan bir adam oturuyordu. Koyu tenliydi, saçları abanoz gibi siyahtı. Masada ayrıca derisi katran rengi, şişko bir cüce ve dev yapılı bir adam daha oturuyordu. Anlaşılan mucizeler çadırını bir araya getiren yalnızca Petro'nun baldızı, Çariçe Praskovya değildi! Başımı döndüren şey şarap mıydı yoksa Çar'a bu denli yakın olmam mıydı, bilmiyorum. Petro beni mindere oturtunca teşekkür ettim. Herkese temiz kaseler dağıtıp içkiyle doldurdu.

"Bunlar kartallı kupa! Bunları kendim tasarladım ve pişirttim!" diye açıkladı gururla. "Normal kadeh ve kupalardan yeterince içilmedi! Hadi bir içmece oyunu! Matka'yı yeniden buldum ve üzerinde ipekten güzel bir elbise var! Haydi buna içelim! Macar şarabı!" diye yineledi adeta tehdit edercesine.

Masa coştu, cüce yarı sarhoş haliyle bir parende attı. Petro'nun köpekleri adamın başına üşüşüp yüzünü yalamaya başladılar; kurtulmak için minderlerin altına saklandı cüce. Petro'nun burjuva diye hitap ettiği ve Anna Menşikova'nın yanındaki yakışıklı adamla yabancı bir dilde konuşan şişman dev, kadehini dostça havaya kaldırdı: "Matka'ya ve ipek elbisesine!"

Herkes içiyordu, bir tek Darya, gözlerini bana dikmiş bakıyordu. Kamptaki son geceden ona bahsetmemiş olmamı bir güvensizlik olarak mı yorumlamıştı acaba? Varvara ise gözleriyle, kadehinin üzerinden beni deşiyordu. Ama korkumu sonraya erteledim; şimdi yalnızca bu anı yaşamak istiyordum! Durmaksızın içtik ve

Arsenyevalar minderlerinde artık dik oturamaz hale gelmişlerdi. Bense, Petro'nun kucağında oturuyor, onu ellerimle besliyor ve çevredeki konuklara yiyecek

fırlatıyordum. Ona yakın durmamdan hoşlandığını hissedebiliyordum. Varvara sarhoşluktan iki kez kusmuş-tu, yine de Çar yeter diyene dek içmek zorundaydı. İçkiye

228

rşı dayanıklılığımı babamdan almıştım; buna şükrediyor-j ırn Zira onca içkiden sonra başım hâlâ omuzlarımın üzende dik duruyordu! Ama sonunda ben de artık partiye ka-ıanları çift görmeye başladığımda, Çar Menşikov'un yakasına yapışıp bağırmaya başladı: "Sefil, Sahtekâr! Yastığının altına sakladığın şeyi hemen çıkar ortaya! Bu bir emirdir!"

Menşikov başını salladı ve kendisini savunmak istedi; ama Çar onu minderden itip altından bir şişe çıkardı. Petro bir süre şişeye baktıktan sonra gülmeye başladı. "Ren şarabı! İçki müsveddesi! Menşikov, sen hiç değişmeyeceksin! Her fırsatta ya sahtekârlık yapıyorsun, ya da kendi kurallarına göre oynuyorsun!" Aleksander Daniloviç'in omzuna bir yumruk indirdi; adam sendeledi. "Ama cezanı çekeceksin, Menşikov! Şimdi kartallı kupayla iki kere Macar şarabı ve bir kere de votka

içeceksin, ben sayarken! Ve..." Bakışları gruba kaydı. "Ve, Arsenyeva kardeşler de sana katılacak! Sokaktaki itler gibi tek başına içecek değilsin ya!"

İki Arsenyeva'nın da beti benzi atmıştı korkudan; ama Çar'larınm arzusu karşısında boyunları kıldan inceydi. Varvara ilk bardaktan sonra horul tulu bir uykuya daldı; Darya ise o kadar kötü oldu ki, bir hizmetçinin omzuna yatırılıp dışarıya taşınması gerekti. Menşikov ise tıpkı bir beygir gibi uysal bir şekilde cezasını çekiyor ve sendeleye sendeleye Çar'ına bakıp bahriyeli usulü onu selamlıyordu. Birden elindeki kupayı var gücüyle duvara fırlattı; bardak ikona ve halıların yanma çarparak parçalandı ve Menşikov sırtüstü yere yığıldı. Petro güldü ve en yakın arkadaşının bacaklarına bir tekme indirdi. Beni ellerimden tuttu ve baygın Menşikov'un

çevresinde daireler çizerek dans etmeye başladık. Ağzı gülmekten kapanmıyordu ve gözleri delirmişçesine parlıyordu. Körkütük sarhoş olmuştu besbelli. Tam bu sırada göğsüne bir yastık isabet etti.

229

m

"Ha? Kim yaptı bunu?" diye bağırmaya başladı bu ani d raklama yüzünden. O sırada, salonun arka kısmında yast l savaşı yapıldığını gördük. Her yerde yastık tüyleri uçuşuVo du ve şişko burjuva o anda yastığını kaldırıp bir nedimeni başına vurdu; yastık darbenin etkisiyle parçalandı. Kapıları önündeki askerler içerideki şamatayı ifadesiz yüzlerle izü_ yorlardı. Süngüleri takılıydı; çünkü hâlâ hiç kimsenin salonu terk etmesine izin yoktu. Anna Menşikova, sırtüstü, ayakları iki yana açılmış bir vaziyette bir minderin üzerinde yatıyordu. Onun üzerinde -pantolonu ayak

bileklerine kadar inik- yakışıklı yabancı yatıyordu. Petro, Anna Menşiko-va'nm üzerinde gidip gelmekte olan adamın çıplak kıçım yakaladı. "Devier! Yanlış

ritimdesin! Bu şekilde asla yapamazsın, adamım!" Onu iteklemeye başladı. Anna Menşikova kendisini örtmeye çalıştı ama beceremedi. O da şuurunu kaybedecek kadar çok sarhoştu. Petro güldü ve Devier'in omuzları üzerinden kadının göğüslerini yakalayıp bağırmaya başladı: "Sancak! İskele! Herkes güverteye!"

Anna Menşikova'nm hali içimi burktu. Havada uçan bir yastığı kapıp Petro'nun kafasına geçirdim. Kendisini korumaya fırsat bulamadan, yandan bir tane de yumruk salladım yastığa. Patlayıverdi yastık ve içindeki tüyler Çar'ın üzerine yağmaya başladı, terden sırılsıklam olmuş saçlarına, yüzüne yapıştı.

"Kar yağıyor, kar yağıyor!" diye bağırdım sevinçle.

"Sen dur hele! Birazdan Menşikov'un kardeşinden, yaşlı kızdan, daha iyi durumda olmayacaksın!" diye tehdit etti ve küçük yastıklardan birini kapıp beni masa ve sıraların arasında kovalamaya başladı. "Bunun için önce beni yakalaman lazım!" diye seslendim ve oturduğu yerden oğlanlardan birinin başındaki çelengi çekiştirmekte olan Romodanovski'nin tahtının çevresinde iki tur attım kahkahalar içinde. Karısı, 230

modanovskaya da o sırada yakışıklı bir genç bulmuş çıp-k göğüslerine havyar sürdürüyordu; genç adam havyarın erine limon da sıktıktan sonra memeleri yutarcasma yala-aya başlayınca, kadından neşeli çığlıklar yükseldi. So-tov'un sarhoş eşeği müziğin, bağrış çağırışların ve kahkahaların arasında acı içinde anırıyor, yer döşemesinin cilalı tahtaları üzerinde tepiniyordu. Petro'nun yolumu kesip, beni ornuzlayışını ve salonun bir köşesindeki minderlerin üzerine atışım askerler de izliyordu. Sarhoş kalabalık çevremize toplanmış kuduruyor ve yastık tüyleri tıpkı Kızıl Meydan'a yağan kar gibi üzerimize yağıyordu. Sotov içki ve yorgunluktan zayıf düşmüş koluyla, insanları votkayla takdis etmeye devam ediyordu hâlâ. Bense yalnızca Çar'ın ağır bedenini, ellerini ve dudaklarını hissedebiliyordum. Derin bir soluk almama bile fırsat vermeden, bacaklarımı zorlayarak iki yana açmış, içime girmişti bile. Bütün Rusların hükümdarına nasıl karşı koyabilirdim ki?

Güneş ışınları burnumu gıdıkladığı sırada uyandım. İlk anda nerede olduğumu bilemedim; geniş bir yatağın üzerinde, yumuşacık kürklerin ve örtülerin altında yattığımı fark ettim yalnızca. Kulağıma ateş çıtırtıları geliyordu. Elimi yatağın yanından sarkan işlemeli perdeye uzatıp onu tümüyle kenara çektim. Çar sırtı bana dönük halde, şöminenin yanında, pencerenin ışığına doğru çevrilmiş bir masanın başında oturuyordu. Keçeden terliklerin içindeki ayaklarıyla zeminin taş

kaplamalarına vuruyordu sabırsızlıkla. Eliyle de bir kalem çeviriyordu. Beni fark edemeyecek kadar derin düşüncelere dalmış görünüyordu. Çıplaktım, kıyafetlerim odanın içinde de görünmüyordu; yüzüme yapışmış lülelerimi kenara çekip

çarşaflardan birine sarındım. Yataktan çıktım. Taş kaplamanın post ve halıyla kaplı olmayan bölümlerinin ne kadar soğuk olduğunu fark ettim çıplak ayakla basınca. 231

Sessizce Petro'ya yaklaştım ve omzu üzerinden baktım, p^ lu kış sabahının soğuk ışıkları, kimi açıkta, kimi hâlâ kıhfu rı içinde kıvrık halde duran sayısız kâğıt rulonun üzerin düşüyordu. Çar sessizce şarkı söylemeye başladı ve kalemi önünde duran kâğıda götürdü. Boynumu uzattım. Taştan

devasa bir kemere benzeyen bir şey çizdi. Böyle bir şeyi daha önce hiç görmemiştim.

Elimi yumuşakça omzuna koyup sordum: "Bu nedir?" Korkup sıçradı ve ayağa fırladı. Derin bir rüyadan ayılmışça-sma bana baktı.

"Benim!" dedim sakinleştirmeye çalışarak, "Matka." Farkında olmadan, iki

karşılaşmamızda da bana hitap ederken kullandığı sözcüğü söylemiştim. Gözleri gün ışığında üzerindeki yumuşak entarinin yeşilinde pırıl pırıl parlıyordu. Yakası kürklü entarisinin beli kuşaklıydı ve Petro bir elini ağız kısmı kürkle kaplı büyük cebine sokmuş, diğeriyle de dalgın bir vaziyette kâğıt yığınlarını kurcalıyordu.

"Ah, bu her şey ve hiçbir şey! Gemi ve bina yapımı için taslaklar. Tanıdıklara, askerlere ve Batı'nm diğer hükümdarlarına mektuplar. Yürürlüğe girecek ya da asla girmeyecek yasa tasarıları. Rusların hali belli mi olur? Uygulamaya konulacak yeni vergiler ve kaldırılacak eski vergilerle ilgili açıklamalar. Gerçi, hayatım boyunca hiç vergi kaldırmadım ya!"

Başımı anlamışçasma salladım ve bol kıvrımlı yazıyla kaplı bir kâğıda baktım. "Evet, yakında göz kırpma vergisi koymak istediğini de duydum!"

Bir an şaşkınlık içinde bana baktı ve ardından güldü. "Bunu kim söyledi? Nerede duydun?"

Bir parmağını teklifsizce dolaştırdığı çıplak omuzlarımı silktim.

"Sokaklarda. Darya Arsenyeva'yla birlikte dolaştığım kahvelerde."

I

Aİm buruşmaya başladı. Yüz ifadesi, tıpkı nisan ayının

ası gibi kestirilemez bir hal aldı. "Sen kahvelere de mi git-¦ ? paha neler! Ne diyorlar? Beni seviyorlar mı? Bu vergile-• uoş yere yükseltmiyorum! Bir savaş kaça

mal oluyor, bili-jyıusun? Halkın, ihtiyaç duyduğu yaşam alanlarını yaratmak kaç para? Asker yetiştirmek, halkı erginleştirip düşünmesini bilen uyruklar olarak eğitmek kaç para? Bir de böyle item ediyorlar insana! Kurduğum okullara çocukları sopa zoruyla geliyor neredeyse! Ama bekle hele..." Üzeri tümden yazıyla kaplı bir kâğıt çekti önüne. Kâğıt imzalıydı ve altında kırmızı, balmumu mührün üzerinde Rus Çar'mın çift kartalı basılıydı. İmzanın mürekkebinde hâlâ, kurutma için kullandığı ince kum tanecikleri yapışıktı. "İşte, en son fermanım: Boyar ve özgür vatandaşların çocuklarından okula gittiğini kanıtlayamayanlar bundan böyle evlenemeyecek! Güzel bir yasa, öyle değil mi? Bu onlara bir ders olacak! Uyruklarımın eğitimli birer insan olmalarını istiyorum! Düşünebilen! Rusya'yı düşünen!" Eliyle fermanı tıkladı. "Peki, Çar'ım, nesini düşünecekler? Düşünceleri özgürle-şince, sana itaat etmeyi sürdürürler mi?" diye sordum, sözlerimi pek tartmadan. Eğitim ve özgürlükle bunların doğru ölçülerdeki bileşimi Ernst Glück'ü, öğrencilerini ve arkadaşlarını da meşgul eden bir şeydi.

Petro bir süre oldukça şaşkın bir halde bana baktı. Ardından dağınık saçlarımı okşayıp, "Bakın hele! Matka düşünüyor! Ve tatlı sesiyle akıllı sözler ediyor. Ama seni uyarmış olayım, kafanı böylesi düşüncelerle yormak için fazla güzelsin! Gostini dvor'da.n aldığın kumaş ve takılar sana yetmeli."

Bu sözlerinin ardından omzumu okşadı ve beni kollarıyla havaya kaldırdı. İki adımda yatağa ulaşıp beni üzerine bıraktı. Her şey yine, nefretini sarhoşluğuna yorduğum, son akşamki kadar hızlı gidiyordu. İki kez keyifle göğüslerimi

233

mıncıkladı ve göğüslerimin uç kısımları kendiliğinden h vaya dikilince, durumundan memnun bir halde kahkah patlattı. Bir hamleyle üzerindeki yeşil ev entarisini çıkard sırtından. Kestirmeden giderek bacaklarımı iki yana ayır(j ve içime girdi. Hiç durmadan içime girip çıkarken bir yan dan da başını saçlarıma gömüyor ve tıpkı çocuklar gibi şapır, tıyla, boynumu ve göğüslerimi emiyordu. Şiddetli bir iki hareketten sonra titredi ve rahatlamış gibi içini çekerek üzerime yığıldı. Rahatlama isteğiyle ağrıyan göğüslerimin

üzerinde soluğunu hissediyordum. Yoksa Anna Mons'dan öğrendiği aşkı gösterme şekli bu muydu? Yoksa, Arsenyeva-lar'ın, ellerini ağızlarının önüne tutarak fısıltıyla söz ettikleri sanat bu muydu?

Petro neredeyse uykuya dalmak üzereydi, "Peki ya ben?" diye sorduğum sırada. Başını hayret içinde kaldırdı ve "Ne?" dedi. Onu hafifçe sarstım; ama uslu bir bebek gibi sırtının üzerine yuvarlandı. Sık, kıvırcık göğüs kıllarının arasında ter

zerreciklerinin parıldadığını görebiliyordum. Görüntüden etkilenmiştim. Parmağımı kıllarının arasında gezdirip üzerine çıktım.

"Göğüslerimi okşa!" dedim ona sessizce. İtaat etti; ama soran bakışlarla bana baktı. Üzerinde yumuşakça gidip gelmeye başladım. Saçlarım onun yüzüne döküldü ve ben, giderek daha da hızlı hareket etmeye başladım, ta ki, tıpkı Glückler'in evindeki odada ot döşeğin üzerinde Johannes'in öğrettiği üzere damarlarımdaki ateş yanana dek. İnlemeyle doğrulup nefes nefese göğsünün üzerine kapaklandığım sırada, Petro belimi tutmaktaydı. Hâlâ şaşkınlığını atamamıştı üzerinden; ama ıslak alnımdan öptü ve tebessüm ederek, "Saçların ve tenin Ta-tarlarmkine benziyor. Annen de Tatar mıydı?" diye sordu.

Omuz silkmekle yetindim. "Bilmiyorum. Annemin kim olduğunu bilmiyorum." 234

mı

pirseklerine yaslandı. "Annenin kim olduğunu bilmiyor ? Bu çok tuhaf! Hadi babasını tanımayanı anlarım da!" Elini saçlarımın üzerinde gezdirdi. "Kedicik. Karnın aç Başımla onayladım. Tavandan sarkan bir kordonu çekti ve duvar kaplamasına gizlenmiş bir kapı açılıp içeriye gözlerini ovan bir hizmetçi girdi. Bunca zamandır orada mı durmuştu acaba? Çıplaklığımı gizleyebilmek için örtüyü omuzlarıma kadar

çektim. Petro bunu görünce güldü: "Boşuna utanma. Oda hizmetçilerim her zaman çevremdedir. İster bir yastık olarak iş görsünler, ister bir işimi halletsinler ya da benimle iskambil oynasınlar; onlar olmadan yaşayamam!"

Kısa bir süre sonra önüme içinde tavuk ve peynirle doldurulmuş sıcak çörekler, likörde bekletilmiş birkaç kiraz ve balları akan bir parça börek olan bir tabak geldi. Ayrıca hizmetçi —anlaşılan çıplaklığıma hiç aldırış etmiyordu— bir kasenin içine buruk tatlı, koyu, dumanı tüten bir içecek doldurdu.

Kaseyi koklamaya çalıştım. Burnuma keskin bir koku geldi. "Bu nedir?" diye sordum,yeniden çalışma masasının başına dönmüş olan Petro'ya. "Çikolata" diye yanıtladı ve yassı, küçük şişedeki içkisinden bir yudum aldı. Bu onun sabah iç- kisiydi.

"Peki çikolata nedir?" diye sordum bu kez. Yine elimdeki fincanı kokladım. Şeker, süt ve dumanı hissedebiliyordum; ama içinde gizli başka şeyler de olmalıydı. Koku baştan çıkarıcıydı.

"Fransa Kraliçesi'nin kendi memleketinden, İspanya adında bir ülkeden getirdiği bir içecek. Çikolata ve çevresinde topladığı cüceler, onun, kocasının masraflı sevgilileri karşısındaki tek tesellisi! Sırf Montespan'm maliyetiyle ahırlarını at yerine orospuyla doldurabilirdi!" Başını sağa sola salla-

yıp tekrar yeni başladığı çizimlerine döndü. Boğazımdan aşağıya sıcaklık ve tatlılık bırakarak inen içecekle dolu kasemin kenarını tıkladım sessizce. Zavallı Fransa Kraliçesi, diye düşündüm ve sıcak, güzel kokulu çöreğimden ısırdım keyifle. Sanki ölmüştüm de, şans eseri cennete gelmiştim.

Üst üste yeni yıl kutlamalarının yapıldığı günler ve haftalar ben hiç farkına varmadan geldi geçti. Petro'nun sürekli çevresinde bulunan erkeklerin çoğunu kampta geçirdiğim haftalarda sabah saatlerine dek süren içki gecelerinden tanıyordum. Darya'yla arkadaşlığım sayesinde Moskova Sara-yı'mn diğer dama'larıyla. da tanışma olanağı buluyordum. Kadın arkadaş

edinmekte hiç zorlanmıyordum. Ama hiç kimse Prens Fyodor Matveyev Apraksin'in yerini tutamazdı; bol ve güzel önerilere sahip değildi. Çar Fyodor'un dul eşi, Petro'nun üvey kardeşi Çariçe Marfa Matveyevna Apraksi-na'nın erkek kardeşi olarak bütün sarayı avcunun içi kadar iyi tanıyordu. Bana, kendisine kum ya da istersem vaftiz babası olarak hitap

edebileceğimi söylediğinde, yüzüm sevinç ve gururdan kıpkırmızı olmuştu.

Minnettarlık duygusuyla, alçakgönüllülüğünü yansıtan yüzüksüz parmaklı ellerini öptüm.

İlk içkili meclis kutlamasından sonra Menşikov'un evine bir daha dönmemiştim. Petro bir iki elbisemi, iç çamaşırımı ve mütevazı takılarımı buraya getirtmişti. Ulakla birlikte Darya'ya, Petro'nun katibine yazdırdığım iyi dileklerimi de göndermiştim. Karşılığı çok içtendi; yazdığı satırları bana okuduklarında içim ferahlamıştı. Yıl başında, Petro'nun ma-iyetiyle birlikte katıldığım çok sayıda ayin bana inanılmaz iç karartıcı ve uzun gelmişti. Ne var ki, içkili meclislerdeki kaba şakalardan sonra, Petro'nun, dua etmek için bütün bedeniyle ve büyük bir ciddiyetle diz çökmesi beni şaşırtmıştı. Altın ve gümüşlerle bezeli ikonaların, hep birlikte söylenen ilahilerin, deri ve kadifeyle kaplı ayin kitaplarının, parlayan

kadehlerin ve şatafatlı, altınla kaplı ağır ayin kıyafetlerinin oluşturduğu birlik, Rus Kilisesi'nin yüceliğini yansıtıyordu. Müminler huşu içinde ve Tanrı korkusuyla bütün vücutla-j-ıyla diz çöküyorlardı. Ama benim kalbim bu ibadetlerde bomboştu. Tütsü kokularından boğulacak gibi olduğumdan, zihnimde Glückler'in o gösterişsiz kiliselerini canlandırmaya çalışıyordum.

Kendi emriyle uygulamaya soktuğu yeni takvim nedeniyle ocak ayının birine denk gelen yeni yılın ilk dakikalarında, Petro, uyuyan gökyüzünü havai fişek gösterisiyle

uyandırdı. Bütün hepsini kendi tasarlamıştı ve göğe yükselen her renkli topta ve aşağıya süzülen her yıldız yağmurunda, tıpkı çocuklar gibi ellerini şaklatıyordu heyecanla. Kremlin'in açık pencerelerinin önünde, onun hemen yanında duruyor, binlerce renkte kıvılcımla patlayan gecenin karanlığına bakıyordum. Petro, yalnızca böylesi halka açık kutlama veya törenlerde gördüğü oğluna döndü. Aleksey gözlerini bu bakışları reddedercesine başka yöne çevirdi ve alnını kırıştırdı. Gürültüyü duymamak için parmaklarını kulaklarına sokmamaya büyük çaba harcadığını rahatlıkla görebiliyordum. Petro delikanlıyı sertçe itti; bu sertlik beni bile şaşırtmıştı. Aleksey bir an sendeledi; ama dengesini hemen buldu.

"Bir de asker olacaksın Çareviç! Her top patlayışında neredeyse altına yapıyorsun! Doğumunu havai fişek gösterisiyle kutladığımı düşünüyorum da!" diye sitem etti. Prensin yüzü ağlamaklı oldu. "Evet, kafasına çarpan havai fişek yüzünden Prens Dolgoruki'nin öldüğü gün."

Petro yalnızca omuz silkti. "Dolgorukiler'den bugün yeterince var! Keşke

kucağımdaki bebeğe çarpsaydı, belki bugün daha az sorunum olurdu!"

Çevremizdeki nedimeler güldü. Aleksey'in gözyaşlarıyla boğuştuğunu

görebiliyordum. Burnunun geniş kanatları tıp-

ki bir çocuğunkiler gibi titriyordu. İki havai fişek arasındaki kısa karanlıkta teselli edercesine kolunu sıktım. Bana hayretle baktı. Elbette şu sıra babasının yatağını paylaştığımı biliyordu ve Çar'm askıntılarının kendisine yakınlık göstermemesine alışıktı. Aleksey uzun kirpikleri üzerinde toplanan gözyaşlarını iki kez göz kırparak savuşturdu ve ürkek bir tebessümle Kremlin'in ona sadık gölgelerine daldı.

Aynı akşam, gece yemeğinden önce, Çar bana annesinden miras kalan bir çift küpe hediye etti. Üzerindeki yakut ve zümrütler ustalıkla işlenmiş aşağıya doğru bakan birer yarım ay şeklindeydiler. Ayların her iki ucundan da damla biçiminde inciler sarkıyor, başımın her hareketinde salıncak gibi

sallanıyorlardı. Beni hediyenin altınla ölçülebilen değerinden çok, Petro açısından ifade ettiği önem şaşırtmıştı. Bu güzelim taşlar, Petro'nun kıyafet odasında asılı büyük aynada parlayarak göz kırpıyorlardı. Aynada kendimi seyrettiğim sırada, Petro, elleri çıplak omuzlarımda, arkamda duruyordu.

"Hoşuna gittiler mi? Vücudumu ve kalbimi ısıtan kıza mutluluk getirsinler!" dedi ve beni kendisine döndürdü. Petro bugün içkili meclisin yalnızca erkeklerin katılacağı bir akşam yemeğine davetliydi. Sabahın erken saatlerinde yaverinin iki asker yardımıyla onu odasına taşıyacağından hiç kuşkum yoktu. Yemek için giyinmiş, hazırdı. Dizlerine dek inen kırmızı ceketi vücuduna tam oturacak şekilde dar kesimliydi. Üzerindeki, altın ve gümüş bezeli düğmeleri kocamandılar. Altındaki yelek koyu kahverengiydi ve altın sırma iplikle işlenmişti. Boynunu yumuşak bir dantel yaka çevreliyordu. Bana sarıldı ve göbeğimin yakınlarında yanlış anlaşılamayacak derecede bir baskı hissettim. Elim yeleğinin işlemeli kumaşı üzerinden aşağıya, pantolonunun yumuşak geyik derisine kaydı. Çevik parmak hareketleriyle kuşağını çözdüm ve parmaklarımla sıcak etini kavradım. İçini çekip

o-özlerini kapadı. Dizlerimin üzerine çöktüm; ev entarimin seı-t eteklerindeki ipek, hareketimle birlikte hışırdadı. Dudaklarımla yumuşakça onu kavradım. İnledi. Giderek sertleştiğini hissedebiliyordum. Petro'nun, elleriyle omuzlarımı sıkıştırıp sessizce bağırması uzun sürmedi. Kendimi tümüyle yere bıraktım ve ona bakarak gülümsedim. Hareketimle saçlarım dağıldı.

"Bunu nereden öğrendin?" diye sordu pantolonunu yeniden düğümlerken.

Omuz silkip güldüm. "Ne de olsa bir asker karışıydım."

Bana baktı ve ardından yeleğinin dar cebini karıştırdı ve bir sikke çıkardı. "Peki, bakalım..." dedi ve parayı kucağıma attı. Bir an şaşırdım, incinir gibi oldum. Ama

sonra parayı aldım, baktım ve kenarından sıkıca dişledim. Hayretle bana bakıyordu Çar. "Koca Rus Çar'ınm sana sahte para vereceğini mi düşünüyorsun?"

"Hiç belli olmaz. Bugünlerde kime güvenebilirsin ki?" diye yanıtladım ve masum bir yüz ifadesi takınmaya çalıştım. Başını geriye atıp güldü. Kapıyı arkasından kapatıp kendini kaybedeceği bir başka içki alemine doğru Kremlin'in karanlık koridorunda ilerlerken hâlâ güldüğünü duyabiliyordum. Kıyafetlerimi hazırlattırdım ve giyinip Rus Sarayı'nm hanımefendilerinin katılacağı eğlenceli bir akşam yemeğine gittim. Gecenin en önemli eğlencesi, sabah saatlerine doğru pastanın içinden bir cücenin çıkmasıydı. Hepimiz cücenin üzerine sarılı kuşaklardan tutup çekmeye başladık, ta ki cüce anadan doğma bir halde salonun ortasında sendeleyerek dönene kadar. Öyle tatlı görünüyordu ki, tıpkı, Prenses Çer-kasski'nin finosuna benziyordu; Çar'ın Fransa'dan getirttiği tatlı, köpüklü şarabı içirdiğimiz küçük süs köpeğine.

Derken Noel Kutlamaları'nın büyüsü sona erdi. Daha Epifani Yortusu'nda

Moskova'nın suyu Şeria suyu olarak

takdis edilirken, Petro sabırsızlıktan yerinde duramıyordu Her yıl olduğu gibi, papazlar krej-çeniye'de buzun üstünde bir delik açıyorken soğuktan yanakları kızarmış genç oğlanlar ellerindeki altın buhurdanları sallıyorlardı. Buzun üzerin, deki donmuş havayı yoğun bulut ve kutsal tütsüler kaplamıştı. Sarayın fazlasıyla yorgun ve yarı ayık sakinleri tüm görkemleriyle bu yıl son kez Çar'm çevresinde toplanmıştı. Kırmızı kadifeden, altın ve gümüşle bezeli koyu yeşil atlas elbiselere, yumuşacık vizon ve samur kürklere ve narince tabaklanmış deriden zarif pilili pelerinlere, pantolon ve ceketlere hayran olmuştum. Aralarında pek çok kişi eski günlerin o yassı kürk şapkalarını giymişti ve kimi hanımefendiler yorgun yüzlerini örtmek için kunduz kürkü şapkalarının altına, altın işlemeler yüzünden kaskatı duran tüller takmışlardı. Artık benim de alıştığım, kireç beyazı ve kırmızı makyajlarının altında yüz ifadeleri yorgun görünüyordu. Çar, bunları öfkeli, karanlık bakışlarla süzüyordu. İnsanın

iliklerine kadar işleyen kuru ayazı bile Rus tarzı giyinmek için özür olarak kabul etmiyordu. Töre uyarınca ilkin nedimeler elbiselerini çıkarıp çıplak vücutlarını delikten içeriye, Moskova'nın buz gibi suyuna sokup çıkardıkları sırada, Petro çoktan ahırlara gitmiş sefer hazırlıklarını denetliyordu. Hareket için her şey hazırdı. Hiç duraksamadan bana Menşi-kov'un evine geri dönmemi emretti. Kendimi çok kötü hissetmiştim. Varvara Arsenyeva'nın öfke ve kıskançlığından korkuyordum. Aleksander Daniloviç'in konağındaki odama yerleştiğimin hemen ikinci günü, öğleden sonra Varvara beni eline geçirdi. Darya, hizmetçilerinin çektiği kızakla çarşıya gitmek üzere yola koyulmuştu; bir dükkâna, kenarı kürkle çevrilmiş yumuşak, yeşil deri bir palto ve buna uygun bir kalpak sipariş etmişti Menşikov için. Ocak ayı, Schlüsselburg'daki

Gölü'nde yılın en soğuk ayı olabilirdi. Menşikov ise pheye hareket etmeden önce yapılması gereken binlerce işle meşguldü. Çar oraya varmış arkadaşını bekliyor, seferiyle leili her aşamayı bildiren ve hep aynı sözlerin yer aldığı sabırsız mektuplar gönderiyordu: "Nerede kaldın? Yanımda olmazsan nasıl neşelenirim? Canım, hemen peşimden gel."

Darya'nm oturma odasında, ateşin yakınında oturmuş kendisine hediye etmeyi düşündüğüm, yumuşak îran yününden bir atkı örüyordum. Yünün rengi bana hardalı hatırlatan hoş bir sarıydı ve o kadar yumuşaktı ki, bitmiş atkıyı yüzüklerimden herhangi birinin içinden rahatlıkla geçire-biliyordum. Çarşıdaki esnaf bana bu yünün İranlı dağ keçilerinin normal postunun arasında büyüdüğünü söylemişti. Yünün çilesine sözümona paha biçilemiyordu! Bunun doğruluğunu, boş para kesem de onaylamıştı! Atkının üzerindeki işlemeler için, genç bir kızken Livonya'da öğrendiğim süslü motif ve örnekleri seçmiştim.

Birdenbire dışarıda, koridorda hızlı ve öfkeli ayak sesleri işittim. Kaçmayı ya da saklanmayı akıl edemeden Varvara kapıyı bütün gücüyle iterek açtı. Tıpkı Glückler'in evinde anlatılan intikamcı meleği andırıyordu: Uzun, kızıl saçları tıpkı alev gibi omuzlarının üzerindeydi; öfkeden titreyen elinde bir değnek vardı. Bol, koyu renk bir ev elbisesi giymişti ve yalınayaktı. Birkaç adımda hemen yanıma gelip, başımı kaldırmam için sopayı çenemin altına dayadı: "Evet, Kremlin'e yaptığın küçük gezintiden sonra demek yine buradasın!"

Korkumu belli etmemek için sakince gülümsemeye çalıştım. Ama bu onun

kızgınlığını daha çok körükledi. Bir anda kıpkırmızı, gergin bir yüz ifadesiyle bana bağırdı. "Sürtük! Senin gibi bir sokak yosmasını kurtarırsak olacağı buydu zaten! Demek erkeğimi çalarsın! Seni pis odalık, seni, sana gününü göstereceğim!" 241

Değnek ıslık çalarak havada yaylandı ve ben hızla sandalyeden halının üzerine yuvarlandım. Vuruşlardan sıyrılmayı kuşkusuz Elizabet Rabe'den öğrenmiştim! Değnek saklayarak koltuğun arkalığına, az önce omuzlarımın yaslandığı yere vurdu. Minderin ipek kumaşı yırtıldı. Varvara bir an, şaşkınlık içinde, verdiği zarara bakakaldı ve ben bu kısa anı lehime kullandım. Bir hamleyle onun dizlerine atıldım, dengesini yitirip yere, yanıma düştü. Elleri boğazıma yöneldi, öyle ki, sopasını kapamadım. Tırnakları sanki her yerdeydi ve tam göğsümün üzerinde müthiş bir darbe hissettim ve bağırmaya başladım. Ama aynı anda saçlarını elime geçirdim ve var gücümle çekip bir tutam kopardım.

"Onu senden çalmadım! Onun ilgilendiği kişi herkese apış arasını açan bir odalık olmadı hiçbir zaman! Belki de bu hırsınla Menşikov'un ahırlarında tatmin

oluyorsundur! Azgın bir kısraktan farkın yok!" Sözlerimi adeta yüzüne tukurdum. Öfkeyle bağırdı ve gözüme yumruk attı. Arka üstü düştüm ve acılar içinde, koltuğun kolçaklarına çarptım. O ise yeniden toparlanarak ayağa kalktı ve isabetli bir vuruş için değneği havaya kaldırdı. "Seninle işim bittiğinde, yüzüne kimse bakmayacak!" diye tehdit savurdu.

Gözlerimi yumdum ve yaralanmamak için ellerimle yüzümü örttüm. Ama beklediğim darbeyi indirmedi. Yalnızca Varvara'nm acı içindeki sesini işittim. Gayet iyi tanıdığım bir ses gürledi aynı anda: "Burada neler oluyor, şeytan aşkına?! Siz kadın

milletinden bir an bile gözümüzü ayırmaya gelmiyor!"

Kulaklarıma inanamıyordum, gözlerimi dikkatlice açtım. Sperling Dağı'nın çok çok uzağında olduğunu sandığım Petro, Varvara'nın saçlarını kavramış, yüzünü aşağıya doğru

bastırıyordu. Varvara sinirden tükürdü ve anlaşılan, onu takması biraz vakit aldı. "İntikam meleği seni! Hemen odana defol!" diye bağırdı petro ve kadının elinden sopayı aldı. Bana henüz bakmamıştı. Ben de bu anı değerlendirerek kulağımdaki onun hediye ettiği küpelerden birini kaba kuvvetle çekip aldım. Kulak mememden bir anda kan boşaldı ve kadife elbisemin üzerine damladı. Küpenin narin tokası da kırılmıştı bu arada. Canım yandığından ağlıyordum.

"Ah Petro, ah Petro, bana neler yaptığına bir bak!" diye sızlandım ve hiç zorlamama gerek kalmadan gözyaşlarına boğuldum. Bedenimdeki korku ve acı gerçekti. Kan boynumdan aşağıya dek süzülüyordu ve dekoltemin üzerinde Varvara'nm vurduğu yerde ateş kırmızısı bir ben oluşmuştu. Burnumu çektim. "Benden nefret ediyor! Annenin küpesine yaptığına bak! Ve bak, beni nasıl yaraladı! Sana itaat ettiğim için beni öldürmeye kalkıştı!"

Varvara'ya baktım, kendini kaybetmiş bir halde bana bakıyordu; daha da

gözyaşlarına boğuldum. Merhametsiz karıya gününü göstermek istiyordum! Petro akan kana baktı ve ardından parmağıyla şaşkın bir halde ıslak yanağımı ve göğ-

sümdeki yarayı okşadı. Ancak tek başına annesinin kırılan küpesi bile onun çılgına dönmesine yetmişti.

Varvara anlamsızca kekelemeye başladı: "Bu doğru değil! Hayır, benim küpeyle bir ilgim yok!"

Çar ona döndü. Yüzü öfkeden kıpkırmızıydı. Yerden değneği kaldırdı ve bir an sanki vuracak gibi oldu. Varvara bir iki adım geri çekildi.

"Defol! Yüzünü görmek istemiyorum artık, cadı! Seni dokuma tezgâhlarına

sürmediğime dua et, hain karı!" diye bağırdı. Değneği havada savurdu; hızla indirdiği değnek havada ıslık çaldı. Varvara elleriyle yüzünü örttü; çıplak ayakları 243

koridorda uzaklaşırken şapırdıyordu. Tanrı'ya küçük bir dua okudum, kabul etmesi için. Petro bana döndü, yüz ifadesi şefkat ve sevgi doluydu.

"Kadınım, matka! Benim için nelere katlanmışsın!"

Başımı güçsüzce salladım ve daha çok ağlamaya başladım. Beni kollarına aldı ve bir süre narince salladı. Kollarımı onun boynuna doladım ve tutuk bir halde ağlayarak üniformasının apoletlerini ıslattım. Bu halde bir süre kaldık, hiç ses çıkarmadan. Odadaki tek ses, yanmakta olan odunların çatırtısıydı. Beni tıpkı dizini taşa çarpmış bir çocuğu teselli eder gibi teselli etti. Tam bu sırada odaya Menşikov ve Darya girdi. Darya benim halimi görünce korkudan çığlık attı. Hızla yanıma gelip ayağa

kalkmama yardım etmeye çalıştı. Petro kendi ayaklarımın üzerinde durup

duramayacağımdan emin olduktan sonra, kuşağından birkaç sikke çıkardı. Bunları Menşikov'a uzattı. Berikiyse kollarını göğsünde birleştirip öylece durdu.

"İşte, al, Alekaşa" diye emretti Petro sabırsızca. "Kız için." Beni işaret etti. Kalbimin atışı hızlandı. Beni burada yalnız bırakmak istemiyordu!

Ama Menşikov başını salladı. "Martha satılık değil, hükümdarım."

Petro yüzünü ekşitti ve kesesinden biraz daha para çıkardı. "Al işte, açgözlü köpek! Bazen seni kırbaçlatmaya sahiden can atıyorum!"

Ama Menşikov duruşunu değiştirmedi. Korkmaya başladım ve kanım kulaklarıma hücum etti. Tanrı aşkına, beni neden bırakmıyordu ki gideyim? Sessizce ağlamaya başladım; ama bu kez gerçek korku yüzünden. Darya teselli etmek için bana sarıldı. Menşikov'un beni Çar'a satma konusunda direnmesi, hiçbirimizin anlayamadığı akıl almaz bir küstahlıktı.

"Satmıyorsan, o zaman onun için oynayalım!" diye önerice bulundu Çar tersleyerek. Tombala ve zar oyunu dışında w tür oyundan nefret ederdi. Menşikov düşünceli bir halde teşıyla onayladı; ama şart koştu:

"Ben benimkilerle, sen de seninkilerle!"

Çar öfkeden köpürdü ve konuşmasının tonunu değiştirdi: "Hepimiz senin zarlarının hileli olduğunu biliyoruz Kont Menşikov, tıpkı, saray kahyamın iyi niyetle parafe ettiği ve senin atölyelerinden gelen malların miktarının şaibeli oluşu gibi!"

Menşikov omuzlarını silkip kayıtsızca, "Majesteleri nasıl arzu ediyorsa! Kalsın o zaman!" dedi.

Darya ve ben şaşkınlık ve korkudan adeta nefes alamıyorduk. Buna nasıl cüret edebilirdi ki! İki adam arasındaki hava, yaz aylarında yıldırım düşmüş kuru dallar gibi çatırdamaya başlamıştı. Petro öfkeden siyaha dönen gözleriyle bana baktı. Gözlerimi korkuyla kaçırdım. Bu evde artık güvende olamazdım. Darya beni sonsuza dek Varvara'dan koruyamazdı. Bunu artık Petro da biliyordu. Moskova'nın buzlarının altına sürüklenmek istemiyordum! "Çıkar hadi şu zarlarını o zaman, Menşikov!" diye homurdandı, paralan tekrar kesesine koydu ve bir çift zar çıkardı.

İki adam da ateşin önünde halının üzerine çömeldiler. Darya ve ben de yanlarına. İlk önce Çar çalkaladı zarları avcunun içinde ve taş döşemeye, şöminenin dibine fırlattı. Dört ve iki gelmişti. İçimdeki sıkıntı bir anda arttı. Menşikov alay edercesine güldü

ve efendisinin yaptığının aynısını yapıp zarları fırlattı. Gözlerimi yumdum ve içimden dua etmeye başladım. İki tane altı attı ve ellerini çırptı. Petro o kadar sinirlenmişti ki, ayağa fırladı. Uzun çizmelerinin derisi gıcırdadı. Zarları alıp şöminedeki ateşin içine fırlattı. Zarların yapıldığı boynuz tıslayarak erimeye başladı, acı bir koku salarak alevlere karıştı.

,:,:

Çar, Menşikov'u yakasından kavrayıp yukarıya ve dişlerinin arasından homurdandı: "Sana efendine karşı çıkmak neymiş, göstereceğim! Bana kalsa, yarından tezi yok Sibirya'da kar tanelerini saymaya başlarsın! Üstelik bütun sülalenle birlikte!" Darya'yı öksürük tuttu. Gerçek bir Rus olan Darya için Sibirya'nın katlanılmaz soğuğu ölümden de beterdi. Tam o anda Çar, Menşikov'un çenesine bir yumruk indirdi ve adam geriye doğru savrulup şöminenin önüne düştü. Çar hiddetten kudurmuş bir halde hasmının başına dikilip kalçalarını tekmelemeye başladı. Menşikov sızlandı ve Çar'm önünde diz çöktü. Anlaşılan, Petro ne yapacağını bilemiyordu ki, yüzü yeniden yumuşadı. Aleksander Daniloviç'i, Alekaşa'smı aslında çok sevdiğini biliyordum. Kalbinde Menşikov'un yerini hiç kimse dolduramazdı. Onun yüzü ve tebessümü gençliğinin tasasız, yabani günlerini anımsatıyordu kendisine. Hiç kimseden korkmadan ve kabuslar görmeden uyuyabildiği günleri. Menşikov, Petro'nun elini kendisininkinin içine aldı ve tek tek her parmağını öptü. Bir yandan da ağrı yüzünden ekşittiği yüz ifadesiyle mırıldanıyordu: "Bu rezil hizmetçiyi döven ve Rusya'nın çocuklarına onca iyiliği yapan bu eli öpüyorum. Aleksander Daniloviç Menşikov'un yüce Majesteleri'nin göz koyduğu bir şeyi kendisine satmayacağını veya onu kandıracak biri olmadığını anlayamayan hükümdarımın ve efendimin bu elini öpüyorum. Majestele-ri'ne, gönlünün çektiği şeyi ancak hediye edebilirim." Bu sözlerin ne anlama geldiğini anlamam için kısa bir sürenin geçmesi gerekmişti. Darya benden hızlı davranıp beni kucakladı. "Bunu iyi değerlendir, Martha!" diye kulağıma fısıldadı. Petro kahkaha attı ve Menşikov'u bir hamleyle ayaklarının üzerine dikti. Menşikov yineledi: "Efendim Petro, izin verirlerse bu kızı, Martha'yı kendilerine hediye etmek isterim!"

"Tamam, tamam!" diye bağırdı Petro. "Ama beni bir kez avanak yerine koymaya sakın kalkışma." Bir kolunu jylenşikov'un omzuna attı ve onu koridora doğru çekti. Omzunun üzerinden bana seslendi: "Biz Aleksander Danilo-viç'in çalışma

odasmdayız, bu olayı kutlayacağız! Eşyalarını hazırla Martha ve onları Kremlin'e gönder. Seninle gece orada görüşürüz!"

İki adam da gülüşüp terenfin kapısını arkalarından kapadılar. Koridorun tahta zemini onların adımlarını ve gülüşlerini hemen yutuverdi. Darya beni tekrar kendisine doğru çekti ve bir süre sarmaş dolaş bir halde kaldık. Ardından beni biraz geriye doğru iterek, "Bir an önce çocuk doğurmaya bak Martha. Anna Mons'un hiç çocuğu olmadı ve bu ona düştüğü duruma mal oldu! Bir adamı bir erkek evlattan daha mutlu edebilecek ve sana bağlayacak başka hiçbir şey yoktur!" dedi.

Petro Kremlin'de bana eskiden terem'e dahil olan ve kendi odalarına yakm küçük bir oda verdi. Petro'nun vekilharcı Pavel Yaguşinski hizmetime soyluluk derecesi düşük bir hizmetçi kız verdi. Kız oldukça beceriksiz ve tavşan dudaklıydı; zavallı kızcağızın ne dediğini bir türlü anlamıyordum. Yine de arkamdan Almanca aksanımla alay ediyordu Rusça. Ancak, Varvara'nm açtığı yaralarımı, Petro'nun emriyle, kâfur ve bir tundra çalısının yapraklarından elde edilmiş asitli bir krem kullanarak ustalıkla sardı. İki gece daha Çar'm yatağında uyudum. Sefere çıkmadan önceki son gece tıpkı karnı tok bebekler gibi mışıl mışıl uyudu göğsümün üzerinde. Sabahleyin, yola çıkmadan önce, veda etmek için beni öptü ve: "Bana bir şey olursa, Yaguşinski'ye talimat

verdim, sana elli altın duka verecek. Bununla kendine yeni bir yaşam kurabilirsin" dedi.

Ona bu cömertliği yüzünden teşekkür etmek istedim; ama sonra yalnızca: "Sana bir şey olmaz. Sevgilim, kendine dikkat et" dedim.

247

Sanki bir espri yapmışım gibi, yalnızca güldü ve sabah ayazının dondurduğu parmaklarımı öptü. "Bu güzel, matka!" Çar ve adamları Kremlin'in kapısından donuk sabahın içine doğru ilerlerken, ben derin ve sıkı bir uykuya daldım. Bütün şehir soğuktan renksiz bir buz kitlesine dönüşmüştü.

Bu sırada Batı'daki Büyük Kuzey Savaşı tüm acımasızh-ğıyla sürmekteydi.

Saksonyalı August'un bir müttefik olarak giderek daha da işe yaramaz bir konuma geldiğini duyuyordum sarayda. Tek derdi mücevher kutusu dediği şeymiş; yani sevgilisi Kontes Aurora Königsmarck'm bacaklarının arasında saklı olan şey. Königsmarck geçen yıl kendisine bir erkek çocuk doğurmuş ve çocuğun adı Moritz olarak vaftiz edilmişti. Çocuk pekala bir piç olduğu halde, August çocuğun

doğumunu en yüksek memurlarına onaylattırmıştı. Küçük Moritz'in hikâyesi yüreğimi burkmuştu.

"Güçlü August'un Polonya krallığı fazla uzun sürmeyeceğe benziyor." "Neden, kmî" "Çünkü Fransa'daki Lui'nin Polonya'ya kimin hükmedeceğine dair kendi düşünceleri var. Ve Paris'teki kral düşündüğü şeyleri çoğu zaman gerçekleştirir. Ayrıca, Stanislav Leszinski bir Polonyalı ve ben eminim August Polonya'nın hatırı sayılır ailelerinden bir tanesinin bile adını söyleyemez!"

"Königsmarcky belki" diye ekledim kuru bir ifadeyle ve ikimiz de güldük.

Fyodor Apraksin'in gitmesi beni üzmüştü. Ondan çok şey öğreniyordum. Üstelik Şeremetyev'den Petro'nun seferiyle ilgili sürekli mektup geliyordu

kendisine. Bu sayede, akşamları ateşin önünde bu mektupları bana okuduğunda kendimi Çar'a yakın hissediyordum. Harita üzerinde Rus birlikleri-

nin o sırada nerede bulunduklarını gösteriyor ve Karl'ın bir sonraki kararını tahmin etmeye çalışıyordu. Kimi zaman, onu Kremlin'in yakınlarındaki büyük evinde ziyarete gidiyordum. Bu ziyaretlerde saygıda kusur etmiyor, ne gerekiyorsa yapıyordum; o da her seferinde kütüphanesine sıcak şarap, fındık, etli çörek ve şekerleme getirtmeyi ihmal etmiyordu. Şehirde oyalanıyor olması bir mucizeydi. Eskiden Çarlar askerlerini savaşın sonunda eve gönderirlerdi; oysa bugün ordu ömür boyu hizmet anlamına geliyordu. Öte yandan Petro, sefer sırasında olsun

yolculuklarında olsun çevresinde tanıdık yüzler görmekten hoşlanıyordu. Kremlin ve Kızıl Meydan'm çevresini kuşatan caddelerdeki soylu konakları erkeksizdi. Çarşıda da zaman zaman kadın esnafların hizmet ettiği oluyordu. Ama Moskovalı damdXzx da kendi başlarının çaresine bakmayı biliyorlardı. Küçük oğulların İsveçli savaş esirleri tarafından eğitilmesi moda olmuştu. Bunlar kısa sürede, yumuşak ve okşayıcı bir aksanla, Rusça konuşmasını öğreniyorlardı. Dar pantolonların içindeki uzun bacaklarıyla damd'lz.vm akıllarını başlarından alıyorlar ve göründüğü kadarıyla, en yeni danslardan ve her türden oyundan anlıyorlardı. Ertesi yıl pek çok aile sağlıklı ve gürbüz yeni nesilden ötürü çok mutluydu.

Ne var ki damakların flörtlerinden çok beni ilkbahar boyunca Anna Menşikova uğraştırmıştı; de Vieraya da Devier lakaplı beyefendiyle gelinen tehlikeli durum, içkili meclisteki ilk akşamımda yaşanan biricik olayla sınırlı değildi. Anna Menşikova genç Portekizli'yi tüm kalbiyle seviyordu. Başka bir adamla evlenmektense, yaşlı kız unvanıyla yaşamayı tercih ediyordu. Onunla sayısız kez, ikindiler boyu sabırla, aşkıyla muhtemel gelecekleri üzerine sohbet ettiğimi biliyorum. Ama bütün tavsiyeler, Anna'nın ağlaması ve başını iki yana sallamasıyla sonlanıyordu.

"Onunla asla evlenemeyeceğini" dedi ve yeni ipek mendilime sümkürdü. Ardından mendili bir top gibi buruşturup tıpkı bir köylü kadın gibi Fransız modasına uygun elbisesinin kolundan içeriye tıktı.

"Peki neden?" diye sordum hayretle.

Büyük, ağlamaktan kızarmış gözleriyle bana baktı. "Tabii ki ağabeyim yüzünden!" "Aleksander Daniloviç?" Şimdi gerçekten de şaşırmıştım. Başını onaylarcasına salladı. "Sen ne sanıyorsun ki! Beni başka kimselerin istemediğini mi düşünüyorsun? Aleksander çok güçlü biri. Hayır, Martha, ben öteden beri, Mosko-va'daki yükselme tutkusuyla dolu her erkek için saygın bir kadınım."

"Peki, sorun nerede o zaman?" diye sordum. Omuzlarını silkti, yine gözyaşlarına boğulmuştu. "Aleksander, beni istemek için konağına gelen herkesi adamlarına bir güzel dövdürüyor ve sepetliyor!" Hayal kırıklığı o denli büyüktü ki, sözlerini artık neredeyse anlayamıyordum.

"Peki ya Devier? Seni ondan istedi mi hiç?" diye emin olmak için sordum.

Başıyla onayladı. "Ah, hem de kaç kere! Menşikov'un seni Petro'ya hediye ettiği gün Devier beni bir kez daha istemişti. Bu dördüncü isteyişiydi! Aleksander öyle sinirlendi ki, onu kendisi dövdü. Zavallı Antonio'ma vurdu! Değneğini Devi-er'in sırtında kırdı. Ah, şimdi ne olacak..." Ağlamaklı sesi ve öfkesi sözlerinin geri kalan kısmını yutmuştu. Parmaklarını ısırmaya başladı, gözyaşları kireç beyazı makyajının üzerinde izler oluşturuyordu. Devier şu anda Petro'yla birlikte, Çar'm tüm emirlerinin harfiyen yerine getirilmesi gereken bir savaşa gitmişti.

Anna Menşikova, bana, yeni yılın ilk yalnız geçirdiğim aylarında bir katip

edinebilmem için yardım etmişti. Petro,

«henim gölgem, benim gözlerim ve benim kulaklarım" de-xq\ kendi sekreterini beraberinde cepheye götürmüştü. Pet-o'ya her gün sarayda olup

bitenler hakkında tatlı sözler ya-ıvordum. Ona Apraksinle geçirdiğim akşamlardan da bah-etmiştim- Apraksin'in gidişinden birkaç hafta sonra, günler giderek uzamaya başladığında, Çar bana yanıt yazmaya başladı- O zaman ona Anna Menşikova ile Devier arasındaki talihsiz hikâyeyi de anlatma cesareti buldum. Bu havadan sudan şeylerin onu keyiflendirdiğini biliyordum. Dört hafta sonra, Devier Moskova'ya gönderildi. Derhal Anna Menşikova 'yla evlenmesi için. Düğün, düğün yemeği ve nikah gecesinin ardından Moskova'dan aceleyle ayrılmak zorunda kalmıştı. Çar ve Büyük Kuzey Savaşı'nm her adama ihtiyacı vardı.

Anna Menşikova o günlerde edindiğim en sadık arkadaşlarımdan biri olmuştu. Bir akşam Fyodor Apraksin'in evine gittiğimde, avluda bir tahtırevan daha vardı. Kapılarında Rusya'nın çift kartalı vardı. Girişteki meşale ve mangalın sıcağında oturan taşıyıcılar iyi giyimli ve besiliydiler. Kütüphaneye girdiğimde, Apraksin'in yanındaki ateşin başında oturan ve birtakım kâğıtlarla meşgul olan kadını, Çar'm kız kardeşini tanımıştım.

Çarevna Natalya Alekseyevna Romanov'u yeni yıl zamanı sarayda çok sık

görmüştüm. Artık yetişkin bir kadın olmuştu; yumuşak bir yüzü vardı ve dendiğine göre, asil, sevgi dolu da bir ruhu vardı. Bir Çar'm kızı ve kız kardeşi olarak o günlerde bekarlığa mahkum edilmişti. Hiçbir Rus onu isteyecek kadar asil

bulunmuyordu. Hükümdar Sofia bile sevgilisi, akıllı ve hırslı Prens Vassili Golizyn ile evlenmeye cesaret edememişti. Bir Çarevna başka dinden -ya da Ruslara göre, dinsiz- Batılı bir hükümdarla da evlenemezdi. Petro kız kardeşini tüm kalbiyle seviyor, sayıyordu ve ona çok güveni-

yordu. Çoğu konuda kararları kendisine bırakıyor, vahşi par tilerine katılma konusunda da onu zorlamıyordu. Buna kar şılık o da kendini Moskova'da tiyatroya ve halkın eğitimin adamıştı. Yeni yılın ilk ayında Moskova'da bir derginin ili. sayısı

yayımlandı: "Vedomosti" adlı bu dergi görülmemiş bir yenilikti! Artık kahvelerde insanlar yabancı ülkeler, sarav yaşamı, Rusya'nın politikası ve savaşın gidişatı hakkındaki yazıları bu dergiden okuyorlardı. Apraksin'in uşağı bana kütüphanenin kapısını açıp adımı söylediği sırada, Natalya ve ev sahibi ellerinde bu derginin ilk sayısını tutuyorlardı.

Reverans yaptım ve ürkekçe Çarevna'ya baktım. Çariçe Yevdokiya sürgün edildikten ve Petro'nun annesi Natalya Narişkina yıllar önce öldükten sonra, Çariçe Natalya artık saraydaki ilk dama idi. Çok geçmeden temsiller ve tiyatro üzerine keyifli bir sohbete daldık. Petro, sahne işlerinden sıkılıyordu; ama sırf kız kardeşinin gönlü olsun diye Dan-zig'den Johann Christian Kunst adında bir tiyatro yönetmeni getirtmişti. Kendisine hatırı sayılır bir maaş bağlanan adam bütün karılarını, yedi çocuğunu ve bütün ekibini Moskova'ya yerleştirmişti.

"Moskova tiyatrolarının perişan hali ve başıboşluğu karşısında dehşete kapılmıştı Alman!" diye güldü Natalya. "Şaşıracak bir şey yok. Bizde kimse tiyatroya gitmiyor! Babamın bir tiyatro ekibi vardı; ama bu can sıkıcıydı ve sırf hırs yüzünden vardı. Oyuncular bir tek sarayda oynuyorlardı; çünkü babam, bu işin Batılı gerçek hükümdarlara göre bir şey olduğunu düşünüyordu!" Gençlik günlerinin oyunlarını hatırlarken başını salladı sağa sola. "Korkunçtu. Moskovalılar bir oyunu

beğendiklerini asla belli etmezler. Ama memnun olmadıkları zaman çürük meyve ve yemiş kabukları her an hazırdır!"

Apraksin de güldü. "Üstat Kunst'a buralarda sık rastladım. Her iki günde bir gözyaşlarına boğulur ve geri dönmek

sterdi! Ama sonra Çar onun için Kremlin'e yakın Nikolski £apisı'nda bir tiyatro, komediny dom'u inşa ettirdi. Binanın

pinımdan sorumlu zavallı Golovin işe nereden başlayacağını bile bilmiyordu. Bir dışişleri bakanı tiyatrodan ne anlasın! Böylece görev o makam senin bu merci benim dolandı durdu; hazine bakanlığından savaş

bakanlığına kadar. Ayrıca, bir tiyatronun neden dekorasyon malzemelerine ve kostüme ihtiyaç duyduğu da anlaşılamıyordu. Herkes, Kunst'un kendi cebini doldurmak istediğine inanıyordu!"

Hemen ertesi akşam, Çarevna Natalya'yla birlikte tiyatroya gittim ve adı Moliere olan bir Fransız yazarın oyununu seyrettim. Kızakta giderken bana oyunun

konusunu anlatmıştı, iyi de etmiş, oyundan pek bir şey anlayamayacaktık; çünkü piyesin Rusça çevirisi Latince'den yapılmıştı ama Latince çeviri de Almanca çeviriden yapılmıştı zaten. Seyirciler olur olmaz yerlerde gülüyorlardı; oyunculardan ikisi bazı replikleri hatırlayamadı. Natalya, fildişi ve ipekten yapılma zarif yelpazesinin arkasına gizlenmiş bir halde gülmekten katıldı ve ardından, aileden gelen zarif elleriyle, önünde eğilen oyuncuları iltifatla alkışladı. O akşamdan itibaren, Çarevna Natalya Alekseyevna'yı arkadaşım olarak görme şerefine eriştim.

O kış ve ilkbahar Moskova'daki günlerim rahat, renkli ve dolu dolu geçiyordu; ama yine de içimde bir sıkıntı vardı. Kaderim bana gelmiyorsa, onu kendim aramalıydım! İlkbaharın ilk günlerinden biriydi. Solgun güneş gün geçtikçe kazanacağı güç için savaşmaya devam ediyordu. Toz zerrecikleri, Kremlin'in küçük penceresinden süzülüp önümdeki yazı masasının üzerindeki kâğıt yığınlarının üzerine düşen aydınlık ışıkta oynaşıyordu. Genç katip tereddütle bana baktı. Ona Makarov'un, acil

durumlarda ve Çar'm Moskova'da bulunmadığı zamanlarda Ukafla.r için sakladığı 253

İmparatorluk mührünün yedeğini uzattım. Ama başını salladı: "Hayır, Martha. Bu benim kelleme mal olur. Çar'm mührünü kötüye kullanmanın cezasını biliyor musun? Boğazından aşağıya dökülen eriyik halinde demirle ölüm. Ben bunu yapamam. Neden Çar'a yazıp ziyaret etmek için ondan izin istediğini söylemiyorsun?"

"Çünkü buna izin vermez de ondan! Şu anda Nyen-şantz'm önündeler ve İsveçliler orayı hayatları pahasına koruyacaklardır! Kampta tek bir kadın istemiyor" diye üsteledim.

"Ya, gördün mü" dedi yazıcı ve ellerini göğsünde birleştirdi.

Makarov'un bıraktığı mührü masanın üzerinden alıp yeniden ona uzattım. Eşek inadıyla başını salladı.

"Onun yanma gitmeliyim. Lütfen! Cepheye gidebilmek için bu geçiş iznine ihtiyacım var. Geçiş izni de ancak üzerinde bu mühür varsa geçerli" diyerek yalvardım bir kez daha ve dirseklerimi masanın üzerine dayadım. Başını salladı. "Seni anlıyorum. Ama bu mührü kullanırsam, öldüm demektir. Bu, Makarov'un mührü ve sana söyleyeyim, genç bayan, onun hiç şakası yoktur."

"Sorumluluk senin olmaz" diyerek onu ikna etmeye ve kandırmaya çalıştım. "Hayır" dedi yine ve pencereden dışarıya, Kızıl Meydan'a baktı. Satıcılar mallarını satmaya çalışıyor; acizler bileklerindeki çanlarla aşevlerine doğru ilerliyor; çocuklar koşuşturuyor; dama'lar tahtırevanları içinde taşınıyor; papazlar sert rüzgâr yüzünden külahlarını başlarına bastırıyor ve yayalar gündelik işlerini ayaküstü bir sohbet ya da küçük bir kahve molasıyla bölüyorlardı.

"Hayır" diye bir kez daha yineledi yazıcı kararlı bir şekilde. Son kararını

açıklamışçasma tınladı sesi. Sesimi çıkarma-

j n ona baktım. Basit bir aileden gelen genç bir adamdı, tıp-

Ivlakarov gibi... Başmabeyinci, Makarov'u bir ticarethanene keşfetmiş, üç dili su gibi konuşup yazdığını görünce işe al-

gtı, Makarov gerçi terfi etmişti ama kişisel mektuplarını hâlâ "Hizmetkâr kulunuz" diye imzalardı; Menşikov gibi bir zamanların etli çörek ustalarına yazıyor olsa bile. Koşullarını daha iyi hale getirmeye çalışıyordu anlaşılan.

Bu koşulları unutmaksa başka bir hikâyeydi, neyse! Genç yazıcı yine inatla başını salladı. Yakın zamanda Petro'nun ikinci seyisinin kızıyla evlendiğini biliyordum. Kadın çocuklu ve hamileydi. Burnumu çektim ve keseme davrandım. İçinde bulabildiğim tek şey bir altındı. Elimdeki bu üç kapik değerindeki sikke son paramdı.

"Bana geçiş iznini yaz, lütfen. Ve Çar'ın mührü kısmını da bana bırak."

Yazı masasının koyu tahtası üzerinde donuk bir halde parıldayan altına baktı ve onu alıp hızla cebine indirdi. Burnunu çekerek kalemin ucunu masaya gömülü mürekkep hokkasına daldırdı. Siyah mürekkep küçük süngerin üzerine damladı ve sonra yazıcı bir iki becerikli el hareketiyle kâğıdın üzerine bir şeyler yazdı. Yazmayı bitirdiğinde, loş ışıkta gerinerek bana, "Batı'dan gelen ulağın varıp varmadığına bakmak için kısa süreliğine koridora çıkacağım" dedi.

Ancak odayı terk etmeden önce önüme bir parça mühür balmumu ve bir mum koydu. Hızla işe koyuldum. Balmumu, alevin yardımıyla eriyerek kâğıdın üzerine, tam, sözcüklerin sona erdiği yere akıp bir topak oluşturdu. Tabaka yeterince ka- lınlaştığında kendimden emin bir halde yasak mührü alıp sıkıca balmumunun üzerine bastırdım. Çift kartal kalın kitlenin üzerinde belirmişti: gururlu, kan kırmızısı ve tehditkâr.

Mektubu memnun bir şekilde ışığa doğru kaldırdım ve üfledim, ardından da, mürekkebin çabuk kuruması için üze-

rine rıh serpiştirdim. Sonra da, yazıcı odasına gelmeden oradan hemen uzaklaştım. Artık saray duvarlarının saklayacak yeni bir sırrı daha olmuştu.

Yasak yolculuğuma çıkmadan önce, az sayıdaki arkadaşımla vedalaştım. Darya, erkek kıyafetleri bulmam konusunda bana yardımcı oldu; dizlerime kadar inen beni sıcak tutacak bir ceket, bir yelek ve sağlam keçi derisinden pantolon. Ama saçlarımı kestirmeye yanaşmadım; lülelerimi alnıma kadar indirdiğim Polonya usulü bir

şapkanın altına toplayarak gizledim. Genç bir erkek gibi görünüyordum ama, Darya anlamlı bir şekilde memelerimin üzerine vurunca, ikimiz de kahkahayı patlatmıştık. Natalya Alekseyevna Romanov bana bir miktar para verdi ve yanıma sadık ve deneyimli, beli silahlı bir refakatçi kattı: Pyotr Andreyeviç Tolstoy. Yakın zamanda Petro tarafından yeniden cepheye çağrılmıştı ve kampta kısa bir süre kaldıktan sonra elçi olarak İstanbul'a gönderilecekti. Rusya'nın bozkırlarında genç bir kadınla birlikte yolculuğa çıkma fikrine bayılmış olmasa da, bunu belli etmiyordu.

1703 yılının Mart ayının son günlerinden birinde, sabahın erken saatlerinde bir posta arabasıyla göze çarpmadan ayrıldık Moskova'dan. Faytonun peşi sıra ağır silahlı altı atlı asker geliyordu. Ertesi gün Sperling Dağı'na vardığımızda, geriye baktım. Moskova'nın sayısız bacasından dumanlar yükseliyordu. Kubbe ve kuleler ilkbaharın göz kamaştıran aydınlık ışığında gururla göğe doğru yükseliyorlardı. Kar erimişti ve faytonumuz yolu hızla katediyordu. Posta istasyonuyla aramızdaki mesafeyi yarıladığımızda refakatçilerim ve ben bildik fayton güzergâhını terk edip yolumuza yalnızca atlarla devam ettik. At sırtında yolculuk uzun ve zordu; ama öte yandan da hem saçlarıma değen rüzgârı hissetmek hem de günün sonunda güçlü bedenimi ele geçiren yorgunluk duygusu hoşuma gidiyordu. Ayrıca adamlardan geri kalmak ve 256

onların yolculuğunu daha da yorucu hale getirmek istemiyordum. Moskova'da geçirdiğim aylar beni tembelleştirmiş ve şişmanlatmıştı. Hatta kötü nefes kokusunu gidermek için İran nanesi çiğnemeye bile başlamıştım.

Yıkıntı halindeki yerlerden geçiyorduk. Her savaşta olduğu gibi, en büyük acıyı sıradan halk çekiyordu. Kerpiç is-to'lar yerle bir edilmişti. Ahşap evler yanmış, taş binalar talan edilmiş, taşları sökülmüştü. Ormanlarda oraya buraya dağılmış, sıskalıktan yalpalayan, mel bakışlı sığırlara rastlıyorduk. Er ya da geç yabani hayvanların ya da serseri askerlerin eline düşeceklerdi.

Pyotr Andreyeviç Tolstoy geceyi geçirmek üzere yıkık bir kilisenin yanma kampımızı kurmaya çalıştığında, Çar'm kampına at hızıyla iki gün uzaklıktaydık. Bir zamanlar bir mir'e ait olan yanmış evlerden geriye yalnızca temel taşları ve küçük bir mezarlık dışında hiçbir şey kalmamıştı. Mezar taşları bile tekmelenmiş ve yerlerinden sökülmüştü. Savaşın ölüme

dahi saygısı yoktu. Pyotr Andreyeviç Tolstoy iki askerle birlikte bizim için tavşan ve kaymtavuğu avlamak için ormana daldığında, ben de yıkıntıların arasında gezintiye çıktım. Saman çatı yangına kurban gitmiş ve bir zamanlar bu binayı ayakta tutan ahşap kirişler yerle bir olmuşlardı. Sıralar

muhtemelen yakacak niyetine kullanılmıştı. Mihrap neredeyse parçalanmış, isten kararmıştı. Kilisede süsleme olarak ne vardıysa çalınmış, parçalanmış ya da yakılmıştı. Yıkıntılar arasında ilk otlar kıvrım kıvrım uzamaya başlamıştı bile. Doğa, malına yeniden sahip çıkmaktaydı. İçimi Glückler'in evinde geçirdiğim tasasız günlerin anısı kapladı ve dökülmemiş onca gözyaşı yüzünden burnumun kaşındığını hissettim. Eldivenlerimi çıkarıp uzun, yün pelerinimi mihrabın önüne serdim. Uzun çizmelerle diz çökmek zordu; ama yine de ellerimi birbirine yapıştırıp bana bunca iyilik

yapan Tanrı'ya dua ettim. Şu anda kendimi yine onun ne bırakıyordum. Yalnızca ona güvenebilirdim. Dışarı ğımda beyaz dolunay gökte iyice yükselmişti. Etrafımı saran çalılık ve otlar geçit vermez bir ağa dönüşmüştü.

Tolstoy'un ve askerlerden birinin avladığı, kışın etkisiyle cılız ve bol sinirli tavşanları aramızda kardeşçe böjüştük. Gece berraktı; Tolstoy ve ben gökteki yıldızlara bakarak, yorgunluktan gözkapaklarımız düşene dek, sessizce kendi yaşamlarımızdan bahsettik. Yüzünü kurt yaralamış bir asker gece gönüllü olarak nöbet tuttu. Başına gelen o olaydan sonra kurtlardan o kadar çok nefret ediyordu ki, onları avlıyor, öldürüyor ve sonra da kuyruklarını pelerinine dikiyordu. Pelerininin üzerinde o kadar

çok kuyruk vardı ki, kumaşı neredeyse görünmüyordu. Ayrıca çevrede irili ufaklı serseri asker grupları görülmüştü ve bunun için Pyotr Andreyeviç Tolstoy dikkatli olmamız konusunda bizi uyarmıştı. Çevremizi kuşatan orman yaşıyor, soluk alıyordu. Çalıların hışırtısı ve rüzgârın gece kuşlarının kanatlarındaki uğultusu gece boyunca beni rahatsız eden rüyalarıma eşlik etti. Ertesi günden itibaren geçiş kâğıdımı kuşağımda açık olarak taşımaya başladım; çünkü her kontrol noktasında göstermek zorunda kalıyorduk. Tolstoy kâğıdın üzerindeki İmparatorluk mührünü görünce kaşlarını yukarı kaldırmıştı. Ama ses etmemişti. Ona bu yüzden

minnettardım.

Ertesi sabah, yola koyulmadan önce, ağaçların gölgesinde kalmış karla elimi yüzümü bir güzel yıkadım ve dişlerimi kayın kabuğu ve donmuş otla temizledim. Saçlarımı da omuzlarıma pırıl pırıl dökülene kadar iyice taradım. Sonra da ensemde bir topuz yaptım. Cephede temizlik her türlü ziynetten daha etkileyiciydi.

Pyotr Andreyeviç Tolstoy, Çar'm Schlüsselburg ve Ladoga Gölü yakınlarındaki kampını hiç zorlanmadan buluverdi-

Çev

redeki çiftliklerde kimsecikler kalmamıştı ve hepsi talan edilmişti-Tarlalardaki kış ürünü gelişigüzel toplanmıştı. Ötede beride, gözden kaçan bir iki sap yükseliyordu yalnızca. îCüçük çalılıklar yakacak odun olarak budanmış ve bütün orman gemi yapımı için kökünden kesilmişti. Savaşta yenik düşen bir yerin başına gelebilecek en büyük felaket bir orduyu kışm barındırmaktı. Bir kontrol noktasında durdurulduk ve kampın önlerindeki bir tepecikte attan indik.

Hafiften yağmur çiseliyor, gümüş bir peçe gibi gözlerimizin önüne düşüyordu. Önümüzde uçsuz bucaksız bir düzlük seriliydi. Atlarımızın nefesleri soğuk havada hırıldıyor ve ağızlarındaki köpük yorgun ellerimize damlıyordu. Kontrol hattında bir Isveçli'ye rastlamış olmak pek hoşuna

gitmemişti Tolstoy'un. Moskova'da geçirdiğim onca aydan sonra, on binlerce askerin bir arada kamp yapmasının neye benzediğini unutmuştum. Tahta barakaların, çadırların ve kamp ateşinin çevresine gerili paltolardan uydurma çadırların arasında koşuşturan insan ve hayvan kalabalığından başka bir şey yoktu. Akşam oluyordu ve ateş karanlığın ilk örtüsünü

alevlendirmekteydi. Ladoga Gölü üzerinden batmakta olan güneş, kampı kor kırmızısı bir renge boğuyordu. Akşam güneşinde, Petro'nun gururu olan donanmanın bir bölümü gölün yumuşak dalgalarıyla salınıyordu. Bulundukları yerden Finlandiya Körfezi'ne kolaylıkla açılabilirlerdi. Bağırma, gülme, sövme, ağlama ve şarkı sesleri, kalabalığın üzerinde asılı duran bir bulutu andırıyordu.

Pyotr Andreyeviç Tolstoy başını salladı. "Asla değişmeyecek."

"Kim? Ne?" diye sordum hayretle. Az önce Çar'm çadırını seçmeye çalışmış; ama bulamamıştım. Çar da tıpkı bütün askerleri gibi yırtık pırtık, küçük bir çadırda konaklıyordu.

"Rus ordusu" diye yanıtladı basitçe.

"Çar Aleksey'in, yani Petro'nun babasının yönetimindeyken, Rus birlikleri hem kendine hem de düşmana sırf sayıCa f azlalığıyla korku salardı. Bu onların biricik ve en iyi silahıydı! Petro ancak Narva yenilgisi sayesinde düzenin ve planlamanın önemini kavrayabildi; ama daha fazlasını da değil] Şu yabanilere bir bak, Martha! Yarısının bir üniforması bile yok, olana da ücretli askerler tarafından el konuluyor! Eğitimleri, az miktarda kötü beslenmeyle, sert kerevet ya da çıplak toprakla, subaylarından yedikleri tekmeler ve silahlarını nasıl tutacağını bile öğrenmeden en kısa sürede çarpışmaya girmekle sınırlı. İlk fırsatta tavşan gibi kaçıp gitmelerine şaşırmamalı! Petro'nun askerlerinin binlercesi firar ediyor, bunu bilmiyor musun?"

Gerçekten de, kamp halindeki birliklerin arasından geçerken, pek çoğunun

paçavralar içinde hatta mart ayının acı soğuğuna rağmen yarı çıplak oluşu dikkatimi çekti. Yalnızca Çar'm gurur kaynağı olan -ve kendisinin de dahil olduğu- iki alay düzgün üniformalara sahipti. Çarlık rengi olan koyu yeşil kıyafetli Preobraşenski Kıtası ve lacivertler içindeki Semyonovski Kıtası. Yine de, kamp halindeki bu adamları cesaretlendirmek için oldukça basit şeylerin yeterli oluşu şaşırtıcı

görünüyordu. İri domuz yağı parçalı koyu bir çorba ve İsveç Kralı'nm zevkleri üzerine sövüp sayan edepsiz bir şarkı, o akşam sıraların arasına bir memnuniyet dalgası olarak yayılabiliyordu. Atlarımızla kampta ağır ağır ilerledik, bir sürü generalin ateşin çevresinde sıradan askerlerle birlikte oturduklarını gördüm; bir şeyler yiyip konuşuyorlardı. Aralarından beni tanıyan birkaçı başlarını kaldırıp selam verdi. Elinde kırbaç, bir Tatarla Rus arasındaki yumruklaşmayı sinsice gözetleyen Şeremetyev'i gördüm. Bana el salladı ve Pyotr Andreyeviç Tolstoy'a selam verdi. 260

İçimde giderek artan bir sıkıntı baş göstermişti. İmparatorluk mührünü kullanmakla bir suç işlemiştim. Derken kantinci mi, yoksa orospu mu olduklarını ilk anda söyleyemeyeceğim birkaç kadın gördüm; çamaşırcı çadırından çıkıyorlardı. Üzerimde hâlâ erkek kıyafetleri vardı. Hoşnutsuzluk ve kıskançlıkla, üzerlerini yalnızca saydam birer örtüyle örttükleri derin dekolteli elbiselerine baktım. İçlerinden biri diliyle davetkâr bir hareket yapıp kalçalarını kıvırdı. Pyotr Andreyeviç Tolstoy ona sırıtıp başını salladı. Bense, küstah karıyı görmemiş gibi davrandım.

Çar'm küçük çadırının giriş tentesi açıktı. Önünde nöbet tutan askerler zar

atıyorlardı. Petro'nun, Menşikov, Apraksin ve Golovin'le birlikte bir masanın başında oturduğunu görebildim. İskambil oynuyor gibiydiler; çünkü bağırma ve gülme sesleri kampın öbür ucuna kadar ulaşıyordu. Tolstoy'a veda ettim. Kendisi Çar'a daha sonra görünmek istiyordu. Artık yalnızdım. Attan indim ve daracık binici pantolonu içindeki bacaklarımın gözle görünür şekilde titremesine kızdım. Çadıra yaklaştığımı gören askerler ayağa fırladı. Geçiş iznini incelediler. Elbette okuyamıyorlardı. Ama mühür, üzerine düşeni yapmıştı. Geçmeme izin verdiler. Derin bir

nefes aldım ve çadıra girdim. Adamlar oyunlarını bırakıp bana diktiler gözlerini. Menşikov elindeki kartları masaya düşürdü ve: "Kupa, kızı keser!" dedi. Sonra güldü, kollarını açtı ve, "Martha! Her zaman sürprizlerle dolusun! Tam seveceğim kadın işte!" dedi.

Diğer erkekler de gülmeye başladı. Ama gelişimden hiç de memnun olmayan biri varsa, o da Petro'ydu. Öyle hışımla ayağa kalkmıştı ki, alçak, tahta taburesi devrildi. Uzun adımlarla bana doğru ilerlerken gözleri öfkeden kapkara görünüyordu. "Buraya nasıl geldin, kadın?" diye sordu hiddetle. Çevresindeki arkadaşları bir an sustular. Menşikov'un yüzü asıldı.

Apraksin sakin bir tavırla bana bakıyordu. Başımı kaldırdım ve Petro'nun gözlerinin içine baktım. Dev gibi görünüyordu ve öfkeden dudağı seğiriyordu. Ama oralarda, bakışının herhangi bir yerinde, öfkenin yanı sıra beni böyle beklenmedik bir şekilde karşısında görmüş olmaktan itaatsizce zevk alan bir ışık oynaşıyordu.

"Atla. Atla geldim. Moskova'dan Ladoga Gölü'ne kadar at üstünde yirmi gün" dedim sakince ve sözlerimin sevinçle çıkmasına gayret ettim.

"Atla! Peki cephe hatlarından ve kontrol noktalarından nasıl geçebildin?"

Yanıt vermek yerine kuşağımdaki izin kâğıdını çıkardım. Petro ruloyu açıp kâğıdın üzerine düşen akşamın son gün ışığında yazılanları bir süre okudu. Sonra çadıra doğru bağırdı: "Makarov! Buraya gel! Derhal!"

Başmabeyinci koşarak geldi ve beni görünce gözleri fal taşı gibi açıldı şaşkınlıktan. Sekreterin omzu üzerinden çadırın içine baktım, yarı gölgede, sürpriz bir şekilde, Çareviç'in de çadırda olduğunu gördüm. Çar'ın oğlunun Moskova'dan ayrılmış

olduğunu duymamıştım. Aleksey önüne, Maka-rov'un serdiği haritalara bakıyordu can sıkıntısıyla.

"Bu senin mührün mü Makarov?" diye sordu Çar kestirmeden, Makarov yanımıza gelip dikildiğinde. Makarov kâğıdı eline aldı, evirip çevirdikten sonra fikrini söyledi. "Evet ve hayır. Mühür elbette benim; ama basanın ben olmadığından eminim." Çar bakışlarını bir an ondan bana kaydırdı. Petro'ya gülümsedim ve topuzdan kurtulup alnıma düşen bir perçemi kenara ittim. Kendimi yeniden güçlü ve genç hissediyordum. Petro'nun yüzü artık seğirmiyor ve başını dik tutuyordu. Sonra o da gülmeye başladı ve geçiş kâğıdını meşalenin üzerine tuttu. Kâğıt çıtırdayarak yanmaya başladı.

"Eh, o zaman demek ki bu kâğıdı gördüğümüzü unutaca-£jZ. Çünkü bu yüzden tekerleğe bağlanabilirsin ya da dokumahanelere gönderilirsin. Bu da hiç hoş olmaz senin için."

Sesimi çıkarmadan kâğıdın yanışını seyrettim ve reverans yapmak istedim. Ama Petro bunu bir sözüyle engelledi: "Bırak şu saçmalığı, sinirlerimi bozuyor! Zaman kaybı yalnızca. Önümde insanların iki büklüm oluşlarını seyretmekten başka bir işim yok mu sanıyorsun?"

Elindeki kâğıdı ayaklarının dibine düşürüp koru söndürdü. Geçiş kâğıdım küle dönmüş ve Çar'ın ayaklarının altında toprağa karışmıştı. Ödü kopmuş Makarov'u tekrar geri gönderdi. Çadırındaki adamlar yeniden iskambil kâğıtlarının başına döndü. Sessizce konuşup gülüşüyorlardı. Masaya attıkları kartların havadaki ıslıklarını duyabiliyordum.

"Demek atla geldin, öyle mi?" diye bir kez daha sordu Petro.

Sessizce başımı salladım. Yanaklarım yanıyordu. Küçük ellerini omuzlarıma koydu. Elleri ağır gelmişti.

"Tek başına mı?" diye sormaya devam etti ve saçımdaki bir lüleye dikti gözlerini. Başımı salladım. "Hayır, Pyotr Andreyeviç Tolstoy bana eşlik etti. Güzel bir yolculuktu."

Petro burnundan soludu öfkeyle. "Güzel bir yolculuk! Bugünlerde genç bir kadın için tehlikeli yalnızca! Aptal ve düşüncesizsin, Martha! Başına nelerin gelebileceğini hiç düşünmedin mi?"

Başımı kaldırıp ona baktım. "Başıma gelebilecek her şey, hayatımda daha önce başıma geldi zaten. Çar'ıma feda olsun."

Sesini çıkarmadan bir süre bana baktı. Bakışları üzerimde gidip geliyor, bedenime pek de uymayan erkek elbisesini süzüyordu. İyice yuvarlaklaşan memelerim dar yeleğin altında

daha da belli oluyorlardı. Tenimi az da olsa görebilmesi iç[n en üst düğmemi açmıştım. Gördüğü şeyden hoşlanmışa benziyordu. "Peki buraya neden geldin? Güzel, genç bir kadın için Moskova sıkıcı mı geldi? Bir yaşıma daha bastım!" dedi alay edercesine.

"Geldim" dedim yavaşça ve her bir sözcüğü özenle vurgu-layarak, "çünkü yanında olmak istedim. Ve kalbimin altında Rusların Çar'ının çocuğunu taşıyorum."

O akşam Çar'ın çadırının ışıkları sönmedi.

Ay, dokunabileceğim kadar yakındı. Karanlığın içinde gururla ışıldıyordu, parlak ve yusyuvarlaktı. Dürbünden baktığımda üzerinde belli belirsiz gölgeler görebiliyordum. Bunlar bizimkilere benzeyen şehirler miydi acaba? Yoksa yüksek dağlar mı? Orada da insanlar ya da nehirler var mıydı? Yoksa ay yalnızca dünyanın bir yansıması mıydı? Geceleri neden parlardı? Bu soruları peş peşe, yanımda duran ve kendi elleriyle teleskopu gözüme göre ayarlayan Petro'ya soruyordum. İçinde bütün aletlerini sakladığı sandık yanımızda, hemen kampın üzerindeki tepede, çıplak

toprağın üzerinde duruyordu. James Bruce adında biri bu aletleri inanılmaz paralara İngiltere'den gönderiyordu. Petro elinden geldiğince sorularıma yanıt vermeye çalıştı; ama sonra kestirme bir şey söyledi: "Gezegenleri çoğu zaman insanlara benzetirim, Martha. Göremediğimiz bir yanları vardır her zaman."

"Bu yanı Çar da mı göremez?" diye sordum usulca ve başımı omzuna yasladım. Acıyla güldü. "Özellikle de Çar göremez öbür yanı!" diye yanıtladı ardından. Başımı salladım. "Bir istisna var."

"Neymiş o?" diye sordu hayretle.

"Aşk. Sevmek karşındakinin öbür yanını da tanımak ve tanımayı istemektir. Sen benim gezegenimsin ve bir boruyla gökyüzüne bakmaksızın da seni tümüyle tanıyabilirim."

Güldü ve elini çoktan yuvarlanmış olan karnımın üzeri-e koydu. "Seni bütün yuvarlaklarınla seviyorum. Bu yüzden mi benim gezegenimsin?"

"Evet" dedim ve kendimi ona doğru bastırdım.

Schlüsselburg'da akşam yemeği için bir araya gelen topluluk oldukça gürültülü ve neşeliydi. Menşikov tam beş tane bütün öküz kızarttırmıştı. Hizmetçiler bira ve şarap doldurmaya, yetişemiyorlardı. Tokuşturmanın ardından kupamı indirdiğimde, Aleksey'in, kollarını göğsünde birleştirmiş oturduğunu gördüm. Kendi ölçüsünü aşmamak konusunda direniyordu.

Petro da Çareviç'i gözlemlemişti: "İç!" diye seslenip kartallı kupasını sertçe masaya vurdu; masa örtüsüne şarap döküldü. Cücesi Yakim ortamı yumuşatmaya çalışmak için suratını ekşitip: "İç, iç!" diyerek Çar'ı taklit etti. Menşikov zavallı soytarının kafasına kafatasmdan ses gelecek şiddette bir şamar indirdi. İnleyerek sütunların arasına yuvarlandı. Aleksey babasına yalvarırcasına baktı. "Lütfen, Sayın Babam. Bu kadar çok içersem yarın iyice zayıf düşe-

rim.

"Yarın zayıf mı düşersin? O zaman indir pantolonunu aşağıya da görelim aslında kız olduğunu! Martha'ya bak, masanın altından daha beni de içer! Bu sayede

çocuğumuz da nasıl davranacağını şimdiden öğreniyor!" Karnımı okşadı, ardından öfkeden kararmış bakışlarıyla yeniden Aleksey'e döndü. "İç! Yoksa seni pataklarım!" Aleksey bütün vücuduyla titriyordu: "Ben de sizin çocu-ğunuzum, sizin mirasçınızın!! Bana eziyet edeceğinize, benim sağlığım için endişe etmelisiniz!"

Nefesimi tuttum. Masadaki herkes donakalmıştı. Cüce bile, belli bir mesafede durmuş, tombul yumruklarıyla gözlerini örtüyordu.

265

"Mirasçı mı?" Petro'nun sesi gürledi. SchlusselburgW ezelden beri nemli kalın duvarlarının sıvaları nasıl oldu da dökülmedi şaşarım. Gözleri seğiriyordu; alnındaki damarlar iyice belirginleşmişti. Aleksey korkudan sandalyesinde Uy büklüm oldu. Apraksin bakışlarını indirdi ve Menşikov öküz yağma bulanmış tırnaklarını

incelemeye koyuldu. "Yarın ölebilirim Aleksey Petroviç; ama sana şu kadarını söyleyeyim, kendine beni örnek almazsan, mirasınla çok mutlu olmayacaksın! Ülkenin gücü ve büyüklüğüne hizmet edecek her şeyi sevmek zorundasın ve kendini böyle..." Doğru sözcüğü arıyordu. "...Kokuşmuş rahip ve karı entarilerinin arkasına saklayamazsm!"

Petro tükürdü, öfkeden bütün vücudundan ter fışkırdığını görebiliyordum. Elini dubina'sma. dayadı. Kamçı o ana dek huzur içinde yanındaki sandalyenin üzerinde durmuştu. "Ne zaman ki sorumluluklarını bilir, bu konudaki öğütleri dinler ve onlara uyarsın ancak o zaman mirasçım olursun! Ne zaman uyruğundakilerin her birinin iyiliği için çaba harcamaktan kaçınmazsm, mirasçım o zaman olursun! Ama anlaşılan sana verdiğim öğütler bir kulağından girip diğerinden çıkıyor!" Havaya sıçradı ve dubina'sıyla havayı kırbaçladı. "Sana ve buradaki herkese tek bir şey söylemek

istiyorum! Kimse benim mirasçım değil, sırf o annenin bacakları arasından doğdu diye! Hiç kimse! Ben Çar olabildim; çünkü bedel ödüyorum. En çok ben acı çekiyorum. Gün olmuyor ki, canımı Rusya için tehlikeye atmayayım! Ve ben bir tek Rusya için ölürüm."

Ölüm sessizliğine gömülmüş topluluğa baktı. Bu sözlerinin ardından bardağını yere döktü ve sakiye yeniden doldurttu. Bardağı oğluna doğru uzattı ve yeniden ama bu kes sakin bir sesle emretti: "Ve şimdi: İç, Tanrı'nm adına, yoksa canını yakacağım!" 266

Aleksey kupaya uzandı; ama içmek için acele etmiyordu, ikov üç adımda yanma vardı. Büyük elleriyle tek hamlede çenesini açtı. Dirsekleriyle de Aleksey'in omuzlarına bastırıp kupanın içindekini oğlanın boğazından aşağıya boşalttı- Aleksey tükürdü, ağzı köpürdü ve öksürdü; sanki ölmek üzereydi. Petro'yu hafifçe dürttüm. Bir an için dikkatini bana yöneltti ve başını salladı. Bir süre duraksadıktan sonra Menşikov'a: "Bırak onu. Bak, korkudan altına yaptı zaten" dedi küçümseyerek. Menşikov, Çareviç'i serbest bıraktı. Aleksey'in giydiği deri pantolonun ağı ta dizlerine dek ıslanmıştı; herkes görüyordu bunu. Oğlan ağlamaya başladı; omuzları feci şekilde sarsılıyordu. "Dışarı" dedi Petro ve kupasını yeniden doldurttu. Aleksey gözyaşları içinde dışarıya fırladı, kalanlarsa kahkahaya boğulmuştu.

Menşikov hicivli bir şarkı tutturdu. Yanımda oturan Apraksin ağarmış saçlarını sıvazlıyordu.

Ertesi günün sabahı Petro'ya sordum: "Ona neden bu kadar sert davranıyorsun? Onu sevmiyor musun?"

Kısa bir an düşündü. "Onu yalnızca Çar olarak geçireceği yaşama hazırlıyorum. Bu, gerçek sevginin olmadığı bir yaşamdır."

Başımı sağa sola salladım. "Ben seni seviyorum. Ve çocuğumuzun Aleksey gibi olmasını istemiyorum."

"Öyle olmayacak. Aleksey sevgi ve neşe içinde büyütülmedi, aksine, yalnızca görev ve can sıkıntısı gereği... Yevdo-kiya'yı hiçbir zaman

sevmedim."

"Hiçbir zaman mı?" diyerek konuyu biraz eşeledim.

"Hayır. Görev icabı bir evlilikti! Yevdokiya o kadar eski kafalıydı ki! Ruhunu da tıpkı eski Rus modası kıyafetleri gibi güveler sarmıştı! Alman banliyölerinden ne zaman eve dönsem, beni gülümseyerek karşılamak yerine bağırıp çağırırdı."

267

Gülesim geldi. "Başka kadınların koynundan çıkıp eve gelmeye kalkarsan, ben seni kırbaçlarım!"

Benim gülüşüme katıldı ama sonra ciddileşti. "O benim Çariçe'mdi. Gülümsemek onun temel göreviydi. Ve bana sağlıklı oğlan çocukları doğurmak; ondan başka hiçbir beklentim yoktu."

Buna söyleyecek bir sözüm yoktu.

Büyük Kuzey Savaşı'nm Nyenşantz'taki ilk gerçek deniz çarpışmasında İsveçlilere karşı kazanılan zafer Petro'yu çok keyiflendirmişti. Kaptan Petro Mihailov olarak cesurca savaşmış ve iki İsveç firkateyni ele geçirmişti. General Boris Petro-viç Şeremetyev ve Kont Golovin onu Aziz Andreas Nişanı'yla onurlandırmışlardı. Petro bundan o kadar çok gururlanmıştı ki, yanıma, yorganın altına gelmeden önce bunu gece entarisinin üzerine iliştirmişti. Menşikov da, Schlüsselburg'un genel valisi olarak nişanını Golovin'in elinden almış ve göğsüne iliştirmişti. Zafer, kutlama için yeni bir vesileydi. Ne var ki, bizzat yakın arkadaşları bile onun taşkınlığından korkuyor, kaygılanıyorlardı. Bu yüzden Petro arkadaşlarını topla-smlar diye askerler göndermiş ya da kapılarını bizzat çalmıştı. Bir akşam yemeğinde Petro Andreyeviç sarhoşluğun verdiği ümitsizlik içinde Schlüsselburg'un perdelerinden birinin arkasına gizlendiğinde, Petro onu saçlarından tutup çıkarmış ve ona kendi elleriyle içki içirmişti. Tolstoy, tıpkı sudan çıkmış balık gibi nefes almaya çabalamıştı. Ama

Petro'nun keyfi olsun diye adamın burnunu kapadığımdan, içkinin tümünü bir seferde yutmaktan başka bir seçeneği kalmamıştı.

Ertesi gün elçi olarak İstanbul'daki Babıâli'ye gönderildi. Atının üzerinde yüzü yemyeşildi.

Çar o günlerde dur durak bilmiyordu. Günün yirmi dört saati Çar'm tüm emirlerini yerine getirmeye yetmiyordu. Savaş zamanı diğer her şeyi bir kenara bırakmıştı ve savaş son-

aSında kalan işlerini tamamlamak için iki misli azimle çalı-acaktı. Birbiri ardına L^ö/lara imza yetiştirdiğini görebili-vordum. Makarov kâğıtları uçarcasına yeniden gözden geçirirken "derhal", "şimdi", "vakit kaybetmeden", "bir an önce" mbi yinelenen ifadeleri görüp tebessüm ediyordu! Petro omuzlarını silkip, "Geri

getiremeyeceğin tek bir şey varsa o da zaman kaybıdır, tıpkı ölüm gibi" diyordu. Böylece, yaz olsun kış olsun saat sabahın dördünde yataktan fırlayıp günlük işinin başına geçiyordu. Uykulu bir kucaklaşmanın ardından ben tekrar uykuya

dalıyordum; elim çocuğumuzun büyümekte olduğu karnımın üzerinde.

Nyenşantz'taki çarpışmanın üzerinden iki hafta bile geçmeden, St. Petersburg'un ilk ahşap evleri, İsveçli subayların eski kışladaki boş evlerinin hemen dibinde bitmeye başlamıştı bile. Petro bunları subay ve yaralılara tahsis etti. Bazı yerleşimler de Neva'nm çevresindeki lığlı düzlüklere serpilmişlerdi. Bu evlerin sakinleri tarlalarını İsveçliler için ekmiş ya da onların evlerinde çalışmışlardı. Burnu sümüklü, ifadesiz yüzlü, pis ve bitlenmiş çocuklarını görmüştüm. Sivrisinek kaynayan bu bataklık arazi için harcanan onca çaba ve emek karşısında hayret etmekten ağızlarını bir türlü kapatamıyorlardı. İster Rus olsun ister İsveçli, onlar için fark etmiyordu.

St. Petersburg'un kuruluşunun Petro için önemini nasıl tahmin edebilirdik ki? Petro, Petro Pavel Kalesi için ilk direkleri dikmeye başladığında kimse buranın bir şehir olabileceğine inanmıyordu aslında. Oysa onun o andan itibaren tek bir düşüncesi vardı: St. Petersburg, her ne pahasına olursa olsun, asla gözden çıkarılmayacaktı. Şehri asla ama asla Rusya'dan ayrı düşünülmeyecekti. Bu, ister imparatorluğa, ister kendi yaşamına mal olsun, hiç fark etmezdi.

"Ne diye burada yeni bir şehir kuruyorsun ki?" diye sordum bir gün sabaha karşı, Lust Eland'daki Petro Pavel Kale-

si'nin kuruluşunun ertesinde. Yorgun bir şekilde kollarında yatıyordum; ama hafif bir votka sarhoşluğu ve kafalarımız-daki sayısız sahne dinçleştirici ikinci bir uykuyu kaçırıyordu

Uzunca bir süre yanıt vermedi; bense Petro'nun elleriyle inşa ettiği evimizdeki şöminede yanan odunun çatırtılarını sayıyordum içimden. Ateş, hamilelikle

hassaslaşan ve pertı-beleşen tenime yumuşak bir ışık serpiyordu. Kendimi hiç olmadığım kadar sağlıklı ve güçlü hissediyordum.

Bir an için onun uyuduğunu sandım. "Yeterince şehir yok mu?" diyerek bir soru daha sordum. Petro burnunu çekti. "Elbette. Ama Rusya zaten her şeye sahip değil mi? Bana öyle geliyor ki, benim anavatanım için bunları neden yaptığımı Rusya çok sonra anlayacak. Moskova yaşlı şehir ve üzeri ölü bir geçmişin toz ve örümcek ağlarıyla kaplı. Moskova demek, papazlar, Boyarlar, cehalet ve Doğu demek Martha."

"Bunu Darya da söylemişti!" diyerek sözünü kestim. Güldü.

"Darya da yarı Tatar sayılır! O, benim Moskova'da yaşadıklarımı yaşamadı. Ben Kremlin'den nefret ediyorum Martha!" Bu sözlerle birlikte yüzü seğirmeye başladı; onu kollarımla hafifçe sarıp sarmaladım. Bir an için sakinleşti. "Orada bir daha yatmamaya karar verdim. Moskova'da kalmak zorunda olursam,

Preobraşenskoye'de, annem ve Natal-ya'yla birlikte büyüdüğüm yerde kalmaya çalışacağım."

Konuşmasını sürdürmeden önce, kısa bir süre düşündü ve göğsümü okşadı. "Benim Rusya'mın yeni bir simgeye ihtiyacı var! Şehrim için bu yeri boşuna seçmedim. Burası için çetin bir savaş verdim ve gün gelecek uyruklarım onlara yeni bir Kudüs sunduğumu anlayacaktır. Yeni, güçlü bir ruhun yeni merkezi." Söylediklerinden hoşnut görünüyordu. Sönmekte olan ateşin narin alevlerine dalarak gülümsedi. "Sırf bu yüzden yeni bir şehir kurmaya gerek var mı? Bunu ne zaman, hangi parayla yapacaksın savaşın tam ortasında?"

"Olması gereken için zaman ve para bulunur Martha. Örneğin sevgi için!" diyerek güldü ve bütün vücuduyla üzerime yuvarlanarak sorularıma bir son verdi.

Kamptaki yaşam hoşuma gidiyordu. Petro'nun gündelik yaşamında yer alabiliyordum orada. Kuşkusuz, yatağını paylaşan tek kız ben değildim. Ama onunla en çok içen, eğlenen ve gülen bendim. Onun da dediği gibi, kalbini ısıtan juşi bendim. Aynı basit şeylere birlikte gülüyorduk ve sandalyesine reçine sürdüğümde ya da çizmelerini yarıya kadar suyla doldurduğumda bile keyfi kaçmıyordu. Akıl almaz öfkesi ve kanlı anıları su yüzüne çıktığında onu sımsıkı kucaklayan bendim. Diğer kadınlar onun yatağında o işini bitirene kadar kalıyorlardı ancak. O bu kızları, sabahları kaşa yemek, ya da bir ağacın dibine su dökmek için attan inmek kadar küçük ayrıntılar olarak görüyordu. Rusların Çarı bir tek benim kollarımda kabuslar görmeden uyuyabiliyordu. Sabahlan, yulaf ezmemizi birlikte kaşıklayıp lavaşlarımızı kvas ya da çaya bandırdıkça ve o, karnımdaki çocuğun tekmelerini eliyle yokladıkça hiçbir kız benim için tehlike sayılmazdı.

Günler rahat geçiyordu. Güneşin altında oturup çocuk kıyafetleri dikiyor ve

vücudumun emrettiği kadar uyuyor ya da o günlerdeki dinmek bilmez iştahımı tatmin ediyordum. Sürekli taze bal peteği emiyor ya da

Schlüsselburg'dan yeni kurulmuş salatalık turşusu getirtiyordum. Ama canım en çok Baltık ringasını çekiyordu. Elma ve soğanla doldurulup kremaya yatırılmış bu balıklardan kilolarca yiyordum gizliden gizliye! Ve uzun gecelerin ardından biraz hareket etmek ve kafamı yeniden toparlayabilmek için Petro'nun aşçısı Jo-hann Felten'le birlikte genç şehrimizin yakınlarındaki kü-Çük çarşıya gidiyordum. Pazar yeri, önlerinde

rengârenk satıcıların, çalgıcıların, köylülerin, fahişelerin, yankesicilerin

271

ve gezgin soytarı ve şifa dağıtıcılarının durduğu bir sıra sala barakadan oluşuyordu. Haziranda bir sabah, yine pazara gittiğimiz bir gün, Fel-ten keyifsizdi. Bir tekerlek Limburger kaşarını yeterince özenle saklamadığı için Çar geçen akşam onu dubina ile cezalandırmıştı. Petro'nun canı gece yarısı bu kaşardan bir dilim çekince, peynirden geriye yalnızca kırıntılar bulunmuştu; ama faili bulunamamıştı.

Günlerdir yağmur yağmamıştı, parlak yaz ışığı Finlandiya Körfezi'ne dek uzanan kızıl düzlüklerin üzerinde yüzüyordu. Tarlalarda ilk başaklar görünmeye başlamıştı artık ve tarlalarda çalışan serflerin ayakları dibindeki kesekler kuru kuru parlıyordu. Ufak ama güçlü atlarımızın nalları, Petro'nun toplarıyla perişan olmuş sert toprak yollar üzerinde boğuk bir ses çıkararak takırdıyorlardı. Atımı yerdeki oyuk ve yarıkların çevresinden ne kadar dikkatle sürsem de zeminin çukurlaştığı yerlerde bileklerine kadar çamurun içine batıyordu. Felten tıknaz atının üstünde kendi kendine

söyleniyordu: "Saçma sapan bir yer burası! Doğru düzgün bir mutfağımın, adam gibi kap kaçağımın olduğu Moskova'ya ne zaman geri döneceğiz? Bu yabani ortamda insan hiçbii şey yapamıyor! Oradaki baharatlarımı düşünüyorum da! Hele o dibine çöken kıvamlı çorbam! Burada hiçbir yemek Kremlin'deki gibi olmuyor!"

Güldüm ve atımı dikkatlice, Petro'nun donanması için yapılan son kesimden kalan bir meşe çotuğunun etrafından dolaştırırken, "İyisi mi, sen kendini burada uzun ama

çok uzun bir süre kalmaya hazırla, Aşçıbaşı Felten! Çar da bizler de burada, onun yeni cennetinde, güzel yemekler yemek istiyoruz. Ve bunun için sana ihtiyacımız var!"

"Cennetmiş!" Ufak tefek tıknaz Danimarkalı, aramızda konuştuğumuz, onun ağzından şarkı söylercesine yumuşacık

272

kan Almanca'yla bu sözcüğü neredeyse tükürürcesine söy-1 misti- Aynı esnada yanağından şehvetle kan emen bir sine-- de eliyle bir şamar indirmişti. Yine sövdü. "Cennetmiş! Burası bir cehennem! Çar, şehri kurmak için askerlerden sonra buraya zorunlu işçiler de getirtecekmiş, doğru mu?"

O kadar öfkeliydi ki, nar gibi kızarsmlar diye bira, hardal ve balla sıvayıp alevin üzerine tuttuğu domuz yavrularına benziyordu. Başımla onayladım ve boştaki elimle üzerime üşüşen sivrisinek ordusunu savdım. Atımın ayağı yerdeki bir çukura girince hayvan tökezledi. Eyerin üzerinde zar zor toparlanmıştım ki, karnımdaki yumurcak canımı acıtarak tekmelemeye başladı. Ağrıdan dudaklarımı ısırdım. Felten hiçbir şey fark etmemişti. Yalnızca derin bir nefes aldım ve hiçbir şey olmamış gibi, konuşmaya devam ettim. "Bu doğru. İlk on beş bin adam martta, karlar eridikten sonra bekleniyor. Diğerleri daha sonra, ağustosta gelecek. Bu yıl büyük inşaat girişimleri için artık çok geç; ama Nyenşantz'taki çarpışmadan önce inşaat zaten başlayamazdı ki."

Felten yine başını salladı. "On yıl önce, Hollanda'da limanda Çar'a rastladığımda bunların olacağını keşke tahmin edebilseydim! Saklanırdım ya da ona yemek pişirmeyi kabul etmezdim! Ah, ne olurdu evimde kalsaydım!" diye mırıldandı teatral bir şekilde.

"On beş bin işçiye de yemek yapmak zorunda değilsin ya! O zaman işin gerçekten zor olurdu, doğrusu!" diyerek güldüm. Atlarımız ovada ağır ağır ilerliyorlardı. Çarşı görünmüştü. Rüzgâr ılık esiyor ve bir araya toplanmış halkın seslerini bize taşıyordu. Köylülerin çoğu ürünlerini yere serdikleri bezlerin üstünde satışa çıkarmışlardı. Domuz ve danaların bulunduğu ağıla

gelmeden önce, çeşitli sebze ve turfanda meyvelerin yanı sıra balık ve et pişirmek için yayvan toprak güveçler, peynir ve ekmek, renk renk kumaş toplan, rengâ-

renk yumuşak yün çileleri ve her tür hastalığa karşı kök ve baharatlar görülüyordu. Atlar büyük curcunanın uzağında bakıma almıyordu. Bir sıcak demirci yeni dövdüğü bıçak ve aletlerini tezgâhına yaymaktaydı; Felten, keskinliğini anlamak üzere bir parmağını bıçaklardan birinin ağzına sürdü İnsan kalabalığının arasında kendisine yol açmak için sepetini iyice kendine doğru bastırıyor, bir yandan da askerlerin bizi izleyip izleyemediklerine dikkat ediyordu. Çarşının ana-caddesine doğru ilerledik. Oradaki barakalarda fırından yeni çıkmış ekmek, yumuşak kaşar, taze kaymak ve tereyağı, kış için hazırlanmış meyve kompostosu, ekşimsi füme et ve nefis börekler satılıyordu. Bazıları maydanoz, nane türü taze yeşillikler satıyordu ve bunca yeşilliği görünce, ağzımın suyu akmaya başlamıştı. Felten aceleyle, besili iki yavru domuz aldı açık artırmadan. Askerler bunları ayakları birbirine bağlanmış bir şekilde uzun bir sopaya asarak omuzlarına aldılar. Tam o esnada arkamda fırıncıyla tartışan bir kadın sesi duydum.: "Benden istediğin para çok fazla! Bu düpedüz soygun, başka bir şey değil! Seni zincire vurmak lazım!"

Bu melodik ama sert sesi hemen tanıdım. Ama, yanılmış olmalıydım!

"Şunun haline bak, sen buna börek içi mi diyorsun? Domuzlarım bile bundan daha fazlasını hak ediyor!" diye üsteliyordu kadın. Fırıncının savunması giderek

zayıflıyordu. Arkamı döndüğümde, haklı olduğumu anladım: Fırıncıya ahlak dersi veren kişi Karoline Glück idi! Onu burada, böyle capcanlı ve sağlıklı bir halde göreceğim hiç aklıma gelmezdi. Bu yüzden yavaşça ve duraksayarak yanma doğru

gittim. Kolunu tuttuğumda irkildi. Ama o da beni hemen tanıdı ve yüzüne yayılan o gerçek sevgi parıltısı yurtsuz kalbimi ısıtıverdi.

"Martha! Aman Tanrım, sen yaşıyorsun! Burada ne yapıyorsun?!"

274

Bana sarıldı ve ben tıpkı bir çocuk gibi, onun pelerinin-jen ve topuz yaptığı sarı saçlarından yayılan kâfur ve nane dokusunu içime çektim. Glückler'de geçirdiğim o yaz, o küçük keten torbacıkların içini baharatlarla ben, kendi ellerimle

doldurmuştum; Karoline de bunları her zaman özenle kıyafetlerinin ve katlı kefenlerinin arasına koyardı, jkirniz de gülüyor, ağlıyor ve aynı anda da

konuşuyorduk, birbirimizin ne dediğini neredeyse tam olarak anlayamadan- "Nerelerdeydin ki?"

"Johann nasıl?"

"Ernst Glück burada yine rahip mi? Peki ya Ulrike nasıl?"

Neden sonra hamile jolduğumu anladı ve bir elini güvenle tostoparlak olan karnımın üzerine koydu. "Şuna bakın, bu Johann'la senin ikinci çocuğun!" diyerek güldü. Başımı salladım. "Hayır, Johann öldü; en azından ben öyle sanıyorum. Ve onun ilk çocuğunu o zamanlar düşürmüştüm."

"Ama..." Karoline omzumun üzerinden Felten'in ve askerlerin beni beklediğini yeni fark etmişti. Gördüğü şey onu şaşırtmıştı. "Ama, o zaman kim peki? Evlendin mi?" Ölene kadar dürüst bir papaz karısı olarak kalacaktı anlaşılan. Başımı salladım. "Hayır; ama çocuğumun gelişine benim kadar sevinen bir babası var. Petro, Rusya'nın Çarı."

Karoline şaşkınlıktan, az önce kıyasıya pazarlık ederek aldığı böreklerden birini elinden yere düşürdü. "Çar mı! Yüce Tanrım! Sen neler yapıyorsun böyle? Tanrı'nın Aziz Annesi!"

Felten az önce yeni bir kaşar tekerleği bulmuştu ve dikkatsizliğinin özrü olarak bunu Çar'a hediye edecekti. Yerinde duramıyordu. Küçük Danimarkalının arada bir zorbalığı tutuyordu!

Karoline'yi bileğinden tutup: "Bu akşam St. Petersburg' gelir misiniz? Birkaç evimiz var artık ve Felten size dorrm? kızartır! Sizi aldırmak için asker gönderirim; hem o zaman yoldaki serserilere karşı da güvende olursunuz" dedim.

Karoline bana hemen ayaküstü Glück ailesinin hangi miride oturduğunu tarif etti. Ernst Glück öğretmen olarak iş bulmuştu ve aile Marienburg saldırısını sağ salim atlatabildiği için şanslıydı. Şu anda çocukları ve Johannes'in karısı Aleksandra'yla birlikte, aralıklarından Nyenşantz'tan esen rüzgârın üfürdüğü ahşap bir evde oturuyorlardı. Yol boyunca Felten, ucuza kapattığı domuzlardan birinin hemen bu akşam yine elden gideceğini söyleyip durdu, ta ki, sert bir dille ağzını kapamasını söyleyip öne geçerek grubu tırısla götürmeme dek. Glückler'i yeniden bulabildiğim için çok mutluydum; onlar Darya'dan sonra, benim bu dünyadaki diğer ailemdi. Yeni bir yaşam kurabilmeleri için onlara yardım edebilmeliydim! Bana yaptıkları onca iyilik için teşekkür etmeliydim. Beni zerre kadar etkilemeyen tek düşünce, Johan- nes'i yeniden görecek olmamdı.

Petersburg'daki ahşap ev sıcaktı; çünkü çini soba yazları bile sessizce yanıyordu. Petro'yu sabah orada şehir planları üzerine eğilmiş bir halde bırakmıştım. Şimdiden İran'a ulaklar göndermişti, portakal ağaçları, kâfur ve nane fideleri getirsinler diye. Kendisiyse, Rusya gençliğinin eğitimiyle ilgili bir Ukas üzerinde çalışıyordu; kapıyı açtığım sırada, elindeki kalemi döndürüyordu homurtuyla. Gözlerinin altına derin gölgeler oturmuştu; masasında duran soğuk ka-şa'dan bir kaşık alarak yedi. Kendi elleriyle yaptığı tahta kupanın dibinde acı kvas kalmıştı. İçkinin yüzeyi yağlı bir tabakayla kaplıydı. Geçen akşamki kutlama uzun sürmüştü ve bu kez o bile her

zamankinden fazla içmişti. Sabahında ise tersaneleri dolaşmış, generalleriyle tartışmış ve ardından iki ta-

e uzun, öfkeli mektup yazdırmıştı; biri Aleksey'e diğeri Saksorryalı August'a. Ruhundaki istirahatsızlık ve yorgunluk kendini bedeninde ele veriyordu. Masanın altındaki ayakları sürekli oynuyordu. Yüzünü ve omuzlarını oynatmadan bir an bile duramıyordu.

Odanın içine güneş ışığı ya da taze hava girdiğinde, başı-nı yalnızca bir anlığına kaldırdı önünden. Pelerinimi üzerimden attım, küçük bulutlar halinde toz yükseldi. Ayaklarımdaki hafif deri sandaletlerim birden ağır gelmeye başlamıştı ve Petro'nun kucağına oturup da şişler içindeki bacaklarımı tabureye uzatabildiğim için çok mutluydum. Petro'yu alnından öptüm, o da elini birden karnımın üzerine koydu. "Ne yapıyor bakalım bizim asker? Hazır olda mı?" diye sordu ve boynuma bir öpücük kondurdu. Burnunu kısa bir süre dekolteme dayayıp soluklandı. "Hım, güzel, taze hava kokuyorsun! Felten pazarda düzgün bir şeyler bulabildi mi bari? Bir boğa kadar açım!"

"Senin asker şu anda yüzüyor! Sanırım bahriyeli olacak" diye yanıtladım sorusunu ve merakla henüz tamamlanmamış Ukafı elime aldım. Üzerinde Petro'nun siyah, kaim mürekkeple yazdığı kıvrım kıvrım yazısının ve adını oturttuğu yerdeki kırmızı ışıltılı mührünün bulunduğu ağır kâğıt rulolarını seyre doyamıyordum.

"Neden devam etmiyorsun yazmaya?"

Burnunu çekti ve başını salladı.

"Çünkü olmuyor. Ben istediğim kadar emredeyim, bir türlü olmuyor! Emirlerimi yerine getirecek kimsecikler yok ki! Soylu halk, oğullarını akademilerime, kızlarını da yurtdışına göndermeye yanaşmıyor..."

"Buna şaşmamalı!" diye sözünü kestim. "Genç dama'lar orada namuslarını nasıl koruyabilirler sonra?" diyerek güldüm ve kinayeli bir şekilde

dudaklarımı ıslattım. 277

"Okula göndermektense kölelerinin arasına gizliyorlar oğullarını! Oysa bu onların iyiliğine. Ya da bir köylüyü ele al; askere alınmıyor da cenazesi kalkıyor sanki! Benim, birine ihtiyacım var; öyle birine ki, kendisi de eğitimli olacak, birkaç dil birden bilecek, herkese, evet herkese örnek olabilecek birine!"

Üst dudağını ısırıyor, bir yandan da bıyığının ucunu emiyordu.

"Tam senin istediğin gibi birini tanıyorum!" dedim birdenbire, sanki kafamdan fırlayıvermişti düşünce. Glückler'e, onların kalbini kırmadan, sadaka verir duruma düşmeden nasıl yardım edebileceğimi biliyordum artık. Petro şaşkınlık içinde bana baktı; ama sözüme devam edemeden, gözlerimin önüne acıdan bir duvar örüldü. Sanki bir dev bedenimi ve çocuğumu ele geçiriyordu. Kızıl yumruğunu kullanarak var gücüyle bastırıyor ve beni sallıyordu adeta. İki kez soluklanmaya çabaladım; ama ciğerlerim sanki sönmüştü.

"Hayır" diye inledim ve eteğim bir anda kırmızıya boyan-dı; bedenimin gücü çekiliyordu. Acı, zihnimdeki bütün düşünceleri siliverdi. Petro korkunç bir çığlık atarak beni yakaladı. Hamileliğimin yedinci ayında, küçük oğlumuzu ölü olarak acılar içinde dünyaya getirirken o yanımdaydı.

İzleyen aylar, hafızamda üzüntü ve ağır bir melankoli perdesinin ardında

kayboldular. Keder kuşlarının karanlık süzülüşü ilk kez o günlerde ruhumun ışığını karartmışlardı. Siyah tüylü canavarlar keskin pençeleriyle kalbi yarıp ruhun içine çörekleniyorlardı. Onları hiç kimse kovamaz; içine girip kuluçkaya yattıkları, çürük, kokmuş yumurtalarını ruhun kıvrımlarına sakladıkları insanın kendisinden başka hiç kimse kovamaz onları. Karoline Glück beni bir an bile yalnız bırakmadı. Petro aileye eski bir İsveçli subayın evini tahsis etmişti. Ernst Glück, Moskova'da iddialı bir müfredatı olan

ilk liseyi kuracaktı. Felsefe, Ahlak, Latince, diğer bir sürü yaban01 dil ve Aritmetik, bu okullardaki beden eğitiminin yani sıra okutulacak alanlardan yalnızca birkaçıydı. Karoline Glück'ün dediğine göre, Ernst Glück Çar'la iyi anlaşıyordu, petro Avrupa'ya yaptığı büyük yolculuk sırasında Luther'in ^ittenberg'deki evini de ziyaret etmişti. Hiçbir şey onu Cesur Luther'le mürekkep hokkası fırlattığı şeytanın hikâyesi kadar eğlendirmiyordu.

"Tanrı biliyor ya, ben de aynısını yapardım!" diye haykırırdı ve onu tanıyanlar, her sözüne inanırdı. Ne yazık ki, Ernst Glück iki yıl sonra ateşli bir hastalık yüzünden ölecek, Karoline Glück saygıdeğer bir dul olarak Moskova'da birkaç yıl daha yaşayacaktı.

Karoline, Çar'ın, oğlunun son derece biçimli küçük parmaklarını ve ayak uçlarındaki tırnaklarını görünce, tıpkı bir çocuk gibi ağladığını söylemişti. Şimdi ne olacaktı? Sağlıklı bir çocuk doğurma konusundaki acizliğim ortadaydı!

Keder kuşları kafatasımdaki boşlukta Darya'nm sözlerini yankılıyorlardı acımasızca. Beni sıcak fasulye çorbası ve domuz yağı, kalın kan sucukları, yağda kızartılmış ekmek, taze baharatlı omlet ve Felten'in geceden şaraba yatırdığı kurutulmuş tatlı meyvelerle besliyorlardı. Bunlar bana güç verecekti. Karoline ayaklarımın altına sürekli sıcak taşlar koyuyor, üstüme örteceği battaniyeyi önce çinili sobanın üzerinde ısıtıyordu. Güç vücuduma ağır ağır dönüyor ama neşe dönmüyordu. Yalnızca yatağımda yatıyor ve tavanı seyrediyordum. Kirişlerdeki böcek ve kertenkeleleri saymak yetiyordu. Koca bir günden bunun dışında hiçbir beklentim olmuyordu. Yürüyebilecek kadar güçlendiğimde, ilk kar yağmadan, Petro beni Glückler'le birlikte, fayton ve tahtırevan-lı maiyetle Moskova'ya geri gönderdi. Karşı çıkmalarım işe yaramamıştı.

"Lütfen, bırak yanında kalayım!" diye yalvarmıştım. O ise yalnızca başım sallamıştı. "Çok güçsüzsün. Moskova'da daha iyi doktorlar var seninle ilgilenecek!" demiş Vç kesin kararını vermişti.

Faytonum kampın dışına doğru ilerlerken, genç, sağlık^ çamaşırcı kızların nehirde yıkandıklarını gördüm. Güçlü vücutlarını arsızca sergiliyorlardı. Beyaz tenleri güneş ışınlarıyla parıldıyordu. Aralarından acaba hangisi geceyi Pet-ro'yla geçirecekti? îç çektim ve pencerenin önündeki perdeyi örttüm. Petro benim arabamla en sevdiği köpeklerini Lenka ve Lisenka'yı Moskova'ya göndermişti. Onlardan gözyaşları dökerek ayrılmıştı. Lisenka gebeydi, sürekli ve hiç konuşmadan onun şişkin karnını okşuyordum.

Moskova, Petro'nun yokluğunda tekrar eski geleneklerine geri dönmüştü. Sonbahar, eylülde erkenden bastırınca, erkekler, yassı kunduz kürkünden kalpaklarını ortaya çıkarmışlar ve yine kenarları kürklü uzun paltolara bürünmüşlerdi. Belden değil kalçadan bağlıyorlardı kemerlerini; Batılıların bağcıklı çizmeleri yerine geleneksel botlarını giyiyorlardı. Petro'nun giymelerini emrettiği kıyafetler sandıklarının en dip kısımlarına itilmişlerdi. Ayin sırasında hâlâ bedene oturan ve dekolteli elbise giymeye cesaret edebilen kadınlar küfür işitiyorlardı. Kabarık kollu bluzlar, işlemeli sara-fan\2x ve geniş tunika giyen diğer kadınlar, bunların eteklerini yırtıyor, arkalarından onlara tekme atıyor ve kedi gibi bağırıp çağırıyorlardı. Karoline başıma bir şey gelebileceğinden korktuğu için, çok nadiren yalnız bırakıyordu beni.

Çocuklarından yalnızca Ulrike Moskova'ya gelmişti. O solgun çocuk, Alman

banliyölerinde delikanlıların şimdiden dönüp baktıkları güzel, genç bir kız

oluvermişti.

Karoline'nin kocasına yardım ettiği günlerde, Darya oluyordu yanımda. Çok özel bir teselli etme tarzı vardı: "En

zindan sen yeni bir çocuk yapabilirsin, Martha!" dedi, uzun ı,aj-fırtınalarının ardından solgun güneşin kendini ilk kez gösterdiği o gün.

Yorgun bir halde başımı çevirdim ona ve kayıtsızca sor-dum: "Bunun neresi iyi?" Kremlin'deki odamın penceresine yanaşıp, yaşamın tüm hızıyla sürüp gittiği büyük Kızıl Meydan'a baktı. "Bak, şöyle söyleyeyim: Aleksander Daniloviç bana açıkça, evlilik dışı bir çocuğa tahammül edemeyeceğini belirtti."

Şaşkınlıktan gözlerim fal taşı gibi açılmıştı. Benim geldiğim yerde çocuklar zenginlik kabul edilirdi!

"Peki bunu nasıl önlüyorsun?" diye sordum. Darya omuzlarını silkti.

"Bunun bir sürü yolu var. Koyun bağırsağından ya da limon kabuğundan kendine kılıf yapabilirsin..."

Anlamayan gözlerle ona baktım. Neden bahsediyordu? Şaşkınlığımı fark etmiş olacaktı ki, bir an duraksadıktan sonra konuşmasını sürdürdü: "Ya da, örneğin Varvara küçük bir taş koydurtmuş..."

Ne var ki, birden kızardı ve başını salladı. Zavallı Darya. Kırmızıya boyadığı yanaklarının üzerinden suskun gözyaşları süzülüyor ve yüzündeki kireç beyazı makyajında kederli izler bırakıyorlardı. Ona sarıldım ve doğmamış çocuklarımıza birlikte ağladık. Ziyaretime gelen başka kadınlar da oluyordu: Natalya Alekseyevna, artık General Balk'm karısı olan ve ikinci çocuğunu bekleyen Anna Mons'la birlikte gelmişti. Benimle Alman banliyölerinin yumuşak Almanca'sıy-la konuşuyordu. Güç verir diye havanda dövülmüş bal arısı ve kılıç otundan ilaçlar hazırlatmıştı Alman banliyösünde. General karısı Balk'a göz ucuyla bakıyordum. Petro'dan asla bir çocuğu olamamıştı. Benim yerimde olmak için acaba neler geçiyordu aklından? Tuhaf sayılabilecek ziyaretçilerden

biri de Prenses Kurakina idi. Çariçe Yevdokiya'nın kız kardeşlerinden biriydi; ama Petro'nun ilk karısının acınacak kaderi üzerine ağzından tek bir

sözcük bile çıkmıyordu. Kocası, Prens Boris Kurakin, içkili meclislerin baş müdavimlerinden biriydi. Bana kalırsa, yanıma kocasının emriyle geliyordu. Prenses Kurakina, Çar'ın Batılı gelenek ve diller konusundaki çabasını tüm kalbiyle destekliyor, hatta bütün Rusça sözcüklerin sonlarına Fransızca ya da İngilizce ekler koyarak konuşuyordu. Dolayısıyla onun laf kalabalığı karşısında, dediklerinin tek bir kelimesini bile anlamadığımdan yalnızca başımı sallıyordum. Odamı terk ettiği zaman da, şöminenin yanında duran yumuşak sedirin üstüne atıyordum kendimi tükenmiş bir halde ve alevlere dalıyordum.

Çar yılbaşı için yeniden Moskova'ya gelmişti. Mektuplarından, haziran gecesinin acı ve kederini çoktan geride bırakmış olduğu sonucunu çıkarmıştım. Benden de aynı şeyi bekliyordu. Yüzüme Moskova usulü makyaj yapıp dudağıma kırmızı bir gülücük kondurdum. Her tarafı altın işlemeli koyu yeşil atlastan yeni elbisemi giydim. Petro kendi görünümüne ne kadar az özen gösteriyorsa, çevresindeki kadınların güzel giyinmesine o kadar çok önem veriyordu. Gülüyor ve dans ediyordum; ama aklım tümüyle başka yerlerdeydi. Kendi kendime donuk, sorgulayan gözlerle bakıyor ve tek bir an bile kendimi yeterli bulmuyordum. Son karşılaşmamızdan bu yana geçen onca aydan sonra, aramızdaki yakınlıktan hiçbir şey eksilmemişti. Bunun için Tanrı'ya minnettardım. Çar şehre varır varmaz beni Preobraşenskoye'ye

çağırttığında, ayağında hâlâ, Hollanda tersanelerindeki ilk maaşıyla satın aldığı çizmeleri vardı; uzun at yolculuğunun ardından canları çıkmıştı. Deri pantolonu leke içindeydi. Gömleğiyse günlerce süren yolculuktan sonra ter kokuyordu. Çizmelerini ayağından çıkardığında, tabanlarının iyice

nnıış olduğu göze çarpıyordu. Çorapları da delik deşikti. Yünden dışarıya fırlayan parmaklarını oynatıp güldü. "Gö-üyorsunya, matka, çoraplarım bile sana hasret!

Onları artık kimse yamamıyor ve sen yanımda olmayınca onların delikleri de kalbimdeki delik kadar büyüyor! Bırak da sana ne kadar hasret kaldığımı

göstereyim!"

Eli hiç tereddüt etmeden ağır eteğimin altına doğru kaydı ve bir süre, çoraplarımı iç çamaşırıma tutturduğum bantlarla oynadı. Son haftalarda bu an için çok

endişelenmiştim. Anıa parmaklarının altında karnım giderek ısınmaya başladı. Önünde diz çöküp pantolonunun kuşağını çözerken Petro keyifle derin bir nefes aldı. Beni kaldırıp oturma odasındaki masanın üzerine oturttu ve üzerimi bile soymadan bacaklarımı ayırdı.

"Artık gerçekten bir çocuk sahibi olmanın zamanı geldi!" dedi iç çamaşırımı kenara sıyırıp kendini ıslaklığıma itmeden önce.

Yeni yılda, Saksonya'nın Elektör Prensi August, Polonya tahtını kaybetti. İsveç Kralı Kari ve Fransız Lui, kendi gözdeleri olan Stanislav Leszinski'yi Varşova'da hükümdar ilan ettiler. Kari, savaşın İsveç açısından başarıyla sonuçlanması halinde Rusya'nın elinde bulunan eski Polonya topraklarını da Leszinski'ye iade edeceğine söz verdi. Petro öfkeden çaresizlik içindeydi. Bir tampon ülke durumundaki Polonya'yı yitirmekle kalmamıştı, aksine, şimdi Osmanlı'nın da İsveç-Polonya ittifakına katılma tehlikesi baş göstermişti!

Rusya'nın artık her cephede düşmanları vardı. Ülke zaten hükümdarının

zorlamalarıyla da ölüm döşeğindeydi.

Çar'la birlikte, yanımızda bir alay kadın -elbette Darya ve Anna Tolstoya da dahil- Çar'ın Neva kenarındaki yeni Şehrine gittim. Petro Pavel Kalesi artık Neva'nm suları üzerinde heybetle yükseliyordu. Acınacak haldeki işçilerin bitip

tükenmek bilmeyen emekleri sayesinde maliyeti hatırı sayı, lir rakamlara ulaşan ev inşa edilmişti. Zoraki işçilerin çojh, firara kalkışıyordu. Bu yüzden Petro onları eziyetli ağır işle_ ri sırasında gözetletiyordu. Binlercesi yaralı sırtları, şişmjs kemikleri ve sivrisinekler tarafından ısırılmış etleriyle bulanık suda çalışıyor ve bataklığı kurutmak, Neva'nm suyunu kanallara yönlendirmek için mücadele ediyordu. Kavurucu yaz havasmdaki kötü koku, çaresizlikten kendilerini bir şarkı eşliğinde işlerine kaptırmış olan, gürültücü ve terleyen kitlenin üzerinde bir bulut gibi asılı duruyordu. Hüzünlü Rusça şarkının her notasında ellerindeki kazma ve kürekleri çamur zemine vuruyorlardı. Kafalarını işlerinden kaldırıp bana bakan sağlıksız yüzler arasında tanıdık bir sima aradım. Babam burada mıydı? Kardeşlerim de onunla beraber miydi?

İlk binalar için gerekli tüm yapı malzemeleri gemilerle getirilmişti. Petro, Avrupa'da gördüklerine benzer, yüksek ve geniş cepheli, taştan bir şehir hayal ediyordu. Moskova'da-ki evler halen çer çöp gibi karmakarışıktı. Ama şu an için ahşap yapılarla yetinmek zorundaydı. St. Petersburg'un valisi olan Menşikov bile: "Savaş şu andaki gibi devam ettiği sürece elimizden bundan fazlası gelmez!" diyordu. Petro İsveçlilerin güçlü bir saldırıya kalkışmasından endişe duyduğundan,

Saksonya'ya takviye güçler göndermişti. Petro'nun generalleri Şeremetyev, Ronne, Ogilvy, Bauer, Re-pinn ve Golovin gelecek iki yıl boyunca dinlenmeksizin Lit-vanya ve Kurlandiya'da seferde olacaklardı. Aynı yılın yazında birlikleri Livonya'daki Dorpat'ı ele geçirmiş, bir ay sonra Narva, ondan iki hafta sonra da İvangorod'u işgal etmişlerdi. İsveçliler Kurlandiya'dan püskürtülmüş, genç ve kolaylıkla tahrip edilebilir haldeki St. Petersburg'a denizden gelebilecek bir saldırı engellenmişti.

Tüm bu güzel yeni haberler bana, Moskova'da ulaşıyordu; ürtkü kalbimin altında yeniden bir çocuk taşıyordum. Yılın başında, St. Petersburg'da olduğum günlerde hamile kalmıştım- Karoline Glück kesin bir yatak istirahatında ısrar edi-

r ayağa kalkmamam ve fazla votka içmemem konusuna cok dikkat ediyordu. Rahibin eşinin azmini ancak Petro'nun aşka duyduğu susuzluk yenebiliyordu. Karnım iyice yuvarlaklaşmıştı. O yılın sıcak haziran ayında Kızıl Meydan'daki hava da sakin görünüyor, Kremlin'in üzerinde boğucu bir bulut oluşturuyordu. Sinekler ölgün ölgün evlerdeki girintilere sığınıyordu. Çatı araları yeni yumurtadan çıkmış

hamamböceklef inden geçilmiyordu. Petro bunlardan çok iğrendiği için bütün duvar ve çatı gövdesini sıcak katranla sıvatmıştı; ama katranın kokusu nefesimizi iyice kesiyordu. Petro'nun Preobraşenskoye'deki evinin koridorlarında bir aşağıya bir yukarıya yürüyor ve bundan çok sıkılıyordum. On adım ileri, bir kere dön, on adım geri. Ama Karoline Glück kaçmamam için kolumu sıkıca kavrıyordu. Bu kez sağlıklı bir çocuk dünyaya getirmeliydim ve bu görevi bizzat kendi üstlenmişti. Petro'nun çalışma odasına doğru yöneldim. Birdenbire sokak kapısı dışarıdan öyle sert bir şekilde açıldı ki, koridorda ferahlatıcı bir hava akını oluştu. Yorgunluktan ayakta zor duran bir ulak içeri attı kendini. Kendisinden daha iyi durumda olmayan iki asker eşlik ediyordu ona. Karoline ve ben elimizde olmadan koridorun karanlık köşesine sıçradık. Adamlar bizi görmemiş, hemen Petro'nun kapısını çalmışlardı. At yolculuğu yüzünden buruşmuş ve kirlenmiş yeleklerini düzeltip çizmelerini kapının kasasına vurmuşlardı. Üzerlerindeki kurumuş çamur ve pislik büyük parçalar halinde yer döşemesine döküldü. Petro feriye buyur etti adamları. Karoline ve ben gergin bir şekilde kulak kabarttık. Sessizlik. Odadan hiçbir ses gelmiyordu.

Kısa bir süre sonra ulaklar birer süt dökmüş kedi gibi dışarı-ya çıktılar. Karoline'den onlara mutfağı göstermesini, yemeklerini yedikten sonra avludaki at yalağında yıkanabile-çeklerini söylemesini, istedim.

Yavaşça Petro'nun odasının kapısını açtım. Çar yuvarlak vitray camlı pencerenin yanında duruyor ve dışarıya bakıyordu. Odaya girdiğimi fark etmemişti anlaşılan. Sessizce yanma yaklaştığımda, yüzünden yaşlar aktığını gördüm hayretle. Ona arkadan sarıldım. Önce irkildi; ama hemen sonra kollarımda gevşedi.

"Batyuşka. Ağlıyorsun. Ne oldu?" diye sordum sessizce ve başının arkasına yumuşak bir öpücük kondurdum.

Sesine yeniden kavuşabilmek için birkaç kez derin derin soluklandı. "Sofia ölmüş. İki gün önce, onu sürdüğüm manastırda. Kız kardeşim öldü. Nihayet, nihayet öldü" diye mırıldandı.

Sofia hakkında duyduğum şeyleri hatırladım. O, Rusya'nın bugüne kadar gelmiş geçmiş ilk kadın hükümdarıydı! Kendisi için eğitim hakkı talep eden ve kardeşlerini gölgede bırakan kadm!

Petro bana döndü ve yüzünü boynuma gömdü. Tenimin onun gözyaşlarıyla ıslandığını hissediyordum. Bütün vücudu bir iç çekmeyle sarsılıyordu. Kol ve bacaklarında başka ve tehlikeli bir titreme daha hissediyordum. Her iki Strelitz ayaklanmasını da körükleyen kişinin Sofia olduğundan şüphelenmez miydi hep? Başını sağa sola sallıyordu hızla. Yine nöbet geçirmesinden korktuğum için onunla birlikte diz çöktüm. "Yo, yo... sakin ol, rahatla..." diye mırıldandım ve onu hafif hafif, tıpkı bir çocuk gibi salladım. Dediklerimi epey sonra anlıyor gibiydi; gözyaşları içinde kendi kendisiyle konuşuyordu: "Sofia çok sıra dışı bir kadındı. Manastırın mezarlığına gömül-

O1i" dedi sessizce. Yüzünde bir tebessüm belirdi. "Onun sırtı"1

&abilece§i büyüklükte bir tabut bulursak..." Burada güleceği tuttu. "Onu

görmeliydin, Martha! Yüz kilo ağırlığında azman bir kadındı! Vassili Golizyn onun üzerine nasıl çıkıyordu, hep merak etmişimdir! Ama bir şeytan kadar akıllıydı ve gerçek bir hükümdardı! Ondan hayatımın her saniyesi korktum- Onu manastıra kapatmadan önce son bir kez sohbet etmiştik. Kremlin'in taht salonunda dimdik

karşıma dikilmişti- ben de zaten onun önümde eğilmesini beklememiştim. O gün bana çok önemli bir ders vermişti. O gün Kremlin'de, ben çocukken, beni neden öldürtmedin? diye sormuştum. Beni küçümsercesine burnundan derin bir nefes alıp, 'eğer bunu anlamıyorsan, aptal "çocuk, Petro' diye yanıtlamıştı. 'Hiçbir şey

anlamıyorsun demektir. Gerçek bir hükümdar için en önemli şey, imparatorluğunun sürekliliğidir. İvan'm aptal biri olduğunu anlamadığımı mı sanıyorsun? Benden sonra Rusya'yı senin dışında kim yönetebilirdi ki?' demişti bana alaylı bir ifadeyle. Süreklilik..." Sözleri anlaşılması olanaksız iç çekmelerin içinde yitip gitti.

Petro toparlandı ve yine kendi kendine aynı şeyi söyledi: "Evet, manastırda derince bir tabut. Taşın üzerinde adı yaz-mamalı. Bende yarattığı tüm korku ve kabuslar onunla birlikte gömülmeli. Onun iktidarı zamanındaki kabulleri hatırlıyorum da... tvan yanımda kekeler, zırvalardı; zaten tahtında bile doğru dürüst oturamazdı. Bense o ağır kıyafetlerin içinde adeta nefes alamazdım ve Sofia söylenecek her sözü kendi belirlerdi. Ben yalnızca bir kuklaydım, başka bir şey değil."

Derken beni öyle sıkı bastırdı ki göğsüne, karnımdaki çocuk irkilerek tekmelemeye başladı. "Ah, matka, neden hep böyle yalnızım? Neden hep Çar olmak zorundayım? Strelitz-ter'i manastırdaki hücresinin penceresi önünde idam ettirir-

ken, ya da canlı canlı ayaklarından astırıp sallandırttığrm4a leşlerinin pis kokusu göğe kadar yükselip akbabaların, idam meydanının üzerinde dört hafta boyunca uçmalarına neden olduğunda, Sofia el sallayıp gülmekle yetinmişti. Oysa benim rüyalarımda kaldılar. Benim rüyalarımda yalnızca." Yeniden iç çekti.

Yüzündeki yaşları öptüm: "Aptal olma! Hiç de yalnız değilsin. Biz varız. Ben ve oğlumuz!" diye fısıldadım kararlıhk. la.

Kremlin'in balkonundaydık. Kızıl Meydan'da büyük bir canlılık vardı. Aşağıya, Narva Savaşı'nm galibi Çar'larını bekleyen, sevinç çığlıkları atan, umut içinde kaynaşan kalabalığa bakıyorduk. Artmakta olan karanlığın içinden yüzümüze ıslak kar taneleri vuruyordu. Kirpiklerime ve kürk şapkama yapışıyordu kimisi. Ellerimi gümüş rengi samur kürkten manşonumun içine soktum iyice ve pelerinimin kürk yakasını yukarı kaldırdım. Muzaffer askerler buz ve karın üzerinde kayıp düşmesinler diye Kızıl Meydan'a kum ve küçük taş kırıntıları serpiştirilmişti. Kremlin'in duvarı boyunca ve meydanın öbür tarafındaki üç katlı tırabzanlara, askerlerin geçidini altın bir ışıkla aydınlatacak meşaleciler yerleştirilmişti. Top gürlemeleri, havai fişeklerin gürültüsü ve davul sesleri alaya bağlı askerlerin heybetli ayak seslerini bastırıyordu. Askerler top ateşiyle paramparça olmuş İsveç bayrakları takılı süngülü tüfeklerini havaya kaldırıp sallıyorlardı. Adamlar, Kızıl Meydan'a tahtadan alelacele kurulmuş zafer takının altından gururlu bir ifadeyle geçtiler. Binlerce, on binlerce vücut tek bir varlık, meşalelerin kırpışan ışıkları altında et ve kemikten oluşan ve hayaletler gibi süzülen bir burgaç meydana getiriyordu. Binlerce boğuk ses hep bir ağızdan batyuşka Çarları için "çok yaşa" diye bağırıyordu.

petro da onların arasındaydı. Eyeri bir leopar kürkünün kırmızı kadife bir örtünün üzerine yerleştirilmiş, güçlü, heyaz bir atın sırtındaydı. Eyer Alman tarzındaydı: Bu saye-je petro, çevresinde toplanmış kalabalığa el sallayabilmek cin, eyerin üzerinde kolayca dik durabiliyordu. Petro Kızıl ıvleydan'daki birinci turunu tamamladığı sırada, oğlumuz da gün ışığmı görmeye karar vermişti.

Sancının ilk şiddetlenişi, her seferinde gücünü artıran so-nu gelmez bir çekiş gibiydi. İlk acı karnıma saplanan bir bıçaktı sanki. Tıpkı bir hayvan gibi bağırdım. Karoline yanı basımdaydı. Elimi sıkıca tutuyor ve odanın içinde acıdan bir vahşi kedi gibi bir aşağı bir yukarıya yürürken bana her adımımda, "Yaşayacak, bunu düşün! Senin ve Çar'm için güçlü ve sağlıklı bir çocuk olacak!""diyordu.

Alnımda birikmiş terle başımı sallıyor, Darya'nın, dişlerimin arasına sıkıştırdığı küçük bir sandal ağacı parçasını ısı-rıyordum. Doktor Blumentrost yatakta yatmamı istiyordu; ama ben bizim köydeki kadınların bu acıyla yürüyerek baş edebildiklerini ve doğumu atlatabildiklerini görmüştüm. Vücudu artık yalnızca acıdan oluşan bir bağın ayakta tuttuğu bir sırada, çömeldim; Darya ve Karoline'nin bağrıslarını duyabiliyordum: "Ikın! Bastır! Bütün gücünü topla! Bir kere daha! Hadi bir daha! Dayan!"

İki kadın da beni kollarımdan tutuyor ve sıkıntımın arttığı anlarda burnuma nışadırruhu dayıyorlardı. Oluk oluk kanıyordum. Ebeler odaya kovalar dolusu sıcak su taşıyorlardı. Blumentrost daha fazla beklemek istemedi: "Şimdi benim vazifem başlıyor!" diye emretti. "Onu sıkı tutun! Daha sıkı! Koltuk altlarından. Geliyor." Can havliyle bağıran bir ses duyuyordum. Kimin sesiydi bu? Başımın içinde duvarlara çarpıp binlerce kez yankılanıyor, ter ve kan, havanın duvarlardan içeriye girmesine izin

vermiyordu. Blumentrost ellerini vücudumun içine anlaşılmaz bir şekilde güldü. "Evet, çok iyi, geliyor! Kafası hissetmeye başladım... Ikın, kızım, ıkın!"

Yeniden bağırmaya başladım ve doktoru tekmelemek i tedim; sancım o kadar güçlüydü. Sonra bir an gözlerim ka rardı; ama şu anda bayılmak istemiyordum. Canım bedenimden çıkacak olsa da, çocuğumun sesini nihayet duymak ve onu görmek istiyordum!

"Evet! Güzel! Bir kez daha! Bir oğlan! Bir oğlan!" diye bağırdı Blumentrost ve elinde debelenen oğlumu ışığa doğru kaldırdı. Çocuğu becerikli elleriyle baş aşağı çevirdi ve kanlı kıçına bir şaplak indirdi. Kısık ilk bağrışmı işittim ve bir daha uyanmak istemediğim derin, yumuşak bir karanlığa daldım.

Loğusa odası adeta kadınlar diyarıydı; kâfur ve mür ağacı kokuyordu. Banyo için kaynar su tıslıyordu ve Karoline sürekli ütülenmiş temiz keten bezler getirtiyordu. Petro ve ben oğlumuzun küçük ve etli parmaklarını, tombul göbeğini doyasıya sevebiliyorduk. Yaşıyordu, güçlü ve şamatacıydı ve küçük, gerçek bir komutan gibi emiyordu memelerimi! Petro onu

Kremlin'deki Blagoveştşenski Katedrali'nde vaftiz ettirdi ve Makarov'a, küçük Petro Petroviç'i Moskova Saray Ytllı-ğı'na. kaydetmesi için emir verdi.

O yeni yıl zamanı, yaşadığım en neşeli günlerdi. Yüreğim kıpır kıpırdı ve ben büyük bir arzuyla yeniden yaşama bağlanmıştım. Petro ve ben her gece içiyor, dans ediyorduk. Bazen bir gecede üç kez kıyafet değiştirdiğim oluyordu: Kâh Frizonlu bir bahriyeli kız, kâh bir Amazon ya da bir Yunan Tanrıçası oluyordum. Kutlamaların sonunda, sabahın ilk saatlerinde, Moskova'nın çatıları üzerindeki ağır, kadifenısi karanlık henüz kalkmamışken, elimde bir kandille Petro Petroviç'in, bakıcısıyla birlikte yattığı odaya gidiyordum. Be*

290

erine doğru eğilip, çocuğumun nefes alıp almadığından ¦n olmaya çalışıyordum. Martta, karların utana sıkıla eri-eye başladığı sırada, Petro'yla birlikte Moskova'dan ayrılıp oheye gittim. Küçük Petro'yu arkada bırakmak, yüreğimi arçalarnıştı ama ne yapabilirdim ki? Cephelerde, Petro'nun adırını seve seve paylaşmak isteyen onlarca kadın vardı. Bu koşullarda Moskova'da rahat uyuyamazdım. Küçük oğlumu

fvlenşikov'un sarayında, Darya'nın gözetimine bıraktım, yolculuk sırasında ve kampta, Darya'ya, Aleksander Danilo-viç'in karmakarışık ev işleri arasında küçük Petro'yu unutmamasını tembihlediğim mektuplar yazıp durdum. "Petruş-kamı karanlıkta yalnız bırakma sakın; çünkü korkabilir. Onu sıcak tutacak elbiseler diktir, bedeli neyse, Petro karşılayacaktır. Eğer yolculuğa çıkacak olursan, oğlumun yeterince yiyecek ve içeceğinin bulunduğundan iyice emin ol."

Küçük Petro Petroviç doğumundan sonraki yılın Paskalya çanları çalmadan önce aniden öldü. Ölüm onu bizden ayırdığında, gülmeye yeni başlamıştı.

Küçük Petro'nun doğumunu takip eden yılda, Moskova'dayken, sağlıklı bir çocuk daha doğurdum; ama o da talihsiz kardeşinden fazla yaşayamadı. Keder kuşları yine ruhumun derinliklerinde uçmaya başlamışlardı. Darya her gün yeni öğütler

veriyordu: "Bir çocuğu ancak yürüyüp koşmaya başladığında, ilk ateşlenmeyi atlatacak kadar güçlendiğinde sevmeye çalış!"

Ama bazen, veliaht Aleksey'in büyüyüp serpildiğini gördükçe, kendi kendime, Tanrı Petro'yu, Yevdokiya Lopuçi-na'yı sürgüne gönderdiği için bu şekilde cezalandırıyor oldasın, diye soruyordum.

Kızım Yekaterina'yı dünyaya getirdiğimde Petro'nun yanında geçirdiğim süre neredeyse dört yıl oluyordu. Petro ben 'oğusa yatağmdayken sürekli mektup gönderiyordu: "Seni

özlüyorum, ne zaman geliyorsun?" diye yazmış ve yüreği^ ısıtmıştı. Mektubu okuyana güçsüz bir el hareketiyle okumayı sürdürmesi için işaret ettim. "Menşikov da burada değil ve şu dünyada en sevdiğim iki kişinin yüzüne hasretim. Küçük kızımızı bir an önce güçlü ve sağlıklı hale getir ve hemen yanıma gel. Dün aklı başında bir asker siste çatıdan düştü, görmeliydin, nasıl güldüm! Neşem yerinde; ama sen benim yanımda olduğun zamanki gibi değil." Nekahet dönemini çabucak atlattım ve Petro'nun yanında olabilmek için yola koyuldum.

Küçük Yekaterina Petrovna, sarı saçlı, yanaklarında ve etli dirseklerinde gamzeler bulunan sevimli bir çocuktu. Yürümeye ve konuşmaya çok erken başlamıştı ve her zaman neşeli bir varlıktı. Petro onu sevmeye doyamıyordu. Akşamlan adamlarıyla birlikte oturup, savaş ve ülkesiyle ilgili sorunlardan konuşurlarken, o, küçük elleriyle masanın altında, dikkatle babasının çizmelerindeki mahmuzları döndürürdü, ta ki Petro onu kucağına alıp kendi tabağından besleyinceye dek. İlk adımlarını St.

Petersburg'da, Neva'nm kıyısında atmıştı. Petro, onun her yeni adımıyla, tıpkı yeni şehrindeki evlerin adım adım kuruluşu kadar gururlanıyordu.

Ama gece olduğunda, imparatorluğunun geleceğiyle ilgili kaygılar onu öyle derinden etkiliyordu ki, benim kollarımda bile rahat uyuyamıyordu. Rüyasında konuşuyor, ya da cepheye gitmek için daha uykudayken elbiselerini giyiyordu. Ertesi gün yapacağı yeni denetlemeler için güç toplayabilsin diye başını yastığa yapıştırıyordum. İsveçli Kari, birliklerini güney yönüne, Saksonya'ya doğru harekete geçirmişti. General Rehnskjöld, Frauenstadt'ta Saksonları ve Rusları mağlup etmiş, Rus generallerin bile dehşete kapılmasına yol açacak şekilde tüm esirleri idam ettirmişti. İsveçliler ele geçirdikleri bölgelerde acı, ateş ve ölüm saçıyorlardı. Saksonlar başlan-

çta Lüteryan din kardeşlerinden o kadar çok çekinmiyor-lardi- Ne var ki, bir süre sonra muhbirlerimiz ilk haberleri getirmeye başlamıştı. Dehşet vericiydi! Bütün köylüler delik deşik gövdeleriyle ağaçlara asılmış, gözleri kargalar tarafından oyulmuş ve bacakları kurtlara yem olmuştu. KarPın adamları gübre şerbetlerini kaynayana kadar ısıtıp bunları patlayana ya da hayat belirtileri kesilinceye dek kurbanlarına içiriyorlardı. Güçlü August'un Petro'ya yazdığı yalvarış dolu

mektuplarının sayısı giderek artıyordu. Petro ve generalleri çaresizdi. Ne

yapabilirlerdi? Savaş yitirilmiş miydi? Sabahlara dek toplantı yaptıklarına tanık oluyordum.

Bir keresinde, onun yanına sokulduğumda, bir mektuba dalmış gözyaşları içinde ağladığını gördüm.

"Bu nedir?" diye sordum ve yolculuk sırasında ezilmiş mektubu elime aldım. Okuyamadığım halde, mektuplara dokunmak hoşuma gidiyordu!

"İngiltere'den, Dük Marlborough'dan geliyor" diye yanıtladı.

"Eee?" diye tekrar sordum.

"Karl'la benim aramda aracı olmayı reddetti. Ve bu İngiliz'e neler vaat ettim, biliyor musun?" Sesinin tonu boğuktu, alnı ve gözleri seğirmeye başladı. Sessizce başımı sallamakla yetindim. Konuşmasını sürdürdü: "Evet, Kiev, Vladimir ya da Sibirya Prensi unvanlarından birini seçme hakkı. Ama kibarlık ve cömertliğimizi elden bırakacak değiliz ya; ne de olsa, barış görüşmelerini yapacak adam koca bir Dük!" Parmağını alaylı bir şekilde yukarı kaldırdı. "Ayrıca, yaşadığı sürece, her yıl için elli bin İmparatorluk taler'i! Ve pek tabii, bugüne kadar bulunmuş en büyük yakut; ne de olsa İngiltere'deki Düşes parıldayan her şeyi çok sever ve Marlborough'un borcu var! Biraz daha cömert davranalım ve onu Aziz Andreas Nişanı'yla onurlandıralım, dedik! Ama ne ol-

du: Zatışahaneleri reddetti!" Son sözlerini öfkeyle hayklr elimdeki mektubu çekip aldı. Sinirden titreyen elleriyle]j« çük parçalara ayırdı. "Zatışahaneleri reddetti" diye yinelen • sükunet içinde. "Tabii, İsveçlilerin İspanya Veraset Savaşla rı'na

karışmasmdansa, burada oyalanması daha iyidir, öyl değil mi? Gerçi bu, Fransa'nın işine gelirdi; ama İngilte, re'ninkine değil. İşte bu yüzden, Martha, bu kadar basit, RUs. ya ve koca Çar'ının kan ağlıyor olması!"

Saksonya ile İsveç arasında 1706 yılında, Altranstadt'ta imzalanan barış

anlaşmasının ardından, Saksonyalı August Polonya tahtıyla ilgili her türlü talebinden vazgeçti. Onu aşağılık biri olarak görüyordum. Rusya'yla olan ittifakını korkakça bozmakla kalmamış, Livonyalı özgürlük kahramanımız, Baron Johann von Patkul'u, İsveçlilere teslim etmişti. İsveçliler de Patkul'un kollarını ve bacaklarını kesmiş, onu tekerleğe bağlamış sonra da dört parçaya ayırmışlardı. İsveçliler Saksonya içlerine yerleşmişler ve bin bir acı içindeki ülke bütün kış boyunca onların ordusunu beslemek zorunda kalmıştı. Petro bu durumdan çok rahatsızdı. Sınırları olası bir saldırıya karşı güçlendirmişti. Yüz yıldan beri ilk kez, Kremlin, imparatorluğun kalbi bile

korumaya alınmıştı. Ama Petro Uka/ı imzalarken mırıldanıyordu: "Keşke yanıp kül olsa, şu şeytanın sarayı!"

Ve birkaç ay sonra Kari, Minsk'e dayanmıştı bile.

Yekaterina'nm doğduğu yıl Kiev'deki ahşap evlerden birine yerleşmiştim. Petro, Archangelsk'e gönderdiği, oradan da Batı'ya gidecek olan uzun sipariş listelerinde beni de gözetiyordu. Zor koşullara rağmen bu şehirdeki yaşamımı kolaylaştırmak için elinden geleni yapıyordu. Ben, Darya'yla benim arzularımı yazdırırken, Makarov yanımızda sabırsızlıkla oturuyordu. Makarov, Çar'ın verdiği listeyi tekrarladı: "Mavi renk, elle boyanmış, manzara resimli tanı takını İngi'

liz porseleni. On üç top çizgili tafta ve birkaç top farklı desenlerde Hint kumaşı. Ayrıca on iki fıçı zeytin ve iki sandık ançüez..."

«Elini kaldırıp onun sözünü kestim: "Çorap! Gerçekten iyi çoraba ihtiyacım var! Polonya'dan gelen o pespaye şeyler daha ilk adımda parçalanıyor! Petro'yla denize açılacak olursam, ayaklarımı sıcak tutmam gerek!" diye bağırdım sevinçle.

Darya güldü ve listeye birkaç şey daha ekledi: Yüzü için krem ve elleri için İtalyan merhemi, Afrika'nın kuzeyinden bademyağı, atıştırmalık şekerli limon,

Amsterdam'dan ipek ve Brüksel'den dantel.

"Ve altın bir alyans!" diye tamamladım listeyi şaka yollu. Ama o üst üste iç çekmeye başladı. Utandım ve korktum arkadaşımı kırmış olmaktan. Sarılıp onu teselli ettim: "Meraklanma, eli kulağındadır! Neredeyse dokuz yıldır sadık bir sevgili oldun Aleksander Daniloviç'e! Artık bir karara varacaktır."

Darya burnunu çekti ve başını salladı: "Sen ne olduğunu bilmiyorsun ki! Menşikov, Prenses Saltikova adında birine göz dikti ve bunu da hiç gizlemiyor! Şırfıntı henüz on beşinde! Dün bana o kızı isteyeceğini ve onunla bir sürü çocuk yapmak istediğini,

söyledi. Bense ailemin çiftliğine geri dönüp onun emirlerini bekleyecekmişim! Ah, ne yapacağımı bilmiyorum! O kız çok genç ve benimkinden çok daha iyi bir aileden geliyor! Ve benim başka bir ailem olmayacak!"

Makarov onun bu iç dökmesi karşısında donakaldı ve aceleyle geri çekildi. Darya arkasından seslendi: "Evet, hemen sıvış ve koşup ne dediğimi ona anlat! Hadi bakalım! Solucan; hiç kimseye güvenilmiyor artık!" Neredeyse adamın arkasından bir şeyler fırlatıverecekti. O kadar büyük bir hayal kırıklığı yaşıyordu ki, oturmakta olduğu rahat sandalyenin minderini yumruklamaya başladı farkında olmadan. 295

"Ne yapacağım ben? Ona en güzel yıllarımı verdim şimdi? Beni artık kim ister ki! Ben bir tek onu istiyorum; Ama Aleksander, o genç damızlık kısrakla evlenip gö li, soylu çocuklar yapmak istiyor!" Hiddetle tükürdü ruklarını sıkarak şişmiş yüzüne bastırdı. "Ona, o küçük yOs. maya sahip olamadığı için kuduruyor! Haşmetli Aleksander Daniloviç kızı yalnız görmeyi ver sin! Şimdi de katibi, kız için ha babam de babam gudubet aşk şiirleri yazıyor; savaştayrru-şız, çarpışıyormuşuz, umurunda değil! Bana istediği her gece sahip olabilirdi; anlaşılan bu, aşka iyi gelmiyor!" Onu bir süre çaresizlik içinde dinlemekten başka yapabileceğim bir şey yoktu. Ama sözleri ruhuma işledikçe, benim de öfkem artıyordu. Yekaterina ayağımın dibinde emekliyordu. Petro ve ben Kiev'deki aydınlık gecelerimizi bu şekilde geçirmeye devam edecek olursak ben yeniden hamile kalabilirdim. Yeni bir velet. Yalnızca zamana bakıyordu. Gerçekten de, Çar ve ben tıpkı çocukluğumun mir'indeki zenginlerin beslediği tavşanlar gibiydik. Çar bu benzetmeme katılarak gülmüştü; amaya kendisine nikahlı eş olarak genç bir prenses almaya kalkarsa, ne olurdu? Kendimin ve kızımın kaderini benim çizmem gerekirdi o zaman! O öğleden sonra, kaygısızlığımın bir parçası oluverdi. Bütün kadınlar, erkek iştahının yalnızca birer oyuncağı mıydı acaba?

Darya yastığa gömülmüş, ağlıyordu. Başını sıvazladım. Başını kaldırdığında, tatlı yüzü kıpkırmızı ve şiş içindeydi. Yastığın üzerindeki örgü desen de yanağına çıkmıştı; saçlarının dağınıklığıyla birlikte, ona beslediğim acıma duygusu da artmıştı. Doğruydu: Darya da -benim gibi- neredeyse yirmi üçündeydi. Çocuk istiyorsa, acele etmeliydi.

"Şimdi evine git, Darya. Hizmetçine söyle sana bir küvet sıcak su yapsın,

yıkandıktan sonra da sıcak koyun sütü içine

296

. •]^ damla afyon ruhu damlatıp iç ki uyuyabilesin. Dert et-e bir çaresini buluruz nasılsa" diyerek onu teselli ettim ve htırevanını çağırttım. Boynuma yaslanmış sessizce iç çeki-

rdu, j-jpia dizi kanayan bir çocuk gibi.

Altın Şehir Kiev'deki evimizin sıcak odasında yalnız kaldım- Yekaterina ayaklarımın dibinde oynuyordu. Babasının nipo kutusunun içinde bir oyuncak keşfetmiş, keyifle, işlenmiş lületaşı parçasını emiyordu. Yumuşak damağı ve tatlı tükürüğü sayesinde Rusya'nın simgesi olan çift kartal şekilsiz bir kütleye dönüşüvermişti. Güneş ışınları sarı saçlarına vuruyordu; bir an için, yeri örten halının üzerinde onu bir meleğe benzetmiştim.

Petro'ya Menşikov ¦ve Darya'dan bahsedince, yüzüme hiddetle baktı. Saksonya'daki İsveçlilerin yarattığı sıkıntı yetmiyormuş gibi şimdi bir de Don Kazaklarının Atamanı Bula-vin'in ayaklanma ihtimali çıkmıştı ortaya. Köşeye sıkışmıştı!

Ama başka seçeneğim yoktu!

"Kadın milleti!" diye sitem etti yalnızca ve yeniden, kendini bir nebze huzurlu hissettiği akşamlarda yaptığı üzere dört bir yana yazdığı mektuplarına verdi. Bu tek sözle benim varlığımı hemen unutuvermişti; bunu görebiliyordum. Bu denli kolay pes etmek istemiyordum.

"Ne demek istiyorsun yani? Bir kadın en iyi yıllarını bir adama adayacak, sonra da adamın genç, doğurmaya elverişli bir karıyla kaçmasına seyirci kalacak, öyle mi?" Hayret ettim ama, başıyla onayladı Petro. "Elbette. Sen ne sanıyorsun ki? Darya'nm şöhreti ortada, çok rica ederim! Menşikov'u bizzat ben o küçük Saltikova'nm üzerine saldım... Kanlı canlı küçük bir et parçası; ama bir o kadar da iyi korunmuş! O zaman da bizim yaşlı herifin kıza yüzük taklaktan başka şansı yok! Bir sürü sağlıklı çocuk da verir ona artık. Ben de vaftiz babası olurum."

297

Sırıtmaya başladı; ama sinirimden ona bir yastık fırlatın da, yastık saçlarını yalayarak yanından geçince gülmeyi bir anda kesti.

"Aklından ne geçiyor, kadın!" diye tersledi beni. Ama onun bu öfkesi karşısında bir adım bile geri atmadım. Aslında... Burada yalnızca Darya için mi savaşıyordum? Petro yeniden ciddileşti. "Doğrudur, Menşikov'a hiçbir zaman evliliği layık görmedim; çünkü onun açgözlü ve hırslı olmasını istemiyordum. Ama artık başka türlü düşünüyorum. Aleksander Daniloviç en çetin savaşlarda cesaretini ve canını ortaya koydu. Onu hiç şüphesiz diğer herkesten ayrı bir kefeye koyuyorum. Göreceksin, benim sevgim adaletsiz değil. Koşullar düzelince onu Rusya Prensi olarak

onurlandıracağım. Bunun için de uygun bir kadına ihtiyacı var, yani kanlı canlı küçük Saltikova'ya!"

Nefesim sıkıştı birden. Rusya Prensi unvanı Çar ailesinin dışından hiç kimseye verilmemişti şimdiye kadar. Çar'ın oğlu bile bu unvanı hak etmemişti! Menşikov bir yıl öncesinde de Alman Prensi unvanına layık görülmüştü.

Petro'ya sataşmaya devam ettim: "Demek, kanlı canlı bir et parçası şu küçük Saltikova, öyle mi? Sana şunu söyleyeyim; bırak ağzının suları aksın! Menşikov Darya'yla nikah tacını giymediği sürece, yatağımda seni hoş karşılamayacağım! Sözünü tutmak zorunda! O lanet sözünü tutması gerek!"

Bu sözlerden sonra sinirden titremeye başladım. Bunlar her ne kadar benim için tehlikeli sözler olsa da, onları bütün ciddiyetimle söylemiştim. Petro artık öyle hiddetle bağırıyordu ki, alnındaki damarlar ortaya çıkıyor, gözlerinin neredeyse yalnızca beyazı görünüyordu. "O benim yatağım, senin değil, Martha! Senin bu dünyada hiçbir şeyin yok! Yanıp yıkılan memleketin kadar yoksulsun sen!"

298

liç sesimi çıkarmadan baktım yüzüne. Birlikte olduğu-

uZ yıllar boyunca hiç kavga etmemiştik. Sesimizi bile yükseltmemiştik. Ama işte şimdi! Ayağımızın dibindeki Yekate-rina ağlamaya başladı. Eğilip kucakladım ve okşadım onu. Ensesi bal ve toz kokuyordu. Petro küçük kızına baktı, daha önce sanki onu hiç görmemiş gibi bir hali vardı. Ardından sakin bir sesle yanıt verdim. "Aksine, Petro. Bir şeyim var. O da gururum ve özgürlüğüm. Darya için bunları düşünüyorsan, benim için kim bilir neler düşünüyorsundur? Kovulmadan önce, kendim gidiyorum."

Bu sözlerin ardından sırtımı döndüm ve odayı terk ettim.

"Peki ne yapacaksın? Neyle yaşayacaksın?" diye bağırdığını duyuyordum arkamdan. Benden yanıt alamadı. "Martha! Burada kal! Dur! Bu bir emirdir!" diye bağırıyordu. Ona yanıt vermeden kapıyı kapadım.

Ancak bir iki adımdan sonra dizlerimin bağı çözülmeye başladı ve dizlerimin üzerine çöktüm. Yekaterina şaşkın bir halde, küçük elleriyle yüzümü okşayıp öğrendiği birkaç sözcüğü mırıldandı. İçeriden, Petro'nun çalışma odasından tahta çatırtıları geliyordu kulağıma. Galiba öfkeden üzerinde oturduğu sandalyeyi kırmıştı ve buna sinirlendiği için de bağırıyordu. Yekaterina'yı kucağıma alıp neyim var neyim yok toparlamak üzere odama giderken ellerim titriyordu. Doğruydu. Ne yapacaktım? Nasıl geçinecektim ve nereye gidecektim? Ama kesinlikle kararlıydım. Hiçbir yol bulamazsam, Petro'nun hediye etmiş olduğu takı ve kıyafetleri satabilirdim. Gostini

dvof&dL bir dükkâna daha yer bulunurdu mutlaka. Dükkân işletebilir ve bu şekilde Yekaterina'yı eğitebilirdim. Okuyup yazmayı öğrenmeli, sevip saygı duyduğu biriyle evlenebilmeliydi. Kimse kızıma bana davranıldığı gibi davranamamalıydı.

İki gün iki gece Çar'dan hiçbir haber çıkmadı. İsveçlilerin askeri üstünlükleri karşısında acı çekiyor, ordusu için plan-

299

lar yapıyor ve geceleri kerhaneleri dolaşıyordu ki, bu, Kiev'in savaşta elden ele geçmiş bütün hafifmeşrep kızlarına korku salıyordu. Uyuyabilmek için gereğinden çok afyon ruhu yutuyordum. Bazen, kasvetli uykularım sırasında, onun ağır adımlarla kapımın önünden geçtiğini hissediyordum. Ama asla yanıma gelmiyordu ve ben yeniden sarhoşluğun sağlıksız uykusuna dalıyordum. Bir yandan da kendi kendimi yiyip bitiriyordum: Sevgim ve sadakatim bana bu zor saatlerinde onun yanında olmamı emrediyordu.

Ama en sonunda yola çıkışımı ertelemek için nedenim kalmamıştı artık. Demir kuşaklı ve arduvaz kaplı elbise ve ev eşyası sandıklarım sıkıca kilitlenip

bağlanmışlardı. Savaşın ikiye böldüğü, belirsizliklerle dolu ülkenin içinden geçen Moskova'ya yolculuğumun önünde hiçbir engel yoktu. Bir araba çağırttım ve yanıma silahlı refakatçiler vermesi için Petro'ya haber saldım. Şu sıra hiçbir adamanı uzaklaştırama-yacağı şeklinde bir yanıt göndermişti. Bunun üzerine, atları

hazırlatmıştım.

Ağustos ayının başlarında güneşli bir sabahtı. Kiev şehrinin altmsı çatıları tatlı yaz çiyiyle nemli nemli parlıyorlardı. Evin bahçesine çıktığımda, gözlerim bir an

kamaşmıştı. Hizmetliler benim ve Yekaterina'nm eşyalarıyla dolu sandıkları arabanın üzerine koyuyorlardı. Yekaterina kucağımdaydı. Makarov ve

Felten asık suratlarıyla kapının ağzında duruyorlardı. İkisine de sarıldım ve onlara isterlerse boyunlarına da asabilecekleri, üzerinde Aziz Nikola'nın kabartması olan birer kulplu sikke verdim. "Benim sadık arkadaşlarımdınız. Çar'a sadık birer yardımcı olmayı sürdürün. Size ihtiyacı var. Yeniden Moskova'ya geldiğinizde, dükkânıma uğramayı unutmayın!" Makarov mutsuz bir şekilde yere baktı ve Felten o gün istisnai olarak temiz olan önlüğüyle gözlerini sildi. Eğildi ve

yekaterina için hazırladığı taze karamelle dolu bir kese uzat-tı. Her ikisi de coşkuyla başlarını salladı. Evet, Moskova'ya geldiklerinde beni ziyaret edeceklerdi. Boğazımın düğümlendiğini hissettim; ama burada gözyaşlarımı sergilemek niyetinde değildim. Ne yapıyordum ben? Mutluluğumu ve hayatımı kendi ellerimle sokağa atmıyor muydum?

Kendimi kunt faytoncunun yanına attım ve Yekaterina'yı kucağıma aldım. Kesinlikle ağlamak yoktu şimdi! Bunu şehrin kapıları önünde yapabilirdim! Adamlara bir kez daha el salladım. Arabacı diliyle şaklatıp arabayı harekete geçirdi. Felten bu kez gerçekten iç çekmeye başlamıştı. Tam o sırada neredeyse arabanın üzerinden düşecektim; atlar o denli ani duruvermişlerdi. Çar'm eli kararlı bir şekilde dizginleri kavramıştı.

BEŞİNCİ BÖLÜM

arya ve Aleksander Daniloviç Menşikov'un düğünleri, oldukça sade ama neşeli bir kutlamaydı. Düğün için nasıl da eski zamanlardaki gibi takıp takıştırmak istemiştik: sırmalı şallar, incili başlıklar, kaim tüller, tüylü üçgen püsküller ve kalkık burunlu terlikler. Ne var ki, Petro'nun sayesinde, Avrupa tarzı bir kutlama oldu. Ama düğün sabahı Darya, kendisini banyo1 Az. ponza taşıyla keselediğim sırada, omuzlarını silkerek, hem güldü hem ağladı. "Ben onunla çuvala sarılmış bir halde bile evlenirdim! Yeter ki benim olsun!"

Menşikov'un, İsa tasvirli damatlık tacının altındaki yüzü asıktı. Darya ise ipekli ağır bir elbise giymiş ve Meryem Ana'nm resminin bulunduğu gelinlik tacının altına başlık benzeri Fransız tarzı bir hotoz, küçük bir Fatonge, takmıştı. Bedenine sıkıca oturan korsajında meşe palamudu büyüklüğünde gümüş düğmeler sıralanıyordu ve elbisenin bol, ağır eteği sırma şeritler, beyaz feldspat ve küçük incilerle işlenmişti. Darya, Kiev Kilisesi'nin yalnızca meşale ve mumların aydınlattığı alaca karanlığına ayak bastığında adeta bir ay gibi parlıyordu. Kievli küçük nakışçı kızların

parmaklarına kan oturmuş olmalıydı. İkisi adına öyle sevinmiştim ki, kalbim küt küt atıyordu.

IsTikahm ardından, gönlümüzce eğlenmemizi hiçbir şey eelleyemedi; ne

Polonyalılar, ne de İsveçliler! Konukların hepsi bir arada oturuyordu; masanın bir tarafında dama'lzr, nlarm karşısında da erkekler. Akşamın altısından gecenin p.eç saatlerine kadar içkili oyunlar oynandı, şerefe nidaları atıldı ve dans edildi. Hava karardığında ise dışarıya, ılık yaz gecesine çıktık. Gökyüzü yıldızlarla kaplıydı ve bir yığın yıldız kaydı gözümün önünden. İşlemeli terliklerimi şölen masasının altında bıraktığımdan, ayaklarımın altında çimlerin tazeliğini ve nemini hissediyordum. Bu bana, hem özgürlük duygusu hem de yaşama dair köylülere has bir duygu verdi ve başlarımızın üzerinde ilk fişek patladığında korkudan sıçradım. Petro çılgınca bağırıp alkışlıyordu. Bu havai fişek gösterisi, arkadaşı Menşikov'a bir sürpriziydi. Bana sarıldı, ışıyarak gökyüzüne saçılan sözcükleri okudu:

"Vivatl 'Ömrünüz uzun olsun!' demek. Ve işte, şu da: 'Aşklarıyla bağlılar'!"

Rengârenk yıldız yağmurunu büyük bir hayretle izledim. Öksürüp yüzlerimizdeki isi silmek zorunda kaldık.

Yeniden baş başa geçirdiğimiz bu ilk gecede, sevişmemizin ardından, Petro

gözyaşlarıyla göbeğimi ıslattı. Başını ok-şadığımda, bana vahşi bir ifadeyle bakarak: "Beni hiçbir zaman terk etme, Martha. Yalnızca senin yanında insanım ben. Gidersen, yeniden hayvanlaşırım!"

Sonunda onu sakinleştirmeyi başardığımda, ışıltılı yaz sabahı dolmaktaydı odaya. Birlikte geçirilen onca yıldan sonra Darya'yla evlilik Menşikov için o kadar da kötü sayılamazdı. Evliliklerinin henüz üçüncü ayında Darya, Menşikov'un çocuğuna hamile olduğu müjdesini verdi. Aleksander Daniloviç, St. Petersburg Vassilyev Adası'ndaki yeni konağının bahçesi için İran'dan getirttiği tavuskuşları kadar gururluydu. Küçük Prenses Sal-

303

tikova da, tıpkı ortaya çıktığı gibi, çabucak unutulmuştu Petro, mayıs ayında Darya'nın dünyaya getirdiği oğlanln vaftiz babalığını üstlendi. Çocuğa bir sürü köy ve vaftiz töreninde giymesi için de bir top elbiselik, ince Amsterdam kumaşı hediye etti. Ama çocuk, diş bile çıkaramadan, oluverdi Artık Darya'yla ikimizi birleştiren yeni ve güçlü bir bağ daha vardı: Çocuğunun zamansız öldüğünü görmenin acısı.

Sonbaharda, yumuşak yaz toprağı ilk büyük dona hazırlandığı sırada, Ruslar Kalisz'te İsveçlileri yendiler. Menşikov yıllar önce Schlüsselburg önlerindeki savaşta olduğu gibi kendisini yine en çetin çatışmaların içine attı. Petro'nun gözdesinin yeteneklerinden duyabileceği her türlü şüphe silinip yok oldu. Zafer sonrası kutlamalarda, Aleksander Dani-loviç'i Büyük İskender'in en sadık hizmetlisiyle karşılaştıran dizeler okuttu. Bir akşam, Petro'nun kışkırtmasıyla, Menşi-kov'un başına altın yapraklı defne dalından bir taç oturttum; ama o denli sarhoştu ki, koyar koymaz kaykılmıştı taç. Çevremizde dans ederek dönen cüceleri tekmelemeye çalıştı. Petro, akşamın geri kalan bölümünde ayakta durabilmesi için ona kat kat elmas ve zümrütle kaplı bir baston hediye etti. Üstündeki bezemelerin desenini Petro'yla birlikte tasarlamıştık ve baston Çar'm kesesini tamı tamına üç bin ruble hafifletmişti.

O zaferin sarhoşluğunun hemen ardından, yeni yıldan kısa bir süre önce, Petro, en iyi generallerini Savaş Kurulu için Krakau'da bir araya getirdi. İsveçliler her geçen gün biraz daha doğuya ilerliyorlardı. Savaş çıkmasını elinden geldiğince önlemek istiyordu; çünkü bunun için donanımı yetersizdi.

Yakılmış toprak. Daha korkunç bir plan olabilir mi? Kampımız hâlâ Kiev'deydi. Kari, söylendiğine göre, doğrudan Moskova üzerine yürümek niyetindeydi. Çar devrilecek 304

Rus İmparatorluğu parçalanarak küçük İsveç eyaletlerine dönüştürülecekti. Petro, çalışma odasında gergin bir yüzle Ukrayna haritaları üzerine eğilmiş duruyordu. Tümgenerali Nfikolay İflant parmağını bir bölgenin sınırında gezdirip: "Kari, bu sınır boyunca ilerlemeyi düşünüyor. Ancak ülkeyi tanımıyor, buralarda neredeyse hiç yerleşim yok. Çevrede cok az köy var, ormanlar ve çalılıklar o kadar sık ki, ne bir insan ne de bir hayvan bulman mümkün. Ve eğer Kazaklar, düşmanın yaklaştığını duyarsa, her şeyi ateşe verirler! İsveç ordusu ağzına koyacak bir lokma bile bulamadan açlığa ve soğuğa doğru yol alıp durdu. Yakılmış topraklar, Kazakların düşmanlarını Kazaklardan çok daha iyi alt eder!"

İflant ve Çar güldüler, bense nakısımdan başımı kaldırıp onlara baktım. Birden susup birbirlerine öylece baktılar. Petro bir eliyle İflant'm omzuna vurdu ve donuk bir yüz ifadesiyle: "İşte bu, Nikolay, işte bu! Yakılmış toprak!" dedi.

Ukas hızla kaleme alınmış ve yine aynı hızla cepheye gönderilmişti. Emir, insanın midesini kaldırabilirdi. Küçük /.râfl'larmda yaşayan insanlar için bunun ne anlama geldiğini biliyordum! Düşman, Ukrayna'ya gelir gelmez, kendi ordusunun hayatta kalmasını sağlayacak erzakın dışında, tarlalardaki ve harman yerlerindeki ya da şehirlerin ambarlarındaki bütün yem ve tahıllar yakılacaktı. Bütün evler, ahırlar ve çitle çevrili her toprak parçası da ateşe verilecekti. Bu emre uyularak köprüler yıkıldı, orman ve çalılıklar kesildi ve ateşe verildi. Değirmenler yakılıp, değirmen taşları paramparça edildi. Kimi köylerin sakinleri emirlere uymayı reddetti. Tüm köy ateşe verildi ve sakinleri ipe çekildi.

"Peki ya, orada yaşayan insanlar? Onlara ne olacak?" diye sorma cesaretinde bulundum Petro'ya, bana yakılmış toprağı anlatırken.

305

"Hayvanları ve taşıyabildikleri tüm mallarıyla birlikte yakılmayan ormanlara yollanacaklar. Orada beklemek zorundalar" demekle yetindi ve kafese kapatılmış vahşi bir hayvan gibi sabırsız adımlarla odada gezinmeye başladı. RUs_ ya'nm sıkıntısının verdiği çaresizlik onu zayıflatmıştı; eski üniformasının yeleği adeta emanet gibi duruyordu üstünde Şaşılacak bir şey değildi bu; o günlerdeki bütün beslenmesi bolca içki, sabahları biraz kaşa ve akşamları yediği bir iki lokmadan ibaretti.

"Ya kış geldiğinde? O acımasız Rus kışı?" diye sordum dehşetle.

Petro bana baktı. Mavi gözleri büyüdü ve o güzel, siyah, yay gibi kaşlarını çatarak: "Kış eğer Kazaklar için geliyorsa ve acımasızsa, İsveçliler için on kat daha acımasız olacaktır. Hayvanlar gibi geberip giderler."

Ertesi gece Yekaterina hastalandı. Ateşini düşürmek için her şeyi denedik.

Blumentrost kızdan birkaç kez kan aldı. Kızgın bardaklar narin sırtına bastırılırken gösterdiği cesareti izlemek korkunçtu. Bunun da faydası olmayınca, doktorlar onu buzlu suda yıkattılar. Onları kamçılatmak istedim; ama ben cıvayla tedavi edilmesin diye direnirken küçük kızımız öldü.

Petro, acısını içine gömdü; çünkü o aylarda ruhunun savaştığı bir yığın şey vardı. Küçük oğullarımın ölümüne ne kadar üzülmüş olsam da, yürüyen ve konuşan bir çocuğun ölümü başka türlü bir acıydı. Yekaterina kendi varlığı olan, bütünüyle inatçı, gerçek, küçük bir insan olmuştu. Birkaç ay sonra kalbimin altında yeniden Petro'nun

çocuğunu taşıyordum. Ne var ki, yüreğimde, Yekaterina'ya beslediğim sevginin olduğu yerde, acı dolu bir kabarcık kalmıştı.

Aydan aya karnım şiştikçe, St. Petersburg da büyüyordu. Büyük Kuzey Savaşı'nın tüm kargaşasına rağmen, Petro,

306

ehrin<^e onaP bitenler hakkında bilgi sahibi olmak istiyordu, petro Pavel Kalesi artık bir taş yapıydı. Bu devasa yapı, Pet-ro'nun cennetine yapılan her türlü saldırıyı püskürtecekti! Kalenin burçlarına Petro'nun en iyi adamlarının adları verilmişti: Menşikov, Sot ov, Golovkin, Trubetzkoy ve Nariş-

kin.

Önemli yapıların inşasına devam edilen St. Peters-

burg'daydım. Yeni yıldan sonra, doğuma az kala, daha çok kadını bulabileceğim ve Kremlin'deki ebeler tarafından ba-kılabileceğim Moskova'ya gitmeliydim. Fontanka Kanalı'nm Neva'yla buluştuğu yerdeki küçük yazlık sarayda, yatak odamda oturuyordum. Bedenim öyle şişmişti ki, kalın parmaklarımla uzun saçlarımı bile örecek durumda değildim.

Gece yarısıydı. Oda hizmetçim kapımın önünde çoktan kıvrılıp uyumuştu.

Tedirgindim ve şişkin göbeğimle gece hangi yöne döneceğimi bilmiyordum. Değişiklik olsun diye, saçlarımın inatçı lülelerini şekle sokmaya ve ışıldayana dek taramaya karar verdim. Aynada gördüğüm kadını hiç mi hiç beğenmemiştim. Gözlerimin altında koyu gölgeler oluşmuş, yüzüm çatlayan birkaç küçük damar sayesinde bozulmuştu. Bacaklarım ağırlaşan vücudumu taşımakta güçlük çekiyordu. İçimi çektim ve aynada, arkamda duran Petro'yu görünce aniden telaşlandım. Uykusuzluktan gözleri kızarmış; birkaç Polonyalıyla yaşadığı içki aleminin ardından ayakları birbirine dolanmaya başlamıştı. Bana doğru eğildi ve omuzlarıma ısırıklar kondurdu oynarcasına.

"Nasılsın, benim güzel Martha'm?" diye sordu ardından, nefesini kulağımda hissediyordum.

"Kötüyüm. Kendi başıma saçlarımı bile tarayamıyorum. Şu halime bak!" dedim homurdanarak ve öfkeyle, şişkin ellerimi havaya kaldırdım. Güldü ve fırçaya sarıldı. "Öyle desene. Saç taramada üstüme yoktur."

307

Saç örgümle uğraştı sessizce. Gümüş fırçanın sert dokunuşlarından başımın derisi karıncalanıyordu. İşi bitirdiğim de çenesini başıma dayadı. Bir süre birlikte aynada kendimj-zi seyrettik. Hayaletler gibi solgun görünüyorduk. Mumların ışığı

yüzümüzün şeklini bozuyor ve kemikleri belirginleşti-riyordu. Uzun süre sustu, mangalların ve çini sobanın son ateşinde ona sokuldum. Aynada, perdeleri açık olan yatağımın hatlarını seçebiliyordum. Kalın kuş tüyü yorganlar davet edercesine yarı açık duruyordu...

"Gel..." dedim usulca ve onu yatağa çekmek için uzandım. Belki yanımda olduğu zaman uyku tutardı. Ama sıkıca kolumdan tuttu beni. "Hayır. Üzerine bir manto giy ve benimle aşağıya gel."

"Ne mantosu?" diye sordum hayretle. Omuzlarını silkti ve açık olan elbise sandığımı göstererek. "Herhangi bir şey al yeter, gecelikle kalmaman için!"

Sustum şaşkınlıktan ve hemen kalın beyaz yün geceliğimin üzerine kenarları vizonla çevrili altın sarısı, damasko bir pelerin aldım. İran işiydi ve ayaklarıma kadar uzanıyordu. Derin pilileri ve göğsümün altındaki bağcıkla devasa karnımı bile örtüyordu.

Petro başını sallayarak: "Bu iyi. Gel hadi." Beni kucağına alıp bir tüy gibi, eşikte uyuyan hizmetçinin üzerinden geçirdi. Yeniden ayaklarımın üzerine bastığımda, dudaklarını büzerek parmağının birini üzerine koydu, ben de sessizce başımı salladım. Parmaklarımızın uçlarıyla yazlık sarayın soğuk koridorundan sessizce

geçtik; sarayın yakınlarındaki bir suyun ve meşalelerdeki ziftin kokusu duyuluyordu. Zeminin taş döşemelerine serilmiş saman, ayaklarımın altında hışırdıyordu. Keçe terliklerimden soğuk işliyordu. Petro merdivenlerden aşağıya götürdü beni. Küçük bekleme odasının önündeki kapıda durduk. Avrupa tarzı yüksekte duran kapı 308

kolunu aşağ1 indirdi. Oda, şöminedeki ateşin aydınlığı dışında karanlıktı. Şöminenin önündeki sıcak döşemelerde ve bazı koyun postlarının üzerinde Petro'nun köpekleri yatıyordu. Kokumu aldıklarında, kuyruklarıyla hafifçe selamladılar bi-

zi.

Gözlerim karanlığa yavaş yavaş alıştı.

Derken şöminenin yanında duran karaltıyı gördüm. Bu bir papazdı. Kisvesi uzun ve siyahtı ve üzerinde tek bir süsleme dahi yoktu. Yerlere kadar iniyordu. Papazın ayağında, bu soğuk ekim gününde bile yalnızca çorap ve sandalet vardı. Koyu ve pudralanmamış saçları omuzlarına dökülüyordu; sakalları bakımlıydı. Onu

selamladım, o dapanagza'sını tutarak karşılık verdi. Pelerinime biraz daha sarıldım; hiç değilse saçlarım derli topluydu. Petro bir konuğumuzun olduğunu söyleyemez miydi? Ama o beni kolumdan çekip papazın yanma götürdü

"Martha, seni tüm Rus İmparatorluğu'nun en büyük ve en özgür aklıyla tanıştırmak istiyorum: Feofan Prokopoviç!"

Demek Petro'nun dilinden düşürmediği Feofan Prokopoviç buydu! Onu ilk kez geçtiğimiz yaz Kiev'de vaaz verirken dinlemiş ve kampa, anlattıklarından çok etkilenmiş bir şekilde geri dönmüştü. Feofan o sıralar uzun bir Roma gezisinden yeni dönmüştü ve duyduğum kadarıyla, eski Moskova Muhafız Alayı'ndandı. Buna rağmen, Petro'ya göre, yeteneklerinin çokluğu onun terfi alması için yeterli bir neden-di.Prokopoviç bundan böyle Kiev'in tüm keşişlerinin başpapazı ve Şehir Üniversitesi'nin başkanıydı. Bir kez daha önünde eğildim. Papaz sıcak bir

gülümsemeyle karşılık verdi; adamın yüzünden bilgelik ve keskin bir zekâ

okunduğunu söylemeliyim.

"Şimdi de beraberindeki hanımefendinin adını söylemelisin, Çar'ım" dedi neredeyse alaycı bir tavırla. Petro'nun yü-

309

zünün kızardığını fark ettim. Aceleyle yanıt verdi: "Bu nedenle buradayız. Feofan, bu Martha." Sonra güldü ve küçük grubumuzun üzerindeki tutuk havayı dağıtarak: "Bir at kadar güçlüdür, benden çok içer ve kalbimi her konuda fethetti. Gönlümün sultanı benim."

Feofan başıyla bir kez daha onayladı; ama kurnaz bir til— kininkileri andıran gözleriyle beni süzüp incelediğini görebiliyordum. Bu sessiz, küçük adamın

düşmanlığmdansa dostluğunu yeğlemeliydi insan.

"Evet, Çar'ım?" diye sordu sakalını sıvazlayarak. Köpeklerden biri esneyip göbeğini alevin sıcaklığına çevirdi. Petro beni ateşin önüne çekip iki köpeği de kovaladı. Köpeklerin az önce yattığı yerde Feofan'm önünde diz çöktü ve beni de beraberinde çekti; şu son günlerdeki şişmiş halimle, bu hiç de kolay olmamıştı.

"Bir yemin etmek istiyorum. İmparatorluğum mutlu yarınlara kavuşur ve büyük İsveç tehlikesi savuşturulursa... o

zaman...

Heyecandan yüreğim ağzıma gelmek üzereydi, bütün gözeneklerimden ter

fışkırdığını hissediyor, kulağımda kanın uğultusunu duyuyordum; karnımdaki bebek bile kıpırdamıyordu.

Feofan hiçbir şey söylemedi ve sessizce Çar'ı süzdü. Petro yutkunup duraksayarak devam etti: "O zaman, Çariçe Yev-dokiya Lopuçina'dan boşanmamdan bu yana kavuştuğum özgürlüğümden Martha'yla evlenmek

için vazgeçeceğim." Toparlandı ve kendinden emin bir şekilde: "Feofan Proko-poviç, bugün burada, 1707 yılının Ekim

ayında, bu yeminime şahit olmanı istiyorum. Martha, güzel günler geldiğinde seni nikahlı eşim olarak alacağım. Seni Kutsal Rus Kilisesi'nde vaftiz ettirip oğlumu sana vaftiz babası, kız kardeşimi de vaftiz anası yapacağım. Katerina Alekseyevna adını alacaksın! Buna şahitlik ediyor musun Prokopoviç?" dedi.

310

Yanaklarımdan yaşlar süzüldü; gözyaşı perdesinin ardından Feofan'm üç parmağıyla üzerimizde haç çıkarışını görebildim ancak. Hemen sonra yanımızdan ayrıldı; koridorlarda adımlarının uzaklaşan sesini duyabiliyordum. Petro'yla baş başa kaldık küçük odada. Tıpkı bir masaldı! Odanın kendi etrafında üç kez dönecek olması sanki an meselesiydi. Uzun uzun ve sessizce konuştuk. Halının üzerinde uyuya kalmadan önceki son sözlerim: "Biliyor musun, starik, yaşlı adam, bunu yapman gerekmiyor? Evlilik payesi beklemiyorum ben" oldu.

Güldü yalnızca: "İşte, matka'm, yaşlı kız, ben de sırf bu nedenle istiyorum ya. İkimiz de aynı hamurdan yoğrulmuşuz."

Ateşi sönmüş şöminenin önündeki halının üzerinde Pet-ro'nun kollarında uyandım. Kollarını bana dolamış, nefesini huzur içinde yüzüme üflüyordu. Her soluk alıp verişinde bıyığının ince tellerinden bir ikisi havalanıyordu. Darya'nm, tıka basa yedikten sonra uyku çeken kedisi gibiydi; gülmekten kendimi alamadım. Gülmem uyandırdı onu ve kollarıyla beni daha da sıkı sardı.

"Dün ne yaptığını hatırlıyor musun? diye sordum usulca.

Gözlerini açmadan başını salladı: "Hayır. Neymiş?"

"Benimle nişanlandın." Sözcüğü güçlükle söyleyebildim.

Nefesini sesli bir biçimde salıp, "Bu deliliğe şahitlik edecek hiç kimsen var mı, Katerina Alekseyevna?" dedi.

Bana ilk kez, Rus Kilisesi'ndeki vaftizde vereceği adla hitap etmişti. Yeniden güldüm; eli karnımın üzerinden bacaklarımın arasına kaydı. "Martha'yla çok seviştim; ama Kateri-na'yla siftahım yok... Bu şekilde savaşa gidemem ki" diye mırıldandı. Kalbim hızla atmaya başladı; damarlarımdaki ıslaklığın bacaklarımın arasına doğru aktığını hissediyordum. "Ama

311

karnım! Bu iş için artık çok şişmanım! İki ay sonra da doğu_ racağım" diyerek karşı çıkmayı denedim.

"Zırva. Bal gibi olur" diyerek beni dizlerimin üzerine çök-türdü. Geceliğimi başımın üzerinden sıyırdı. Elleri büyük bir zevkle tenimin üzerinde gezindi ve bir ara dolgun kaba etimi kavradı. Çıplaktım, önünde eğilmiş bekliyordum. Göğüslerim olgun meyveler gibi aşağıya sarkıyordu, karnım sancıyla gerildi; yine de her hareketini şehvetle bekliyordum. Gömleğini çıkardığını ve pantolonunu bileklerine kadar indirdiğini, kemerinin ağır tokasının çıkardığı takırtıdan anladım. Üzerime eğilip göğüslerimi yoğurarak, bir an için sıcaklığını bana aktardı. Arkamdan, uyluklarımın arasında dilini gezdirip en duyarlı noktamda beklediğinde, ani bir şehvet duygusuyla neredeyse çığlık atacaktım... "Lütfen!" diye inledim; o ise yumuşakça yalamaya başladı. Petro bacaklarımı iyice araladı, bense ellerimle yerde dengemi bulmaya çalışıyordum. Beni daireler çizerek yavaşça emiyor, tadıma varıyordu; uzun, şehvet dolu bir inlemeyle zirveye ulaştığımda, çoktan içimdeydi. İçime girip çıkarken, bir yandan da elleriyle karnımın üzerinden bebeğimizi okşuyordu.

Bitkin bir halde yerde uzanmış, odanın soğuğunda ikimiz de titriyorduk: "Bu, çocuğumuzu güçlü ve sağlıklı bir yaşama hazırlamak içindi yalnızca!" dedi.

Halılardan birini üzerimize çekti; Menşikov, çıplak ve titreyerek birbirimize sarılmış bir halde, uzun bir sohbetin tam ortasında buldu bizi. Bir an güldü ve ardından: "Zamanı geldi. Bulavin, Don Kazaklarıyla birlikte burnumuzun dibinde at

koşturabileceğini sanıyor. İtin bacaklarını koparmalıyız."

Petro, Don Kazaklarına ve Atamanları Bulavin'e, barış görüşmesi için Prens Yuri Dolgoruki'yi gönderdi. Onu yolcu ettiğimiz sırada Petro'nun yanındaydım. Bu sadık adamı bir

daha göremeyecektik. Bulavin onu yakalatıp dörde böldürdü ve yem olarak kuşlara attırdı. Kendisiyse, Kazaklarıyla birlikte ülkeyi baştan başa dolaşıp Azak ve Voroneş tersanele-rindeki işçi köleleri ayaklandırdı. Eski inançtakiler, köylüler, vasıfsız işçiler ve de Tatarlar ona isteyerek boyun eğdiler.

Kızım Anna'yı Moskova'da dünyaya getirmek üzere St. Petersburg'dan ayrılırken, Petro kaygılı bir mektup ve içi beş bin ruble dolu torbayla yolcu etti beni. Petro torbayı son anda Pavel Yaguşinski'ye yükletmişti kızağın üzerine.

"Bu nedir?" diye sordum hayretle, beni öpüp uğurlarken. Kızarır gibi oldu

yanıtlarken: "Para. Beş bin ruble. İsveçliler tahminimden daha iyi nişan alacak olurlarsa, diye veriyorum. Ölürsem, para senin ve çocuğun."

"İstemiyorum! Senin yaşamanı istiyorum" dedim kekeleyerek.

Güldü. "Demek ikimiz de aynı şeyi istiyoruz. Benim de Yaradan'm huzuruna çıkmak için acelem yok."

Tıka basa dolu torbayı elbise sandığımın en arka köşesine sakladım ve Tanrı'ya sığındım. Kremlin Sarayı'nda kızaktan indirilirken beni Çareviç Aleksey karşıladı. Yanaklarımdan öpüp elimi sıktı.

"Martha! Merhametli Efendim! Yolculuğunuz iyi geçti mi?" Koyu, ifadesiz gözleri hızla, öne fırlamış karnımın üzerinde gezindi. Çareviç, Yekaterina öldüğünde, ruhumu teselli etmesi için papazlarından birini göndermişti bana. Petro, adamcağızı taşla kovalatmadan önce, akşam yemeğinde edepsiz şarkılar söylemeye zorlamıştı. Aleksey konuşmasını sürdürdü; alnında kırmızı birkaç leke vardı. "Lütufkâr babam birbiri ardına öfke dolu

mektuplar gönderiyor bana. Moskova valisi olarak görevimi tam olarak yapamadığımı düşünüyor. Ama şehir de Kremlin de takviye edildi! Sabrını Çok mu zorladım babamın, ne dersiniz?"

Başımı hayır anlamında salladım sadece ve yolculuğum-da bana eşlik eden Anna Tolstoya'nın koluna girdim. Adımlarımı girişe doğru birbiri ardına güçlükle atarken, Aleksey karın üzerinde, çevremde küçük bir köpek gibi dolanıp duruyordu. "Şimdi de, Bulavin Ayaklanması'nı bastırmamı istiyor! Ben, tek başıma! Ona içimde saklı olanı gösterebilirim artık!" Heyecandan öksürmeye başladı. "Martha, hakkımda olumlu şeyler söyledin, değil mi? Biliyorsun ki, Yuri Dolgo-ruki, Tanrı ruhunu şad etsin, her zaman, 'Martha olmasaydı hükümdarımızın keyfi yüzünden kim bilir daha neler çekerdik!' derdi."

Gülümsedim ve soğuktan morarmış elini tuttum. Ben vizon bir manto, kürk şapka ve manşonum içinde rengârenk işlenmiş eldivenler giyinmişken, Aleksey'in üzerinde Polonya kesimi bir ceketle, keten bir gömlek vardı yalnızca. Sınıftan fırlamış bir oğlanı andırıyordu. Siyah saçları uzamış ve dağınık bir şekilde omuzlarına

dökülmüştü. Beni ateşli gözlerle süzdü ve bakışları dudaklarımda asılı kaldı. "İyi şeyler söyledim hakkında Aleksey. Baban seni seviyor..." Tanrı bu küçük yalanımı bağışlasın diye manşonum içinde parmaklarımı çattım. "...Hem Bulavin Ayaklanması'nı bastırırsan seninle gurur duyar" diye yanıtladım.

Aleksey'in içi içine sığmıyordu; bana gönülsüz selam veren eğitimcisi Huysen'i sevinçten neredeyse yere yıkıyordu.

Bu sıska Alman'ın, memleketine, Rus Çarı'nın yanındaki çamaşırcı kızı alaya alan mektuplar yolladığını biliyordum. Giyim tarzım, abartılı makyajım ve takılara düşkünlüğüm Postdam'dan Darmstadt'a dek bütün sarayların akşam sohbetlerine malzeme oluyormuş. Selamını bu yüzden soğuk bir şekilde başımı eğerek

karşıladım. Aleksey hışımla bana sarıldı; ama hemen geri çekildi. "Sana

sarılmamalıydım. Ben ve-

314

eInim- Doktor Blumentrost söyledi. Küçük kız kardeşimi ,^nyaya getirmeden hastalanmanı istemem!"

Tam o sırada, kesem patlamadan ve ilk kasılma sancıların başlamadan önceki son düşüncem: "Neden, küçük erkek kardeşin değil?" olmuştu.

Aleksey, Moskova Valisi olarak, Bulavin ve adamlarını yenip onlara karşı en sert cezaları uygulama emri almıştı. Can dostum Fyodor Matveyev Apraksin de onunla yola çıkmıştı; o sıkışıklıkta kızım Anna Petrovna'nm sağlıklı doğumu nedeniyle bana bir inci kolye gönderme fırsatı da bulmuştu. İncilerin her biri birer nohut

büyüklüğünde ve koyu gri renkteydi. Kopçası safirdi; güvercin yumurtası büyüklü- ğündeydi o da. Aleksey_ve Apraksin, bu kuru kışta hiçbir erzak almadan otuz binden fazla askerle çekip gittiler! Bulabildikleri her Bulavin adamını yakalayıp, cesedini, yaşadığı köyün yakınındaki ağaçlara astılar. Bu arada Feofan Prokopo-viç, bana, çocuk eğitimiyle ilgili bir dizi öneriler içeren "Gençliğin İlk Eğitimi" adlı çalışmasının ilk nüshalarından birini gönderdi. Bir iki sayfa okuttuktan sonra geri kalan kısmını kendime yasakladım. Böylesi saçmalıklar ancak çocuksuz bir papazın kafasından çıkabilirdi. Yeniden eski gücüme kavuşur kavuşmaz, kucağımda Anna, bir arabaya atlayıp St. Petersburg yolunu tuttum. Haftalar süren yolculuk boyunca memelerimi emip tüketti. Sütümün artması için lokantalarda birbiri ardına sıcak bira içtim. St. Petersburg'da Paskalya Şenlikleri'ne hazırlandığımız sırada, Petro,

Schlüsselburg'a yaptığı bir geziden sedyeyle dönmüştü. Yeni Ladoga Kanalı'nı ve gemi yapımı için gerekecek meşe ormanlarını denetlediği sırada yanında bulunan Pyotr Şafirov'un yüzü bir ölününki kadar solgundu olanları anlatırken: "Çar aniden bayıldı. Kalyon yapımında kullanılacak kütükleri sayıyordu; ama birden, kesik ağaç gibi yere devrildi!"

Anna Petrovna'yı adamın kucağına tutuşturup elim' Çar'm alnına koydum. Gözleri dönmüş, yüzü kül gibi sol muştu. Alnı ateş gibi yanıyordu. "Eğlenmenin dozunu kaçır. mıştıryine! Yoksa hasta bir fahişeyle mi yattı?" diye sordum Şafirov'a, sert bir ifadeyle.

Kızardı ve başını öne eğdi. Şafirov, Golovin'in emrinde dışişlerinde görev almıştı, şimdi de özel Danışma Kuru-lu'nun üyesiydi. Rus Kilisesi'ne kabul edilmiş bir Yahudi için bu olağanüstü bir yükselişti. Yaşamını Petro'ya adamıştı.

Doktor Blumentrost hiç vakit kaybetmeden cıva kürünü uygulamaya koyuldu. Petro'nun yattığı odaya girince onu kollarıma aldım, tıpkı bir bebek gibi kollarımda uyudu. Hasta odası örtülü perdeler yüzünden loştu. Hava boğucuydu. Petro sürekli kan vermekten bitkin düştüğü için beni bile nadiren tanıyabiliyordu. Ancak iki hafta sonra, kırpışan göz-kapakları arasından bana bakıp: "Belki de yeminimi hiçbir zaman gerçekleştiremeyeceğim, Katerina." diye fısıldadı. Kızdım ve: "Eee? Bu kimin umurunda! Sen iyileşmeye bak" diyerek karşılık verdim.

Biraz olsun toparlandığında, eski yeşil ev entarisi ve ayağında tiftik terlikleriyle, koluma tutunarak odalarda gezinmeye başladı. Sık sık pencereden dışarıya bakıp, karıncalar gibi sabırla düşünü gerçekleştirmeye çalışan işçi köleleri seyrediyordu. Yeni kışlık saray plan aşamasmdaydı; hasta yatağında bile, iki mektup arası boşluklarda, ufak tefek değişiklikler için sarayın çizimlerini getirtiyordu. Yeniden yürümeye başladığında, birlikte inşaatları dolaşmaya çıktık; Petro'nun o ilkbaharda cömert vaatler ve çuval dolusu altın ödeyerek Rusya'ya getirttiği Alman mimarlarla, İtalyan heykeltıraşlarla, Fransız ressamlar ya da Hollandalı marangozlarla

karşılaşıyorduk. Karların erimesiyle birlikte, bir havuz ustasını beklemeye koyulduk. Petro, Fransa'da, Kral'm sarayında

ördüğü su oyunlarının aynısını istiyordu bahçesinde. Mar-f n sonlarında şehre gelmeye başlayan işçi köle akının ardı rkası kesilmiyordu. Ta ufuk çizgisinden başlıyordu kafilelerin ucu ve yeşil düzlüklere kadar kıvrım kıvrım uzuyordu bir karaltı halinde. Ancak iyice yaklaşıldığında insan topluluğu biçimini alıyordu bu güruh. Sıkı gözetim altındaydılar. Her mola yerinde kaçmayı deniyorlardı. Yakalandıklarında, liderleri asılıyor, grubun diğer üyeleri ise kamçılanıyordu. Bazılarının burnu bile kesiliyordu; yüzlerdeki açık, çukursu kemiği gördüğümde midem kalkıyordu. Gemiler ve daha küçük teknelerden oluşan heybetli bir filo Schlüsselburg'dan St. Petersburg'a doğru harekete geçtiği sırada, Petro hâlâ sağlığına tam anlamıyla kavuşmuş değildi. Paltosunun altından bana yaslandığını kimse fark etmiyordu. Neva Rıhtımı'nda dikilmiş, filonun gelmesini bekliyordu. Rüzgâr, gemilerin

yelkenlerini şişirirken, renkli flama ve bayrakları da önüne katıyordu. Gemiler, dalgaların üzerinde yavaş ama haşmetle alçalıp yükselerek yol alan birer mağrur kuşa benziyordu. Rıhtıma yanaşırlarken, Petro, güverte ve rıhtımdaki tayfaların her hareketini gözleriyle takip etti. O olur vermeden ne bir halat uçtu dalgaların üzerinden, ne bir çapa bırakıldı Neva'nın karanlık dalgalarına; ne de bir düğüm atıldı şamandıra, baba ve halkalara. Gemiler iskeleye çatırtıyla yanaştılar; tayfalar bir direkten diğerine hünerli, kıvrak hareketlerle geçiyorlardı. Sonunda iskeleler indirildi ve Petro rahat bir nefes aldı. Kollarını açıp, sallanan tahta iskelelerde dengelerini bulmaya çalışan kadın kalabalığına doğru yöneldi.

"Natalya! Şehrime hoş geldin!" diye seslendi ve kız kardeşini kucakladı. O da içtenlikle karşılık verdi kucaklaşmaya; ama bu arada kucağındaki fino köpeğini sağlama almayı da 'nmal etmedi. Koluyla geniş bir yay çizerek, kendisine eşlik 317

eden kadınları gösterdi. Petro alışılmadık bir nezaketle efry, di: "Kardeşlerim benim! Suya alıştığınızı ve dalgalardan hic korkmadığmızı görüyorum! Benimle yaşayan ve benim ya_ nımda olmak isteyen, suyu benim kadar sevmeli!"

Çarevnalar zayıfça başlarını salladılar. Gülmemek için kendimi zor tuttum. Kısa deniz yolculuğu, grandüşeslerin tümünün midesini biraz altüst etmişe benziyordu. Erkek kardeşlerini St. Petersburg'da ilk kez ziyaret ediyorlardı. Çoğunu daha önce hiç görmemiştim. Yarı kız kardeşleri Maria Yekaterina, Yevdokiya ve Feodosia. Çar Aleksey'in ilk eşinden olma kızları, Sofia'nın kız kardeşleri. Bakışlarım büyük bir merakla çekingen ve solgun yüzlere takıldı. Sofia da bunlar gibi mi görünüyordu acaba? Modası çoktan geçmiş elbiseleri, başlıkları, tülleri, kıvrık ve kabarık elbise kolları ve uzun, ağır sarafan'\.axıy\a. neredeyse kıyafet balosunda gibiydiler. Çariçe Praskovya ise şişko bedenini Avrupa tarzı bir elbisenin içine sıkıştırmıştı.

Dilencilerden, delilerden ve sakatlardan oluşan bir alay insanı da peşine takmıştı. Petro onu gördüğü zaman yavaşça içini çekti ve kulağıma usulca fısıldadı:

"Güzel ve sağlıklı beş kızı olduğu için Praskovya şanslı sayılır!"

"Bunun şansla ne ilgisi var?" diye sordum şaşkınlıkla.

"Evlenmek, Martha. Bu dolgun saçlı, pembe tenli kızların hepsi safi siyaset. Her biri için bir Alman prensi istiyorum! Zavallı kardeşimin gerçek çocukları olup

olmamalarının hiçbir önemi yok."

Petro sustu. Karşımızda son bir grandüşes duruyordu. Gözlerinin çekikliği ve uzun, ince burnu bana hiç de yabancı gelmiyordu. Petro eğildi ve görebildiğim kadarıyla da, gönülsüzce, kadının yaşlılık lekeleriyle bezeli elinin beyaz derisine alelacele bir öpücük kondurdu. Kadının bütün yüz ke-

mikri belirginleşti gülümserken. Rüzgâr, tülüne takılıp bir jjre oynaştı. Güneş, başlığındaki mücevherlere çarpıp kırılı-ordu. Selamlaşmanın ardından, sırtı dimdik bir şekilde ya-jrnızdan uzaklaştı, arkasına bile dönüp bakmadan.

"Benim için tehlikeli olabilecek tek kadın oydu!" dedi Petro, arkasından incecik bir gülümsemeyle bakarken. "Ne demek istiyorsun?" diyerek güldüm. "Bu gördüğün Çariçe Marfa Matveyevna Apraksina'ydı. Kardeşim, Çar Fyodor'un ikinci karısıydı. İlk karısı ve küçük oğlu ateşli bir hastalıktan öldüler. Marfa iki aylık Çariçe'ydi kardeşim öldüğünde. Karnında kardeşimin çocuğunu taşıyor olabilir endişesiyle gözüme gece gündüz uyku girmiyordu!"

Fyodor Matveyeviç Apraksin'in kız kardeşinin arkasından bakakaldım; Neva Rıhtımı boyunca sakince yürüyordu. Sırma ipliklerle işli sarafan'ma. dalgalar çarpıyordu. Gündüzün parlak, Doğulu ışığında seğirten bir gölgeyi andırıyordu...

Pyotr Şafirov, Çar'ın omzunu silkeledi. Petro bir hamleyle doğruldu; ben de uyanmıştım. Pencerelere asılı perdeler kapalı değildi ve yaz gecesinin sütsü ışığı yatak odamın içinde oynaşıyordu. Petro, ilk anda nerede olduğunu

kavrayamadığından kollarını sağa sola savurdu. "Ne? Kim? Annem mi? Strelitzler mi?"

Şafirov cesurca kollarını ona dolayıp kulağına ısrarla bir şeyler fısıldadı: "Benim, Çar'ım, Şafirov, sadık hizmetçin! Uykunuzu bölmemi mazur gösterecek yeni haberler getirdim size!"

Gözlerimi iyice açtım ve yastığımın içine gömülüp gergin bir halde konuşmalarına kulak kabarttım. Petro gevşedi. "Şafirov, seni Yahudi bozuntusu! Ne dolaşıyorsun öyle gizlice? Çıkar ağzındaki baklayı, sonra da bırak uyuyayım!" Artık tümüyle uyanıktı.

Şafirov güldü: "Bulavin öldü. Hastalığa yakalanıp öl Bitti, nifak tohumu yok oldu. Ayaklanma sona erdi."

Petro ellerini çırptı: "Üç kere şükürler olsun! Yarın ran Ayini yapılsın ve

imparatorluğun çanları çalınsın! Bulavin öldü! Geberip gitti köpek! Demek ki Tanrı hâlâ adil!" di-yerek güldü.

Şafirov yerinde duramıyordu. "Başka ne var?" diye sordu Çar.

"İsveçliler..." diye konuşmaya başladı Pyotr Şafirov.

"Eee?" sesindeki korkuyu hissedebiliyordum.

"İsveçliler güneye, yakılmış topraklara doğru ilerliyorlar. Yedinci Hafif Süvari Birliği'miz, General Lowenhaupt'la on iki bin adamının ve Tayinat Birliği'nin yolunu kestiler. Lö-wenhaupt ve altı bin askeri kaçabildi. Ama erzak dolu binlerce araba ve cephane bize kaldı..."

"Açlıktan ölecekler..." diye fısıldadı Petro. Yataktan fırladı ve Şafirov'a sarıldı. "Bu, şeytanın bacağını kırdığımız ilk gece!" diye haykırdı.

Sözleri tıpkı örümcek bacakları gibi tenimin üzerinde gezinip, huylandırmışlardı beni. Solgun karanlıkta Şafirov'un başını salladığını gördüm.

"Onu nasıl buluyorsun? Güzel mi? Yoksa değil mi?" Petro bir yandan bunları sorarken bir yandan da başını eğmiş, kararsızlıkla, önündeki yağlıboya tabloyu inceliyordu. Sabah ışıklarının tuvalin üzerine düşmesi için resmi pencerenin yakınına itmişti. Resimde, saçlarının üzerine kısa, dalgalı ve pudralı bir peruk takmış genç bir kadın yer alıyordu. Yanakları pespembeydi. Hiçbir takı yoktu üzerinde. Işıltıyla parlayan damasko kumaştan elbisesinin kesimi de gösterişsizdi. Ama omuzlarına, konumuna uygun, mavi kadife ve kakım kürkünden kalın bir pelerin almıştı. Zarif ellerinin

birince gül tutuyordu. Tanımadığı izleyicisine gülümsüyor-du. Yuvarlak, mavi, çocuksu gözleri ifadesizce boşluğa bakıyordu.

"Doğrusu bilemiyorum" dedim. "Hoş görünüyor. Ama, çocukken çiçek çıkardığını duymuştum sanki?"

Elini hafifçe savurarak karşıladı itirazımı: "Daha neler, teni bebek poposu gibi pespembe! Hem öyle olsa da, çiçekbo-zuğu kalıtımla geçmez. Biraz daha

pudralanacak demek ki, hepsi bu. Ama biraz sıska... Böyle bir fasulye sırığı soyumu nasıl sürdürür, bilemiyorum!" Sonra başını salladı. Kararını vermişti. "Kız kardeşi Avusturya'nın Veliaht Prensi'yle evlendi, biliyorsundur. Viyana'yla akraba olmak için tahta memelerini görmezden gelebilirim!"

"Hem o tahta memelere senin saldırman da gerekmiyor zaten" diye ekledim yumuşakça. Kalbimdeki kıskançlığı nicedir yenmeye çalışıyordum; öncelikle kendi iyiliğim için! Yazlık saraydaki gecenin ve Petro'nun, Feofan Prokopoviç'in huzurunda ettiği yeminin bir düş olduğu hissine kapılıyordum sık sık. "Viyana'daki Kayzerin zina suçunu ölümle cezalandırdığını duydun mu?" diye sordum alaylı bir şekilde. Petro başını salladı. "Anlaşılan Tuna kıyısındaki amcazademin gereğinden çok uyruğu var! Ben de bunu uygulamaya başlayacak olsaydım, Rusya'da Rus kalmazdı!" diyerek güldü Petro ve Pavel Yaguşinski'ye eliyle işaret etti. Braunschweig-

Wolfenbuttelli Charlotte Christine Sofie'nin tablosunu alıp götürebilirdi.

"Nereye gidecek?" diye sordu Yaguşinski. Yanındaki iki oda hizmetçisi tabloyu güçlükle tutabiliyordu.

"Oğlumun odasına koyun da yüzüne alışsın!" diye emretti Petro. "Çevresindeki balıketinde bakire hizmetçilerin üzerine binmeye ve kendisini kaybedene dek içmeye bir son vermesinin zamanı geldi artık! Evlilik, bu işe yaramaz herife iyi gelecektir." 321

Küçük Alman Prenses'e şimdiden acımaya başlamıştlrn Bulavin Ayaklanması'nm bitişini izleyen aylarda, Aleksev çevresindekilere özellikle acımasızca davranmıştı. Gerçi hâ lâ samimi ve yalvarış yakarış içeren

mektuplar alıyordum ondan. Ama çevremdeki kadınlar tüyler ürperten olaylar aktarmışlardı bana. İster küçük köpekler olsun, isterse bakir? hizmetçi kızlar, savunmasız ve masum her yaratığa işkence ediyormuş. Ayrıca çevresine yardakçılarını toplayıp sözde kahramanlıklarını kutlamak üzere her akşam körkütük sarhoş olana dek içiyormuş. Sonra da sarhoş haliyle: "Nicedir olması gereken şey sonunda gerçekleşirse, babamın o soyu sopu belli olmayan arkadaşları ve çamaşırcı orospusu kazıkla tanışacaklar!" diye naralar atıyormuş.

Bu söylentilerin hiçbirine inanmıyordum, o yüzden bunları Petro'ya da duyurmadım. "Onu Saksonya'ya göndereceğim! Ama Rusya'da her şey yoluna girdiğinde. Madem oğlum cesur değil, bari akıllansın!" diyordu Petro. Sanki can kulağıyla dinliyormuşum gibi başımı kaldırıp iki yana salladım. "Ama bu beceriksizin hiç değilse çocuk sahibi olmasını düşünmeden önce, yeğenlerimi evlendirmeliyim! Acele etmezsem, çok yakında anneleri gibi şişerler, o zaman da hiçbir Alman prensi istemez onları..." Petro yanıma sokularak burnunu memelerime daldırdı. "Benim etten yastığımsm, matka! Kolların ne zaman ki bacakların kadar kalınlaşır, o zaman yemek yemeyi bırakabilirsin, söz ver bana? Yeniden yanında olmaktan mutluyum. Üstüm başım artık yine temiz ve çoraplarım da deliksiz!"

Güldüm ona daha sıkı sarıldım. Ensesindeki yumuşak, inatçı saçları çekiştirirken, erkek bir kedi gibi mırıldıyordu. Bir süre böylece kaldık, ta ki arkamda bir ayak sesi duyana kadar. Pavel Yaguşinski geri dönmüştü. Pavel çukur gözlü, keskin elmacık kemikleri olan, iriyarı bir adamdı. Ağzının

ki yanından aşağıya doğru sarkan yanakları kederli köpek-, rjn yüzünü andırıyordu. Bu da onu olduğundan daha yaşlı ^steriyordu... Eğildi ve konuşmaya başladı: "Çar'ım, Doktor BÎumentrost geldiklerini bildirdiler."

petro suratını ekşiterek eliyle işaret etti. "Bİumentrost, cıvalı işkenceci! İçeri gelsin. Bir dakika... Yaguşinski! Senin yapağın şişmiş! Bak bu hiç dikkatimi çekmemiş. Buraya gel!"

Pavel Yaguşinski itiraz etmeden Petro'nun yanına geldi, petro adamı kabaca saçlarından kavrayıp başını geriye doğru bastırarak emretti: "Çeneni aç, hem de iyice! Yaguşinski'nin gırtlağına baktı ve burnunu kırıştırdı. "Nefesin ayının kıçı gibi kokuyor. Karın iyi dayanıyor sana! Dur bakayım, belli ki arkadaki şu çürük

dişinden..."

Sarayının zavallı idarecisini saçlarından çekerek pencerenin yanma sürükledi. Boşta kalan eliyle yazı masasının en üst gözünü karıştırıp tıka basa dolu bir torbayla uzun, ince bir pense çıkardı ortaya. Pavel bir süre ıkınıp sıkıldı. Ama kurtulma çabaları boşunaydı. Petro eliyle adamın çenesini daha da açmak için zorladı. Penseyi doğru olduğunu düşündüğü dişe yerleştirip bir hamleyle yukarı çekti. Pavel yaralı bir hayvan gibi inledi ve fışkıran kanı odanın içine tükürdü. Petro ise, adamı kayıtsızca serbest bırakıp dişi gururla ışığa doğru kaldırdı. "Nefis bir parça! Hadi bakalım torbaya!" diye bağırdı gururla.

Torbayı açıp Pavel'in dişini, çektiği diğer sayısız dişin yanma koydu. Gostiny dvor pintilerinin para çıkısı gibi ağzına kadar doluydu küçük torba. Arkadaşlarıyla sokak aralarında ya da meyhanelerde dolaşacağı zamanlarda, Petro, torba ve pensesini de yanına alırdı. Yanağı şiş birini gördüğü an işe koyulurdu.

Pavel Yaguşinski bayılacak gibi oldu ve bir sandalyenin arkalığma tutundu. Petro hiçbir acıma hissi duymaksızın

onu izliyordu; derken ayağını sabırsızlıkla yere vurdu. "Daha ne bekliyorsun? Blumentrost geldi dememiş miydin sen? Artık söyle de girsin içeri, şu yaşlı şeytan! O ve iğrenç cıvası fazla beklemesinler!"

Ben de Yaguşinski'yle birlikte odayı terk etmeye koyuldum.

Blumentrost mırıldanarak selam verip önümden geçti. Petro kollarını açıp onu kucakladı. Söylediği ilk sözleri duyabildim: "Gel, Blumentrost! Kamışımdan irin geliyor ve işerken cehennem gibi yanıyor. Tedavi pek işe yaramıyor!" Sonra kapı kapandı arkamdan.

Koridorda ağrıdan çocuk gibi ağlamaya başladı Pavel Ya-guşinski. Elimi omzuna koyup onu teselli ettim: "Kabul salonuma git ve hizmetçilerimden birine mutfağa gitmesini söyle. Aralarında yaşlı bir Çerkez var, Yakovlevna. Onda şişleri indiren merhemden var. Sana iyi gelecektir."

Başıyla onayladı. Ama arkasını dönmeden önce: "Çar, senin hizmetine yeni bir nedime verdi. Sana hizmet edip yarenlik edecek" dedi

"Adı ne?" diye sordum.

Pavel her ne kadar böyle bir durumla ilk kez karşılaşmıyorsa da utanmıştı.

"Yevdokiya Çernikova. Ama Çar ona, boi-baba diyor. Birkaç çocuğu var ve..." "Ve karnı yine dolu, öyle mi?" diye tamamladım sözünü. Pavel başını salladı ve kızardı. Hâlâ şiş olan yanağı beyaz kalmıştı bir tek. "Boş ver, Yaguşinski. Ben ilgilenirim onunla. Bu ilk değil. Git şimdi" diye emrettim dostça, sakin bir sesle. İki büklüm, itaat etmenin huzuruyla, çekip gitti. Yevdokiya Çernikova'ya hafif ama önemsiz işler verdirdim. Çocuğunun babasının kim olduğunu araştırmama gerek yoktu. Akşam yemeğinde gülerek, Petro'yu erkeklik gücünden dolayı kutladım. Sallanıp duran sevimli başıyla bana baktı, şişeler

dolusu şarap ve biradan sonra kafayı bulduğunun farkınday-ax Üstümde uyuyup kalmadan önce: "Ne yaparsam yapayım yaşlı kız, en iyi parçam senin!" dedi. Saçlarımı karıştırırken horlamaya başladı. Kendimi altından zar zor kurtarıp nefes aldım. Ancak epey gözyaşı döktükten sonra uyuyabildim.

Neva'nın suları St. Petersburg'u buzdan bir yumruk gibi kuşatmıştı. Kışın soğuğu, şehri, güneşin altında parlayan tek bir kütleye dönüştürmüştü. Gemiler dev deniz hayvanları-nm kaburgaları gibi buza gömülmüşlerdi. Kızaklar ve kayakçılar sert buzda gemilerin çevresinde dolanıp duruyordu. Bir yerden diğerine gitmek şimdi daha kolaydı. Petro, Neva üzerinde bir köprünün yapılmasına karşı çıkıyordu. Aksine, her soylu aile kendine ait bir tekne yaptırtmalıydı. Gerçi yazın kayıkçılar vardı; ama sadece alt tabakadan insanlar bedava taşınıyordu. Hali vakti yerinde olan Ruslar karşı kıyıya geçebilmek için bir kapik ödüyordu.

Petro'nun şehri oldukça yavaş büyümekteydi. Gerek savaş karışıklıkları, gerek doğanın bunaltan direnci ve Petro'nun Moskova'dan St. Petersburg'a göç etmelerini emrettiği insanların yaşadığı sessiz hayal kırıklığı inşaatı geciktiriyordu. Yoksa bu şehir, Petro'nun düşlerinin girdabına kapılmış dü-mensiz bir sandal gibi dönüp duran boş bir kabuk muydu? Gerçekten de, bulanık Neva'nın çevresindeki binalar incisiz birer istiridyeye benziyordu. Petro Pavel Kalesi ve burçları, kalenin içindeki kilise dışında, Kutsal Üçlü Kilisesi ve içine Nyenşantz'taki pazarın taşındığı gostiny dvor yer alıyordu. Bunlara ek olarak, Petro, Lüteryan bir kilise ve bir de han yaptırtmıştı. İki yapı da Neva Rıhtımı önünde demir atmış yabancı gemilerin tayfalarını memnun etmek içindi. Çünkü en az otuz kesme taş getirmeyen gemiler artık limana yana- Şarnayacaktı. Petro'nun St. Petersburg'da taşa çok acil ihtiyacı vardı;

imparatorluğun geri kalan kısmında da taş yapıyı

yasaklamıştı. Ama taş ve araç gereci lığlı topraklara getirme], yazın da zor oluyordu. Elde doğru dürüst alet edevat yoktu İşçi köleler kova ve kürekleri olmadığından, çamuru ve killi toprağı önlükleriyle ya da elleriyle taşıyorlardı. Gündönüm. lerinde gelgitler öyle şiddetli olabiliyordu ki, Neva karşı ko-yamayıp Finlandiya Körfezi'nin geri teptiği kendi akmtısry-la taşıyordu. Nehrin taşan suyu yeni inşa edilen şehrin duvar ve rıhtımlarını dövüyordu. İlkbaharda, erime mevsiminde buz kütleleri korkunç bir gümbürtüyle kopuyor ve henüz karanlık olan gecelerde bizi derin uykumuzdan ediyordu. Nehir bir kez daha yolları ve yeni yapıları sular

altında bırakıyordu. Eriyen karlar şehrin ülkenin diğer kısmıyla bağlantılarını

koparabiliyordu.

İlk zamanlardaki yazlardan birinde, oturduğumuz küçük ahşap evimizde, Petro, Neva'nm çamurlu sularında dizlerime kadar batmış bir halde bata çıka yürümemi kayıtsızca izlemişti.

"Neredeyse on beş verşok yüksekliğinde; bu sabah ölçtüm" diyordu keyifle. Bu sırada pencerenin pervazına oturmuş ayaklarını sallıyordu. Kendini ve sahip olduğu birkaç değerli eşyayı sudan koruyabilmek için oraya sığınmıştı. Dalgalara kapılan eşyaların suda oradan oraya sürüklenmesini ve kürek çekmeye çalışan insanları izlerken gülmekten kırılıyordu. Petro, Petro Pavel Kalesi'nin duvarına, Neva'nın sularının yükseldiği yeri gösteren bir işaret koymuştu. Onun için önemli olan tek şey, şehrinin hâlâ ayakta olmasıydı.

Gelgitten sonra çürük kokusu haftalarca şehrin üzerinde asılı kaldı. Neva'nın açtığı zararlar geride kalan ayların tüm emeklerini boşa çıkarabilirdi. İşçiler ve ücretli zanaatkarlar vakit kaybetmeden yeniden işbaşı yapmak zorundaydılar.

Petro'nun, Antonio Devier yönetimindeki gizli servisi, Fransa Elçisi Campredon'un Paris'e yolladığı bir mektubunu

]e geçirmişti. Şöyle yazmıştı elçi: "Bu şehir lığlı topraklar •zerine değil, yapımında ölen binlerce insanın kemikleri •zerine kuruldu. Şehrin mezarlıktan bir farkı yok." Petro sabah kabulünde kamçıyla elçinin yüzüne vurdu ve mektubu gözlerinin önünde yırttı. "Bir şehir inşa etmek savaşmaya benzer! İnsan kurban etmeden ikisi de olmaz!" diye bağırdı ve zavallı adamcağıza bir tekme indirdi. Pavel Yagu-sinski ve

Fyodor Romodanovski'yle birlikte Petro'yu yatıştırmaya çalıştığımda, kılıcını çekti ve adamlardan birini yanağından, diğerini de kulağından yaraladı.

Campredon daha sonra kamçının kanattığı burnunu tutarak bana yakındı: "Taşınmak yirmi dört günümü aldı! Tamı tamına bin iki yüz ruble harcadım cebimden! Issız yollarda yolumu kaybettim! Sekiz atım boğularak telef oldu, eşyalarımın yarısı da kayboldu! Ve şimdi de bu. Mon dieu, mon di-eu, bunu hak etmek için ne yaptım!" Adamın haline acıdım. "Şikayetinizi günlüğünüze kaydediniz, Mösyö Campredon!" diye tavsiyede bulundum. İlkbaharda tarlada patates bulmuş bir domuz gibi yüzüme baktı bir süre. Sonra önümde eğildi. "Madam" dedi kısaca. "Saygılarımla."

Petro, sadece İtalyan mimar Domenico Trezzini'de kendisiyle ortak yanlar bulmuştu. Ben şahsen bu iriyarı, esmer, gaga burunlu ve omuzlarına kadar kibirle dökülen kıvırcık saçları olan bu adamdan pek hoşlanmamıştım. Ama en azından diğer ustalar gibi St. Petersburg'daki işlerden sürekli yakınmıyordu. Çünkü inşaatlarda neler duymuyorduk ki!

"Bu köpek barınağında nasıl yaşayıp çalışacağım, lütfen söyler misiniz? Yaratıcılığım için eli yüzü düzgün bir mekâna ihtiyacım var!" diyerek talepte bulunuyordu Alman ressam.

"Yemek iğrenç! Domuzlarımın önüne bile atmam bunları!" diyordu Fransız peyzaj mimarı.

327

"Mallarım hâlâ gümrükte bekletiliyor! Keskim ve mermer olmadan nasıl yontacağım heykeli ben?" diye soruyordu İtalyan heykeltıraş.

"En dangalaklarını da buraya veriyorlar! Ellerimle yaptijw mı kıçlarıyla yıkıyor bunlar!" diye yakmıyordu, Fontanka ve Moyka Kanalları üzerine köprü inşa edecek olan Hollandalı

Hayır, Domenico Trezzini yakınmıyordu, aksine gelecek yıllarda da dur durak bilmeden inşaalara devam edecekti Aziz İshak Kilisesi'ni, bakanlar

için konakları, Kronstadt Hisarları'nı, Aziz Aleksander Nevski Manastırı'nı, senatoyu ayrıca rıhtım ve kanalların üzerine yapılan ahşap köprülerin planlarını da o çizmişti. Onun işini bitirdiği yerde diğer ustalar çalışmaya başlıyordu. Örneğin, Fransa'dan gelen kibirli Aleksander Le Blond, kavgacı Alman Schaedel ve Basel adında bir şehirden gelen, havyardan nefret eden, ekmekle erimiş peynir yemeyi seven kuru Haerbel. Moskovalı ilk birkaç yüz soylu aile St. Petersburg'a taşınmak üzere emir aldılar. Ne ilerlemiş yaşları, ne de ağır hastalıkları bu emirden muaf sayılmaları için özür kabul ediliyordu. Bir zamanlar —Menşikov'dan önce— Rusya'nın en varlıklı adamı olan Prens Çerkasski, bacağındaki ödem nedeniyle mazeret bildirince Petro hiç tereddüt etmeden, adamın Kremlin yakınlarındaki konağına Muhafız Kıtası'nı gönderdi. Askerler bu saygıdeğer zatı saçlarından tutarak dışarı sürüklemişler, hizmetçileri eşyaları alelacele toparlayana dek, adamı anadan doğma bir halde, alay ve gülüşmeler arasında Moskova'nın buzu üstüne oturtup bekletmişlerdi. Her şeyin üstüne bir de Moskova'nın büyük bir bölümü yanıp kül olunca, Petro sevinçten alkış tutmuştu. Yanan evlerin yeniden yapılmasını yasakladı. Evsiz kalan binlerce ailenin yuvaya mı ihtiyacı vardı? İşte, St. Petersburg'un çevresindeki lığlı arazide herkese yetecek kadar yer vardı!

gir akşam yemeğinde, Dışişleri Bakanı Amiral Golo-in'in, Şafirov'a, "Neva'mn Fince ne anlama geldiğini bili-or musun?" diye sorduğunu duydum.

Şafirov başını iki yana salladı.

"Pislik!" dedi Golovin yalnızca ve yere tükürdü.

Muhafız Kıtası, Neva'mn buzlarının kızakla geçilmeye elverişli kalınlıkta olduğunu bildirdiğinde, berrak bir ekim sabahıydı. O sabah gökyüzü lekesiz bir mavilikteydi. Yalnızca birkaç aç karga, siyah, telveli mürekkeple yazılmış kararsız harfler gibi

uçuşuyordu havada. Petro Pavel Kalesi'nin hatları gerçek olamayacak kadar keskin bir biçimde seçiliyordu. Neva'nm her iki yakasındaki ağaçlara kırağı düşmüştü. Dalları sanki gümüşten yapılmış gibiydi. Soğuk hava insanın burnundan beynine işliyordu. Karınları yine burunlarında olan Anna Tolstoy ve Darya Menşikova ile birlikte kızakta oturuyorduk. Arabamızın önüne sekiz adet uysal, dişi renge-yiği koşulmuştu. Narin boyunlarını altın bezeli koşumlarının ağırlığı altında eğmişlerdi. Kızağın iki yanından flamalar sarkıyor ve karın üzerinde peşimizden

sürükleniyorlardı. Petro ise daha sade bir kızağa binmişti. Arabanın önüne ayaklarını yanlara doğru açarak dimdik bir vaziyette oturmuş, huzursuz küçük elleriyle dizginleri sıkıca tutuyordu. Onun hemen arkasında, birçoğuna küçük atların ama sırf eğlence olsun diye bazılarına da domuz ve köpeklerin koşulduğu, rengârenk süslenmiş kızaklara binmiş saray halkı yer alıyordu. Petro heyecanla kalenin Trubetzkoy burçlarına bakarak elini kaldırdı. Bir top atışı soğuk havayı delip geçti, Petro'nun kolu atışla birlikte aşağıya indi ve ıslık çalarak atlarının sırtını kamçıladı. Bir top daha atıldı. "Neva yolu açık!" diye haykırdı, karşıdan esen rüzgâr sözlerini alıp savurmuştu ağzından.

"Haydi!" diye ben de haykırdım ve küçük zillerin asılı olduğu kayın dalıyla

hayvanların sırtını kamçıladım. Darya ve

Anna zevkle ellerindeki renkli mendilleri sallıyorlardı. B<i tün saray halkı mavi buzun üzerindeki taze karda bizim iz\^ rimizi takip ediyordu. Artık St. Petersburg sakinleri nehr' yürüyerek geçebilirdi; izin çıkmıştı! Petro karşı kıyıda kızağını birden durdurdu. Şaşkınlık içinde gözlerinin önündeki gerçek değilmiş gibi parlayan yapıya bakıyordu. Bana dönerek: "Bunu sen mi yaptın?" diye sordu şaşkın bir ifadeyle.

Gururla başımı sallayıp elimle yapıyı işaret ettim: "Karların Kralı'nayaraşır bir buz sarayı Majesteleri! Sadık hizmetkârınızdan!"

Gece, buzdan bir köşk yaptırtmıştım onun için: Kubbeleri güneşin altında cam gibi parlıyordu; girişin sağında ve solunda Petro'nun zencileri dikiliyordu. Çıplak göğüslerinin simsiyah teni parlak buzda bütün görkemiyle ortaya çıkmıştı; mavi ve kırmızı renkteki deri çizme ve pelerinleri manzarayı tamamlıyordu. İçine buzdan iki taht yaptırmış ve onları leopar postuyla kaplatmıştım. İki buz sütununun arasında duruyorlardı ve yukarıdan aşağıya kalın kadifeden kırmızı bir bayrak sarkıyordu. Sütunların gerisinde, sırtımıza sıcacık vuran ateş yanıyordu. Ne var ki,

nedimelerimin ve diğer konuklarımın buz kalıpları üzerindeki kaba etleri donuyordu. İzinsiz ayağa kalkmaya yeltenene ceza olarak kartallı kupayla içki içirtiyordum. Çalgıcıların parmakları soğuktan enstrümanlarına yapışmıştı; yine de Petro onlara menuetto çaldırıyordu. Cücelerimiz dans etmeye başladı. Buzun üzerinde sarhoş halleriyle oradan oraya kayıp tepe taklak birbirlerinin üzerine düşüyorlardı. Bunlara o kadar gülmüştüm ki, midem ekşimiş ve sancılar içinde yatağa götürülmüştüm. Ancak yeni yıl sevinçleri kimseye Rusya'nın zor günlerinin artık geride kaldığı yanılgısını yaşatmıyordu. Apraksin'i St. Petersburg'daki yeni evinde ziyaret

ettiğimde, endişelerini benden gizlemedi.

330

hizmetlisi kızağımdan inmeme yardımcı olurken, "Kum,

ni yılda sana sağlık ve mutluluklar dilerim" diyerek se-

ı miadım onu ve elini öpmek istedim. Elini çekerek, "Bunu

rtık yapmamalısın. Elimi öptüğünü görsünler istemem!"

dedi-

Eski günlerdeki gibi keyifle şöminesinin önünde oturduk. Odada o günlerde az eşya vardı; ama her biri özenle seçilmiş güzel mobilyalardı. Duvarlar, şöminenin üzerinde asılı duran Çar'm resmedildiği tablo dışında çıplaktı.

İçim titredi, koyu kırmızı, sırmayla işlenmiş Acem motifleriyle süslü mantoma sıkıca sarıldım. Altın gibi

parıldayan vizon kürk yakam, donuk tenimi adeta okşuyordu. Dilsiz zenci bir hizmetçi bize sıcak şarap, berrak şnaps; yağlı somon ve kaymakla doldurulmuş sıcak bliniftki'lerden ikram etti.

"Hım, enfes!" dedim hayranlıkla ve bir gevrek sarma daha aldım. "Her zamankinden daha iyi olmuş. Yoksa yeni bir aşçı mı aldın, Kum?" Evet anlamında başını salladı. Yanılıyor muydum acaba; o buz kesmiş yüzü kızarmaya mı başlamıştı? Şaşırdım ve yanıtını bekledim.

"Şey, öyle de denebilir..." diye mırıldandı. Ona daha fazla sıkıntı vermemek için hemen başka bir konuya geçtim.

"Daha ne kadar şehirdesin? Yeni sefer emri verildi mi?" diye sordum. Petro'yu birkaç gecedir görmüyordum; çünkü adamlarıyla bir toplantıdan çıkıp diğerine giriyordu. Acil ve yakıcı sorunlara çözüm bulduklarında ise, Çar'a kaygılarını unutturmak için hep birlikte içip kutlama yapıyorlardı. Sonra da kendini iki genç hizmetlisine suda donup kalmış firkateynine taşıttırıyor ve burada küçük kamarasında kürklerin altında tek başına iki büklüm uyuyordu.

Apraksin düşünceli bir ifadeyle başını salladı. "İsveçlilere uzun süre

dayanamayacağız galiba. Son meydan savaşından bu yana yıllar geçti ve Karl'm parmakları kaşmıyordur. Kış

daha bitmeden çatışma çıkabilir. Biliyor musun, Kari Moskova'ya yalnızca bin iki yüz verst uzaklıkta! Düşmanın şimdiye kadar bu kadar yaklaştığını hiç hatırlamıyorum! İlkbahara kadar bekleyemeyiz, tehlike büyük." Alevlere daldı, bir anda çok yorgun göründü. "Belki de ilkbaharda İsveçli olabiliriz."

"Fyodor Matveyev..." diye söze girerek pütürlü ellini tutum. "Çar'ı yalnız bırakmanı istemiyorum. Onun hayatından endişe ediyorum. En olmadık kargaşanın ortasına atıyor kendini!"

Apraksin yüzüme bakarak güldü. "Böyle yapmasaydı, bizim batyuşka Çar'ımız olmazdı o zaman! Ama meraklanma, ona atılan her kurşuna seve seve siper olurum."

Bu sırada kapı açıldı ve içeriye üzeri karla kaplı küçük bir köpek daldı. Onu hızlı adımlarla genç bir kız izledi. Kız beni fark etmeden, Amiral'in tozluklarına keskin dişlerini geçirmeye çalışan küçük köpeğin peşinden Apraksin'e doğru koştu. "Çok yaramaz bu köpek, Fedyuşka!" dedi kibar bir Rusça'yla. Ellerini şaplatarak güldü: "Şehirde ve nehirde ne kadar kadın varsa hepsinin ökçesine daldı. Bir dahaki hediyen daha terbiyeli olsun!" Köpeği yakalayıp ona öpücükler kondurdu. O sırada beni fark ederek merakla bana baktı. Apraksin'in yüzü kıpkırmızı olmuştu. Bugüne kadar kimsenin bu yiğit askere Fedyuşka diye hitap ettiğini duymamıştım. Bu beni keyiflendirdi; küçük sırrını ona çok görmedim. Küçük kızı kendine çekerek, "Anna bir reverans yap bakayım. Bu hanım Çar'ımızın sadık eşleri. Sana söz etmiştim kendisinden" dedi. Güvercin mavisi rengindeki sade yün elbisesiyle edalı bir şekilde yere eğildi ve uzun kirpiklerinin arasından merakla bana baktı. Saçları örülmüş ve başının üzerine tutturulmuştu; ama bir iki perçemi aradan çıkmıştı. Küçük, yukarı kalkık burnu çille doluydu; kaşları ve çok açık renkli gözlerini

evreleyen kirpikleri kömür gibiydi. "Anna Kramer, Sayın pfendim" diye mırıldandı heyecandan soluk soluğa. Kaç yasında olabilirdi ki? Belki henüz on besindeydi. Benden tam ojı dört yaş genç! Vücudu körpe bir dal gibiydi. Bense hamileliklerim arasında bile başka elbise giyemiyordum! Ama şarabı ve lezzetli yemekleri öyle seviyordum ki, kendimi tuta-mıyordum.

Fyodor Matveyev genç kıza şefkatle baktı ve bana, "Anna, isTarvalı. Şeremetyev onu şehrin enkazları arasında bulmuş. Küçük bir kızdı henüz; ama onu Şeremetyev'in çadırında keşfettim. Bana hediye etti" diye açıkladı. Şimdi yüzü kızaran, Anna'ydı.

"Her zaman benim yanımda. Daha önce onu hiç görmedin mi?" diye sQrdu ve yüzüme baktı. Anna reveransını tamamlayıp doğruldu ve zarif bir şekilde

çevremizden dolandı. İnsan, dostlarını ne kadar iyi tanıyabilirdi ki? "Çar kızdan haberdar mı?" diye sordum.

"Elbette" dedi Fyodor ve boş gözlerle alevlere baktı. İç çektim belli etmeden. Elbette. Petro, iki verst'lik daire içindeki tüm güzel kızlardan haberdardı. Anna yeniden yanımıza, ateşin yanına geldi. Onu Çar'm kollarında hayal ettim bir an. Kırılabilirdi kollarında. Ama kıza sinirlenemiyordum. O pek çok kızdan yalnızca biriydi. Anna yeniden bir reverans yapmak için eğildi. "Zatıâliniz, gitmeme izin buyursunlar" dedi kısık bir sesle. Başımı salladım ve düşünceli bir ifadeyle elimi uzattım; çekinerek tuttu ve kibarca öptü.

Kız gittiğinde, Apraksin, sanki bölünmemişçesine konuşmaya bıraktığı yerden devam etti: "Evet, büyük bir savaşın arifesindeyiz. Ve bu da beni korkutuyor. İlk kez gerçekten yaşamak istiyorum."

Bunları söylerken gözlerime bakamamıştı.

Ama İsveç birliklerini dize getiren, savaş değil Rusya'nın kışıydı. Kari birlikleriyle Haydach Harabeleri'ne sığınmıştı.

Kargaları bile dondurup yere düşüren öldürücü soğuktan korunmayı umuyordu burada. İlerleyişleri sırasında adamları açlıktan ve soğuktan kırılıyordu. Atlarını çoktan yemişler eyerlerini omuzlarında taşıyorlar ve açlıktan arada derisini

emiyorlardı. Kazaklar, geceleri köy yıkıntıları arasına sızarak uykudaki savunmasız askerlerin boğazını kesiyorlardı. Soğuktan donmuş ellerini paçavralara sarıyorlardı. Hastaları ve yaralıları uyuşturacak ilaçları kalmamıştı. Hastaların ölü ve donmuş uzuvlarını tüm bilinçleri yerindeyken kesip alıyorlardı. Haydach çevresindeki kurtlar o kış yağ bağlamıştı.

Kazak atamanlarından Skoropadski'nin bir elçisi, St. Pe-tersburg'daki sarayımızda bize şunları anlattı: "İsveçlilerin üç umudu kaldı: snaps, sarımsak ve ölüm." Birkaç yudum votkayı gargara ederek yere tükürdü. Sonrasında şişeyi kaparak bir dikişte boğazından aşağıya boşalttı. Petro sabırsızlıkla onu izliyordu ve hemen arkasından ısrarla sordu: "Karl'ın niyeti ne peki?"

"Poltava'ya gitmek istiyor. Poltava'yı alırsa Moskova'yı da alabileceğini sanıyor" diye yanıtladı ufak tefek çevik görünüşlü adam, elinin tersiyle ağzını silerken.

Petro keyiflenerek güldü birden. Masadaki tavukların en irisini alıp önce kokladı sonra inceleyip bir diş attıktan sonra Kazak'ın tabağına koydu.

"Poltava! Madem öyle, karşılaşmamız Poltova'da olsun! Ye kardeş! Sof ramdaki en semiz tavuk senin olsun. Bir fıçı da votka açın buraya, kutlamak istiyorum. Ben izin vermeden de burayı kimse terk etmesin!" diye bağırdı.

Kazak kendisine söyleneni tekrarlatmadı ve memnuniyetinin bir ifadesi olarak gürültüyle geğirdi. Yağı ve sosu damlayan tavuğu açgözlü bir şekilde parçaladı parmaklarıyla.

Poltova... Nisan ayında, taze çayırların taze çimleri arasından ilk düğünçiçekleri fışkırdığmda, İsveçliler şehir surlarına dayandılar. İlk kuşatma sırasında serseri bir kurşun Kral ICarl'ı topuğundan yaraladı. Yine de Kari, öfkeyle adamlarını kırbaçlayıp onlar için yaşama umudu olabilecek tüm kaçış yollarını kapadı. Petro'nun alaylarının ele geçirdiği ve bize kadar ulaşan bu mektuplarından birinde, "Çaresiziz ve

sonumuzu bekliyoruz. Kral her türlü öneriye kapalı ve tek gayesi var; o da savaş ve yine savaş. Artık onun için hiçbir şeyin önemi yok, zaferin bile" yazıyordu.

Petro ise uygun zamanı kolluyordu.

"Hayır. Hayır, hayır, hayır! Seninle geliyorum! Sen orada, dışarıda savaşırken, benim Kiev'deki şöminenin başında oturup nakış işleyebileceğimi nasıl

düşünürsün!?" diye sordum inatla. "Kimse bu görevimden beni alıkoyamaz ve peşinden gelmemi engelleyemez. Nereye olursa olsun, hangi şartlarda olursa olsun!" Sözlerimi güçlendirmek için bir yandan da ayağımı yere vurdum.

Petro kan çanağına dönmüş gözleriyle bana baktı. Kül rengi yüzünde gözleri iki kömür tanesini andırıyordu. Blu-mentrost'un cıvalı kürü etkisizdi. Belinden iltihap ve kan geliyor, litrelerce ekşi ter döküyor ve kollarımda tüm gücünü teslim ediyordu. Her gün sıcak suyla yıkayıp süngerle ovsam da tiksinti veren çürük bir koku yayıyordu. Huzursuzdu: Artık karar vermeliydi, yaşamına mal olsa bile. Bitkin bir halde gözlerini kapamaya çalıştı.

"Kahrolası, dik kafalı kadın! Sen hiçbir şeyden etkilenmez misin! Ya sana savaş meydanından uzak dur, diye emredersem?" dedi ve son bir kez daha doğruldu. Gülümsedim ve onu yavaşça yastığına ittim. "Savaş meydanlarına çıkmaya niyetim yok. Sana dua etmek ve zafer sonrası seni ilk kutlayan ben olmak için karargâhta olmak

istiyorum. Kiev'e, diğer kadınların yanma gitmek istemiyo-rum. Bana ihtiyacın var. Sana şans getiriyorum."

Mum gibi olmuş parmaklarıyla ellerimi kavradı. "Doğru Pekala. Tanrı'nın Üç Kutsal adı adına. Ama şikayet duymak istemiyorum." Şart koşarak bitirdi konuşmasını. "Hiç şikayet duydun mu?" diye sordum ve terli, soğuk elini dudaklarıma götürdüm. Gülümsedi. Diş etleri ölülerininkine benzer şekilde çekilmişti. "Hayır" diye mırıldandı ve hafif bir uykuya daldı.

Ayağa kalkarken ipek elbisemin hışırdamamasına özen gösterdim. Azak Denizi kıyısındaki Azak'ta, Taganrog Kutsal Üçlü Kalesi'ndeki dairemizin yan odasına geçtim. Tersanedeki filosunu oluşturacak gemilerin yapımındaki gelişmeleri denetlemek amacıyla Paskalya'nın ardından buraya gelmiştik. Büyük kazanlarda kaynayan katranın sıcaklığı, hızarların zırıltısı ve çekiç darbelerinin sürekli, tekdüze boğuk sesi kaplıyordu havayı. Pencereye doğru gittim ve açmak isterken arkamda hafif bir öksürük sesi

duydum. Arkama döndüğümde, şöminenin önündeki koltukta oturan Blumentrost'u gördüm. Şömine Petro'nun emriyle yanıyordu; çünkü ilk yaz günlerinin boğucu havasına rağmen kemikleri pek ısınmıyordu. Blumentrost bir süre uyumuştu galiba; çünkü kıvırcık saçları darmadağın olmuş, fuları kaymıştı. Şaşkın, yaşlı bir kuşa benziyordu.

"Zatıâliniz" diyerek hızlıca toparlandı; yuvarlak gözlüklerini düzelterek ayağa kalktı. Gülümseyerek ona, "Evet, Blumentrost, hastamız ne zaman yeniden ata binebilecek kadar iyileşecek?" diye sordum.

Kafasını salladı ve üzgün bir ifadeyle yüzüme baktı. Gülümsemem donakaldı. "Nesi var?" diye sordum hemen. "İnsan sıkıntılarını içine atmamak, Blumentrost? Başkalarıyla paylaşıldığında, katlanması daha kolay olur."

Blumentrost uzun bıyıklarının uçlarını yiyordu. "Zor, zatıâlüeri, zor, anlıyorsunuz beni, değil mi?" Ateşin önünde kendi koltuğunun yanında duran koltuğa vurdu eliyle. Yanına oturdum. Alevlerin sıcaklığı eteğimin altından tırmanıp bacaklarımı

gıdıklıyordu. "Nesi var?" diye sordum tekrar.

"Majesteleri hasta. Hastalığı, nasıl söylesem ki, zatıâlinizi üzmeden? Zührevi bir hastalıktan mustarip." Parmaklarını büktü kaygıyla. Eklemleri kıtladı.

"Zührevi bir hastalıktan mı?" diye dikkatle yineledim sözcüğü. "Açık konuşmalısın, Blumentrost? Ben bir köylü kızıyım ve tıp dilinden anlamam" dedim. Blumentrost iç çekti. Madem açık söylemem gerekiyor, pekala. Çar'ın cinsel hastalığı var. Bunu elimden geldiğince tedavi etmeye çalıştım; ama iyileşmedi."

"Hastalığın belirtileri ne?" diye sordum endişeyle.

"Yani, su dökerken yanma gibi, idrarında kan, cerahat..." Sözünü kestim: "Peki, Blumentrost bu hastalık Majestele-ri'ne benden mi bulaştı bu? Çar'ın ateşinin sebebi ben miyim?"

Alman Hekim acıyla gülümsedi. "Hayır, zatıâlüeri. Son doğumunuzda sizi muayene ettiğimde sağlıklıydınız. Beygir kadar güçlüsünüz, bu bir mucize." Başını salladı. "Bunu, birilerinden... Nasıl desem, bu, Çar'a başkasından bulaşmış. Söz konusu kişi Yevdokiya Çernikova adında biri."

Başımı kaldırarak, "Yevdokiya Çernikova mı? Ama o benim maiyetimde; benim dam'ım. Çar'dan bir çocuk bekliyor" dedim metanetle. Blumentrost afallayarak baktı yüzüme. Başını salladı. "Beklemiyor artık. Bir kız doğurdu; Çar onu elinden aldırdı. Sonra kadını ona hastalık bulaştırdığı JÇİn kırbaçlattı. Bu arada, kocası ve yedi çocuğuyla birlikte Sibirya'ya sürüldü."

Sırtımdan soğuk terler aktı, şaşkınlıktan başımı sallayabildim yalnızca. Birden aklıma bir şey geldi. "Ne zamandır hasta? Bizim çocuklarımızı etkiler mi? İyileşir mi?" diye sordum

Blumentrost sakince bana baktı. "Bilmiyorum, zatıâlileri bilmiyorum. Tanrı'nın takdirinde. İyileştirilmez. Ama hastalığın seyri yavaşlatılabilir. Çocuklara gelince..." "Evet?" diye sordum heyecanla. Yeniden ellerine baktı. "Eğer dünyaya gelebilirlerse ve güçlü olup hayatta kalabilir-lerse bu bir mucize olur. Ama mucizeye olan inancını yitir-memeli insan!" diye ekledi.

Ayağa kalkıp yeniden pencerenin yanma gittim. Gökyüzü Azak Denizi'nin üzerini bir kubbe gibi kuşatıyordu. Birkaç fırtına bulutu kararlarak ve gözdağı vercesine bir araya toplanıyordu. Kopacak fırtınada yırtılıp parçalanmasınlar diye küçük teknelerin yelkenlerini indirdiklerini görüyordum. Martılar şiddetli Doğu rüzgârıyla daha yükseklere çıkıyorlardı. Çığlıkları havayı yırtıp yüzlerce kez kulaklarımda çınlıyordu. Moskova'daki Paskalya Şöleni'nden bu yana yine hamile olduğumu

biliyordum. Yedinci hamileliğimdi bu. Çar'a sağlıklı bir oğul vermek istiyordum; vermeliydim! Bu son fırsatım olabilirdi!

Arkamda Blumentrost ayaklarını sürtüp duruyordu. "Zatıâlileri..."

Elimle işaret ettim ona yalnızca, yüzümü dönmeden. Anlayıp geri çekildi. Yüzümden aşağıya sel gibi akan yaşları kimse görmemeliydi.

Poltova Savaşı'yla ilgili gerçekler bir savaş üzerine anlatılan her türlü efsaneden çok daha şaşırtıcıydı; ama aynı zamanda çok daha etkileyici ve ürkütücüydü. 1709 yılının Haziran ayının o sabahında, Çar'm çadırının girişinde durmuş, Petro'nun, İskoçyalı james Bruce'un hediyesi Arap kısrağı Finette'ye binişini izliyordum. Gökyüzü kapalıydı. Bulutlar

kümeleniyorlar ve ağaçların zirvelerinde esen hafif rüzgâr onları dağıtamıyordu. Menşikov, üzengiyi Çar'mın ayağına göre ayarladıktan sonra onun elini öptü. Petro eyerinden sarkarak uzun bir süre Aleksander Daniloviç'e sarıldı. Birbirleriyle fısıldaşıyor-lardı sanki. Petro yeniden-doğrularak oturdu. Bir işaret gel-mişçesine, kırk bin askeri ve bütün generalleri Çar'ın önünde diz çöktüler. Çar kendisine sadakatle bağlı insan denizine bir süre sessizce baktı. Rüzgâr, pelerininin kalın katlarında sakinleşmeden önce şapkasındaki tüyleri salladı. Ama gök birden açılıverdi ve hafifçe çiseleyen sabah yağmurunun son damlaları arasından Çar'm üzerine bir güneş ışığı vurdu. Adamlarının safları arasında saygı dolu mırıldanmalar yükseldi ve bazıları haç çıkardı. Petro, Finnete'yi şaha kaldırarak konuşmaya başladı. Gecenin geç saatlerine kadar Feofan Prokopoviç'le oturup bu konuşmayı

hazırladıklarını yalnızca ben biliyordum.

"Gökteki Tanrım!" diye bağırdı; rüzgâr Çar'ın sözlerini arkadaki en son adamına kadar taşıyor gibiydi. Tüylerim diken diken olmuştu.

"Bırak, Anavatanımız Rusya'nın tüm birlikleri, dişi ayının kaderinin kendi ellerinde olduğunu bilsinler! Askerlerim! Rusya'nın sonsuza dek yeniden doğmasına, ya da ilelebet İsveç şeytanının elinde yok olup gitmesine sizler karar vereceksiniz! Silahlarınızı benim için kuşandığınızı sanmayın! Sizi savaşa süren şey, benim şahsi heveslerim ya da şöhret düşkünlüğüm değil! Sizler, Tanrı'nın, sizin adınıza inayet bahşettiği Petro Alekseyeviç Romanov'a emanet ettiği topraklar uğruna savaşa gidiyorsunuz! Onun bu güveni, sizlerin, çocuklarınızın ve tüm Rusya'nın kaygısına ortak olmama neden oluyor! Ama şimdi imparatorluğumuz sizin takdirinizde olan bir kararı bekliyor!"

339

Bir an için sustu. Fi nette huysuzlanmaya başlamıştı; Pet_ ro yatıştırdı atı. Ardından soluklandı ve sesi yeniden savaş meydanı üzerinde yankılanmaya başladı. "Kendinizi aptal yerine koydurmayın! İsveç askerlerinin doğaüstü güçleri yok! Onların da sizlerinki gibi çarpan yürekleri, sizlerinki gibi akan kanları var! Gözlerinizi gerçeği görmek için açın ve Tanrı'nın sizlerle ve Rusya'yla birlikte olduğunu hissedin! Benimle ilgili yalnızca şunu biliniz..." Yeniden sustu. Kırk binden fazla gözün beklenti dolu bakışlarının ona yöneldiğini hissettim. Yeniden konuşmaya başladı:

"Benimle ilgili bilmenizi istediğim tek şey şu: Çar Petro kendi yaşamına değer veren bir insan değildir. Benim yaşamım ancak Rusya'nın ayakta kalmasıyla ve sizlerin yaşamasıyla bir değer kazanır! Kanımın her damlasını bütün Rusların yüceliği, şerefi ve Tanrı korkusu için akıtacağım!"

Finette şahlandı; Çar hayvanı coşturmak için iki yanından mahmuzladı. Petro adamlarının arasından dörtnala geçerken adamları da dalgalar halinde ayağa kalkıyorlardı arkasından. Haç çıkarıp kısık sesle bir ilahi okuyorlardı hep bir ağızdan. Dalgalanan pelerini ve nalların geride bıraktığı toz Çar'ı görüş alanımdan çıkarmıştı. Huşu içinde düşünüyordum: Bugün yaşamını savaş meydanlarında kaybedecek olsa bile, tüm Rusların Çarı'nın bu en değerli anına tanık olmuştum! Çar'm generalleri Şeremetyev, Ronne, Menşikov ve Bruce da haç çıkararak atlarına bindiler. Birlikleri, adeta sessiz bir uzlaşmayla, devasa, tek bir vücut halinde, birbiri içinde harekete geçiyordu. Ordu İsveçlilere karşı savaş durumu almıştı. İki yan kanat Ronne

ve Şeremetyev komutasmdaydı. Orta kısım Menşikov'un, Topçu Birliği ise James Bruce'un emrindeydi.

Sonradan anlatıldığına göre, bir tek Petro aynı anda her yerdeymiş. Acımasızca Finneti'yi savaş alanının içine süre-

rek kısrak da binicisi de ağzından köpükler saçana, gözleri gönene dek çılgına dönmüş kitleye emirler yağdırıyor, onla-rı yüreklendiriyor ve hakaretler

savuruyormuş. O, yani Çar, Jıer an her yerde hazır ve nazırdı. Kendisine sıkılan üç kursun benim dualarım sayesinde onu ıskalamış olmalıydı. Biri şapkasını delip geçmişti. İkincisi som altından, yakut ve zünırut bezeli göğsündeki büyük haça isabet etmişti; bu haçı Athos Dağı'nm rahipleri üvey erkek kardeşi Fyodor'a taç giymesi vesilesiyle hediye etmişlerdi. Üçüncüsü ise eyerinin tahta kasnağına saplanmıştı.

Savaşın nasıl cereyan ettiğini doğrudan anlatabilecek durumda değilim. Yaralı ilk askerler kampa geri getirildiklerinde, yaraları sarmak, yeni sargı bezi hazırlamak, çekilen acıları dindirmek için votka ve afyon ruhu dağıtmak, felaketin gözyaşlarını ve korkuyu dindirmek gibi bir dolu işim vardı. Ancak tüm bunların ardından, Çar'm bana yollamış olduğu mektubu okutma fırsatı bulabildim: "Katerina Alekseyevna, matka! Tanrı'nın lütfunu gösterdiğini ve İsveç Kralı'nı yenilgiye uğratmayı bize nasip ettiğini sana bildirmek isterim. Düşmanı toz ettiğimizi sana kendim yazmak istedim. Eksik olan tek şey bana şans dileyen o öpücüklerin. Hemen gel! Karargâh, 27 Temmuz 1709, Petro Alek-seyeviç."

Bana mektubu okuyan ulak bu sözleri duyunca benimle birlikte ağladı. Kendimize gelmek için birlikte bir kupa Macar şarabı içerken ellerimiz titriyordu. Ancak sonra saçlarımı yeniden örebildim ve ellerimdeki kanı, cerahati ve yüzümdeki teri yıkadım. Kirli önlüğü çıkardım, çizmelerimi giydim ve atımı eyerlettim. Kısrağım öğleden sonranın geç ışıklarında ovada, Büyük Kuzey Savaşı'nın kahramanına doğru tozu dumana katarak yol aldı. Karnımda oğlumuzun tekmelerini hissediyordum artık. 341

Poltava savaş alanının görüntüsünün bende yarattığı i\\ dehşeti asla unutamam. Belki Marienburg saldırısı sonrası daha gençtim, ya da böyle bir savaşın yol açabileceklerini gerçekten tam anlamıyla kavrayamayacak kadar korkmuştum! Poltava önlerindeki tepelerde çayırların her yerine bedenler, ya da parçalanmış bedenlerden geriye kalan artıklar dağılmıştı. Akbabalar havada daireler çiziyor ve kargalar ağaç dallarında sabırsızca bekleşip cırtlak cırtlak bağırıyor-lardı. Vahşi köpekler kendilerine ziyafet çekmek üzere paramparça bedenleri emin yerlere sürüklüyorlardı. Kısrağımın adımlarını seyr ekleştir dim; çünkü ölümcül yaralar almış olsa da hâlâ yaşayan askerleri çiğnemekten korkuyordum. Kanayan kol ve

bacaklarını kaldırarak, bir söz, bir yudum su, bir doktor ya da sevdikleri birini görme umuduyla, yalvarıp yakarıyorlardı. İçlerinden biri eteğimin ucundan beni yakalamayı başardı. Çaresizce karnının üzerinde yatmıştı ve yaşamı kanıyla birlikte akıp gidiyordu bedeninden. "Lütfen, Saygıdeğer Hanımefendi, su!" diye mırıldandı. Gözyaşlarımm aktığını hissettim ve ona baktım. Yaralarının durumu öyle içler açışıydı ki, bir an midem kalktı. Öğürmemi yatıştırıp eyerin ceplerinde suyla dolu keçi derisi tulumu bulana kadar adam çoktan ölmüştü.

Rüzgârsız ovanın üzerine miskince çökmüştü yoğun barut dumanı; yerden yükselen ter, kan ve keskin iltihap kokularından oluşan puslu örtüyü aşağıya, savaş alanına bastırıyordu. Ölümün bayıltıcı keskin kokusunu solumamak için saçlarımı burnuma ve ağzıma doladım. Çevremi saran ölümün ürküntüsüyle yeniden ağlamamak için gözlerimi önüme, yola doğru eğdim. Petro beni, bu zafer anında, güzel, gururlu ve ışıl ışıl bulmalıydı. Yolumun üzerinde yatan, vücutları lime lime olmuş düşman askerlerinin çok zayıf düştükleri görünüyordu. O gün, Karl'm tamı tamına yedi bin aske-

A ölmüş ve üç bini de Ruslara esir düşmüştü. Bunları, Tan-rı'nın kendilerine hükümdar olarak verdiği yaralı, hiddetli ve kudurmuş bir adamla çekip gitmek zorunda kalan silah ^^adaşlarından daha iyi bir kader bekliyordu belki de. Ta uzaktan, Poltava duvarlarının yakınında duran Petro'yu seçebiliyordum. Bedeni, generallerinin ve çevresinde sessiz hayvanlar gibi oturmuş, ya da diz çökmüş esir selinin tam ortasından yükseliyordu. Serinletici rüzgârda, ele geçirilen İsveç bayrakları, kirli ve top atışları yüzünden parçalanmış halleriyle, alacakaranlığın maviliğinde dalgalanıyorlardı. Petro parlayan gözlerle, Karl'm apar topar kaçışından geriye kalanları seyrediyordu. Gerçi İsveç Kralı'nm altındaki at iki kez vurulmuştu; ama o yine de kaçmayı başarmıştı. Ama Petro zaferi ve sevinciyle adeta kutsal bir hale gibi kuşatılmıştı. Saçları birbirine karışmış, paltosu paçavraya dönmüş, göğsünün çevresindeki Aziz Andreas Nişanı takılı mavi kurdelesi kan ve is yüzünden kapkara olmuştu. Yüzü de savaşın isiyle bir zencinin rengini almıştı. Gözleriyle dişleri, pervaneleri çevresine toplayan bir ışık gibi parlıyordu. Kendisiyse, önünde diz çökmüş KarPın maiyetini kuşkuyla inceliyordu. Hizmetliler, çalgıcılar, katipler, aşçılar, doktorlar, papazlar ve eczacılar; hepsi krallarıyla birlikte savaş alanına gelmişlerdi. "Katerinuşka! Gel de bir bak şunlara, yaşlı kızım! Bir mareşal, on general, elli dokuz komutan ve bin yüz subay... Ve Bakan Piper!" Kafasında üç beş saçı olan, kısık gözlü, küçük bir adamı ensesinden tutup kabaca ayağa kaldırdı.

Bakan Piper'in boyu Petro'nun ancak dirseklerine geliyordu. Adam pelte gibi titriyordu.

"İsveç Kralı'nı yöneten bakan! Evet, Piper, sana uygun bir iş bulacağız elbette. St. Petersburg'un bir yığın caddesi döşenmeyi bekliyor, öyle değil mi, Katerinuşka?" diye seslendi Petro. Beni öptü ve sarıldı. Deri, ter ve barut kokan nefesini so- 343

ludum ve yüzüme, savaşın onun yüzünde bıraktığı is bulaştı İsveçli subayların birçoğu bakışlarını yere indirdiler. Sevdikleri ve değer verdikleri tüm insanlardan uzun yıllar uzak kalmışlardı. Petro ise bağırarak: "Ey İsveçliler, insana zaferi işte böyle bir kadın getirir! Dost, cesur, her zaman güler yuz_ lü ve erkek gibi çalışkan!" Bakışları Mareşal'de donup kaldı.

"Sen Mareşal Rehnskjöld değil misin?" Adam adını anlayıp başını salladı.

"Ayağa kalk!" diye bağırdı birden Petro. "Ayağa kalk, domuz İsveçli!"

Emektar asker ne dendiğini anlamadı; ama korkudan ayağa kalktı titreyerek. Ben de korkmuştum. Petro'nun niyeti neydi? Şöhretini ve kazandığı zaferi böyle adi bir idamla lekeleyecek miydi? Şeremetyev ve Ronne'nin de donup kaldıklarını

hissedebiliyordum.

Petro Mareşal'e yaklaştı. Kana bulanmış kılıcını, Kiev'de kendi ellerimle işlediğim mücevher kaplı kınından yavaşça çekti. Güneşin son ışınları, çeliğin üzerine vurup tepelerde alevlenen ilk kamp ateşinin üzerine yansıdı. Havada duman tadı vardı. Rehnskjöld'ün kapalı gözlerle sessizce dua okuduğunu görüyordum. Glückler'in evinde sıkça okumuş olduğum Paternoster\ tanıdım. Petro Mareşali saçlarından kavradı ve gözlerinin içine bakabilmesi için arkaya doğru yatırdı. "Rehnskjöld, ülkeme ne kadar acı çektirdiğini biliyor musun? Senin gibi bir savaşçı ender gelir dünyaya. Narva'da kurşunlarından biri bana isabet ediyordu neredeyse" diye ateş püskürdü.

Avuçlarım terledi. Mareşal duasını bitirip sakince Petro'nun, St. Petersburg'un göğü gibi mavi olan gözlerinin içine baktı. Bitmiş tükenmiş görünüyordu ve İsveççe, "Tan- rı'mdan günahlarımı affetmesini diledim ve ölüm için hazırım, Çar Petro" dedi. 344

"Diz çök" diye emretti Çar ve vaktiyle düşmanı olan esiri-ni yere doğru bastırdı. Şeremetyev gözlerini kapadı. Ronne parmaklarını çekiştiriyordu. Petro kılıcını havaya kaldırdı. Rehnskjöld adamlarına seslenerek, son bir kez yüreklendirici sözler söyledi. İsveçlilerden kimisi ağlıyor, kimisi de elleriyle yüzlerini örtüyordu. Petro bekledi. Mareşal'in korkudan gevşemiş ellerinden birini tuttu ve bu eli değerli taşlarla bezeli kılıcının kabzasının üstüne koydu. "Takdirimin bir ifadesi olarak bu kılıcı al, Mareşal Rehnskjöld. Senin bunu kuşanmana izin veriyorum."

Sayısız savaşların korkusuz kahramanı değerli Mareşal Rehnskjöld, kendini yere bıraktı. Yüzünü akşamın düştüğü çiye ve kanın ıslattığı _ çime gömerek çocuk gibi ağladı. Adamları ona dokunmaya cesaret edemediler; solgun bakışlarla boşluğu seyrettiler. Petro adama bakıp başını salladı. "Şu işe bak. İsveçliler umduğumdan da yufka yürekli çıktılar."

At sırtında Poltava'nm tepelerini yavaşça tırmanarak kampa döndük. Hâlâ savaş alanında kalmış olan adamlar arkamızda toplanıyordu. Çökmekte olan gecenin içinde, her şeye rağmen zaferin gururuyla yanıp tutuşan Rus askerlerine ve topallayan, üstü başı paramparça olan esir kalabalığına kılavuzluk ediyorduk. Dönüp Poltava'nm duvarlarına doğru baktığımda, yeniden ziyafet sofrasına konmak isteyen akbabalarla kargaların havada daireler çizdiğini gördüm. Kuşatılan şehirden insanlar da gelmeye başlamıştı; cesetlerin ve ağır yaralıların arasında işlerine yarayacak bir şey bulma umuduyla.

Bakışlarımı önüme çevirdim.

Hemen o gece bütün kamp zaferi kutladı. Petro adamlarına bira ve votka dağıttırdı ve Felten, şenliğe yetecek kadar öküz, domuz, tavuk, tuzlama balık, lahana ve un bulabilmek

için, şehrin tüm mahzenlerini ve çevre köylerin ahırlarım yağmalattı. İsveçliler ise, tozup eğlenen grubumuzun tam ortasında sessizce oturmaktaydılar. Petro fildişi saplı ağar kaşığını, bıçağını ve yeşil boynuzdan çatalını bir kenara attı. Vıcık vıcık yağlı ellerimi tutup yemek yiyenlere doğru kaldırdı ve emretti: "Bu akşam, elle tutulabilen ne varsa, yalnızca ellerimizle yiyeceğiz! Çatal bıçakla yiyeni görürsem, canına okurum!" Sonra da beni dudaklarımdan öptü ve ağzıma Felten'in tıka basa meyveyle doldurduğu leziz, sosları akan domuz kellesinden bir parça uzattı. Dikkatimi çekti: İsveçliler yemek yerken ne yelleniyor ne de geğiriyorlardı. Ayrıca yemeği elleriyle yemekten çekiniyorlar ve dişlerindeki yemek artıklarını temizlerken arkalarına dönüyorlardı. İsveçlilerden nefret eden Felten'den, o akşam, İsveç Kralı kılığına girmesini istedim. Onuruyla oynanması, öfkeden gözlerini yaşartmıştı Felten'in. Petro öylesine güldü ki, yedikleri genzine kaçtığından, masanın üzerine kustu. Kendine gelir gelmez, kupalarımızı havaya kaldırmamızı istedi. "İsveçli misafirlerimizin sağlıkları şerefine! Bana, zaferin nasıl kutlanacağını öğreten adamlara!"

Kutlamaya katılanlar, sabahın erken saatlerine doğru, yorgunluktan ancak

yastıklarına, ya da sandalyelerine sarı-labildiler. Ama Petro zafer ödüllerini daha yeni dağıtmaya başlıyordu. "Şeremetyev! Sana, uzun zamandır gözlerini diktiğin Kiev çevresindeki arazileri veriyorum. Hadi, hadi, al, sıkılma. Seni ihtiyar savaşçı kurt, seni! Ayrıca, St. Peters-burg'daki kışlık sarayın hemen yakınlarında bir konak yaptırmana izin veriyorum!" İlk karşılaşmamızdan bu yana, Çar'la çok sıkı fıkı olduğu görünen Şeremetyev, Petro'nun huzurunda eğildi ve ona şükranlarını mırıldandı. Menşi-kov'a ikinci dereceden mareşallik verildi; Ronne ise generallik rütbesiyle payelendirildi. Golovkin amiralliğe terfi et-

tj. Petro sadık, kurnaz ve hamarat Pyotr Şafirov'u da unutmadı. "Küçük Yahudi, seni bundan böyle başbakan vekili ! Ve kızlarından her biri bir prensle evlendirile- cek!"

Pyotr Şafirov yere eğilerek Çar'ınm dizlerini öptü. Men-şjkov'un, taltifleri

kıskandığını ve kızmaya hazırlandığını fark ettim; yatışması için bir elimi kolunun üzerine koydum. "Bu akşam, Büyük Aleksander Daniloviç, yalnızca kutlamak istiyoruz! Petro'nun lütuf pastası yeterince büyük. Herkese bir parça düşer." Menşikov, verildikçe daha fazlasını istiyordu.

Petro kendisine ise, subaylarının ricaları üzerine, karacı tümgeneral ve deniz koramirali rütbesini verdi. Beni öptü ve: "Şimdi tümgeneral ve koramiral eşi oldun. Benimle gurur duyuyor musun?" dedi. Başımla onayladım ve terfileri şerefine iki kadeh şnaps içtim. Ardından yastıkların üzerinde uykuya dalmışım. Petro beni çadırımıza taşımış olmalı; çünkü ertesi sabah orada uyandım. Karnımdaki çocuk hareketsizdi. Kampı iki gün içinde terk etmek zorundaydık; çünkü çevremizdeki topraklar ordumuzu daha fazla besleyecek durumda değildi; ayrıca ölümün ve çürümüşlüğün dayanılmaz kokusu, savaş meydanından çadırlarımıza dek ulaşıyordu. Poltava galipleri lapa lapa yağan karın altında ve buz örtüsünün üstünde ama zafer coşkusuyla Kızıl Meydan'a doğru ilerliyordu. Bense o gün, Kremlin'in balkonuna çıkamıyor ve hiçbir şölen yemeğine katılamıyordum Çar'ın isteği üzerine. Petro ilerlemiş hamileliğimden kaygılanarak, beni Ismailov'daki evine göndermişti. Evde yerimde duramıyor-dum: Nakış işlerken iğneyi parmaklarıma batırıyor, şöminenin alevlerini seyrederek saatler geçiriyor ve parmaklarımla Pencere camlarındaki buz kristallerine şekiller çiziyordum.

Petro'nun, Moskovalıların sevinç gösterileri arasında, t te'nin üzerinde Kızıl Meydan'a girişini göremiyor, sadece haberini alıyordum. Anlatılanlara göre: At, leopar kürklerle ve gümüş koşumla süslenmişti. Onun hemen arkasından, ge, nerallerin komutasındaki alaylar geliyordu. Alaylara bağlı askerler, peşlerinden ağır aksak yürüyen, korkudan çıldırmış İsveçli esir selinden gözlerini bir an olsun ayırmıyorlardı Esirlerden ancak en güçlüleri uzun Moskova yürüyüşüne da-

yanabilmişti. Yüzleri ve adları, ganimet olarak ele geçirilen üç yüz bayrağın dalgaları ve Rusların sergilediği otuz altı İsveç topunun ağırlığı altında silinip gitmişti. Kızıl Meydan'ı dolduran ve Kremlin'in karşısındaki balkonlarda duran halk, sesleri kısılana dek sevinç nidaları atıyordu. Boyarlar ve aralarında Petro'nun arkadaşı Kont Strogonov'un da bulunduğu zengin tüccarlar, kapılarının önüne çıkıp Çar'ı ve generalleri, şereflerine kadeh kaldırmak için eve davet ediyorlardı. Tekliflerin hiçbiri geri çevrilmiyordu. Zafer alayının geçtiği yol boyunca yedi tane zafer takı

kurulmuştu. Petro bunların altından bir bir geçtikten sonra, Prens-Kayzer Fyo-dor Romodanovski'nin tahtına ulaştı. Saçları ve omuzları karla kaplıydı. Eğildi ve bir elini kalbinin üzerine koyarak, sahte Çar'a açıklama yapmaya başladı: "Tanrı'nm yardımı ve Majesteleri'nin lütuflarıyla, Rusya'yı Poltava'da zafere taşıdım!" İsveçli askerler delirmeye başladıklarını düşünmüş olmalılar. Çar hangisiydi ki; kaba saba, yıpranmış üniformasıyla Poltava'da gördükleri adam mı, yoksa çevresini bir alay kaçığın kuşattığı, tahtta oturan ve şenliklerin başlaması için işaret veren makyajlı, süslü püslü, şişko adam mı?"

Darya, konukların törenci başının salonun içinden atla geçmesini istediklerini anlattı. Petro her kadeh kaldırışta tabancasını havaya sıkmış, adamları da buna yüz katıyla karşılık vermişler. Kremlin'in şölen salonunun rengârenk boyalı

tavanı o gece tanınmaz hale gelene dek delik deşik edilmiş. Onıın anlatmadıklarını, başkaları aktarmıştı. Bütün bunlar olup biterken, Praskovya'nın güzel kızı Çarevna Yekaterina jvanovna, Petro'nun yanından hiç ayrılmamış.

Bense, o saatlerde, oğlumuzun kalp atışlarını duyabilmek için ellerimi şişmiş karnıma dolamış, derin bir uykudaydım. Birkaç gün sonra sancılar başladı; bu kez Doktor Blument-rost'un tüm uyarılarını dikkate almıştım. Yatağımın perdelerine tutunup kenetlendiğim, beni tutan hizmetçi kızların kollarını ısırdığım, sancı dolu, uzun saatler geçirdim. Blu-mentrost'un: "Tanrım, çabuk!" Ters geliyor! Ayakları geliyor önce!" diye bağırdığını duyduğumda, gözlerim bir an için karardı. Sonunda, nihayet sonunda, doktorun, etli küt elleriyle, çocuğumun büzülmüş, kusursuz küçük bedenini ışığa tuttuğunu ve havaya kaldırdığını gördüm. Boğuk, güçlü bir viyaklama koptu odanın yorgun, bunaltıcı sessizliğinin içinde. Gülesim geldi. Alev alev yanan yüzümden terden ıslanmış saçlarımı çektim. "Petro Petroviç olsun adı! Petro, babası gibi!"

Darya bir an çok meşgulmüş gibi davranmaya başladı; Anna Tolstoya ise bir porselen kabın üzerine eğilmiş sıcak suyla ellerini yıkıyordu. Blumentrost, çocuğu ışığa tutmak için onunla birlikte pencereye döndü. Sonra da bebekle birlikte bana döndü. Çocuk mavi iri gözleriyle bana bakıyordu. Blumentrost içtenlikle gülerek: "Korkarım zatıâlileri, bu mümkün değil. Bu bir kız. Çar'ımıza dünyalar güzeli bir kız" dedi.

Elizabet'i kucağıma almaya ikna olmam, neredeyse bir hafta sürmüştü. Petro ise sevinçten kendinden geçmiş ve onu Poltava'nın küçük kahramanı ilan etmişti. Sütannesini tom-Dullaşana dek kuvvetle emiyor ve sıkıca kundaklanmaya, avazı çıktığmca bağırıp karşı çıkıyordu.

Koşullar lehimize dönmüştü: Rusya; Prusya ve Danimarka'yla ittifak kurmuştu ve Polonya tahtında şimdi yeniden tek eliyle nal büküp, gümüş bir tabağı dürebilecek kadar kuvvetli olan Saksonya Elektör Prensi oturuyordu. Petro, aynı günlerde, Türklerle yapılan barış antlaşmasının süresini de uzatmıştı. Kont Tolstoy, İstanbul'a gönderilecek en iyi elçiydi hâlâ. Yaralı Karl'ın Sultan'm sarayına sığındığı

söylentilerini saçmalık olarak nitelendiriyordu.

Aleksey, Prenses Charlotte'nin resmini önce kömür kalemle boyamış ardından da bıçağına hedef tahtası yapmıştı. Sonra da perdeyle örttürüp, Petro'dan habersiz, Kremlin'in bodrumuna kaldırtmıştı. Evlilik görüşmeleri oldukça yavaş ilerliyordu. Avrupa, Rusya ve Petro'ya kuşkuyla bakıyordu. Yine de, Menşikov'un St.

Petersburg'daki yeni konağında, Kutsal Aleksander Nevski'nin isim günü şerefine verilen şölen yemeğinde Petro benden, geri zekâlı kardeşi İvan'ın beş kızma daha yakından bakmamı istedi.

Menşikov, St. Petersburg'daki konağını dayayıp döşerken hiçbir masraftan

kaçınmamıştı. Vassilyev Adası üzerindeki Strelka'da bulunan yapı, St.

Petersburg'dakilerin en görkem-lisiydi. Petro bundan rahatsız değildi. "Olsun, ben de kutlamalarımı hep orada yaparım, bütün masrafı da Menşikov öder!" dedi keyifle. Neva kıyısındaki sarayın döşenmesi için İran'dan ipek, İtalya'dan mermer, Libya'dan abanoz ve sedir ağaçları, Sibirya'dan altın, Çin'den cila malzemesi ve duvar kâğıdı, Hollanda'dan çini, Afrika'dan fildişi, İngiltere'den gümüş getirtilmişti. Menşikov'un, tek bir kitap bile okuyamadığı kütüphanesi yalnızca otuz bin kitabı kapsamakla kalmıyor, dünyanın dört bir yanından gelen haritalardan oluşan ender bir

koleksiyonu da barındırıyordu. Kütüphaneden ve sürekli büyüyen içeriğinden üç kütüphaneci sorumluydu. Sahanlıkların, uzun koridorların, özel ve konuklara 350

ayrılan odaların duvarları halı ve nişanların yanı sıra yüzlerce tabloyla süslenmişti. Bunların yaklaşık dörtte biri gümüş ve altınla işlenmiş ikonalardı; ama büyük bir bölümü insanların resmedildiği tablolardı.

Şölen yemeği öncesinde, aynalı uzun koridorlardaki gezintim sırasında, ruhumu okşayan birkaç tablomu ve Pet-ro'yu neredeyse her yaşta gösteren bir sürü tablo gördüm. Hepsinde de muzaffer bir hükümdar olarak resmedilmişti.

Darya kendi kabul odasında, bana bir dizi küçük yağlıboya tabloyu gösterirken, kendini tutamayıp ağladı: "Bu benim yas köşem" diye yakındı. Ölen oğulları Pavel Samson ve Petro Lukas'm küçük yüzlerine bakıyorduk. Üçüncü bir çocuk resminde, Menşikov'un, o anda yüksek ateşle yatakta yatan kızı Yekaterina'nın narin

pembemsi yüzü yer alıyordu. Yolumuza devam ettik. Darya yürürken aceleyle gözyaşlarını sildi. Böyle önemli bir şölende üzgün görünerek Petro'yu

öfkelendirmekten korkuyordu. Darya'nm şölene katılmaması için Petro'dan izin koparmaya çalıştım; ama bütün uğraşlarım boşa çıktı. Bu yüzden kadıncağız aklı başka yerde olduğu halde, bana, dünyanın bambaşka bir köşesinde yüzyıllar önce yaşanmış olan olayların resmedildiği tabloları gösteriyordu. Menşikov bunları Avrupa'dan satın aldırtmıştı. Uzunca bir süre, önü açık peleriniyle boğanın üzerinde oturan ve Menşikov'u okşayan çıplak, güzel bir kızın yer aldığı bir resmi inceledim. Toparlak yanakları ve koyu perçemleriyle bu kız bana İvanovna'nm birazdan masada daha yakından bakmam gerekecek prenseslerinden birini anımsatıyordu.

Menşikov ikinci tur servisin yapılması için elmaslarla donatılmış asasını yere vurarak işaret verdiğinde, Petro'yla ben yerimizi almıştık bile. Çalışkan hizmetçiler

masalardaki çörek ve parça piliçleri toplamış, av eti ve kızarmış domuz yavrusunu sofraya taşıyorlardı. Petro kartallı kupasından biryu-

dum aldıktan sonra geğirdi. Gözleri, baldızı Praskovya'mn çevresinde oturan bir grup kadında dolaştı. Çar'm emriyle beş kızını da yanında getirmişti. Çarevnalar,

amcalarının gözlerinin kendi üzerlerinde olduğunun farkındaydılar • sandıklarında ne buldularsa takıp takıştırmışlardı. Prenses İvanovna'yı gören Fransız ve İspanyol elçilerinin gülmemek için kendilerini zor tuttukları gözümden kaçmadı. Biz Rus kadınlarının süslenme tarzları onlara sakil ve taşralı görünüyordu. Fildişi ve inci saplı uzun yelpazemi daha hızlı sallamaya başladım; beyaz fondötenimin altında öfkedenyanı-yordum. Kimse bir Rus Prensesi'ne gülemezdi. Yumuşak, gri renkli devekuşu tüylerinin arasından tenime vuran hafif esintiyle biraz olsun kendime geldim. Petro bana doğru eğildi ve sosları damlayan yabandomuzuna attığı iki ısırık arasında ağzını şapırdatarak sordu: "Ne dersin, bunlardan hangisini Kurlandiya'nm küçük düküne verelim? Friedrich Wilhelm, Prusya Kralı'nm yeğenlerinden biri ve bu, senin Baltık'mı fethimizi sağlamlaştırmak için harika bir yol. Tanrı senin yurduna, senin toprağına ayak bastığım günleri göstersin bana." Sabah, İtalyan hamamcısına temizlettiği dişlerinden et liflerini çekip çıkardı. "Bu yüzden de cömert

davranacağım." Dilini şaplatarak kadehinden küçük bir yudum daha aldı.

Bu sırada Praskovya'nm en büyük kızı Yekaterina güzel başını yukarı kaldırdı. Daha yeni on dokuzuna girmişti. Kedi gibi zarif bir şekilde kalkarak hışırtılı eteğiyle yanımıza sokuldu. Teklifsizce Petro'nun kucağına oturdu ve onun kadehini havaya kaldırdı: "Uzun ve sağlıklı günlere, kahraman amcacığım" dedi kısık, yumuşak sesiyle. Gülümsüyordu ve altın rengi gözleri mum ışığında parıldadı. Dekoltesi dopdoluydu ve göğüslerini Petro'nun omzuna bastırıyordu. Petro gülmeye başladı ve fazla karşı koymadı. İki elini kızın göğüs-

terine koyup çıplak ensesine bir öpücük kondurdu. Kız hafif bir çığlık atıp Çar'ın ellerine yumuldu. Ben yanımda oturan Ivlenşikov'la sohbete başladım.

Petro'nun, "Tanrı biliyor ya, yeğenim olduğunu ikide bir unutmam boşuna değil!" dediğini duydum.

"Bu bir Çar'ı ne zaman rahatsız etti ki? Ayrıca babamla üvey kardeştiniz" diye cırıldadı Yekaterina küstahça.

Menşikov ince bıyıklarını sıvazlayarak bana doğru eğildi: "Küçük kuşa dikkat et. Çariçelik pekala iştahını kabartabilir, bunun için hem şişko anasını hem de aptal kardeşlerini parmağında oynatır. Hem, bir Çar'ın akrabasıyla evlenmesi de

görülmedik bir şey değil hani" diye fısıldadı kulağıma. Başımı sallayarak yeniden Petro ve Yekaterina'ya döndüm. Kız o arada elini Petro'nun bacakları arasına sokmuş, küçük bir kuşun kanat çırparken gösterdiği beceriyle, ileri geri hareket ettiriyordu. Petro ise derinden inliyordu. Kızın kolunu kavradım ve kararlı bir şekilde yukarı çektim. Gözlerindeki bakış öfkeden donmuştu.

"Yatak odasında olmadığımızı, aksine Aleksander Dani-loviçler'in konukları

olduğumuzu unutmayalım. Zatışaha-neleri, az önce lütfedip Kurlandiya evliliğiyle ilgili fikirleri olduğunu söylediler..." dedim dostça.

"Öyle mi, neymiş o?" Petro, zevkinden yoksun bırakılmaktan pek hoşnut kalmamıştı besbelli.

Menşikov ağır, pudralı peruğunun altından başını salladı ve: "Eğer Prusya Kralı ve yeğeni Kurlandiya Kontu'na bağlılığımızı göstermek istiyorsak, akla ilk gelen şey, güzel Pren-ses'imiz Çarevna Yekaterina İvanovna'yı düşes olarak vermekten başka ne olabilir ki?" dedi.

Yekaterina ifadesiz bir yüzle Menşikov'a baktı. Annesi Praskovya gibi o da nefret ediyordu ondan. Petro'ya sokularak ağlamaya başladı.

"Amca, senden ayrılmak istemiyorum! Yalnızca RUsv için doğurmak istiyorum!" Dudaklarını büzerek: "Bir sür" oğul! Annem ne kadar doğurgan olduğumuzu kanıtladı Ömür boyu mutsuz olurum senden ayrılırsam" diye

kekele yip şefkatle amcasının saçlarını okşadı. Petro onaylarcasma homurdandı.

Prenses'i saçlarından tutup çekmemek, tırnaklarımı pembe yüzüne geçirmemek için, yumruklarımı sıktım. "Evet doğurgan olmasına doğurgan, Prenses'im; ama sadece kız doğurdu!" dedim kedi gibi sinsice gülümseyerek.

Petro alevlenen kavgamızı yarıda kesti. "Haklısın Menşi-kov; ama düşünüyorum da, Yekaterina için daha iyi bir çözüm bulabiliriz..." diye yanıtladı Petro ve ardından ellerini yeğeninin kaba etlerinin üzerine koydu. Öteki kız kardeşlere doğru baktı. Bu arada Praskovya da ikinci kızı Anna'yı saçlarından kavradı. Petro bir an düşündü. "Anna gitsin. Anna Kurlandiya düşesi olsun. Ben de, Alekaşa, Yekaterina'yla birlikte senin galerilerini dolaşacağım şimdi."

Menşikov işbirlikçi bir ifadeyle güldü; ama kendisini pek de rahat hissetmediğini görebiliyordum.

Petro'yla Yekaterina'nın arkalarından bakmadım; ama şölen salonunun girişinden gelen seslerden tek bir sonuca varabilirdim. Petro daha koridorlardan geçip gitmeden Çarev-na Yekaterina'ya ilgisini göstermeye başlamıştı bile. Pet-ro'nun benimle söz kestiği Schlüsselberg'deki o gece, artık bir düş kadar uzaklarda kalmıştı. Kartallı kupama hizmetçilerden birine votka doldurttum. Bu sırada tüylerle kaplı kızarmış tavuskuşu ikramı yapılıyor, çalgıcılar da neşeli bir menuetto çalıyorlardı. Kurlandiya'nın müstakbel düşesi kız kardeşleriyle aynı çemberde dans ediyordu. Yekaterina İvanovna, dağılmış saçlar ve ışıltılı gözlerle galeriden geri döndü. Annesinin yanına oturup gözlerim

354

eien kaçırdı. Yekaterina kendisine bir şeyler fısıldadığm-a praskovya başını eğdi, sonra da geriye atarak zevkle güldü. Çarevna Anna İvanovna kendisiyle gurur duyan genç bir gelir1 oldu. Başlangıçta Dük beş prensesin de resimlerini is-tetmişti- Onun için hepsi de uygundu! Yine de Petro'nun seçiminden memnun görünüyordu; genç gelin gayet iyi geliş-jfiiş, temiz soluklu ve koyu, ışıltılı gözleri olan bir kızdı. An- na'nın çeyizinden de hoşnut kalınmıştı. Petro'dan, bonkör davranmasını istemiştim. Anna'ya iki

yüz bin rublelik bir kese verdi; Friedrich Wilhelm bununla hemen kumar borçlarını kapamak istiyordu.

Düğün sabahı, Petro'yla birlikte, kız kardeşlerinin düğün töreni için Anna İvanovna'yı hazırladıkları gelin odasına girdik. Aynı sabah Neva'nın üzerinde ince bir buz tabakası oluşmuştu ve kar havasının ağırlığı vardı. Yekaterina kardeşinin saçlarını topuz yaparken gülümseyerek Çar'a baktı. "Çar'ım, kardeşime çok büyük bir lütufta bulundunuz! Bir kadının mutlu bir gelin olmaktan başka ne arzusu olabilir ki? Tanrı ona lütufkâr davranıp birçok oğul versin!"

Bir güzel pataklamak istedim onu sesindeki ima yüzünden. Ama, küçük Çarevna madem bu kadar istekliydi, ben de başını bağlamak için elimden geleni yapacaktım. Bir kısrak gibi kızgındı ve niyetini belli ettiğinden bu yana Petro yatağıma daha az gelir olmuştu; geldiğindeyse bitik bir halde oluyordu.

Petro güldü ve kızı yanaklarından öptü. Ardından taze geline öğütler verdi: "Anna İvanovna, Sevgili Yeğenim! Evliliğinle ölmüş baban, sevgili kardeşim ve muhterem Çar Ivan'ı ve Rusya'yı şereflendirmelisin! Kendin için değil, ülken için evleniyorsun. İçinde doğmuş olduğun hak ve inancını koru. Yeni vatanını sevip saymayı öğren. Kocan ailenin reisidir, ona itaat et."

Anna alçakgönüllülük ve uysallık içinde başını salladı.

Petro, ölen babasının yerine kızın koluna girerek ona Petro Pavel Kalesi'nin kilisesine kadar eşlik etti. Kilisenin şahını öyle soğuktu ki, soluklarımız bulut halinde ikonalara doğru yükseliyordu.

Ama gelinle güvey sunağın önünde diz çöktükleri anda papaz, gözlerini dua kitabından kaldırıp kararlı bir ifadeyle: "Bu nikahı inancım gereği kıyamam" dedi. Kulaklarımıza inanamadık. Friedrich Wilhelm şaşkınlık içinde Prusya Elçi-si'ne döndü;

ama elçi omuzlarını silkip gözlerini tavana dikti. Anna ağlamaya başladı, Praskovya hızla kızın yanma gitti.

Çar diz çöktüğü yerden ayağa kalktı. Papazı kisvesinden yakaladı, diğer eliyle uzun, işli ceketinin cebinden kamçısını çıkararak:

"Nedenmiş o, seni küçük, lanet olası papaz?" diye tehdit savurdu.

Adamın yüzü keten bez gibi bembeyaz oldu: "Kutsal Rus Kilisesi'nin adına

Çarevna'yı dinsiz biriyle nikahlamayı reddediyorum. Bu, Tanrı'ya hakarettir ve yasalarımıza aykırıdır." Sesi korkusunun içinde kısılıp kayboldu. Petro kolunu kaldırıp dubina'sını iki kez adamın başına indirdi. Renkli, soğuk mermer döşemelerin üzerine kan damlıyordu. Petro adamı birkaç muhafız askerin durduğu yere doğru tekmeledi. "Götürün şunu. Bütün Rusların Çarı'nı değerli yabancı konukların önünde küçük düşürdüğü için ona otuz kırbaç

vurun.

Prusya Elçisi'nin sararıp solduğunu gördüm. Bir ara papazın lehinde bir şeyler söyleyecek gibi oldu; ama sonra fikrini değiştirdi. Anna hıçkırarak ağlıyordu; küçük nışadır ruhu dolu şişemi tuttum burnuna. Gözyaşları, özenle beyaz düzgün sürülmüş yüzünde çirkin izler bıraktı. Praskovya kızın

ı-öğrüne kabaca bir dirsek indirdi. "Kendine gel, Anna!" diye tısladı kızma.

"Menşikov!" Petro'nun sesiyle inledi kilisenin küflü havası. "Bana papazını çağır. Yeğenimle Dük'ün nikahlarını Uymamakta ayak diretirse, başına nelerin geleceğini söylemeyi de unutma!"

Bunu izleyen kutlama her şeye rağmen iyiydi. Böylelikle, eski Rus örf ve

adetlerinden eser kalmamıştı geriye. Uzun masalarda kadınlı erkekli oturulmuş, havyar, balık, tavuk, hindi, her türden et ve Petro'nun yeni kışlık sarayı biçiminde dev bir yaş pasta yeniyordu. Felten aşçılarını üç gün üç

gece çalıştırmıştı bunun için. Gece boyunca dans ettik ve büyük bir heyecanla, gökte Romanovların ve Kurlandiya Hanedan-lığı'nm armalarının birbirlerine dolanıp süzüldüğü, görkemli havai fişek gösterisini izledik. Genç Dük o sırada evliliğin icaplarını yerine getiremeyecek kadar sarhoş olmuştu bile. Genç çift gözyaşları ve kucaklaşmalar arasında Kurlan-diya'ya doğru yola çıkmak üzere kızaklarına binerken, Dük'ün yüzünün sağlıksız görünümü dikkatimi çekti. Yola çıkmadan önceki gece nihayet Anna'nın koynuna

girebildiğinden, kız halinden memnundu. Neva Rıhtımı boyunca sert buzda ilerlerken kızaklarının demirleri şimşekler çaktırıyor, yeni yılın bu serin sabah rüzgârında renkli flamaları dalgalanıyordu.

Kurlandiya Düşesi henüz üç gün bile geçmeden, geri dönmüştü. Kocası önceki günkü ziyafette içkiyi fazla kaçırdığından St. Petersburg'a elli mil uzaklıktaki bir konaklama yerinde istifrağ etmek zorunda kalmış. O sırada tepetaklak ka-nn içine düşmüş ve genç karısının yakarışları arasında, kusmukları içinde boğulup kalmıştı.

"Pyotr Andreyeviç Tolstoy elçilerim içinde en mızmızı Çıktı!" diyerek bağırdı Petro ve yeni almış olduğu bir mektu-

bu ikindinin eğik düşen ışığına doğru tuttu. "Bu hafta içinde yolladığı üçüncü arzuhal! Anlaşılan İstanbul'daki esir pazarında vakit geçirmekten işleriyle yeteri kadar meşgul olarnı-yor..." diye mırıldandı ve kâğıdı, bir yığın kâğıt rulosu ve Uka/la.Tin bulunduğu masaya bıraktı. Durmadan daha fazla altın ve daha fazla samur kürk talep ediyor! Topkapı'daly sultanın iştahı da dipsiz bir kuyu sanki!" "Ne, daha çok mu istiyor?" diye güldüm ve miskince göbeğimin üzerinde

yuvarlandım. Yerdeki minderlerin üzerine uzanmış yeni bir elbisenin çizimlerine bakarken bir yandan da oda hizmetçimin getirdiği fındıklı, ballı, karabiberli, sıcak kurabiyelerden yiyordum. Şöminede yanan birkaç odun devrildi; saçılan

kıvılcımlardan ürken finom havlayarak geriye doğru sıçradı. Yeniden güldüm ve hayvanı kucağıma alıp nemli burnuna bir öpücük kondurdum.

Petro, gökte uçan bir kartal gibi çevremde daireler çiziyordu. Ben sakince uzanmış, göz ucumla, çizmesinin burnunu ve yenmiş topuklarının geliş gidişlerini izliyordum. Bir karabiberli kurabiye daha alıp enfes kokusunu içime çektim. Petro tam karşımda durdu. Yumruğuyla diğer eline vurdu.

"Evet bu. Evet, bize gereken bu. Kahrolası Fransızlar, İngilizler, dediklerinde haklılar. Ukas'ı hemen bugün kaleme alacağım..."

"Ne?" diye sordum nihayet ve renkli çizimleri elimden bırakırken doğrulup oturdum. Zengin bezemeli İran yününden atkımı omzuma aldım. Soğuk, bu kış şöminedeki ateşe rağmen insanın içine işliyordu. Mavi kadife elbisem bile nemden ağırlaşıp bedenime yapışıyordu adeta. Petro diz çöküp başını omzuma dayadı. Alnını soğuk terler kaplamıştı; saçlarını okşadım. Hâlâ iyileşmemişti ve Blumentrost'a bakılırsa, hiç iyileşmeyecekti de. Bu eczacı müsveddesini kovup, Çar'ı iyileştirebilecek başka bir doktor bulmak gerekirdi aslı-

a bakılırsa! Ne işe yarıyordu ki Çar'ı iyileştiremedikten son-

ra'

"Ah, Katerinuşka. Rusya'yı artık tek başıma yönetemiyo-^" diye iç çekti Petro. Korktum: "Bu ne demek?" diye sordum temkinli bir sesle. Acaba, yabancı bir ülkenin prensesiyle evlenmeyi mi kuruyordu kafasında? Ona oğul doğuracak bir kadını mı? Son aylarda yine sıkça yatağıma girmeye başlamıştı. Yoksa Yeka-terina'smm tatlı uysallığı, giyim ve takı konusundaki arsız istekleri mi sıkıyordu canını?

Petro vermeyi severdi; ama bunun için sıkboğaz edilmekten hoşlanmazdı.

"Eskiden, Rusya'da bulunmadığım zamanlar, Fyodor Ro-modanovski ilgileniyordu her şeyle. İyi bir Prens-Kayzer'di ve ülkeyle ben

ilgilenemediğimde o yapıyordu bu işi. Ama o sıralar Rusya'ya hükmetmek çok kolaydı, hem de çok! Yapıp ettiklerimin artık beni aştığını düşünüyorum! Dev bir ormanda, elinde ufacık çakısıyla, boy veren bütün dalları budamak isteyen küçük bir çocuk gibiyim! Rusya önceleri ayak sırıkları üzerinde kendi etrafında üç kez dönen, masallardan çıkmış bir isba'ydı. Ama şimdi, koridorlarıyla, kadarıyla, merdiven-leriyle ve kuleleriyle bir saray oldu çıktı. Tek bir adamın baş etmesi olanaksız. Artık başka türlü yürümez..." Derince bir soluk aldı ve şöminenin önündeki minderlere, yanıma oturdu. "Bir senatoya ihtiyacım var. Rusya'nın, kendisini yönetecek tek bir adama değil, birçok adama ihtiyacı var." "Bir neye ihtiyacı var, dedin?" diye sordum. Bu sözcüğü hiç duymamıştım

hayatımda; ama kulağıma hoş geldi. Ayağa kalkarak Venedik camından yapılmış, küçük sürahiden gülyağı döktüm avuçlarıma. Bununla, düşünmekten yanan Şakaklarını yumuşakça ovuşturdum. Dövülmüş gül yapraklarının ve geride kalan yazın kokusu sardı havayı. "Senato

nasıl bir şeydir?" diye sordum yeniden ve kaskatı omuzlarını yumuşak hareketlerle gevşetmeye başladım.

Petro güldü ve yoğuran parmaklarıma bıraktı kendini, "Senato nasıl bir şey mi? Bilgece kararlarıyla Rusya'yı iyi yağlanmış bir saat gibi, tıkır tıkır işletecek bir düzine adam; ama öyle adamlar ki, soylu oldukları için değil, bu onuru hak ettikleri için orada bulunacaklar, anlıyor musun?"

Başımla onayladım. "Tam olarak neyle ilgilenecekler peki?" diye sormaya devam ettim.

"Gerçek bir güce sahip olacaklar mı?"

"Evet; ama uygun gördüğüm ölçüde! Devlet işleriyle ilgilenip ülkeyi bilgece yönetecekler. Akıllı, uygun yasalar yapacaklar ve uygulayacaklar. İmparatorluğun

yargıçlarının üzerinde olacak gözleri; çünkü son zamanlarda açgözlü ve haksız davalarla ilgili şikayetler artıyor." Biraz düşündü. "Ayrıca bana para bulmalılar, hem de çok para! En iyi senatör, yeni para kaynakları bulunmasıyla ilgili en iyi fikirlere sahip olandır! Silah altına alınacak yeni askerler için para, yeni ittifaklar için para, St. Petersburg için para!!"

"Paraya ihtiyacımız var mı ki?" diye sordum gözlerimi büyüterek; aklımdan Petro'nun kışlık sarayını nasıl dillere destan bir görkemle donattığı geçiyordu. Güldü ve eliyle saçlarımı okşadı: "Çar'm paraya her zaman ihtiyacı var! Ama kulları var oldukça, parasızlık çekmez. Onlara ait olan, bana aittir. Keyfimin istediği gibi kullanırım bunu. Hayır, kimi zaman olup bitenleri topluca görmekte zorlanıyorum! Bunun için yönetici bir senatoya ihtiyacım var. Ona itaatsizlik eden, bana itaatsizlik etmişçesine sert bir şekilde cezalandırılacaktır."

"Ya sana karşı birleşip istemediğin bir karar verecek olurlarsa?" diye sordum merakla. "Gücünü başkalarına mı devredeceksin?"

Petro başını salladı. "Asla! Kimsenin o kadar güçlü bir birlik oluşturmasına izin vermeyeceğim. Birbirlerine güve-nemenıeliler! Yağlı göbekler ve özgür düşünce, kalbi asileş-tjrir; Tanrı biliyor ya, buna hiç ihtiyacım yok!" diye homurdandı. Boynundaki kaslar yine gerilmişti. Kısa bir an başını boynuma sürttü. "Hım, burada kalmayı çok isterdim. Ama Ukafı hemen yazmalıyım..." Kal, demeye fırsat

bulamadan kalkıp birkaç adımda duvar kaplamasıyla bütünleşmiş küçük gizü kapıya ulaşmıştı. Buradan odalarıma gizlice girip çıkabiliyordu. Ama tam bu sırada küçük kapıya vuruldu. Bana döndü ve alaylı bir şekilde, "Gizli bir konuk mu bekliyorsun, Katerinuşka?" diye sordu.

Şaşkın bir şekilde başımı salladım ve kalkmadan önce ormızlarımdaki yumuşak şalı düzelttim. Çıplak ayaklarımın altındaki halılar sıcaktı; kapıyı kadınlarımdan birini karşımda göreceğim düşüncesiyle açtım. Ama eşikte bir ulağın diz çöktüğünü görünce şaşırdım. Arkasında iki asker duruyordu. Uzun süre hızlı at sürmekten soluk soluğaydı. Paltosu çamur ve buz

kristalleriyle kaplıydı. Çizmeleri, kışlık sarayın hafifçe parlayan mermer döşemeleri üzerine, erimiş karın çamurlu suyunu ve sokak pisliklerinden oluşan birtakım izler bıraktı. Adam Petro'nun önünde diz çökerek yumruğuy-la göğsüne vurdu. Başını öne eğip konuştu: "Çar'ım! Babıâli'den acil bir haber var."

Güldüm ve kalkmasını emrettim. "Altın ve samur mu istiyor yine Tolstoy? Eğer öyleyse, zamanlaması çok kötü!"

Ama adam koyu renk gözlerindeki ciddi ifadeyle bana baktı. Yanında mektup yoktu; sözlü olarak aktardı haberini: "isveçli Kari İstanbul'da. Pyotr Andreyeviç Tolstoy, Sultan'ı Rusya lehinde etkilemeye çalıştı; ama bunun için elinde yeterince imkânı yoktu." Petro adamı ayağa kaldırarak ona şömineme kadar eşlik etti. "Kari

İstanbul'da mı? Tolstoy'un

361

imkânı yoktu da ne demek? Peki Karl'ın imkânları neymiş? Poltava'yı dımdızlak terk etmemiş miydi?" diye sordu kendini güçlükle tutarak.

Haberci başını salladı. "İsveçli altın içinde yüzüyor. Savaş bütçesini sanılanın aksine Poltava'dan kaçırabilmiş. Ayrıca İngiliz-Levanten Cemiyeti'nden Cook Kardeşler ona borç vermişler; Holstein Dükü de öyle."

"Eee?" diye sordu Petro karanlık bir yüz ifadesiyle.

"Zaten Sultan da uzun zamandır Rusya'nın Karadeniz'deki büyüyen gücünden kaygı duymakta. Orada, imparatorluğuna fazla yakın olmakla huzurlarını kaçırıyorsunuz. Tolstoy elinden geleni yaptı ve Sultan'ı karar vermeye zorladı."

Hissediyordum; bu iyiye işaret değildi. Ulak konuşmasını sürdürdü: "Sultan, olmayacak koşullar öne sürdü: Stanislav Leszinski yeniden Polonya Kralı olmalıymış. Iivonya ve St. Petersburg çevresindeki topraklar İsveç'e geri verilmeliymiş." Petro kalemini alıp öfkeyle kırdı. "Sultan bozuntusu tombul tosbağa! Umarım Tolstoy ağzının payını vermiştir ona!"

Haberci başını salladı sıkıntıyla. "Verdi vermesine." Pet-ro'nun yüzüne bakmaya cesaret edemedi. "Eee?" diye üsteledi Petro. "Peki, ne oldu?" Parmakları sinirle yeşil ropdöşambrının kuşaklarını çekiştiriyordu.

"Sultan, Andreyeviç Tolstoy'u anında Yedikule Zindanla-rı'na kapattı."

Petro tumturaklı bir küfür savurdu. Makarov elleriyle gözlerini kapatarak başını salladı. Bense, bir ona bir ötekine bakıp durumu anlamaya çalışıyordum yalnızca. "Bunun anlamı ne?" diye sordum usulca, kısa bir sessizliğin ardından.

Petro bana döndü ve ellerini hafifçe saçlarımda gezdirerek: "Bu, Katerinuşka, savaş demek. Savaşımız zaten azdı; şimdi bir tane daha oldu" diye mırıldandı. Ardından gülerek

sordu: "Sen de benimle Türk topraklarına geliyor musun? gana İstanbul'da

bulabileceğim en iri zümrüdü hediye edeceğim- Tombul tosbağa Sultan'ı da hafif ateşte kızartacağım."

Rusya bir senatoya kavuştuğu gün kendini İstanbul'un Babıâli'siyle savaşta buldu. "Elbette, çamaşırcı yosmasını da savaş alanına beraberinde götürecektir!"

Yekaterina İvanovna'nın buz gibi sesi Praskovya'nm evindeki küçük topluluğun içinde yankılandı. Çarevna sözünü söyleyecek zamanı yanlış seçmişti. Kısa, birdenbire bastıran sessizliğin içinde sesi cırtlak bir şekilde ve zalimce çınladı. Hizmetçiler ikinci servisi yeni toplamış ve çalgıcılar enstrümanlarını yeniden akord etmeye koyulmuşlardı. Çevremizdeki

misafirler, Petro'nun en yakın dostları ve ailesi çatal bıçaklarını kenara bırakmıştı. Bazılarıysa yağlı parmaklarını masa örtülerine silmiş ve nefislerini tatmin etmenin keyfiyle iç çekerek arkalarına, yumuşak yastıklarına dayanmışlardı. Herkes, Praskovya'ya söylediği bu sözleri duyduğunda donakaldı. Çarevna İvanovna, söylediklerini duyduğumuzu anlayınca kıpkırmızı kesildi. Yine de, küstahça dudaklarını büzüştürdü, özenle yapılmış başını geriye atıp sakiyi çağırmak için elini şaklattı.

O sırada Şafirov ve Şeremetyev'le sessizce Osmanlı'ya karşı yapılacak seferin masraflarının ve gerekli desteğin nereden sağlanacağını görüşen Petro başını kaldırıp baktı. Neşesi son zamanlarda pek de yerinde değildi. Müttefiklerinden yalnızca Moldavya Prensi Dimitri Kantemir savaşa birlikte gitmeye razıydı. Gerek Saksonyalı August gerek Kazaklar, Babıâli'yle aralarının açılması söz konusu olunca, endişeyle geri çekilmişlerdi.

Yekaterina İvanovna, tıpkı bir kürek mahkumunun saklayacak kırbacı omuzlarında hissetmesi gibi, Petro'nun ba-

kışlarını üzerinde hissetti. Salonda bulunan hiç kimse sanki nefes almaya cesaret edemiyordu. İçeride bir yıldırım düşmesini beklercesine korkulu bir hava vardı. Bir iki çalgı ıkınıp sıkılarak bir şeyler çalıyordu. Petro öfkeli bir el işaretiyle susturdu hepsini. Bana baktı. Başımı kaldırmadım; ama Yekaterina İvanovna'nm alenen onurumu kırması gözyaşla-rımın yanaklarımdan akmasına neden olmuştu. Petro, herkesin göreceği biçimde, masa örtüsünün üzerinde duran bitkin elimin üzerine koydu elini. Yanımda Anna ve Elizabet oturuyordu. İkisi de aynı şekilde elimi okşamaya başladılar. Söylenen sözlere bir anlam verememişlerdi ama acı

duyduğumu görüyorlardı. Petro yavaşça ayağa kalktı.

"Praskovya, Rusya'nın dul Çariçesi" diye bağırdı salona Petro. Praskovya Saltikova, minderinden doğrulup diz çöktüğünde titriyordu. "Çar'ım" diye mırıldandı ve büyük

bir ustalıkla birbirine eklenmiş çıplak ahşap döşemeye alnım koydu. "Kızların da ayağa kalksın. Çarevna İvanovna ve Kur-landiya Düşesi de" diye emretti kısa ve sert bir ifadeyle.

Genç kadınlar annelerinin yanında ürkekçe diz çöktüler ve alınlarını aynı şekilde döşemeye yapıştırdılar. Petro bakışlarını salonda gezdirdi ve daha yumuşak bir sesle: "Natalya Alekseyevna, Sevgili Kardeşim sen de, lütfen! Ve diğer kardeşlerim de, Çarevna Alekseyevna." Grandüşes küçük köpeğini burnundan öperek neşeyle Praskovya ve civcivlerine katıldı. Bana destek çıkarcasına gülümsedi. Yaşlı

Çarevnalar, Alekseyevnalar da, onu izledi.

Olup biteni henüz anlayamamıştım ki, Petro beni kolumdan kavrayıp ayağa kaldırdı. Kadınların yanına doğru giderken, Çar'ın adımlarına ayak uydurayım derken neredeyse takılıp düşecektim. "Rusya'nın Çarevnaları ve Çariçe Praskovya! Siz Rusya'nın en saygıdeğer Togo'larısınız. Yaşamım boyunca, konumlarınıza saygı göstermeyi bir görev bildim.

364

Arna şimdi..." Ara verdi; prenseslerin gözleri yalvarırcasına Çar'ın üzerine odaklandı. Genç Çarevna İvanovna'lardan biri sessizce ağlamaya başladı. Petro yavaşça devam etti konuşmaya: "Ama şimdi, sarayın en saygın hanımı, kızlarım Anna ve Elizabet'in annesi Katerina Alekseyevna'yı karım ilan ediyorum! Sizlere ve böylece tüm halkıma, onu efendiniz olarak tanımanızı emrediyorum!" Sesi, kararını yalnızca sa- londakilere değil, tüm imparatorluğuna duyurmak istercesine yükseldi. "Eğer Türk topraklarına yapacağımız sefere kadar evlenmek için zaman bulamaz ya da Tanrı'nm takdiriyle savaş alanından geri dönemeyecek olursam, sizlere ve hepinize bugün şunları emrediyorum: Katerina Alekseyevna bizim irademizle Rusya'nın Çariçesi'dir! Katerina Alekseyevna, Rusya'nın tahtında yeri benim yanımda olan sevgili esimdir. Kendisine, hak ettiği saygıyı gösterin! Ona hakaret etmek, bana hakaret etmektir! Makarov, kaydet bunları!" diye tamamladı konuşmasını. Makarov başını sallayıp kâğıt kalem getirmesi için çömezlerinden birini gönderdi.

Nefes almaya cesaret edemiyordum adeta. Petro'nun terli eli elimin üzerine yapıştı. Ona dönüp önünde reverans yaptım. Dizlerimin bağı çözülmüştü, elini öpmeden önce yanağıma götürdüm. "Majesteleri, Tanrı şahidim olsun ki, bu onura layık olmaya çalışacağım."

Ayağa kalktığımda Petro elini kaldırdı ve yeniden gülümsedi: "Müzik! Ve köpüklü Fransız şarabı! Hadi bakalım, tembel çuvallar sizi, ben izin vermeden gidin de, göreyim!" Çalgıcılar bir dans müziği çalmaya başladılar. Petro elimi öptü. "Lütfeder misiniz?" diye sordu alışılmadık bir nezaketle. "Ve ağlamayı da kes lütfen, matka. Çar'ın seni eş ilan etmiş, hiç yakışmıyor bu şimdi" diye ekledi yalnızca benim duyacağım kadar alçak bir sesle. Bunun üzerine daha çok ağladım ve bütün gece boyunca da sakinleşemedim.

365

Petro'yla yeniden sefere çıkacağım için sevinçliydim-sandıklarımı hazırlattım. Ben kahya kadınla, karargâha gi-derken götürmek istediğim eşyalarımın uzun listesini gözden geçirirken, Anna ve Elizabet de dairemde oynuyorlardı. Her iki kız da yaşlarına göre iri ve güçlüydüler. Ama yine de küçük Elizabet'in, Anna'yla didişmek ve ona dediğini yaptırmak için her fırsatı kolladığı gözümden kaçmıyordu. Bu nedenle, birbirlerine girmesinler diye bir nedime görevlendir-dim: "Lisenka! Annuşka'nm saçlarından çekmeyi bırakır mısın!" diye bağırdığını duyuyordum. Bağrıma basarak ikisini de Natalya Alekseyevna'nm candan ve sabırlı himayesine bıraktım. Onlarla babaları arasında bir tercih yapmak her zaman güç geliyordu bana. Petro'nun bana bahşettiği şerefe rağmen, onun yanındaki yaşamım hâlâ, kış başlangıcında Neva üzerindeki ilk buz tabakasında yapılan bir yürüyüş gibi geliyordu bana. Kirli buzun bir insanı taşıyıp taşımayacağı asla bilinemezdi.

Şeremetyev ve adamları Riga'dan yola çıkmışlardı bile. Smolensk'te yeni asker toplayacaklardı. Petro, yaşlı adamı öfkeli mektuplarıyla daha da ileri saflara sürüyordu. Türkler, Polonya ve Moldavya'ya girmeden önce, birliklerin Tu-na'ya ulaşması gerekiyordu! Hızlı, hızlı ve daha hızlı; tek bir gün bile kaybedilmemeliydi! Bizim yolumuz da yine Smolensk ve Sluzk üzerinden geçiyordu; çünkü Kiev yolu olası Tatar saldırıları yüzünden tehlikeliydi. Martta, yazın ilk ılık rüzgârlarıyla birlikte St. Petersburg'dan ayrıldığımızda, başlarımızın üzerinde haç ve Aziz Konstantin'in. "Bu işaretle galip geleceğiz" sözünün işlendiği bir sancak dalgalanıyordu. Petro'nun yanı başında Moldavya Prensi Dimitri Kantemir at sürüyordu; onu, bizimle birlikte savaşacak beş bin adamı izliyordu. Kantemir'i ve dağlarının sert iklimiyle yoğrulmuş, suskun birliklerini selamladığımız sırada, yanında, ufacık

bir ata binmiş, dünyalar güzeli küçük bir kız vardı. Saçları taptaze, süzme bal rengindeydi; teninin altın gibi mat bir parıltısı vardı. Gözleri, kayaklara koşulmuş köpeklerin gözleri gibi açık renkliydi ve gerçek bir prenses gibi dimdik oturuyordu eyerin üzerinde.

Petro sekiz yaşlarındaki kızı dikkatle süzdü ve merakla: "Bu da kim, Prens Dimitri? Savaş çocuklara göre değil. Kadınlar bile beni zor ikna ediyorlar, savaş alanında bulunmaları gerektiğine." Bana bakarak göz kırptı.

Prens Kantemir gülümsedi: "Bu benim kızım, Maria Kantemir. Onu her zaman, her yere yanımda götürürüm. Sarayımda öyle tam anlamıyla güvenip bırakabileceğim kimse yok."

Küçük Prenses sakince başını salladı bize. Petro sadece: "Ne kadar da güzel" dedi. Bakışlarını kızın üzerine dikmişti. Ona bir kadını süzer gibi bakıyordu. Rahatsız hissetmiştim kendimi; ama nedenini tam olarak bilmiyordum. Maria Kantemir suskun bir halde ve boş gözlerle ona bakıyordu. Derken küçük, güçlü atını

mahmuzladı ve Rus Çarı'nı geride, toz bulutunun içinde bıraktı. Petro gözleriyle yercesine, arkasından baktı kızın.

Diğer zamanlarda oldukça bereketli ürün veren tarlalardaki ekinler o yıl cılızdı ve baharın ilk güneşiyle kavruluyordu. Yolumuzun üzerindeki otlar da acı ve

kuruydular, öyle ki, kimi zaman atlarımız bile otlayacak bir şey bulamıyordu. Yetmezmiş gibi, Ukrayna düzlükleri geçen ilkbaharda çekirge sürüleri tarafından tarumar edilmişti. Bir önceki yılın kötü hava koşullarının ürün miktarında düşüşe neden olması neticesinde ortaya çıkan kıtlık, kavurucu sıcaklarla büsbütün arttı. Dere yatakları ottepePden kısa süre sonra kurumuştu; köy kuyusunda bulabildiğimiz birkaç damla su da bayat bayat kokuyordu. Umutların tükendiği topraklarda ilerledik,

son lokmalarını ellerinden aldığımız insanların nefreti bir veba gibi bulaşıyordu herkese.

Uzun haftaların ardından Dinyester'e ulaştık. Ama önceden düşündüğümüz gibi, nehrin kıyısında konaklayamadık Binlerce adamı ve atı neyle besleyecektik ki? Nehri geçerken arabalarımız brandalarına kadar, taşan çılgın suların içine gömüldü. Kimini de dalgalar yırtıp kopardı. Bir sürü at boğulup telef oldu ve cephanemizin bir kısmı su çekip iş görmez hale geldi. Adamlar silahlarını başlarının üzerinde tutarak büyük bir işkenceyle bata çıka geçtiler nehri. Nehrin diğer kıyısındaki arazi çok farklıydı: Gözlerim ateş gibi yanan kum deryasında boğulup gitti. Keskin rüzgâr, kumları kamçılayarak onları gri ve direnen dalgalara dönüştürüyordu. Bir ümitsizlik deniziydi burası.

Bütün umutlarımızı Prut Nehri vadisine ertelemiştik. Oraya vardığımızda neredeyse yaz olmuştu. Burada, geride bıraktığımız yolun yorgunluğunu atacaktık üzerimizden. Birlikler daha savaşa girmeden araziye yenik düşmüşlerdi. Açlık ve susuzluk

burunlarımızı kanatıp kulaklarımızı uğuldatıyordu. Prut Nehri kıyısında Poltava zaferinin anısına kutlama yaptığımız o akşam, Osmanlı seferi boyunca yaşadığımız ender mutlu anlardan biriydi. Petro ve ben, Fel-ten'in bir köyden bulup getirdiği tatlı Tokay şarabını içip sıcak kumulların üzerinde yuvarlandık. Tenim acımasız güneşin altında altın gibi parlamaya, saçlarımda açık renkli perçemler oluşmaya ve bedenim mahrumiyetlerden dolayı neredeyse yine hamileliklerim öncesindeki gibi gerilmeye başlamıştı. Tüm bu sıkıntılara rağmen, akşamları üzerime yeni bir şeyler giyiyor, gözlerimdeki tozu dumanı yıkayıp süslenmeye özen gösteriyordum.

Prut'ta mola verdik. Petro ve adamları Türk ordularının konumunu saptamaya çalışıyorlardı boşu boşuna. Olaysız ge-

çen birkaç günden sonra hepimiz biraz gözü dönmüş bir hal-je; kaşla göz arasında çevre köyleri yağmalıyor, her akşam gürültü patırtıyla sefil çabalarımızın sonuçlarını kutluyor-(juk. Korkak Türkler, diye düşünüyorduk; bir deliğe girip saklanmışlardı. Yakınlardaki yerleşim yerlerinde yaşayan kızlar, askerlerin ilerde alacağı ödeneğin bir bölümünün yüzü suyu hürmetine, onların arzularını yerine getiriyorlardı; bunlardan birini de ben hizmetçi olarak aldım yanıma.

"Yağ tulumu Sultan'ın boynundan kesip almak istediğim zümrüde yazık oldu!" dedi Petro ve dudaklarına bir şarap şişesi dayamadan önce beni öptü.

"Onu bana hâlâ verebilirsin" dedim cilve yaparak. Güldü, birbirimize sokularak masada sızıp kaldık.

Ancak sabahın erken saatlerinde bizi uyandıran şey parlak güneşin acımasız ışıkları değil, kulakları patlatan borazan sesleri oldu. Şeremetyev haykırarak çadırımızda bitivermişti: "Çar'ım! Felaket..."

"Kim?" Ne?" diye irkildi Petro, eliyle zonklayan başını sıvazlayıp gözlerini

ovuşturarak. Çabucak bluzumu omuzlarıma çekmeye çalıştım; çünkü Petro uykuda dudağını memelerimden birinin ucuna yerleştirmişti. Şeremetyev

yanımızda diz çökerek Petro'nun kolundan tuttu. Beti benzi atmıştı. "Türkler! Kuşatıldık. Yenildik. Sayıca çok üstünler" diye kekeledi.

"Ne?" diye bağırdı o anda Petro. Ayağa fırladı, çadırdan çıkıp girişin örtüsünü kapamadan önce kirli gömleğini kemerinin içine sokuşturdu. Parlak ışık gözlerime çarptı; gözlerimi kırpıştırarak aydınlığa doğru bakmaya çalıştım. Ufacık delikten, kamptaki kargaşayı görebiliyordum. Ben de ayağa kalktım ve örtünüp güne adımımı attım.

Önümüze serilen manzaraya dehşet verici miydi, yoksa görkemli mi? Kuşatılmıştık. Kırk bin adamdan oluşan Rus ordusu kendisinden sayıca neredeyse üç kat daha fazla Türk

369

ve Tatar birlikleri tarafından sarılmıştı. Kampımızın önünde yığılmış müthiş bir asker ve tehlike dalgasıydı bu: Köpü-rüp kabaran düşman dalgası. Binlerce kırmızı bayrağın üzerindeki altın hilal, yakıcı rüzgârda, yığmlarca iblis dans edi-

yormuşçasına gururla parlıyordu. Prut'u çevreleyen ovaların en uzak noktalarına dek askerden başka bir şey görünmüyordu; tabancaları ve tüfekleriyle, bellerindeki ağır palalarıyla sırtlarındaki parlak üniformalarıyla ve omuz ve baldırların-daki kaba postlarıyla insanı ürkütüyorlardı. Aralarında ise minder ve halılarla kaplı yüksekçe tahtırevanın içinde, heybetli bir adam oturuyordu. Taştan yontulmuşçasına, hareketsiz duruyordu. Adamı kuşatan mücevherler, sabah aydınlığında, gece gökyüzünde parlayan havai fişekler gibi ışık saçıyorlardı. Bu, Sultan olmalıydı. Görüntüsünü kafamın içine yerleştirmek için bakışlarımı ona diktim.

Artık yenilmiştik.

"Meryem Ana aşkına. Ne yapacağız şimdi?" diye mırıldandı Petro, yanı başımda. Şeremetyev çaresizce ona baktı. Çar şaşkınlıktan sıyrılıp: "Çabuk silahlara davranın"

diye emir verdi. "Mevzilerinize! Hadi, hadi, hadi! Ne duruyorsun, bütün gün bekleyecek zamanımız yok! Hızla dışarı fırlarken Boris Petroviç'e öyle bir tosladı ki, neredeyse yıkıp düşürecekti adamı. Çıkarken bir daha dönüp: "Rus Çar'ım hiç kimse su kenarında pinekleyen bir ördek kadar kolay ele geçiremez, ben Rus ayışıyım." Çadırına doğru koştu, bu arada emir erine seslenip kıyafetlerini, Finette'nin eyerini ve koşumlarını istedi.

Dengesini sağlaması için Boris Petroviç'e sarıldım bir an. Sıcaklığıma sığındı, için için ağlamaktan omuzlarının titrediğini hissettim. İki yıldır dinlenme nedir bilmiyordu. "Cesur ol, Boris Petroviç. Hadi bakalım şimdi silah başına" dedim, biraz kendine geldiğinde. Bu adam beni düştü-

en berbat durumdan kurtarmıştı. Çar'ın yanındaki ya-şamırnı ona borçluydum. Belki de onu burada son kez görüyordum. Elini sıkıca tuttum.

Arkamızdaki Türkler, güneşin altında ışıl ışıl parlayan uzun borazanlarını bir kez daha çaldılar. Buna kocaman davullar eklendi ve savaş şarkıları söylenmeye başlandı; binlerce vahşi hayvanın çıkardığı tüyler ürpertici bir ulumayı andırıyordu. Tüylerim diken diken oldu. Şeremetyev kendini kollarımdan kurtararak: "Silahlara!" diye bağırdı.

Mareşal arkasını dönüp gitti. Müslüman bedenlerinden oluşmuş duvarın önünde bir an ufacık ve çaresiz göründü gözüme. Yüreğim burkuldu.

Çadıra girdiğimde,. Petro silahlarını kuşanmış, Makarov'a son sözlerini dikte ediyordu. Yaz, Makarov: "Ben, Petro Alekseyeviç, Tanrı'nın lütfuyla tüm Rusların Çarı olarak, emrediyorum: Türklerin Sultanı'na esir düşecek olursam, kimse beni Çar olarak bilmesin. Benim için beş ruble bile verilmesin ve tek damla kan akıtılmasın. Her şeye kadir olan Tanrı'nın isteğiyle, savaş alanında düşersem, Çarlık tacını çocuklarımın en kıymetlisine verin."

"Batyuşka! Starik\ Yoksa sen..." dedim ve ayaklarına kapandım.

Bana bakıp yüzümü okşadı. "En azından sana yola çıkmadan önce hakkaniyet gösterdim. Onurlu yaşayacaksın. Bana her an her yerde verdiğin güç için sana teşekkür ederim, Ka-terinuşka, yaşlı kız."

Bir süre dalgınca yüzüme baktı.

Çadırın kapı örtüsü arkasından kapanıp direğe vurdu, tek başıma kalmıştım. Adamların bağırtıları, silah şakırtıları, top gürlemeleri ve kanla ölümün kokusu, ilerleyen saatlerde, şarapla birlikte içtiğim afyon ruhunun verdiği sarhoşluğumu delip hayal me-

371

yal beynime ulaşıyordu. Gene de hazır halde bir hançe yordum elimde; Petro ölecek olursa ben de yaşamıma o an son verecektim.

Karargâha çöken sessizliğin içinde uyandım.

Çadırın önünden birtakım fısıltılar geliyordu içeriye. başka ses yoktu. Ayağa kalktım, omuzlarımı örtmek için kalın bir şal aldım ve çölün yıldızlı soğuk gecesine adım attım. Etraf umutsuzluk, ölüm ve kan kokuyordu; öğürmek zorunda kaldım. Ayağım bir şeye takıldı, bedenden başka bir şey olamazdı bu. Birden bir el kapadı ağzımı. Bastırmasıyla birlikte tıkanıp kaldı çığlığım ağzımda. Hiçbir şey göremiyor-dum; ama o sırada Petro'nun kokusunu duydum. Bir an rahatladım.

Sesi boğuktu: "Gitmeliyiz, Katerinuşka. Kaçmak zorundayız. Atlarımız hazır ve bir kılavuz bize nehir yatağında sığ bir yer gösterecek. Çizmelerini giy ve mücevherlerini yanma al. Onlara Rusya'ya kadar ihtiyacımız olacak" diye emretti bana; eliyle hâlâ ağzımı kapatıyordu. Nefes aldım ve savaşın pis kokusunu getiren meltemi midem bulanarak soludum.

Daha yeni kavrıyordum: Rusların Çarı kaçmak istiyordu. İsveç Kralı onur kırıcı bir barıştansa ölmeyi yeğlemişti. Petro ise burada, benim karşımda dikilmiş atların

eyerlendiğini söylüyordu. Yanındaki Kazak rehbere canımı emanet etmek şöyle dursun, günahımı bile vermezdim! Ufak tefek bir adamdı ve Hintbiberi çiğniyordu. Ağzını şaplatıp kıpkırmızı bir tükürük fışkırttı yere. Gözleri, yolunu şaşıran gemileri körkayalara çeken korsan ateşleri gibi parlıyordu ay ışığında. Petro ne kadar çaresiz olabilirdi ki? Elinden sıyrıldım ve sakince: "Hayır" dedim.

Şaşkınlık içinde: "Ne, hayır mı?" diye tekrarladı. "Hadi çabuk ol! Bulutlardan faydalanalım! Dolunayı örtüyorlar, kimse görmez bizi."

"Yenildin, değil mi? Hezimete mi uğradık? Sultan'm eli-ne mi düştük?" diye sordum emin olmak için. Karanlığa rağmen, Petro'nun sessizce başını salladığını görebildim. "Eee, oe olmuş yani?" diye sürdürdüm konuşmamı. "Biz, Türklerin gözünde hâlâ güçlü durumdayız. Belki de düştüğün durumdan habersizdirler! Hiçbir şey sona ermiş değildir! Ronnie ve Çirivov Tuna kıyısında çoktan hazır bekliyorlardır! Orada Türklerin dönüş yolunu keseceklerdir."

Ama o hâlâ karşı koymaya çalışıyordu bana. "Kadın! Sen ne söylediğinin farkında değilsin!" diye öfkeyle bağırdı.

"Elbette farkındayım!" diye karşılık verdim ve Petro'nun yanındaki askerlerden birine yaptığım işaret üzerine asker, Kazak'ı bir eliyle tutup diğer eliyle de bağrına ve midesine iki yumruk indirdi. Adam bağırarak yere yıkıldı. "Götürün onu. Ve hiç kimse buraya neden geldiğini bilmesin" diye emrettim, alçak bir sesle. Elimi yatay bir konumda boğazıma sürttüm; asker başıyla onayladı.

"Ne yaptın sen?" diye bağırdı Petro sessizce. "Çıldırdın mı?" Şimdi ne yapacağız?" "Böylece kimse Rus Çarı'nın gizlice kaçmaya çalıştığını öğrenemeyecek!" diye tıslayarak karşılık verdim. "İstediğin ne senin? Bütün Avrupa'nın, Rus ayısının kaçışına katılarak gülmesi mi? Eğer şimdi kaçarsan, bugüne kadar yapmış olduğun her şeyi ama her şeyi yok edersin."

Dudaklarını ısırdı. Soluğunu sayabiliyordum. "O halde ne öneriyorsun, Katerina Alekseyevna?" diye sordu ardından. Ona bakıp sakince yanıtladım: "Şimdi gidip mücevherlerimi getireceğim. Şeremetyev ve Şaf irov bunları yağ tulumu Sultan'a hediye etsinler, sandığımdaki bütün kahrolası altınlarla birlikte. Sonra da Rusya pazarlığa otursun."

Petro kısaca düşündü. Ardından başını salladı ve Muhafız Kıtası'ndan başka bir askere emretti: "Pyotr Şafirov'la Mare-

şal Şeremetyev'i çağırın bana. Çabuk." Adam aldığı emir üzerine karanlıkta kayboldu. Petro yanaklarımı eliyle okşadı. "Sen bir kadın değil, bir erkeksin. Rusya'yı ben değil, sen yönetiyor olmalıydın." Düşünceli görünüyordu. "En azından bu gece!" diyerek sözlerinin etkisini azalttı alelacele.

Herhangi bir şey söylemeden arkamı döndüm ve çadıra girdim. İçerideki mücevher kutularını aldım; demir kuşaklı iki küçük sandıktı. İran tarzı şallarımdan birini yere yayarak iki kutunun göz kamaştıran içeriğini üstüne boşalttım. Haç kolyeler, saç tokaları, taraklar, zincirler, yüzükler, küpeler, bilezikler, broşlar ve kordonlar hafif bir şıngırtıyla yumuşak kumaşın üzerine düştüklerinde, inciler, safirler, yakutlar ve zümrütler çadırın alaca karanlığında ışıltıyla parladılar. Ayaklarımın dibindeki mücevher yığınını süzdüm. Sahip olduğum bütün servet buydu; Petro'nun her an Avrupalı bir prensese talip olması ihtimaline karşı tek güvencemdi bunlar. Ona güçlü bir erkek çocuğu vermeyi beceremediğim için bir tür garantiydi bana. Bu

mücevherler kızlarıma iyi bir eğitim, bana da iyi bir gelecek sağlayabilirlerdi. Yaşamımın özel anılarıyla dolu birçok parça vardı içlerinde. Petro isim günlerimde, yeni yıl kutlamalarında ve önemli diğer günlerde beni kıymetli hediyelere boğmuştu. Sarma inci, pembe kuvars, turmalin taşı, mavi renkli topaz ve özenle dövülmüş altından yapılmış bir tacı aldım elime. Geçen yılki yeni yıl kutlamasında, peri

giysilerimi tamamlasın diye onu saçlarıma takmıştım; uygun bir zincir ve bilezikle birlikte. Diğer parçaların altında kalmışlardı zincirle bilezik. Petro'nun bana ilk hediyesi olan, annesinin küpeleri ilişti gözüme. Alıp kemeri-. min altındaki küçük bir keseye yerleştirdim onları. Değersiz birer çakıl taşıymış gibi ellerimi gezdirdim yerdeki parçaların üzerlerinde. Renkli elmaslı zincirler kayıtsızca sağ sola kayıp birbirlerine dolandılar. İşi ne, ayırsın Sultan hepsini,

diye geçirdim aklımdan. Sonunda aradığımı buldum: Petro'nun ve Anna'yla Elizabet'in küçüklük resimlerinin yer al-jxğı bir bilezik. Gümüş çerçeveden

gülümsüyorlardı bana. ^Jıp koluma taktım. O sırada, Petro'nun, küçük Yekateri- na'nın ilk doğum günü nedeniyle verdiği yüzüğü de gördüm aralarında. Kalp biçimli, altın bir şeride yerleştirilmiş sarı bir elmastı. Şeridin içine kızımın sarı saçlarından bir bukle gömülmüştü. Parmağıma taktım onu. Diğer mücevherleri şekilsiz bir bohçanın içinde topladım. Bohçayı omzuma attım, yatağımın altında duran altın kutusunu da elime aldım. Şafi-rov ve Şeremetyev her ikisini de sessizce yanlarına alarak karargâhtan ayrıldılar. Ağarmakta olan gün yuttu gölgelerini.

Petro mühürlü yüzüklerinden birini parmağından çekip çıkardı. Avcumun içine koyarak parmaklarımı kapadı: "Bugün yaptıklarını hiç unutmayalım. Şaf irov ve Şeremetyev'in bugün gösterdikleri cesareti de unutmayalım!" dedi sessizce. Bir şey söylemeden yüzüğü kemerimdeki keseye attım. O yüzüğü yaşamımızın çok sonraki yıllarında yaşanacak belli bir güne dek unutacaktım o kesenin içinde.

Sultan hediyemi lütfedip almış. Taşlarımı ağzını şapırdatarak seyretmiş. Rusya görüşmelerde fazla zarar görmedi. Prut Antlaşması'na göre, Azak Kalesi yeniden Türklere geçecekti. Azak Denizi boyunca kurulmuş olan bütün istihkâm ve kaleler yıkılacaktı. Petro artık Polonya'nın içişlerine karı-şamayacaktı. Geri çekilme bize yeniden aylara mal oldu. Petro askerleriyle gece boyu içiyor ve asker alayına eşlik eden her hafifmeşrep kızla düşüp kalkıyordu. Blumentrost'un onu yine cıvayla tedavi edişi ve bedeninin çoğu zaman şiş oluşu gözümden kaçmıyordu. Tanrı'nın inayeti sayesinde, bu

hastalığa mucize eseri yakalanmamıştım. Dağıttığı gecelerin ardından onu ayıltmak için çok kez kovalarca soğuk su boca ettirmişimdir.

375

St. Petersburg'un kapılarına varmamıza az bir zaman kala Petro, atını bir tepede durdurarak, atımın dizginlerini ya_ kaladı. "Katerina Alekseyevna, Neva'mn buzları erir erimez benimle evlen. Çok ciddiyim" dedi rica edercesine.

Söyleyecek bir söz bulamadım. St. Petersburg'un uzandıch düzlükler akşam güneşinin altında huzur içindeydi. Şehir öyle güzel görünüyordu ki! Eve döndüğüm için çok mutluydum! Savaşı kaybetmiştik; ama ben galip gelmiştim. Petro Pavel Kalesi'nin yıldız biçimli duvarları akşam ışığında kızıla bürünmüştü. Neva'mn suları yemyeşil ve gizemle parlıyordu.

"Beni duydun mu?" diye sordu Petro sabırsızca.

Şehir, gözlerimizin önünde usulca akşam öncesi çöken sisle sarılıyordu.

376

ALTINCI BÖLÜM

üm Rusların Çarı'yla evleneceğim ve düğünümün yapılacağı sabahtı. Marienburg saldırısının üzerinden neredeyse on yıl geçmişti. On yıl geçmişti Aleksander Daniloviç Menşi-kov'un çadırına ayak basışımın üzerinden. O gün ayaklarım kirliydi, üstümde de yırtık bir tunika vardı ve arazide kurulan çadırların çıplak zemininde şikayet etmeksizin yatıp uyuyordum.

Oysa şimdi, kışlık sarayın mavi yatak odasında, yatağımın üzerinde oturmuş ayak topuklarımın yumuşak derisini inceliyordum keyifle. Bunlar, her hafta banyoda ovulmuş bir kadının ayaklarıydı. Teninin her noktası ponza taşıyla yumuşatılmış, bademyağı ve limon merhemiyle sıvazlanmış bir kadındı. Fazladan bir adım atması

hiç gerekmemiş, gerektiğinde de bunu yalnızca kadife terliklerle yapmış bir kadındı. Vayna'nın kıyısındaki o sivri taşlar bugün olsa topuklarımı nasıl da acıtırlardı, diye geçirdim aklımdan ve büyük bir keyifle pembe ayak parmaklarımı eğip büktüm. Bu sırada Darya ve Anna girdiler odama. Oda hizmetçim yatağımın kalın perdelerini açarken, ikisi de kapıda yerlere kadar reverans yaptılar. Hizmetçi sessiz adımları ve hışırtılı eteğiyle pencereye gidip Çin ipeğinden perdeleri açtı. İçerisi, hizmetçinin gece boyu yanar halde tuttuğu Delft çinili soba-

nm yaydığı ateşten sıcacık olmuştu. Mis gibi kokan krep smetana, bal ve buruk tatlı sıcak çikolatanın bulunduğu tepsiyi elimle bir kenara itip kollarımı açarak

arkadaşlarıma uzattım ve: "Gelin, benimle birlikte ağlayın! Bir türlü inanamıyorum!" diye seslendim.

İkisi de iç çekip bana sarıldılar. Bedenlerine sıkıca oturan zengin işlemeli sabah giysilerini giymişlerdi bile. Perukçu-nun sıcak maşayla hafifçe dalgalandırdığı yumuşak, pudralı peruklarının altına özenle gizlenmişti kendi saçları. Tüm dünyaya Çariçe'nin nedimesi olduklarını gösteren yeni nişanları takılıydı ikisinin de göğsünde; donuk bir parlaklık yayılıyordu nişanlardan. Adımın iç içe geçmiş baş harfleri, iyi kesilmiş elmaslarla çevriliydi. Üzerime hemen Brüksel dantelinden sabahlığımı aldım. Koyu renkli lülelerim omuzlarıma dökülüyordu. Darya gülerek, "Kalk artık, Çariçe. Yatak kıyafetlerinle evlenecek değilsin herhalde!" dedi.

"Neden olmasın? Petro yatakta öğrendi beni sevmeyi" diye güldüm.

Göz göze geldik ve anlamlı bir ifadeyle birbirimize baktık. Hizmetçim kapıda belirdi ve benim için pudralı, yüksek bir peruk hazırlayan özel perukçumun da geldiğini bildirdi. Onun peşinde de, iki kalfasıyla birlikte gelen terzi hazır bekliyordu. Hepsini içeriye buyur ettikten sonra Anna'yla Dar-ya'ya: "Gün uzun olacak, yiyin ve için!" diye büyürdüm. Çıplak ayaklarım, altın gibi parlayan yer döşemesinin üzerinde pencereye kadar süzüldüler. İçim içime sığmadığından, bir iki dans figürü yaptım. Darya ve

Anna dolu ağızlarıyla gülüp el çırptılar: "Oyna, Çariçe, oyna!" diyerek yeniden blini ve smetana'ysı uzandılar. Darya, ekşi kremaya düşkünlüğünden top gibi yusyuvarlak olmuştu ve bu sabah da yine iştahla yiyordu aynı şeyi. Pencereden dışarıya, Neva'ya baktım. Nehrin buzu üstünde kayakçılar el ele vermiş kayıyorlar, 378

rengârenk bayraklar ve çiçek gerdanlıklarla süslü kızaklar onların yolunu kesiyordu. Buz kütleleriyle parlayan nehrin üzerindeki gökyüzü, yatak odamın duvarlarındaki Çin ipeği duvar kaplamaları gibi masmaviydi. Solgun kış güneşi, şehrin sanki gerçek değilmişçesine parlamasına neden oluyor, karşı kıyıdaki ağaç ve çalıların dalları gümüşe çalıyordu. Buzdan bir imparatorluk; ben de onun hükümdarı oluyordum. Sarayın diğer tarafından şimdi de trompet sesleri geliyordu. Bütün şehir, gurur içinde, evliliğimizi bizimle birlikte kutluyordu. İlkbaharın habercisi olan bu soğuk ışık altında yaşanan sevinç, benim içindi! Hepsi benim adımaydı. Ağladım, ağladım, sabah boyunca sevinçten ağladım. Darya makyaj masamın önündeki sandalyemin etrafında pervane olmuş yakarıyordu: "Martha, makyajını yapamam ağlarsan!" "Katerina Alekseyevna!" diye düzelttim hemen; ama yine de gözyaşlarımı tutmaya çalıştım. O sabah eski adımı son kez duyacaktım.

Gümüş ve sedef çerçeveli aynamın içinde, kalbi ümitsizlikle dolu ve midesi

ğuruldayan, bir soyadı bile olmayan Martha yitip gitti gözlerimin önünden. Yerini bir Çariçe'nin gururla ışıldayan gözleriyle bana bakan Katerina Alekseyevna aldı. Görünüşümü inceledim. Tenimin rengi İtalya'nın mermerleri kadar ağarıp ışıldasın diye vücudumu, Petro'nun italyan banyocusunun gönderdiği çökelek, limon ve alkol çözeltisiyle haftalar boyunca ovdurmuştum. Bir yandan da, saçlarım Prut'un acımasız güneşi altında yitirdiği parlaklığı ve eski koyu rengi alsın diye kestane, bira ve yumurtayla yıkandı haftalarca. Halimden memnundum. Tenim mat bir ışıltıdaydı

ve Darya'nm sıcak su, sirke, limon suyu ve balla hazırladığı sabah içeceğime damlattığı güzelavratotu sayesinde gözlerim iri ve parlak görünüyordu.

379

Ayağa kalkmış elbisemin ezici ağırlığı altında büyük bi dikkatle dengemi sağlamaya çalışırken, dairemin dışından gelen cılız ama telaşlı sesler duydum. Üzerimdeki elbise sim. li atlastan dikilmişti ve işgüzarlık yapılarak beli öyle çok sıkılmıştı ki, nefes almakta güçlük çekiyordum. Kısa korsajm üstüne, inci ve sırmayla peş peşe kuşlar, kelebekler ve sarmaşıklar işlenmişti. Gergin işlemeler yüzünden kaskatı durmam gerekiyordu. Mavi kadifeden kakım kürklü pelerinin omuzlarımdan kaymasını gümüş kordonlar engelliyordu. Etek bol ve ağırdı; her kıvrımı, inci ve elmas tokalarla tutturulmuş işlemelerin gerginliğinden kaskatı duruyordu. Kapıya ulaşmadan önce iki sadık arkadaşıma döndüm. Ellerinden tuttuğumda, hayretten donakaldılar: "Kim olduğumu ve nereden geldiğimi hiçbir zaman unutmamam için bana yardımcı olun!" diye rica ettim sessizce. Darya öylece bakarken, Anna önümde reverans yaptı. Mavi gözleri koskocamandı ve ateş çemberi gibi alev alev yanıyordu.

Kabul odamın kapısının önüne geldiğimde, Petro, Alek-sander Daniloviç ve Amiral Cruys'la Amiral Botsis beni bekliyorlardı. Petro, bu emektar Hollandalı denizcileri o gün için manevi babalığa ve nikah şahitliğine atamışt' Kendisi koramiral üniforması giymişti. Menşikov da aynısını giymişti. Üniforma kalıp gibi oturmuştu Petro'nun üzerine. Beni görünce eğildi. Minnettarlıkla gülümsedim. Elinde tuttuğu kadife kutunun kapağını açtı. İçinde inci, sarı ve pembe elmaslarla bezeli, yuvarlak, küçük bir taç vardı. Petro tacı eline aldığında şefkatle gülümsedi. "Annem, Natalya Narişkina bu tacı Çar Aleksey ile nikahlandığı sırada takmıştı. Artık senin matka ve senden sonra da kızları-

mızın.

Perukçum kederlendi, herhalde tacı peruğuma nasıl yerleştireceğini düşünüyordu. Petro bir kutu daha çıkardı ve şa-

kyollu: "Gerçi kat kat giyinmen pek zevkime uygun değil; ama boynun da pek boş kalmış."

Kutuyu açtığında derin bir nefes almak zorunda kaldım, gutunun kırmızı kadifesinin içinde inci bir tasma duruyordu. İncilerin her biri nohut büyüklüğündeydi. On sıralı dizi, elmas ve safirle bezeli çift kartal biçimindeki bir tokayla birleştirilmişti ortada. Boynuma taktı, tasmanın ağırlığıyla bir an nefessiz kaldım.

"Yeni bir koleksiyonun temel taşı bu!" dedi Petro ve göz Çırptı, kolyenin kilidini kaparken. Çenemden köprücük kemiğime kadar inen kartallı tasmaya elimi götürerek Petro'ya göz kırptım: "Bu canavar da iyi eziyor insanı."

"Beni yaşamım boyunca ezip durdu!" dedi şaka yollu. Sonra öne eğildi ve kolunu sıkıca bağlanmış belime sararak kulağıma fısıldadı: "Şaka bir yana, bu kat kat elbiseleri tek başıma üzerinden nasıl çıkaracağım?" Beni boynumdan, tasmadan açıkta kalan bir damlacık yerden öptü.

Kapılar açıldı; trompet ve davullar yeniden çalmaya başladı. Kırmızı yolluğun üzerinde Anna ve Elizabet duruyordu önümüzde; üzerlerindeki gümüş renkli damasko kumaştan elbiseleriyle çok şirin olmuşlardı. Tafta ve dantel iç eteklerini uçuşturarak üzerimize atıldılar; ama Petro bana sarılmadan önce yakaladı onları. "Hey, sizi küçük cadılar, şimdi uslu durun bakalım. Daha sonra kudurabilirsiniz, yoksa sopayı yersiniz." İkisi de kıkırdadı. Çenesinin altından gıdıkladılar onu güldürene dek ve pervasızca üniformasının düğmelerinden çekiştiriyorlardı. Petro'nun kendilerine hiçbir zaman el kaldırmayacağını çok iyi biliyorlardı.

Kutsal İshak Kilise'nin içinde Feofan Prokopoviç, Tan-n'nın ve insanların önünde birlikteliğimizi kutsadı. Ahşap kiliseyi dolduran tütsü ruhumu dumanlamıştı. Altın ve erguvan rengi gözlerimin önünde oynaşıyor, ilahi kulaklarım-

da çınlıyordu. Gelin tacının başımın üzerinde havada süzül-düğünü hissediyordum. Amiral Cruys'un karısı yakınımda duruyordu, yeniden doğrulurken bana destek oldu. Törenden sonra kızağımızın demirlerini Neva'nm buzları üzerinde gıcırdatarak Aleksander Daniloviç'in Strelka kıyısındaki konağına gittik. Vassilev Adası'ndaki bina, Neva kıyısı boyunca bayraklar ve sarmaşıklarla süslenmişti. Men-şikov yirmi dört aşamalı yemeğin her aşamasını elmas kaph asasıyla yemek salonunun parkelerine vurarak bizzat başlatıyordu. Ağzımın suları aktı. Ne var ki, bırakın altın varakla kaplı kayın tavuğunu, kaz ciğerli kuzu dolmasını, yedi ayrı çeşit balığı, sırf börek ve yağda kızartılmış peynir sarmasını iştahla mideme indirebilmem için bile korsem fazla sıkıydı. Bir tek köpüklü Fransız şarabını dilediğimizce tadabildik. Keyfimiz anbean daha da arttı. Muhteşem salonun iki uzun duvarındaki yüksek Fransız aynaları suretlerimizi yüzlerce kez yansıtıyordu; dama'larm ve erkeklerin ayrı ayrı oturduğu uzun masaların görüntülerini. Bir tek ortada yuvarlak, küçük bir masa yer alıyordu. Amiral Cruys ve Amiral Bot-sis'in eşleri arada bir Elizabet ve Anna'yla birlikte burada oturuyordu.

İlk yemeklerden sonra Petro, çevremde oturan kadınlara doğru bakarak bağırdı: "Ayağa kalk Anastasya Golizina, seni Majesteleri'nin saray soytarısı ilan ediyorum!" Anastasya Golizina'yı saçlarından tutarak yerinden kaldırdı. Şimdiden üç şişe Moldavya şarabı, iki kupa Prag birası ve bir karafaki dolusu armut votkası içmişti. Yaşlı Prenses, bir yandan lokmalarını yutmaya çalışırken, bir yandan da el

hareketleriyle Petro'dan kurtulmaya çalışıyordu.

"Evet, evet, salonun ortasına, hadi bakalım! Dön şöyle, dön, dön, babuşka!" diye bağırdı Petro. Hepimiz alkış tuttuk çığlıklar kopararak. Anastasya Golizina salonun ortasında

beceriksizce dönerek, tempoya ayak uyduruyordu. Petro bir narÇa füme somon alarak kadına fırlattı. Somon yanağına isabet etti ve macun

kıvamındaki düzgününe yapışıp kaldı. jCabarık, pudralı peruğu hafifçe kay kıldı. "Tam isabet! Tam isabet!" dedi Petro coşarak. "Şimdi sıra sende, Katerinuşka, bakalım yaşlı firkateyne daha iyi isabet ettirebilecek misin!"

Gülmesine eşlik ederek bir yudum votka daha aldım ve hızla bir tavuk kanadını Anastasya Golizina'ya doğru fırlatsın. Kızarmış et kadının burnuna isabet etti. Sevincimden ellerimi çırptım ve Petro yüzü kıpkırmızı olmuş bir halde gururla bağırdı: "Selam olsun Çariçe'ye! En iyi adamlarım kadar nişancı! Erkekler

tabancalarını çekerek alçı süslemeli ve yaldızlı tavana ateş etmeye başladılar. Dama'lar kartallı kupalarını bir dikişte boşalttılar ve ardından yeniden dol-durttular. Öğleden sonra, saat üçe doğru, hava kararmıştı bile. Yine de, gökyüzünü sabahın geç saatlerine dek havai fişek gösterileriyle aydınlatmak için birkaç saat bekledik. Gökyüzünde ateş püsküren füzeler, alev çiçekleri ve parıltılı ateş topları altındaki gecede St. Petersburg'un evleri kızıla, maviye ve altın sarısına boyandı. Kışlık sarayın çevresinden nehir kıyısına uzanan tüm sokaklarda halka sebil bira dağıtıldı ve şehrin her köşesinde seyyar satıcılar et yemekleri, balıklı blintfiki ve smetana sundu. Diğerleri ise semiz tavuklar, sebzeli ve peynirli börekler, kafa ve lahanaya sarılmış kuzu eti sarması dağıttı. Votka, insanların kanını ateş gibi ısıttı. İliklere kadar işleyen soğuğa rağmen meydanlarda çalgıcılar hünerlerini sergiliyorlardı. St. Petersburg sakinleri mantolarına ve kürklerine sarınmış, sokaklarda, nehir ve kanallar üzerindeki buzda kendinden geç-mişçesine dans ediyorlardı. O gece lokantalarda ışıklar sönmedi, votka su gibi aktı ve havai fişeklerden saçılan barut şehrin köprüleri üzerinde neredeyse üç gün boyunca asılı kaldı.

Sabahın geç saatlerinde, tanyeri ağarırken bir sürü kayak ve meşale Petro'yla bana kışlık saraydaki dairemize kadar eslik etti. Menşikov sarayın girişinde, bir yandan ayakta durmaya çalışıyor, diğer yandan da çalgıcılardan aldığı bir çift zili gürültüyle sürekli birbirine vuruyordu. Öyle sarhoştu ki çıkardığı gürültüyü kendi bile

duymuyordu. Şafirov, Devier ve Petro zillerin ritmine uygun bir şekilde neşeli şarkılar söylüyorlardı peş peşe. Darya Menşikova ve Anna Devier zifaf gecem üzerine hiç utanıp sıkılmadan edepsiz şakalar yapıyorlardı. Menşikov, yatak odamıza geldiğimizde yatağın örtüsünü açmak istemişti; ama Petro onu ensesinden

yakalayarak hiddetle sarstı. "O pis parmaklarınla gerdek döşeğime dokunma, sefil herif!" diye bağırdı. Eski arkadaşını böylece kapının önüne koyarak, bekleşen diğer gruba seslendi: "Defolun, çapulcu sürüleri! Şimdi utangaç eşime karşı kocalık görevimi yerine getireceğim." Hepsi gülüştüler ve şakalaşarak birbiri ardına odayı terk ettiler. Giderek uzaklaşan zil seslerinin, bağrışların ve şarkıların kışlık sarayın yüksek koridorlarında yankılandığı duyuluyordu.

Petro bana baktı ve bir süre sessiz kaldık. Ayaklarım dans etmekten ağrıyor, başım da şampanyadan dönüyordu. Yanıma gelerek beni duvara doğru itti.

"Nasıl istersin şimdi, Çariçe?" diye sordu pis pis sırıtarak. İçtiği onca votka, bira ve şaraptan sonra bile hâlâ ayık görünüyordu. "En iyisi, cesur bir denizcinin kız arkadaşına yaptığı gibi, Petro Alekseyeviç" dedim ve kulağını zarifçe ısırdım. Güldü ve tehdit savurdu: "Bunu sen istedin!" Ustalıkla eteğimin iplerini çözdü. Kaim atlas kumaş, kat kat ayak bileklerime döküldü. Onu, iç eteklerimin diğer katları izledi. Hepsini birden sabırsızca ayağımın ucuyla kenara ittim. Ellerim kaba etlerime götürerek beni bir tüy gibi havaya kaldırdı-Parmakları büyük bir iştahla etlerime gömüldü. "Karımın

jyçı Rusya'nın en güzel kıçı. Tek başına bu bile evlenmek için kjr neden değil de ne!" diye mırıldanarak korsemin üzerinden taşan memelerimi öptü.

Beni biraz daha kaldırdı. Oyalanmadan, zarif çorap ve dantel iç çamaşırları içindeki bacaklarımı ona doladım. Cilveyle döndüm ve boynundan ısırdım. "Yapma, ben henüz bakireyim!" diye güldüm, sesimi değiştirerek.

"Onun çaresine bakacağız, Tanrı'nın izniyle" diyerek bir eliyle kemerini çözdü. Pantolonu bileklerine kaydı. Kalçalarımı önünde yükselttim ve içime girdi. Cilalı duvar sırtımı acıttığından yanımdaki komodine tütündüm. İçime girip çıktıkça, onu kaslarımla ezdim içimde. Bir yandan da karnına sürtünüyordum. Zevkin zirvesine ulaşmadan kısa bir süre önce saçlarını yakalayıp ona: "Acele etme!" diye fısıldadım. Bekledi ve ben yavaş yavaş, zevkle doyuma ulaşırken, o da tatlı tatlı yüzüme soludu. İç geçirip kollarımı boynuna doladığımda, gülmeye başladı: "Çariçe'm benim! Katerinuşka! Benim Asker sevgilim!"

Onu öldürecekmişçesine sıktım, ta ki içime gelene dek.

Beni yere bırakmadan önce bir süre duvara dayalı halde hareketsiz kaldık.

Bacaklarım titriyordu. O da terli saçlarını alnından topladı. Gözleri genç

delikanlılarmki gibi ışıltıyla parlıyordu. "Şimdi ne olacak?" diye sordu usulca. "Şimdi mi?" diye güldüm. "Şimdi uyuyacağız. Yorgunluktan öldüm, sen ne

sanıyorsun?" diye cevap verdim ve yatağımın üzerindeki yastıklara attım kendimi. Beni kollarıyla sardı ve ben yeni yaşamımda, Rus Çariçesi olarak, derin ve rüyasız bir uykuya daldım.

Düğünümüzü izleyen yıl St. Petersburg gözlerini yeni bir hareketliliğe açıyordu. Nevski tarafındaki ağaçların yeni ye-Şil sürgünleri, Fontanka ve Moyka kıyısı boyunca yükselen inşaatların canlılığı gurur veriyordu bana. Gerek eski dos- 385

turn Şeremetyev, gerek Prenses Yossupovyeni evlerinin bit' sini gösterişli

eğlencelerle kutlamışlardı. Daha on yıl önces' ne kadar İsveçli asker ve serflerin

buradaki bataklıkla^ ölüm kalım mücadelesi verdiği gerçek olabilir miydi? Ne_ va'nın buzları eriyordu; geniş nehrin dalgaları üzerinde St Petersburglu ailelerle tüccarların kayık ve tekneleriyle ya_ bancı ülkelere ait tekneler yan yana dans ediyorlardı. Bahar günlerinde Petro Pavel Kalesi'nden atılan öğlen topuna kayıkçı ve gemiciler alkışlarla, tabanca atışlarıyla ya da temiz havayı dumana boğan bir salvo atışıyla karşılık veriyorlardı.

Mayıs ayında bir sabah, Nevakay'a gitmek için dışarı çıktığımda Petro benimle gönülsüzce vedalaşmıştı. Şişmiş vücuduyla bir haftadır yatıyordu. Vücudunda toplanan su onu ağrıdan inletiyordu. Bu yüzden de, Petro'nun Berlin'de tavlayıp St. Petersburg'a getirttiği mimarı karşılamayı ben üstlenmiştim.

Yine hamileydim; açık havaya her çıkışım beni neşelendiriyordu.

Genç şehirle birlikte içimdeki yaşam da yeni bir anlam kazanıyordu. Çocuğumuz aşkımızın bir simgesi olmanın ötesinde bir önem taşıyordu bu kez: Bütün

İmparatorluk ve yeni Rusya için bir umuttu. Acaba, Tanrı'nın izniyle, sağlıklı bir oğul sahibi olabilecek miydim?

Tahtırevanıma binmek üzereyken bir ulak aceleyle ve sinsi bir yüz ifadesiyle bana bir mektup uzattı. Tahtırevanda nedimem Ulrike Villebois beni bekliyordu. Mektubu, okusun diye ona uzattım. Haber Çareviç'ten geliyordu.

Aleksey, düğünümüzü üçüncü kişilerden duymuş, Almanya'dan bir kutlama mesajı göndermişti. "Majesteleri, babamın sizleri kanuni eş mertebesine yükselttiğini ve yeniden bir çocuk beklediğinizi büyük bir mutlulukla öğrenmiş bulunuyorum. Bu sevindirici haberler vesilesiyle en içten dilek-

i sunmama izin verin. Lütuf ve teveccühlerinizi eskiden olduğu gibi benden

esirgememenizi temenni ederim. Car, kararlarını ve mutluluklarını bana

bildirmemeyi tercih ettiğinden, bu tebriklerimi babama iletmeye cesaret

edemiyorum- Majesteleri, Çar'm teveccühlerini bana yöneltmesine Je ancak siz vesile olabilirsiniz. Sizin elinizdeyim; her zamanki âcizane kulunuz, Aleksey." Elimle yeter işareti verdim: "Yeter. Duyduklarım kafi. Mektubu bana ver, Ulrike." Birkaç aydır nedimem olan Ernst Glück'ün kızı Ulrike, mektubu özenle katlayarak bana uzattı. Bu arada ardımızdan gelen birçok tahtırevanla birlikte, Nevekay boyunca salınarak ilerliyorduk. Varış noktamız, Schlütter'in beklendiği tersaneydi. Mektup kâğıdını burnuma götürerek kokladım. Burnumu kırıştırdığımda Ulrike şaşkınlıkla yüzüme baktı. "İçki kokuyor. Çareviç yazarken yine sarhoşmuş..." dedim tiksintiyle. "Kafayı çekeceğine, bir şeyler öğrense ya!" diye eklemekten de kendimi alamadım.

Ulrike bakışlarını indirdi. Daha bir iki hafta önce onu Amiral Villebois'yla

evlendirmiştim. Amiral Villebois ilk bakışta genç Ulrike'ye göre iyi bir seçim gibi görünmeyebilirdi: Adamın saçları çoktan ağarmıştı. Üstelik bir deniz savaşında gözlerinden birini yitirmişti ve yüzü bir sürü yara iziyle gerilmişti.

Ama kurt asker, bu narin ve güzel papaz kızının sözünden hiç çıkmıyordu.

Mektubu yenime sokarak, bulantımı gidermek üzere başımı pencereden dışarı çıkardım. Küçük penceresinden yeterince hava girmeyen tahtırevan iç bunaltıcı bir hal almıştı, iyice yükselmiş güneş şehri çevreleyen kurumuş bataklığın kokusunu gökyüzüne taşıyordu. Mayıs aynıdaydık ama St. Petersburg'un havası, o yıl her zamankinden daha kararsız-

di! Bir gün soğuktan korunmak için kürklere sarınırken, ertesi gün sağanak yağmurdan dolayı yazlık sarayın tomurcuk fışkıran bahçesinde gezinemiyordum. Bugünse, sabah basan sıcakla birlikte, yoldaki kızıl çamur sertleşmişti bile. Daha sabahın erken saatlerinde sivrisinekler ortaya çıkmış, karabasan gibi kurbanlarının

üstüne çullanıyorlardı. Derin nefes alıp bakışlarımı belli bir noktada sabitlemeye çalıştım. Bulantımın üstesinden ancak böyle gelebiliyordum.

Taşıyıcılarımız, Petro Pavel Katedrali'nin inşaatında kullanılan taşları rıhtım boyunca taşıyan bir grup adamın yanından geçtiler. Adamlar yarıya kadar suya gömülmüş sandallara yüklüyorlardı taşları. Sandalcılar akıntı yüzünden kaleye giderken dümen tutmakta zorluk çekiyorlardı. Bu katedral, bildiğimiz dünyada eşi benzeri olmayan bir yapı olacaktı! Domenico Trezzini, ta Finlandiya'dan görünecek olan kuleden, seçkin iç mekân dekorasyonuna varıncaya dek, her ayrıntıyı düşünmüştü. Petro, Çar ailesinin bütün üyelerinin bundan böyle buraya gömülmesini kararlaştırmıştı. Bu nedenle karınca gibi işçi kaynayan inşaatın ötesine, Petro Pavel Kalesi'nin debdebeli, kızıl duvarlarına bakıp, benim mezarım da burada olacak, diye geçirdim içimden. Zavallı işçilerden birkaçı boş gözlerle tahtırevanın içine, bize bakıyordu. Adamın biri taş yükünün altında tökezledi. Sırtındaki semerin ağırlığını alnına tıpkı bir yular gibi geçirdiği mumlanmış keten bir kuşakla dengelemeye çalıştığından, iki büklüm bir halde yürüyordu; kolları kırbaç izleriyle doluydu. Kulakları ve burnu yoktu. Yalnızca siyah, kabuk bağlamış kara delikler görünüyordu kafatasında. Demek ki işçilik esaretinden iki kez kurtulmaya çalışmıştı. Üçüncüsünde idam edilecekti. Bu üzücü manzarayı görmemek için pencerenin tülünü örttüm. Hiçbir şekilde yardım

edemezdim onlara.

jSTevakay çocuklarla, iş bekleyen gündelikçiler, avareler ve nehir boyunca

koşuşturan insanlarla kaynıyordu. Tezgâh kurmuş seyyar satıcılara ilgi gösteren çıkmıyordu pek. Börek ve taze bira kokusu davet edercesine tahtırevanın içine kadar geliyordu. Taşıyıcılarımız ve onların çevresindeki süvari kıtası diğer tahtırevan ve faytonların arasından yol açmaya çalışıyordu. Ağır çuvallar yüklenmiş ağır ağır ilerleyen bir sürü eşeğin arkasında ister istemez durduk. Fıçı ve balyalarla yüklü bir saman arabası rıhtım manzaramızı kapattı. Pazar yükünü omuzlamış babuşki'ler taşıyıcılarımıza çarpmaktan son anda kurtarıyorlardı kendilerini.

Tayfalar, bana sağlam pabuç gibi görünmeyen sevgilileriyle rıhtım duvarı boyunca sarmaş dolaş dizilmişlerdi. Rıhtıma tam zamanında vardık. Rostock'tan gelen firkateynin tayfaları rüzgârda dalgalanan yelkenleri toplamakta, karada bekleyen yardımcılarına büyük bir ustalıkla çıma atmaktaydılar. Dört bir yanda firkateynler, kalyonlar ve yelkenli kayıklar limanın gri-yeşil dalgalarında salınıp duruyordu. Havada tuz tadı vardı; balık kokusu tersanelerin kızgın ziftinin aşina kokusuna karışıyordu. Sesler de havada birbirine karışıyordu; yelkenler savruluyor, gemiler iskelede çatırdıyor ve tayfalar kalasların üzerinden ağır fıçıları karaya yuvarlıyorlardı. Martılar açık kanatlarıyla rüzgârda süzülüp, ara sıra dalgaların içine dalıyorlardı. Yeniden havaya yükseldiklerinde gagalarında parlak bir balık çırpınıyordu. Ulrike önden inerek tahtırevanın iki küçük basamağını yere koydu ben basayım diye. Muhafız alayından iki subay beni karşılamak için alelacele koştu. Finlandiya Körfezi'nden, içime derin derin çektiğim serin bir rüzgâr esti. Kışlık sarayın

debdebesinden kurtulup sıradan insanların yanında olmak çok iyi gelmişti! Çariçe olduğumdan beri tek başıma bir adım bile atamaz olmuştum.

Ulrike yüzüne renk gelsin diye hafiften yanaklarını dikleyip kaşlarını düzeltti. "Kimi bekliyoruz bugün?" dh, sordu ardından.

"Bir Alman mimarı. Adı Andreas Schlüter" diye yanıtla, dim Ulrike'yi. "Prusya Kralı için kehribardan adeta dünya harikası bir oda yapmış. Petro onu çuval dolusu parayla tavlayıp St. Petersburg'a çağırdı." Gözlerimi devirdim azıcık ve Ulrike güldü. Tam o sırada sürpriz bir şekilde Domenico Trezzini belirdi yanımda ve ellerini arkasına bağladı. Kendisiyle konuşmamı bekledi sabırsızca. Ağırdan alarak kayıtsızca ona doğru döndüm.

"Domenico Trezzini! Çar'ın şehrini elleriyle yapan adam! Burada ne arıyorsun?" diye sordum dostça takılarak; oysa yanıtı çok açıktı. Trezzini öyle kurumlu bir adamdı ki, ona takılmaktan kendimi alamıyordum.

"Hiç, öyle gezinirken, yeni birinin geleceğini duydum da. Sonra baktım ki, siz Majesteleri'nin maiyeti geliyor." Sözüne bilerek ara verip dalgalara baktı. "Çar, Schlüter'i St. Petersburg'a neden çağırdı?" diye sordu önemsemez görünerek. "Trezzini, ne o kıskandın mı?" diye sordum sessizce. Bana yanıt vermeden suya baktı. Birden üzüldüm adama. Açıklama ihtiyacı duydum: "Çar Berlin'deki yapıtlarına hayran olmuş da..."

"Çar, Schlüter'in, hesap hataları yüzünden Prusya Sara-yı'nda gözden düştüğünü duymadı mı? Neden Schlüter'i beş bin ruble maaşla başmimar olarak atadı ki? Benim ne böyle bir unvanım ne de böyle bir maaşım oldu" diye sürdürdü sorularını. Yelpazemi kapadım ve Trezzini'nin omzuna hafifçe vurdum: "Şehir yetenekli on ustaya yetecek kadar büyük, Domenico Trezzini! Tasalanma!" diye yatıştırdım onu. Susarak başını eğdi.

gu sırada Andreas Schlüter gemiden indi. Kumral uzun saçları pudrasız, ceketinin kesimi dardı; yakası açık temiz beyaz gömleği kalın boğazını daha da

belirginleştiriyordu. yüzü kanlı canlı, beyaz dişleri ise parlak ve düzgündü. Ciltleri kışın soğuğundan donup bozarmış ya da votkadan kızarmış St. Petersburglu erkeklerin arasında bir Yunan ya da Roma Tanrısı'nı andırıyordu. Ulrike

büyülenmişçesine adamı seyrediyordu; kabaca böğrüne vurdum. "Kendine gel, Ulrike" diye fısıldadım gülerek. Birden irkildi: "Bağışlayın, Çariçe. Kehribar oda gibi harika bir şeyi ancak böylesine güzel bir insan yaratabilir..." dedi adeta kendinden geçerek.

"Daha görmedik!" dedim biraz küçümseyerek.

Birkaç tayfa gemiden adamın yığınla sandığını indirmeye başladı. Schlüter ise rıhtımı adımlıyordu incelercesine. "İnsanın ayaklarının yeniden karaya basması ne güzel! Demek Kuzey'in Venedik'i, Büyük Çar'ın cenneti burası!" deyip güldü benimle tanıştırılıp önümde eğilmeden önce.

Trezzini meslektaşıyla rekabet yüzünden uzun süre sıkıntı çekmeyecekti: Schlüter, birkaç ay sonra, sonbaharın bitimine doğru St. Petersburg'un çevresindeki

hasırotlarından sis gibi yükselip ortaya çıkan ateşli bir hastalıktan öldü. Aynı hastalık yeni doğan kızım Margarita'yı da elimden aldı. Yalnızca bir iki hafta yaşadıktan sonra, adı, tüm saray listelerinin en yürek burkanına yazıldı: Ölen çocuklarımın listesine. Petro benimle birlikte yas tuttu; ama içinde, çok derinlerde bir yerde, mezara taşıdığının bir oğlan değil de bir kız oluşu onu biraz rahatlatıyordu belki de. Birkaç hafta sonra bana sarıldı: "Bu yine bir denemeydi. Artık sağlıklı ve güçlü bir oğulun zamanı geldi!"

Bunu söylerken dudakları bir tebessümle kıvrılmıştı; ama gözleri ciddi bakıyordu... 391

Petro'nun şehrinde konaklamasını özlemle beklediği J^ nuk, ne yazık ki, uzak durmakta ısrar ediyordu: Barış. Alek-sander Daniloviç Menşikov, Petro adına, Kuzey Barış Antlaşması için görüşmeler yapmak üzere St. Petersburg ile Almanya'nın kuzeyi arasında iki yıldır sürekli mekik dokuyordu. Beraberinde otuz bin askerden oluşan bir orduyu da götürüyordu. Tüm Alman prenslerine Petro'nun dostluğunu sunuyordu sunmasına ama bu dostluk canı gönülden kabul görmüyordu. Elbette ki İsveç'in yıllar süren egemenliğine bir son vermek istiyorlardı. Ama Menşikov'un ordusunun da beslenmesi gerekiyordu. Şehirler rıza göstermediğinde adamlar istediklerini kendileri alıyorlardı. Ayrıca Aleksan-der Daniloviç kişisel giderleri için de oldukça yüksek miktarlarda para talep ediyordu. Bu para, sırf onun rahatını sağlamakla görevli neredeyse üç yüz kişilik bir personel içindi. Yaklaşık yüzyıl önce

Avrupa'yı otuz yıldan fazla inleten savaşın yaraları henüz sarılmamıştı. Menşikov'un, duvarları ardında kara ölümün kol gezdiği Lübeck ve Hamburg gibi şehirlerden para koparmasına Petro bile hayret ediyordu. Bu yüzden de, Almanların bütün

şikayetlerine rağmen Menşi-kov'u davranışlarından dolayı kınayacak en son kişi Pet ro'ydu. Sonuçta bu paranın üçte biri yeni kuracağı filoya harcanıyordu.

Utrecht Barış Antlaşması, İspanyol Veraset Savaşı'nı ilkbaharda sona erdirdi. Menşikov, General Magnus Stenbock von Friedrichstadt'ı Holstein'den yukarıya, Jütland'a kadar kovaladı. Sonbaharda Stettin'i işgal edecekti. Petro yeni faaliyetleri için sırtını sağlama aldığını düşünüyordu. Mayısta, ottepefden sonra, güneşin ilk sıcak ışıklarıyla beraber Rusya Finlandiya'yla savaşa girdi.

Helsinki on altı bin Rus erine savaşsız teslim oldu. Petro batı kıyısındaki Abo'ya ulaştı ve bana eylülün ilk günlerinde

392

pTirurla şunları yazdı: "Finlandiya çok yakında İsveç'in egemenliğinden kurtulacak. Yalnızca seninle birlikte kutlamak jstiyorum, seni çok özlüyorum. Gerçi Finli kadınların kalçaları gergin ama kanları uyuşuk! Günlerdir gülmedim. Seni candan seven starik'ine sadık kal! Yakında tekrar yanıma gel, Katerinuşka. Yavrularımızı da öp benim yerime. Onlara söyle, yakında bir erkek kardeşleri olsun!"

Ulrike Villebois mektubu indirdi, okumayı bıraktı ve gururdan yanakları kızarmış bir halde bana baktı. "Çar bir kez daha galip gelmiş! Belki de savaşlar sona eriyordur artık?" Sonra alnını kırıştırıp kaygıyla ekledi: "Ama Amiral Ville-bois'dan tek bir haber yok!" Ulrike ilk çocuğuna hamileydi ve o aylarda eşinin sağlığıyla ilgili kabuslar yüzünden acı çekiyordu. Gülerek alnından öptüm. "Evine git, Ulrike. Eminim yeni haberler getirmiş bir ulak da seni bekliyordur şimdi." Reverans yaparak geri geri kapıya gitti. Tam bu sırada kapı vuruldu ve kapı kolu hızlıca aşağıya çekildi. Marie Hamilton

hızlı adımlarla odaya girdi. Ulrike bir an duraksadı, herhalde merak etmişti; ama çıkması için işaret ettim elimle.

Yalnız kaldığımızda Marie Hamilton karşımda eğildi. Marie'nin yeniden hamile olduğunu duymuştum; ama hiç belli olmuyordu. Altı çocuk doğurmuştu; oysa vücudu genç bir kız gibi şaşılacak derecede gergindi hâlâ. Bu çocuğun da yine Petro'dan mı, ya da eski mahkum Grigori Orlov'dan mı olduğu konusunda hiçbir fikrim yoktu. Orlov Moskova'daki Strelitz idamlarından kurtulmuştu, şimdilerdeyse St. Peters-burg'daki dama'ları mutlu ediyordu var gücüyle. Salonlarda gizliden gizliye, beygir gibi bir malı, boğa gibi gücü olduğu fısıldanıyordu.

"Bu halinle sarayda telaşla koşmana neden olan şey nedir, Marie?" diye sordum saray hizmetlime hafif bir alayla.

"Çareviç'le ilgili, Çariçe'm" dedi güçlükle soluyarak ve küçük eliyle dolgun

göğüslerine vurdu. Bir yandan da gözleriyle beni süzdü. Hamileliğinden haberdar olmam onu rahatsız etmişe benziyordu.

"Ne var? Yoksa Sofie Charlotte sonunda hamile mi?" diye sordum yalnızca. "Tam tersine! Çareviç evlendikleri geceden beri yatmamış onunla. Bugün öğleden sonra günah çıkardığı papaza, Sofie Charlotte'yi hangi koşullarda babasının evine geri gönderebileceğini sormuş" diye yanıtladı telaşla.

"O yaşlı mankafa ne demiş peki?" dedim sakin bir edayla.

"Kısırlık. Rusların dininden olmayan bir kadınla evli olunca galiba kolay oluyormuş! Erkeğine üç yıl çocuk doğurmayınca erkek onu boşayabiliyormuş! Böyle söylüyor papaz. Aksi halde karısını vaftize zorlayabilir, kafasını kazıttırıp bir manastıra yollayabilir. Sofie Charlotte günlerden beri ağlıyor ve Aleksey onu her gördüğünde, ya dövüyor ya da eline ne geçerse arkasından fırlatıyor."

Fazla düşünmedim, aksine hemen ayağa fırlayarak ellerimi vurdum birbirine. "Faytonum! Atları koşun! Mantom!" diye seslendim koşup gelen

oda hizmetçime.

Emrimi bir başka hizmetçiye iletti. O da koşarak uzaklaştı. Kösele tabanlı

ayakkabısının demir pençelerinin ahşap parke üzerindeki takırtılarını işittim. "Ne yapıyorsun, Çariçe?" diye sordu Marie Hamilton şaşkınlıkla.

"Üvey oğlumu ziyaret edeceğim" diye açıkladım sakin bir sesle.

"Ama..." Kaygılı görünüyordu.

İmparatorluk rengi yeşil hafif saten pelerinim omuzlarıma koyulurken: "Ama ne?" diye sordum. Bir an kararsız kaldım. Bir süre düşündükten sonra, Marie'den, neredeyse de-

394

ki tümüyle örten, firuze ve elmas kolyeyi takmasını is-tedim boynuma. Bunlara ek olarak Marie küpelerimi uzattı, follarımı uzattım; Marie açık mücevher kutusundan bunlara uygun bilezikler taktı koluma. Kilidin dili tenime yakın bir yerde yavaşça yuvasına geçti.

"Aleksey'in bu akşam konukları var kışlık sarayda" dedi temkinli bir sesle. Ürkmüş gibiydi, kirpikleri yavru baykuşun kanatları gibi çırpınıp duruyordu.

Hayretle: "Eee, ne olmuş? Hiç cümbüş görmedim mi sanıyorsun? Hiç meraklanma, bu tür şeylere alışığım" dedim ve aynaya bir göz attım. Güzel. Gitmek için döndüm: "Hadi gel, sarhoş olmadan onunla konuşmalıyım!" diyerek omuzlarımın üzerinden emir verdim. Marie Hamilton çökebildi-ği kadar çöktü reverans yaparken ve endişeli bir yüzle peşimden koşturdu. Fontanka'daki yazlık sarayın dar koridorları ve merdiven boşluğu evi terk ettiğimiz sırada günün sıcaklığını hâlâ koruyordu. Arabanın içinde Marie bulantısını bastırmaya çalışıyordu. Araç, Petro'nun özenle döşettiği yazlık sarayın bahçesinin engebeli zemininde sallanıp duruyordu; ancak kıza karşı acıma duygusu beslemiyordum. İncecik parmaklarının kemiklerini ısırıp duruyordu; bense pencereden dışarıya, suyun üzerine çökmüş kör alacakaranlığa bakıyordum. Ilık ve aydınlık yaz gecesinde aşıklar, nehir boyunca iskelelerin basamaklarında oturuyorlardı. Rıhtımda babalar,

oğullarına oltanın dalgalara nasıl atılacağını gösteriyorlardı. Kıyının yüksek eğiminde ördeklerin rengârenk tüylerle kaplı kafalarını seçebiliyordum.

Şehrin ılık gecesi büyülü ağlarını savurup atıyordu ve sakinleri de balıklar gibi içinde çaresizce çırpmıyordu.

Fayton, Aleksey'in o yıl kendi odalarına taşındığı kışlık sarayın önünde sarsıntıyla durdu. Ben yazlık sarayın o neşe-

li, gösterişsiz çevresini tercih ediyordum hâlâ. Ortadaki çinili sobasının, basık tavanların ve boyalı tahta duvarların arasında kendimi güvende hissediyordum. Burası bir saray değil, bir evdi. Aleksey Almanya'dan henüz yeni dönmüştü. Camdan cama ışıklar ve meşaleler geziniyordu içeride. Faytona doğru birileri geldi, kapının üstündeki armayı gördüklerinde eğilip selam verdiler. Arabacım oturduğu yerden aşağıya atlayıp bize faytonun kapısını tuttu. Avluda kimseler yoktu. Ayağımı dikkatlice kaldırıma bastım. Yukarıdan, tören salonlarından birinden konuşmalar ve şarkılar geliyordu. Birden sıkıntı bastı içimi. Arabacıya döndüm. "Bana kırbacını ver, adam." Şaşırmış gibiydi; ama karşılık vermeden itaat etti. Değneği gümüş kaplı kabzasından tuttum. "Marie, gel. Bana yolu göster" diye emrettim ve daha hızlı gidebilmek için koluna girdim. Adımlarımız kıvrılıp yükselen gri-beyaz mermer merdivende yankılanıyor, görüntümüz yan duvarların yüksek, altın çerçeveli aynalarında yansıyordu. Kapı ve merdiven başlarında askerler hazır ola geçtiler. Saray halkından kimseler görünmüyordu. Ya Petro'yla birlikte seferdeydiler ya da Çar'm yokluğunu fırsat bilip nihayet evlerinde ailece vakit geçiriyorlardı. Sonunda, küçük yemek salonunun siyah mermerli, yüksek kapısına vardık. Aniden beliren iki asker süngüleriyle yolumuzu kesti.

"Buradan geçmek yasak! Bu Çareviç'in emri!" diye zırıl-dadılar. Birinin yüzünde iltihaplı bir şişkinlik vardı, öteki-ninse birkaç dişi eksikti. Elimi süngülerin üzerine koyup onları aşağıya doğru eğdim. "Yarın Sibirya'yı boylamak ya da tekerleğe gerilmek istemiyorsan evlat, buradan hemen defol, beni anladın mı?" diyerek alçak bir sesle uyardım onları.

"Çariçe bu!" diye mırıldandı Marie, açıklarcasma. Her iki genç de sapsarı kesildi ve şaşkın bir halde eğilip mırıldanarak

ür diledi. Onlar önümde diz çöküp alınlarını yere yapıştırırken, biz Marie'yle birlikte kapıdan salona girmiştik bile.

Yalpalayarak yürüyen insanlarla dolu salona girdiğimde gördüğüm ilk kişi Sofie Charlotte'ydi. Gördüklerime inanamadım. Rusya'nın Çareviç'inin karısı, ayyaş Yuri Trubetz-koy'un kadehini dolduruyordu. Adam kadını boynundan öpüp cılız kaba etine bir şaplak indirdi. "Ay! Senin kıçına vurunca insanın eli kuru kemiklere çarpıyor! Ama içince insanın gözüne hiç de fena görünmüyorsun!" dedi boğuk, yüksek bir sesle ve kadının çıplak kolunu çimdikledi.

Kendini çekip kurtarmaya çalışırken gözyaşlarını güçlükle tuttuğunu görüyordum kadının. Birden salonun diğer bir köşesinden çığlıklar ve alkışlar koptu.

"Git, Çarevna Sofie Charlotte'yi al! Çareviç'in yatak odasına götür" diye emrettim Marie'ye. Marie, Sofie Charlot-te'ye ulaşmak için kalabalık arasında güçlükle ilerledi. Bense pelerinimin yakasını biraz yukarı kaldırıp duvar kenarından olay yerine ilerledim. Kimsenin dikkatini çekmemiştim. Herkes içmiş, kendinden geçmişti. Salonun en arka köşesinde, masanın çevresine doluşup: "Evet! Veliaht Prens'imizin şerefine!" diye çığlık atan erkeklerin arasından sıyrılarak geçtim.

"Hiçbir engel tanımıyor! Eşsiz bir binici!"

"Mahmuzla!"

Ayak parmaklarımın ucunda yürüdüm. Üvey oğlumu görebiliyordum şimdi. Saçları omuzlarına dökülmüş, terli gömleği vücuduna yapışmıştı. Ayağında süvari çizmeleri vardı. Ama pantolonu dizkapaklarına kadar inikti. Masanın üzerinde, yüzükoyun bir kadın uzanıyordu. Çareviç kadının gergin kalçalarım ikiye ayırmış, içine girmeye çalışıyordu. Bir yandan hayvan gibi homurdanıyor, diğer yandan bir eliyle kadının tombul memelerini sıkıyordu. Diğer eliyle de

kalçalarına vurarak: "Hadi, güzel atım! Senin sürülmen ge_ rek!" diye bağırıyordu. Arkadaşları ıslıklarla ona eşlik ediyor ve at gibi kişniyor-lardı. Kız ise gülüyor ve çevresiyle birlikte çığlık atıyordu zevkten. Kızın yüzüne baktım. Basit ve aptal bir görünümü vardı. Vücudu bembeyazdı, çok kaba, koskocaman ağzının üzerinde geniş, kalkık bir burnu vardı. Neredeyse kaba etlerinin üzerine kadar inen saçları kızıldı. Tam geri çekiliyordum ki, Aleksey: "Birazdan, evet, birazdan, Çar İmparator- luğu'na bir mirasçı peydahlıyorum! O fasulye sırığı Alman'la asla yatmayacağım! Hak ettiği yere, manastıra gidecek!" diye bağırdı uluorta. Kız budalaca sevinç nidaları atıyordu. Aleksey kızın üstüne attı kendini. Fazla düşünmeden, elimde sıkıca tuttuğum kamçıyı kaldırıp Aleksey'in sırtına sağlı sollu vurdum.

Bağırmaya başladı ve kızın üzerinden kalktı. "Buna kim cüret etti..." diye bağırarak çevresine bakındı. Beni gördüğünde erkekliği de bir anda söndü.

"Üstünü ört, Çareviç Aleksey" diye emrettim öfkemi gizleyerek.

Kız da kalkıp doğruldu bu arada. Yırtık elbisesiyle çıplak memelerini örttü ve öfkeyle, hatta meydan okurcasına, bana baktı. Kimdi bu kız? Çevremi saran genç erkekler geri çekilip diz çöktüler. Hepsi başlarını öne eğmişlerdi; onlara aldırış etmedim. Ama aralarında Aleksander Kikin'i de görünce şaşırdım. Petro'yla birlikte büyümüşlerdi; ikimiz de ona da-dufka, yani babalık diyorduk. Onun burada ne işi vardı? Selam vermek için başını eğdi; ama görmezden geldim: İkimiz için de en iyisi buydu.

Aleksey öfkeden rengi atmış halde pantolonunu yukarıya çekip kemerini bağladı. Gözleri yuvalarından fırlayacak gibiydi, dudaklarıysa incecik bir çizgiye dönüşmüştü. Karşını-

398

da eğildi: "Çariçe, saygıdeğer üvey annem. Ne beklenmedik kir şeref dedi, küstahça bastırdığı bir alayla. "Majesteleri'ni buraya getiren nedir?"

"Çarlık için bir mirasçı arzusu, evet, tam bu!" dedim kısaca. "Benimle gel" diye emrettim. Koyunun mezbahaya giderken kasabı izlemesi gibi, arkamdan beni izledi. Yürürken bakışlarını arkadaşlarından kaçırdı.

"Nereye gidiyoruz?" diye sordu kapıda. Öne doğru ittim onu. "Sen daha iyi biliyorsun yolu. Doğru yatak odana. Sofie Charlotte seni bekliyor orada." Kamçının kabzasıyla sırtına vurdum, gitmesi için cesaretlendirircesine. "Hadi, yürü artık."

"Sofie Charlotte'yle işim yok benim. Ben başka birini seviyorum!" diye itiraz etti yürürken.

"Öyle mi, kimi?" diye alaylı bir edayla sordum. "Az önce gördün kendisini. Adı, Afrosinya. Finlandiya'da çamaşırcıydı." Bana meydan okurcasına baktı.

Bir kahkaha attım. "Ne müthiş bir buluş, Aleksey! İnan bana, karını sevmen senin için daha iyi olur!"

"Sen de babam gibisin! Tıpkı onun gibisin!" diye bağırarak abanoz, fildişi ve dişbudakla kaplı yer döşemesine tükür-dü. "Ben Afrosinya'yı seviyorum, başkasını değil."

"Saçma sapan konuşma. Baban olsaydı seni de Afrosin-ya'nı da döverek öldürürdü" diyerek kestim konuşmasını hemen. Somurtarak sustu. Uzun koridorlarda

tökezleyerek önümde yürümeye koyuldu. Birden ortalıkta kimseler kalmamıştı. Yine de odaların nefes aldığını ve duvarların kulağı olduğunu

biliyordum.

Kapısının önüne geldiğimizde ona: "Hadi, gir içeri!" diye emrettim. İtaat etti. Sofie Charlotte soyunmuş titreyerek yatakta oturuyordu. Prens Trubetzkoy'un kolunu çimdiklediği

399

yer kıpkırmızıydı. Gözleri şişmişti ağlamaktan. Marie Ha_ milton o sırada şöminenin küllerini yeniden canlandırmaya çalışıyordu. Aleksey'in tüm bedeni titremeye başladı. "İstemiyorum! İstemiyorum! Tiksiniyorum ondan!" Yeniden yere tükürdü. Öfkeyle pantolonunu çözdü ve meydan okurcasına bana döndü. Kamışı solucan gibi sarkıyordu. "Bak işte Alman cadısı beni ne kadar uyarıyor! Bu kadar çok çocuğa sahip olmamıza da hiç şamamalı!" diyerek güldü ıslak gözlerle, alay edercesine. "Üstelik şimdi hizmetçi kızlar gibi kokuyor!" diye ekledi tiksinerek.

Aşağılarcasma dikkatle yüzüne baktım. "Madem senin Afrosinya'n daha iyi

kokuyor..." diye söze başlamıştım ki So-fie Charlotte çocuk gibi bir ağlama tutturdu yeniden. Durakladım kısa bir an. Hayır, başka çare kalmamıştı. "Sofie Charlotte ağlamayı kes. Senin iyiliğin için" diyerek yatıştırdım onu. Dönerek: "Marie!" diye seslendim.

Saray hizmetlim yanımda bitiverdi. Kısaca süzdüm onu. Korsesinin altındaki ufak bir şişlik dışında hamile olduğu pek anlaşılmıyordu. Açık kahverengi saç lüleleri, pembe dudakları, iri kahverengi gözleriyle çok güzel görünüyordu. Dolgun göğüsleri ipek elbisesinin dekoltesinden dışarı fırlamışlardı. Çar zaten birkaç yıldır yatağına alıyordu onu. Bir bildiği vardı elbet. "Marie, Çareviç, soyunu sürdürmek için karısından bir çocuk istiyor. Bunu yapabilmesi için ona yardım et!" dedim kısaca, utancımı bastırmak için.

Marie küçük, sivri dişlerini göstererek gülümsedi. "Emriniz olur, Çariçe'm" Reverans yaptı. Gitmek için hazırlandım. Kapıda arkama dönüp baktığımda, Marie

Hamilton'un, dekoltesini aşağıya çekip beyaz, dolgun memelerini ortaya çıkardığını

gördüm. Aleksey'in önünde diz çöktü. Pörsük kamışını eline alınca Prens iç geçirip ellerini kadının omuzlarına koydu. Kızın bunu ilk defa yapmadığı hissine kapıldım. 400

«Ivlarie!" diye uyardım kapıyı açarken. "En iyi kısmını Veliaht Prenses'e bırak, unutma."

Dışarıda, kapının önünde dizlerim çözüldü. Yanaklarımdan süzülen gözyaşlarımı sildim.

Bu, Rusya'nın iyiliği içindi. Sofie Charlotte bir oğul doğurursa ben de rahat nefes alabilirdim. Eminim ki, Petro da rahatlardı. Ama işte tam da bu düşünce daha çok ağlamama neden oldu.

Savaş alanında Petro'nun yanında olmak için Finlandiya'ya gittim. Kışlık sarayda olup bitenlerden ve Afrosin-ya'dan Çar'a hiç söz etmedim. Başardığım işin sonucunu bildirmekle yetindim: Sofie Charlotte nihayet hamileydi. Çare-viç'in kendisi bu habere abuk sabuk bir tepki göstermiş; apar topar eşyalarını toplatıp maiyeti ve Afrosinya'yla birlikte, suyundan şifa bulmak için Karlsbad'a gitmiş. Petro başını sallamakla yetindi: "Nasıl bir evlatla cezalandırıldım ben böyle! Umarım bozuk sağlığı hepten elimden alır onu!"

Çevresini saran Apraksin, Şafirov ve Şeremetyev onunla birlikte güldüler. Petro, Sofie Charlotte'nin saraydaki tüm Alman nedimelerini ve yardımcılarını Rus hizmetliler, hekimler ve ebelerle değiştirdi. Çocuk, doğumdan sonra hiçbir şekilde gizlice değiştirilmemeliydi! Sofie Charlotte, Çar'a birbiri ardına yakarış dolu mektuplar yazıyordu. Satırlarına umutsuzca gözyaşı dökerek alışık olduğu kadınların yeniden hizmetine verilmesini rica ediyordu! Çabaları boşunaydı. Çocuğunu, dillerini henüz tam olarak konuşamadığı yabancılar arasında getirdi dünyaya. Ardından bebeğiyle birlikte. kışlık sarayda tek başına kaldı; çevresinde Aleksey'in saray görevlileri kalmıştı. Bu narin Prenses'in geleceğinin parlak olacağına dair kimse bir kapiğine bile bahse girmezdi.

Veliaht Prenses'in loğusa haberi elimize Hangö Koyu yakınlarında geçti. "Çareviç'in karısı, Sofie Charlotte, sabahle-

yin sağlıklı bir kız çocuğu doğurdu. Çar'ın kız kardeşi onuruna, Natalya Alekseyevna Romanov adıyla kutsandı" diye okudu kâğıtta yazanları Petro yüksek sesle. Kâğıdı yuvarlayıp bir süre sessizce demir attığımız Rilaks Limanı'nm harelenen mavi sularına dalıp gitti. Deniz havası tenine yaramış, mavi renkli gözlerine yeniden hayat gelmişti. Birkaç tane ak düşmüş siyah saçları rüzgârdan dağılmıştı. Bizi saran dalgalar, sabahın keskin ışıklarını binlerce kez kırıyor, önümüzde Finlandiya'nın mavi kıyı şeridi uzanıyordu. Petro, uzun yıllar önce Marienburg önlerinde, Menşikov'un çadırında ilk kez gördüğüm o genç, güçlü adama benziyordu yeniden.

"Bir kız!" dedi aşağılayıcı bir edayla ve mektubu Makarov'a uzattı. Adam mektubu aldı ve hemen deri çantasına yerleştirdi. "Kız bende de çok. Bu herifin hiçbir meziyeti yok mu?"

Bir martı dalıp çıktı dalgalara ve bulutlar gökyüzünde toplanmaya başladı. Petro'nun sözlerinden korumak istercesine, ellerimi karnımın üzerine koydum. Yine

hamileydim.

İki hafta sonra Hangö Koyu'nda İsveç donanmasını çembere aldık. Top atışlarından askerlerin kulakları sağır, barut tozundan gözleri köstebekler gibi kör oluyordu. Çatışmanın ardından dalgaların üzerinde gemilerin kederli kalıntıları yüzüyordu. Parçalanmış tekne gövdeleri, yelken bezleri ve ağaç direkler.

Kısa bir süre sonra, kızım Maria'yı dünyaya getirmek için Finlandiya'dan ayrılıp St. Petersburg'a döndüm. Ne var ki, zavallı kız doğduğu günü bile atlatamayacak kadar zayıftı. Petro, Avrupa'daki saraylara gönderilen haftalık mektuplarında onun ne doğumundan ne de ölümünden söz etti.

Genç kadın üstüme düşüyordu neredeyse, çok acelesi vardı besbelli. Beni de kendisiyle birlikte yere indirmeden önce

402

sOn anda yakaladım onu. Petro'yla birlikte yazlık sarayda, yeni kurulan sanat galerisindeki nesne ve bedenleri incelemiştik hayretle. Petro bu garabet

koleksiyonunda, diyebilirim ki, iğrençliğe ve tuhaf zevklerine hiçbir sınır koymamıştı. Çocukluğundan beri tuhaf yaratıklardan ender bulunan silahlara, seyahatlerinden getirdiği küçük hediyelerden her tür haşarata kadar, ne bulduysa biriktirmişti. Şimdi de yazlık sarayımızın odalarında bir sanat galerisi açmak istiyordu! Yaptığı seçim beni üzmüştü. Sonuçta buradan şehrin günbegün serpilişini izliyorduk. Petro sarayın bahçesini Fransız süs bahçelerini örnek alarak ve büyük bir istekle düzenletmişti! Ama şimdi bu bahçede kulları keyif sürecekti! St. Petersburg sakinleri Petro'nun- koleksiyonunu serbestçe dolaşabilecek; susadıklarında kahve, şarap ve votkayla hararetlerini söndüreceklerdi. Odalarda alkol içinde saklanan üç başlı kuzular, dört kollu bacaksız bir bebek, göğsünden yapışık ikizler, balık yüzgeçli bir çocuk ve sözde altmış yaşındaki bir bakirenin doğurduğu iki köpek yavrusu sergileniyordu. Küçük yazlık sarayın kaybından dolayı serzenişte bulunduğumda, Petro güldü ve: "Bekle bakalım! Sana, umduğundan daha büyük ve daha görkemli bir saray yaptıracağım!" dedi.

Üstüme doğru gelen telaşlı adımları duymuştum; ama pek dikkat etmemiştim. O günlerde pek çok kişi telaşla koşuşturuyordu. Genç kadın ancak bana yandan çarpıp öfkeli bir nidayla kesesini düşürünce dikkatimi verdim ona. Omzum çarpışmanın etkisiyle acımıştı. Kadın eğilmiş paraları toplarken bir yandan da Almanca

söyleniyordu. Sonra başını kaldırdı, beni tanıyınca korktu: "Çariçe! Efendimiz! Özür dilerim!" dedi Rusça, korkmuş bir halde.

Kolumu ovuşturdum ve neşeli bir ifadeyle karşılık verdim: "Pek görülmeyecek biri de değilim!" Kız kıpkırmızı oldu; ama sonra o da güldü.

Bütün paraları yerden

toplamıştı.

403

Reverans yapıp gitmeye hazırlanıyordu ki, kolundan yakaladım. Açık renkli gözleri, taranmamış saçları, kumral lüleleri bana tanıdık geldi.

"Seni tanıyorum galiba! Daha önce karşılaşmamış mıydık seninle?" diye sordum. Bir kez daha reverans yaptı. "Doğrusunu söylemek gerekirse... eğer Efendimiz hatırlatmama müsaade ederlerse, adım Anna Kramer. Fyodor Apraksin'in evinde karşılaşmıştık sizinle."

Gülerek yanaklarını sıktım. "Tabii ki! Fedyuşka'da!" diyerek şaka yollu hatırlattım. Yüzü daha da kızardı. "Peki, o günden beri neler yapıyorsun? Apraksin'in evinde misin hâlâ?" diye sordum.

Anna başını iki yana salladı; birden çok mutsuz göründüğünü fark ettim. "Hayır. Fyodor Matveyev beni General Balk'a hediye etti" dedi kısaca.

"Ama General Balk, Anna Mons'la evli! Mons'un da seninle aynı çatı altında olmaya katlanacağını hiç sanmıyorum!" diye karşılık verdim hayretle.

Anna başını eğdi ve ağlamamak için çilli burnunu ovuşturdu. "Buyurduğunuz gibi. O yüzden de General beni kısa yoldan, minnet borcuna karşılık, Marie Hamilton'a hediye etti. Şimdi onun özel hizmetindeyim."

Kısa bir süre ikimiz de konuşmadık. Onu süzdüm. Kederliydi ve taze güzelliğini hüznün peçesi örtmüştü.

"Bak sen! Marie Hamilton mu? Umarım rahatın yerindedir. Onun bir işini mi hallettin şimdi?" diye sordum dostça.

Anna başını sallayıp elindeki keseyi hafifçe yukarı kaldırdı. "Sarraf BlumenthaPden Efendim'in parasını aldım... Mücevherlerini bozdurmuştum

da" dedi biraz tutuk. Efendisi'ni ilgilendiren konuların ne kadarını söyleyebileceğini bilmiyormuş gibiydi.

Petro'nun zoruyla yapılan ardı arkası kesilmeyen eğlence ve zevk düşkünlüklerine yapılan harcamalar

404

öyle yüksekti ki, St. Petersburg'da epeydir para sıkıntısı çekiliyordu. Kimi dama'lar bu harcamaları karşılayabilmek için ailelerinden kalan takıları dahi emanete bırakıyorlardı ve bu ender görülen bir şey değildi.

"Marie Hamilton iyi mi? Yeniden hamile olduğunu duydum?" diye sordum, konuyu değiştirmek için. Ama yüzünün kireç gibi bembeyaz kesildiğini görünce şaşırdım. "Tanrı biliyor ya, bundan hiç haberim yok" dedi fısıltıyla.

Mantosuna sarınarak, para dolu kesesini kolunun altına sıkıştırdı. "Acele etmeliyim, Efendim kendisini iyi hissetmiyor, ayrıca oldukça sert biridir." Bu sözleri söylerken bir kez daha aşağılara kadar eğilip reverans yaptı ve koşarak gitti.

Kısa bir süre arkasından bakıp, uçuşan eteklerini seyrettim. Aklıma bir şey takılmıştı. Marie Hamilton, Çareviç'in yatak odasmdayken hamileydi. O çocuğa sonra ne oldu, bilmiyorum. Belki kimsesizler yurduna, kim bilir, belki de taşrada bir aileye

verilmiştir. Ama yine hamile olduğundan kuşkum yoktu. Peki bu gizliliğin nedeni neydi? Böyle bir yaşam tarzı için bu şaşılacak bir şey değildi ki!

Yersiz düşünceler. Omuzlarımı silktim ve Ulrike Villebo-is'ya işaret verdim. Büyük bir beceriyle eğilerek kuyruğundan tutup eteğimi yukarı kaldırdı ve yolumuza devam ettik.

Petro'yla birlikte onun büyük çalışma odasında, şöminenin önünde oturuyorduk. Arkamızda iki genç oda hizmetçisi çalışma masasına ve yazı takımlarına çekidüzen veriyordu.

"Sana, ikimiz için yaptıracağım yazlık sarayı göstermek istiyorum!" dedi Petro, Lisenka'nın başını okşarken. Köpek, iştahla dişlerini gıcırdatıyordu. Petro eski bir deri eldiven vermişti çiğnemesi için ona; Petro'nun burunları

aşınmış, topukları yenmiş eski çizmelerinin üzerine pervasızca kurulmuştu. Hoşlandığı yerdeydi ve büyük bir zevkle tüylerini ısıtıyordu.

405

"Bir saray daha mı? Kışlık saraydan daha mı büyük, daha mı görkemli olacak? Sürekli yazlık sarayda yaşayamaz mıyız? Yalnızca sen, ben ve çocuklarımız? Bu sanat galerisini başka yere taşıyamaz mısın?" diye sordum şaka yollu ve değerli taşlarla kaplı semaverde fokurdayan buruk çaydan dol-durttum kendime. Ayrıca, bolca votka doldurmaları için bardağımı havada tuttum, içeceği dudaklarıma götürerek keyifle birkaç yudum aldım. Çay boğazımdan sıcacık geçiverdi. O kış çok üşüdüm. Son hamileliğim gücümden çok şey alıp götürmüştü. Peynirli, mantarlı ve yağda kızartılmış sarma böreklerden alıp afiyetle yedim.

Petro başını sağa sola salladı. "Böyle olmasını herkesten önce ben isterdim! Ama şu anda önemli olan tek şey, Avrupalı hükümdarlarla aynı basamakta durduğumu göstermek! Kışlık saray onların anlayışına göre öyle pek muhteşem bir yapı değil. Ama benim Louvre'm sayılabilir ve şimdi de bir Versay'a ihtiyacım var. Petro Sarayı benim Versay'ım olacak..."

Ona epey şaşkın bakmış olmalıyım ki, önüme düşen bir lülemi kulağımın arkasına kıvırdı. "Bunu anlayamazsın. Paris görmemiş, Büyük Lui'nin sarayını gezmemiş biri, bunu anlayamaz. Ama Fransa Kralı'nın yaptığını, Rusların Çarı haydi haydi yapar! Ayrıca Alekaşa da kendine, bir de yazlık konak inşa ettiriyor. Strelka kıyısındaki, şehrin en güzel konağı zaten, bu bile yeni bir saray yaptırmak için yeterli neden!" dedi ve ayağa fırladı. "Bekle, sana Petro Sarayı'nın planlarını göstereceğim. Neredeyse iki yıldır üzerinde çalışıyorum, tabii zaman buldukça! Kronstadt'taki evimize yakın bir yerde yaptırmayı düşünüyorum sarayı..." Çalışma masasına gidip bir şeyler aradı. Ardından hizmetçileri tekmeleyerek uzaklaştırdı: "Kahretsin! Buraları topladığınızda hiçbir şey bulunmuyor!" diye bağırdı.

Önümde dans eden alevleri seyrediyordum. Sanki alevlerin içinde çoktandır unutulmuş yüzler görünüyordu; onları kovalamak için birkaç kez gözlerimi

kırpıştırdım ve düşüncelerimi Petro'nun yeni sarayına odaklamaya çalıştım. Petro Kronstadt yakınlarında, küçük Mon Plaiser Köşkü'nü yap-tırtmıştı. Filosunun yapımını gözlemlemek için Finlandiya Koyu'ndaki yerini kendi belirlemişti. Düz ve yeşillik bir araziydi. Deniz, hem koyu hem de kumsalı hafifçe düzlemişti. Petro elinde birkaç rulo kâğıtla yeniden yanıma gelip oturdu. "Bu planlar uzunca bir zamandır bende duruyorlar; ama son iki yıl, sarayı düşündüğümden beri, öyle şeyler girdi ki araya, bunlara ayıracak zamanım olmadı. Yalnızca miras kanununu hazırlamak bile bana aylara mal oldu. Memleketin bütün soyluları da köylüleri de hâlâ tüm mülk ve topraklarını yalnızca büyük oğula bırakmakta diretiyorlar!"

"Sen de farklı davranmıyorsun ki!" Aptallığıma kızarak dudaklarımı ısırmak istedim. Ama Petro bir süre sustu ve Li-senka'nm ağzından eldiveni çekip aldı. Köpek hırlayıp yakalamaya çalıştı eldiveni. Petro sonra bana bakıp birden elimi yakaladı. "Bir oğul ver bana, Katerinuşka. Sana yalvarıyorum. Yeniden rahat uyumam için. Erkek çocuktan daha acil ve önemli bir isteğim yok! Yalnızca bir oğul! Bir tanecik yalnızca, tümüyle Aleksey'in eline kalmamak için! Benim güzel Rusya'm! Lütfen!"

Gözlerinin derinlerindeki kaygıyı görebiliyordum. İçimi sevgi ve acıma duygusu kapladı. "Benim elimde olsaydı, Çar'ım, sana on güçlü erkek verirdim" diye fısıldadım ve parmaklarını dudaklarıma götürüp öptüm.

"Biliyorum, biliyorum..." diye mırıldandı dalgın bir halde.

Bu sırada odanın önündeki küçük koridordan heyecanlı sesler geldi kulağımıza. Makarov'un sesi öfkeden adeta cırlı-

yor gibiydi: "Çar'ı rahatsız edemezsiniz! Çariçe'yle birlikteler!"

Petro kulak kabarttı. İkinci bir erkek sesi Makarov'la tartışıyor, arada yaşlı bir kadının sızlanışları da duyuluyordu.

"Bu Şafirov!" dedi Petro ve hızlı adımlarla kapıya yöneldi. Kucağımdaki Petro Sarayı'nm planlarına baktım. Sayısı basamakla Finlandiya Koyu'na kadar inen bu bahçede oğlumuz oynayacaktı; bunun için yemin ettim içimden. Krons-tadt'm karşısına düşen yumuşak burundaki konumu iyi seçilmişti. Yapıyı diğer açıdan da görmek için kâğıt ruloyu yana doğru çevirip başımı eğdim.

Petro hışımla kapıyı açtı. Şafirov'un yanında bir erkek ve elleri bağlı bir kadın duruyordu. Makarov hükümdarına dönerek omuz silkti özür dilercesine. "Ne var, Şafirov?" diye sordu Petro sertçe. Eski dostunun yüzünde umutsuz bir ifade görünce: "Ortalığı niye böyle velveleye veriyorsun? Şamata çıkarmak için akşam yemeğini bekleyemez misin?" diye takıldı yine de.

Şafirov diğer adamın koluna girdi. "Çar'ım! Çariçe'yi görmemize izin verin." Merakla başımı kaldırdım ve Şafirov'un yanındaki yaşlı adama baktım. Hiç

görmediğim biriydi, yine de başımla görüşmeyi kabul ettiğimi işaret ettim. Şafirov adamla yakınıma geldi ve elleri bağlı kadını da kendisiyle birlikte çekip sürükledi. Bağırıp sızlanırken tütün rengi tükürükleri de çenesinden akıyordu kadının. Ak düşmüş pis saçları havaya dikilmişti. Tek gözü vardı, o da gözyaşı kesesine ve kırışıklara gömülmüştü. Diğerini koyu renkli, lekelerle dolu bir bez parçasıyla bağlamıştı. Elleri birer pençe gibi görünüyordu. Nıkris-li parmaklarının tırnakları uzun ve kıvrıktı. Kadınla birlikte sıcak odayı iğrenç bir ter, votka ve insan salyası kokusu kaplamıştı. "Evet?" diye sorarken nefesimi tutmaya çalışıp

parfümlü mendilimi ağzıma ve burnuma götürdüm. Şafirov yaşlı kadını saçlarından tutarak diz çöktürdü. Kadın inledi. «İndir o iğrenç suratını Çariçe'nin karşısında, yaşlı cadı!" diye çıkıştı Şafirov. Kadın hâlâ sessizce sızlanıyordu. Petro küçük grubun

gerisinde durmuş çaresiz bir ifadeyle bakıyordu. Ayağa kalktım. Petro Sarayı planlarının olduğu kâğıt rulolar hışırtıyla yere kaydı.

"Ne var, Şafirov? Kim bunlar?" diye sordum alnımı çatarak. Derin bir nefes alıp yaşlı adama: "Önce sen, Blument-hal" dedi. Adama daha dikkatle baktım. Hiç kuşku yok ki, Şafirov'un din kardeşlerinden biriydi bu; çünkü dindar Yahudiler gibi basık siyah şapkası, siyah pelerini, şakaklarından aşağıya sarkan lüleleri vardı. Ne demişti adına, Şafirov? Blu-menthal mı? Bu ismi sanki daha önce duymuş gibiydim; ama nerede ve ne zaman, bunu hatırlamıyordum. Adam, Şafirov'un emriyle,

konuşmaksızın karşıma geçerek vakarla önümde eğildi. Geniş pelerininin ceplerinden birinden kadife bir kese çıkardı. Yaşlı kadın sızlanmayı kesmişti. Yalnızca şöminedeki odunların çıtırtısı duyuluyordu. Blumenthal önümde diz çökerek torbanın içindekileri narin, yumuşak avcunun içine boşaltarak bana uzattı. Şaşkınlıktan çığlık attım: Gözlerimin önünde, birkaç ay önce, Aleksey'i evliliğin erdemlerine geri dönmesi için zorladığım gün boynumda olan firuze ve elmas taşlı zincir parlıyordu.

Çar yanıma geldi ve kolyeyi eline aldı. O da tanımıştı zinciri. "Bu zinciri nereden buldun, adam? Bunu Çariçe'ye ben hediye etmiştim!" diye sordu şaşkınlıkla. Yaşlı sarraf, başını acizane eğerek: "Bu parçanın soylu birine ait olduğunu

anlamıştım ben, bu yüzden de kuzinimin oğlu Pyotr Şafirov'a başvurdum."

"Şafirov, bu mücevheri ona kim satmış? Bu yaşlı kokuşmuş kadın da kim?" diye payladı Petro yardımcısını. Kısılmış

dudaklarının arasından kısaca: "Bu yaşlı kadın düşük yp rıyor kadınlara. St. Petersburg'daki kadınların arzulamadık lan bebeklerini alıyor" dedi.

Saçlarını yolmaya başlayan kadının iğrenç parmaklarına baktım. Midem kalktı. Sallanıp duruyordu ağlayarak. Dişsin damağının üzerindeki dudakları titriyordu. Şafirov konuşmasına devam etti: "Ve mücevheri, evet

mücevheri Marie Hamilton rehine koymuş! Paraya ihtiyacı varmış, çocuğunu aldırmak için... ya da yaşlı kadının suçlamalarına inanacak olursak, çocuklarını aldırmak için!"

Odada bir süre sessizlik oldu yeniden. Petro'nun yüzüne bakmaya cesaret

edemedim.

"Anlamıyorum..." dedim usulca. Şafirov eğilerek: "İzninizle..." diyerek yaşlıyı tekmeyle kenara itti. Kadın çığlık koparak sırtüstü yere yuvarlandı. "Konuş! Belki kokmuş postunu kurtarabilirsin hâlâ!" diye tısladı kadına. Kadın doğrulup oturdu. Gözü nefretle parladı.

"Hamilton kahpenin teki! Şimdi ben, zavallı babuşka, onun günahlarını çekeceğim. Dört beş ayda bir gelirdi bana, şırfıntı. Sürekli ağlayıp sızlanırdı, çocuğu

doğuramam, diye. Kimlerle kırıştırdığını ancak Tanrı bilir..." Sesi çmlıyordc. Kadın konuşurken ben hâlâ Petro'ya bakamıyordum. "Enayi değilim ben! Hayrına iş yapmam!" diye cıyakladı yaşlı kadın. Şafirov yeniden tekmeledi kadını ve istemsiz bir homurtuyla sustu kadın.

"Marie Hamilton Çariçe'den çaldığı mücevherleri dayım Blumenthal'a rehin

bırakıyormuş demek ki. Dayım ilk kez bu parçada şüphelenmiş..." diyerek

açıklamada bulundu.

Konuşmasını kestim: "Marie Hamilton sana kaç parça getirdi bunlardan,

Blumenthal?" diye sordum sarrafa. Adanı dalgın bir şekilde kafasını sağa sola salladı. "Ha, kendisi gelmiyordu. Alman hizmetçisi Anna Kramer'i gönderiyordu

a. Küçük şirin bir şey, hanımefendisi gibi durumlara düşmeyecek biri! Ama Anna çok sık geldi, kâh yüzük gibi küçük j,ir parçayla, kâh bir kolye ya da kah kemerle..." Elimi kaldırdım. O sırada Petro yaşlı kadının yanına geldi.

Eğilerek kadını saçlarından tutup gözünü görebilmek için başını yukarı çekti. "Dilini kökünden koparttırmadan

söyle bana kocakarı, Marie Hamilton'un karnında öldürdüğün çocukların cinsiyeti neydi?"

Kadın ona bakıyordu. Tek göz buz gibi parlıyordu. Kıkırdayarak Çar'm ayaklarının tam dibine tükürdü. "Bunu öğrenmeye karar verdiysen, ben nasılsa öleceğim demektir. Erkekti, Çar'ım. Nur topu gibi oğlanlar! Aldırdığı her çocuğun ardından gülmüştü Hamilton. Ve her defasında da: Çari-çe'nin yapamadıklarını ben hiç acımadan öldürüyorum demişti!" Şafirov yanma gelip yumruğunu yüzüne indirinceye kadar gülmüştü kadın.

Mart ayının sonlarında puslu ve bulutlu günlerden birinde, Marie Hamilton idam sehpasına çıkarıldı. Hem Veliaht Prenses hem de ben yine hamileydik. Buna rağmen Petro çocuk katilinin idamını izlememizde diretti. Petro Pavel Kale-si'nin Neva Kapısı'nda Hamilton'un kızağa bindirilişi sırasında koparılan bağrışlar ta uzaktan duyuluyordu. Donmuş nehrin diğer kıyısından saman yüklü arabaya bindirilip rıhtım boyunca herkese gösterilerek getirilecekti. Benim ricalarım sayesinde Marie Hamilton işkence görmedi. Aşağılamalarını ve hırsızlığını affetmiştim. Bana göre, aptalca davranışının cezasını yeteri kadar çekmişti. Ama Petro insaf göstermedi. Bu kadın, Rus İmparatorluğu'nun olası mirasçılarını vicdanı hiç sızlamadan öldürmüştü; bundan emindi. Bunun bedelini herkesin önünde ödeyecekti şimdi.

Çürük saman yayılmış araba yaklaşıyordu. Hafiften yağ-nıur çiseliyor ve arabaya koşulmuş uzun yeleli küçük atlar,

kaygan taşların ve çamurlu karların üzerinde kayarak ilerliyorlardı. Sabahın alacakaranlığından beri hükümlüyü bekleyen kalabalık, onu nihayet gördüğünde, kıyamet koparıp çü-rük meyve sebze yağmuruna tuttu Marie'yi. Yüzüne ilk lahana yaprakları isabet ettiğinde başını çevirmedi. Ağlayıp ağlamadığını göremiyordum. Bunun için fazla uzaktaydım. Yaklaştığında, yüzündeki darp izleriyle omuz ve göğsündeki kızgın demir izlerini gördüm. Ayrıca açık kahverengi lüleleri hoyratça kırpılmıştı. Kazınmış kafasında birçok kesik izi vardı.

"Tanrı zavallı ruhunu kutsasm..." diye mırıldandı yanımda duran Çariçe Praskovya ve üç parmağıyla haç çıkardı. 0 da Marie Hamilton için Petro'dan merhamet dilemişti. Ça-revna Sofie Charlotte bakışlarını yukarıya değil, kucağına, iç içe geçirdiği parmaklarına dikmişti. Gözlerini kırpıştırıyordu huzursuzca. Aleksey ise bacaklarını uzatmış, kütürdete-rek elma yiyordu. Yerken de ağzını şaplatıyor ve çekirdeklerini ayaklarının dibine tükürüyordu.

Marie arabadan kaldırılıp alındı. Bileklerindeki bağlar çözüldü. Dimdik duruyor ve kalabalığın sövgülerini duymazlıktan geliyordu.

"Kaltak! Çocuk katili! Cadı! Bir kadın kalabalığın içinden sıyrılıp yüzüne tükürdü. Marie edalı bir şekilde, omuzlarında ve göğsünün üzerinde küçük siyah kurdeleler olan beyaz ipek elbisesinin geniş eteğini düzeltti. Çar, eski sevgilisini ölüme taşıyacak elbiseyi bizzat kendisi tasarlamıştı. Zayıf bedeni saray elbisesinin ağırlığı altında eziliyordu. Bakışları kalabalıkta gezindikten sonra gelip benim gözlerimde kaldı. Elimi kaldırıp selamladım, reverans yaptı iyice çökerek.

Bakışlarını yere indirerek iki cellat yamağının arasında yavaş adımlarla idam sehpasına doğru ilerledi. Gözlerim kaldırıp cellat kütüğüne baktığında, orada duran Petro'yu gördü.

412

Korkudan ellerini dudaklarına götürüp hafif bir çığlık attı. Cellat yamaklarından biri gülüp kadının narin kürek kemiklerine vurarak bağırdı: "Bunu beklemiyordun kızım, değil mi? Çar bu işi bizzat yapacak! Kalabalıktan çığlıklar koptu. Artık yürümekten çok sendeliyor, sürükleniyor denecek adımlarla çıktı merdivenleri. Kırmızı kadife kaplı sandalyemin üzerinde huzursuzca kıpırdanıyordum. Petro'nun niyeti neydi? Hiç beklemediğim bir hareket yaparak Ma-rie'ye kolunu uzattı; o da hemen toparlandı.

Cellat kütüğünün yanma kadar eşlik etti ona Petro ve eliyle omzundan bastırarak diz çökmesini sağladı. Petro'nun dudaklarının kıpırdadığını gördüm; ama ona neler söylediğini duyamıyor-dum. Kadın başını öne doğru uzatarak eğildi. Beyaz, ince boynu kaba idam kütüğüne değmişti. Cellat başındaki siyah kukuletasını düzelterek biraz daha yaklaştı. Petro biriken kalabalığa doğru döndü. Ama gözleri benim gözlerimde donmuştu.

"Hükümlerin en ağırı olan bu kararı hükümlünün kadersiz başından ben kaldıramam. Bu, Tanrı'nm ve insanların yasalarını hiçe saymak olurdu. Marie Hamilton, Tanrı'nm da, benim kabul ettiğim gibi pişmanlığını kabul etmesini, seni affetmesini umarak verilen bu hükme saygı göster!" diye seslendi.

Yanımda duran Sofie Charlotte ağlamaya başladı. Aleksey ise nefretle süzdü karısını. Çareviç'in keyfi o günlerde yerinde değildi; çünkü Petro neredeyse her gün sitem dolu mektuplar yazıyordu kendisine. Ona da zevk vermiş olan bu kadının idamından pek etkilenmişe benzemiyordu. Bakışlarımı yanında getirdiği topluluğa

yönelttiğimde, o kızıl saçlı, tombul, alelade kızı da gördüm. Bakışlarımı fark edince iyi-ce eğilerek reverans yaptı. Bense bakışlarımı yeniden kütüğe Çevirdim.

Cellat, Petro'nun işaretiyle kılıcını kaldırıp tek bir darbeyle Marie'nin başını

bedeninden ayırdı. Havaya kan fışkır. maya başladı ve kadının kafası saman dolu bir sepetin içine yuvarlandı. Kalabalıktan çığlıklar koptu, hatta bazı kadınlar ağlamaya başladı. Birden ızgara kokuları geldi burnuma. St Petersburg esnafı izdihamı fırsat bilmişti. Çar yere eğildi ve başı sepetten alıp havaya kaldırarak kendine doğru tuttu Kopuk başı dudaklarına yaklaştırdı ve Marie Hamilton'un ölmüş dudaklarına yumuşak bir öpücük kondurdu.

Sofie Charlotte öğürdü. Marie Hamilton'un yerine aldığım nedimem Anna Kramer'e bir işaret vererek Veliaht Prenses'in buradan çıkıp gitmesini

sağladım. Anna, Sofie Charlotte'ye kolunu uzattı ve yumuşak sesiyle Almanca konuşarak sakinleştirmeye çalıştı onu. Aleksey meraklı gözlerle Anna Kramer'e baktı. Fildişi, ipekli yelpazemle kızın omuzlarına vurarak kendisini uyardım.

Kızımız Elizabet Petrovna'nın isim gününü Menşikov'un sarayında bir şölen

yemeğiyle kutluyorduk. Çar, Pyotr Andre-yeviç Tolstoy'la gayretkeş bir adam olan Aleksander tvanoviç Rumyanzev'e dönerek: "Bana her zaman yerinde önerilerde bulundunuz! Şimdi sıkıntıma bir çare bulmak için de yardımcı olun bakalım..." dediğinde pek uzağında oturmuyordum.

"Çar'ım, canınızı sıkan mesele nedir?" diye sordu Pyotr Andreyeviç Tolstoy ve samimi bir şekilde hükümdarına biraz daha sokuldu. İyice büyümüş karnımla daha rahat oturabilmek için arkama, yastıklara dayandım. Her yerim ağırlaşmış ve şişmişti; doğumuma en fazla bir iki hafta kalmış olmalıydı. Bir yandan da pür dikkat konuşmalara kulak kabartıyordum. Petro sesini biraz daha alçaktı.

"Aleksey" dedi sadece. Gerek Tolstoy gerek Rumyanzev yanıtlamakta biraz kararsız kaldılar; birbirleriyle işaretleş-tikleri gözümden kaçmadı.

"Masasında birlikte oturduğu şövalyelerine, 'Şu piskopos helasından beni kurtaran yok mu?' diye seslenen İngiltere jÇrah'mn durumuna düşmek istemiyorum; ama..." "Ne olmuş o belalı İngiliz piskoposuna?" diye kesti sözü-nü Tolstoy. Petro

gevşeyerek sandalyesinin arkalığına yaslandı. "Kral'ın şikayetlerini duyup dinleyen şövalyelerden kimileri adamın vaaz verdiği katedrale gidip mihrabın önünde öldürmüşler onu..."

Pyotr Andreyeviç Tolstoy başını sağa sola salladı; ama ilk söz alan Rumyanzev: "Sanırım, Çarevna Sofie Charlotte ve elbette ki Majesteleri Çariçe'nin doğumlarını beklemekte yarar var. Ancak bundan sonra, Çar'ım, acil bir karar gerekebilir" dedi sakin ve düşünceli bir ifadeyle.

"Ama artık ciğeri beş para etmez bir oğula dayanacak gücüm kalmadı!" diye bağırmaya başladı Çar; ama yemeğe davetli elçilerden bir ikisi başlarını kaldırıp bakınca sesini hemen alçaktı. Elizabet Petrovna bile küçük köpeğiyle oynamayı bırakıp sorgularcasına babasına baktı. Yelpazemi salladım, sonbaharın ilk günlerinin bu sıcak akşamında; Menşikov'un sarayının salonundaki hava oldukça kasvetliydi. Bir yandan da elçilere öyle nazikçe gülümsedim ki, bakışlarını indirip yemeklerine devam etmek zorunda hissettiler kendilerini. Sakiye bir işaret yaptım elimle. Hiç vakit geçirmeden, iki yamağıyla küçük bir fıçı snaps gönderdi onlara. Fransız Elçi Campredon'un beti benzi atmıştı. Bir fıçı snaps ve bardağını dolduran koca kepçeden korktuğu kadar hiçbir şeyden korkmadığını biliyordum. Alnında biriken ter

damlacıklarını görünce gülmemek için kendimi zor tuttum. Saki yamağı onun çift kartallı kupasını ağzına kadar doldurmuştu.

Petro sesini biraz alçaltarak konuşmasına devam etti: "Reşit olduğundan beri bir kez olsun ne işimde ne de sıkıntılı anlarımda destek oldu mu bana? Ölüp gideceğim ve impa-

ratorluğum ona kalacak düşüncesi beni korkudan hasta ediyor..."

Rumyanzev yatıştırdı onu: "Kuşkusuz, kuşkusuz. Çar'ım şunu bilin ki, biz her türlü kararınızın arkasındayız. Ama şu birkaç ayı bir bekleyin. Oğlu ya da bir erkek kardeşi olursa küstahlığını ve talepkârlığmı daha ne kadar sürdürebilir ki Aleksey?"

"Eğer olursa" diye geçirdim aklımdan. İçimdeki endişeyi bir duayla geçiştirmeye çalıştım.

Çar suskun ve bulanık bir yüz ifadesiyle, upuzun kupasından koca bir yudum aldı. Odada gezinen bakışlarını takip ettim. Veliaht Prenses'e takılmıştı bakışları. Evlilik ve hamilelik iyi gelmemişti ona. Ağzına pek bir şey koymuyor, nedimesine ikide bir taze limonata getirtiyordu. Teni kül gibiydi ve çirkin sivilcelerle, çıbanlarla kaplıydı. Saçları parlaklığını

yitirmişe benziyordu. Belli ki, saçlarındaki bukleleri oda hizmetçisi maşa ile zar zor yapmıştı.

Braunschweig Sarayı'na yazdığı ama yerine ulaşmayan son mektubunu düşündüm: "Ben, evimizin sunağında adanan ama bununla kimseye bir nebze olsun yarar sağlamamış kurbanlık bir kuzu gibiyim. Kahırdan ve yalnızlıktan yavaşça

ölüyorum..." diye okumuştu mektupta yazanları Makarov bana ve Petro'ya. Bu sırada Petro'nun söylediklerine kulak verdim: "Avusturya İmparatoru'nun baldızı mıdır nedir, bu çekirgeyi benim salak oğlum yeniden hamile bırakmayı nasıl becerdi, bilemiyorum! Bu fener direğine şeyim bile kalkmazdı benim..."

Tolstoy ve Rumyanzev'in gülüştüklerini duydum. Pyotr Andreyeviç Tolstoy samimi bir şekilde öne doğru eğildi: "Sevgilisinin bu iş için Prens'e yardım eli uzattığını işittim..." dedi ve eliyle de duruma uygun bir hareket yaptı; üç adanı katıla katıla güldüler.

Nedimelerime bakındım; hep hazırda bekleyen Anna bakışlarımı gördü. Bardağını bırakarak hızla yanıma geldi.

"Prens Aleksey nerede bu akşam?" diye sordum alçak bir sesle. Gözlerini yerden kaldırmadı. "Karısının yüzüne daha fazla katlanamadığını söyledi. Afrosinya'yla baş başa yemek yiyorlar" diye yanıtladı gerçekleri saklamadan.

"Afrosinyayanında mı kalıyor sürekli?" diye devam ettim sormaya. Anna başını sallayarak: "Her zaman. Bir an bile ayrı kalmıyorlar. Prens ona ihtişamlı bir daire döşettirdi..."

O sırada Petro kupasını kaldırarak salona doğru bağırdı: "Bir kadeh de doğmamış oğlumun şerefine içelim! Ve erkek torunuma!"

Herkes ayağa kalktı; ortalığı şerefe nidaları kapladı, tavana silahlar sıkıldı. Azıcık cesaretlenmek için içkisinden bir yudum almakta olan Prenses'e gülümsedim. Ardından ben de içtim.

Petro alnını kırıştırdı ve az önce Aleksey için kaleme aldığı mektuptan bana satırlar okumaya başladı: "Oğlum, senin gibi aşağılık bir yaratığa bu şekilde hitap etmek bana giderek daha da acı veriyor. Ben Rusya'dan ve halkımdan ne yaşamımı ne de gücümü esirgedim. O halde senin o şerefsiz yaşamını niye esirgeyeyim? Tahtımı senin gibi şerefsiz bir oğula bırakmaktansa şerefli bir yabancıya bırakmayı tercih ederim..."

Duvarları koyu kırmızı cilalı küçük çalışma odamda huzursuzca volta atıyordum. Çin işi porselen kaplarda, İran tütsüsü yanıyordu. Hareket, şişen bedenimin ağırlığını biraz olsun hafifletir diye umuyordum. Rutubetli, soğuk bir ekim günüydü; zehir gibi bir rüzgâr, pencerelerindeki camları kurşunla çevrili çift kat çerçevelere ve önündeki kaim perdelere rağmen içeri sızıyordu. Şöminenin gür ateşi bile kemik-

lerimi ısıtmıyordu. İlk kez bir doğumdan korkuyordu™ Karnım o kadar büyük, o kadar şişkindi ki, ikizim olduğu^, düşünüyordum. Petro'ya iki oğlan birden mi geliyordu acaba? Bu düşünce kalp atışlarımı hızlandırıyordu; ama ne olursa olsun, hayal kurmak istemiyordum.

"Ulaklardan birini çağırın gelsin, Aleksey'e mektubu yollayacağım..." dedi Petro o sırada.

Sıkıntılı adımlarıma son verdim: "Seçtiğin sözcükler biraz ağır kaçmadı mı? Sofie Charlotte'nin doğurmasını beklesen. Belki kendisine çekidüzen verir..." diyerek üvey oğlum için ricada bulundum; gerçi yaptığım şey sağduyuyla çelişiyordu ama Aleksey'den o kadar kolay vazgeçmek istemiyordum.

Petro bir süre kararsızlıkla yüzüme baktı ve ardından başını salladı: "Altın gibi kalbin var. Sana göre hiç kimse bu kadar kötü olamaz. Marie Hamilton'u düşünüyorum da! Onu bile affetmiştin!"

Omuzlarımı silktim yalnızca. "Hayat intikam duyguları beslemekle geçirilecek kadar uzun değil. Kin ve öfke insanın yüreğindeki huzuru alıp götürür yalnızca" dedim önemsemez bir tavırla. O sırada kapıya vuruldu usulca. Anna Kramer kapı

aralığından başını uzatıp baktı. Petro'yu görür görmez geri çekilmek istedi. Başımla işaret ettim; kapıyı arkasından örtmeden odaya girdi. Petro kızı tanımaya çalışırcası- na bir süre ona baktı. Anna reverans yaptı ve sessizce: "Pyotr Andreyeviç Tolstoy içeri girmek için izinlerinizi istiyor. Majesteleri, Çarevna Sofie Charlotte'nin doğumu an meselesi' dedi.

Petro kısaca: "Bırak girsin, daha ne duruyorsun, kızını!"

diye emretti.

Petro Andreyeviç'i güzel, siyahi kölesi Abraham izliyordu ; İstanbul'dan getirmişti onu. Abraham baston yutmuşça-

,na dimdik yürüyordu. Kapının ağzında durarak kollarını kavuşturdu önünde. Tolstoy, Petro'nun ateşin yakınındaki sandalyeye davetini başını sallayarak geri çevirdi: "Pek uzun kalamayacağım, Çar'ım. Yalnızca, Veliaht Prenses'in sancılarının sıklaştığını bildirmeye geldim. Blumentrost erken olduğu kanısında..."

Petro yalnızca: "Niye? Blumentrost nasıl bu kadar emin olabiliyor ki?

Peydahladıklarında o da mı yanlarındaydı?" diye sordu alaycı bir gülüşle ve aynı anda şöminedeki kütüklere bir tekme atıp ortalığa kıvılcımlar sıçrattı.

Petro Andreyeviç sabırsızca ayak değiştiriyordu. "Veliaht Prenses'in dairesinde söylentiler dolaşıyor..." diye başladı sözüne. "Veliaht Prenses merdivenlerden aşağıya yuvarlanmış. Bütün bedeni morarmış. Bir omurgası kırılmış, diyor

Blumentrost..." Sesi yeniden gitti.

Ben de bir koltuğa oturup sırtıma yastık yerleştirdim. Ayaklarım Petro'nun bacakları üzerindeydi; ayaklarımı ve şişkin kemiklerimi ovmaya başladı. Tolstoy yeniden konuşmaya başladığında sesi buz gibiydi: "Aleksey, Sofie Charlot-te'yi kendini merdivenlerden aşağıya atmcaya dek tekmeleyip dövmüş. Bu da doğumu

başlatmış."

"Aman Tanrım!" diye bağırdım. "Olamaz?"

Petro bir şey söylemedi. Ayaklarımı üzerinden çekip ayağa kalktı. Küçük yazı masasına bir kez daha giderek az önce Aleksey'e yazdığı mektubun sonundaki yumuşak mum damlası üzerine mührünü bastı. Başını kaldırdı; bakışları sessiz bir yalvarışla yuvarlak karnımın üzerinden geçti.

"Prens'e, karar vermesi gerektiğini söyleyin. Ya konumunun ve görevlerinin gereklerine uygun şekilde davranır, ya da manastıra gider" diye Tolstoy'a emretti. Kısa bir süre dü-Şündükten sonra omuzlarını silkti. "Ya da..."

419

Sözünü tamamlamadı. Pyotr Andreyeviç Tolstoy bile Çar'ının yüzüne bakmaya cesaret edemedi.

Sofie Charlotte, ekim ayının sonlarında, nemli bir günde sağlıklı bir erkek çocuk doğurdu. Doğum sırasında Çar da bizzat hazır bulundu. Büyük bir zafer coşkusuyla gülerek bebeği sabahın puslu ışığına doğru kaldırdı. "Şuna bir bakın! Benim varisim! Petro Alekseyeviç!" diye bağırdı. Yanma yaklaştım ve şefkatle bebeği süzdüm. Debelenip çığlık atıyordu; belli ki çok sağlıklıydı. Petro çocuğun ilk sıcak banyosunu kendisi yaptırdı, yusyumru, pespembe eklemleri mutlu etmişti beni. Bu doğumla omuzlarımdan büyük bir yük kalkmıştı. Petro bebeği süt annesinin tombul kollarına bıraktı. Moskova'nın Alman varoşlarmdaki sütü en bol kadını seçtirip getirtmişti. Sütanne bebeği hafifçe göğsüne bastırıp, "Hadi bakalım küçüğüm!" diyerek bluzunu omzundan sıyırdı; küçük Petro Alekseyeviç koyu kırmızı meme ucuna var gücüyle yapıştı. Petro keyifle güldü. "Bu iyi işte! Şimdiden ayı gibi güçlü!"

Arkamızdan, Sofie Charlotte'nin yatağından, kısık sesler geldiğini duydum. Yanma gidip baktım. Blumentrost, doğum yapmış kızı hacamat ediyordu. Doktorlar sıcak bardakları sırtına basmaya böyle devam ederlerse canı bedeninden akacaktı. Bu arada oda hizmetçisi de kırmızı şaraplı, sıcak et suyunu içirmeye çalışmış; ama Sofie hepsini gerisin geriye çıkarmıştı.

"Sofie Charlotte..." dedim usulca ve şişkin karnımın izin verdiği ölçüde ona doğru eğildim. Başını bana doğru çevirdi ama gözleri kapalıydı hâlâ. Alnındaki terler gri bir tül gibi parlıyordu, yanaklarında ise cansız bir alevin koru vardı. Elinden tuttum. Parmakları bir an parmaklarımı kavrayıp sıktı ve gücünü yitirip çarşafın üzerine düştü. "Anne..." diye fısıldadı Almanca. Yüzündeki saçları çektim ve gitmek için doğruldum: "Temiz hava almasına dikkat edin. Kurutulmuş

I

meyveli ılık şarap ona güç verir. Ayrıca odada kâfur yakın, favayı temizler!" diye emrettim, başlarını ürkekçe sallayan oda hizmetçilerine.

Daha sonraki günlerde Genç Prenses, bedenini parçalayan sancılarla kıvranıp durdu. Petro'nun zaman geçirmeden çağırttığı altı doktor, çaresizce başlarını sallamakla yetinmişlerdi. Petro da, Prenses'in odasına yaptığı son ziyareti iki uşağın yardımıyla ancak yapabilmişti. Çar, karnındaki gazdan dolayı neredeyse adım atamıyor ve her adımda tıpkı hayvanlar gibi böğürüyordu. Torununun doğumunu kutlamak için son günlerde ve son saatlerde yemek ve içkiyi fazla kaçırmıştı. Bense Sofie'nin

döşeğinden uzak durmaya ve doğum yapana kadar dinlenmeye karar vermiştim. Zor saatlerimin üzerinde ne bir beddua ne de kötü bir göz olsun istiyordum. Kendi yerime Anna Kramer'i gönderdim ona. Uzun saatlerden sonra geri geldiğinde, gözleri ağlamaktan kızarmıştı ve yüzü şaşkınlık içindeydi.

O sırada bana bir şeyler okumakla görevli hizmetlime ara verdirdim ve usulca Anna'ya sordum: "Nasıl?"

Anna Kramer hafifçe sendeler gibi oldu. "Yanıma gel, otur çocuğum! Sıcak şaraptan al ve sonra anlat!" dedim hemen. Anna itaat ederek hizmetçimin sunduğu koyu, tatlı içeceği yudumladı. Gözlerini bir an kapadı ve sonra bana bakarak: "Prenses sonunun geldiğinin farkında, Efendim! Bir papaz çağırtıp Aleksey'i kurtarmak için günah çıkarttı. O bir melek..." Sesi giderek kısıldığından biraz daha şarap içti. Bense şöminenin alevlerine dalmıştım. Dünyamız meleklere göre bir yer değildi. "Tam olarak ne söyledi?" dedim alçak bir sesle. Anna kendini toparlayıp, Aleksey'in ölümle pençeleşen karısının sözcüklerini yineledi.

"Yaşamı süresince kendisiyle ve kocasıyla ilgili olarak gerçek olmayan, kötü söylentilerin dolaşmış olduğunu an-

421

lattı. Hastalığının ise hamileliğiyle ilgili olmadığını, aksin kendi sıkıntılarıyla ve kocasıyla ilgili olduğunu söyledi. Ka_ dere ve Çar'm kendisine gösterdiği ilgiye şükranlarını sun-du..." Anna yutkundu; yüzünün buruşmasından midesinin ekşidiğini anladım. Kararsız sözcüklerinin devamını bekledim. "Çar Petro kendisine çok lütufkâr davranmış. Aleksey ise sevgi dolu bir eş olmuş ve..." Ağlamaya başladı ve diz çöktü. "Bağışlayın, Çariçe. Size yalvarıyorum, ne olur beni bir daha Prenses'in dairesine yollamaym! Orada gördüklerim ve duyduklarım doğrusu çok korkunç!"

Yüzünü ellerine gömdü; ince bedeni hıçkırıklarla sarsılıyordu. Elimi başına götürüp saçlarını okşadım. Zavallı yavrucak. Uzun zamandır yapmacık bir dünyanın içinde hapisti. Elimin saçına değmesiyle birlikte başını kaldırıp yeniden hıçkırdı. "Çarevna, Çar'm ellerini öptü ve dünyamıza veda etti. Aleksey odaya geldiğinde kahrından kendinden geçti! Kendini karısının ayaklarının dibine attı, parmaklarını tek tek öptü ve üç kere bayıldı, ta ki Çar onu tekmeleyip dışarıya attırana dek..."

Bu sırada, Aziz İshak Kilisesi'nin çanları tekdüze ve boğuk bir tonla çalmaya başladı. Kısa bir sessizliğin ardından şehrin diğer kiliseleri bu üzücü çağrıyı devraldılar; çanlar, uzun ve karanlık gecenin sonuna kadar çalacaktı. Anna'yla bakıştık. Narin yüzünden gözyaşları süzülüyordu. Haç çıkardım. "Tanrı ruhunu şad etsin" dedim usulca. Okuyucum da ağlamaya başlamıştı. Anna yüzünü ellerine gömdü ve ayaklarımın dibinde öylece hareketsizce kalakaldı.

Sonradan öğrendiğime göre, gelinin ölü bedenine Petro bizzat kendisi otopsi yapmıştı. Sarayda Prenses'in zehirlenmiş olduğuna dair çıkan söylentilerin doğru olup olmadığını anlamak istiyordu. Prenses'in açılmış bedeni ve iç organlarının görüntüsüyle, doymak bilmeyen bilim merakını da

tatmin etmiş olmalıydı aynı zamanda. Ölü kaldırıcılar, kadı-jnn bedenini yeniden dikip ölüyü yıkamak için götürdüklerinde Petro, torununu vaftiz taşının üzerinde bizzat kendisi tutmuştu. Bununla, çocuğu resmen varisi olarak taltif ediyordu. Sofie Charlotte'nin cenaze törenine katılamadım. Aynı günlerde, ekim ayının sonlarına doğru, ilk karın düştüğü sırada, sancılarım başladı. İki gün sonra, ben de, güçlü ve sağlıklı bir oğlan taşıyordum kucağımda.

Top sesleri, St. Petersburg gecesini tam yüz yirmi bir kez yırttı ve kilise kulelerindeki çanlar sevinçten oynuyordu. Oğlum olmuştu; şimdi imparatorluğun bir değil, iki değil, tam üç varisi vardı.

"Babam!" diye okudu Pavel Yaguşinski. O gün Senato'da, Petro'nun yanı başında oturuyordum. Mektubun okunduğu sırada, Petro'nun bacaklarının sabırsızlıktan kasıldığını görebiliyordum. Menşikov da yakınımızda oturuyordu. Kırmızı bir ceket giymiş, kır saçlı bir peruk takmıştı ve banyocusu-nun sabahki ziyareti nedeniyle, yanakları kanlı canlı parlıyordu.

"Baba!" diye yeniden okumaya başladı Yaguşinski. "Majesteleri, beni Rus tahtının varisliğinden almak istiyorsanız, bu arzunuz yerine gelsin. Hatta bu boyunduruğun üzerimden kalkması için size yalvarıyorum. Hiç huzurum kalmadı ve şimdiye kadarki kötü anılarım hükümran olmama olanak vermiyor. Bedenim zayıf ve bir

imparatorluğu sizinki gibi tek başına demir bir bilekle yönetecek kadar güçlü değil. Benim, şu andan itibaren, bir erkek kardeşim de olduğuna göre Tanrı onu korusun, vefatınızdan sonra —Tanrı size de uzun ömürler versin — Rusya'nın tacında gözüm olmayacak. Çocuklarımın esenliğini de sizlere emanet ediyorum. Tanrı şahidim olsun! Yaşamımı sürdürebilmem için gerekli olanın dışında hiçbir şey dilemiyorum..." 423

Petro elini havaya kaldırdı ve Pavel Yaguşinski y!

kesti. Küçük topluluğun üzerine gergin bir sessizlik çöktü Petro parmaklarını mektuba uzattı: "Şu paçavrayı ver bakayım, Pavel Yaguşinski!" diye emretti. Saray muhasibi emre uydu. Petro mektuba hızla göz attı. Menşikov'a baktım; pet. ro'ya bakan gözlerindeki ateş beni şaşırtmıştı.

Çar başını kaldırdı. "Bununla kıçımı silebilirim, başka da bir işe yaramaz. 'Arzunuz yerine gelsin'miş!" dedi oğlunun sözlerini taklit edercesine. Petro yeniden mektuba baktı ve buruşturup oturumun tutanağını yazan Makarov'a top gibi fırlattı. "Arşivin için, Makarov! Yararsız boş laf ve aptalca ifadeler; hiçbir işime yaramaz. Gelecek kuşaklar sevinir belki!" diye bağırdı. Mabeyinci buruşuk kâğıdı özenle açtı ve iki eliyle düzeltti.

Çar birbiri ardına danışmanlarına baktı. "Çariçe Katerina bana sağlıklı bir oğlan doğurdu. Huzura kavuşabilmem için varis sorununun halledilmesi gerekiyor. Çariçe ve ben birkaç ay sonra Avrupa'ya seyahat edeceğiz. Döndüğümde, Avrupalı hükümdarlara, benden sonra imparatorluğumu devralacak varisimi bildireceğim." Danışma Meclisi Üyeleri sandalyelerinde donmuş gibi oturuyorlardı. Petro bu sözleri korku salan bir tonda söylemişti. "O zamana dek..." diye bağırdı Petro birden; alnındaki damarlar şişti ve yüzü kıpkırmızı oldu. "...O zamana dek oğlum kararını

vermek zorunda. Ya onuruyla varis olmaya karar verir, ya da sonsuza dek bir manastırın karanlığını boylar!"

Son sözleri hırıltıyla boğazında düğümlendi. Tahtından dizleri üzerine yere düştü. Yüzü gözü çarpılmış, çılgınlar gibi bağırıyordu. Ayağa fırladım ve bağırdım: "Tanrım, Men-şikov, tut onu! Bacaklarını tut!"

Danışma Kurulu'ndaki adamlar sandalyelerinden fırlayarak ahşap kaplı duvarlara yaslandılar. Menşikov, Pet-

r0'nun ayaklarına oturdu bütün gücüyle. Ben de Petro'yu omuzlarından tuttum, bir yandan da sağa sola savurduğu follarından sakınmaya çalışıyordum. Eli başıma çarpıp almağımı düşürdü; sonunda yüzünü tutup göğsüme bastırabil-dim. Orada bir parça kendine geldi. Danışma Kurulu'na baktım. Adamlar kireç gibi bembeyaz olmuşlardı.

"Oturum bitmiştir. Çar'ın dinlenmeye ihtiyacı var. Evlerinize gidin. Diğer

gelişmelerden haberdar edileceksiniz" dedim kararlı bir ses tonuyla. Adamlar eğildiler. Menşikov'la ikimiz kaldık odada. İkimiz de susuyorduk; odadaki tek ses Çar'ın ağır ve düzensiz soluk alıp vermeleriydi.

Çar, açıklık ve gelişme arayışı için ilk Avrupa gezisine yirmi yıl önce çıkmıştı. Söylediğine göre o günlerde saraylarda saygıdan çok merakla karşılanmıştı. Oysa şimdi, o saraylarda onlardan biri gibi karşılanmak üzere, birlikte Avrupa yolculuğuna hazırlanıyorduk! Yolculuk öncesi tüm koşullar uygundu: Hollanda ve İngiliz gemileri Baltık Denizi'nde ticaretin güvenliğini sağlıyordu. Polonya, Saksonya ve Danimarka da İsveç'e karşı bir güvenlik halkası oluşturmuşlardı. Ayrıca Petro'nun Batı'ya

gitmekte acele etmesi için başka bir neden daha vardı: Yeğeni Çarevna Yekaterina İvanovna nisanda, nihayet, Mecklenburg Dükü Kari Leopold'la evlenecekti! Yüklenen ve içleri postlarla döşenen kızakların aralarında gezinip duruyorduk. Petro, küçük Petro Petroviç'i kucağında tutuyordu. Oğlumuz o sıra dört aylıktı ve hayat doluydu. Kar taneleri çevremizde dans ediyordu. Gökyüzünü kalın bir bulut tabakası kaplamıştı. Henüz ikindi vaktinin ilk saatleri olmasına karşın, günün silik ışıkları erken gelen akşamın karanlığında eriyordu. St. Petersburg'da ocak sonlarıydı. Öyle soğuktu ki, yürürken bedenlerimiz camsı havada sıcak bir iz bırakıyordu.

Soluklarımız dudaklarımızın üzerinde

425

donuyor ve konuşmamızı güçleştirecek şekilde buz damlacıkları haline geliyordu. Petro oğluna gururla mülklerini gösteriyordu. Sütanne ise kafası kesilmiş tavuk gibi ikisinin çevresinde dönüp duruyordu; küçük Prens üşütüp hastalanır diye

kaygılanıyordu.

"Çar'ım yapmayın, kürk başlığını başından çıkarmayın yoksa hastalanıp ölür!" dedi kaygıyla.

Petro küçük oğlunu kendine doğru bastırdı ve: "Ah, Rus Prensi bu kadarına dayanır! Değil mi, küçüğüm? Şimdi gidip seninle şu İsveç Kralı'nın kıçına bir tekme atalım ve onun eski dostlarını ziyaret edelim... Aklından sakın çıkarma, dostlarından çok düşmanlarında olacak gözün her zaman!" dedi.

Küçük Prens'i pembe yüzünden öptü; babasının bıyıklarından canı yanan ufaklık yüzünü buruşturdu. Petro Petro-viç mızıklandı ve babasının sarmış olduğu yumuşak samur battaniyeden küçük ellerini dışarıya çıkardı. "Üzülme! Bir dahaki sefere seni de yanımda götüreceğim, tamam mı? Bat-yuşka'na kızma; mecbur olmasaydım seni yalnız bırakmazdım! Bak, annen bile sonra gelecek, yoksa onu da hiçbir kul uzak tutamazdı savaş meydanından! Anlaştık, sana yazacağım, Petruşka, söz!" dedi Petro sakin bir sesle ve oğlunun parmaklarını öptü. Sonra da yüzünü buruşturup nefes

aldı. "Çareviç az önce yükünü boşalttı. Hem de üzerime!" diye şikayet ederek Küçük Petro'yu sütannesine uzattı. Kadın reverans yaptı, bebeği babasının ellerinden hünerle alıp iki oda hizmetçisiyle birlikte hızla saraya yöneldi. Petro elini omzuma koyarak: "En doğrusu, küçük meleğimiz ilk kışı atlatana kadar senin de burada kalman... Ayrıca Yekaterina İvanov-na'nm düğününe de fazla meraklı olmadığını sanıyorum..." dedi şaka yollu ve alnımdan öptü. Kadife ve vizon mantomun altından omuzlarımı silktim. "Çarevna evlenmek için

can atıyordu; onun adına yürekten seviniyorum" dedim gülümseyerek. "Ona uzaklardaki yaşamında mutluluklar dilerim ve umarım, düğününden sonra onun kocası, eniştesi Kurlandiya Dükü'nden -Tanrı ruhunu şad etsin- daha uzun yaşar!" Ama Petro'nun bakışları ciddiydi. "Çok sürmeyecek, kendi kızlarımız için de birer koca düşünmemiz gerekecek. Paris'e vardığımda bununla ilgileneceğim."

Sustum; çünkü hâlâ kırgındım. Petro beni Paris'e götürmek istemiyordu.

"Niye seninle birlikte gelemiyorum ki?" diye sormuş, ağlamış, yalvarmıştım. "Ah, Katerinuşka,.oralarda öyle sıkılırsın ki! Hem sen buradayken, Rusya için endişelenmem gerekmiyor!" diye iltifat etmişti.

"Sıkılmak mı? Ben mi? Paris'te mi? Sen neden bahsediyorsun?" Anlamamışçasma gözlerimi dikerek ona bakmıştım. Her ne kadar Avrupa'yı tanımasam da, bir kadının Paris'te sıkılamayacağını biliyordum.

Aslında Çar benimle görünmekten utanıyordu. Paris'teki sarayı iyi tanıyordu; benim oralarda abartılı makyajım, iri takılarım ve ikona kaplı elbiselerimle dolaşmamın iyi bir izlenim bırakmayacağını biliyordu. Oysa o ne olursa olsun, Paris'teki sarayda en iyi şekilde kabul görmek istiyordu! Kral naibi ve küçük Kral XV. Lui, onu Versay'da bizzat karşılayacaklardı! Ama beni gördüklerinde, günde beş kez kıyafet değiştiren

Fransız soyluları gülmekten kırılabilirlerdi. Oysa, Fransızların, terzilerinden memnun kalmadıkları için mi bu kadar sık kıyafet değiştirdiklerini Petro kendisi de merak ediyordu!

"Neden Paris?" diye sordum yine de, aramızdaki sessizliği bozmak için. Petro birden kahkaha attı ve ellerimi samur manşonumdan çekip çıkardı. Birkaç hoyrat dans hareketiyle

beni uçuşan kar taneleri altında çevirdi. "Bir kral istiyorum! Bir kral!" diye öyle haykırdı ki, ses kışlık sarayın pürüzsüz cephesinden yankılanarak geri döndü. "Kızlarımdan biri için bir Fransız kral!"

Meydandaki buzun üzerinde ayaklarımız kayıp karlara yuvarlandık ve gülüşerek bir süre yerde kaldık.

İki hafta sonra Çar'ın kafilesi, büyük telaş ve patırtıyla bir sis ve dolu perdesi arkasında gözlerimin önünden kayboldu. Gördüğüm son şey, Çar'ın kadife ve kürklerle kaplı kızağının arkasında dalgalanan renkli bir bayraktı. Uğurlama sırasında Aleksey biraz uzağımızda durmuştu. Yüzü asık, bakışları kaygılıydı. Birkaç gün önce keşiş cüppesinde karar kılmıştı. Anlaşılan bunu ona Aleksander Kikin önermişti. St. Peters-burg'da iktidar değişimini bekleyen ve buna büyük bir özenle hazırlanan tek kişi Kikin miydi? Petro gibi bir adam her an ölebilirdi. Deduşka'nın sözlerini duyar gibi oluyordum: "Manastır mezar değildir... Unutma ki, kisvesini çıkarıp saltanat kaftanını giyen çoktur. Baban artık fazla yaşamaz..."

Petro ise, kararından dönmesi için Aleksey'e son bir fırsat daha tanımıştı. Yola çıkmadan kısa bir süre önce, Aleksey'in dairesine giderken, Petro'ya eşlik etmiştim. Tombul Afrosin-ya ateşin önündeki minderlerin üzerine uzanmış dinleniyordu. Bizi görür görmez telaşla toparlandı ve reverans yaptı. Petro'nun cücesi kadının hareketlerini taklit etti, sonrasın-daysa gülmekten patlayacak gibi oldu. Kız cüceye sinirlendi ve onu arkasından tekmelemek istedi; ama cüce kıvrak bir hareketle bunu savuşturdu.

Petro, kızı görmezden gelerek yazılı açıklamayı Aleksey'e uzatarak sordu: "Bunda ciddi misin?"

Aleksey babasının önünde diz çöktü: "Bir manastırın sessizliğine kapanabilmek yürekten arzuladığım bir şey. Lütfen, inanın bana babacığım!"

428

Ama Petro başını sallayarak: "Sen, bunun ne demek olduğunu bilmiyorsun. Bu genç bir erkek için ağır bir karar. Bunu bir kez daha düşün ve bana yaz" dedi.

"Ne zaman?" diye sordu Aleksey telaşla. Petro dönüp gitmeye hazırlanırken bir kez daha arkasına baktı ve: "Altı ay içinde, oğlum. O zamana kadar bir yanıt istiyorum" dedi.

Çareviç'in yüzünde bir rahatlama belirtisi gördüm. Pet-ro'nunki gibi bir yaşamda, altı ayda çok şey olabilir, diye düşünüyor olmalıydı.

Batı'ya seyahatimden birkaç hafta öncesi, çalışma odamın kapısı çalındı. Çar Fyodor'un eşi ve dostum Fyodor Matveyev Apraksin'in kız kardeşi Çariçe Marfa Matveyevna'yı toprağa verişimizin birkaç gün sonrasıydı. Bu saygıdeğer kadını sağlığında neredeyse hiç görmemiş olsam da, sessiz ölümü beni çok üzmüştü. Saray doktoru, ölünün bedenini incelerken, hâlâ bakire olduğunu tespit etmişti.

Kapı bir kez daha vuruldu. O gün bana yarenlik eden Anna Kramer açtı kapıyı. Birkaç kısık ses geldi kulağıma. Anna reverans yaptı, başını kaldırdığında, yüzünde derin bir şaşkınlık ifadesi vardı.

"General Balk'm karısı huzurunuza gelmek istiyor" dedi. Ayağa kalktım ve soran bir ifadeyle Anna'ya baktım. Bir zamanların Anna Mons'u benden ne istiyor olabilirdi ki? Zarif süslerle bezeli çalışma masamın üzerinde asılı duran Venedik işi cam aynama çabucak bir göz attım. Yüzüm toparlak ve pespembeydi, tüm kırışıklar iştahım

sayesinde gerilip kapanmıştı. Boynumu ve kulaklarımı elmaslar süslüyordu. Üzerimde Burgonya şarabı kırmızısı kadifeden son moda bir elbise vardı. Bu renk, yeşil gözlerime ve mat tenime çok yakışıyordu. Evet, Anna Mons'u bu şekilde karşılayabilirdim. Elimle işaret ettikten sonra imparatorluğun her damaksını ve her yosmasını bedenlerindeki veba hıyarcığından daha çok ürkü-

tüp nefret ettirmiş olan kadın girdi içeriye. Hâlâ çok güzeldi. Kül sarısı saçları ipek gibi ışıldıyordu ve kenarları kürkle çevrilmiş lacivert pelerini gözlerine ışıltılı bir parlaklık katıyordu. Kulaklarında safirler pırıldıyordu. Reverans yapmak için çöktüğünde, bileğinde yine aynı cinsten taşlar ışıldadı.

"Saygıdeğer Majesteleri, Çariçe. Beni kabul ettiğiniz için minnettarım" dedi boğuk sesiyle.

Bir an için, Petro'yla evliliğimden bu yana, kimsenin benimle dolaysız ve sözünü esirgemeden konuşmadığı geçti aklımdan. Her söz on kez evrilip çevriliyordu. Her isteğin arkasında başka bir niyet yatıyordu. Bu da beni yoruyordu. "Bayan Balk, lütfen yanıma otur!" dedim yine de oldukça samimi bir sesle ve Delft çinili sobamın önüne geçip ben de oturdum. Sobanın pürüzsüz dış yüzeyi hoş bir sıcaklık yayıyordu. Balk tereddüt içindeydi ve o sırada, kapıda dikilen genç bir adamı fark ettim.

"Evet?" diye sordum merakla ve karşılık beklercesine, hâlâ ayakta duran Anna Mons'a baktım.

Bir kez daha reverans yaptı ve ardından: "Çariçe, izin verirlerse, küçük kardeşim Wilhelm Mons'u size takdim etmek istiyorum. Avrupa gezisinden yeni döndü ve İmparatorluk Sarayı'nda bir iş bakıyor" dedi.

Sustu ve beklenti içinde bana baktı. Şaşkınlıkla genç adamı süzdüm. Bakışlarıma sıkılmadan karşılık verdi ve eğildi. Mons ailesinin diğer gençleri gibi bu da çok yakışıklıydı. Koyu renk saçları sık ve dalgalıydı; mavi gözleri, uzun, siyah renkli kirpiklerle çevriliydi. Uzun boylu, geniş

omuzlu ve düzgün yapılı biriydi. Bu da, dar pantolonu, parlak, uzun konçlu çizmeleri ve günün modasına uygun dar kesimli ce- ketiyle iyice vurgulanıyordu.

"Tabii, tabii..." dedim şaşkınlık içinde; kanımın yüzüme vurduğunu hissettim. Bana gülümsedi. Anna Mons yanıma

430

gelip oturdu. Ellerimi şaklattım. "Anna! Söyle, çay, votka ve börek getirsinler buraya! Wilhelm Mons'a bir görev yeri bulmamız lazım!" dedim önemsemez bir ifadeyle. Anna Kramer, aldığı terbiye gereği kendisinin de önünde eğilen genç adamın yanından çekinerek geçti. Yüzü pancar gibi kızardı. Bakışlarım Wilhelm Mons'un ellerine kaydı. Parmaklarında değişik metallerden yapılmış dört yüzük takılıydı. Bakışlarımı fark ederek yeniden gülümsedi; beyaz dişleri çıktı ortaya. "Bunlar benim uğurlarım, Çariçe. Biri kurşundan, biri bakırdan, biri demirden ve..." duraksadı.

"Ve ne?" diye sordum gülerek.

"Ve altından" dedi kararlı bir sesle.

"Peki bunun anlamı ne?" diye sordum.

"Aşk. Anlamı aşk" dedi sadece.

Bir süre nedensiz bir sessizlik oldu odada. Sonra pek önemsemeyerek: "Wilhelm Mons işe Çarevna Elizabet Pet-rovna'nm mabeyincisi olarak başlayabilir. Gerisini sonra düşünürüz" dedim. Wilhelm Mons eğildi, General Balk'ın karısı ise elimi öpmeye çalıştı. Ama ben ayağa kalktım ve eteğimi düzelttim. "İyi günler" dedim yalnızca ve odadan çıktım, Mons kardeşlere dönüp bakmaksızın.

Niye bir anda kendimi böyle çaresiz ve şaşkın hissettim ki?

Bundan birkaç hafta sonra St. Petersburg'dan ayrıldım. Çocuklarımı Darya

Menşikova'nm gözetimine bıraktım; çünkü görümcem Natalya Alekseyevna Romanov o rutubetli, soğuk kışta son nefesini vermişti. Bu haberi bir mektupla Petro'ya bildirmeye cesaret edemedim; bunun için Hamburg kapılarının önünde Petro'yla buluşacağımız anı bekledim. Kız kardeşinin kaybına neredeyse iki gün ağladı. Petro'nun çocukken başından geçmiş olanları gerçekten anlayan tek kişiydi o. O sıralar bir dakika bile ayrılmadım yanından; rüyalarında kimi zaman onun adıyla seslendi bana.

Benim vatanım Livonya'nm ötesindeki Avrupa ne kadar da karışıktı! Her biri kendi bağımsızlığı için mücadele eden küçük dukalıkların ve prensliklerin sayısı bile hayret vericiydi. Oysa tek bir hükümdarın olduğu Rusya'da işler ne kadar da kolaydı! Durmak zorunda kaldığımız gümrük sahalarını ve sınır kapılarını saymaktan birkaç gün sonra vazgeçtim. Verilen gümrük ve sınır vergileri nedeniyle altın keseleri birbiri ardına boşalıyordu. Geçtiğimiz ülkelerin hanları temiz ve bakımlıydı, öyle ki Hamburg'a geldiğimizde, kendimi çok zinde ve dinlenmiş hissettim. O yılın mayıs ayında, beş yüz adet saltanat arabası ve araçtan oluşan kafilemiz Hamburg'a ulaştı. Danimarka Kralı IV. Frederik ve Petro bizi karşılamaya gelmişlerdi.

Hamburg son İsveç saldırısından sonra kısmen de olsa hâlâ yıkıntılar altındaydı. Havadaki duman ve ölüm kokusu henüz yok olmamıştı. Tatlımsı, mideleri bulandıran o kokuya Prens'in şık çadırları bile engel olamıyordu. Elbe Nehri üzerinde hâlâ, yüzen şişmiş cesetlere rastlanıyordu. Bazı semtlerin sakinleri yıkıntılar arasında kendine sığınacak yer arıyor; böğürtlen, kök, ve söylendiğine göre, başıboş dolaşan köpekleri yiyerek besleniyorlardı. Oysa bizim çadırlarımız da şatafatın hiçbir türü eksik değildi: Sık dokunmuş saf keten sırma püsküllerle süslenmişti. Katlanabilir mobilyalarım çok hafifti ve altın kaplama metalle çevriliydi. Komodinlerin üzerinde deri, gümüş ve fildişinden çeşit çeşit kutular, çantalar duruyordu. Petro her gün, kaldığım çadıra, diğer kadınların yanında şık görüneyim diye, modistra

gönderiyordu. Petro ve Frederik İsveç'e karşı hem karadan hem de denizden düzenlenecek saldırı konusunda yavaş ve temkinli bir biçimde anlaşmaya

çalışırlarken, ben üç yüz gofdama eşliğinde şehri dolaşıyordum. Almanya'nın ilk opera binasındaki gösterileri izledik. Petro'nun kız kardeşi Natalya'nın

bin bir güçlükle kurduğu Kunst Tiyatrosu'ndakilerle bu gösteriler arasındaki farkı elbette görebiliyordum!

Yazın ilk günlerini, Petro'nun Gottfried Wilhelm von Leibniz adında bir adamla sohbet etmek için buluştuğu Bad pyrmont Kaplıcalarında geçirdik. İçmek zorunda kaldığı onca su moralini pek düzeltmemişti! Leibniz, geniş alnı ve hoşgörü yoksunu gözleriyle, içime kutsal bir korku ve saygı salmıştı. Petro, onunla birlikte geçirdiği saatlerden sonra bitkin bir vaziyette geliyordu çadırıma. Yapabileceğim tek şey, başını kucağıma koyup şakaklarını gülyağıyla hafifçe ovmaktı. "Şu Leibniz çok ilginç bir adam doğrusu."

"Neden? Mesleği ya da unvanı ne?" diye sordum ve sıcak, yağlı parmaklarımla saçlarını sıvazladım.

"Bir filozof dedi Petro. Başını dairesel hareketlerle ovarken gözlerini kapadı. "O bir bilge. Leibniz yaşam, bu dünya ve bunların anlamları üzerine düşünüyor. Zihnini sürekli geliştiriyor ve kendisi için rahat ve bildik bir yerde takılıp kalmıyor. Rusya için tüm arzuladıklarım onun düşüncelerinde adeta vücut buluyor. Ne yazık ki, benimle birlikte St. Petersburg'a gelmeye yanaşmıyor."

"Peki bu dünyayla ilgili neler söylüyor?" diye sordum gülerek. O sırada Petro başının üzerinden elleriyle memelerimi yakaladı ve elbisemi kestirme yoldan aşağıya indirdi. Memelerimin uçlarıyla oynamaya başladı. Son haftalarda onu pek görmemiştim.

Ayağa kalktı ve oturmakta olduğumuz yumuşak döşemeli dinlenme sırasının üstüne beni bir çırpıda sırtüstü yatırıverdi. Sabırsızca kemerini çözdü. Yazlık elbisemin altındaki iç çamaşırlarımı kenara çekerken güldü. "Leibniz de benim gibi, bu dünyanın olabilecek dünyaların en mükemmeli olduğuna inanıyor! Ve ben de senin hâlâ tüm kadınların en iyisi olduğunu biliyorum! Elbette kemik torbası Leibniz bunu bilemez!"

İçime boşaldığında derin bir nefes aldım. Yazın, Kopenhag'daki karargâhta

bulunduğumuz sırada, yine hamileydim.

Danimarka Kralı günlerini ve gecelerini, sürüncemede kalan görüşmelere

ayıracağına, müsrif sevgilisi Anna Sofie Reventlov'la geçiriyordu. Petro burnundan soluyordu: "Bu kancığa giden parayla bir ahır dolusu orospu toplardım. Artanla da bir sürü gemi yaptırırdım!" Bu sözlerin Revent-lov'un kulağına gittiğinden emindim. Görüşmeler, fırsat bulunup da yapıldığında, daha da ağır aksak ilerliyordu.

Petro bir gün aniden karargâhımızı toplattı ve Mecklen-burg'a doğru yola koyulduk. Dük Karl Leopold ve Yekateri-na İvanovna, birliklerimizi ve maiyetimizi şehir sakinlerinin, köylülerin ve çiftlik sahiplerinin yanma yerleştirdi. Halk yüzerek ya da kayıklarla Elbe Nehri'nden Aşağı Saksonya'ya kaçıyor, ya da Hamburg ve Lübeck gibi özerk şehir devletlerine sığmıyordu. Yekaterina İvanovna'nla nikah-lanmasmdan sonraki ilk görüşmemizde Petro herkesin gözü önünde onu dudağından öptü ve göğüslerini okşadı. Genç Dük'ün yüzü utancından pancar gibi oldu. Petro yum- ruğuyla onu hafifçe kenara iterken beni de yanına çekti ve Yekaterina'nm korseden yamyassı olmuş karnını okşadı. "Bak!" dedi gururlu bir edayla ve beni öne doğru itti. "Bir bak şuna, Leopold. Benim Çariçe'myine hamile. Biz yaşlıların hâlâ nelere kadir olduğunu görünce, siz gençlerin ağzı bir karış açık kalıyor, öyle değil mi? Bana bir kupa bira getirin!" Ellerini şaplattı ve saray oğlanının uzattığı bardağı bir dikişte içti. Batı gezisine çıktığımdan bu yana Çareviç'in doğrudan kendisinden tek bir haber almamıştık. Ama Darya Menşiko-va, küçük Petro Petroviç ve

ablalarının sağlık durumlarından beni her gün haberdar ediyordu. Mektuplarında Alek-sey'e dair beni huzursuz eden bilgiler de aktarıyordu. St. Pe-

434

tersburg'dan ayrılmamla birlikte o sefil yaşam tarzına yeniden dönmüştü. Darya büyük bir nefretle, Finli kız Afrosin-ya'nın ölen Çarevna Sofie Charlotte'nin yerini bütünüyle doldurmaya niyetli göründüğünü, hatta davet ve eğlencelerde onun takılarını taktığını, yazıyordu!

Derken, birdenbire Çareviç pazarlığa yanaşır gibi göründü. Petro'nun kendisine tanıdığı altı aylık süre çoktan geçmişti.

Mecklenburg Şatosu'ndaki dairemde hâlâ sabah giysilerimin içindeyken, Petro habersizce odama geldi. Oldukça sıcak bir ekim sabahıydı. Yüksek pencereleri açtırmıştım; oda havalanıp temizlenirken Fransız ipeği ince tüller de rüzgârda hafifçe uçuşuyordu.

Birkaç gün sonra, küçük oğlum benden çok uzaklarda, ilk yaş gününü kutlayacaktı. Neva şimdi belki de buzlar altındaydı; keskin ayazda soluklar insanların dudaklarına yapışmaya, rengârenk kızaklar Fontanka Kanalı üzerinde iz bırakarak kaymaya başlamışlardı bile. Yurdumu ve çocuklarımı özlemiştim; onları soğuktan pespembe olmuş yanaklarından öpmek istiyordum. Petro Pavel Kalesi'nin karşısındaki küçük yazlık sarayın parkındaki karlara ayaklarıyla şekiller çiziyorlardı belki de.

Mecklenburg Ormanları'nm altın renkli yaprakları kimin umurundaydı?

Çar'ı görünce maiyetimdeki kadınlar ayağa kalkıp geri çekildiler. Tıpkı, kümeslerine dalan tilkiden ürküp kaçışan tavuklara benziyorlardı. Petro'nun yüzü birlikleriyle yaptığı talimde terlemiş, parlıyordu. Rüzgâr saçlarını dağıtmıştı; topuklarında hâlâ

ahır ve sabah yürüyüşünün pislikleri duruyordu. Yüzündeki ifadeye bir anlam veremiyordum; ama beni öptüğünde, bira tadı aldım.

Güldüm: "Petro, bensiz içtin demek! Bu hiç de hoş değil; yoksa Bad Pyrmont'un şifalı suyunun etkisini mi azaltmaya

çalışıyorsun?" diye sordum ve saçlarımı taramaya başladım Başım salladı ve yanıma sokulup aynalı komodinimin önündeki yumuşak küçük sıraya oturdu. Burnuma taze ter kokusu geldi; parmağımı yanağında gezdirdim. Petro ise eskimiş ceketinin cebinden mumları ufalanıp dökülen, katlanmış [^ mektup, çıkardı. Kötü bir şeyler sezinliyordum. Gümüş kakmalı fırçamı usulca yerine koyup Çar'm konuşmasını bekledim.

"Bu sabah St. Petersburg'dan iki mektup aldım" dedi Petro yalnızca. "Birisi

Menşikov'dan. Çareviç'in Mecklenburg'a gelebilmek için kendisinden bin duka ödünç istediğini yazıyor. Finli yosmayı da beraberinde getirmek istiyormuş. Bu yolculuk için Senato da kendisine iki bin ruble vermiş."

Aynada, çatık kaslarıyla mektuba bir kez daha göz atan Petro'yu izledim. İçki ve uykusuzluğun bıraktığı izlere rağmen, yine de hâlâ o genç, yakışıklı adamı

görebiliyordum. Mektubu içinden okuyordu. Dayanamayıp sordum: "Eee? St. Petersburg'dan ayrılmış mı peki?"

Petro altdudağmı kemiriyordu. "Görünüşe bakılırsa, evet. Afrosinya, onun kardeşi Ivan Fedorov ve üç hizmetçisiyle birlikte şehirden ayrılmışlar."

Güldüm ve hayretle: "Çareviç için küçük bir grup gibi geliyor bana! Ne de olsa, papazı, şarkıcısı, hamamcısı ve soytarısı olmadan tek bir adım atmaz!" dedim. Petro aynada bakışlarımı aradı. Başını salladı: "öyle. İkinci bir mektubu da Çarevna Maria Alekseyevna'dan aldım..."

Merakla bekliyordum. Maria Alekseyevna, Petro'nun üvey kız kardeşlerinden biriydi; hiç güvenmiyordum ona, güvenmeye de hiç niyetim

yoktu. Petro açıklamaya çalıştı: "Karlsbad dönüşü yolda Çareviçe rastlamış. Yazdığına göre, veliahtlık konusunda kararını vermiş ve yanımıza gelmekteymiş."

436

Yeniden fırçamı aldım ve Petro'ya uzattım: "Desene her şey yolunda o zaman, starik. Gel, canını sıkacağına, yararlı bir iş yap." Kısa bir süre yüzüme baktıktan sonra kafasını salladı. "Bilmiyorum, bilmiyorum. Bu işte bir bit yeniği var."

Yine de ayağa kalktı ve güçlü bir şekilde saçlarımı taramaya başladı; saçımın dipleri karıncalanıp ensemden aşağıya tatlı bir ürperti indi.

Aleksey. Eriyip giden gecenin gölgesinde, üvey oğlumun yumuşak ve kırılgan yüzünü gördüğümü sandım. Mavi gün St. Petersburg'un göğünü çekingen bir edayla kapladı. Koridordan çıt çıkmıyordu. Ne tuhaf, bütün gece koridordan gelen ayak sesleri ve fısıltılar duymuştum. Ya şimdi: Hiçbirinden eser yok. Korku dolu gergin bir sessizlik çökmüştü kışlık sarayın üzerine. Günün ilk ışığı binanın üzerine simli bir kurdele gibi bıraktı kendini. Sarayın önündeki meydanda ilk bedenleri seçebiliyordum. Bir şeyler olmasını bekliyormuş gibi kararsızca bir araya toplanmışlardı. Ostermann ve Tolstoy da aralarında mıydı acaba? Gözlerimi kırpıştırdım; ama işe yaramadı. Gözlerim sabahın bu alacakaranlığında, çocukluğumuzda yerin altındaki yuvalarını dumanlayıp çıkarttığımız, sonra da kulaklarının üzerinden kadifemsi postlarını sıyırdığımız köstebeklerinki gibi kördü. Seyyar satıcılar köstebek postlarına iyi para verirdi, diye hatırladım. Kadınlar, kendilerine yumuşak bereler ve zenginlerin paltoları için astar dikerlerdi bunlardan. "Ne düşünüyorsun?" diye sordu Menşikov sessizce. Ona doğru dönerek pencerenin pervazına yaslandım. Pencere, aralıklarından soğuk hava üfleyip bunu yavaşça odaya dol-duruyordu. Elizabet, Gizli KuruPu ve alınacak kararı beklerken uyuyakaldı. Kalbinin huzur bulmasını diledim, onun

adına. Çünkü o da, büyük iktidar oyununda bir tur pas geçmeye karar vermişti. Oysa benim için, bu gece, kozumu oynayabileceğim son fırsattı. Kızımın başı yastığa gömülüydü ve gül dudakları, nefes alıp verirken hafif aralıktılar. Menşi-kov yanıt beklercesine hâlâ bana bakıyordu; sorusunu yineledi: "Ne düşünüyorsun, Çariçe Hazretleri?" Tıpkı kendinden önce Feofan Prokopoviç'in yaptığı gibi, o da şimdi bu şekilde hitap etmişti bana.

Hemen bir yanıt vermek istemedim ve yorgunluktan şişmiş yüzünü süzdüm. Ne garip, diye düşündüm. Yüzlerce, binlerce kez görmüştüm; ama yine de buyuz hatlarını kafamın içine yerleştiremiyordum. îri burnun, ince dudakların ve çukur gözlerin olduğu bu yüzde sanki hiçbir özellik yoktu. Hep aynıydı ama her gün başka bir çehreydi. Evet, belki onun yüzüydü; ama yine de, olabileceği başka bir sürü insanın da yüzüydü. Preobraşenskoye sokaklarında pasta satan bir oğlanın yüzünden tutun da ta Rusya'nın en zengin ve en güçlü adamına kadar uzanan bir yerde, Aleksander Danilo-viç Menşikov'un kendi yüzü kaybolup gitmişti. Her saldırıdan hiç zorlanmadan sıyrılan bir insandı. Tıpkı Finlandiya Körfezi kıyısındaki solgun kumun insanın parmaklarının arasından akıp gitmesi gibi. Menşikov sakince karşılık verdi bakışlarıma. O bekleyebilirdi. Evet, onun o sonsuz, tehlikeli sabrı. "Çareviç'i düşünüyorum" diye yanıtladım. "Petro Petroviç'i mi?" diye sordu emin olmak için Menşikov ve şöminenin üzerindeki yağlıboya tabloya şöyle bir göz attı. Elizabet mışıl mışıl uyuyordu iç geçirerek. O mahut günlerde, oğlum ateşler içinde yatarken, Tanrı'yla soysuzca bir pazarlığa kalkışmıştım. Elizabet'i al. Oğlumu bana bırak. Yukarıdaki gülmüştü bu çaresizliğime. Petro'yu ve beni acımasızca, alelacele cezalandırmadan önce gülmüştü.

"Hayır. Aleksey'i düşünüyorum. Yaşasaydı, şu anda her şey farklı olurdu" diye çabucak karşılık verdim kederli düşüncelerimi dağıtmak için.

Menşikov güldü. "Hiç kuşkusuz her şey farklı olurdu şimdi, Çariçe Hazretleri! Sen ve ben, ikimiz de, piliç gibi sopalara geçirilmiş olurduk çoktan; bundan emin olabilirsin! Aleksey işkembemden bizzat kendisi

geçirirdi kazığı, hem de ağacı yağlamadan! Bunu yaparken de o iğrenç sapık mutlaka domuz gibi horuldardı zevkle."

Petro, Aleksey'in dönüşünden sonra, sarayda ve tüm ülkede, tıpkı Tanrı'nm kopardığı kasırga gibi görülmedik bir dehşet başlatınca, korkunç kazık cezasının ne anlama geldiğini kavramıştım. Oysa tek bir adamı çarptırmıştı bu cezaya! Ama görüntüsü yetmişti.

Petro'nun yanında geçirdiğim yıllarda dehşet verici pek çok olaya tanık olmuştum: Çar'ın huzurundan yeterince hızlı ayrılmadıkları için adamların şapkaları kafalarına çivileniyordu. Çar'ı ve kararlarını, herkesin içinde, saçmalıkla ve mukaddesata aykırılıkla suçlamaya cesaret eden keşiş ve rahibelerin gövdeleri usturayla

doğranıyordu. Bunca yıl hükümdarlığına rağmen, Petro'nun bir Alman devşirmesi olduğunu söyleyen Ruslara ve eski moda inançlılara kaynar metal içiriliyordu. Yine de bunların hiçbiri, o hükümlünün acı dolu feryatlarına hazırlayamamıştı beni. Çığlıkları, saatler süren acılardan gece cılız iniltilere dönüşene dek, gün boyu Moskova'nın yumuşak yaz havasını yarıp geçtiler. Kıpkızıl kanı pıhtılaşmak bilmiyor ve hiç kesilmeden bütün gözeneklerinden, kırmızıya bulanan meydanın taşlarına damlıyordu. Kızıl Meydan o yaz adını hak etmişti. Kremlin'i saran hava iğrenç 439

bir tatlılık kazanmış, bedenimden yaşama zevkini alıp g0^ türmüştü.

Bu adam neden bu kadar acı çekmek zorundaydı? Adını daha önce hiç duymadığım bu muhafız subayı kimdi? Soru-larm yanıtını Anna Tolstoya'dan aldım. Petro, acımasız sorgulamaları sırasında, Çariçe Yevdokiya Lopuçina'yı, manastırdaki münzevi yaşamında gizli gizli ziyaret eden tek kişinin Aleksey olmadığını öğrenmişti.

Hayır, Çariçe küçük masum bir aşk ilişkisine de girmişti. Asıl görevi Çariçe'ye nezaret etmek olan Stefan Glebov'un, kadının zavallı görüntüsü karşısında yüreği parçalanmıştı. Yevdokiya yıllar boyu kendisiyle birlikte manastır hücresinde tutsak kalmış bu adamın acıma duygularına tüm gücüyle ve tutkularıyla, karşılık vermişti. Adam, Yevdokiya'ya zarar vermemek için işkence edilirken bile direnmişti. Ama Petro, Yevdokiya'nm, Glebov'a yazmış olduğu duygusal mektupları ele geçirmişti. Kadın, subaya lapufka diyordu! Yani, tavşan ayakçığım! Kudretli Tanrım, aynı takma adı, evliliklerinin o sayılı gecelerinde kocasının da kulağına fısıldamıştı!

Bunun cezasını Glebov çekecekti. İşkence sırasında bütün kemikleri kırılmış ve kızgın kerpetenlerle eti bedeninden koparılırken, Petro birden, kazığa oturtun, diye emretmişti! Sivri kazık bağırsaklarından göğsüne kadar geçirilmişti.

Yevdokiya haberi alınca acıdan sesi kısılmcaya dek çığlıklar attı. Aklı günlerce, tüyler ürperten gerçekle merhamet dolu delilik ve unutma arasında gidip geldi. Kendisinin ve sevgilisinin günahları için merhamet dilemek anlamsızdı; bunu biliyordu. Çar o günlerde beni bile görmek istemiyordu.

O günlerde nefret ve çılgınlık vebasının soluğu benim uykularımı, Petro'nun da aklını kaçırıyordu herhalde. O aylardan sonra hiçbir zaman ama hiçbir zaman aynı kişi olmadı.

Artık her uyku kötü rüyalarla dolu, her gülüş zoraki ve her sarhoşluk yalnızca unutmak içindi. Kararın alındığı o gece, onun çalışma odasının kilitli kapısını çalmıştım yumruklarımla. Henüz uyumadığını biliyordum. Kapının altından, yanan mumun titrek ışığını görebiliyordum.

Ayak seslerinin kapıya yaklaştığını duydum. Ahşap kapının gerisindeki buz gibi kalp atışlarını duyar gibiydim. "Ne istiyorsun?" diye tersledi beni, kapalı kapının ardından. Derin bir nefes alıp boğuk bir fısıltıyla: "Lütfen, batyuş-ka! Dinle beni. Bu çılgınlığa bir son verelim, sevgilim. Yevdokiya'ya zulmetmekle eline ne geçecek? Yeteri kadar bedel ödemedi mi, sana

Aleksey'i doğurmakla! Bak, ne kadar mutlu ve özgürsün! Ben ve çocukların yanındayız! Seni seven bir halkın var! Dilediğin yere özgürce gidip geliyorsun! Sevgisini bağışla ona! Sana ve bizlere ne zararı dokunabilir ki artık?" diye ona yakardım.

Kapının gerisinde kulağını iyice kapıya dayadığını hissediyordum. Hasta soluğunun ve çılgın düşüncelerinin ekşi kokusu burnuma kadar geliyordu. Kapı hızla açıldı, ürkerek üç adım geri adım attım. Çar'ın çehresinden saf hezeyan saçıldı üzerime doğru.

"Bak sen? Selefin için af mı diliyorsun benden? Eğer onun kaderi senin için bu kadar anlamlıysa, paylaş o zaman onunla! İstiyorsan hemen bugün kafanı kazıttırıp seni de manastıra tıkabilirim. Ama öyle havası ılımlı, güneşi sıcak Susdal'a değil; bundan emin olabilirsin!" diye bağırdı yüksek sesle; sesi sarayın boş mermer koridorlarından merdiven sahanlığına kadar çınladı.

Yaklaşan ayak sesleri duydum. Durup kulak kesildiler ürkekçe ve sonra topuklarını vurarak hızla uzaklaştılar.

Dehşet içinde karşıdaki duvara dayandım ve ancak başımı sallayabildim sessizce. Geceler boyu gözüme uyku girmedi;

çünkü düşünmek için verdiğim her ara, kafamın içini korkularla dolu bir tımarhaneye çeviriyordu. Sevdiğim ve değer verdiğim insanların selameti için yalnızca dua edebiliyordum. Çar, üvey kız kardeşi Maria Alekseyevna'yı Schlüssel-burg'a yollamıştı bile; çünkü Aleksey'de onun eliyle yazılmış mektuplar bulunmuştu. Bu herkesin başına gelebilirdi; benim ve çocuklarımın da.

Issız koridorun birden çöken tehditkâr karanlığına sokuldum iyice. Neyse ki, Petro kapıdan dışarı çıkmıştı. Beni dirseğimden yakalayıp kendine doğru çekti.

"Sen ilk karımı becerme cüreti gösteren bu hayvan herif için af mı diliyorsun? Sana söyleyeceklerimi iyice kafana sok; bir Çariçe, her zaman ve sonsuza dek, zavallı yaşamının her gününde ve her saatinde, başka hiçbir erkeğin dokunamayacağı Çar karısı olarak kalır! Buna rağmen Glebov'la ilgili kararımı gözden geçirmemi istiyor musun?"

Bütün cesaretimi toplayarak başımı onaylarcasma hafifçe salladım. Petro'nun üzerinde uykusuz gecelerin ve küflü işkence odasının kokusu vardı. Elbiselerinden soğuk duman ve dostlarıyla birlikte gırtlağına boşalttığı litrelerce ucuz votkanın kokuları yükseliyordu. Midem bulandı. Saçlarımdan yakalayarak başımı gözlerine bakacağım şekilde hızlı geriye yatırdı. Acıdan çığlık attım. Yüzü yüzüme değecek gibiydi; nefesinin ağır kokusu yüzüme çarpıyordu. "Glebov'la ilgili kararımı bir kez daha gözden geçirdim, Katerinuşka. Sana iyilik olsun diye, güvercinim. Ne

yapacağım, biliyor musun? Onu kürk paltolara sardıracağım! Ayağına çorap, başına şapka geçirteceğim." Bunları söylerken sinsice gülüyordu.

"Niye ki?" diye sordum korkuyla ve kendimi ellerinden kurtarmaya çalıştım çaresizce.

"Çok basit! İnsan kazığın üzerinde ne kadar sıcak olursa o kadar uzun yaşar ve bir o kadar da acı çeker!" Sanki iblisin ta

iş gibi güldü; gözleri yuvalarında fırıldak gibi döküyordu. Ardından beni öpmeye çalıştı; ama onu iterek oradan uzaklaştırdım.

Şaşkınlık içinde bağırdı: "Katerinuşka, neyin var senin, küçük Çariçe'm! Sen bu kadar nazlı değilsindir!"

"Kokuyorsun!" dedim tiksinerek. "Ellerindeki kan kokuyor! Bana dokunma!" Öptüğü dudaklarımı sildim, öğürerek.

Boş gözlerle bana baktı. "Hep o bildik yüreklilik, değil mi, Katerina Alekseyevna? Ne var, biliyor musun? Sana ihtiyacım kalmadı artık!

Limandaki her orospu senden daha fazlasını veriyor bana: Bir oğul yani! Yüzlercesini yaydım bütün ülkeye! İstersem, seni ne kadar yükselttiysem, ondan daha çok alçaltının!"

Bunları söyledikten sonra arkasını döndü ve çalışma odasının kapısını yüzüme çarptı. Sonra Aleksey'in ölümünü izleyen akşamın anıları.

Petro, o akşam kaygısızca ve şaşaalı bir şekilde Poltava zaferinin yıldönümünü kutluyordu. Birbirinden zengin yemekler müziğin tatlı ezgileri arasında ikram ediliyordu ve başsâki, fıçılar, kasalar dolusu şarap, bira, likör ve votka taşıttırıyordu salona. Küçük oğlumuz Petro'nun kucağında oturuyordu. Çar, yabandomuzundan ve mantarlı böreklerden küçük parçalar koparıp çocuğun ağzına veriyordu. Küçük Çareviç ayaklarını sallıyor ve sarayın önünde gerçekleştirilen ve havayı delip geçen her top atışında ellerini çırpıyordu. Petro onu yanıma bırakmadı: "Görüyor musunuz? Gerçek bir küçük asker! Yaza ilk yelkenlisini alacağım ona!" diye haykırdı gururla. Elizabet ve Anna ise başlarını tabaklarından kaldırıp bakmaya cesaret edemediler; kızlarımın yüzlerinin çok solgun olduğu dikkatimi çekti. Elizabet'in gözleri sanki ateşi varmış gibi parlıyordu. Anna, incecik boynunun üzerindeki başını silkeledi

huzursuzca. Bense birbiri ardına

tatlı Kırım şarabından içiyordum. Ama o da damarlarımda-ki buzu eritmeye yetmiyordu. Şarap gırtlağıma kan gibi ya_ pişip kalıyordu. Öğürmemek için kendimi zor tutuyordum Petro, Çariçe takılarımı takmamı emretmişti. Solgun tenimi kireç beyazı düzgünle örtmüştüm ve tavşan kanı allığım yanaklarımın üzerinde parlak lekeler halinde ışıldıyordu. Akşam, kutlamanın ardından, yatak odamdaki mumun loş ışj. gına rağmen saçımdaki ilk ak telleri fark ettim.

Yüksek mevki sahibi yabancı konukların bakışları tenimi yakıyordu adeta. Öylesine büyük bir merak içindeydiler ki, kendi votkalarını tekneden kepçeyle almak zorunda

oldukları halde bunu unutmuşlardı. Campredon göğüs cebinden ayırmadığı küçük not defterine bir şeyler yazıyordu. Pet-ro'nun gizli servisinin ele geçirdiği

mektuplarda, benim o akşam çok dalgın olduğum yazıyordu.

O akşam neler geçirmiştim aklımdan? Belki de, beni Vay-na'dan Neva'ya şefkatle sürükleyen, onca yıl kendilerine güvenip inandığım tanrıları düşünmüştüm. Böyle bir sonu hak etmek için, acaba nerede yanlış yapmıştık? Ben yeterince çaba göstermiş miydim? Üvey oğlumu kurtarmak için yeterince uğraşmış mıydım? Onu ilk

gördüğümde, henüz bir çocuktu.

Şöminedeki son odunlar devrildi; ürküp sıçradım. Çatırtıları beni düşüncelerimden kopardı. Menşikov hafifçe gülümseyip yineledi: "O kokuşmuş muhallebi çocuğunun hayatta olmadığına şükretmelisin."

"Niye kokuşmuş diyorsun ki onun için, Aleksander Dani-loviç? Ölülerin arkasından kötü konuşulmaz. Hem onu bir Çar olarak şekillendirmek senin elinde değil miydi?" Homurdanarak kora dönüşmüş kütüklere tekme attı. Gürültüden rahatsız olan Elizabet uykusunda diğer tarafına

döndü. Koltuğuna yerleşmeye çalışırken hafifçe dudaklarını şaplattı. Menşikov bir an ona baktı.

"Aleksey salağın biriydi; ödlek ve de ayyaş" dedi ardından ja kararlı bir şekilde. "Almanya'dan ilk dönüşünde Petro onun düzgün bir harita çizip çizemeyeceğini görmek istemişti, hatırlıyor musun?" diye sordu arkasından.

Başımla onayladım yalnızca. Menşikov alay edercesine güldü: "Başarısız olmaktan öyle korkuyordu ki, odasında kendi eline ateş etmişti! Düşünebiliyor musun? Odasından yalnızca patlama sesi duymuştuk, sonra da kanlar içinde, ağlayıp sızlayarak odasından çıkıp gelmişti, tıpkı karılar gibi! 0, ödleğin, ayyaşın, salağın biriydi" dedi bir kez daha.

"Kim bilir, belki de gereğinden çok insana fazlaca güvenmiştir?" dedim şaşkınlığımı belli ederek. Menşikov omuzlarını silkti.

"Aleksey sana güvenmeyecekti de kime güvenecekti? Seni değilse, kimi örnek alacaktı? Ama sen onu zayıf ama gaddar eğitimcilerin ellerine terk ettin! Belki de ona yalnızca papazlar saygı ve şefkat gösterdi" diye meydan okudum.

"Saygı mı?" diye tısladı yüzüme Aleksander Daniloviç. "Aleksey sayılıp sevilecek biri değildi! Prens kısa sürede bozulmuştu ve soysuz bir zevk pezevengi olmuştu. Braunsch-weigli küçük Prenses, Aleksey onu ilk dövdüğünde kime koşup sığındı biliyor musun? Bana, kötü, yaşlı Prens Menşi-kov'a" diyerek güldü alay edercesine. "Doktorum yarılmış kaşlarını sarıp, kırılmış kaburgalarını tahtalarla desteklerken, ben yanı başında oturuyordum. Ağlamaktan neredeyse oturamaz bir haldeydi! Aleksey'in onu köpeği sanıp sarhoşken sürekli tekmelemesine rağmen sağlıklı çocuklar dünyaya getirmesi, Tanrı biliyor ya, tam bir mucize!"

Elimi, onu uyarırcasma kaldırdım. "Bunları duymak istemiyorum. En azından, şimdilik." Menşikov dudaklarını ısı-

rarak alaycı bir edayla başını eğdi. "Baş üstüne, Çariçe. Sana bir şey anlatmam da gerekmiyor aslında. Zavallı kızcağıZln evine yazdığı umutsuz mektupları sen de biliyorsun. Ailesinin bunlara hiç yanıt vermemiş olması mucize değil, öyle değil mi? Çünkü asla ellerine ulaşmadı bunlar! Oysa Sofie Charlotte, her gün sabırsızlık içinde Batı'dan gelecek bir ulak bekliyordu. Ve sana da güvendi!"

Başımı çevirdim. "Bu biraz farklıydı. Eğer Rusya'nın Veliaht Prenses'i kalkıp da Almanya'ya, yeni memleketinde durumunun ne kadar kötü olduğunu yazıyorsa bu bütün İmparatorluk üzerine gölge düşürür. Buna izin veremezdik. Çareviç'in karısı,

kimsenin kızı ya da kimsenin kız kardeşi değildir artık, Menşikov. Bedeni ve ruhuyla Rusya'ya aittir."

Başını salladı: "Elbette, elbette! Çok doğru, Çariçe'm." Yüzünün aldığı ifadeyi göremeyeceğim şekilde pencereye döndü.

Sofie Charlotte'yi ilk kez, evlendikten iki yıl sonra St. Pe-tersburg'a geldiklerinde görmüştüm. Yaptığı reverans sırasında gördüğüm düz sarı saçlarının ayrımını iyi hatırlıyorum. Doğrulurken iyice süzmüştüm kadını. Elbette, tahta gibi dümdüz ve yüzü de çopur doluydu. Ama gözlerinde onu sevimli kılan yumuşak bir ışık

parlıyordu. "Size nihayet nezaket ziyaretinde bulunabilmekten büyük sevinç duyuyorum, Çariçe'm! Sizin iyiliksever ve merhametli biri olduğunuzu duydum, umarım sadık bir arkadaşınız olmama izin verirsiniz!" derken sesi oldukça tatlıydı. Onun da beni merakla süzdüğü gözümden kaçmamıştı. Almanya'daki saraylarda Çar'm yanındaki çamaşırcı kızdan söz etmekten çeneleri çoktan yorulmuştu tüm soyluların-

gvet, Büyük Lui'nin baldızı ve Pfalz Elektör Prensesi'nin kı-zl) Paris'teki Madam bile, adımı duyduğunda kaşlarını çata-rak: "Rusya'nın Çariçesi mi? Şu karabiber tanesi olmak isteyen fare boku!" demiş. Bunu bana Paris dönüşü Petro'nun kendisi anlatmıştı!

Sofie Charlotte bana gülümsedi; bakışlarında sıcak bir güven duygusundan başka bir şey göremedim. Küçük taht odasındaki altın koltuğumdan kalkıp kollarımı açtım kendisine: "Rusya Sarayı'na hoş geldin Çarevna Charlotte! St. Petersburg benim olduğu gibi senin de yeni vatanın olsun. Tanrı seni ve evliliğini korusun."

Prenses adeta göğsüme sığındı ve yuvasından düşmüş nazlı bir kuş gibi iyice sokuldu. Kibarca onu kendimden uzaklaştırarak tahtımın yanındaki sırmalı, kırmızı kadife kaplı tabureyi gösterdim ona. "Lütfen, gel yanıma otur. Ve bana düğününün nasıl geçtiğini anlat!"

"Kızardı ve: "Eee, o kadar çok zaman geçti ki üzerinden! Demek istiyorum ki... sizin Çar'a eşlik edememenize hepimiz çok üzüldük!" dedi.

Başımı salladım. Buna üzülmeyen tek kişi bendim. Prut yenilgisi Petro'nun safrasına öyle vurmuştu ki, birkaç haftalığına St. Petersburg'dan ayrılarak Karlsbad'a, şifalı sulardan içmeye gitmişti. Onu yolcu ederken herhangi bir şikayeti yoktu ve bana gönderdiği mektuplarında da orada geçirdiği günleri tüm kasvetiyle resmetmişti: "Burada, Karlsbad'da her şey çok eğlenceli, aynı hapishanedeki gibi. Dağlar o kadar yüksek ki, güneşi zor görebiliyorum ve bira, bulursan tabii, kötü ve köpüksüz. Ama en kötüsü de, bana o tatsız suyu sanki atmışım gibi kova kova içirmeleri."

Ayrıca mektuplardan, Aleksey'in, Elbe kıyısındaki Tor-gau'da nikahlandığı haberini de almıştım. Petro, oğlunu, evleneceği kadının teyzesi olan Polonya Kraliçesi'nin sarayına

saçlarından sürüyerek götürmek zorunda kalmıştı. Nikahtan önceki akşam, Prens, günah çıkardığı Papaz İvan Slorıs-ki'ye yapışmış ve Petro'ya haykırmış: "Asla! Hiçbir zaman yabancı bir cadıyla, bir kafirle evlenmeyeceğim! Kanım onun kanıyla kirlenmeyecek! Ben, dinimizi savunan Çar olacak olan ben! Yanımda, Lüteryan biriyle; bu düpedüz Tanrı'ya hakaret!"

Papaz başını hararetli bir şekilde sallayarak Prens'i onaylamış ve bedeniyle Veliaht Prensi korumaya çalışmış. Petro papazı kisvesinden yakaladığı gibi dışarı sürüklemiş ve Alek-sey'in iki gözünün ortasına da bir yumruk indirmiş. Ertesi günün sabahı Torgau Sarayı'nda düğün yapılmış.

Dikkatimi yeniden Sofie Charlotte'ye verdim. "Ama Majesteleri Çar, bizimle olma lütfunu gösterdiler!" dedi hafif soluk soluğa. "Ne muhteşem bir gündü! Çok muhterem babam beni koluna takıp mihraba, Çareviç'e doğru götürürken hüngür

hüngür ağladım! O ve babam o kadar mutluydular ki, mutluluğumuza sürekli kadeh kaldırdılar!"

Yanakları öyle kızarmıştı ki, soluk yüzünde alev alev yanan kocaman iki leke haline gelmişti. O da bir erkeğe, tıpkı bir zamanlar benim Vassili'ye satıldığım gibi satıldı, diye geçirdim içimden. Konuşmasını sürdürdü: "Düğünün ertesi sabahı da Çar, bize bir nezaket ziyaretinde bulunup yatağımın ucuna oturarak bizimle sohbet etme lütfunu gösterdi."

Zavallı kızcağız. Aleksey, büyük ihtimalle kıza sarhoş haliyle ve kabaca sahip olmuştu; ayrıca kız hemen o sabah, ne olup bittiğine dair hesap vermek zorunda kalmıştı Çar'a!

Gözlerim kızın, üzerindeki elbisesi sıkı sıkıya düğmelenmiş, ince bedenine kaydı ve kız bakışlarım yüzünden iyice kızardı: "Umarım zatıâlileri beni yeniden

onurlandırdıklarında Rus İmparatorluğu'na bir varis vermiş olurum..." diye ekledi yalnızca benim duyabileceğim bir sesle. Teselli etmek

için elini okşadım başımı sallayarak. Teni sıcak ama kuruydu. Küçük taht odasında çevreme bir göz attım. Dört bir yanda insanlar öbekler halinde konuşmaya dalmış görünüyorlardı. Gene de bizi izlediklerini çok iyi biliyordum ve gofdamd\z-rımdan biri olan Marie Hamilton'a, yanıma gelmesi için işaret ettim. Marie, onlarca yıl önce Moskova'nın Nemezkaya Sloboda'sma yerleşmiş olan İskoç asılı bir aileden

geliyordu.

"Sevgili Sofie Charlotte, bu Marie Hamilton; sadık bir nedimemdir. Onu senin emrine vereceğim. Marie, bir Çare-viç eşi olarak hakkın olan kendi saray maiyetini oluşturmanda sana yardımcı olabilir."

Sofie Charlotte minnetle elimi öperken Marie Hamilton da reverans yaptı. Adının baş harflerini taşıyan elmas broşu, küçük taht salonunun renkli

camlarından içeri süzülen yatık güneş ışınlarının altında çakmak çakmak parladı. Yeniden

doğrulduğunda iri kahverengi gözleri bir şeyler sorarcasına benimkilerle buluştu. Nasıl ki, birçok gece Çar'ın emirlerini yerine getiriyorsa, benim emirlerimi de hiç itiraz etmeden yerine getireceğini biliyordum. Başımı salladım hızla. Çare-viç'in evinde ve yatağında olup bitenlerden en ayrıntılı biçimde haberdar edilmek istiyordum.

Menşikov hâlâ pencere pervazına dayanmış dalgın bir halde dışarıya, geniş mey dana bakıyordu. İç çektim ve tam onu yatıştıracak bir iki söz edecektim ki, vücudu tıpkı kuru bir dala düşen yıldırım gibi sarsıldı. Cama iyice yaklaşıp nefeslerimizle buğulanan yüzeyi eliyle silerek temizledi. "Kate-rina Alekseyevna!" diyerek beni yanına çekti. "Şuraya bak!"

Hemen yanma seğirttim, ikinci bir cam daha temizledim. Kışlık sarayın dış

avlusunun giriş kapısından nalları kıvılcımlar saçan atlılar giriyordu. Şapkalarını yüzlerine iyice eğ-

miş, paltolarının kürk yakalarını yukarıya kaldırmışlar^ Kim olduklarını anlamak imkansızdı. İyice görebilmek için camı bir kez daha siliyordum ki meydana Muhafız Kıtası askerlerinden oluşan ikinci bir grup daha girdi dörtnala. Sabahın miskin karanlığında bile koyu yeşil üniformalarını, sırmalı apolet ve düğmelerini

seçebiliyordum. At nalı tıkırtıları sarayın duvarlarına çarpıp yüzlerce kez

kulaklarımda yankılanıyordu. İçimdeki çocuksu dürtüyü bastırıp ellerimle kulaklarımı kapamaya engel oldum.

"Aleksander Daniloviç, bunlar da kim?" dedim ürkerek ve ona sokuldum. Onun da beti benzi atmıştı; çeneleri birbirine vuruyordu. "Aralarında bir çocuk göremedim. Petro Alekseyeviç aralarında değil" dedi yalnızca.

"Çar ilan edilmesi için onların arasında mı olmalı?" diye sordum sessizce.

Menşikov'un yanıtı biraz gecikti. "Hayır" diyebildi sonunda. "Onlar için önemli olan bizi yakalamak."

Elimi avcunun içine koydum; o da teselli edercesine sıcak parmaklarıyla elimi sıkıca sardı. "Peki ne yapacağız?" diye fısıldadım. "Bize ne olacak? Sibirya'ya mı

sürüleceğiz?"

Menşikov başını salladı. "Sibirya mı? Hayır, onların gözünde orada bile özgür sayılırız!" Merhamet ederlerse, manastıra! Olmadı, zindan ve ölüm..."

Adamlar atlarından indiler. At uşakları kendilerine doğru koşuyorlardı. Terli atların dizginlerini devraldılar. Şimdi de Muhafız Kıtası askerleri sarayın giriş kapısına gelmişlerdi. Sanki içlerinden kimileri başlarını kaldırıp Petro'nun ölüsünün durduğu odanın penceresine bakıyor gibi geldi bana. Soğuk bir rüzgâr esti ve kapıda dalgalanan çift kartallı bayrağın kıpkırmızı kumaşına asıldı. Bayrak hâlâ direğin gönderinde dalgalanıyordu. Herkesin görebileceği gibi, Çar hâlâ yaşıyordu.

Rüzgâr yalan ve umutlarımızla oynuyordu.

Sabahın kurşuni, puslu havasında gruptan bir adam ayrı-jjp kendisini izlemeleri için diğerlerine işaret verdi. Ama bu, prens Dolgoruki değil miydi? Gözlerimi yumdum, bedenim-deki bütün kan beynime hücum etti. Aynı anda kalbim kulaklarımı sağır edercesine çarpmaya başladı. Bu, karar anı mıydı acaba? Menşikov ve ben sessizce dönüp içinde sadece gecenin soğuk külleri duran şöminenin önündeki

sandalyelerimize oturduk.

"Üzgünüm" diyebildim yalnızca.

Menşikov elini kaldırdı. "Boş ver. Sen elinden geleni yaptın. Artık Tanrı'nın dindeyiz. Bizim adımıza o karar verecek. Biz bir şey yapamayız; dua etmekten başka." Tam bu sırada kapının yumruklandığını duyduk. Bir daha ve arkasından bir daha. Kulaklarımda silah sesleri gibi yankılandı. Sert bir ses: "Açın, Çar namına!" diye bağırdı.

Elizabet uyanıp gözlerini ovuşturdu, bakışları benden Menşikov'a kaydı

sorgularcasına: "Ne oldu?" diye sordu ardından. "Kim bu?"

Sorusu yanıtsız kaldı. Menşikov ayağa kalktı, ceketini silkip yakasına çekidüzen verdi, saçlarını düzeltti. Sonra da sırıtarak: "Her ne kadar düşmüş biri olsam da düşmüş biri gibi görünmek istemiyorum, tutuklandığımda bile!" dedi.

Hızlı adımlarla kapıya doğru gitti ve kapıyı açmak için anahtarı çevirdi.

YEDİNCİ BÖLÜM

leksey'den benim elime ulaşan son mektup Königsberg'den gönderilmişti. Prens'in, yolculuğunu ve halası Maria Alekseyevna'yla Karlsbad'daki buluşmasını büyük bir saygıyla aktardığı satırlarını bana Petro okumuştu. Suratını ekşiterek, zarfı evirip çevirdikten sonra ışığa tuttu. Sonra da başını sallayıp, sessizce: "Köpek. Beni kukla gibi oynattı. Herkesin gözü önünde! Bu mektup eğer gerçekten de iki hafta önce Königsberg'den yollanmış olsaydı, şimdi çoktan kim olurdu burada biliyor musun?" dedi. Sesi giderek yükselmişti. "Çareviç!" diyerek kendi sorusunu kendi yanıtladı. "Birileri bu mektubu onun adına göndermiş. Ama kim? Peki Aleksey nerede şimdi?" diye sordu.

Kâğıdı kibarca parmaklarının arasından çekip aldım. Yeniden başını salladı. "Oğlum kaçmış! Beni Avrupa'nın maskarası yaptı. Görün işte, Çar öyle zalim ki, kendi oğlu bile hayatından endişe ediyor! Tavşanlar gibi kaçıyor o yüzden! Nasıl da gülecekler şimdi Paris, Londra ve Madrid'de! Kahkahaları buraya, Mecklenburg'a kadar geliyor!" dedi acı bir sesle. Onu yatıştırmak için ne söyleyeceğimi bilmiyordum; sessizce saçlarını okşadım.

Bakışları beni sıyırıp boşluğa yöneldi; dudaklarını ısırı-yordu. Sonra konuşmaya başladı: "Katerinuşka, kimse bir şey

duymamalı! Bu çok gizli kalmalı! Rezillik!" Başımı salladım yalnızca ve elinden tuttum.

"Nerede olabilir? Onun gibi bir kalleşi kim barındırmak ister ki?" diye sordu yeniden. Her ne kadar soruyu kendi kendine sorduysa da, "Bilmiyorum, Çar'ım" diye yanıtladım. Yüzüne bakarak tahmin et-nieye çalıştım. "Arkadaşlarına belki; ya da akrabalarına?"

"Arkadaş mı? Rusya'da Prens'in çevresindekilerin hepsi birer dalkavuk. Aklı başında olan hiç kimse böylesine aşağılık bir yaratığı arkadaşlığa kabul etmez. Akraba mı? Meck-lenburg'daki Yekaterina'dan başka burada, Avrupa'da akrabamız yok." Yeniden düşünmeye başladı ve birden başını kaldırdı.

"Ne oldu, batyuşka?" diye sorup ellerine sarıldım.

"Nerede olabileceği konusunda bir fikrim var... Ama bu öyle korkunç ki, düşünmek bile istemiyorum bunu! Akraba mı, diyorsun matka? Akraba mı?" Yüzünü sağlıksız, lekeli bir kızıllık kapladı. Karmaşık ve savruk düşüncelerini izlemekte güçlük çekiyordum. Petro ise ayağa fırlayarak kabul odamın kapısını hızla açtı. Kapının arkasına yaslanmış olan hizmetkâr dengesini bulup Çar'm karşısında hazır ola geçmeye çalışıyordu. Petro, adamın omzuna bir yumruk indirerek ona bağırdı: "Hadi be adam, o salak kafanın omuzlarının üstünde kalmasını istiyorsan kımılda biraz! Bana Andreye-viç Tolstoy ve Rumyanzev'i çağır! Kalem, kâğıt ve mürekkep getir! Hemen, şimdi!"

Adam tökezleyerek uzaklaşırken, Petro yeniden bana döndü. Yüzünde korkunç bir kararlılık vardı. Kımıldamaya cesaret edemedim. Odamda yarım yamalak, anlaşılmaz mırıldanmalarla volta atmaya başladı. Arada bir ellerini havaya kaldırıp zarif dolaplarımı tekmeliyordu. Sonra yeniden uğursuz bir sessizliğe gömüldü.

"Tolstoy ve Rumyanzev'i neden çağırttın?" diye sordum cesaretimi toplayarak. Bana baktı. "O ip kaçkınlarını niye mi çağırttım? Çünkü o ikisi ülkenin en iyi iz süren av köpekleri, Katerinuşka." Alaylı bir kahkaha attı. "Hiçbir av ellerinden sağ kurtulamadı bugüne kadar!"

Sözleri içimi ürpertti. O ise sırtını bana dönerek, kapı vu-ruluncaya dek, sessizce pencereden dışarıyı seyretti. Petro kapıyı açmak için kendisi gitti. Pyotr Andreyeviç Tolstoy'un o bildik geniş gövdesini gördüm önce, Rumyanzev onun hemen

arkasındaydı.

"Tolstoy, atını hazırlat. Benim için bir kaçağın izini süreceksin. Yanında götürmen için bir mektup yazdıracağım."

Tolstoy'un güldüğünü duydum: "Çar'ım, ne yöne doğru kaçtı bu yaban?"

"Viyana'ya, Tolstoy, Viyana'ya" diye yanıt verdi Petro tereddütsüz ve ikisi de içeriye girince kapıyı çekip kapattı. Tolstoy'un yüzüne ürkek bir kavrayışın yayılır gibi olduğunu ama hemen ardından yerini korkunç bir kararlılığın aldığını gördüm. Yatak odamda yalnızdım. Yağmurun ilk iri damlaları camlara vuruyor, mumların alevi titreşerek yanıyordu. Mecklenburg'a güz gelmişti. Dışarıya, yayaların

yağmurdan kaçışıp sığınacak yer aradıkları şatonun bahçesine baktım. Kopan fırtına ağaçları yatırıyordu. Bir şimşek çaktı gökyüzünde ve şehrin çatıları tıpkı gündüz gibi aydınlandı. Viyana'ya, demişti Petro.

Petro, bildim bileli avlanmaktan nefret ederdi. Köpek sürüleri de beslemezdi. Silahları ise yalnızca savaşta kullanırdı. Av etini sadece tabağında görmek isterdi. Oysa şimdi adamlarını, azim ve kararlılıkla, oğlunun, Çareviç'in peşine, ava gönderiyordu.

Tolstoy ve Rumyanzev onun izini zorlanmadan buldular. Çareviç, Oder kıyısındaki Frankfurt'ta, Üsteğmen Koha-novski adıyla konaklamıştı; karısı ve hizmetçisiyle birlikte. Rumyanzev'in Mecklenburg'a gönderdiği mektuba göre, Ça-reviç Nysa'dan Afrosinya'ya kahverengi kadifeden erkek elbiseleri satın almıştı. Tolstoy'un öğrendiğine göre, Prag'da kendisini Kremetsky adında Polonyalı bir tüccar olarak tanıtmış. Sonra, Petro'nun Viyana'daki elçisi Kont Veselovs-ki'den öğrendik ki, Aleksey gerçekten de Viyana'daymış. Petro yazı masasının üzerine Avrupa ülkelerini gösteren bir harita açmış küçük iğnelerle Çareviç'in dolaştığı yerleri işaretliyordu. Çar, tütünden sararmış parmağını Avusturya'nın başkentini gösteren noktaya koyarak bastırdı.

"Viyana!" dedi gururlu bir edayla. "Biliyordum! Ne dangalak birini peydahlamışım ben! Tam bir yüzkarası!"

"Tolstoy ne kadar çabuk buldu onu böyle!" dedim şaşkınlıkla. Petro güldü. "Çok basit. Aleksey her akşam öyle fitil gibi içiyor ki, ödediği yüklü hesaplardan olduğu kadar meymenetsiz davranışlarından da hatırlar herkes onu! Gece yarısı kör bir adam bile izini sürebilir bu soysuzun; burnu koku alsın yeter!"

Viyana! Aleksey'in orada yüzünü göstermeye nasıl cüret edebildiğine şaşırmıştım. Anlaşılan, umduğumdan daha da ümitsiz bir durumdaydı. Zavallı Sofie Charlotte'nin kardeşlerinden biri olan İmparatoriçe'nin merhametini mi umuyordu? Tabii ki; belki de küçük kız kardeşinin St. Peters-burg'da nelere katlanmış olduğundan haberi bile yoktu kadının. Kız kardeşimi ölesiye döven bir adamı ben kendi yurdumda asla barındırmazdım.

Ama Livonya'nm isba'sı Viyana Sarayı değildi.

Petro, Veselovski'nin mektubundaki Veliaht Prens'in gece Viyana'ya varışını bildiren satırları bana da okudu. "Şan-

sölye Schönborn uykusundan gece yarısı uyandırılmış. Çare-viç at sırtında saraya gelip Şansölye'nin huzuruna çıkmak istemiş. Şansölye'nin önünde diz çöküp kendisi ve beraberindekiler için sığınma istemiş." Burada Petro okumayı kesti öfkesi yatışana ve yeniden okumaya başlayıncaya kadar ona sıkıca sarıldım. Rusya'nın Veliaht Prensi gidip yabancı bir Şansölye'nin önünde diz çökmüştü! Yeniden okumaya başladığında, Petro'nun elleri öfkeden hâlâ titriyordu: "Aleksey Petroviç Romanov'un, İmparator'dan taht üzerindeki ve çocuklarına ait hakların korunması için ricada bulunduğu, söyleniyor. Ama bildiğim kadarıyla, VI. Kari karar vermek konusunda aceleci davranmıyor. Kalbi Rusya'yla barıştan yana ve Çar'ımın

kavgalarına karışmak istemiyor. Öte yandan, Viyana, elinde tuttuğu Silezya ve Bohemya'ya yapılabilecek bir Rus saldırısından çekiniyor. Prens Aleksey ve beraberindekiler, şehrin yakınlarında bir yerlerde Viyana'nın kararını bekliyorlar..." "Viyana'nın kararı!" diyerek burnundan soludu Petro. Gözleri yuvalarında fırıldak gibi dönüyordu; avcunda tuttuğu kamçısını öyle güçlü sıkmıştı ki, elinin kemikleri bembeyaz ortaya çıkmıştı. "Karar, St. Petersburg'da verilecek, oğlum! Sen görürsün!" diye haykırarak kamçısını sandalyelerden birinin üzerine öyle şiddetle indirdi ki, arkalığın oyması koptu.

Kış gelmişti ve Petro beklemekteydi. Tek arzum, karnım-daki çocuğun, babasının üvey ağabeysine yaşattığı bütün o acılardan etkilenmemesiydi. Petro, Viyana'daki İmparator'a kendisinin de Batılı bir imparatorluğun dikkate değer bir hükümdarı olduğunu ispat etmek istiyordu ve benim yanımda, Viyana'ya yeni yıl için en iyi dileklerini gönderdi. Maka-rov'un kalıplaşmış sözlerinin altına yalnızca bir dipnot olarak şunları eklemişti: "Sizden ricamız, eğer oğlumuz sizin

topraklarınızda bulunuyorsa, güvenlik eşliğinde onu bize p-öndermenizdir. Onu şefkatli bir baba olarak kendi ellerim-\t cezalandırıp doğru yola sevk edeceğim. Sizleri seven kuzeniniz, Petro."

Ama İmparator'dan Petro'ya gelen küstah yanıt beni bile şaşırtmıştı. Yeni yıl kabulünde imparator Kari, Kont Vese-lovski'yi gördüğünde, gözlerinin içine bakarak şunları söylemiş: "Bildiğimiz kadarıyla, Rus Çareviçi bizim topraklarımıza asla gelmedi."

Bu yanıtı Mecklenburg'a aktarmaktan başka bir şey gelmemişti Kont Veselovski'nin elinden. Petro iki kese altın gönderdi kendisine. Altının parlaklığı, İmparator'un Viya- na'smda kimi dilleri çözmüştü. Çareviç büyük bir gizlilikle Tirol Bölgesi'ne

gönderilmişti. Rumyanzev'in, Ehrenberg Kalesi'ndeki üç tutsaktan haberdar olması fazla uzun sürmemişti. Kalenin, Tirol Dağları'nda olduğunu ve bir kartal yuvasını andırdığını bildiriyordu. Anlaşılan ele geçirilmesi zordu. Birkaç gün sonra,

Rumyanzev'in, Veliaht Prens'i kaçırma planlan yaptığı sırada, Veliaht Prens, Afrosinya ve Avusturya Elçisi Kühl'le birlikte kaleden gizlice kaçtı.

Kimse bir şey görmemişti. Kimse bir şey duymamıştı. Kimse bir şey söylemek istemiyordu.

Rumyanzev yeniden atma atladı. Veliaht Prens kuzeye, babasının bulunduğu yöne doğru gitmiş olamazdı. O halde atını güneye, İtalya'ya sürecekti. Bitkinlikten canı çıksa da, Aleksey'i izini sürmekten vazgeçmeyecekti.

Mecklenburg'un rutubetli, soğuk havası kemiklerime işlemişti. Her hareket acı veriyordu; her tarafım şiştiği için daha da şişman görünüyordum. St. Petersburg'un o gizem dolu, kuru havasını nasıl da özlemiştim. İnsanı o berrak soğuklu-ğuyla tutsak eden o Baltık havası neredeydi? Şimdi Baltıkyöresinin ormanlarında ve bataklıklarında açlıktan kurtlar

uluyordu geceleri. Köylüler lahana yemeği, tuzlu kaşa yiyor ve acı kvas içiyor olmalıydılar. Kışın, hayatta kalmaya çalışmak dışında bir şey yaptıkları yoktu. Kanları, benimle aynı kandandı ve kışın topaklanıp sert, ağdalı bir kütleye

dönüşüyordu. Kışlarımızın ayıları gibiydik biz de. Ya St. Petersburg benim şehrim! Yılın bu zamanında ne de güzel olurdu! Gözlerimi yumarak şehrimin Nevski manzarasını zihnimde canlandırmaya çalıştım. Burnuma masmavi havadaki karın kokusu geliyordu; Neva Nehri üzerindeki buzun kalınlığım hissediyordum. Sarayın ve evlerin rengârenk duvarlarına vuran kısa süreli ışığın yansımaları geliyordu gözümün önüne. Nevski'de ve Neva'nm buzu üzerinde, kürklerine sarınmış, kısa günün ışıkları altında alışverişlerini yapmak için koşuşturanları seçebiliyordum. Bir sihir gibi, kendini sakınarak şehre çöken karanlığın içinde kayboldu bakışlarım. Kestane satıcılarının bağrışları, kabak'la-vın giriş kapılarındaki çanlar, karın gerçek değilmiş gibi parlayan ışığında atılan adımların gıcırtıları ve kızakların, sessiz tıslamalarla karın üzerinde bıraktığı izler; her biri, gizem dolu örtülerinin ardında, kendi küçük dünyalarını oluşturmaktaydılar.

Bana gelince; çocuğumu yabancı diyarlarda doğuracaktım. Bu düşünce, beni o sıralar Aleksey'le ilgili sorulardan daha fazla meşgul ediyordu doğrusu. Aynada yorgun, soluk bir yüz ve çadır benzeri elbiselere bürünmüş ağır, şişkin bir beden görüyordum. Benim yaşımdaki kadınlar çoktandır saygın bir babuşki olarak, günlerini huzur içinde, aileleriyle bir arada geçiriyorlardı. Bense hâlâ Petro'yla seferlere çıkıyor, birlikte sabahlara kadar eğlenip acılar içinde kıvranarak, kimi zaman, hatta çoğu kez, bir iki saat yaşayabilen yem hayatlar doğuruyordum. Yorulmuştum.

Ocak ayının rutubetli bir öğleden sonrasında, Wesel'de bir handa, bir erkek çocuğu dünyaya getirdim. Amster-

danı'da bulunan Petro'nun yanına gitmek için bekliyordum burada. Kolay bir doğum oldu. İki saat bile sürmeyen sancılardan sonra, bebek ot yatağımın çarşafı üzerinde debelenerek yatıyordu. Ebe tarafından sıcak su ve yumuşak bir bezle yıkanırken zevkten bağrıyordu. Küçük Prens alelacele bulunup getirilen bir hizmetçi kızın memelerini var gücüyle emiyordu. Çocuğu, Paul Petroviç Romanov adıyla vaftiz ettirdim. Bir ulak hiç vakit kaybetmeden Wesel'den Hollanda'ya doğru yola çıktı. Çar sağlıklı yeni bir askerin doğumundan duyduğu büyük gururla yanıt gönderdi. Bir yandan da, mutlu haberi duyurmak için Londra, Paris ve Madrid'e mektuplar yollamıştı. Mektuplar henüz gidecekleri adreslere ulaşamadan, Paul, insanların, eşyaların, ıslak pelerinlerin, kalın elbiselerin, soğuk hava cereyanının ve çinili sobadan yayılan aşırı sıcağın kargaşasında ölüp gitti. Küçük oğlumun narin yüz hatları, tabutunun kapağı çivilendikten sonra bile, uzun süre aklımdan çıkmadı. Çar üç ay sonra Fransa'dan döndü. Paris'i ziyaret edip Spa'da şifalı sularından içmişti. Geçirdiği eğlenceli günlerini ve anılarını benimle paylaştı. Sen Nehri'nin kulağına fısıldadığı sırları ve Parisli metreslerin öykülerini. Ağzına bir tavuk kanadıyla birlikte kızarmış patates tıkıştırırken: "O ikiyüzlü yaşlı karı Maintenon'u bile gördüm! Büyük Lui'nin, ölmeden önce, onunla evlendiğine dair bir sürü işaret var! Korkacak daha nesi olsun ki? Kadın parmağında oynatıyordu adamı zaten!"

"Seni kabul etti mi? Nasıl görünüyordu? Kraliçe gibi mi?" diye sordum merakla ve ağdalı, tatlı Ren şarabımdan bir yudum aldım. Kral'ın çocuklarının öğretmenliğinden Versay Kraliyet Sarayı'nın hakimi konumuna kadar yükselen dul Scarron'un öyküsü büyülemişti beni. Petro, bir kupa dolusu Hollanda birasını bir dikişte içip ağzını koluyla sildi. Geğir-

di, sakinin gelmesi için ellerini şaklattı, sonra da gülerek: "Hayır, hasta olduğunu öne sürdü, kocakarı. Ben de kapısındaki kadınları kenara kışkışlayıp, habersizce dairesine girdim. Gerçekten de yatağında yatıyordu! Ama hasta falan değildi" dedi. inanmayan gözlerle ona bakınca konuşmasını sürdürürdü: "Gerçekten, inan bana; şeytan, kendinin gitmediği yere yaşlı bir karı yolluyor! Kadın beni görünce, sanki şişe geçiri-liyormuş gibi cıyakladı. Bütün her tarafı pörsük ve sarkıktı; iyy." Tiksintiyle ürperdi ve kalçama sıkıca bir çimdik attı. "Oysa Katerinuşkam bıldırcın gibi! Ne

ararsam var! Kemikleri de taş gibi... Ama Küçük Lui tatlı bir çocuk. Yüzündeki pudra ve krem biraz fazla; ama günün birinde adam olduğunda bizim Elizabet için biçilmiş kaftan. Fransa Kraliçesi! Bizim kızımız! Ne dersin?"

Yanıtlamama fırsat vermeden keyifle bir kez daha geği-rip ekledi: "Biliyor musun, yakında evimize döneceğimiz için seviniyorum. Sana söz veriyorum, Berlin'de fazla oyalanmayacağız. Sonra ver elini St. Petersburg! Petro Petroviç yürümeye

başlamıştır artık!" Birden ayağa fırladı ve içenlere doğru bağırdı: "Doldurun bardaklarınızı! Çareviç'in şerefine, Petro Petroviç'in şerefine!"

Elçilerin kaçamak bakışlarla birbirlerine baktıklarını gördüm. Veliaht Prens

Aleksey'in, sürekli ensesinde hissettiği ölüm korkusuyla bir yerlerde kaçak olarak yaşadığından hepsi haberdardı. Yine de, bardaklarını kaldırıp, yürümeye yeni başlamış bir çocuğun şerefine içtiler. Gururla güldüm. Petro ise, halinden memnun bir halde gruba baktı ve paslı bir pipo teliyle tırnaklarını temizlemeye başladı. Saki, Petro'nun boşalan bardağını yeniden doldurdu; o da bir dikişte boşalttı.

Aleksey, babasının peşine taktığı azılı köpekleri biliyor muydu acaba? Tolstoy'un alnındaki acımsı terin tadını alabi-

liyor muydu? Rumyanzev'in ata binmekten pelteleşen, kan oturmuş bacaklarındaki ağrıyı hissediyor muydu? Bu iki adamın uykusuzluktan ve hırstan zonklayan beyinlerinde üreyen nefret dolu düşünceler Aleksey'in rüyalarına girmiyor muydu? Aleksey, Napoli yakınlarındaki Aziz Elmo Kale-si'nin burçlarında otururken, Güney'in

o hafif esintisi bu iki adamın azim ve nefretini bir veba soluğu gibi önüne katıp kendisine taşımıyor mudur?

Aziz Elmo... İmparator, Aleksey'i portakal ağaçlarının gölgelediği ve Napoli

Körfezi'ne bakan kalenin kalın duvarları arkasına göndermişti. Afrosinya, Tolstoy'un söylendiğine göre, Çareviç'in çocuğuna hamileydi. Prens'in kendisi ise,

Rumyanzev'in topladığı söylentilere göre, babasının korkusundan aklını kaçırmak üzereydi.

"Onu bulmuş! Onu bulmuş!" Petro'nun yüzü heyecandan bembeyaz olmuş,

yumrukları zafer coşkusuyla sıkılmıştı. "İmparator, onun o lanet olası Aziz Elmo'da güvenlikte olduğunu sanıyor! Oysa Çareviç orada kapanda oturuyor! Pis bir fare gibi!"

Başını kaldırdı, gözleri parlıyordu. "Bir mektup! Viya-na'ya hemen bir mektup göndermeliyim. İmparator tahtında oturan hırdavatçı bozuntusu beni aptal yerine koymak istiyordu anlaşılan. Ona gününü göstereyim de görsün! Pöh! Zaten hep İtalya'ya gitmek istemişimdir! Gerekirse, kırk bin askeri de peşime takarım! Belki o zaman konuşur Kari!" Kapıyı hızla açtı ve koridorda, yaz sıcağından ötürü kapısı açık olan karşıdaki çalışma odasına doğru seslendi: "Makarov!"

Katibin irkildiğini gördüm. Bu sırada, Kuzey Savaşı'nm seyriyle ilgili son bilgileri gözden geçiriyor ve bunları haftalara ve aylara göre tasnif etmeye çalışıyordu. "Makarov! Kaldır o tembel kıçını, yoksa kazığı boylarsın, ona göre!" diye bağırdı Petro bir kez daha. Sesinde, son cümlesini katlanılır

kılabilecek o alaycı imayı aradım. Eteklerimi topladım ve ayağa kalkmak istedim. "Hayır dur" diye emretti Petro. İtaat ederek yeniden koltuğa çöktüm. Makarov bir elinde boş bir rulo kâğıt, diğerinde kalem ve

mürekkeple usulca odaya girdi. Petro sabırsız bir el hareketiyle yazı masasını gösterdi. Makarov hiçbir şey demeden yazma pozisyonunu aldı ve dikkatle Efendisi'ne baktı. Şakaklarını kaplayan buz grisi saçları ve koyu renkli gözlerinin altındaki yaşlanma keselerini yeni fark ediyordum. Çar'ın o korkunç gücüne sahip olmadan, onunla birlikte yaşamak pek de katlanılır bir şey değildi.

Petro bir süre kafasını toparlamaya çalıştı: "Viyana'daki kuzenim, eminim ki sizler, Rusya'yı benim bilgim dışında terk eden sevgili oğlumun topraklarınızda olduğunu öğrendiğimde duyduğum ıstırabı tahmin ediyorsunuzdur. Majes-teleri'nden makul bir açıklama bekliyoruz. Bu nedenle sizlere, sadık Pyotr Andreyeviç Tolstoy'u ve beraberinde Albay Rumyanzev'i gönderiyorum. Her ikisi de, Çareviç'in bulunduğu yerden haberdarlar ve onunla her tür karşılaşmayı takdir edeceklerdir. Kuzenim, siz de biliyorsunuz ki, Tanrı'nın ve Doğa'nm yasaları gereği, bu konuda göstereceğiniz muhalefete ne ben ne de Rusya göz yumabilir. Ne yapacağımız sizin vereceğiniz karara bağlıdır. Görüşmek dileğiyle, Majeste-leri'ni seven kuzeniniz Petro."

Küçük bir ara verdi ve düşünmeye devam etti. Pencerenin renkli camlarından içeriye içinde toz zerreciklerinin oynaştığı parlak ve tatlı bir ışık süzülüyordu. Makarov'un kâğıdın üzerinde gezindirdiği kalemin çıkardığı cızırtıdan başka bir ses

duyulmuyordu. Sonunda durdu ve kendinden emin olmak için tekrarladı:

"Majesteleri'ni seven kuzeniniz Petro."

Makarov bir parça mühür mumunu yanmakta olan muma tutmadan önce, mektubun üzerine biraz rıh serpiştirdi.

Bu işi yaparken Petro da onu izliyordu. "Evet, güzel oldu. Viyana'daki o itin dölü anlayacaktır..." diye mırıldandı.

"Kim, kim?" diye sordum şaşkınlıktan; çünkü düşüncelere dalıp gitmiştim.

Petro şaşkın bir ifadeyle bana baktı: "Tabii ki, İmparator."

Gerçekten de anlamıştı Viyana'daki İmparator. Alek-sey'in iyiliği ile Silezya ve Bohemya'daki topraklarına yapılabilecek bir Rus saldırısını ölçüp biçti. Kararı vermekte pek zorlanmadı. Viyana'ya varışlarından birkaç gün sonra Tolstoy ve Rumyanzev bir kez daha ama bu kez İmparatorluk bayrağı altında, Güney'e doğru yola çıktılar. İmparator'un, Aleksey'i avcılarıyla yapacağı görüşmeye hazırlaması için Napoli'nin Kral Naibi Kont Daun'dan ricada bulunduğunu biliyorlardı. Görevleri hiç de kolay değildi. İmparator, Çare-viç'e merhamet göstermeleri için kendilerinden defalarca ricada bulunmuştu. Adamları tehlikeli bulduğu ve onlardan her türlü kötülüğün gelebileceğini düşündüğü açıktı. İki adamın mektuplarından, Napoli'ye yaptıkları seyahatin karların eridiği bir dönemde Rusya içinde yapılan her seferden daha zorlu olduğu anlaşılıyordu. Napoli'de Tolstoy ve Rumyanzev'i korku dolu bir yürek ve cesur bir yüzle karşılayan Çareviç için, cennet, kapılarını açmış gözyaşı döküyordu.

İki adamın dillerinde bal, yüreklerinde hıyanet vardı.

Elbette Çar oğlunu seviyor ve bağışlıyordu. Elbette Çareviç St. Petersburg'a refakatçisiz, serbestçe dönebilmeyi umut edebilirdi. Elbette Çareviç Rusya'ya gelir gelmez sevgilisiyle evlenebilecekti. Elbette onunla huzur ve barış içinde dilediği yerde yaşamını sürdürebilecekti.

Tolstoy, Petro'ya şunları yazıyordu: "Veliaht Prens'in bu kızı gerçekten böylesine sevip sayması şaşılacak bir şey."

Bize gelince, Berlin'e, ağustos ayının sıcak bir gününde vardık. Şehri çevreleyen topraklar kızgın güneşe rağmen

yemyeşil ve bereketliydi. Taze çayırlar ve sık ağaçlı serin, gölgelik ormanlar arasında yüzlerce göl parıldıyordu. Köyler tertemiz ve düzenliydi; yollara kanallar ve akarsular eşlik ediyordu. Rusya'da böylesine bir gönenç bile insanları

ayaklandırmaya yeterdi. Bu kadar fazla düzen ve tertip bana yabancıydı! Petro atını faytonumun yanında ufak adımlarla sürüyordu; beni güneşten

koruyan perdeyi kaldırarak: "Prusya'yı beğendin mi, Çariçe? Her yer çok temiz, değil mi?" diye sordu gülerek ve bir öpücük yolladı. Başımı faytonun penceresinden çıkarıp önümüzde ip gibi uzanan yolu süzdüm. Diğer yollarla birlikte bir yıldızın kollarından birini oluşturacak şekilde şehre bağlanıyordu. Petro bunu, gece konakladığımız yerde, ateş ışığının aydınlattığı bir harita üzerinde göstermişti. Gülerek başımı salladım: "Bu kadar düzen sanırım beni çılgına çevirirdi!"

Çiftçiler ekin toplama sırasında durup bizim geçişimizi seyrediyorlardı. Arkama dönüp baktım; gözlerimin önündeki hayret verici manzara karşısında güleceğim geldi: Beş yüzden fazla araba ve fayton toz bulutları arasında, gürültü ve koku yayarak, dar, masum köy yollarından Berlin'e doğru yol alıyordu. Yük arabalarını çeken öküzler arabacıların kamçıları altında böğürüyorlardı. Yola döşenmiş biriketler, hayvanların toynakları altında ufalanıyordu. Atlar ikindi sıcağında huzursuzca şahlanıyorlar, köylerdeki küçük oğlanlarla kızlar kafileyle birlikte yürüyerek meraklı gözlerle bakıyorlardı. Bu arada en fazla ilgiyi, atlarının üzerine dimdik oturmuş adamlardan oluşan bir grup çekiyordu. Boyları o kadar uzundu ki, ayaklarını kısa kayışlı üzengilere koymakta zorlanıyorlardı. Bu adamlar Petro'nun Berlin'e

hediyesiydi. Çar, Rusya'nın her yerini aratmıştı bu adamları toplamak için; çünkü Prusya Krah uzun boylu askerlerden hoşlanıyordu.

Konvoyumuzun gerisinde kalan topraklar adeta bir çekirge sürüsünün saldırısına uğramış gibi görünüyordu. Buralarda yaşayan insanlara geride kışı geçirebilecekleri kadar bir şeyler kaldığını pek sanmıyorum.

Petro oraya varmadan bir önceki akşam bana ev sahibimiz Kral Friedrich Wilhelm ve ailesi hakkında kısa bilgiler vermişti. Yolculuğumuzun son gecesini geçirdiğimiz av

köşkünün önünde, yakılan kamp ateşinin ışığında: "Aslında bir kral değil o, anlıyor musun? Zaten büyükbabası da unvanı kendi kendisine yeni vermiş; ama bırakalım bunları. Nihayetinde benim dedem de ailemizdeki ilk Çar'mış!" dedi. Petro küçük odalardan birine yerleşmektense sıcak geceyi ateşin yanında geçirmeyi tercih etti. "En azından Katolik dinine geçen Saksonya'daki şişman August gibi kalleş bir tutum ta-kınmamıştı Berlin. Hayır, Büyük Elektör Prens, Prusya'sının Lüteryan olmasını ve dünyaya açık olmasını istiyordu..." Alevlere dalıp gitti, bir şeyler düşünüyordu. "Söylendiğine göre, şimdiki Kral eli sıkı ve mütevazı birisiymiş, üstelik iyi bir adammış! Sarayı da maiyeti de çok küçük, diye yazmışlardı bana; topu topu iki mabeyinci! Tam bana göre!" Bir an için bize refakat eden o korkunç insan sayısını aklıma getirdim. Rusya'da bol olan bir şey varsa, o da insandı. Umarım Berlin buna hazırlıklıydı! Petro konuşmasına devam etti. "Ama yaşlı tilki o zamanlar ne yaptığının f arkmdaymış. Kafası çalışan tüm Lüteryanlar, Büyük Lui'nin Nantes Ferma-nı'ndan sonra, Prusya'ya, ona sığındılar. Yani Berlin'de yalnızca Pfalz, Franken, Thüringen ve Avusturya'dan kaçan mülteciler toplanmamış, Fransa'dan da bir sürü Hugnot gelmiş! Bunlar Prusya'ya olağanüstü zenginlik katmışlar! Hal böyle olunca, Berlin'in eşi benzeri olmayan bir şehir olması şaşırtıcı değil tabii!" dedi saygıyla karışık ekşi bir yüz ifadesiyle.

Berlin'e girerken, yıllar önce St. Petersburg'da Neva Rıhtımı'nda karşıladığım o soluk benizli, yakışıklı adam Andreas Schlüter geldi aklıma. Berlin'de Kral için dur durak bilmeden yapılar dikmişti, ta ki onun gazabına uğrayana kadar. Boyu bulutlara değecek denli yüksek olması istenen bir kulenin temel hesapları yanlış yapılmıştı. Schlüter kim bilir daha neler yaratacaktı! Bir zamanların kirli, kokuşmuş köyü Berlin'den, bir kelebeğin kozasından çıkması gibi, güzel, yeni bir şehir çıkmıştı. Bulvarların iki yanındaki sık yapraklı ağaçlar koyu gölgelerini salmışlardı; bu caddelerdeki yayalar ise kahvehanelere ya da önlerinde seyyar satıcılarla

hokkabazların bulunduğu dükkânlara girip çıkarak keyiflerince vakit geçiriyorlardı. Spree Nehri'ne doğru uzayıp giden geniş yol boyunca, soyluların köşkleri, konakları yükseliyor, gerek Büyük Saray gerek Charlotten-burg Şatosu görkem ve

büyüklükleriyle göz kamaştırıyorlardı.

"Benim Rus dostum! Petro! Nihayet..." diye karşıladı Kral bizi. Petro'ya sıkıca sarıldı. İki adam bir süre, yeniden sıkıca birbirlerine sarılmak için kol kola kaldılar.

Kraliçe'yle ben öpüşerek birbirimize Almanca komplimanlar yaptık: "Kardeşim! Nihayet Berlin'e gelebildiniz. Tanrım, neredeyse tüm Avrupa'yı gezip gördünüz; bana anlatmalısınız! Yeğeniniz Mecklenburg'u sevdi mi? Kızlarınızın tablolarını getirdiniz mi? Biliyorsunuz, bizim Friedrich neredeyse evlenecek yaşta."

Bunu öyle tatlılıkla söylemişti ki, bu, kocasının akraba severliğini daha da inandırıcı hale getiriyordu. İçimdense kadının ne kadar bitkin göründüğünü düşünüyordum. Onu pek de rahat olmayan bir yaşama zorlayan asker kocası, dört bir yana dağılmış topraklarında dur durak bilmeden, oradan oraya dolaşıyordu. Bu arada birliklerini denetliyordu; çünkü

I

Prusya barış zamanlarında da elli bin askerlik bir ordu beslemek zorundaydı. Kraliçe nedimelerimi ve diğer saray hizmetlilerimi süzdü; Rus usulü boyanmış kireç beyazı yüzlerinde yanakları kıpkırmızı ortaya çıkmıştı. Berlin'deki kadınların hiçbirinin bu şekilde boyanmadığı dikkatimi çekmişti. Petro, Berlin'i ziyaret

etmemizden aylar önce, benim güvenilir saray hizmetlilerimi ve soylu Rus

nedimelerimi değiştirmişti. Onlar memleketimize çoktan geri dönmüşlerdi belki de. Sırf şaka olsun diye Petro onların yerine kaba, sıradan hizmetçi kızlar almıştı.

Kadınları boyanmış ve pahalı elbiseler giyinmiş bir halde ilk gördüğünde, Petro gülmekten çatlayacaktı neredeyse.

Küçük Prusya Prensesi Wilhelmine önümde kibarca reverans yaptı, ardından da elbiselerimin üzerindeki sayısız ikonayı çekiştirmeye başladı.

"Bu renkli resimleri niye takıyorsun elbisene? Les images font beaucoup de bruitV dedi alnını buruşturarak.

"Bu, St. Petersburg modası, Wilhelmine. Her bölge farklı giyinir" dedi aceleyle annesi, kızın sözünü keserek. Bense kızın başını okşadım. Elizabet'ten daha büyük değildi. "Beni kötülüklerden ve şansızlıklardan koruyorlar, Prenses Wilhelmine" diye yanıtladım dostça. Çocuk hoşuma gitmişti. Çok uyanık ve yetenekli birine

benziyordu.

Kral ertesi akşam için bizi yemeğe davet ettikten sonra ve-dalaştık. "Bu akşam sıkıcı devlet yemeğimizi geride bıraktıktan sonra, yarın benim dairemde samimi bir akşam yemeği için buluşabiliriz. Şatafattan uzak, biz bize olmak için. Hiçbir şey, leziz bir bezelye çorbası ve nar gibi kızarmış bir domuzun yerini tutamaz." Çar'm böğrüne vurdu. "Ve biramızın tabii! Nefis, Alman biramız! Hollanda'nınki gibi bulaşık suyuna benzemez. Soldurmadan çiçek bile sulanmaz onunla!"

467

Petro keyifle başını salladı; çünkü Paris'in katı merasim kuralları onu yorgunluktan bitirmişti. Friedrich Wilhelm dostça beni süzdü. Tuhaf bir şekilde, duraksayarak konuşuyordu, sanki zaman ve soluktan tasarruf ediyordu: "Çariçe ne düşünür bilemiyorum. Bu saraylı çekirgelerin tümünün kıçına bir tekme atmak isterdim! Zaten saygıdeğer babamın tüm gözde saraylılarını görevden uzaklaştırdım. Ben gösterişsiz, sadık, genç bir saraylı çömezi hepsine yeğlerim! Onun içini okuyabilir ve ona güvenebilirim!"

Kraliçe, kocasının patavatsız konuşmasını nazik bir biçimde kesti: "Oğlum yan flüt çalmaktan çok hoşlanıyor. Arzu ederseniz size küçük bir konser verecek."

Kral yüzünü kırıştırdı. "Karı zırvası. Prens Friedrich flüt çalacağına talim yapsın. Bu tür saçmalıkları kafasından çıkaracağım onun. Sen bu işi bana bırak."

Babası konuşurken Wilhelmine'nin ona nasıl endişeyle baktığı gözümden kaçmadı. Petro ise ıslık çalacakmış gibi dudaklarını büzüp şaka yollu eğilerek, kısa peruğunu başından çıkardı. "Senin sözün benim başım üstüne, Kral kardeşim! Akşama görüşmek üzere."

Biz şatodan ayrılırken, Charlottenburg'un kubbesinin gölgesi altında, Petro'nun armağanı olan uzun boylu Rus delikanlılara barınacakları yeni yerleri gösteriliyordu. Rus arkadaşlarından ayrılacaklarını anladıklarında içlerinden birçoğu köpek gibi uluyarak ağlamaya başladı. Faytoncu, saltanat arabasını önümüzde durdurduğunda Petro, kendi kendine konuşurcasına: "Bir imparatorluğun başına gelebilecek en iyi şey, onun kurucusunun torunlarıdır. Kurucuların torunları. Daha sonra her şey yok olup gidiyor. Prens Friedrich flüt çalıyor, benimkiyse Avrupa'yı bir uçtan diğerine katederek kaçıyor zilzurna. Bu iş daha da çığırından çıkabilir tabii-Tanrı'ya şükür, bunu görmeye ömrüm yetmeyecek."

Faytona bindiğimizde, bastonunun gümüş topuzunu arabaya vurarak faytoncuya hareket etmesi için işaret verdi. Şehirden geçip Mon Bijou Şatosu'na doğru yol alırken, biraz takılıp keyiflendirmek istedim Petro'yu. Ama o, aklı çok uzaktaymış gibi yüzüme baktı. Sonunda bir Ren şarabı şişesinin mantarını çekip çıkarttı ve son damlasına kadar içti.

"Tanrı'nın huzurunda yemin ederim ki, şimdiye dek böylesine güzel bir şeyle hiç karşılaşmadım! İnsan böyle bir şeyi nasıl yaratabilir ki?"

Petro duygulandığından sesi çok yumuşak çıkmıştı. Parmak uçlarını, içinde

bulunduğumuz kusursuz salonun altın gibi ışıldayan duvarlarında gezdirdi.
"İnsan bu

kadar hassas ve bu kadar ağır bir kehribar taşını bu forma nasıl sokabiliyor? Schlüter ustalığını konuşturmuş doğrusu!" diye mırıldanarak bakışlarını huşuyla odanın içinde gezdirdi. Bütün salon birbirine çok zarif ve belli belirsiz ek yerleriyle bitiştirilmiş kehribarlarla kaplanmıştı. Kaplama aralarına şaşılası bir ustalıkla resimler yerleştirilmişti. Mumlardan yansıyan titrek ışık demetiyle hayat buluyordu resimler. Kehribar, avizelerden yayılan bütün ışık huzmelerini üstünde topluyor ve bunları yüzlerce oyunun yansıtıldığı bir yelpazeye dönüştürüp tekrar altın ve balın tok tonlarında birbirlerinin içinde eritiyordu. Ben de yaklaştım biraz. Elim dikkatlice duvarların kaygan yüzeyinde gezindi. Kraliçe övünçle güldü. "Biz de bu salona her girdiğimizde şaşkınlığımızı gizle-yemiyoruz. Schlüter'in kehribar odası! Bunun için ona soyluluk unvanı vermeliyiz. Bu sanat yapıtının dünyada eşi benzeri yok." "Ya, öyle mi? Hiçbir yerde mi?" diye sordu Petro, sanki merakı yeni uyanmışçasma. "Hiçbir yerde" diye onayladı Kraliçe yeniden. "Bu salon benim bütün gururum. Mümkün

olsaydı onu güzel şatom Mon Bijou'ya kurdururdum! Yürekten bağlı olduğum her şey orada. Orayı işte bu yüzden sundum size!"

Çorba ve ekmek sofraya kondu; biz ise, sıcak ve yağlı domuz kızartması mutfaktan getirilene kadar Postdam'daki şatoyu gezdik. Genç Prens Friedrich daha sonra bize flüt çalacaktı. Loş bir odada, perdeyle örtülü bir duvarın önünde durduk birden. Friedrich Wilhelm aniden çocuklar gibi gülmeye başladı ve Petro'yu elinden tuttu. "İşte, en sevdiğim parçam burada benim!" Perde, yanındaki bir kordonu çekince yavaşça açıldı. "Bekle!" diyerek hizmetçiye, avizeye biraz daha mum koyması için işaret verdi. Oda aydınlandığında, bir kaide üzerinde orta yükseklikte bir heykel seçebildim. Petro kahkaha attı. Biraz daha yaklaştığımda gördüğüm şey yüzünden kıpkırmızı olmuştum. Bu korkunç iğrençlikteki yaratık çıplak kıçını bize doğru dikmişti. Bir yandan da, dimdik, koskoca uzvunu elinde tutuyordu. Çevresinde kadın bedenleri uçuyordu. Kraliçe'nin de yelpazesinin ardında kıs kıs gülmesi beni şaşırtmıştı. Petro ellerini çırparak beni yanma çekti. "Bu bir bereket tanrısı olmalı! Öpsene onu, Katerina Alekseyevna!" dedi kısık bir sesle.

"Ne?" diye şaşkınlık içinde fısıldamış ve olduğum yerde donakalmıştım.

"Öp onu! Daha çok çocuğumuzun olması için! Daha çok oğul için!" diye emretti bir kez daha. Kraliçe, yerinde bir şa-kaymışçasına, bir kez daha güldü: "Çar Petro, bir pagan heykele kondurulacak bir öpücük fayda getirir mi gerçekten, bilemiyorum..." dedi ardından. Ortamdan şimdi o da rahatsız olmuştu. Friedrich Wilhelm hemen söze girdi: "Dediğim gibi, en iyi parçam! Masamıza dönelim mi?" diyerek yeniden kordonu çekmek istedi. Petro ise kurşun gibi ağır elini onun koluna indirdi.

470

"Öp onu, Katerina" dedi üçüncü kez, sakin bir ses tonuyla. "Ya da: Kelle gider! Beni anlıyorsun, değil mi?" diyerek, elini yatay bir biçimde boğazına sürtüp çekti. Ev sahiplerimiz şaşkınlıkla birbirlerine bakıp ortamı yumuşatmak üzere bir şeyler mırıldandılar. Petro'nun gözlerinde o hep gördüğüm şakacı bakışları görememek beni tedirgin etmişti. Gözbebeklerinin karanlık donukluğunda hiçbir itirazı kabul etmeyen bir kararlılık görüyordum. Bunun üzerine ben de öne eğildim ve

dudaklarımı putun yontuldu-ğu taşın soğukluğuna değdirdim. Petro bir anda yeniden sakinleşmiş bir şekilde gülmeye başladı. "Bak, demek oluyormuş." Friedrich Wilhelm'e dönüp onun omzuna vurdu. "Berlin'deki kardeşim, mademki bu sizin en kıymetli parçanız, o halde bunu hediye olarak kabul ediyorum!"

Kral şaşkınlıktan söyleyecek söz bulamamıştı. Bu süre içinde yaşanacaklar beni endişelendiriyordu: Danimarka'da, Kral Frederik Peter, Afrika'dan getirtilen pelesenkle sıvanmış bir insan vücudunu, böylesine ender bulunur bir parçayı hediye olarak vermekten kaçınmıştı. Bunun üzerine Petro, tekme atarak mumyanın yattığı

camekanı kırmış, içindeki mumyanın burnunu koparıvermişti. Sonra elinde burun, dudaklarında tatlı bir gülümsemeyle Danimarkalı Frede-rik'e dönüp: "Artık mumyan sende kalabilir!" demişti.

Ama o akşam, saygı kuralları, Prusya Kralı'na her türlü itiraz yolunu kapıyordu. Elbette Petro putu alıp götürebilirdi, hem de seve seve! "Sevgili Rus kuzenim hatıra olarak Berlin'den başka şeyler de alıp götürmek istemezler mi?" diye sordu Friedrich Wilhelm şaka yollu.

Bundan cesaret alan Petro Kraliçe'ye dönüp: "Mademki sordunuz, kardeşim, şu kehribar odayı da çok isterim! Prus-ya-Rusya dostluğunun bir anısı olarak St. Petersburg'da kurdururum! En güzel sarayıma, size söz veriyorum!"

İki gün sonra Mon Bijou Şatosu'ndan ayrıldık. Yola çıktığımızda Prusya Kraliçesi'nin o en sevdiği saray tanınmaz haldeydi. Güzelim yüksek pencerelerden yaz güneşinin sü-züldüğü kusursuz düzenlenmiş odaları dolaşırken Kraliçe adına üzülmüştüm. Camların bazıları kırılmıştı. Yumuşak ipek acem halıları ezilmiş, yer yer yanmıştı. Parlak damasko perdeler demir kornişlerde paçavra gibi asılıydı. Yaldızlı duvar kaplamaları sökülmüş, arkasındaki duvar da kurşunlanmıştı. Avizelerin Bohemya kristalleri ve şamdanların fildişi fincanları kırılmıştı. Sobanın Delft çinileri çatlamış, yerdeki zarif parkelerin üzerine kurum saçılmıştı. Duvarlardan çiniler sökülmüş, götürülmek üzere paketlenmişti. Her mobilya parçasında kaba bir el, oymacılık öğrenmeye kalkışmış, Kral'ın Brandenburg ve Hannoverli atalarının resimlerinin yüzleri kesilip parçalanmıştı. Biz şatoları ve şehri gezerken, Petro'nun adamları kendilerince eğlenmişlerdi.

Rusya konvoyumuz altı yük arabası daha zenginleşmişti. Kehribar odasının

kaplamaları hızla duvardan sökülmüş, kırk ağır kutuya yerleştirilmişti. İğrenç put da faytonumda, benimle birlikte geliyordu. Üzerine bir örtü örtmüştüm; ama belki de gizil gücünü çoktan göstermişti. Sonbaharın ilk rüzgârla-rıyla birlikte Petersburg'a ulaştığımızda, yine hamileydim.

Aleksey Moskova'ya kara kışta ulaştı. Söylentiye göre, görüldüğü her yerde insanlar kendilerini önüne atarak diz çöküp selameti için dua etmişlerdi. Kaçış öyküsü doğal olarak saray duvarlarını aşmıştı. Birçokları için Çareviç bir umut işaretiydi. Nihayet birisi çıkıp kudretli, öfkeli ve çoğunlukla da anlayamadıkları Hükümdarlarına kafa tutma cesareti gösterebilmişti. Üstelik buna yeltenen herhangi biri değildi: Çar'm öz oğluydu.

Petro Kremlin'in pencerelerinin önünde sabırsızca volta atıyordu. Dışarıya, Kızıl Meydan'a bakıyordu sabırsızlıkla.

Aleksey'in de bu meydandan geçmesi gerekiyordu. Oğlu Rusya'ya dönerse onu affedecek ve ona iyi davranacaktı; buna yemin etmişti. Yemin etmişti! Tanrı, İsa ve Kutsal Ruh adına.

Moskova'nın beyaz buzu bir an için Çareviç'in yüreğini mi kapladı acaba, diye sordum kendi kendime. Çünkü onu aylardan sonra burada, Kremlin'de tekrar gördüğümde, korkudan buz kesmiş ve düşüncelerini toplayamaz bir haldeydi. Bu arada, Afrosinya Berlin'e ulaşmıştı ve ilerleyen hamileliği nedeniyle yolculuğunu sürdürme konusunda pek acele etmiyordu. Yine de, açgözlülükle yiyecek siparişleri gönderiyordu: Taze havyar ezmesi, füme ya da salamura somon, kurutulmuş morina ve kafa için çuvallar dolusu mısır unu.

Aleksey'in şehre varmasından dört gün sonra, Petro onu özel olarak topladığı Danışma Kurulu'na çağırmıştı. Çar toplantıya katılmamı yasaklamıştı. Öfkesini yumuşatacağımdan mı kaygı duyuyordu? Ama katılmak zorunda olmadığım için memnundum ben. Yine de kapalı kapılar ardındaki her olaydan haberdardım. Benim sadık dostum Anna Tolsto-ya görüşmelerin yapıldığı akşam sıcak şarap içip börek

yemek üzere odama geldi. Anna'nın anlattığına göre, Petro, Aleksey'e ikindiden gece çökene dek öyle bağırmıştı ki, iki gün sesi kısılmıştı. Çar'ın güçlü sesi kurul üyelerinin kulaklarında öyle bir yankılanmıştı ki, sağır olmaktan korkmuşlardı. Aleksey diz çöküp hayatının bağışlanması için yalvarıp yakarmıştı.

"Çar onu tam olarak neyle suçluyor?" diye sormuştum Anna Tolstoya'ya, Anna Kramer onu içeri alır almaz. Cilalı tepside, içleri ördek ciğeriyle doldurulmuş yumuşak böreklerin ve votkalı çayın dumanları tütüyordu. Anna Tolstoya, Anna Kramer pelerinini çıkarmasına yardımcı olduktan sonra gelip yanıma, ateşin önüne oturmuştu. Konuşmaya

başlamadan önce bir süre düşüncelerini toparlamaya çalışmıştı sanki.

"Her şeyle. Her şeyle suçladı onu" dedi sonra da. Merak içinde bekliyordum. Anna Kramer yayvan bir fincana biraz çay koyup üzerine votka ekledi. Anna Tolstoya da susamış bir çocuk gibi içti çayı. "Doğrusu her şeyle, Çariçe" diye tekrarladı. "Kötü yetiştirilmiş olmakla, yeterince sağlıklı olmamakla, yüreksizlikle, Sofie Charlotte'nin ölümüyle, Finli kızla olan yasak ilişkisiyle, annesi..."

"Annesi mi?" diye kestim sözünü, şaşırmıştım. Anna Tolstoya başını salladı. "Evet, duymamış miydin? Kusura bakma ama bunu bir tek kardeşim Pyotr Andreyeviç Tolstoy biliyor ve şimdi de biz..." Hüzünlü bir ifadeyle güldü. "Neyse ki, bir tek buranın, bu odanın duvarlarının kulağı yok..."

Hafifçe dürttüm kendisini. "Anlat" diye direttim. Gözleri yaşla doldu.

"Av başladı Çariçe. Artık herkes, Veliaht Prens'le ilişkisi olan herkes, malından mülkünden, hatta canından endişe edecek..." Sesi hıçkırıklarla kesildi.

"Yevdokiya Lopuçina'nm bununla ne ilgisi var?" diye sordum tekrar. Pek inanasım gelmiyordu. Anna Tolstoya içini çekti. "Kardeşimin dediğine göre bir 'Susdal- Komplosu' söylentisi varmış! Biliyorsun, Susdal, Çariçe

Yevdokiya'nm yattığı manastır. Zavallı kadıncağız orada Stepan Glebov adında bir sevgili edinmiş sözümona. Ayrıca Aleksey Çariçe'ye mektuplar yazmış ve hâlâsı Maria

Alekseyevna'yla birlikte annesini görmeye gitmiş. Hatta Aleksander Kikin de -Çar'a karşı bir isyan hazırlığı için- onlarla birlikte gitmiş. Petro da şimdi her şeyi öğrenmek ve bütün kanıtları bulmak istiyor; Prens'in kaçışının annesinin etkisiyle olduğuna inanıyor. Sana diyebilirim ki, Yevdokiya, oğlu Aleksey'i dünyaya getirdiğine pişman olmaya daha başlamadı bile!"

474

Birden, kapalı kepenkleri sarsan ve mumların alevini huzursuzca titreten bir rüzgâr esti. "Başka neyle suçlandı?" diye sormaya devam ettim. Anna Tolstoya kızarmış, siyah gözleriyle bana bakıyordu.

"İhanetle" dedi kısaca.

Damaklarım kurumuştu. "İhanet mi?" diye mırıldandım.

"Ama, bunun anlamı..."

Anna Tolstoya başını salladı, gözkapakları yaşları tutacak güçte değildi artık. "Kendi öz oğlunu!" Cümlesinin son sözcükleri kaybolup gitti. Anna Kramer teselli etmek için sarıldı ona. Usulca sordum: "Hiçbir umut yok mu?"

Anna'nm bakışları şöminenin alevlerinde yitip gitti. Yüzünün zarif kemiklerine düşen gölgeler onu bir anda yaşlı ve bitkin göstermişti.

"Çar, onu yalnızca bir şartla affedebilirmiş" diye mırıldandı.

"Neymiş o?" diye sordum yavaşça.

"Kendisiyle birlikte hareket edenlerin adlarını verirse. Her birinin. Ve Pyotr

Andreyeviç, Çar'm hepsini öldüreceğini söylüyor. Hepsini."

Aleksey'in dönüşünden kısa bir süre sonra, ateşler içinde kıvranan oğlum Petro Petroviç, tahtın varisi ilan edildi. Petro, dondurucu soğuğa rağmen, ayinden önce çocuğun Kızıl Meydan'da iki alayının önünden geçirilmesi için diretti. Aleksey üvey

kardeşinin tombul ellerinden öperek ona bağlılık ve sadakat yemini etti. Ama yüzünün kül gibi olduğu gözümden kaçmadı. Yemin ederken dizleri titremişti. Barış işareti olarak beni de üç kez yanaklarımdan öptüyse de benimle göz göze gelmekten kaçındı. Saray halkı, yüzlerce kişiden oluşan bir sel ve renk dalgası halinde Kızıl Meydan'dan Kurtarıcı Katedrali'ne doğru ilerliyordu. Feofan Prokopoviç, Pskov Başpiskoposu sıfatıyla ayini yönetiyordu. İlahiler söy-

475

lenmeye başlamadan önce, Petro'nun, yanında oturan Alek-sey'e bir dirsek attığını gördüm. Aleksey, Şafirov'un kendisine uzattığı kâğıdı aldı. Ayağa kalktı ama ayakta duramayacak kadar bitkin bir hali vardı. Aleksey yüksek ve ince bir sesle okumaya başladı. Katedralin altın yaldız kaplamalı duvarlarında ve yüksek kubbesinde yankılanan her cümle açık seçik anlaşılıyordu. Konuşması kulaklarımızda

yankılanıyordu.

"Ben, Aleksey Petroviç Romanov..." diye konuşmaya başladı. Yutkundu. Petro tehditkâr bir şekilde ona baktı. Aleksey mezbahadaki bir kuzu gibi başını eğdi ve itaat ederek konuşmasını sürdürdü. "Çok saygıdeğer babama yönelik işlediğim suçlar ve kusurlar nedeniyle, Rus tahtmdaki her türlü hakkımı kaybettiğimi itiraf ediyorum." Yeniden sustu. Katedralin soğuğuna rağmen sapsarı alnı terle

kaplanmıştı.

Aleksey fermanın kenarlarını kıvırıp duruyordu. Konuşmasına tekdüze bir sesle devam etti: "İşlediğim suçlar ve değersizliğim nedeniyle kaderimi babamın ellerine bırakıyorum. Hiçbir zaman Rus tahtında gözüm olmayacak ve sevgili kardeşim Petro Petroviç Romanov'u Rus İmparatorlu-ğu'nun varisi olarak tanıyorum."

Oğlum, ateşine rağmen, adını duyunca başını kaldırdı. Usulca mırıldanıp tavanda sallanan yaldızlı şamdanlara uzanmaya çalıştı. Aleksey'in siyah gözleri bir süre çocuğun üzerine dikildi. "Bu yeminle kilisenin kutsal haçını

öpüyor ve fermanı kendi ellerimle imzalıyorum" diyerek konuşmasına son verdi.

Petro memnun bir şekilde başını salladı. Feofan Prokopo-viç ağır bir haçla öne doğru geldi; Aleksey haçın ortasındaki değerli taşlara kondurduğu bir öpücükle yeminini mühürledi. Katedrali rahatlama mırıldanmaları kapladı. Bense, Anna Tolstoya'nın dairemde söylediklerini düşünüyordum: "Çariçe, inan bana, daha henüz başlamadı bile."

476

Katedralin önünde kızağıma binerken, Kızıl Meydan'ın dört bir köşesinde

konuşmacıların peydahlandığını gördüm. İnsanlar hızla bunların çevresinde kümeleşiyordu. Bu günlerde herkes bundan böyle olacakları duymak, görmek ve bilmek istiyordu. Kimsenin kesin bir şey bildiği yoktu. Ka-/>fl/ £'ların içki

tezgâhlarında, gostiny dvor'un ara sokaklarında ve kahvelerin alçak masalarında en olmadık söylentiler dolaşıyordu dilden dile. Kızıl Meydan'ın buzunun soğuğu çizmelerimden içeri işlerken merakla bekliyordum. Konuşmacılar aynı anda kâğıt rulolarını açarak yüksek bir sesle okumaya başladılar: "Çareviç Aleksey'in

günahlarını dinleyin! İşlemiş olduğu ve kendisinin de kabul ettiği günahları! Çok saygıdeğer babasının tahtına oturmasına engel olacak günahları..."

Mantomu toplayıp kızağıma bindim ve oturdum. İki saray hizmetlim yerlerini alır almaz hemen emrettim: "Pencereleri kapayın, perdeleri de çekin." O gün, gerçekten de, daha fazla şey duyacak halim kalmamıştı. Yine de konuşmacıların söyledikleri bölük pörçük de olsa kızağın içinden duyuluyordu.

"Hatta erdemli, sevgi dolu karısının sağlığında en alçak soydan bir yaratıkla yasak ilişkiye girdi..."

Bunları duyduğumda neredeyse gülecektim. Nedimelerim bakışlarını tedirgin bir şekilde, ellerini ısıttıkları manşonun kürk postuna dikmişlerdi.

Yoksa benden de mi korkuyorlardı artık?

"...Eğer aldığımız karara başkaldıracak biri olursa o da hain ilan edilecek ve aynı şekilde cezalandırılacaktır..."

Kremlin'in koca kapıları beni korumak istercesine kapandı arkamdan. Yüksek duvarları kalabalığın gürültüsünü benden uzak tutuyordu. Bir iki kar tanesi ateş gibi yanan yüzüme kondu sessizce. Karnımda, taşıdığım varlığın ilk yaşam

belirtilerini duyuyordum. Tahtın varisi olan oğluma bir erkek kardeş daha geliyordu. Petro'nun yanında kendimi hiç bu kadar güvende ve aynı zamanda da hiç bu kadar tehlikede hissetmemiştim.

Aleksey kendi postunu kurtarmak için kimleri feda edeceğini fazla düşünmemişti. Adlar, ılık baharda kaynağından fışkıran sular gibi, birbiri ardına çıktı ihanet kusan kaleminden. Öyle çok ad saymıştı ki! Birçok adın yabancısı değildim. Aleksander Kikin, Çarevna Maria Alekseyevna, Rahibe He-lene; bu, annesinin Susdal

Manastırı'nda aldığı addı. Dayısı Avram Lopuçin, Prens Şerbatov, Dolgoruki ve Vyasemski. Çariçe Praskovya'nın da dostu olan Rostov Piskoposu Dossifey. Bu kilise adamı Moskova'ya getirildi ve hiç zorluk çıkarmadan her şeyi itiraf etti. Evet, Petro'nun öleceği kehanetinde bulunmuştu. Evet, Tanrı'nın da onayladığı bir evlilik nedeniyle, miras, Aleksey'in meşru hakkıydı. Ortodoks Kilisesi Konseyi'nin önüne çıktığında, din kardeşlerinden öfkeyle şunları talep etmişti: "Neyani? İçinizde kuşku duyan tek kişi ben miyim? Vicdanınızı dinleyin! Dudaklarınızla itaatkârca yücelttiğiniz o adı vicdanınızda duyabiliyor musunuz acaba?

Ne var ki, toplanan piskoposlar başlarını eğip onunla ilgili kararlarını tek bir ağızdan vermişlerdi. Kendileri olacağına o feda olsundu.

Geride kalan hafta ve aylarda yapılan zulümler aklıma ve ruhuma, Neva'nm ilkbahardaki o siyah, soğuk dalgaları gibi çarpıyordu. Çevremde olup bitenlerden, bunları ancak unutarak korunuyordum. O aylardan geriye yalnızca bölük pörçük anılar kaldı bende: Aleksander Kikin'in,

deduşka'mızın ölümü. Tekerlekte kemikleri kırılırken Petro işkencecinin yanına gelip onu durdurmuş ve Kikin'e: "Niye herkesin içinde bana ihanet ettin, büyükbabacığım" diye sormuştu yaşlı

gözlerle. Kikin sonsuz acılar içinde başını kaldırarak Hü-Jcümdarı'nın ayaklarına tükürdü. "Despot! Ruh özgürlük ister serpilmek için. Sen onu tutsaklık ve korkuyla boğuyorsun!"

Petro'nun yüzünün öfkeden nasıl kireç gibi olduğunu görmüştüm. Kikin, ölürken bile ona kafa tutmuştu. Petro, arkasında duran St. Petersburg kolluk kuvvetlerinin başı General Antonio Devier'e dönüp. "İşkence etmeye devam edin köpeğe, geberene kadar. Ama yavaş yavaş, acı çeksin!" diye emretmişti.

İşkenceci gardiyanın gürzü bir kez daha indiğinde, Kikin, Petro'ya nispet olsun diye, son bir kez daha gülmüştü.

Prens Şerbatov'un burun kanatları kesilip dili gırtlağından koparıldı. Diğerleri kırbaçlandı ya da taşocaklarmda ve kanallarda en ağır işlere mahkum edildi. Dossifey tekerlekte can çekişirken Petro'ya beddua etme gücünü kendinde

bulabilmişti: "Şeytanın dölü! Eğer elini oğluna sürersen kanı seni ve senden sonraki çarların tümünü lanetlesin! Ah Tanrım, ne olursun Rusya'ya acı! Romanovları lanetle!" Bunları dedikten sonra da ölmüştü.

Aleksey bu korkunç cezaları seyretmek zorundaydı. En sadık dostlarının acıları karşısında tüm bedeninin titrediğini görüyordum.

O günlerde Aleksey ağzına hiçbir şey koyamamıştı. Her gün bir iki yudum çorba içmeye zorluyordu kendini. Uyku-dansa eser yoktu.

Bir zamanlar Strelitzler'in başlarının geçirildiği Kızıl Meydan'daki kargılara, yeni bir iş düşmüştü: Bu yeni talihsizlerin kelleleri boş, dehşetli gözlerle yoldan geçenlere bakıyordu. Yevdokiya'nm sevgilisi Stepan Glebov'un bedeni ise bunların arasında,

dörtgen bir idam sehpasının üzerinde duruyordu. Diğer cansız beden yığınlarının tepesinde, en üst-

teydi. Vahşi köpekler geceleyin bedenini alıp götürene kargalar gözlerini oymuştu. Kötülüğün büyüsü benim ruhuma egemen olamamıştı Ama Petro'nun yüreğini ele geçirişine çaresizlikle seyirci kalmıştım. Giderek taşlaşıyordu bu yürek.

Glebov'un kazıktaki ölümünden birkaç gün sonra, Krem-lin'deki bir zamanların terem'inde yer alan dairemden ayrıldım. Gazyağı kandilli karanlık koridorlara asla ısınamamış-tım. Duvarlardaki ikonaların yüzlerine düşen gölgeler beni korkutuyordu. O sabah, bize doğru yaklaşan ayak seslerini duyduğumda, bana yalnızca üç nedimem ve genç bir saray oğlanı eşlik ediyordu. Sabahın çok erken saatleriydi. Kulak kabarttım. Silah şıkırtısı mıydı, duyduğum? Durdum. Yine biri mi

tutuklanıyordu? Evinde kalmayıp Kremlin'de bizimle birlikte kalan Menşikov atıyla ayı avına mı çıkıyordu? Yoksa, duyularımın azizliğine mi uğramıştım? Sıradan nöbetçilerin sesleri miydi kulağıma gelen? Adımlarımı daha dikkatlice atmaya başladım.

Bu sırada köşede küçük bir asker grubu da belirdi. Beni görür görmez eğilen Antonio Devier'i grubun başında görünce şaşırdım. Diğer askerler de, bellerindeki tabanca ve bacak zırhlarının metaline çarpan eğri kamalardan dolayı güçlükle diz çöktüler. Bedenleriyle gizledikleri kadını yeni fark etmiştim. Aralarındaki siyahlar giyinmiş ufak tefek kişi dimdik duruyordu. Saçları kalınca bir tülün altına gizlenmişti. Bir rahibe olmalıydı. Ayaklarının ucuna kadar dökülen bol elbisesi, kaba pamuk ipliğindendi. Yüzünün soylu ve orantılı hatları yine de etkilemişti beni. Geniş alnı hafif çıkıktı ve gözleri kömür gibi kapkaraydı. Uzun, dar burnu ince, kansız

dudaklarının hemen üstünde sonlanıyordu. Teni, uzun süre güneş yüzü görmemiş insanlarınki gibi solgundu.

Tanrım, kadın tıpkı Aleksey'e benziyordu! Ya da -şimdi her şeyi yeni anlamaya başlıyordum- Aleksey tıpkı bu kadına benziyordu! Yevdokiya sakin bakışlarla usulca beni süzdü. Görüntümü adeta emiyordu; yumuşak, parlak saçımdaki gri incileri, pelerinimin mavi kadifesini. Gümüş rengi samur yakamı ve müflonlu yumuşak deri çizmelerimi. Utandım. Karşımda duran kadın, benim giysilerimi giymesi gereken kadındı. Petro'ya çocuk vermesi gereken kadındı. Oğlunun tahta çıktığını görmesi gereken kadındı.

Koridordaki sessizlik katılaşmış ve sıkıntılı bir hal almıştı. Devier ağırlığını bir ayağından diğerine geçiriyordu huzursuzca.

Tanrı böyle olmasını istemedi, diye geçti aklımdan birden. Utancını geçmişti. Geride yalnızca acıma duygum kalmıştı. Bu yüzden başımı eğip usulca: "Selamım ve hayır duam seninle olsun, Rahibe Helene" dedim.

Yevdokiya tepki vermedi. Ama bakışları benden kayıp ifadesizce boş koridorda yitip gitti. Gözlerinde deliliğin ışıltıları parlıyordu. Yüreğinde can, ruhunda ateş

kalmamıştı. Küçük grup gitmek için yeniden hareketlendi. Yevdoki-ya'nm yavaş adımları Kremlin'in küf kokan soğuğunda kayboldular. Karanlık, gövdesini yutmuştu. Petro, Yevdokiya'yı, yani Rahibe Helene'yi, saçlarını yeniden kazıttırarak Ladoga Gölü yakınlarındaki bir başka manastıra sürdü. Orada hücresini dilsiz bir cüce kadınla paylaşıyordu. Cücenin dışında kimseyle görüşmeyecek ve kimseyle

konuşmayacaktı. Ne bir mektup girecekti içeriye ne de bir mektup çıkacaktı dışarıya. Yevdokiya sessiz bir dünyada yaşamsız bir varoluşa mahkum edilmişti. Petro'nun, onun için düşündüğü ceza zamandı; sonsuz, boş, damlayarak akan bir zaman. Onu düşündüğüm ender anlarda, en azından bir kez daha sevmişti, diye

geçiriyordum aklımdan.

Petro, akan onca kanın ardından keyif ve eğlence düşkünlüğünü sürdürüyordu. İçinde bulunduğum ruh hali ve yasıma rağmen, o güne kadar gördüklerimin tümünü gölgede bırakan o içkili meclise katıldım. Ayyaş-Başpiskopos Nikita Sotov ölmüştü ve onun yerini Prens Petro Buturlin alacaktı. Soytarım olan yaşlı Prenses Anastasya Golizina ise onun başrahibesi olacaktı. Petro, şenliğin tüm ayrıntılarını düşünecek zamanı bulabilmişti.

Petro Buturlin, fıçılardan oluşturulmuş tahtta yerini aldı. Piskopos başlığı biraz büyük geldiğinden gözlerinin önüne düşmüştü. Topluluk güle eğlene Buturlin'in yanındaki duvara şişe fırlatıyordu. Nöbetçiler, uçuşan cam kırıklarından eğilerek korunmaya çalışıyorlardı.

Petro, içi votka dolu çift kartallı kupasını bana doğru kaldırdı. "İç, matka, iç! Çareviç ıslaklıktan hoşlanıyor!" diyerek iyice yuvarlanmış karnıma hafifçe vurdu. Ona katıldım ve Menşikov'un silahını patlatacağı ana dek, Petro'yla içme yarışma girdim. Kilise müziğine uyarlanmış edepsiz şarkılar söylemeye başladık hep bir ağızdan. Gözümün önündeki her şey dönüyordu. Buturlin, domuz mesanesine doldurulma; karabiberli votkayla kalabalığı kutsuyordu. İnsanlar masalarda yer kapmak için itişip kakışıyor, durmadan tıkmıyorlardı. Safranlı balık, sarımsaklı ve soğanlı kuzu, havyarlı yumurta, tuzla kaplı kolan balığı, biraya bulanarak kızartılmış koca bir domuz ve sakatat tuzlamaları. Petro Menşikov'a sarıldı. Kendini kaybetmişçesine, hiç çekinmeden ağlıyordu kollarında. Derken, salona elinde bir huniyle bir saray oğlanının girdiğini gördüm. Huni, zavallı birinin gırtlağına votka boca etmek için getirilmişti. Kum'um, Amiral Apraksin, oğlanı yakalayıp elinden huniyi aldı ve kendi ağzına götürdü. Sonra da küçük bir fıçı votkayı havaya kaldırıp gırtlağı-

na boşalttı. Petro, Menşikov'un kollarından sıyrılarak bağırdı: "Yapma Apraksin! Senin içmelerin beni kaygılandırıyor! Lefort'u ve Golovin'i içki yüzünden kaybettiğim yeter bana!" Eğlence ancak ertesi gün sona erdi. Dinlendirici bir şekerlemenin ardından, Petro'yla ben birlikte yürüyebilelim diye tüm davetliler Kremlin'in çevresindeki parkın yollarındaki karı küremek zorunda kaldılar. Sabahlamış konuklarımızın yemyeşil suratlarına

çok güldük. Adımlarımıza zorlukla ayak uydurabiliyorlardı yeni yağmış karı kürerken. Çarevna Elizabet Petrovna ve Çareviç onlara kar topu fırlatıyordu. Anastasya Golizina'nın yüzünün tam ortasına isabet ettirdiklerinde avazları çıktığı kadar bağırdılar. "Tam isabet, batırdık!" diye bağırdı Petro da. Petro Petroviç'i koltukaltların-dan kavrayıp deli gibi döndürmeye başladı. "Oğlum benim! Tahtımın varisi! Gel uç, Petro Petroviç!" Ben de nedimelerimle birlikte el şaklatarak ritim tutuyordum. Onlar hızlanınca biz de şarkı söylemeye başladık. Sonunda Petro'nun başı dönünce kendini Petro Petroviç'le birlikte karların üzerine bıraktı.

O yıl Paskalya'yı da Moskova'da geçirdik. Petro'nun yürürlüğe koyduğu tüm yeni kurallara rağmen, Ortodoks Kili-sesi'nin ulu bayramlarını hâlâ eski günlerdeki gibi kutluyor-duk. Kremlin'in uzun masaları, tatlı sütle yapılmış yumuşak pastanın, kuNç'in ağırlığından, bel veriyorlardı. Bunun yanında taze peynirden ve şekerli meyvelerden yapılan paskalya çöreği, nefis pafa'dan yiyorduk. Aleksey, gördüğüm kadarıyla, ağzına hâlâ tek bir lokma koymamıştı. Kemikli omuzlarındaki Polonya kesimi ceketi emanetmiş gibi duruyordu. Gelecek ayları atlatacak gücü kendinde nasıl bulacaktı acaba? Petro ve ben ayinden sonra tahttaki yerlerimizi aldık. Petro Petroviç'in üstünde Preobraşenskoye Alayı'nm küçük bir üniforması vardı.

Ayaklarımızın dibinde, altın bir tabu-

rede oturuyordu. Anna ve Elizabet sırma şeritli ve renkli ipliklerle işlenmiş açık renkli ipek elbiseler giymişlerdi. Körpe genç yüzlerinden ve zarafetlerinden koltuklarım kabarıyor-du. Paskalya Şöleni başlamıştı. Henüz ilk saraylı Çar'm huzuruna

gelmeden Petro usulca: "Tanrım, tören bittikten sonra yine sırtım ağrıyacak. Akşam sana gelebilir miyim?" dedi.

Bir anlık da olsa, geride kalan haftaların korkuları kaybolmuştu. Yine birbiriyle şakalaşan sevgililer olmuştuk. Başımı salladım.

Bu sırada Amiral Fyodor Matveyev Apraksin de yanımıza geldi. Çar'm önünde eğilerek ona rengârenk boyanmış bir yumurta hediye etti. Petro başını eğerek ona benzer bir yumurtayla karşılık verdi.

Apraksin yüksek sesle: "İsa dirildi!" dedi.

Petro neşeyle yanıt verdi: "Gerçekten, dirildi."

Fyodor Matveyev tahtın iki basamağını çıktı, Petro da başını eğdi. Üç kere öpüştüler, barış adına.

Bu adeti Petro hazır bulunan her saraylıyla aynı biçimde yerine getirdi. Daha kuliç ve paşa'yı tatmaya fırsat bulamadan Kızıl Meydan üzerine karanlık çöktü. O gece bana sıkıca sokularak uyudu Petro. Eli korurcasma karnımın üzerinde duruyordu; sabah da içindeki canlıyı dinledi. Geçen haftalara göre sakin görünüyordu. Belki de, öyle umut ediyordum, sonunda her şey iyi bir sonla bitecekti. Kurbanları rüyasında bir kez olsun rahatsız etmemişti onu o gece. Uyuduğu saatlerin karanlığı onu cinlerden korumuştu. Sabahın temiz havasına yağmur selleri eşlik etti. Havayı çürümüş ölü bedenlerin kokusundan arındırdı ve inen son kar Kızıl Meydan'ın taşla-rmdaki kanı yıkayıp temizledi. O sabah, belki de dehşet artık geride kalmıştır diye düşündüğümü hatırlıyorum.

Büyük Kuzey Savaşı neredeyse yirmi yıldır devam etmekteydi. Herkes savaş yorgunuydu: Yıllardır Rusya ve Avru-

pa'yı -Petro'nun emri onları nerelere göndermişse- karış karış dolaşmak zorunda kalan generaller; artık çoğu yakınının yüzünü unutan askerler; oğullarından ayrılmak zorunda kalıp orduya katılışlarını cenaze

törenlerindeki gibi gözyaşları, çığlıklar ve yaslarla uğurlayan halk; yaşamları boyunca sürecek savaşlara katılmasınlar diye oğullarını oradan oraya kaçıran soylular; mülkleri için ağır vergi vermek zorunda kalan küçük arazi sahipleri; bu vergiden kurtulmak için efendilerine daha yüksek bedeller vermek zorunda kalan "köleler". Bu şekilde hiçbir zaman özgürlüklerine kavuşamayacaklardı! Nihayet Finlandiya Körfezi'ndeki Petro Sa-rayı'ndan

Kronstadt'a kadar bakıp: "Bu ilelebet Rusya'nındır" demek isteyen Petro ve kasasında tek bir altını bile kalmayan, artık yüzünü bile hatırlamadığı bir kralın saçma savaş hevesinden bıkan İsveç.

Hepsinin tek bir arzusu vardı: Barış ve refah.

1718 yılının Mayıs ayında, Rus ve İsveç Elçileri Eland Ada-sı'nda barış görüşmeleri için bir araya geldiler. Petro, Eland'a Boris Kurakin, Pyotr Şafirov, General James Bruce ve Baron Andrey İvanoviç Ostermann'ı gönderdi. Savaş o kadar uzamıştı ki, bitmesi de kolay olmayacaktı. Ne uğruna savaştığımızı bilen var mıydı ki? Nedeni bilinmeyen bir savaşın barış görüşmelerini sonuçlandırmak kolay mıydı? Kurakin ve beraberindekiler St. Petersburg'a elleri boş dönmüşlerdi. Savaş devam ediyordu; ama bu artık yalnızca İsveç topraklarında sürüyordu.

Finlandiya Körfezi'nde yaşam mayısta başlar.

Son buzlar çözülüp yok olur ve ezilmiş pis karın inatçı artıkları eriyip yok olur. Tatlı bir hava, kışın ciğerlere dolan acı soğuğun anılarını hafifletir. Karanlık aylar boyunca ruhumuzda uyuyan ve şimdi yüreklerimizde uyanan güzelliklere açılır gözler. Karanlık kışın acı ve kederleri geride kalır. Pet-

ro, sarayın bittiği yılın mayıs ayında, Petro Sarayı'ndaki fıs_ kıyeli havuzları ilk kez gururla seyretmişti. Borulardan, kanallardan ve fıskiyelerden oluşan bu harikalar harikası şey, Kronstadt Körfezi'nin tuzlu deniz suyunu çekip coşku dolu nidalarımız

eşliğinde püskürerek altından bir ışık gösterisi sunuyordu. Finlandiya Körfezi üzerindeki tepede şimdi açık sarı renkli duvarları ve beyaz ispalyalarıyla, çok yüksek olmayan saray uzanıyordu. Limonluklarda yetiştirilmiş genç ağaçlar ilk meyvelerini veriyordu. Terastan bakıldığında, ışıl ışıl parlayan denizin üzerinden çok uzaklar görünüyordu. Gri mermer merdivenler aşağıya, planını Çar'm kendi elleriyle çizdiği, parka iniyordu. Ağaçların taze yaprakları arasından Petro'nun ve benim suyun üzerine kurulmasını istediğim açık renkli kameriye ve küçük köşklerin parıltıları görünüyordu. Işık saçan mermerleri ve keskin hatlarıyla Marly Köşkü. Basit yapısı ve şirin, sıradan donanımıyla, Petro Sarayı'ndaki dairemiz: Mon Plaisir. Orada kaç kez, kayıkla St. Petersburg'dan gelen saraylıları beklemiştik. Finlandiya Körfezi'nde çok sık sağanak yağış olduğundan, kayıktaki-ler kıyıya vardıklarında iliklerine kadar ıslanmış olurlardı. Kadınların boyaları akar, çalgıcıların sazları sudan eğriîirdi. Petro ve ben Mon Plaisir'de kupkuru ve sıcacık yerimizde otururken onların görüntüsü karşısında gülmekten kendimizi alamazdık.

Bu neşeli günler geride kalmış gibiydi. Şimdi orada, ağaçların açık yeşilinin

arasından süzülen ilk ışıkların çevrelediği Mon Plaisir'de, mayıs ayının sonlarına doğru bir sabah vakti, Aleksey'i bekliyorduk.

Tavana kadar yükselen pencereden parlak bir güneş ışığı düşüyordu döşemelerin üzerine. Duvardaki süslemeler ışığın yansımalarıyla parlıyordu. Petro uzun arkalıklı koltuğuna yaslanmış, ayağıyla sabırsızca satranç tahtası desenindeki

mermer döşemeye vuruyordu. Ben ise sırtım salona dönük, çırpman denizi

seyrediyordum. Bizle birlikte Çareviç'i bekleyen kadından bakışlarımı

kaçırabiliyordum bu sayede. Af-rosinya umarsız bir yüz ifadesiyle, alçak bir taburede oturuyordu. Solgun yüzünde hiçbir heyecan belirtisi yoktu. Yüzünü çevreleyen toplanmamış kızıl saçları cehennemin alevleri gibiydi.

Artık karnı şiş değildi; çünkü çocuğunu birkaç gün önce Petro Pavel Kalesi'nde dünyaya getirmişti. Petro, çocuğu doğar doğmaz öldürtmüştü.

Pencere camlarına rağmen denizin tuzunun tadını dudaklarımdan alabiliyordum. Mon Plaisir yoluna döşenmiş açık renkli çakıllarda asker adımları işitildi. Kaç kişi olduklarını söylemek zordu. Afro-sinya derin bir nefes verdi ve dudaklarını büzerek çenesini kaba saba ellerine dayadı. Aleksey'i, aylar önce Bolonya'da ayrıldıklarından bu yana görmemişti. Petro, St. Petersburg'a gelişimizin ardından Çareviç'i, Petro Pavel Kalesi'nin Tru-betzkoy Burcu'na getirtmişti. Tüylerim ürpermişti duyduğumda. Bu zindan, içine düşenin ruhuna çöreklenip onu kaçınılmaz bir şekilde korku ve deliliğin boğucu havasına çeken zifiri karanlığıyla biliniyordu. İşkence odalarıysa daha da korkunç bir üne sahipti. Buradan ancak ve ancak idam sehpasını boylamak üzere canlı çıkabiliyordu insan.

Çalışma odasının kapısı vuruldu. Petro sandalyesinden kalktı. Odanın ortasında, bacaklarını açmış, elleri arkasında bağlı dikiliyordu. Afrosinya taburesinde doğruldu. Başımı kapıya çevirdim. Vücudum hâlâ pencereye dönüktü. Sanki var gücümle dışarıda yemyeşil, canlı bir tazeliğin ve yeni bir yaşamın var olduğu bir dünyadan emin olmak istiyordum. Sanki kendimi oradan koparıp aldığımda dayanağımı kaybedecektim.

"Girin içeri, o hainle birlikte!" diye seslendi Petro.

Kapı açıldı, iki asker girişin sağma ve soluna yerleşip hazır ola geçti. Onları, Aleksey'i aralarında tutan iki iriyan adam izledi. Arkalarında iki asker daha görebildim. Alek- sey'in başı eğikti. Daha da zayıflamıştı ve ayakta duracak hali yoktu. Kendini bütünüyle Muhafız Kıtası'nm ellerine bırakmıştı sanki. Köşkün ışıkları gözünü almış gibiydi; çünkü elini güçlükle kaldırıp gözüne doğru götürdü. Petro aşağılar bir tavırla

dudaklarını büzdü. Afrosinya seçimini yapmıştı. Kaskatı kalarak soğuk, mavi gözleriyle sevgilisini süzdü.

"Oğlum altı adamın refakat etmesini gerektirecek kadar tehlikeli mi? Baksanıza eli ayağı titriyor! Gidin, bizi yalnız bırakın!" diye emretti Petro yüksek bir sesle. Adamlar emrini yerine getirdiler. Aleksey, odada yalnız ve çaresiz kalakaldığında, bütün bedeni titremeye başladı. Yüzünü, kemikleri çıkmış, solgun elleriyle kapadı. "Işık. Işığa tahammül edemiyorum artık! Baba, size yalvarıyorum..." diye

sızlanmaya başladı. Sesi kısık ve tükenmiş gibiydi. Son günlerde körü körüne, anlamsızca bağırıp durmuştu sanki.

"Kapa çeneni!" diye bağırdı Petro. "Burada, ne zaman konuşacağına ben karar veririm!"

Aleksey sessizce ağlamaya başladı. İç çekişleri, tükenmiş bedenini sarsıyordu. "Buraya bak!" diyerek öfkeden patladı Petro. Aleksey yine itaat etti. Afrosinya'yı o sırada görmüştü. Çığlık attı ve sarılmak için ona doğru hamle yaptı. Ama Petro kabaca karşısına dikilerek onu geri itti. Aleksey'in ayağı takıldı, Petro'nun, üzerinde her zaman haritalarını okuduğu, ağır masaya tutunarak yeniden dengeledi kendisini. Petro onu hemen kolundan yakaladı. Çareviç'in aptal bir kazaya kurban gidip elinden kurtulmasından korkuyordu adeta. Afrosinya başını geriye atarak meydan

okurcasına Aleksey'e baktı.

Aleksey kendini Petro'nun çeliksi parmaklarından kurtararak güçlükle: "Afrosinya! İyi misin? Başından neler geçti? Çocuğumuz..." dedi. Bakışları şaşkınlık içinde, kadının dolgun ama hamile olmadığı açıkça belli olan karnına takıldı. "Çocuğumuza ne oldu?" Kadın omuz silkip gözünü tırnaklarına çevirdi. Petro oğlunun sorularını yarıda kesti. "Aşk ilanlarını kendine sakla? Afrosinya, Rus İmparatorluğu'nun sadık bir kulu olduğunu kanıtladı" diye homurdandı.

"Anlamıyorum..." diye konuşmaya başladı Aleksey yine de. Sevgilisine çaresiz gözlerle baktı. Koyu renk gözlerinden, düştüğü şaşkınlığın acısı okunuyordu. Bu gözlerdeki son güven duygusu da artık Jcorkunç bir kavrayışa dönüşmüştü. "Hayır" diye mırıldandı. "Bunu yapamazsın, Afrosinya. Herkesin gözü önünde..."

"Birazdan daha iyi anlarsın. Mektupları ver, Afrosinya!" diye böldü Petro onun konuşmasını ve elini kadına doğru uzattı. Afrosinya taşan dekoltesine elini soktu. Ortaya bir tomar mektup çıkardı ve Petro'ya samimi bir gülücük atma cesareti gösterdi. Kaltağı pataklamak isterdim. Ama ellerimi göğüslerimin üstüne

kenetlemiştim.

"Katerina Alekseyevna, Sevgili Analığım..." dedi o sırada Aleksey. Bütün vücudumla ona doğru döndüm. Ancak şimdi, sabahın o dehşetli aydınlığında, bedeninin tümünü görebilmiştim. Korkunç görünüyordu. Sapsarı ve zar gibi teni, zayıf kemikli yüzünün tasalı hatları üzerine gerilmişti. Başında ve ensesinde işkence izleri görünüyordu. Ciddi bir şey değildi; ama yine de ten üzerinde yalnızca bir kırbacın bırakabileceği türden izlerdi bunlar. Çareviç'e el kaldırılmıştı. Öyle zayıftı ki, hücre giysisinin kumaşından beliren kalça kemiklerini görebiliyordum. Çıplak bacaklarının üzerindeki deri, yara bere içindeydi. Onu gülümseyerek cesaretlendir-

489

meye çalıştım ama gözlerim doldu. Bizi göz ucuyla izleyen Petro, Aleksey'in konuşmasını yeniden böldü.

"Aleksey Petroviç Romanov; Afrosinya, ondanyakmasını istediğin mektupları özenle saklayarak vatandaşlık görevini yerine getirdi!"

Petro mektup destesini elinde tarttı ve keyifli bir edayla burnuna götürdü.

"Hainliğinin kanıtlarını memelerinin arasında sakladı... sıcak, yumuşak etlerinde!" Sesini fısıldar-casma kıstı ve kâğıtları tekrar kokladı.

Aleksey acıyla bağırarak dizlerinin üzerine çöktü. "Yapmayınız! Niye bu kadar gaddarsınız, baba, niye? Size ne yaptım ben, oğlunuz olarak dünyaya gelmekten başka!" dedi iğneleyici ve çatallaşan bir sesle.

Afrosinya taburede donup kalmıştı sanki.

"Kapa çeneni!" diye azarladı onu Petro. "Adil bir biçimde yargılanacaksın! Ve hakkında adil bir hüküm vereceğim! Aksini iddia etmeye asla yeltenme..!"

Aleksey ellerini yüzüne kapadı ve Petro'nun sözleri sırasında kendini yere attı. Sessizce sızlanıyor ve çocuk gibi bir sağa bir sola savuruyordu kendini. "Bittim, bittim ben artık..." diye mırıldanıyordu kendi kendine. Onu tutup kaldırmamak için kendimi zor tuttum. Ellerimle pencerenin sürgüsüne dayandım. Güneş ışıkları kurşun sürgüyü ısıtmıştı, parmaklarıma sıcacık vuruyordu. Işıkta, ışıkta kalmalıydım. Petro oğlunun çevresinde dönüp durmaya başladı. İlk mektubu açıp, birkaç satır

okuduktan sonra başını salladı. "Oğlum, sana verdiğimiz onca eğitimden sonra hâlâ berbat bir yazın var..."

Afrosinya bu beklenmedik alay karşısında tiz bir kahkaha attı. Aleksey yeniden ağlamaya başladı. Kadının tavrı ve ihaneti onun son umudunu ve son gücünü de elinden almıştı sanki. Petro bir şey olmamış gibi konuşmasını sürdürdü:

490

"Viyana'daki İmparator'a gönderilen bir mektup... Okuyalım bakalım, o sıpaya neler yazmışsın... 'Majesteleri'nin de duydukları üzere, babamın çamaşırcıdan olan ufak piçi hasta yatıyor. Görüyorsunuz, babam da Tanrı da istedikleri gibi davranıyor!' Bu satırlara ne diyorsun, benim çamaşırcım!" diyerek Petro bana döndü.

Yüzüme bir ifade takınmamak için çaba gösterdim. Ama birden, bir zamanlar, Prut'un acımasız güneşi altında, Petro'nun askerlerinin kazınmış kafalarında alevlenen çılgınlığa benzer bir duygu saplandı yüreğime.

Aleksey oğlumdan nefret ediyordu. Oğlumun ölümünü istiyordu. Bu düşünce kanıma karışarak damarlarımda dolaştı ve zehirli bir kanca gibi ruhuma saplandı. Aleksey'e bakmaktan kaçındım; çünkü Petro'nun benden bir yanıt beklemediğini anlamıştım. O bu sırada diğer mektubu da açtı.

"Ah, buradaki de sevgili kuzinin Yekaterina İvanovna'ya, Mecklenburg'a gönderilmiş: '...Yekaterina İvanovna, Meck-lenburg'da Rus birliklerinin ayaklanmasını ne kadar çok arzuladığımı bilemezsin... Bu herkesin keyfini kaçırır ve babamın sonunu getirir...'" Petro kısa bir ara verdi. Aleksey soğuk zeminde büzüldü ve kendini tutamayarak hiç çekinmeden hüngür hüngür ağlamaya başladı. "Baba, lütfen, gücüm tükendi..." diye yakındı. Petro hiç oralı olmadan devam etti. "Bir tane daha... Bakalım, burada neler anlatmışsın. Bak sen, Rus Senatosu'na! Kulağını iyi aç: '...Babamın zulmü ve kötü yönetimi beni ülkeyi terk etmeye zorladı. Babamın beni sev-meyip ikinci karısından olan çocuklarını aşırı sevmesine bir anlam veremiyorum. Petro Petroviç zayıf, her an ölebilecek hastalıklı bir çocuk. Çar'm kendisi de sürdürdüğü bu hayat tarzıyla her an aramızdan ayrılabilir. Rusya'yı yönetmem için kader beni seçti, beni unutkanlığınıza havale etmeyin.

Eski gelenekleri yeniden canlandırmaya çalışacağım ve bu sizlerin zararına

olmayacak.'" Petro kısa bir ara verdi. Son sözleri açık seçik okumaya başlamadan önce derin bir soluk aldı: " 'Çar olduğumda, St. Petersburg'u unutulmuşluğa terk edeceğim. Moskova'ya geri döneceğim. Filoyu yakacağım ve orduyu dağıtacağım. Bütün yabancıları kovduracağım. Kili-se'mize ve Tanrı'mıza saygı göstereceğim...'" Sustu. Afrosinya da başını kollarının arasına gömmüştü. Müthiş bir sessizlik vardı odada. Çar ve oğlunun arasında hüküm süren gerginlik, denizin hışırtılarını, köşkün önündeki askerlerin seslerini, ağaçlardaki kuşların cıvıltılarını, saatlerin tik taklarını yutmuştu. Geriye yalnızca yaşamın, kendilerini çılgın bir kavganın içine attığı iki adam kalmıştı: Ölü gibi yerde yatan Aleksey ve gözlerini ona dikmiş Petro.

"Doğrul, Aleksey." Petro şimdi daha sakin bir sesle konuşmuştu.

Çareviç onun isteğini yerine getirdi ve titreyen ellerine ve bacaklarına hakim olmaya çalıştı. Petro kısık bir sesle: "Seni, bütün Rusların hükümdarı olan şahsıma ve imparatorluğa karşı ihanetle suçluyorum. İtiraf ediyor musun?"

Nefesim kesilecek gibiydi.

Aleksey sessizce başını Afrosinya'ya çevirdi. Gözlerinde ona karşı ne kin ne de öfke vardı. Gözlerinin içinde yalnızca acı ve tükenmişlik görebiliyordum. Kadının

gözyaşları yanaklarından akıyor ama bakışlarını Aleksey'den kaçırmıyor-du. Aleksey yeniden babasına doğru baktı. Kararmış yüzünün hatları utanç ve ıstırapla gevşeyip silikleşti.

"İtiraf ediyorum, Çar'ım ve Babam" dedi sessizce. Öyle sessiz söylemişti ki, sözleri, Mon Plaisir'in önündeki kumsalın çakıllarım yalayan dalgaların içinde kaybolup gitmişti.

O gün öğleden sonra, ruhum ikiye bölünmüştü. Bir yarım, uysal bir sadakatle Mon Plaisir'de, nefret uyandıran o

olayların ve oyuncularının olduğu yerde kalmıştı. O her zaman Petro'ya aitti. Uzun ve güzel anılar uğruna onu seviyordu. Onunla aynı havayı soluyor ve onunla, isteyecek olursa, aynı yatağı paylaşıyordu. Onun ışığıyla parıldıyordu ve yanına yaklaşmaya kimse cesaret edemiyordu. Böylece, göğsünde atan kalbinin boğuk sesini kimse duyamıyordu.

Ama diğer yarım, varlığının görüntüsünden sıyrılıp, sessiz adımlarla yüreğimin derinliklerine yerleşiyordu. Petro ele geçiremiyordu onu; çünkü bu yarı, ruhumun soğuk zemininde gizleniyordu. Yaşamımın akıntısı içinde küreksiz bir kayık gibi, uzun zamandır oradan oraya savruluyordu. Ta ki, bir gün gelip, bir başka insanın bakışları onu son bir limana taşıyana dek. Mon

Plaisir kıyısının tatlı rüzgârlarını bugün bile hâlâ dudaklarımda hissedebiliyorum. Bunu düşündüğümde, tuz şekere dönüşüyor ve fısıldayışlarını anımsıyorum: Karın rengi, gözyaşlarının tadı ve okyanusların enginliği. Boris Petroviç Şeremetyev benimle görüşmek istediğinde, sabahın çok erken saatleriydi. Aleksey'in akıbeti hakkında karar verecek mahkemede ilk duruşma yapılacaktı. Gözlerimi ovuşturarak yatağımda doğruldum. Başım biraz dönüyordu, karnımdaki çocuğun erkenden rahatsız edilmeye karşı tepki gösterdiğini

hissediyordum.

Bir konuğum olduğunu söyleyen Anna Kramer'e, "Kimmiş o?" diye sordum merakla. Anna yanıtladı: "Prens Boris Petroviç Şeremetyev. Ona, sizi görebilmesi için çok erken olduğunu, henüz perukçunu-zun bile gelmediğini söyledim."

Kıs kıs güldüm ve kalın yatak perdelerimi kendi ellerimle açtım. "Beni, bir kadın olarak en berbat durumda görmüş bir erkek varsa yeryüzünde, o da Şemeretyev'dir. O, her zaman gelebilir, Anna! Söyle ona, hemen yanında olacağım!"

Ayaklarımı yatağın kenarından döşemenin sıcak ağaç kaplamaları üzerine indirip yalınayak yürüdüm. Pencereye vardığımda dışarıya, nehir rıhtımının uzaklarına doğru baktım. Petro Pavel Kalesi'nin surlarmdaki Neva Kapısı'nın önünde birkaç sandalın yeşil dalgalar üzerinde oynaştığım gördüm. Güneş gökyüzünde parlamaya başlamıştı bile. Güzel bir haziran gününü müjdeliyordu. Bu sırada Neva'nın demir kapısının açıldığını gördüm. Bir öbek adam kapıdan geçerek sandallara dağıldılar. Alnımı kırıştırarak arkamda hâlâ beni bekleyen Anna'ya döndüm. "Söylesene, Boris Petroviç'in mahkemedeki yerini alması gerekmiyor muydu şimdi?" diye sordum şaşkınlıkla. Bir şey söylemeden başını salladı. Bir an düşündüm ve sonra, "Bana sabahlığımı ver. Acele et" diye emrettim Anna'ya. Bir nebze düzene girmesi için parmaklarımla saçlarımı taradım.

Boris Petroviç kabul odamın penceresinin önünde arkası bana dönük duruyordu. Omuzları çaresizce aşağıya düşmüş, başı öne eğikti. Adımlarımı duyduğunda bana dönüp hemen diz çöktü. Ağrılardan biraz inler gibi oldu çökerken. Şere-metyev, eklemlerindeki ödemden ve guttan mustaripti. Elimi öpmesi için ona uzattım ve aynı zamanda ayağa kaldırdım onu. Marienburg zaferinin kahramanı olarak beni çekip atına alan bu adam ne kadar da zayıf ve tükenmiş görünüyordu! Kendime engel olamayıp onu kucakladım ve üç kez öptüm. Kollarımdan kurtulduğunda kıpkırmızı oldu ve gözlerini yere indirip ceketini düzeltti.

"Çariçe, bana bu kadar erken bir saatte zaman ayırdığınız için size teşekkür ederim..."

Sıcak mevsime rağmen şöminede ateş yanıyordu. Şere-metyev alevlere yakın duruyordu. Alevlerin sıcaklığı ağrılarına iyi geliyordu, bunu biliyordum. Ateşin yanma oturdum ve yanımdaki koltuğa elimle vurarak: "Hoş geldin, Sevgili

Boris Petroviç. Seni çok az görüyorum. Gel yanıma otur, buraya, şöminenin yanına. Ne tuhaf, haziranda bile içim üşüyor!" dedim.

Minnetle gülümsedi. Bir an için söyleyecek şey bulamadık. Söze ilk ben başladım. "Korkarım, eski dostum bana yalnızca çok büyük ricaları olduğunda geliyor; sana nasıl yardım edebilirim? Oğlun sakal bırakıp papaz mı olmak istiyor? Kızın pantolon mu giymek istiyor? Ya da Menşikov'a ait bir mülke mi göz diktin? Öyleyse eğer, ne yazık ki sana yardımcı olamam!"

Bunları söylerken sesime kasıtlı olarak neşeli bir ton verdim.

Tahminlerim beni yanıltmadı: Şeremetyev'in ricası o denli büyük, o denli önemliydi ki, sonunda konuşmasını bitirdiğinde, odayı bir süre saatin tik takları doldurdu yalnızca.

Prens Şeremetyev, Çareviç'in mahkemesinde görev almayı dini ve onuruyla bağdaştıramıyordu. Bunu yapmaktansa bütün malını mülkünü yitirmeyi ya

da Prens'le birlikte ölmeyi yeğliyordu. Sözcüklerinin dehşeti ruhuma işlemesin diye bir süre bekledi.

"Çariçe. Sizin de bildiğiniz gibi yaşamım boyunca her şeyi ama her şeyi Efendim için yaptım. Bundan sonra da beni dünyanın öbür ucuna gönderse bile, bu böyle devam edecek. Son nefesime kadar Petro için savaşacak, ata binecek, yelken açacak, bilgi sahibi olacağım..." Son sözü söylerken bir an gülümsedi ve konuşmasına

ciddileşerek devam etti: "...Ve öldüreceğim." Biraz soluklandı ve sessiz bir iniltiyle önümde diz çöktü. "Ama bir babanın oğlunu idam etmesine seyirci kalamam. Çünkü bu hüküm, hiç kuşku yok ki, Prenses'im, kesin gibi görünüyor. Bunu yalnızca sana söylemeye cesaret edebiliyorum; yoksa bu odanın dışında, postumu yaşlı

kulaklarımın üzerinden sıyırırlardı hemen."

Başımı salladım ve titreyen ellerini tuttum. "Bu durumda ne yapabilirim senin için?" "Mahkemeden özrümü istedim bile. Ama Petro ulağımı hiçbir yanıt vermeden kamçılayıp geri gönderdi bana. Bu nedenle sana geldim."

Sustum ve düşündüm. Boris Petroviç yüzünü ellerimin içine gömdü. "Bildik her türlü yasaya, Tanrı'nmkilere de Do-ğa'nmkilere de aykırı bu! Oğlunun yaşamına son veren bir baba. Bunun için kiliseden ve mahkemeden yardım istiyor. Bu davranışları onaylamak zorunda kalırsam huzur içinde ölemem! Bundan eminim, bu, Çareviç'e kıymet verdiğimden değil elbette! Tam tersine, onu küçüklüğünden beri tanıyorum. İyi bir insan değil. Rusya'daki tüm kötü insanların en yozlaşmışı. Ama yine de..." Ayağa kalktım, onu ağrıyan ayakları üzerine kaldırdım. "Seni tahtırevanlarımdan biriyle Moika'daki sarayına taşıttıracağım otez. Sen bunlara kafa yorma. Senin lehine söyleyebileceğim en doğru sözleri bulmaya çalışacağım Boris Petroviç."

Kısa bir ara verdim ve sonrasında dudaklarımı yaşlı, kıllarla kaplı kulağına götürdüm. Teninde yaşlılığın acılığı kokuyordu. "Boris Petroviç, hükmün kesin olduğundan emin misin?" diye fısıldadım kulağına. O günlerde yerin bile kulağı vardı.

Başını salladı ve aynı sessizlikte yanıt verdi: "Belki kilise ve mahkeme için bunu söyleyemem. Ama Çar'm yüreğinde, evet."

Şeremetyev gidince yeniden pencerenin önüne geldim. Sandallar bu arada kaleden karşıya geçmişlerdi. Şimdi Deniz Komutanlığı'nm önünde, Neva'nın dalgaları üzerinde sallanıyorlardı. Sandalcılar sokak lambalarının direklerine yaslanmış, tütün çiğniyor ve geçen kızların arkasından bakıyor-

lardı. Çocuklar rıhtımda toplanmış, sandallarda oturup kâğıt oynayan kaba saba kale uşaklarını izliyorlardı. Boris Petroviç Şeremetyev gibi adamlar yaşadığı sürece, Rusya için hâlâ bir umut vardı.

Çar'm yüreğinde, evet. Böyle demişti.

"Çar'm yüreği zaten Tanrı'nın elinde; bu nedenle de, sorularına adil bir yanıtı ancak kendisi bulabilir..." diye yazmıştı Petro'nun danışmış olduğu Kilise Mahkemesi. Papazlar Aleksey'le ilgili kesin bir hükümden kaçmıyorlardı. Bir babanın, yanlış yola sapan oğlunu en ağır cezaya çarptırdığını yazan Eski Ahit'le, Yeni Ahit'teki örnekler karşılaştırılıyordu. Yeni Ahit'te baba lütufkâr davranıp oğlunu bağışlıyordu.

Petro imparatorluğun ileri gelenlerinden yüzü aşkın kişiyi bir araya getirerek oluşturduğu bu dünyevi mahkemeden -dinsel tartışmaları sürdürenlere göre— daha açık bir yanıt bekliyordu. Mahkemenin yapıldığı günlerde, Çar'ı ben bile sadece bir kez görebilmiştim. Oğlumuzun oyun odasına gelip beni orada o kadar erken bir saatte görünce şaşırmıştı. Dizlerimin üzerinde yerde tahta bir kayık yüzdürüyordum. Petro Petroviç o sırada bir kayık batırmış, gururla bana sarılmıştı. Taptaze kokusunu çektim içime; haziran güneşi ve taze elma gibi kokuyordu. Oğlumla çok ender baş başa kalıyorduk. Zaten, Avrupa'ya yaptığım gezi, gelişiminin en önemli

aylarını çalmıştı benden! Bu sırada kendini benden kurtararak, "Baba! Batyuşka!" diye bağırdı.

Kapıda Petro ve Aleksander Menşikov duruyordu. Bu kadar erken bir saatte nereye gidiyorlardı ki? Kollarımın derisinin kaşınmaya başladığını hissettim. Doğrulup ayağa kalkamadım. Bu nedenle başımı olduğum yerde eğerek: "Günaydın, Çar'ım ve saygıdeğer kocam" dedim. Menşikov kısaca eğilip selam verdi. Petro küçük Çareviç'i kollarına aldı.

Sarışın çocuk, babasının ellerinde gülünç bir şekilde narin görünüyordu. Aklımdan birden, Petro günün birinde ona da bugün Aleksey'e davrandığı gibi davranırsa ne olur, diye geçti.

Buna verdiğim yanıt, beni o kadar korkuttu ki, bu düşünceyi kafamdan hemen savdım.

"Bir deniz savaşını kazanmış olduğunu görüyorum, öyle mi Prens'im?" dedi Petro gülerek ve gururla Petro Petroviç'e baktı. Çareviç kırmızı yanaklarıyla başını sallayıp ellerini güvenle babasının göğsüne koydu. "Seninle gurur duyuyorum! Tüm bu sıkıcı işler sona erdiğinde, seni de Kronstadt'a götüreceğim. Orada kendine sahici bir kayık seçersin."

Ayağa kalktım şimdi ve yanlarına gittim. "Sabahın bu saatinde nereye böyle?" diye sordum Petro'ya. Petro alnını kırıştırarak "Kaleye. Mahkeme Aleksey'in ihanetinden emin olmak için daha fazla kanıt istiyor."

"Daha fazla kanıt mı?" diye sordum tereddütle ve ellerimi karnımın üzerine koydum. Birkaç ay sonra doğum yapacaktım. Petro asık suratıyla başını salladı. Menşikov başını bize doğru çevirerek güldü: "Bir otuz kırbaç daha dilini çözer." Bu arada,

Petro Petroviç'in yanağını sıktı. Midem bulandı, Petro'nun koluna tütündüm. Bana destek olup saçlarımı okşadı.

"Senin durumundaki bir kadının bilmesi gereken şeyler değil bunlar" diyerek usulca haddimi bildirdi. Elini tuttum. Buz gibiydi. Şimdi daha da yakınında duruyordum ve artık ender olarak yaşadığımız böylesine bir samimiyetten yararlanmak istiyordum. "Çar'ım, sana yalvarıyorum" diye fısıldadım. "Onu öldürme, Petro, lütfen. Şanını kendi kanından bir kanla lekeleme. Kendi etinden olan ete işkence yapma. Onu sürgüne yolla! Bıçkıhaneye gönder, ya da bir manastıra kapat. Ama ölüsüy- 498

le bizi lanetleme!" diye yalvardım. Petro şaşkın bir halde bir süre yüzüme baktı. "Çariçe'nin neden ve kimden söz ettiğini hiç mi hiç anlamıyorum" dedi önemsemez bir tavırla. "Menşikov, ona dama'smı çağırın. Çariçe iyi değil, istirahata ihtiyacı var" diye talimat verdi.

Dışarı çıkarken, Petro'nun oğlumuzu yeniden kucakladığını ve onu şefkatle öptüğünü gördüm. Yüreğim belirsiz korkularla sıkışmaya başlamıştı.

Anna Tolstoya'nm iki gözü iki çeşme anlattıklarına göre, Aleksey, Çar'ın ilk

sorgulamasından sonra üç gün dinlenmek zorunda kalmıştı. Ancak bundan sonra kendinde güç bulabilmişti, babasıyla yapacağı yeni görüşme için. Zulmün kötü büyüsü kara ağında tutsak etmişti Petro'yu. İşkence odalarındaki ter, ateş ve kan kokusu Çar'ın beynini bulandırmıştı. Zulüm altındaki oğlunun şuursuzca söylediği her lafı kendi yararına çevirip Çareviç'e karşı kullanıyordu. Ancak itiraf edilecek bir şey kalmadığında, son verecekti sorgulamaya.

Bunları izleyen birkaç günün ve Aleksey'in acı çektiği uzun saatlerin ardından, vakit gelmişti. Çar yüz yirmi yedi adamı, Prens'in ihanet ettiğine ikna edebilmişti. Ölüm kararını Çar değil, onun tarafından atanan mahkeme vermişti. Kendisi tertemiz sıyrılmıştı işin içinden. Prens idam edilecekti. Prens Aleksander Daniloviç Menşikov, adının yanma bir çarpı işareti koyarak kararı ilk imzalayan kişiydi.

Ama belki de. öğrenilecek hâlâ bir şeyler vardı?

Belki de Aleksey, tüm işkencelere rağmen, her şeyi söylememişti?

Belki de Petro'nun dev imparatorluğunun herhangi bir yerinde, Veliaht Prensi kurtarmak için uygun zamanı kollayan bir grup komplocu vardı?

Karar haziran ayının güneşli bir sabahında verildi. Martılar, kısacık süren bir fırtınanın taze esintisiyle denize sürük-

lenmeden önce Trubetzkoy Burçları'nm pencereleri önünde çığlıklar kopardılar. Aynı gün, öğleden sonra, yazlık sarayın iskelesinin önünde, Petro ve adamlarını kayıklara binerken gördüm. Gözlerimi kıstım ve aralarında kimi tanıdık yüzleri seçebildim: Kum'um, Fyodor Matveyeviç Apraksin, ilk kayığın pruvasında ayakta duruyordu. Bakan Golovkin o sırada Prens Dolgoruki'ye yerlerine oturmalarında yardımca oluyordu ve Prens Trubetzkoy, kayıkta oturmuş denize bakan Pyotr Şafirov'a hararetle bir şeyler anlatıyordu. Pyotr Andre-yeviç Tolstoy ve Aleksander Menşikov, dengesini korumak için açık bacaklarıyla ayakta duran Çar'la birlikte aynı tekneyi paylaşıyorlardı. Çar, suyun üzerinden kaleye doğru bakıyordu.

Yine Aleksey'in yanma mı gidiyorlardı? Kayıkların yazlık sarayın kıyısından

açıldıklarını ve gerçekten de kaleye doğru yöneldiklerini görünce şaşırdım. Petro ve adamları kalenin yıldız biçimli duvarlarının karanlığında kaybolup gittiler.

Karnımdaki yüke rağmen, küçük Meryem Ana ikonasının önünde diz çökerek Çareviç Aleksey'in ruhu için dua ettim. Sonrasında Anna Kramer'e, kılıçotu ve afyon ruhu karışımı bir içecek hazırlattım ve rahatsız bir uykuya daldım. Rüyamda doğum yapıyor, korkunç bir canavar doğuruyordum ve de Çar, hiç duraksamadan çocuğu olarak benimsiyordu bu canavarı.

Gecenin tam yarısıydı yatak odamın kapısı yumrukla vurulduğunda. Bir süre kendime gelemedim, hâlâ rüyalar ale-mindeymişim gibi hissettim. Ama çok geçmeden Anna Kra-mer'in kaygılı yüzü yatağımın perdeleri arasında bitivermişti. Elinde, ince yüz hatlarına hayali gölgeler ekleyen bir gece lambası tutuyordu. "Efendim, kim olabilir ki?" diye ürkekçe mırıldandı. Kapım yeniden çalınmaya başladı; korkum yerini büyük bir öfkeye bıraktı.

500

Bir kapı çalınmasından korkmak için mi bunca zaman hayatta kalmıştım? Kapının önünde şeytan bile dikiliyor olsa, beni almadan önce ona bir bardak votka ikram etmek isterdim!

"Bunu şimdi öğreneceğiz!" diyerek hızla kapıyı açtım. Kabul odamda Aleksander Daniloviç Menşikov duruyordu. Onun arkasına, ona yolu aydınlatmış olan küçük bir karartı pusmuştu. Adamın kambur olduğunu ve üzerinde elbise niyetine, iplerle vücuduna tutturduğu deri parçaları olduğunu görebiliyordum. Kukuletasından yüzünü seçemiyordum. Menşikov bileklerimden öyle sıkı kavradı ki, hafifçe bağırmak zorunda kaldım.

"Katerina Alekseyevna, hemen benimle gelmelisin! Çok önemli! Kaçırıyor! Sanırım aklını kaçırıyor!" diye kekeledi. Terin ve kanın ekşi kokusu burnuma kadar geliyordu. Bitkinlikten gözleri iyice yuvalarına çökmüştü. Teninde yer yer morluklar göze çarpıyordu. Elimin birini ondan kurtararak elinin üzerinde gezdirdim. Menşikov buna pek ses çıkarmadı. Parmaklarımı kokladım. "Bu kan. Kavga mı ettin? Çar'ın başına bir şey mi geldi?" diye sordum.

Başını salladı. Arkasındaki iki büklüm hırpani adam ışığı biraz daha yukarı tuttu. Çığlık atmamak için kendimi zor tuttum. Menşikov'un bütün giysisi kanlar içindeydi. "Bu Ça-reviç'in kanı. Benimle gel, yalvarırım!" diye mırıldandı. "Çabuk ol."

"Yalnız olmaz!" dedim ani bir güvensizlikle. Üzerime yeşil kadife pelerinimi giyerken bir yandan da, "Anna, mantonu giy" diye emrettim.

Çizmelerimi giydim. Anna da gece giysisinin üzerine hafif bir pelerin aldı ve yazlık sarayın karanlık koridorlarında Menşikov'la Petro Pavel Kale-si'nin kambur nöbetçisini izleyerek nehre doğru aşağıya indik.

501

Neva'nm açık renk suyunun üzerine yorgan gibi bir sis inmişti; sisin nehrin karşı kıyısında daha yoğun olduğu görülüyordu. Kayığa adımımı attığımda bir burgaç gibi ayak bileklerimi sardı sis. Nem yüzünden baldırlarıma yapışan geceliğimin eteklerini emiyordu açgözlülükle. Kıyıdaki sazlıkların arasında, aydınlık gecenin keyfini çıkaran sevgililer çarptı gözüme. Bu kez, gecenin aydınlık saatleri, her türlü büyüden yoksundu. Kararmak bilmeyen gece, bizlere hükmeden çılgınlık gibi geliyordu şu anda bana.

Menşikov'un tekinsiz refakatçisi, uzun bir değnekle sandalımızı kıyıdan itti; iki büklüm eğilmiş ama güçlü ve düzenli darbelerle, sakin nehrin üzerinde kayığa yol aldırırken, Anna Kramer de çökmüş oturuyordu. Menşikov'la ben ayakta birbirimize yakın duruyorduk. Titremelerini yatıştırmak için parmaklarını iç içe geçirdiğini gördüm.

Neva Kapısı'nda bizi bekleyen diğer karartıları seçebiliyordum. Kayıktan inmem için Apraksin kolunu uzattı. Men-şikov da Anna Kramer'e yardım etti.

Trubetzkoy Burcu'nun koridorlarında kaba örülmüş duvarlardan sızan sular engebeli taş zeminde gölcükler oluşturmuştu. Tıslayarak yanan ziftli meşalelerin leş gibi kokan vt mide bulandıran aydınlığının ulaşamadığı yerlerde, farelerin gölgelere kaçıştıklarını görüyordum. Küf, bozulmuş yemek ve ölüm kokuyordu her yer. Petro'yla birlikte katıldığım seferlerin tümünde duymuştum bu iğrenç kokuyu;

burnumda yer etmişti. Koridorlarda sessizce Menşikov'un arkasından yürüyordum. Bir yandan da, sakinleştirmek için An-na'nm elinden tutuyordum. Parmakları şaşılası bir güçle elimi sıkıyorlardı. Sonunda kaim, demir kuşaklarla kavileşti-rilmiş meşe ağacı bir kapının önünde durduk. Üzerindeki küçük pencere ziftle kapatılmıştı. Elimde olmadan pelerinimi boğazıma kadar sardım. Menşikov kapıyı açtı. Ardında ¦

¦ koyu renk soğuk taş duvarları olan küçük bir hücre vardı. H Duvara gömülü bir penceresi vardı; ama üzeri tahtayla kapa-J§ tılmıştı. Bir köşede, üzeri çenesine kadar örtülü bir vücudun yattığı bir kerevet yer alıyordu. Odanın içinde, geceyi aydınlatan iki meşalenin gölgesi, duvarların yutmuş olduğu zavallıların ruhları gibi oynaşıyordu. Daha çevremi tanımaya zaman bulamadan birisi, dizleri üzerinde hızla önüme atıldı ve dizlerime öyle sıkı sarıldı ki, neredeyse düşecektim.

Keskin bir çığlık attım, dengemi bulduğumda ancak tanıyabildim Petro'yu.

Parmakları, geceliğimin nemli kumaşına dolandı. Başını kaldırdığında yüzündeki ifadeden korktum. Gözleri yuvalarında dönüp duruyordu; morarmış dudakları köpük içindeydi. "Katerinuşka!" diye inledi. "Tanrı'ya şükürler olsun, geldin! Ben hiçbir şey yapmadım, hiçbir şey, duyuyor musun beni? Bunlar nasıl oldu bilmiyorum... Katerinuşka, bana yardım et! Benim suçum değil!" diye haykırdı birden; sesi hücrenin basık duvarlarında yankılandı. "Bana yardım et! Bana yardım et, bana yardım et!" diye tekrarladı çıldırmışçasına. Sesi kısıldı ve bir hayvan gibi böğürmeye başladı.

Menşikov, Petro'yu ayağa kaldırmamda bana yardımcı oldu. Birlikte Petro'yu bir taburenin üzerine oturttuk. Hâlâ mırıldanıyordu. "Artık burada olduğuna göre, her şey yoluna girecek. Ben hiçbir şey yapmadım. Benim suçum değildi..."

Anna Kramer Çar'ın yanma çökerek onun ellerini tuttu. Ben de kerevete, uyuyor gibi görünen adamın yanına gittim. Yanı başında, başını ellerine dayamış ikinci bir adam oturuyordu. Yakınma geldiğimde onu tanıdım. Pyotr Andreyeviç Tolstoy'du bu. Öldüğünden artık emin olduğum vücudun

üzerine doğru eğildim. Yüzündeki işkence izlerinden dolayı onu hemen tanıyamasam da, bu Aleksey'di. Yüzü simsiyah 502

503

lekelerle kaplıydı ve gözleri yuvalarından fırlamıştı. Ağzı yırtılmış, dili dişlerinin arasından dışarıya çıkmıştı. Midemin bulantısını yatıştırabilmek için yutkundum. Parmaklarımı, gözkapaklarmın üzerine götürdüm; ama kapanmamakta

direniyorlardı. Korkunç bir ithamla boşluğa bakıyorlardı. Çenesine kadar çekili örtüyü açmak istedim. Pyotr Andreyeviç Tolstoy kolumdan tutarak: "Tanrı aşkına, bunu yapmayın, Çariçe'm" dedi ısrarla. "Bu bir kadına göre değil, hele sizin

durumunuzdaki birine göre hiç değil!" Elini kolumdan kurtararak örtüyü açtım. Tolstoy'un uyarısına rağmen, gördüğüm manzara karşısında dehşetle geriye çekildim. Menşikov beni yakalayarak midemin bulantısı geçene kadar başımı tuttu. Kerevete doğru döndüm. Prens'in hem kollarındaki hem de bacakların-daki bütün etler kızgın kerpetenlerle kopartılmış ve bütün kemikleri kırılmıştı. Kemik uçları dizlerinden, kalçalarından ve göğsünden fırlayıp çıkmıştı. Vücudunda kalan deri parçaları da kamçı darbeleri yüzünden kararmıştı ve kanlar içindeydi. "Aman Tanrım, Çareviç!" dedim soluksuzca. Sesimin çınlamasıyla birlikte Petro başını kaldırıp yeniden bağırmaya başladı: "Ben hiçbir şey yapmadım, Katerinuşka, inan bana!" Anna Kramer ona sarıldı, Petro çocuklar gibi kı-zın göğsünde iç çekti. Yeniden Aleksey'in vücuduna yaklaştım ve bulantıma engel olmaya çalıştım. Omzuna yavaşça dokunduğumda başı gövdesinden ayrılarak kenara yuvarlandı. Dehşet içinde çığlık kopardım. Aleksey'in kafası uçurulmuştu!

Menşikov arkamda duruyordu ve beni omuzlarımdan tuttu. "Çar" dedi fısıltıyla. "Aleksey bugün ikinci işkence sırasında ellerinde ölünce Çar öfkeden kudurdu. Bu

kadar uzun yaşaması, Tanrı, ya da Şeytan biliyor ya, bir mucizeydi! Petro kendini kaybetmişti ve benim kılıcımı alarak Alek-

sey'in ölmüş bedeninden kafasını uçurdu. Şimdi de çıldırmak üzere..."

Dişlerim takır diyordu; kanım çekilmiş, parmaklarım uyuşmaya başlamıştı. Çar, Aleksey'in ölü bedeninden kafasını kesmişti. "En kötüsü de" diye sürdürdü Menşikov alçak ama ısrarcı bir ses tonuyla. "Aleksey'in herkesin önünde katafalka konulacak olması. Bu şekilde herkes, Çar'ın, oğlunu katlettiğini öğrenecek." Yalvarırcasına bana baktı. Anlaşılan, dile getiremediği sorusuna kendisi de yanıt bulamamıştı.

"Prens'in ölüm nedeniyle ilgili olarak nasıl bir açıklama yapacaksın?" diye sordum. Menşikov omuzlarını silkti. "Belki beyin felci? Belki verem? Herkes sağlığının bozuk olduğunu biliyor..." dedi çaresizlik içinde. Kendisi de ikna olmuşa benzemiyordu. Rusya ve bütün Avrupa'yı nasıl inandıracaklardı buna?

Bakışlarım Anna Kramer'e kaydı ve kararlı bir sesle: "Kışla doktoruna git, kendisine ihtiyacımız olduğunu söyle. İlaçlarım ve alet çantasını da getirsin."

Adam birkaç dakika sonra çıkageldi. Belli ki, o da uykudan kaldırılmıştı; çünkü kaba kumaş paltosunun altından, tiftik kaplı tahta ayakkabılarının içinde çıplak ayakları görünüyordu. Solgun yüzüyle eğilip selam verdikten sonra ikircikli gözlerle kerevetin üzerindeki ölü bedene baktı. "Yara dikmek için ne varsa hepsini bırak oraya" diye emrettim. "Vücudu temizlemek için de alkol gerekiyor."

Çantasından gerekli malzemeleri çıkarıp bize verdi ve kollarını aşağıya sarkıtarak odada dikildi. "Gidebilirsin..." diyerek, ona gitmesi için izin verdi Menşikov. Doktorun arkasından, kapıyı sürgülemeden önce, "Canın tatlıysa, gördüklerini unut" diye uyardı adamı.

Alkol şişesini, çuvaldızı ve ipi elime aldım. Elimdekilerle birlikte Anna Kramer'in yanına diz çöktüğümde, Anna ba-

şmı kaldırdı. Elinden tutup gözlerinin içine baktım. "Anna, senden bir ricam var. Büyük, çok büyük bir rica bu. Ama biz, yani Çar ve ben, yapacaklarını asla

unutmayacağız."

Duraksayarak başını salladı. "Nedir o Efendim?" diye sordu sessizce.

Derin bir soluk alarak konuşmaya devam ettim. "Senden, Çareviç'i temizlemeni ve onun kemiklerini düzeltmeni istiyorum. Onu yeniden insana kılığına sokmanı istiyorum."

Yüzüme bakmadan başını salladı. Bileklerinden yakalayarak gözlerimin içine bakması için onu zorladım. "Bunun için, Anna, kafasının da yerine dikilmesi gerekiyor." Son cümleyi çok sessizce söylemiştim. Öyle ki, sanki kendim bile duymak istemiyordum. Anna karşılık vermedi. Karanlıkta bakışlarını pek yorumlayamıyordum. Bir şey söylemeksizin gerekli malzemeyi ona uzattım. Bir süre duraksadıktan sonra, şişe ve aletleri elimden alıp ayağa kalktı. Aleksey'in kerevetine doğru yürürken geceliği bacaklarına değip hışırdıyordu. Tolstoy hiç konuşmadan taburesinden kalkıp yerini ona bıraktı. Menşikov'la birlikte, omuzları Anna'nm dizleri üzerine gelecek şekilde ölüyü çevirdiler. Kafasını da alıp Anna'nm kucağına koydular. Aleksey ölü, kaskatı gözlerle zavallı kızın tam yüzüne bakıyordu şimdi. Kalın ipliği iğneye geçirirken Anna'nın parmaklarının nasıl titrediğini görüyordum. Sessizce gövde ve boynunun kapkara derisine ilk dikişi attı. Parmak uçlarıyla düğüm atıp küçük keskin bir bıçakla ipi kesti. İğneyi her sokup çıkardığında parmakları daha da sakinleşiyor ama yanaklarından iri, sessiz gözyaşları süzülüyordu. Mumların ışığı kadını daha yumuşak ve daha şefkatli gösteriyordu; bu da çevresinde duran adamların bakışlarını önlerine indirmesine neden oldu.

Petro ve ben, yazlık saraya gitmek için kayığa bindiğimizde, gün, geceden kalma beyaz göğe renk vermeye başlamıştı.

Çar yolculuk sırasında tek bir söz bile etmemiş ama ellerimden öyle sıkı tutmuştu ki, parmaklarım uyuşmuş, buz gibi olmuştu. Suyun, kürek çırpışlarını büyük bir açgözlülükle yuttuğunu duyuyordum. Ancak yazlık sarayın önündeki iskeleye yanaştığımızda başını kaldırdı. Sabahın ilk ışıkları, kan oturmuş, bitkin gözlerine düştü.

"Katerinuşka, bana bir insan olduğumu söyle. Ne olur, söyle" diye fısıldadı. "Yanımda kalacağını söyle."

Sözleri, kayığın burnuna çarpan dalgaların şıpırtıları arasında kayboldu, Finlandiya Körfezi'ne akan Neva'yla birlikte sürüklenip gitti. Sabahın soluk ışıkları günle birlikte gelen güçle doldular. Petro'ya suskunca sarıldım. İskelede iki hizmetçi bizi

beklemekteydi Çar'ı yatağına götürmelerini söyledim ve kendi ellerimle ona etkili bir uyku ilacı hazırladım.

Ertesi akşam Petro, Poltava zaferinin dokuzuncu yılını kutluyordu. Onu daha önce hiç bu kadar çok gülerken, hiç bu kadar içerken ve hiç bu kadar insanı, varlıklarıyla uykusunu ve cinlerini kendinden uzak tutmaları için, zorlarken görmemiştim. Mücevherlerimin ve emriyle sürdüğüm macunsu düzgünüm altında terlemiştim. Petro, yalaktan su içen bir at gibi açgözlülükle içiyordu. Bense, ona belli etmeden, Tokay şarabının her iki kadehinden birini yere boşaltıyordum. Poltava kutlamalarını Petro'nun isim günü izledi ve takip eden günlerde, uzun ayinlere, akşam

yemeklerine, havai fişek gösterilerine, resmi geçitlere ve içkili oyunlara katlanmak zorunda kaldım. Avrupa'nın tüm ülke elçilerine, saray yası tutmaları yasaklanmıştı. Aleksey bir vatan haini olarak ölmüştü. Campredon'un küçük not defterine hararetle bir şeyler karaladığını gördüm.

Aleksey'in cesedi yıkanıp giydirildi ve Üç Birlik Kilise-si'nde katafalka kondu. Boynuna İran işi muhteşem bir fular sarılmıştı; böylece Anna Kramer'in zarif dikişlerini kimse

göremeyecekti. Şaşkınlıktan duyarsızlaşmış halk, ölü Çare-viç'lerinin önünden geçiyordu. Ceset, üzerine beyaz broka bir örtü serilmiş olan kaidenin üstünde yatıyordu; çevresini de şeref kıtası askerleri sarmıştı. Onların asıl görevi, eminim cenazeye kimseyi yaklaştırmamaktı. Saray son günlerin kutlamalarının

sarhoşluğundan henüz ayılmamıştı. Menşikoy iki ilahi arasında bana doğru eğilip: "Kafamda alemci şarkılarla ilahiler birbirine giriyor, bu yüzden ağzımı açmıyorum" diye fısıldadı.

Petro ayin sonrası oğlunun bedeninin yanma giderek üzerine eğildi. Adımları biraz kararsızdı; elleriyle dengesini sağlamaya çalıştı. Aleksey'in tabutunun kenarına tutundu. Fransa Elçisi Campredon dudaklarını büktü. Kısa bir süre Petro'nun dudakları ölü Çareviç'in soğuk ağzına dokundu. Doğrulduğunda yanakları kızarmış, gözleri dipdiri ve taptaze görünüyordu. Bakışlarını kalabalığın üzerinden geleceğe doğru dikti.

Pyotr Andreyeviç Tolstoy'a, Aleksey'i yakalamasının mükafatı olarak kontluk unvanı verildi. Böylece, sadakati hakkında yıllar önce Çarevna Sofia'nın önderliğindeki Strelitz Ayaklanmasından bugüne dek süregelen son kuşkular da ortadan kalkmış oldu. Aleksander İvanoviç Rumyanzev'e ise muhafız subayı rütbesi ve iki bin serf verildi. Ayrıca Ressam Andrey Matveyev'in kızıyla evlendi. Kız, Petro'nun çocuğuna hamileydi. Kızın büyükbabası Petro'nun annesi Natalya Narişkina'yı büyütmüştü. Böylece kariyerini, iyi bir evlilikle de zenginleştirmiş oldu. Kamçılanmasını ve işkence görmesini istediğim tek kişi, bu işten en ufak bir zarar bile görmeden kurtulmuştu: Afrosinya, Preobraşenskoye Alayı'ndan bir subayla evlenip huzur ve refah içinde bir yaşam sürdü. İhanetinin cezasını cehennemde çekmesini umut ediyordum. 508

Aleksey'in ölümünden iki ay sonra, bir kız çocuğu dünyaya getirdim. Petro bebeği bağrına basmış, kendisine bir erkek evlat doğurmadığım için hiç de hayal kırıklığına uğramamıştı. "Bir dahakine, Katerinuşka! Bir dahakine!" dedi Petro aldırış

etmeksizin ve Çarevna Natalya Petrovna küçük eliyle babasının parmağını sıkıca kavrayınca: "Bir ayı gibi güçlü! Bu özelliğini senden almış!" dedi gülerek. Anna Kramer'i onun ilk obergofdama1 sı olarak atadım. Anna Kramer, Natalya Petrovna'yı ilk kez kucağına alıp sarıldığında, açık sarı saçlarmdaki beyazlar dikkatimi çekti. Aleksey'in ölüm gecesi, onun da gençliğini çalmıştı.

İlk karın düşüşü gecikti o yıl. Gecenin içinde oynaşan yumuşak kar tanelerini gördüğümde, Menşikov'un sarayında Aziz Andreas'm isim gününü kutluyorduk. Çar bu akşamı, Rus İmparatorluğu'nun vermiş olduğu en yüksek nişanları taşıyan kişilerle kutluyordu. Faytonlarımız, Deniz Komu-tanlığı'nı Vassilyev Adası'na bağlayan köprüyü kullandı. Köprü, sabitlenmiş kayıklara kalın kalaslar çakılarak inşa edilmişti. Petro'nun, şehrin kuruluşu sırasında Alekaşa'sına hediye ettiği adanın bu kadar hızlı gelişmiş olması beni şaşırtmıştı. Gene de adanın en görkemli binası Menşikov'un konağıydı; yaldızlı cephesi ta Deniz Komutanlığı'nın kıyısından bile parlıyordu. Adada sadece zenginler bina inşa edebiliyorlardı. Bir soylunun ne kadar çok kulu varsa, Vassilyev Adası'nda ve Strelka'daki konağı da o kadar büyük olabiliyordu.

Yaldızlı salonun çift kanatlı kapıları açılıp bir ulak muhafız subayına tekmil

verdiğinde, ilk yemekler masaya daha yeni getiriliyordu. Aleksander Menşikov da adamı benimle aynı anda görmüş olmalıydı ki, evin beyi olarak kalkıp onu

karşılamaya gitti. Petro ise o sırada büyük bir hayranlıkla, zenci Abraham Petroviç Hannibal'in ona hediye etmek iste-

diği renkli, konuşan kuşları inceliyordu. Petro, Tolstoy'un İstanbul'dan alıp getirdiği genç zencinin vaftiz babalığını üstlenmişti. Abraham Petroviç onun yanında dikilip kuşlara konuşmaları taklit ettiriyordu: "Bana içki ver! Bana içki ver!" diye ötüyordu kuşlardan biri.

Ötekiyse yanıt veriyordu: "Bunu kellenle ödersin, itoğlu it!"

Petro gülmekten çatlamak üzereydi. Hayvanların su kaplarına biraz daha votka koydu. Abraham iri, beyaz dişleriyle yanı başında gülerken Petro'nun da, "Bunları daha da geveze yapar bu!" diye söylediğini duydum. Zenci Paris'te, parasını Petro'nun karşıladığı eğitimini tamamladıktan sonra, daha da sevimli olmuştu. Bir an için, acaba yatağını Prenses Mussin-Puşkin adında biriyle paylaştığı doğru mudur, diye geçirdim aklımdan.

Menşikov ulağın yanına gitmişti.

Adam eğildi. Mumun yumuşak ışığına rağmen yüzündeki bitkinliği seçebiliyordum. Aleksander Daniloviç, ulağı kolundan tuttu telaşla ve sözcüklerini daha iyi

duyabilmek için başını adamın ağzına yaklaştırdı. Menşikov'un şaşkınlıktan ellerini yavaşça dudaklarına götürdüğünü gördüm. O sırada kuşlardan birini omzuna koyup kırmızı ve mavi kuyruk tüylerinden hafifçe çekiştirmekte olan Çar'a doğru yöneldi. Abraham ku-lağmdaki, neredeyse omuzlarına kadar inen altın küpeyi çekiştirdi; kuş küpeyi hızla gagaladı. Bir yandan da, "İtoğlu it, itoğlu it!" diye ötüp duruyordu. Petro sevinç nidaları atıp zenciyi kucakladı. Dolgun dudaklarından öperek: "Ne güzel bir hediye, bu böyle! Bunları Mon Plaisir'e koyacağım!" dedi. Abraham, Efendisi'nin öpücüğüne karşılık verdi. Kadifemsi kollarıyla Çar'a sarıldığı sırada teninin altındaki tüm kasları kıpır kıpır oynuyordu. Kadınlardan bazılarının usulca iç geçirdiklerini görebiliyordum; gülmemek için kendimi zor tuttum.

Menşikov kalabalığın içinde kendine yol açarak yavaşça petro'ya doğru ilerliyordu. Eteğimi toparlayarak Petro'nun yanına gittim. Petro başını kaldırıp: "Ne o surat öyle, Aleka-şa" dedi sırıtarak Menşikov'u görünce: "Ne o, kuşlarımı mı Jcıskandm?" Aleksander Daniloviç eğildi ve alışılmadık bir ses tonuyla: "Çar'ım, İsveç Kralı XII. Kari ölmüş" dedi.

Petro, eliyle kuşun tüylerini okşamaya devam etti. Kuş, onun apoletleri üzerinde bir şeyler kemiriyordu. Şaşkınca gözlerini kırpıştırdı. "Öldü mü?" demekle yetindi duyduklarının anlamını tam olarak kavramadan. Menşikov başını salladı. "Serseri bir kurşun; en azından böyle söyleniyor. Kral Danimarka'daki Fredçriksten Kalesi'ni kuşatmış. Ayağından vurulmuş. Askerler günlerce taşımış onu. Ancak yarası iltihaplanmış. Kendi zehirli kanıyla ölmüş."

Ulağın, kapının yanındaki bir sandalyede bitkin bir şekilde oturduğunu gördüm. Bir kupadan bira içerek susuzluğunu giderirken, bir yandan da bir domuz budunu dişliyordu. Zavallı adam, bir an önce burada olabilmek için, neredeyse bir hafta boyunca at sırtından inmemişti. Petro omzundaki kuşu alıp Abraham'a geri uzattı. Ellerini çırptı. Müzik durdu ve çevremiz sessizliğe gömüldü.

"Az önce öğrendiğim üzere, kuzenim, İsveç Kralı, kalleş bir yaranın kurbanı olmuş" diye temkinli bir sesle açıklamada bulundu. "XII. Kari öldü!" diye bağırdı ardından. "Rusların düşmanı yok oldu!" Sözleri, Menşikov'un konukları arasında, derin bir suya atılmış taş gibiydi; ne var ki, dalga yerine şaşkın bir suskunluğun dairelerini oluşturmuştu. Kari uzunca zamandır yaşamımızın bir parçası olmuştu. Onun varlığını hissetmediğimiz tek günümüz geçmemişti. Renkli kuşların kafeslerinin yanında duran Petro çift kartallı kadehine uzandı.

£19

•umpjoAjjiq nunq 'lupoaiippS irre uui^q uipi»}[ng -p uunq ap i^IPR

'uiipitasauiiassiq n;p>[ijuap nq iuiipua"$[^p -Ann §rtuireuT uajjpojaS auiSaoapa jipqaj nuinuinxio>[unu -aq unSnoo5 jiq iqiS t^uaouuaj vuııaıv^a^ 'Jiîpreurez jig ajsas Jiq îfuSnuinA' ipuiîpjijiui aAip juisjpaS 3A unsnjo>[tziq ıjuıtl,, npjoAuajspS iqi§ p^Aaq Jiq uios nuo tŞi|î{B|i'Ed uuiquinui ij

p

-ifXEd iqi§ i]^q uiutJ-E^u^u^qBA! luaj BpunjB utŞt§ı ^ots oinp -joS nunSnp^nzns bAŞb§b UBpunuAbq ut^jıuısju'E^ btj^jaj uiq tzTuui>{ ^ui^p Jig -npjo^njnjpS diAsp^ains uapuiâad ıra unSnp 'jo^njruC ixiuajzos lyi^a^ unSnjnjdo} 3A iSi 'mjnSn UB|>[tpjB>[i^ npjoünânuop bjb^utjjıj

nq npAhui nunio Jiq utuıŞtSı >{3jjıj uixqumui

-ijpznS '

.nq n§

ng -

jiq

xE]ireurez

3UTJ3J3S ¦ump.TOAnzns i^ixxisjue^

-B"X 'ipjlisS 5l 3pB^JT 3A

•TJ13JUI3 ^

unzn 'z sssusjj UBpuu^us^ munipp

txii]3

ns iuis^ui§nuo>{ oijaj •^puu'Ei^pnp unSjop yp-i -aq auiasuininS Jiq J^qi^J 'nj§nui§np ^utjbi^ubX isSp

-IJ3]}[ldjp{ q^AIS 3A Unzn iipjipui IULTE]>[13d^}JZO§ S3SU3J,J

(i'UmjOAIUJ3JIJS3^ 'jOAIS'Eq II§1» -BlfEp IUI UI'fîfB 'BSÎfO^ IUI

nS 'uisuip^>[jiq j^qn; >[o5 uas 'sasuai j,, -npjnpuo^ >jnD

-ndp ii

-3SU3J,!

au utpv,, ¦

ipuii§ nzn^ -

jiq uap§ §oi{

ipap «uıta^ts

uı(ji*^) 'npjos a^ip C(^ uiuijappâ Bp unuç) 'ilSı ns jiq usij[

-zisjipq 3A •

nunuin^p

3A

znpuinp lu uızı^j ''Pîı

^üp jipau

3A mn§^§ iusq ıs nSnpunjnq

aunsn^p uiziuiiu^ui§nQ[,, -ipjaA -uuap 3a 3j>[i|ui>['ES Jiq

ajsas Jiq uapS uap p ap

ipsp t^ U3S U3>jsnur[p lu^uisrıp >jn/fnq us

•12JAIU1>D3Â3I{ I§

'¦gj'Eq npjoX!iî[];'E>[dtut iJspnŞpS unS^op '¦edzıu^'e^ -ip

^n] bvs ısıjbs uıj|k ' ! Jiq 3A ipns ıuıj-e|>[-eub^ squiad sjjipusui Jiq

puiŞi^^p'Ed ununzpS npjoÂijŞu î[bjbjı>[5ıh "npjoAnjnjo ipzn3 ua

'apuiJiq uıu'es'euj li uiisajau uapjiq 'apuiiŞipa|zi ~3o niŞop aupX! iŞip^aS uisas raisuq ojjaj -> uTuuiq '3Dup uapauijaA >{in§«^ -euis^piu ajajas unuo ~°H 'npjnjpS ¦EUu^|>cEpnp luiqap^ aA uapiuaA oj^a j ipjiS^q

SEKİZİNCİ BÖLÜM

aria Kantemir'in kehaneti çıkmış, dediği gibi pek çok kargaşa ve belirsizlik

yaşanmışsa da, Tanrı bize nihayet barışı ihsan etmişti. İsveç tahtına oturan Ulrica Eleoriora ingiltere ve Viyana'dan yardım istedi. İngiliz Amiral Norris, görevi gereği Skane kıyısındaki Rus burçlarına saldırdı. Menşikov, gülmekten kırılarak, başıboş bir köpeğin öldürülüşünü ve bir banya'mn alevler içinde yanışını anlatmıştı bize. Daha sonra, Aleksey'in ölümünü izleyen ilkbaharda, Eland'da ikinci Barış Kongresi başladı. Nisanda, yüreklerimizin de buzunu çözen ve ruhlarımıza canlılık katan ottepel zamanı, küçük oğlumun ateşi yük seldi. Kulaklarının arkasında ve kollarında ilk koyu lekelerin belirdiği gün kendini kaybetti. Suskun, çaresiz bir pazarlığın ardından Tanrı'ya, her şeyimi, sahip olduğum her şeyimi almasını teklif ettim. Yeter ki, küçük oğlumu benden almaşındı. Kendi fısıltılarımı işitiyordum: "Tanrım, benden Anna'yı al. Elizabet'i al. İkisini de al; ama oğlumu bana bırak..."

Kulaklarım işittiği sözlerden biraz olsun utanmıyordu. Bu takasta o denli ciddiydim. Vücudunun ateş gibi yanan görüntüsü karşısındaki çaresizliğim tüm duyularımı yok ediyor, korkudan gözyaşlarını kuruyordu. Petro, bildiğim kada-

rıyla, Kronstadt'tan St. Petersburg'a dönmek üzereydi. Keşke hemen gelseydi! Keşke yanımda olsaydı!

Ne yazık ki, dua için kenetlenmiş parmaklarımı bir an çözmeden oğlumun yatağının başında nöbet tuttuğum uzun bir gecenin sabahında, Çareviç artık beni

duyamıyordu. Cam gibi gözleriyle öylece bana bakıyor, ne sözlerim ne de sevip okşamalarım ulaşabiliyordu ona. Blumentrost onu hacamat etmek istedi. Apraksin ve Menşikov hekimi kamçılamamı engellemek için bütün güçlerini kullanmak zorunda kaldılar. Oğlum aynı günün akşamı, acılar içinde son nefesini verdi. Narin göğsünün iniş çıkışı durduğu an, birinin çığlık attığını duydum. Kesim kütüğündeki bir hayvanın sesini andırıyordu. Neden sonra, bağıranın kendim olduğunu anladım. Artık hiçbir şey hissetmiyordum: Ne yüzümü tırmalayan

tırnaklarımı, ne bir tomar saçı yolup koparan o korkunç gücü, ne de duvarı

yumruklamaktan kollarımdan akan kanı. Beni kendime getiren Petro'nun açışıydı. Çocuğun öldüğü odanın kapısı hızlıca açıldığı sırada, ben oğlumun cesedi üzerine kapanmış ağlıyordum. Çar'ın ayağında hâlâ çamura ve at dışkılarına batmış çizmeleri vardı; yüzü yağmur altında at koşturmaktan çamur içinde kalmıştı. "Petruşka!" diye bağırarak ikimizin üzerine atıldı. Acı içinde sarıldı ikimize;

gözyaşlarımdan ve bağrışlarımdan nefes alamıyordum. Yatağın kenarına

yuvarlandım ve Petro'nun, ölü oğlumun küçük bedenini yataktan kaldırıp dişleri birbirine vurana dek silkelediğini gördüm.

"Yaşadığını söyle bana, küçük meleğim! Babacığını böyle yalnız bırakma! Petro'm, Çareviç, bir şeyler söyle!" Petro büyük bir şaşkınlık içinde, emirlerini artık

duyamayan Prens'in solgun yüzüne baktı ve sıkıca kucakladı onu. Göğsünden kopup gelen çığlık, tarla kargası gibi köşede pusmuş, sinsi ve karalar içindeki papazın haç çıkarmasına neden ol-

du. Çar, kollarında ölü oğlunu silkeliyordu. Üzerindeki kaba dokunmuş paltonun altında iri omuzları da hıçkırıklarından zangır zangır titriyordu. "Geri dön, Petro'm, geri dön" diye ağlıyordu. Yüzümdeki kanları, gözyaşlarımı sildim ve sürünerek yanına gittim.

İki büklüm yanma sokulduğumda ağlaması kesildi. Ona ve çocuğumuza sarıldım, uzunca bir süre böyle kaldık. Artık kımıldamaya cesaret edemiyordum; küçük Petro'nun saçlarından yayılan hoş kokuyu hasretle içime çektim. Yumuşak vücudu sıcacıktı hâlâ; çaresizlikle elini sıktım. Karşılık verebilirdi belki.

Ölü oğlumuzu kollarımızdan ayıran Menşikov oldu.

Vahşi bir kedi gibi tıslayıp adamı yumruklamaya başladım. Tırnaklarımı etlerine geçirdim ve var gücümle ısırdım. Her tarafı kan içinde kaldı ama kendini savunmadı. Beni ayağa zorla kaldıran ve daireme yollayansa Petro'ydu.

¦ Aleksander Daniloviç Menşikov ve Fyodor Matveyev Apraksin, Çareviç'in defin işleriyle yalnız ilgilenmek zorunda kaldılar. Petro, acıdan sağırlaşmış ruhumun perdesi ardından duyabildiğim kadarıyla, günlerce odasına kapanmış, her türlü yiyeceği de geri çevirmişti. Kabul ettiği tek şey, emri üzerine Pavel Yaguşinski'nin getirip kapısının önüne koyduğu snaps-ve votka şişeleriydi. Bense, takip eden günler ve haftalar boyunca kendimi karanlık bir odaya kapattım. Keder kuşları keskin pençeleriyle ruhumun her köşesine yuva kurmuştu. İğrenç yumurtalarından bir sürü civciv çıkıyordu her an; kanatlarında tüy yerine sipsivri dikenler vardı. Yaşamıma ne şekilde son verebilirim, diye geçirdim aklımdan defalarca. Tanrı birçok çocuğumu almıştı benden, hiç değilse bunu bırakamaz mıydı? Yaşamı sayısız insan için çok şey ifade eden oğlumu. Onunla birlikte, güvencem de ölüp gitmişti. Her şey eskisi gibiydi; ama artık daha da kötüydü: Yaşlanmıştım.

516

Birkaç hafta sonrasıydı, bir gün, çalışma odamdan gelen birtakım sesler duydum. Ayağa kalkıp yalınayak ve üzerimdeki gecelikle yan odaya geçtim. Pencereleri haftalardır açılmıyordu; içerisi sıcak ve havasızdı, güçlükle nefes alınabiliyordu. Pencerenin yanında Petro'nun dikildiğini görünce şaşırdım. Alçak bir sesle: "Çar'ım?" dedim. Yüzünü döndüğünde, gördüğümden ürkmüştüm. Yüzü şişmiş, gözlerine kan oturmuştu. Gözbebekleri toplu iğne başı kadar küçülmüştü. Sarhoş olmalıydı. Acıyla güldü.

"Korkma, Katerinuşka. Sen de pek parlak görünmüyor-sun. İkimiz de gece kadar çirkin görünüyoruz. Buraya gel" diyerek başını yeniden pencereye çevirdi.

Haklıydı. Keder kuşlarımı ancak votkayla kaçırabiliyor-dum. Acıyla ötüşüp yuvalarına çekilmeleri için çok ama çok içmem gerekiyordu. Petro umursamaz bir ifadeyle hâlâ pencereden dışarı bakıyordu. Yanma gittim. Orada, gül ağaçlarının arasında, Petro

Alekseyeviç, ablası Natalya Alekseyevna ile oynuyordu. İki heykel arasına büyük bir beceriyle gerdikleri ipin üzerinden küçük atlar gibi atlıyorlardı. İki çocuğun da ne denli güçlü olduklarını görmezden gelemedim. Gülüşüyorlardı, temiz havada yanakları kıpkırmızı olmuştu. Petro da benimle aynı şeyleri düşünüyor olmalıydı: Bizim oğlumuzu şimdi kurtlar kemiriyordu.

"Oğlumun oğlu niye bu kadar güçlü?" diye mırıldandığını duydum. Aleksey'den söz ettiğini duyunca ödüm koptu. Ölümünden bu yana kimse onun adını ağzına almamıştı. "Ve ablasına bak! Oldukça da güzel, o Alman fasulye sırığının kızı. Saçları parlıyor, gücü de yerinde" dedi acıyla.

Biraz daha sokulup ona sarıldım. Kaskatı kesildi; ekşi terinin kokusunu alıyordum. Günlerce hamama gitmemiş olmalıydı.

517

"Onun çocukları diye, nefret etme onlardan" dedim ses sizce ve başımı omzuna koydum. "İyi birer evlat olarak yetis meleri için elinden ne geliyorsa yapmalısın. Babalarının böyle olmasında onların suçu ne."

Usulca çarpan kalp atışlarımızın arasına çocukların bağ-rışları karıştı. Petro yavaşça başını iki yana salladı. "O, Çare-viç unvanını almayacak. Eğitimine gelince, okuma yazmayı bilsin yeter. Daha fazlası gerekmez. Hiçbir zaman ülkeye hükmetmeyecek" dedi kararlılıkla. Konuşurken sesi kupkuru çıkmıştı. Gitmek için arkasını döndü. Kapının ağzında bir kez daha durdu. "Tanrı, kendisiyle bir pazarlığa giremeyeceğim şekilde cezalandırdı beni" dedi. Dağınık saçlarını yüzünden topladı. "Petro Sarayı'na gidiyorum. Beni arayacak olursan, oradayım."

Sesindeki keder, o gittiğinde bile, uzunca bir süre yüreğimde kaldı.

İlkbaharın parlak ışıklarını odadan kovalamak için perdeleri örttüm. Kumaş, bahçedeki iki çocuğun gülüşünü boğ-mamıştı yine de. Şarabın içinde birkaç kaşık afyon ruhu çözdüm ve yeniden yatağıma girdim. Sıkıntılı düşlerimin her birinde keder kuşlarının çığırışları, kulağımda çocuk gülücükleri gibi yankılanıyordu. Petro Avrupa'ya gönderdiği haftalık mektuplarda

oğlumuzun ölümünü gizledi. Haber yine de yıldırım hızıyla yayıldı. Doğal olarak, orada konuşulanları o da, ben de, hepimiz tahmin edebiliyorduk: Göze göz, dişe diş, oğula oğul. Rusya'da da Küçük Petro'nun ölümünü, gizliden gizliye, Aleksey'in ölümünün bir cezası olarak

yorumlayanlar vardı. Bunu kimse açıkça söylemeye cesaret edemiyordu. Ama yine de bir rahibin dudaklarından bu yasak sözlerin çıktığı işitildi. Papaz Aleksander Daniloviç'in maiyetindeydi. Menşikov, bu din adamını manastırın avlusunda, büyük bir kazanda,

ölene dek kaynattırmıştı. Bu dehşetengiz ceza gerçeği değiştirmedi: Bunca yıldan sonra, bütün Rusların Çarı'nm, bir ve-liahtı yoktu.

Çareviç'in ölümünden sonraki aylarda, Petro, etrafımda ve içimde süren duyarsız boşluğu daha da büyüten yeni uğraşlara verdi kendini. Yeni okullar açtı, askeri kitapların baskı kalitelerini bizzat denetledi, yeni tersanelerin açılışını yaptı, askeri okullara binlerce öğrenci toplattı, kulların satışlarıyla ilgili yeni yasalar hazırladı, Rusya'nın elli yeni eyalete bölünmesini tamamladı ve kendisinin yarattığı koca imparatorluk için yeni yasalar hazırlayacak bir Yasama Kurulu oluşturdu. Bunlara ek olarak, halkını yirmi iki sınıfa böldü. Kendi şehri St. Petexsburg'a da sığamıyordu; ülkenin uçsuz bucaksız topraklarında bir uçtan diğerine at sürüyordu. O gecelerde yalnız yatmak istemediğini pekala biliyordum. Yüreğini değilse de, bedenini kim ısıtıyordu? Tohumlarına kim kucak açıyordu? Korkuyordum.

Sonbaharda, Eland Barış Kongresi ikinci kez başarısızlığa uğradı. Pavel Yaguşinski, James Bruce ve Ostermann bunun nedenini, İsveç Kraliçesi Ulrica Eleonora'nın zorlu kişiliğine bağlıyorlardı. Yaguşinski, dönüşünden sonraki bir akşam yemeğinde: "Kadın barış istemiyor! Erkek kardeşinden daha da beter çıktı, cadı! Bir köylü kızı

kadar inatçı!" diye söylenip durdu. "Tahtta oturan bir kadın, ne mükemmel bir düşünce! Tacı kocasına giydirseydi ya..!"

Yelpazemle koluna vurarak, şakayla: "Ben senin gibi görmüyorum meseleyi; bir kadının ülkeyi bir erkekten daha kötü yönetmesi için hiçbir neden yok" dedim. Gülerek başını salladı. "Kadınlar; sözüm size değil Çari-çe'm; ama kadınlar kafalarını pek toplayamazlar. Düşünceleri aynı anda birçok yerdedir. Yüzlerce şeyi bir arada yapmak isterler. Tıpkı, ilk önce hangi taneyi gagalayacağını bi-

lemeyen ve dört bir yana zıplayıp duran tavuklara benzerler."

Petro, kuzu yahnisiyle dolu kaşığının üzerinden alayCı bakışlarla beni süzerek, kaşığı ağzına götürdü. Ağzını birkaç kez keyifle şaplatıp kupasına bira doldurdu.

"Ostermann sen ne dersin?" dedi.

Ostermann: "Yaguşinski isabet buyurdular -size saygırn sonsuzdur Prenses'im- kadınlar önemsizi önemliden ayırt edemezler! Oysa erkek tek bir konuda

yoğunlaşabilir. Çar işte bu sayede Çar'dır" dedi.

Tartışma olsun istemedim, diğerlerinin de o anda aynı şekilde düşündükleri belliydi. Çar Çar'dı elbette. Ama tek bir oğlu bile yokken sağlıklı üç kızı vardı.

Mecklenburg'dan, Düşes Yekaterina İvanovna'dan, yalvaran mektuplar almaya başlamıştık: Rus birlikleri bu küçük ülkeden geri çekiliyorlar, onların yerineyse İngiliz askerleri giriyordu ülkeye. Bundan birkaç ay sonra Genç Düşes, küçük kızı Anna Leopoldova'yla birlikte yanımıza kaçmak zorunda kaldı. Annesi Çariçe Praskovya'nm evine yerleşti ve halinden gayet memnundu burada. "Kari Leopold'un elleri öyle terliyordu ki, iyy çok iğrençti!" diye anlatıyordu kız kardeşi An-na'ya; dul Kurlandiya Düşesi'ne.

Kızı Anna Leopoldova yusyuvarlak, sağlıklı bir çocuktu. Kızım Natalya Petrovna'yla birlikte eğitilmeleri için ön ayak oldum.

İzleyen yılın mayıs ayında, Ulrica Eleonara'nm eşi Frede-rik, İsveç kralı oldu. İngilizler Baltık Denizi'nden geri çekildiler. Ancak Finlandiya'nın Nystad şehrinde, özlemle beklenen barış görüşmelerine yeniden başlanana kadar birkaç İsveç şehrinin daha ateşe verilmesi gerekti.

Hiç şüphe yoktu: Kanamam üç seferdir olmuyordu. Yoksa, Petro'nun fırsatını buldukça beni şehvetle kucaklamalarından birinde yine hamile mi kalmıştım? Yatağımda keyif -

520

\e geriniyordum. Hamile kalmam için kimi zaman Petro'nun bana şöyle bir bakması bile yetiyor, diye geçiriyordum aklımdan. Merakımdan hesapladım; sonbaharda dünyaya gelebilirdi! Bunu hemen Petro'ya bildirmeliydim! Yatağınım kenarında duran küçük zile uzandım ve çılgınca çaldım. Kapı açıldı ve içeriye, kıpkırmızı yanakları, pırıl pırıl gözleriyle Ulrike Villebois girdi.

Bacaklarımı yatağımın kenarından aşağıya sallandırarak, "Ulrike, tembelleşiyorsun. Marienburg'daki rahmetli annen bu halini görseydi sana sobayı temizletirdi hemen!" dedim. Ulrike gülerek reverans yaptı. Bu arada eteğinin katları arasında bir şeyler saklamaya çalışıyordu. "Ne var orada?" diye sordum merakla.

Kızarmıştı. "Hiçbir şey, Çariçe. Küçük bir kitap sadece."

Güldüm ve ona doğru elimi uzattım. "Kızardığına göre, pek de masum bir şey olmasa gerek. Ver bakayım!" Güldü ve koyu renk ipekle kaplı kitabı bana uzattı. "Okuma bilmek gerekmiyor. Bir sürü renkli resim var içinde!" dedi. Kitabı elime aldığımda burnuma hafif bir yasemin kokusu geldi. Cilt büyük olasılıkla esans ruhuna yatırılmıştı. Kapağını açtım ve şaşkınlık içinde mırıldandım. Çince küçük bir

kitapçıktı; içindeki resimler oldukça açık saçıktı. "Aaaaa! Ay ne zor görünüyor bunu yapmak. İnsan böyle eğilip bükülürse bir yerlerini kırar

doğrusu! Nereden buldun bunu?"

"Çin'den gelmiş" diye güldü Ulrike ve yanıma sokuldu. "Gostiny dvor'da buna paha biçilemiyor. Şuna bir bak, Çariçe!" Kitapta iki kızla sevişen bir erkeği gösteren sayfayı açtı. Resmi daha iyi anlamak için kitabı birlikte evirip çevirdik.

"Bunları amiralle uyguluyor musun, ha Ulrike'cik? diye takıldım ona.

Gözlerini kapadı. "Bunu Çar'a göstermeliyim! Buna bayılacak! Sana hemen iade ederim!" dedim onu utangaç halin-

521

den bir nebze olsun kurtarmak için. Reverans yapıp, "Sizj giydirmeleri için emir vereyim mi?" diye sordu.

Başımı salladım. "Pelerinimi ver yeter. Ona zaten bir şey söyleyeceğim." Yüzünde önce bir soru işaretinin belirdiğini sonra da anlamışçasma gözlerinin parladığını gördüm. Başımı sessiz ve gülümseyerek salladığımda mutluluktan bir kez daha reverans yaptı.

Dairemi Petro'nun dairesine bağlayan küçük koridorda ayaklarım elverdiğince, hızla ilerledim. Ulrike ışıkları yak-tırmıştı; yürürken günahkâr kitabın içindeki diğer resimlere de baktım. İnanılmaz! Bunu onunla denemeliydim! Kabul odasının kapısını açtım. Henüz sabahın çok erken saatleriydi. Çar'm kapısının önünde iki büklüm uyuyan oda hizmetlisi beni görünce korktu. "Çariçe! Bu kadar erken bir saatte! Çar'm hazır olduğunu sanmıyorum!" Biraz kekeledi, uygun sözcükler bulmaya çalışıyordu.

Gülerek omzuna vurdum "Delikanlı, ben Çar'm farklı hallerini de gördüm; haydi bakalım, toparlan da kendine çayla kafa al mutfaktan. Hem oyalanmış olursun. Çar'la konuşacaklarım var!"

Yerinden kımıldamadığını gördüm hayretle. "Çariçe, size yalvarıyorum, bir saat sonra gelin!" diye ricada bulunurken utancından yüzü kızarmıştı. Şaşkınlık içinde sustuğumuz bir anda, Petro'nun odasından bir ses duydum. Gülme sesine

benziyordu. Gülüyordu. Yoksa, başka biri daha mı vardı odada? Onun yatak odasına girmekte şimdi daha da kararlıydım. Omuzlarımı silktim.

"Çekil kenara. Uyanık olduğunu duyuyorum" diye emrettim.

Genç adam omuzlarını sarkıtarak söyleneni yerine getirdi.

Yatak odasının kapısını açtım. Oda, uykulu bir sabahın loşluğundaydı hâlâ. Koyu yeşil, yaldızlı işlemeli perdeden

522

içeriye ışık süzülüyordu. Gözlerimin alacakaranlığa alışması biraz zaman aldı. Çar'm sessizce konuştuğunu duyuyordum. Bir mektup yazıyor olmalıydı ve hep yaptığı gibi, kendi kendinle konuşuyordu herhalde?

Yatağa sessizce biraz daha yaklaştım.

İlk gördüğüm şey, Çar'm sırtına dolanmış bir çift bacak ve ensesini okşayan bir çift eldi. Petro'nun gövdesinin zevkle aşağı yukarı inip çıktığını görüyordum. İnlemeleri ve onu içine alan kadının sessiz gülücükleri duyuluyordu.

"Batyuşka!" diye seslendim şaşkınlık içinde. Bir önceki akşam benim yatağımdaydı! Dalgınlığını, yoğun işlerine ve kafasının her zamanki karışıklığına yormuştum! Oysa o gücünü başkasına saklıyormuş! Sinirlenmiştim. Bu nedenle "Petro!" dedim daha da hiddetli bir sesle. Ürkerek çevresine bakındı. Beni görünce erkekliğinin birden söndüğünü gördüm. O ve sürtüğü bunu hak etmişti. "Katerinuşka! Seni kim saldı içeriye!" diye sordu çaresizce. Genç kadını görebiliyordum şimdi. Petro'nun beni adsız yüzlerce kızla aldatmasına uzun zamandır alışıktım: Hizmetçi kızlarla, saraylı kadınlarla, kontes ve prenseslerle. Onlarla k/a'sım yer gibi, ya da bir ağaca işer gibi düşüp kalkıyordu. Duygularından habersiz ve yüzlerini hatırlamaksızm. Bu nedenle kendisine sitem etmeyi hiç düşünmemiştim. Böyle gelmiş böyle de gidiyordu. Ama buradaki, şimdiki, biraz farklıydı. Petro şaşkınlık içinde doğrulurken, kadının gergin baldırları meydan okurcasına, hâlâ Çar'm belindeydi. İnce parmakları, Çar'm

ağarmaya yüz tutmuş kıvırcık göğüs kıllarında geziniyordu. Dolgun dudaklarıyla bana gülümsedi. Kendine özgü o altın benekli mavi gözleri, kedi gözlerini

andırıyordu. Bal rengi saçları güneşten bir çelenk gibi, yastığın üzerine dağılmıştı. Örtünmek için hiçbir harekette bulunmadı.

Bu, Maria Kantemir'di.

523

"Katerinuşka, sabahın bu erken saatinde burada ne arıyorsun..." diye yineledi Petro donuk bir sesle. Maria ise bana bakarak güldü ve ince kollarını gererek dirseklerinin üzerine dayandı. Başını cilveli bir şekilde eğerek küstahça: "Çariçe, sonsuz bağlılığım ve sadakatimle!" diyerek saygı gösterisinde bulundu. Göğüsleri dipdiri ve

yusyuvarlaktı; sarkmıyorlardı. Kıskançlık damarım kabarmıştı. Ne kadar da güzeldi! Benimkiler ise, on bir doğumdan ve doyasıya yenen smetana'la-ila. blintfiki'leTden ve içilen votkalardan sonra taş dolu ıslak bir çuvala dönmüştü.

"Batyuşka, dev adam, çok ağırsın! İzin ver de altında hareket edebileyim" diye mırıldandı kadın. Petro kızarmıştı. "Olur, Prenses'im..." diye kekeledi.

Kıyaklarıma inanamıyordum! Yatağa sere serpe uzanıp bacaklarını üst üste attı. Petro yataktan inip eski yeşil ropdöşambrını aldı üzerine. Gözlerimden akan yaşları görünce: "Matka, niye böyle çıkıp geliyorsun ki buraya..." dedi çaresizlik içinde. "Sana bir şey söyleyecektim, Çar'ım" diyebildim sessizce. Kolunu omzuma atarak pencerelerden birinin önüne götürdü beni.

"Bana bir şey mi söyleyeceksin? Nedir o?" diye sorarken, gözünün bir ucuyla da huzursuzca yatağına baktı. Maria Kan-temir yüzükoyun yatmış, başını ellerine dayamıştı. Çatık kaslarıyla bize bakıyordu. Zorlukla gülümseyerek Petro'ya doğru sokuldum. Kulağına iyice yaklaşarak, usulca: "Yeniden hamileyim, Çar'ım.

İmparatorluk için yeni bir Çareviç!" dedim.

O ise gülerek: "Harika bu, Katerinuşka! Bu akşam kutla-yalım bunu!" dedi. Petro konuşmamı beklercesine bana baktı. "Bana söylemek istediğin başka bir şey var mı?"

Şaşkınlık içinde başımı salladım. Bacaklarını açmış, altın renkli baldırlarını sallayan Maria Kantamir'e doğru baktı Petro.

524

"Peki, öyleyse..." diyerek omuzlarını silkti. Birden anlayamamıştım. "Akşama yemekte görüşürüz" diyerek kararlı bir şekilde, beni kapıya doğru götürdü. Uğurlanmıştım.

Daha yatak odasının kapısından çıkmamıştım ki, Pet-ro'nun yatağa doğru gidip hızla Maria Kantemir'in kalçalarını yukarıya doğru kaldırdığını gördüm. "Küstahlığınla kamçıyı çoktan hak ettin! Zarif tenine dua et..." diye homurdandı.

Hafif bir gülücük atarak sırtüstü döndü kız. İnce kollarını Çar'a doğru uzattı. Arkamdan kapı kapandı.

Genç oda hizmetlisi mahcup bir yüzle bana bakıyordu. Aceleyle duvardaki gömme, küçük kapıyı açmaya gitti. "Beni içeriye sokmamanı sana kim emretti? Çar mı, yoksa Prenses Kantemir mi?"

Hizmetçi önce duraksadı, sonrasında da mırıldanarak, "Prenses Kantemir" dedi. "Ve sen de onu dinledin?" diye sordum şaşkınlıkla. Başını eğdi, yüzüme bakmaya cesaret edemedi.

Küçük koridorda yalnız kaldığımda, parmaklarımın elimdeki küçük Çin kitabını büyük bir acıyla sıktığını hissettim. Gözyaşlarımdan körleşen gözlerim hiçbir resmi seçe- miyordu artık. Dizlerim çözüldüğünden yere yığıldım. Ya-naklarımdaki yaşları sildim. Ulrike'nin karşısına bu şekilde çıkamazdım. Evet, üstümdeki gömlek yün iplikten değil ipektendi, ayaklarımın altındaki zemin sıkıştırılmış toprak değil, değerli ağaçtandı.

Gerisi ise, yirmi yılda pek değişmemişti. Kaderin karşısında çaresizdim. Oğlum ölmüştü ve kocamın yatağında da başka bir genç kadın yatıyordu.

Gölgeler elimdeki renkli resimlere can verdi. Erkeğe zevk veren kadın, mum ışığında, altınla işlenmiş gibiydi.

Kitabın sayfalarını birbiri ardına yırtıp parçalamaya başladım ağır ağır.

525

İlkbahar soğuk, dolu, buz ve kasıp kavuran fırtınalarla geçti. Doğudan, Semerkant üzerinden, ülkeye bir çekirge sürüsü akın etti. Vahşi yaratıklar, bulabildikleri her şeyi, anızına varana kadar tüm ekinleri yiyip bitirdiler. Nedensiz çıkan orman yangınları toprağı kemirerek engin Rus düzlüklerinde derin yaralar açtı. Hayvanlar bile neyle besleneceklerini bilemiyordu. Köylere kurtlar ve ayılar iniyordu. Petro voyvodaları topladı. Köylerin yaşlılarından, sıkı bir plan ve dikkatli bir dağılım yapmaları, sonbahar ve kışa bu şekilde hazırlanmalarını istedi. Saraya, ülkenin değişik bölgelerinden, Çareviç Aleksey'in görüldüğüne dair haberler geliyordu. Görüldüğü her yerde rengârenk çiçekler açıyor ve taze ekinler fışkırıyor

denmekteydi. Petro, bu tür zırvaları yayanları kamçılatıyordu. Hannover Elçisi'nin ele geçirilen bir mektubunu okuyunca öfkeden çılgına dönmüştü. Sözcükleri, Pet-ro'nun imparatorluğundaki her şeyi açıkça anlatıyordu: "Çar başına buyruk davranıyor ve yalnız kalıyor. Evet, Rusya'ya büyük hizmetleri oldu; şanlı idaresiyle hiçten var ettiği her şey, şimdi korkunç bir zorbalık ve gönülsüz bir sadakatle ayakta duruyor. Halkın tek derdi, o günü atlatabilmek. Halkın tek umudu, Çar'm günlerinin sayılı olması ve imparatorluğun eski yaşam tarzına kavuşması. Yeni adetler, yasalar, töreler hatta okullar ve gelişen ticaretle birlikte gelen refah, Rusların büyük bir bölümü için, yakında uyanmayı umdukları bir kabus yalnızca..."

Yüreğimin altında büyüyen çocuk bir Nystad Barış'ı çocuğu olabilirdi. 1721 yılının Ağustos sonu ile Eylül ortaları arasında Baron Ostermann'm başkanlığındaki heyet Rusya ve İsveç arasında, karada ve denizde barışı sağlamak üzere görüşmelere katıldı. İsveç bundan böyle, Livonya, Estonya, Ingermannlandiya ve Wiborg Bölgesi topraklarındaki bütün haklarından vazgeçiyordu.

526

Görüşmelerin ardından, Petro, St. Petersburg'a ulaşır ulaşmaz, sabahın erken saatlerinde doğrudan yatak odama gelmişti. Sevinçle üzerime atılarak beni uyandırdı. "Kateri-nuşka, uyan! Uyan! Bil bakalım, ne oldu?" diyerek döşeğimin üzerinde zıpladı. Yatakta doğrularak uyku sersemliğiyle gözlerimi ovuşturdum. Artık geceler karanlıktı, Petro'yu görmekten çok, duyuyordum. Yine de burnum

heyecanını, saçlarına sinen deniz ve rüzgâr kokusunu ve vücudundaki uzun at yolculuğunun geride bıraktığı tatlı ter kokusunu alabiliyordu. "Nedir o, sevgilim?" diye sordum kibarca; bir haberi yine hemen benimle paylaşmak istemesine sevinmiştim! Omuzlarımdan tutarak, onun yanına oturmam için, toplanmış çarşafın üzeFİnde beni dizlerimin üzerine kaldırdı.

"Dinle..." dedi sonrasında kısaca.

İkimiz de gecenin sessizliğine kulak kesildik. Sonra birden şehrin çanları çalmaya başladı. Çınlamalar St. Peters-burg'un karanlık göğünü yırtıp kalbimde

yankılanıyordu. Petro beni öyle sıkı kucakladı ki, neredeyse bağırıyordum. "Bunlar barış çanları, yaşlı kız! Nystad Barışı'nın çanları!"

Beni yaşamım boyu izlemiş olan savaş yıllarından sonra, bu habere öylesine şaşırmıştım ki, elimde olmaksızın iç geçirdim.

"Barış" diye bağırdı Petro ve bir hamlede yatağımdan indi. Gidip hızla kapıyı açtı. Kapının önünde nöbet tutan genç asker, sersem bir halde başını kaldırdı. Petro'yu tanır tanımaz, saygı gösterisinde bulunmak üzere kendini telaşla yere atmak istedi. "Hey sen! Silahını ver, diz çökmeyi de sonraya sakla! Artık barış zamanı, buna ihtiyacın yok!" diyerek askerin elinden silahını aldı. Kapıyı açık bırakıp pencereye koştu. Bir anda perdelere dolandı. Koca gövdesiyle kumaşın altında çaresizce

debelenmesine gülesim geldi ve yardımına koştum. Çerçevenin kurşun sürgüsünü birlikte çekerek pencereyi ar-

527

dma kadar açtık. Petro silahı kontrol edip dışarıya doğrulttu ve şehrinin kadife mavisi göğüne nişan aldı. Silah sesi çanların sesini bastırdı. İnsanlar koşup kışlık sarayın rıhtımına toplandılar. Korkmuş bir halde yukarıya bakıyorlardı. Petro omzunun üzerinden bağırıp mermi ve barut istedi. Silahı yeniden doldurarak ikinci kez havaya ateş etti. Silah tepmesini hafifletmek için, sıkıca beline sarıldım. "Sizi eşekler, ne korkuyorsunuz!" diye bağırdı aşağıdakilere. "Barış! Mir\ Barış geldi! Mir, mir\ Büyük Kuzey Savaşı sona erdi! Bu topraklar sonsuza kadar bizim!" diye sevinç nidaları attı. Sözleri, ona yanıt veren salvo atışlarına karışmıştı. Haber çan sesleriyle tüm şehre yayıldı; insanlar gecelikle-riyle sokaklara fırladı. Bulabildikleri her şeyle gürültü yapıyorlardı! Tencere tava tangırtıları ile kılıçların, orakların ve tırpanların şakırtıları arasında davullar boğuk boğuk güm-lüyordu. Çok geçmeden, Menşikov'un sarayı üzerindeki gökyüzü de havai fişeklerle aydınlandı. Petro gözleri dolu dolu bana bakıp: "Alekaşa'm. Gel, oraya koşalım! Şimdi, hemen!" diye fısıldadı. Aşağıda rıhtımda, insanlar öpüşüp kucaklaşıyorlardı. İlk çalgıcılar çalmaya

başlamışlardı. Petro'yu tanıyabilenler önünde diz çöküyordu. Çan sesleri, bağrış, gürültü ve nidalar arasında, sandalla Vassilyev Adası'na geçtik. Kıyı boyunca yakılan sevinç ateşleri yükselir yükselmez, Neva'nm suyu da kocaman bir alev gibi görünmeye başlamıştı. Bir Rus, barış ve dünyayı, aynı sözcükle ifade eder diye geçirdim aklımdan ve buna hiç şaşmadım: mir. O gece, Nystad Barışı dolayısıyla yapılan sevinç gösterileri bütün savaş nidalarından çok daha gürültülüydü; ama kulaklarımızda, şarkıların en tatlısıydı.

Petro'nun, St. Petersburg ve Moskova'da yapılacak asıl Nystad kutlamalarını düşünecek kadar ayılabilmesi için üç günden fazla bir süre geçmesi gerekmişti. Şenlikleri konuş-

528

mak için nihayet bir araya geldiğimizde, son günlerin bitkinliği yüzünden açıkça okunuyordu. Parmakları kendisinin doldurduğu fişeklerin barutundan simsiyah olmuştu. Kolları doyasıya çaldığı davullardan sızlıyor olmalıydı. Başı votkadan dönse de, kan çökmüş gözleri yorgunluktan yansa da, asıl kutlamaları planlamak için kâğıt kaleme yine kendisi sarılmıştı. "Hadi, anlatın bakalım! Muazzam ve eşi benzeri olmayan fikirler duymak istiyorum sizden! Bu, Büyük Kuzey Savaşı'nm sonu!" diye emretti. Nystad günleri her şeyi gölgede bırakmalıydı. Bu sırada Maria Kantemir odaya girdi ve gayet doğal bir tavırla yanımıza oturdu. Ülkesine özgü bir giysi vardı üzerinde. Dar kesimli tunika'sımn, dar pantolonun üzerindeki işlemeli elbisesinin ve ağır gümüş takısının kendisine pek yakıştığını itiraf etmeliyim. Parfümünün keskin kokusu burnuma doluyordu. Misk ve tefarik kokuyordu. Nedimelerim, Kantemir'in, parfümün içine kendi vücut sıvısından da bir iki damla eklettirdiğini söylemişlerdi. Petro elini kadının dizinin üzerine koydu ve listeye yazmış olduğu birkaç öneriyi gülerek ona okudu. Kadın başını geriye attı. "Bunların hepsi güzel fikirler. Ama senin gibi bir imparator şenliğe hiç gecikmeden hemen başlayabilmen! Sana çok güçlü, hatta tanrısal bir gösteri lazım..." Sustu, altın benekli gözleri bir an için uzaklara daldı. Kadının dudaklarından sanki bilgeliğin incileri saçılıyordu. Petro büyük bir iştahla kulak kabarttı ve kadının her sözcüğüne başını salladı.

Canım sıkılmışçasına iç çektim ve belli etmeden, çevremizde suskunca oturan adamları inceledim. Alekaşa Menşi-kov, kum'um Fyodor Apraksin, Vassili Dolgoruki ve Petro Pavel Kalesi'nin korkunç burcu sayesinde adı ömür boyu anılacak olan Prens Trubetzkoy. Yıllar önce, erkek giysileri içinde, yanında kaderime doğru at sürdüğüm, kır saçlı Kont Pyotr Andreyeviç Tolstoy.

Şimdi Maria Kantemir'e karşı tutumları neydi?

Uzun yıllar birlikte eğlenmiş ve her şeye birlikte katlanmıştık. Pek çok kez, Petro'nun öfkeyle alelacele verdiği sayısız cezalardan kurtarmıştım başlarını. Bu şekilde, mülklerinin ellerinden alınmasına, Sibirya'ya sürülmelerine ve yaşamlarının idam sehpasında noktalanmasına engel olmuştum. Bu nedenle bana minnet ve sadakatle bağlıydılar.

Ama güvenliğimi sırf onların minnet ve sadakatiyle sağlayamazdım. Bunlar kumdan birer duvar gibiydi ve gözden düşmenin ilk dalgasıyla yıkılıp giderlerdi. Peki ya şimdi? Şimdi hepsi, Çar'ın beynini açıkça apış arasında tutsak eden bu kadının tarafına mı geçeceklerdi? Gerçi utandıklarından başlarını önlerine eğmişlerdi. Yine de Kantemir'in sözlerine kafa sallamışlardı. Bu, korkudan mıydı, nezaketten mi, yoksa da diplomasinin bir gereği miydi?

"Öyleyse ne yapayım, Maria?" diye sordu o sırada Petro, merakla. Kadının

parmaklarını yeniden dudaklarına götürerek öptü. Yanıt vermekte acele etmedi kadın ve ağzını büzerek: "Tıpkı bir deniz tanrısı gibi denizden gel; artık hep senin olan denizden, kendi yarattığın gemilerle, kendi kurduğun şehre gel. Moskova'yı daha sonra düşünürüz" dedi önemsiz bir edayla.

Petro'nun gözleri parladı ve yüksek bir sesle: "Maria'm! Ne kadar da akıllı!" Kadını başından tutup dudaklarından öptü. Kadının, cilveyle Petro'nun dudaklarını ısırdığını görüyordum. Elleri göğsüne gittiğinde hafif bir gülümsemeyle Çar'ı itti. "Sonra, Çar'ım" diye mırıldandı ve koyu renkli kirpiklerini indirdi.

Tırnaklarımı avuçlarıma gömmüştüm; ama onaylarcası-na gülmeyi başarabildim. Bu kadın her türlü doludan, her türlü yangından ve her türlü salgından daha tehlikeliydi. Ellerimi şişkin karnımın

üzerine koyup sinirlerime hakim olmaya çalıştım. Çocuk küçük elleriyle, sanki beni cesaretlendirmek istercesine, karşılık veriyordu. Maria Kantemir

neyi planlıyor olursa olsun, karnında Çareviç'i taşıyan bendim.

Rüyalardan kopup gelen bir resim gibi Neva'da nehir yukarı yelken açtık.

Sonbahar göğü, tıpkı ottepel zamanlarındaki gibi, masmavi ve göz alabildiğine bulutsuzdu. Dalgalar, yeşil ve gri tonlarda köpürerek yelkenlilerin pruvalarına dek yükseliyor, kutlamalarımıza eşlik ediyorlardı adeta. Neva'mn suları, yüzlerce gemi, firkateyn ve kayığın yelkenlerinin parlak beyazlığında kayboluyordu. Rüzgâr, direk ve gövdelerde asılı renkli flama ve forsları tatlı tatlı yalıyordu. Çalman trompetlerin sesi evlerin ön cephelerine çarparak geri dönüyor, gemilerde çalan davul sesleriyle kaynaşıyordu. Bordalardan birbiri ardına top atışı yapılıyor, acımsı dumanları havayı kaplayıp bir an için nefes almamızı ve görüşümüzü güçleştiriyordu.

Petro geminin pruvasmdaydı. Şehrinin kıyısı insan kala-balıklarıyla kararmıştı; bu onun bile beklemediği bir şenlik oluyordu. Ceketinden kirli mendilini çıkararak sallamaya başladı ve "Miri Miri" diye çılgınlar gibi bağırmaya başladı. Ben de dantelli mendilimi çıkarıp onunla birlikte, gırtlağım ağrıyıp karnım yanana dek, barışı bütün dünyaya haykırdım. Güneş gaddarca tenimin altına ve beynime işledi; yine de kocamın yanından ayrılmadım; ne Üç Birlik Meyda-nı'nda, ne de avazımız çıkıncaya dek TeDeum'u söylediğimiz kilisede... Mavi yeşil parlayan ipek elbisemle ve parlak, süslü saçlarımla gerçek bir Çariçe gibi göründüğümü biliyordum; terzilerim bunun için gece gündüz çalışmak zorunda kalmışlardı. Terzi başı göğüslerimin altından dolanan kuşağı zümrüt ve safirlerle öyle göz kamaştırıcı zenginlikte işlemiş- 531

ti ki, iyice büyümüş karnıma bakmak kimsenin aklına gelmedi.

Petro ayinin ardından bir an elimden tutup, "Nasıl da parlıyorsun Katerinuşka; çatılardaki saksağanların bile bizimle birlikte barışı kutlamasına şaşmamalı!" dedi. Sonra da, Yanus Tapınağı'nın önünde, bayrakların ve rengârenk dükkânların arasına

kurulmuş olan kürsüye çıkarak kalabalığa seslendi: "Evlatlarım! Batyuşka'nız, Çar'ınız, bu kutsal ve sonsuz barışı bize armağan ettiği için Tanrı'ya şükranlarını sunuyor. Hepinizin sağlığına, Rusya'nın güzel günlerine ve refahına içiyorum!" Yığınların çığlıkları arasında bir bardak dolusu içkiyi bir dikişte içti ve ağzını sırma şeritlerle bezeli ceketinin koluna sildi. Havaya bir el ateş ettiğinde alnındaki ter tanecikleri renkli inciler gibi parlamıştı. Başlarına taze dallardan taç takmış beyaz giysili haberciler, bedava bira ve votkayla neyi kutladığını unutacak kadar sarhoş olan halkın arasında, sokaklarda dolaşıyorlardı. Saraydaki kıyafet balosu başlayana dek, bütün akşam sokaklarda çılgınca dolaştık. Petro Frizonlu bir denizci kılığına girmiş, ben de saçlarımda çiçekler ve mavi beyaz desenli bir elbiseyle, Hollandalı bir köylü kadın olmuştum. Bu vaziyette, bizimle sabaha kadar dans edip kutlayacak olan soytarıların, perilerin, çobanların ve İran prenslerinin arasına katıldık. Sabaha doğru, Petro'nun Marie Kantemir'i sandalyemin yakınındaki bir divana doğru sürüklediğini gördüm. Petro, kadının kat kat elbisesini yukarıya, çıplak kalçalarına doğru ustalıkla sıyırarak, bacaklarını ayırdı. Bu sırada, kadının el ve bacak

bileklerindeki küçük çan ve ziller hafiften çınlıyordu. Ellerini Petro'nun başına doladı. Uzun parmaklan, yüksek otların arasında sürünen zehirli bir yılan gibi, onun ak düşmüş sık saçlarında dolaşıyordu. Petro, kadının üzerine bineceğine, başını mütevazı bir şekilde eğip onu yalama-

ya başlayınca şaşırdım. Kadının apış arasındaki kıllar, yumurtadan yeni çıkmış bir civcivin altın sarısı ince tüyleri gibiydi. Başını arkasına atmış büyük bir zevkle tattırıyordu kendini. Petro pantolonunu çözüp kadının içine girmek istediğinde kadın gülerek bacaklarını kapadı. Petro şaşkınlıkla baktı; ama kadın onu başından tutarak dudağına bir öpücük kondurdu. Petro da gülmeye başladı ve bir şişe votka aldı. Diğer eliyle de kadını kaldırarak omzuna aldı. Kantemir genç bir kedi gibi saldı kendini. Bu şekilde sarayın koridorlarında kayboldular.

Çift kartallı kupama ağzına kadar içki doldurdum. İçkinin sıcak sertliği olanları unutmama yardım etti.

Ertesi gün, Ayyâş-Papaz Petro İvanoviç Buturlin'le Prens Nikita Sotov'un dul eşinin düğün soytarılığı için sayvanların altındaki yerlerimizi aldığımızda, Petro, "Nezle misin, Katerinuşka? Gözlerin çok kızarmış!" dedi şaşırmışçasına. Prenses Sotova'yla Buturlin'in düğünleri, kutlamaların en can alıcı bölümü ve içkili meclisin başlangıcı olarak tasarlanmıştı. Gerek Buturlin, gerek Prenses Sotova, Nystad kutlamaları vesilesiyle birbirleriyle evleneceklerini birkaç gün önce öğrenmişlerdi. Her ikisi de benden yardım istemiş, benimse elimden hiçbir şey gelmemişti. Ama gelinle damadı şimdi böyle önümde görünce, benim de gülesim gelmişti: Prenses Sotova altmışına merdiven dayamış yaşlı bir kadındı. Ak saç-larmdaki taze çiçekler, rengârenk boyalı kırışık yüzünü çok daha komik gösteriyordu. Ben de güldüm. Petro ise kolumu çimdikleyip, "Gülmen hoşuma gidiyor, Katerinuşka! Çok ağladın, bu, Çareviç'imize dokunuyor" diyerek karnımı okşadı ve damat Petro Buturlin'in yanındaki tahta çıkmasına yardımcı. Adamın omzuna vurarak: "Eee, genç damat, heyecanlı mısın?" Buturlin gülümsemek için zorladı kendini. Prens Sotov'un dul eşi benim yanıma oturdu. Petro ellerini

çırptı, müzik başladı ve şölen salonunun kapıları açıldı. İçeriye, votka ve şnaps dolu çanaklarla hizmetçiler girdiler. Çanaklar öylesine ağırdı ki, dört adam güçlükle taşıyabiliyordu. Onları, omuzlarında gümüş şarap soğutma kapları taşıyan adamlar izliyordu. Kaplar, içinde Anna ve Elizabet'in rahatça yıkanabilecekleri kadar büyüktü. Hizmetçiler kepçelerle misafirlerin çift kartallı kupalarını doldurmaya başladılar. Ortada henüz yiyecek bir şey yoktu; askerler de konukların bardaklarmdakini içip

içmediklerini denetliyor, bitiren varsa, hemen devasa kepçeli hizmetçilere işaret veriyorlardı. Fransız Campredon'un haç çıkardığını gördüm; yüzü sapsarıydı. Adam, seksen altı topu bulunan "Friedmacher" firkateynine ad verme töreninden bu yana kendine daha yeni gelebilmişti. O gün de bir yığın şarap içmek zorunda kalmıştı. O kadar çılgın bir kutlama olmuştu ki, Apraksin, James Bruce ve hatta Amiral Cruys buna katılmak yerine elli rublelik cezayı gözden çıkarmışlardı. Ucuz atlatmışlardı, diye geçirdim aklımdan. Yaşlı Prens Prosorovski tersanede bulunmadığı için on kırbaç cezası almıştı.

Dans müziği çalmaya başlayınca Petro İvanoviç Buturlin, gelini, sarhoş

beceriksizliğiyle döndürmeye başladı. Konuklar da onlara katıldı; ne var ki, sarhoşluktan birbirimizin üzerine düşüyorduk. Her çarpışmada ve yere her

yuvarlanışımızda daha da çok gülüyorduk. Sonunda Petro, eline bir davul geçirip gümbürdeterek çalmaya başladı. "Gerdek gecesi! Gerdek gecesi zamanı! Yatağa! Haydi genç çiftler yatağınıza!" diye bağırdı Petro, tıpkı pazar yerindeki çığırtkanlar gibi. Menşikov, Apraksin ve Pavel Yaguşinski, Prens Butur-lin'i ellerinden ve ayaklarından tutarak omuzlarına alıp tö-kezleye tökezleye saray merdivenlerinden dışarıya çıktılar.

Sonbaharın serin havası, gerdek odasının yolunu bulabilecek kadar ayıltmıştı bizi. Petro, "Dört Firkateyn" adlı ka-

bak'm alt katında snaps dolu fıçılardan bir yatak hazırlatmıştı. Prenses Sotova içkiden ayakta zor durduğundan yatağa gitmesine Petro yardımcı oldu. Petro İvanoviç Buturlin ise bu gerdek gecesi fikrinden hoşnut görünüyordu. Kadının elbisesinin kurdelelerini çekmeye başladı. Onların şerefine koyu Fransız liköründen bir kadeh daha içip yan odaya geçtik. Petro'nun açtırmış olduğu gözetleme deliklerinin bulunduğu duvarlarda kendimize yer kaptık gülüşerek. Fıçılardan yapılmış yatağı görebiliyorduk. Sotova'nm porsumuş memelerini ve Ayyaş-Papaz Buturlin'in ölmüş erkekliğini uyandırmak için giriştiği nafile çabaları gördükçe kahkahalarla birbirimize yapışıyorduk.

Nystad Barışı'nı haftalarca bu şekilde kutladık. Petro her seferinde de, daha esprili ve daha çılgın buluşlarla çıkıyordu karşımıza. Hatırlıyorum da, deniz tanrısı kılığmdaki bir tayfa, bira dolu dev bir fıçının içinde, Buturlin'i üç çatallı asa-sıyla batırmaya çalışırken, adamcağız da yüzme öğrenmek zorunda kalmıştı. Petro İvanoviç Buturlin, haftalarca maya ve malt kokmuştu. O hafta, sokakta soytarı kılığında görünmek istemeyen şan şöhret sahibi kişiler kırbaç cezası alıyor, ayrıca yüz ruble ödemek ve çift kartallı kupayı iki defa boşaltmak zorunda kalıyorlardı. Nystad kutlamalarından bir hafta sonra, sabahın erken saatlerinde, kanamam başladı. Doğum birkaç hafta erken başlamıştı. Küçük oğlum, ekimin ilk günlerinden birinde cansız olarak dünyaya geldi. Petro dairemde beni görmeye geldi. Yüzü çaresizlikten kül gibi olmuştu; bense, karnımla birlikte yüreğimin de sökülmüş olduğunu hissediyordum. Bakışlarını gözlerimden kaçırır gibiydi.

"Söylesene Blumentrost, ne oldu?" diye sordu sessizce, yatağımın kenarında otururken. Hekim çaresizlik içinde omuz silkti. "Bilmiyorum, Çar'ım. Elimden geleni yaptım. Sağlıklı

ve güçlü bir erkekti. Ama göbek kordonu boğazına dolanmış. Daha anasının karnındayken ölmüş. Bu yüzden de doğum erken oldu. Daha fazlasını söyleyemem." Petro başını salladı. Yeteri kadar duymuştu. Blumentrost ise duraksayarak

konuşmasına devam etti: "Ve, bu çok hassas bir durum olsa da..."

"Evet, ne?" diye sordu Çar. Sesi çaresizlik içindeydi. Gitmek istediği belliydi. Blumentrost, söyleyeceklerini bir an önce söyleyebilmek için derin bir soluk aldı. "Doğum zor oldu, Çar'ım. Hatta çok zor. Çariçe çok kan kaybetti. Onun durumunu

henüz bilmiyorum." O anda gözlerimi kapadım; ama kulaklarımı tıkamak için ellerimde derman yoktu. Blumentrost devam etti. "Kanaatime göre, Çariçe bir daha doğurmasa iyi olur."

Söylenen sözün dehşeti Petro ile arama adeta bir duvar örmüştü. Her sözcük, aramızdaki bu aşılmaz yükseklikteki duvarın bir taşıydı adeta. Tanrı, imparatorluğa bir varis vermem için bana on iki kez fırsat vermiş ve ben on iki kez başarısız olmuştum. Artık her şey bitmişti.

Duyduğuma göre Petro, daha o akşam Maria Kantemir'le birlikte Menşikov'un sarayında bir ziyafete katılmıştı. Kadın onun bardağından içmiş ve onu tabağından kendi elleriyle beslemişti.

Birkaç gün sonra Nystad Barış Antlaşması'nm tüm içeriğini öğrendik. Petro daireme geldiği sırada, Üç Birlik Kilise-si'ndeki Te Deum için hazırlanıyordum. Hâlâ çok bitkindim ve en basit işler için bile nedimelerimin yardımına ihtiyaç duyuyordum. Ulrike Villebois ve yardımcıları reverans yapmak için eğildilerse de, Petro buna sinirlenerek engel oldu. "İşinize devam edin, Varna'larım! Çariçe'ye günün önemine yaraşır bir güzellik veriyor musunuz diye bakmak istedim yalnızca" dedi gizemli bir ifadeyle. Başımı kaldırdım, o sıra-

da perukçum kalın saç örgülerimi başımın üstünde toplamaya çalışıyordu. "Barış antlaşmasının okunma töreni için yeteri kadar güzel değil miyim?" diye sordum. Sesime neşeli bir hava vermiştim. Bir erkeği, bir kadının sirke tadındaki sözleri kadar hızlı hiçbir şey kaçıramaz. Yumuşakça ensemden öptü; genç hizmetçilerim utanarak kıkırdadılar.

"Elbette; ama günün neler getireceği bilinmez" dedi. "Ulrike..." diye seslendi kıza dönerek. "...Çariçe'ye, düğünde hediye ettiğim gerdanlığı getir."

Ulrike buyruğa uyarak yan odadan yassı kutuyu getirdi. Petro ağır gerdanlığı boynuma taktı. İnciler buz gibi tenime değiyordu. Çift kartalın kanatları üzerindeki rengârenk, değerli taşlar, meydan okurcasına

parlıyorlardı. Petro bir yandan beni inceliyor, bir yandan da düşünüyordu. "Saç şekli güzel. Ulrike, şu gümüş sırmalı kırmızı kadife elbiseyi getir Çariçe'ye" diye emretti ardından. İmparatorluk yeşili ipeği giymek istediğimden, tam itiraz edecektim ki, bir el hareketiyle buna engel oldu. "Ne yaptığımı biliyorum, matka. Bana nedimelerinin yanında karşı gelme, yoksa yersin kamçıyı" dedi sıcak bir tavırla.

Giyinmem bitince çevremde bir tur attı. "Güzel" dedi memnun bir ifadeyle. "Hadi gidelim." Kol kola merdivenlerden aşağıya, soğuktan yerinde duramayan

hizmetçilerin beklediği avluya, süslenmiş kızakların yanma indik. Kızağa binmeden önce Petro bana dönüp, "Ne dersin, peruğum başımda kalsın mı?" diye sordu. Başını inceledim. Peruğu birkaç kez takıp çıkarmıştı belli ki, ak düşmüş kendi saçlarının bir bölümü dağılmıştı çünkü. Gülerek kalsın dedim. Omuzlarını silk-ti. "Pekala. Ama kendimi şebek gibi hissediyorum böyle" dedi homurdanarak ve takma saçını başına oturtmaya çalıştı.

Uzun süren Te Deum sırasında Petro, Feofan Prokopo-viç'in dudaklarından dökülen özenle seçilmiş sözlerin bir ta-

537

nesine bile kulak verecek durumda değildi. Onu birkaç kez, ayaklarını sabırsızca yere vururken yakaladım. Bakışları uçarcasına arkadaşlarının ve yüksek rütbelilerin olduğu sıralarda geziniyordu. Bir keresinde Aleksander Menşikov'la göz göze geldik. Kaşlarımı bir şeyler sorarcasına kaldırdım, o da kayıtsızca omuzlarını kaldırdı. Dikkatimi ayine verdim. Fe-ofan Prokopoviç sözcükleri inci gibi birbiri ardına sıralıyordu. Cümleleri anlam ve güzelliğin mükemmel bir zincirini oluşturuyordu. Ne yetenekli bir adamdı! Gözlerimi yumarak dünyaya kapadım. Prokopoviç'in sesi Üç Birlik Kilisesi'nin kubbesinde yankılanıyordu:

"Yüce Tanrı'mızın bizler için neler lütfettiğini kutsanmış halkımızın bilmesini isterim. Yüce Tanrı'mızın ve Çar'ımı-zm iradeleriyle! Tüm yüreğimiz ve tüm gücümüzle her ikisine de şükranlarımızı sunmalıyız. Ancak unutmayalım ki barış kırılgan bir servettir. Barışı sürdürmek için çabalarımızı gevşetmemeliyiz. Rusya'nın, Yunanlar ve Yunan krallarıyla aynı kaderi paylaşmasını hiç ister miyiz?"

Sözleri kulaklarımda gürlüyordu; bu kaderin ne olduğuna kulak vermeden, başımı hızla sağa sola salladım. Aleksander Daniloviç'in de aynı şeyi yaptığını görünce, gülmemek için kendimi zor tuttum. İkimiz de öyle cahildik ki!

Kalabalığın, ibadet için diz çökmesi gerekiyordu. Feofan Prokopoviç, Pyotr Şafirov'a bir işaret verdi. Şafirov göğsünde asılı ağır haça, panagia'yz., dokunarak başını eğdi. Şafirov ayağa kalktı. Oldukça irileşmiş olduğu çekti dikkatimi. Petro'nun onu Musevilikten Rus Kilisesi'ne geçirdiği sıralarda ufak tefek biriyken, şimdi yağ tulumu, zevk düşkünü bir prens olmuştu. Sırma ve pırlantalarla işlenmiş mavi kadife ceketi bunu gizlemeye yetmemişti. Ödemle ağırlaşmış bacaklarını sımsıkı saran açık renkli, dar pantolonu ve ayak-kabılarındaki tokalarla soytarı gibi görünüyordu. Yine de: 538

Şafirov tehlikeli ve kudretli bir adamdı. Beş kızı, ülkenin en iyi ailelerine gelin gitmişti. Menşikov'la kimi ticari işlere ortak olmasına rağmen aslında ikisi birbirini çekemeyen iki rakiptiler. Bana her zaman iyi bir dost olmuştu. Oysa şimdi, onun Marie Kantemir'e yakut bir gerdanlık hediye ettiğini duymuştum.

Şafirov ceketinin kolundan birkaç kâğıt parçası çıkararak bizim bulunduğumuz kürsüye geldi. Petro elimden tutarak beni ayağa kaldırdı. Şafirov, sancılardan oflaya puflaya önümüzde dizleri üzerine çöküp kâğıtta yazılanları okumaya başladı: "Çar'ın şanlı çabaları, siyaset ve savaştaki yürekliliği sayesinde, bugün burada, Tanrı'mn evinde, Nystad Barışı'nı kut-layabiliyoruz. Onun bitmek tükenmek bilmeyen gayretleri sayesinde, karanlığı ve belirsizliği arkamızda bıraktık. Rusya şeref sahnesine ayak bastı ve orada kendine sonsuza kadar bir yer edindi. Aziz Çar'ımız, yoktan bir dünya yarattı."

Petro'nun elleri terden benim ellerime yapışmıştı. Kalabalığa baktım, bakışlarım yine Aleksander Menşikov'un yüzüyle karşılaştı. Birden, burada çok önemli şeylerin döndüğünü o da fark etmişti. Ayrıca, arkadaşı Pyotr Şafirov'un, Petro'nun elçisi rolünü kendi elinden alabileceğini de anlamıştı. Gözleri Şafirov'un sırtına odaklandı. Biraz gerisinde Maria Kantemir'i gördüm. Samur kürkü ve lacivert kadife elbisesiyle çok güzel görünüyordu. Gözleri Petro'nun yüzüne odaklanmıştı. Boynunda bir dizi safir yumuşak bir şekilde parıldıyordu. Taşların her biri güvercin yumurtası büyüklü-ğündeydi. Doğumdan beri ağrısı dinmeyen sırtımı biraz geriye atarak bakışlarımı kalabalığın en arkalarında gezdirdim.

Şafirov gırtlağını temizleyerek kaldığı yerden devam etti: "Bu nedenle Senato, İmparatorluk unvanını Çar'ın kabu-

lüne sunmayı bir görev bilir. Bundan böyle Çar Petro, Birinci Petro, Rusya'nın imparatorudur! Bundan böyle Çar Petro Büyük Petro, ülkenin babası, bütün Rusların imparatorudur!"

Son sözleri kiliseyi saran sevinç çığlıkları tarafından yutuldu. Müzik coştu. Feofan, haçını, Şafirov'la birbirlerine barış öpücükleri konduran Petro'nun üzerinde gezdirdi. Pet-ro'nun başını nasıl salladığı çekti dikkatimi. Belli ki, mutlu ve gururluydu. Yine de, şaşırmış ve utanmışçasına yüzünü kızartmayı başardı. Sonra da elini havaya kaldırdı. Kilise yeniden sessizliğe gömüldü. "Bana, ülkemin ve senatonun teklif ettiği bu onuru kabul etmekten başka bir şey kalmıyor. Bütün kullarıma sesleniyorum: "Bütün eylem ve planlarımda bana tükenmek bilmeyen çabalarınızla destek olduğunuz için teşekkür ederim!" dedi.

Şafirov elini kaldırdı, sesi kilisenin içinde adeta gürledi: "Rus İmparatoru ve İmparatoriçesi, çok, çok çok yaşa!"

Topluluk ayağa kalktı. Yaşa nidaları, kilisede yankılanıp açık kapılardan dışarılara ulaşıyor, meydandan, Petro Pavel Kalesi'nden atılan dost atışlarının ve yüzlerce geminin toplarından atılan salvoların arasından geçerek Neva'nm dalgaları üzerinde kayboluyordu.

Rus İmparatoriçesi'ydim artık. Imperatriça.

Ama aynadaki kadın bunu anlamamış görünüyordu. Çok acı çekiyordu! Gerçekten de, yalnızca gecenin gölgelerinde gezinen, gündüzse ormanın fundalıklarında saklanan kaçak bir mahkum gibiydi. Teni hiç güneş görmemiş gibi solgundu. Saçlarına, artık kına ve meşe özünün bile örtemediği aklar düşmüştü. Kan

damarcıklarıyla dolu gözleri, ağlamaktan şişen gözkapaklarıyla gözaltı torbalarının arasında yitip gitmişti. Kafasının içinde mutluluk ve derin ümitsizlik, nisan ayında St. Petersburg'un göğündeki fırtına bulutları gibi

hızla yer değiştirebiliyordu. Kimi zaman tüm kürklerine sa-rılsa bile üşüyordu. Sanki yüreğinden kopup gelen ve damarlarını donduran buz gibi bir ürpertiye

yakalanıyordu. Kimi zaman da, şiddetiyle soluğunu kesen ve tüm berrak

düşüncelerini alıp götüren sıcaklık dalgasıyla doluyordu içi.

Nystad kutlamalarını izleyen haftalarda Neva'nın suyu kimse farkında olmadan yükselmeye başladı. Sular önce iskelelerin basamaklarına ulaştı. Sonrasında da kıyının ilk taşlarını yuttu. Ertesi gün saltanat arabaları, atlar ve hatta yük arabaları kıyı yolunda gidemez oldular. Gece olur olmaz kışlık sarayın avlusu ve kalenin birinci katı sular altında kaldı. Ayak işlerine bakanlar ve hizmetçiler ıslak çoraplarla, binada değnekler yardımıyla hareket ediyorlardı. Birkaç saat geçmeden ortalığı küf kokusu sardı.

Gökyüzünde kara bulutlar toplandı, ikinci bir Nuh Tufanı kopacakmış gibi yağmur inmeye başladı. Kudurmuş nehir fırtınalı bir meddücezir kabarmasına dönüşüyordu. Dalgalar evlerin kapılarını kırıyor, duvarların taşlarını peşinden sürüklüyordu. Nehir kapılardan, pencerelerden içeri doluyordu. Su altında kalmış sokaklarda şişen hayvan leşleri, hatta insan cesetleri yüzüyordu. Neva, Nystad kutlamaları için kurulan Yanus Tapmağı'nı yutup onu çürük bir dal gibi parçalara ayırdı. Yüzden fazla insan boğuldu; şehirde hastalık ve salgınlar başladı. Petro setler inşa ettirdi. Halk uzun zincirler oluşturup ellerine geçirebildiği her türlü kap kaçakla evlerindeki suları boşaltıyordu. İnsanlar, başlarına gelen uğursuzlukta, alışkanlıklarına ve telaş içindeki günlük yaşamlarına sarılmışlardı. Evlerinin çatılarında kâğıt oynuyor ve uyluklarına kadar bata çıka, sulara gömülen kabak'larına. gidiyorlardı.

Petro bütün bu olanlara rağmen, o yıl ilk kar indiğinde, Aziz Andreas'm isim gününü yine tüm parlaklığıyla kutladı. Yemekte Maria Kantemir, Petro'ya iyice sokularak kulağına,

sel felaketine uğramış insanların başlarından geçen aksiliklerle ilgili öyküler fısıldıyordu. Petro ağzındakileri saça saça boğulurcasına gülüyordu. Moldavya Prensesi eline bir çalx parçası alıp Petro'nun soytarıları D'Acosta ve Balakirev'in bacaklarına vurdu. "Duymuyor musunuz, Çar su baskınına gülmek istiyor! Haydi, kayıklarınıza, yoksa karina edilmiş gemi gibi suya yatırırım sizi!" diye emretti yüksek bir sesle. Petro hâlâ öksürüyordu, gözleri yaşarana dek yeniden gülmeye başladı. D'Acosta ve Balakirev'in küçük bir masayı hızla çevirip içine bindiklerini gördüm. Gerçekten de Neva sularının üzerinde iki deniz kazazedesi gibiydiler. Müzik eşliğinde her türlü canbazlığı yapıyorlardı. Maria Kantemir'in, çalı parçasıyla adamlara vuruşunu izlerken gülmem boğazıma takıldı. Memleketinin dağlarındaki vahşi kediler kadar tehlikeli görünüyordu. Kayığa her yaklaştığında, iki soytarının yüzleri

korkudan kireç gibi oluyor ve hareketlerine biraz daha hız katıyorlardı. Ne zaman ki Petro elini kaldırıp, gülmekten soluk soluğa: "Yeter, yeter, dayanamıyorum artık!" dedi, Prenses onları ancak o zaman rahat bıraktı. Yerine oturmadan önce Menşikov kadının elini öptü.

İki soytarı da masadan indiler; etrafları hemen Petro'nun ve benim cücelerim tarafından sarıldı. Çift kartallı kupalara uzanırlarken elleri titriyordu.

Akşam daireme döndüğümde, Ulrike Villebois beni bekliyordu. Elbiselerimi, eteğimi ve iç çamaşırlarımı çıkarmamda bana yardımcı oldu. Üstümde hiçbir şeyin kalmasını istemiyordum. Takılarımı çözüp çıkardığında hafiflemiştim. Çıplak vücudumla aynanın karşısına geçtim. Çinili soba odayı iyice ısıtmıştı. Ulrike, içinde gümüş süslemeli fildişi tarakların, değerli kıl fırçaların olduğu tuvalet çantasını açtı. İçindeki şişelerden birini çıkarıp gümüş tıpasını açtı ve gül-suyuyla yüzümü sildi. Sonra da saçlarımı açarak mat tenli

omuzlarımdan göğüslerimin üzerine bıraktı; nane ve ceviz-yağı karışımı bir Hint merhemiyle hafifçe şakaklarımı ovdu. Ateşin alevleri odamı hafiften aydınlatıyordu; ama aynada yatağımı seçebiliyordum. Son doğumumdan bu yana Petro yatağıma pek uğramamıştı. Sarayda Kantemir'in aşk sanatındaki ustalığı üzerine söylentiler dolaşıyordu kulaktan kulağa. Kadının Petro için hazırladığı içeceklerinden söz ediliyordu. Dediklerine göre, yemeğine de birtakım tozlar karış-tırıyormuş. Darya Menşikova, söz konusu karışımın Afrika'da yaşayan zırhlı bir hayvanın öğütülmüş boynuzuyla Hint kaplanının kurutulmuş, dövülmüş cinsel organı olduğunu söylemişti. Petro bu tozları kullandıktan sonra bir gecede kadına üç dört kez sahip

olabiliyormuş.

Gözlerimi yumdum. Kasım gecesinin ay ışığı yüreğime aktı. Ulrike Villebois

dudaklarını kulağıma yaklaştırdı. Sesi pencerelerin önünde esen rüzgârın hışırtıları arasında zor duyuluyordu. "İmparatoriçe'm" diye fısıldadı. "Halkın söylediğine göre, her şeyin suçlusu o cadıymış."

Ulrike yavaşça omuzlarımı ovuyordu. Sürdüğü yağın kokusunu almıştım: Ağır bir yasemin kokuşuydu. Yavaşça güldü. "Cadı Kantemir. Selin nedeni oymuş. Sandalla kışlık saraya gelirken insanlar at dışkıları fırlatmış üzerine" dedi.

Gözümde canlandırınca gülesim geldi. Ulrike de rahatlayarak neşeme ortak oldu. Parmakları ensemde geziniyordu. Yarı açık gözlerimin önünde mumlar titreşerek yanıyorlar-dı. Biraz daha eğilerek yaklaştı, yumuşak ellerini boynumda ve köprücük kemiğimin üzerinde dolaştırıyordu. İç çektim. Böyle okşanmak ne kadar da iyi geliyordu insana. Memelerimin uçlarının dikildiğini hissediyor, nefes almaya cesaret edemiyordum. Ulrike ince vücudunu benim vücuduma sürtüyordu. Yumuşak elleri kelebeğin kanatları gibi hafif bir şekilde göğüslerime konmuştu. Yumuşak, yağlı parmakları te-

nimin üzerinde uçuşuyordu. Bunun nasıl bir duygu olduğunu neredeyse

unutmuştum. Onu yumuşak bir şekilde kendime doğru çektim. Mumun önünde durduğunda dantel geceliği içinden vücudunun hatlarını açıkça seçebiliyordum. Kuşağını çözerek karnını okşamaya başladım. Geceliğini omzundan kaydırıp çıplak güzelliğinden zevk almama zaman bıraktı. Bacaklarım ayırıp kucağıma oturdu; kıpır kıpır hareket ediyordu. Yumuşak dudakları dudaklarıma konmuş, tatlı diliyle dişlerimin arasında gezinip damağımı yokluyordu. Soluğu tarçın ve gül kokuyordu. Parmaklarım bana ait değillerdi artık; aksine her türlü iradenin dışında, kadının sırtında ve kaba etlerinde dolaşıyorlardı. Memelerimin uçlarını emiyordu. Parmakları karnımın üzerinde gezinirken soluk soluğa kalmıştım. İçimin ıslaklığına, önce bir sonra da iki parmağını birden daldırdı. Beni keşfederken gözleri kapalıydı; kendimi sonuna kadar ona bırakmıştım.

"Sizi yatağınıza götüreyim, İmparatoriçe'm" diye fısıldadığında dediğini yapmaktan başka hiçbir şey gelmedi elimden. O gece, Ulrike Villebois'ya ait olduğum uzun, soğuk kış gecelerinin ilkiydi. Onunla geçirdiğim her geceden sonra, kendimi, kaymak kabına dalmış bir kedi gibi, tok ve hoşnut hissediyordum. Onunla geçirdiğim gecelerin ardından kendimde yeniden güç buluyordum.

Rus Çar'ının imparator unvanını Avusturya dışında tüm Avrupa ülkeleri itirazsız tanıdılar. Sarayda yaşam olağan geçiyordu. Petro da kendini günlük işlerine vermişti. Petro'nun İsfahan'daki elçisi Prens Artyomi Petroviç Volyinski, senatonun sabah oturumunda huzura çıktığında ben de Petro'nun yanında oturuyordum. Elçi yıllardır Petro'nun hizmetinde İran'da, bildiğimiz dünyanın doğusunda yaşıyordu. Büyük bir merakla onu inceledim: Yağ sürülmüş koyu saçları kıvrım kıvrım omzuna dökülmüştü. Sinek kaydı tıraş olmuştu;

tırnakları da tertemiz ve törpülüydü. Senato üyeleri onun yanında zebanilere benziyordu. Petro elini kaldırarak konuşmaya başladı: "Evine hoş geldin, Artyomi Volyinski. Bakıyorum da, neredeyse bir İranlı olmuşsun. Domuz eti yemeyi

bıraktığını da söyleme sakın, yoksa adamakıllı kızarım bak." Sesinin tonundan söylediklerinin yarı şaka, yarı ciddi olduğu anlaşılıyordu.

Senato üyeleri uysal uysal güldüler.

Volyinski de güldü ve ikinci kez eğilerek: "Gerçekten de çok oldu gelmeyeli. Ama çok işler başarıldı, İmparator'um!" dedi hoş bir sesle.

Petro elini havada gezdirerek konuşmasını yarıda kesti. "Boş sözlerle zaman geçirme! İran'da vaziyet nasıl? Bana İsfahan'dan söz et!"

Elçi eğildi ve tutuk bir şekilde konuşmaya başladı. "Birkaç iyi haber var. Rusya üzerinden ticaret gittikçe artıyor. Kazak boylarının nehir

kıyılarındaki saldırılarını büyük ölçüde bastırabildik. Böylece kolanbalığı avıyla havyar nakliyatının güvenliği de sağlanmış oldu."

Petro başını sallayarak sözünü kesti: "Peki, kötü haberler ne, Volyinski? Yoksa balıkçılık üzerine mi konuşacaksın sürekli? Seni tanırım. Tam bir diplomatsmdır, temcit pilavı gibi aynı şeyi anlatıp durursun!"

Volyinski'nin yüzü ciddileşmişti. "Rus ticaret noktalarına saldırıldığı ve ateşe verildiği doğru. Bütün ülke ayaklandı; Sınırı sağ salim geçebildiğim için şükrediyorum. İran Şahı düşürüldü..."

"Ne?" diyerek ayağa fırladı Petro. "Peki bunu niye daha önce söylemedin?" diye bağırdı ve Volyinski'nin koluna iki kırbaç darbesi indirdi. Acem işi pelerininin ipeği yırtıldı ve beyaz tenindeki yaradan kanlar akmaya başladı. "Kim düşürdü onu tahtan? Ne zaman? Ne biliyorsan hadi söyle!" diye

bağırdı Çar. Volyinski kamçı darbelerinden sakınmıyordu. "Afganlı isyancılar, İmparator'um, İsfahan'ı ele geçirdiler ve şimdi bir dehşet rejimi sürüyorlar. Yakıp yıkıyor, yağmalayıp ırza geçiyor ve katlediyorlar. Örf ve adetleri tüm ülkede yayılıyor, artık kimse, hak hukuk nedir bilmek istemiyor..."

Kısa, ancak yerinde bir ara verdi. Petro'nun kafasından geçenleri okuyabiliyordum. Hindistan'a, yani sınırsız zenginliğe İran'dan geçiliyordu; bir keresinde bana böyle söylemişti. Altın, gümüş, bakır, kurşun, yağ, boya, keşmir yünü, ipek, meyve ve baharat uzun barkalara yüklenip Batı'ya gönderiliyordu; orada değerlerine paha biçilemeyen Batı'ya. Volyinski de Petro'nun zihninden geçirdiklerini toparlamasını bekliyordu. İkisinin de ne düşündüklerini biliyordum: Rusya, doğusundaki komşu krallığa saldırmak için daha elverişli bir ortamı ne zaman bulacaktı? Bu kadarını ben bile anlayabiliyordum.

Petro bıyıklarını sıvazlayarak yeniden gülmeye başladı. "Sadık Volyinski, bu kamçı darbelerini aslında hak etmemiştin. Bunu sevgimin bir ifadesi olarak kabul et. İlerde

saçmalayacak olursan ve ben de cezanı vermek istersem, cezanı peşinen çektiğini söylersin bana!" Kısaca durakladı. "Peki, durum ne kadar karışık? İsyancılar neredeler? Yalnızca Isfa-han'dalar mı, yoksa bütün ülkeye yayılmışlar mı? Emin olmak istiyorum, o lanet olası Hive Hanı'nın karşısında uğradığım hezimeti yine yaşamak istemem."

Volyinski, Prens Aleksander Berkoviç-Çerkasski'nin bundan birkaç yıl önce yaptığı o uğursuz sefer hatırlatılınca, üç parmağıyla haç çıkardı. Hive Hanı'nın yardımıyla Hazar Denizi'nde bir Rus kalesi inşa edilecekti. Ama kale inşaatına başlamadan önce Çerkasski, denize döküldüğü yerde nehrin yatağını değiştirecek ve tonlarca altını çıkaracaktı. Ama Hive Hanı bizi ele verdi. Çerkasski ve adamları şehir

surları içinde öldürüldüler. Kafası Buhara Emiri'ne hediye olarak gönderildi. Başsız bedeniyse bozkırın kızgın rüzgârlarında ve yakıcı güneşin altında yavaş yavaş kuruyana dek, Hive'nin şehir surlarında sallandırıldı. Prenses Çerkass-ki'nin gözyaşları o yıldan bu yana dinmek bilmedi ve kadın karalara büründü. Çar'm hiçbir tehdidi bu soylu kadını yas renginden vazgeçirememişti. Dikkatimi yeniden Senato'ya verdim.

Birkaç sinek, Senato Salonu'nun yüksek kubbeli tavanında vızıldayıp uçuşuyordu. Şehrin üzerinde günlerdir rüzgâr esmiyordu. Petro dünkü deniz şenliklerinde gemileri halatlarla çektirmişti. Neva'nm suları çamurlu ve bulanıktı. İlkbaharın şiddetli yağışlarından sonra, bu defa da yazın bu ilk aylarındaki kavurucu sıcak bütün ülkede mahsulü bir kez daha tehdit ediyordu. Güneş küçük gölleri ve dereleri kurutmuş ve ağaçları çoktan kesilmiş eski orman alanlarında taşların üzerindeki yosunları yakmıştı. Rusya'yı kıtlık günleri bekliyordu.

Senatodakiler, salonun renkli camlarından dolan haziran sıcağının altında ter döküyorlardı. Herhalde şimdi sevgililerinin kollarında ya da köşklerinin bahçelerinde keyif çatmak isterlerdi. Ancak Petro'ya göre, imparatorluk hizmeti yaz izni

tanımıyordu. Volyinski'nin Senato'daki konuşmasından bir ay sonra Rusya İran'a savaş açtı.

Rahatlamıştım: Sefer, St. Petersburg'un sırlarla ve ihtirasla zehirlenmiş havasından beni kurtaracaktı. Ayrıca Petro ve ben, açık havada ve çadır kerevetlerinin üstünde birbirimize yeniden yakınlaşmıştık her defasında. Blumentrost ne söylerse söylesin; on üçüncü kez hamile kalmayı denemek istiyordum. Büyük bir sevinçle sandığımı hazırlattım; saçlarımda o kuru rüzgârı hissetmeye başlamıştım bile. Hazar De-nizi'ne kadar güvertede kim bilir neler görecektim!

Gemiler Neva kıyılarında çoktan palamarlanmışlar, yola çıkmak için ertesi sabahı bekliyorlardı. Rıhtım, konvoyumuza refakat edecek yük arabaları ve hamallarla dolup taşıyordu. Ayrıca bu defa, imparatorluğun selametinin ve bütün ümitlerin kendisine bağlı olduğu bir bebek de bırakmıyordum geride. Kızlarımız neredeyse yetişkin birer kadın olmuşlardı. Öğleden sonra, yola çıkmadan önce, habersizce Anna ve Eliza-bet'i dairelerinde ziyaret ettim. Ulrike Villebois dayanımdaydı ; aramızda hüküm süren sessiz anlaşma bana iyi geliyordu.

Gözlerimin önündeki sıcak tablo beni hayrete düşürdü: Natalya Petrovna,

sütanasmm dolgun göğüslerini emiyordu. Pembe yanakları ve gür, kahverengi saçlarını görünce içime mutluluk doldu. Yakında üç yaşma girecekti. Onun yanında, Mecklenburg Düşesi'nin kızı Anna Leopoldovna oynuyordu. Babasına hiç mi hiç benzemiyordu. Acaba Yekaterina İva-novna kiminle düşüp kalkmış, diye sordum kendi kendime. Anna Petrovna ise açık pencerenin bir köşesinde hizmetindeki bazı kadınlarla oturuyordu. Kucağında nakısı vardı ve kendi işlemesini nedimelerinden birinin ince işçiliğiyle karşılaştırıyordu. Beni görür görmez kalkıp yanıma koştu. "Anne! Seni görmek ne güzel! Çok endişelendim. Herkes İran seferinden söz ediyor,

seni görüp göremeyeceğimi bile bilmiyordum!" Gülümseyerek bana baktı, yüzü kızardı. "O kadar çok şey var ki konuşacak!"

Ona sarıldım, sonra da kollarımı iterek ona şöyle bir baktım. Çocuklar nasıl bu kadar hızlı büyüyebiliyorlardı? An-na'yı henüz Poltava Savaşı'ndan bir yıl önce doğurmamış mıydım? Anna Petrovna şimdi on dört yaşına girmişti. Teninin duruluğu ve parlaklığı çok hoşuma gidiyordu; babasından da o derin bakışları almıştı.

"Dur sana bir bakayım!" dedim sevecenlikle ve onu kendi etrafında döndürdüm. Benimle acil ne konuşmak istediğini

biliyordum; genç Holstein Dükü, Petro'ya kızlarından birisiyle evlenmek istediğini söylemişti. Anna, büyük olduğundan, doğal olarak bunu kendine yormuştu. Ama Dük'ün Eli-zabet'e deli gibi aşık olduğunu biliyordum. Geçen yılki ziyaretinde, küçük kızımı görebilme umuduyla sarayın önünde, Neva'da yelkenliyle turlayıp durmuştu. Ama balkona sürekli Anna'yı yollamıştım ben. Genç Dük gücenip geri dönmüştü. Gene de isteğinden vazgeçmemişti.

Anna kollarını uzattı ve gülerek, dans eden bebekler gibi, kendi etrafında döndü. Üzerinde, mat tenine ve kumral lülelerine çok yakışmış gülkurusu renginde Musul işi ipek dokuma elbisesi vardı. Kızım genç bir kadın olmuştu, buna hiç şüphe yoktu. Anna'mn hizmetçileri ellerini çırparak şarkı söylemeye başladılar. Bazıları da onunla birlikte döndüler.

Bu sırada Elizabet'in keskin sesi duyuldu: "Sahiden diyorum Anna, böyle budalaca davranırsan, değil Dük, bir köylü bile seni isba'sma. gelin götürmez!"

Ona döndüm. Küçük bir masada oturuyordu, belli ki, karşısında oturan Wilhelm Mons'la domino oynamıştı. Fildişi ve abanoz tahtanın üzerinde dağınık birkaç taş duruyordu. Çirkin sözlerinden dolayı ona haddini bildirmek üzereydim ki, Wilhelm Mons söze girdi: "Çarevna Elizabet! Ne kadar yakışıksız bir konuşma. Genç bir kadın için, iyi bir aileden gelen genç

bir adamla evliliğe hazırlanmak kadar sevindirici ne olabilir ki?" Gördüğüm kadarıyla, Elizabet'e alaylı bir ifadeyle bakıyordu.

Elizabet'in Mons'un kendisini tersleyişine karşı çıkmayıp sadece somurtması beni şaşırtmıştı. Wilhelm Mons'u görmeyeli çok olmuştu. Yüzünden sağlık ve kuvvet fışkırıyordu. Sarayda, kızımın genç Mons'a tutkunluğu alay konusu olmuştu. Bugüne kadar bunlara pek kulak asmamıştım. Ama ateş olmayan yerden duman çıkmazdı. Benim bile gözlerim

neredeyse hep Mons'un üzerindeydi. Elizabet genç bir at gibi soluk soluğa, bir taşı oyun tahtasına fütursuzca vurarak takırdatıyordu. Gözlerini tahtaya dikmişti. Yuvarlak yanakları ani bir kızarmayla alev alev yanıyordu. Bir bebek kadar güzel yüzünü asmıştı.

"Babanla İran'a yola çıkmadan önce bana iyi günler dilemeyecek misin?" dedim dostça.

Elizabet ayağa kalkıp yarım bir reverans yaptı. "Sana memnuniyetle iyi günler dilerim, anne. Ama senden ayrılacak olmama da şaşırdım. Sarayda, senin St. Petersburg'da kalacağın konuşuluyor!"

Sözleri sanki pusuya yatmış bir Kazak'ın oku gibi, aniden ve acıyla isabet etmişti bedenime. "Kim söylüyor bunu?" diye sordum şaşkınlık içinde. Ulrike Villebois'yı arkamda, hemen yakınımda hissetmek içimi rahatlatıyordu. Elizabet omuzlarını silkti. "Saray."

Bu sırada korkmuş bir halde kapıya baktı. Bakışlarını izleyerek kapıya döndüm. Eşikte Maria Kantemir ve iki yeni cücesiyle birlikte Petro duruyordu. Son günlerde Kantemir ve Volyinski ile birlikte kaldığı Petro Sarayı'ndan yeni dönmüş olmalıydı. Maria Kantemir reverans yapacak oldu; görünüşüyle uyuşmayan bir kibarlık gösterisiydi bu. Burada, kızlarımın odasında, güzel bir vahşi yaratığı andırıyordu.

Sıkı teik'sınm altına işlemeli ipekten dar bir pantolon giymişti. Tunika'sımn üst kısmını düğmelememişti; çıplak, ince belinde gümüş bir kemer görünüyordu. Bal rengi saçları da gümüşi iplerle örülmüştü ve kollarına taktığı kaim bilezikler bileklerini kıracaktı neredeyse. Omzunda, ikide bir fıstık ve çiçek yaprakla-rıyla beslediği küçük bir maymun oturuyordu. Modaya uyup yüzünü kireç beyazına boyamak yerine, tenini Petro Sara-yı'ndaki güneşte hafifçe bronzlaştırmıştı. Darya Menşikova

550

onun Finlandiya Körfezi'nde çırılçıplak yüzüp, Mon Bi-jou'nun çakıl taşları üzerinde güneşlendiğini anlatmıştı. Puslu, vahşi gökyüzünün aynası olan bu su, onun yanında ehlileşmiş dendiğine göre, dalgaları usulca ayak parmaklarını yalamış.

"Çariçe'm" dedi Petro kayıtsızlıkla. "Senin de burada olman ne kadar güzel. Böylece seninle de vedalaşabileceğim!"

Elizabet bakışlarını yere indirdi. Wilhelm Mons'un bana baktığını hissediyordum. Bir kalp atışı uzaklıktaydım kendisinden. Anna köşesine çekildi. Petro'nun önünde bir reverans yaptım.

"Anlamıyorum..." diye başladım söze. Petro konuşmamı kesmek için elini kaldırdı. "Kararım kesindir. Böyle bir yolculuk senin yaşındaki bir kadına göre değil. Burada kalıp kızımızın evliliğiyle ilgilenmelisin. Hem burada devleti yönetecek birine de ihtiyacım var." Sözlerinin tonunda kesinlik vardı. Bana doğru eğildi. Bıyıklarının kılları kayıtsızca alnımı sıvazladı. Gidip kızlarıyla kucaklaşıp vedalaştı. Elizabet Petrovna'ya sarıldığında o da iyice sokuldu ona.

Çaresiz kalmıştım. Petro, Natalya'ya eğilerek onu havaya kaldırdı. Bu sırada, yüzüne bile bakmadan genç sütannenin beyaz, dolgun göğüslerini okşadı iltifat edercesine. "Uzun zaman burada olmayacağım. Kalbindeki yerimi koru, İmparatoriçe'm" dedi öylesine ve küçük kızına bir veda öpücüğü kondurdu. Bu sırada Maria Kantemir'in omzun-daki maymun sıçrayarak küçük masanın üzerinden birkaç domino taşı kaptı. Onları fıstık zannetmiş olacak ki, hayal kırıklığıyla cıyaklayıp etrafa fırlattı. Hepsi tangır

tungur parkenin üzerine saçıldı; nedimeler toplamak için hemen yere çömeldiler. Maria Kantemir elinden hiç eksik etmediği küçük dal parçasını havada savurdu. "Gel buraya!" Sesi odada yankılandı. Maymun sinerek ona itaat etti. Petro gülerek,

hepimizin önünde dudaklarından Maria Kantemir'i öptü "Tam bir İmparatoriçe gibi benim Hanımefendim!" dedi mest olmuşçasma.

Kadının gözleri, ormanın karanlığından, karargâh ateşinin ışığına doğru bakan bir hayvanmkiler gibi parlıyordu. Bakışları beni arıyordu. Bu bakışlardaki tehdit çok açıktı. Petro sefer sonrası, kocam olmayacaktı artık; bundan adım gibi emindim. Çok kısa bir kahkaha attı kadın; sert rüzgârla çarpan bir kapı gibi. Petro ve Kantemir odayı terk ederlerken herkesten çok eğilerek reverans yaptım.

Kararım kesindi: Sonuçta, hayatım beni bugüne değin ne kadar biçimlendirdiyse ben de hayatıma o kadar yön vermiştim.

Kadın anlamıştı. Onu daireme çok geç saatte çağırtmıştım. Bana yaptığı bu ziyaretten kimsenin haberi olmamalıydı. Kendisini, sıkıntılı yaşlılık rüyalarıyla dolu bir uykudan uyandırmış olmalıydım; çünkü saçları darmadağınıktı. Ama teni gecenin karanlığında narin ve bembeyaz parlıyordu. Çerkez kızlarının soydan gelen bir özelliğiydi bu ten. İstanbul'daki sarayda çil çil altın sayılıyordu bu kızlara. Babalar, kız çocukları daha emzikteyken derilerine küçük bir çizik atıp sığır çiçeği bulaştırılmış kan damlatıyorlardı bu yaraya. Küçük kızlara bu şekilde bulaştırılan hastalık, insanlardaki çiçekten daha hafif geçiyor ama onları bu hastalığın yıkıcı ya da öldürücü türünden ömür boyu koruyordu. Yaşlanmıştı, onu son defa köşkün mutfağında, Aşçı Johann Felten'in imparatorluğunda gördüğümden bu yana, çok

zaman geçmişti. Yıllar boyunca yaptığı hizmetlerden dolayı kendisini yeterince ödüllendirdiğim halde mutfakta, Felten'in yanında çalışmaktan başka bir isteği olmamıştı. Moika'nın ardında, üçüncü ara sokakta ona taştan bir ev yaptırtmıştım. Kızı Yelena'ya

iyi eğitim aldırtmış, yüklü sayılacak bir cep harçlığı bağlatmıştım. Bugün iki oğlu da Preobraşenskoye Alayı'nda subaydı. "İran! Pekala" demişti. Hemen bu gece öteberisini toplayacaktı. "Peki, İmparatoriçe'm. Oraya daha önce hiç gitmemiştim." Sonra da, her yere kolayca girip çıkan solgun bir gölge gibi, şehrimin parlayan gecesinde kaybolup gitmişti.

Petro, kafilemin iskeleye yaklaştığını görünce herhalde gözlerine inanamamıştı. Kaderimizi belirleyecek olan dünün ve bugünün hiç kimseye ait olmayan diyarında salınıp duruyordum. At uşağı benim için üzengiyi tuttuğunda ve iki genç seyis eyere oturmam için beni yukarı kaldırdığında, kendimi birden genç bir kız gibi hissettim. İnce kamçı hafifçe dokununca, kısrağım emin adımlarla yola koyuldu. Kışlık sarayın ana kapısından dışarıya çıktık hep birlikte. Bir daha arkama dönüp bakmadım. Acaba beni görünce Petro ne yapacaktı?

Beni hemen bir manastıra mı kapattıracaktı?

Beni rezil edip daireme geri mi yollayacaktı?

Öfkeyle beni kırbaçlayacak mıydı?

O sabah, hepsi olabilirdi; bunu biliyordum. Ama, sanki korkacak bir şey

yokmuşçasına, gururla atımın sırtmdaydım.

Berrak mavi gün suyun üzerinde yükselirken martılar iri bir av umuduyla havada ötüşüyorlardı. Her yer insan kaynıyordu: Tayfalar, tayfaların sızlanan sevgilileri, harıl harıl çalışan miçolar, omuzlarına rengârenk kuşları ya da ufacık maymunları almış hokkabazlar. Katırlar ve atlar yük arabalarının yolunu tıkıyor; arabacılar küfürler savurup çiğnedikleri tütünü

tükürüyordu. Kantinciler ve seyyar satıcılar yolculuk sırasında gerekli malları pazarlıyorlardı. Kumaşlar, tabaklar, tencereler, ipler, deniz yolculuğunda gereken araç gereçler, uğur getiren eşyalar, ikonalar, deniz tutmasına ve

fil'

diğer ağrı sızılara karşı şuruplar, hançerler, Acem palaları. Bu renkli, cıvıl cıvıl kalabalığın arasında, olup bitenleri denetleyen silahlı muhafızlar devriye geziyorlardı. Petro'nun hükmettiği dev imparatorluğun tüm dilleri havada birbirine karışıyordu. İskelelerin yakınında, dalgaların üzerinde bir yığın gemi salmıyordu. Bunlar uzun gövdeli, üç direkli ve sadece birkaç arşmlık su çekme yeteneği olan altı düz teknelerdi. Bunların, Hazar Denizi gibi sığ sularda yolculuk yapmak için uygun olduğunu bana Apraksin anlatmıştı. Böylece nehirlerdeki sayısız sığlık ve kumluklar başımıza dert açmayacaktı. Gemilerin bayrakları rüzgârda oynaşıyor, tayfalar büyük bir hünerle bir direkten diğerine zıplıyorlardı. O kadar çok gemi vardı ki, hepsinin rıhtıma demir atma şansı olmamıştı. Açıktaki firkateyn ve dar gövdeli mavnaların yanına sandallar gidip geliyordu. Öyle yüklüydüler ki, gövdelerinin büyük bir bölümü sulara batmıştı. Gözcüler ve denizciler kaygıyla yüklemeyi denetliyor, neyin nereye, nasıl yüklendiğine büyük bir özen gösteriyorlardı.

Uzaklardan, Petro'yu gördüm; yağız atının üzerinde oturuyordu. Kazak rehberiyle birlikte bir haritanın üzerine eğilmişti. Menşikov da hemen yanında, atın üzerinde oturmuş, gırtlağı paralanırcasına talimatlar yağdırıyordu sağa sola.

Petro yanma iyice yaklaştığımda başını kaldırıp baktı ancak. Bir ömür kadar uzun süren bir bakıştı bu. Yüzünde hiçbir ifade yoktu. Yüzünün bir iki kez seğirdiğini gördüm. Bunun pek çok anlamı olabilirdi. Birden sanki tayfalar da eşyaları, silahları ve topları daha yavaş yükler oldular. Damarlarında kırmızı kan dolaşan, yüreği ılık

ılık çarpan kim varsa, şimdi hepsi nefesini tutmuştu. Atımı sakin bir şekilde sürerek Petro'nun aygırının yanına sokuldum.

Atlarımız tanışık olduklarından, huzurla birbirlerinin koşumlarını koklamaya

koyuldular. Menşikov gülümseme-

554

sini, öksürüğünün ve hızla ağzına götürdüğü elinin ardına gizledi. Petro hâlâ bir şey söylemiyordu. Parmaklarını dubi-«tf'sınm üzerine koyduğunu gördüm. İstem dışı bir hareketle biraz daha dikleştim oturduğum yerde. Gözlerim onunki-lere odaklandı ve sessizce, yalnızca onun duyabileceği bir tonda, "Tek başına İran'a gitmene izin vereceğimi mi sandın gerçekten?" dedim.

Bir süre sustu. Sonra da başını salladı. "Hayır. Doğrusunu söylemem gerekirse, bunu düşünmedim, matka. Paskalya'yla Epifani Yortusu nasıl aynı güne denk gelmezse, sen de beni bırakmazsın." İç çekti, rahatlamıştı.

Eğildim ve herkesin duyabileceği bir sesle: "Çar'ım, gecikmemi hoş gör. Bütün hızımla emrini yerine getirmeye çalıştım. Size eşlik etmemi istemekle beni çok onurlandırdınız, bunun için size müteşekkirim. Umuyorum yola çıkışınızı

geciktirmemişimdir. Eşyalarımı nereye yükleteyim?" dedim.

Petro, bir uçtan diğer uca atıyla limanı dolaşan Elçi Vol-yinski'ye doğru dönerek ona bir işaret yaptı. Volyinski al atıyla gelip yanımızda durdu. Ağustos sabahının boğucu havasında narin Arap atının burnu köpük içindeydi. Hayvanın gözlerinin çevresinde sivrisinekler uçuşuyordu; huysuzca kıpırdanmaya başladı. Volyinski başını eğdi, bir yandan da etrafımızda olup bitenleri izledi. Petro ona: "Volyinski, İmpa-ratoriçe'nin sandıklarını benim firkateynime yüklet. Kabininde tüm ihtiyaçlarının karşılanmış olmasına da dikkat et" diye emretti.

Volyinski bir süre şaşkınlık içinde baktı. Gözlerini hemen indirecek kadar akıllıydı. Başını sallayarak atını Petro'nun kalyonunun bulunduğu yöne doğru sürdü. Yüklerini taşıyanların liderine elimle işaret ederek geminin bulunduğu yönü gösterdim. Dilini şaklattı. Katırlar, hamallar ve yük

arabaları miskince harekete geçip, Volyinski'nin ardından gemiye doğru yöneldiler. Petro'ya döndüm, birkaç basit ve güzel şey söylemek istedim. Tam bu sırada yanımızda bir tahtırevan durdu. Aracın gövde ve kapısı rengârenk boyalı ve altın kakmalıydı. Üstünde Moldavya bayrağı dalgalanıyordu. Kaşlarımı çattım. İnce bir el perdeyi çekerek açtı. Petro birden arkasını döndü. Maria Kantemir, sorgulayan bakışlarını Petro'ya yöneltmeden önce beni süzdü.

Petro eğilerek onu dudaklarından öptü. "Yolun açık olsun hayatım" diye mırıldandı bu arada. Bana dönerek, "Kateri-nuşka, seninle güvertede görüşürüz" dedi. Kalabalığın arasında ikimiz baş başa kalmıştık. Atımın üzerinde doğruldum. "Ne zamandır tahtırevanla yolculuk ediyorsunuz? Yoksa ata binmeyi unuttunuz mu? İmparatoriçe'niz bile ata binebiliyor" dedim alay edercesine. Gözlerinde, sebebini pek anlayamadığım pişkin bir ifade vardı. Güldü ve elleriyle açıkta kalan saçlarını okşadı.

"Nasıl olur İmparatoriçe'm! Bilginiz yok herhalde. Bu hiç affedilir bir şey değil doğrusu, hem de hiç." Başını yapmacık bir kırgınlıkla salladı. Yaz sıcağına rağmen, yüreğimi bir soğukluk kaplamıştı.

"Majesteleri'ne bir oğul verme şerefini taşıyorum" diyerek güldü.

Serin bir rüzgârı arkamıza aldığımız için bir sorunla karşılaşmadan Moskova'ya ulaştık. Güvertede asker ve tayfalara sıkça görünmeye özen göstermiştim, hatta onlarla bir iki hoş sohbet de etmiştim. Petro'nun Volyinski ve diğer adamlarıyla yaptığı görüşmelerde de yerimi almış ve haritada rotamızı izlemeye çalışmıştım. Moskova Irmağı, bana bir deniz kadar geniş görünen bir nehre, Oka'ya dökülüyordu. Bu top-

raklarda nüfus yoğundu; ovalar çok bereketli olmalıydı. Ancak iki yaz üst üste gelen kuraklıktan onlar da nasiplerini çoktan almışlardı. Yine de demirlediğimiz her yerde, hem Voyvodalar hem de köy halkı bizi çalgılarla karşılıyor, Tatar hizmetçilerin omuzlarında taşman hediyeleri gemilere yükletiyorlardı: Kuzu, inek ve domuz gibi yeni kesilmiş hayvanların etleri, kesilip yolunmuş kümes hayvanları, fıçılarla bira, votka ve fnaps; tulumlarla ayran, fırından yeni çıkmış sert, siyah somun ekmek; yumurta, ekşi lahana, tuzlanmış balık ve soğan turşusu hediyeler arasındaydı. Petro hepsini minnetle ve yaşlı gözlerle kabul edip onlara merhamet göstereceğine söz veriyordu. Aç çocuklar, bir nehirde gözden kaybolana dek gemilerin^renkli

bayraklarından ayırmamış-lardı gözlerini.

Nişni Novgorod'a tam zamanında varmıştık. Yazın, Ku-zey'in ottopel'iyle suları yükselen Volga'yı geçmek daha da kolaydı. Yine de gemilerimiz küçük adacıklara ve kumluklara oturup kaldı. Rüzgâr ters yönden esiyordu; kızgın yaz sıcağı miskince çamursu dalgaların üzerine çökmüştü. Petro'nun kıyı gözcüleri, ıhlamur ormanlarının kayranlarında, uzun yaylarını omzuna takmış Tatarları gözlüyorlar di. Çıkık elmacık kemiklerinin üzerindeki çekik gözleri, karga kanadı gibi siyah, düz ve uzun saçları ve tunika'Yası üzerine sardıkları postlarla dehşet verici görünüyorlardı. Atlarını kesip yerler, diye anlatılmıştı; bu yüzden fazla koşturmazlarmış hayvanları. Halk olarak, adları tembel ve hırsıza çıkmıştı. Bu yüzden de Volyinski güvertedeki nöbetçi sayısını iki katma çıkartmıştı.

Kendini iyi hissettiği zamanlarda Maria Kantemir de temiz havaya çıkıyordu. İki hizmetçisine oflaya puflaya güverteye taşıttırıyordu kendini. Karnı belirgin bir şekilde büyümüştü artık. Karnının yuvarlak değil de sivri olması beni

557

korkutmuştu. Ayrıca teni de birden kötüleşmişti. Bu, bir erkek çocuğu taşıyor anlamına geliyordu. Ülkesine özgü rengârenk tunikdXzx

giyiniyordu ve güvertedeki karşılaşmalarımızda çoğunlukla solgun görünüyordu. Geminin sallanması onu daha da hasta ediyordu. Kötü ruhunun bedeninden ayrılmasını canı gönülden diliyordum. Petro ona gözü gibi bakıyordu. Bu yüzden de her gün kadının sağlığıyla ilgili bilgi almaya özen gösteriyordum. Çerkez hizmetçim Yakovlevna'yla ona şifalı otlar, iksirler, şuruplar yolluyordum. Yaşlı kadın, Marie Kantemir'in başlangıçta bunlara biraz burun kıvırdığım anlatmıştı. "Benden Çariçe'nin kaynattırıp yolladığı şeyleri içmemi beklemiyor-sundur herhalde?" diyerek alay etmiş, sonra da içeceği Ya- kovlevna'nın ayaklarının dibine boşaltmıştı.

Sonra da yeniden kusmak için koşmuştu. Sonunda armağanlarımı kabul etmeye başlamış, hatta bir süre sonra, bunları aldırmak için birilerini gönderir olmuştu. Kazan'ı geçtikten sonra suyun hızı arttı. Güçlü akıntılar gemilerimize hızla yol aldırıyordu. Nehrin her iki kıyısında da görülmeye değer pek bir şey yoktu. Buradaki Kazak ve Kalmuklar öyle kötü ve öyle vahşilerdi ki, bırakın köyü kasabayı tek bir işba bile yoktu. Çariçin şehrinin ardında kalan ıssız, kumlu ve tarıma elverişsiz bir bölgede demirledik ve Petro, Johann Felten'e güvertede akşam yemeği hazırlamasını emretti. Petro bu seyahatte de eski alışkanlıklarından vazgeçmemişti. Fıçılarca içki içilmeyen tek bir akşam dahi ge-çirmemiştik. İçkinin yanında taze balık,

yabanördeği ve sebzeli blini yedik o akşam. Küçük masada, Petro'nun karşısında yerimi almış, bardağımı da ağzına kadar doldurtmuştum. Artık hava, gece

olduğunda bile sıcak çöl rüzgârlarıyla yanan günü aratmıyordu pek; serinlemek için her defasında baştan aşağıya yıkanıyordum. Sıcak tenimden, Yakovlev-

na'nın vücudumu ovduğu kremin kokusu yükseliyordu. Pet-ro'yu Maria Kantemir'in kabininden çıkarken gördüm. Bir eliyle kemerini bağlamaya çalışırken diğer eliyle terli saçlarını düzeltiyordu. Ondan birkaç dakika sonra da Maria Kan-temir çıktı

güverteye. Hâlâ Petro'nun arzularını yerine getiriyor olmak pek hoşuna gitmiyordu anlaşılan. Kıyıdaki meşalelerin ve dolunayın ışığının altında gözleri daha da çökük görünüyordu. Aramıza oturdu ve sunulan taze meyveyi başıyla tersleyerek geri çevirdi. Ama Petro onun elini tutup parmaklarını açtı ve ceviz büyüklüğündeki üzümleri alması için onu zorladı.

"Ye" dedi tehdit edercesine. "Sağlıklı bir oğlan istiyorum. Anne iyi beslendiği zaman çocuk güçlü doğuyor" dedi biraz daha neşeli bir tonla ve yanağımdan makas aldı. "Doğru değil mi, Katerinuşka, Elizabet'e hamile olduğun sırada bir at gibi yemiştin, benim güçlü Katerinuşkam. Hadi, güzel Ma-rie'nin taşıdığı şişko erimizin şerefine içelim! Rusya için güçlü bir oğula!"

Taze, köpüklü biradan içip geğirdi. Marie eliyle ağzını kapadı. Kireç gibi bembeyazdı yüzü.

Düşünceli görünüyordu. "Maria, Yakovlevna'yla gönderdiğim içeceklerin bir yararı olmadı mı?" dedim merhametli bir sesle. Başını güçsüzce sallamakla yetindi ve öğürdü. Petro bana şaşkınca: "Ona kadınlarından biriyle ilaç mı yolluyor-sun?" diye sordu.

Omuzlarımı silktim ve hafifçe gülümsedim. "Elbette, Çar'ım. Sağlıklı bir çocuk doğurtmada Çerkez Yakovlev-na'nın üzerine yoktur." Kadehimi onunla hafifçe tokuşturarak kafama diktim. "Bu zahmetli yolculukta insan daha da dikkat etmeli" dedim, laf olsun diye.

"Bak sen" dedi şaşırmışçasma ve dişlerinin arasından bir kılçık çıkardı. Kılçık öyle uzundu ki, dalgınlıkla, barut ve tü-

tünden kararmış tırnaklarını temizlemeye başladı. Maria Kantemir ise, öğleden sonra Felten'in adamlarının tuttuğu kara mersin balığını didikliyordu keyifsizce.

"Ne yani, seyahatin sevgili Prenses'imize iyi gelmeyeceğini mi söylemek istiyorsun?" diye sordu Petro bir kez daha.

Zorlanmadığım halde, gözlerimin dolduğunu hissettim. Bir iki damla yanaklarımdan süzüldü, ağlamamak için kendimi zor tuttum. "Hamile bir kadın için böyle seferlerin ne denli riskli olabileceğini, ölen çocuklarımın ardından çektiğim acılardan sonra ben bilirim" dedim boğuk bir sesle. "Bu yüzden de, Yakovlevna'nm, Maria Kantemir'le ilgilenmesine özen gösteriyorum."

Petro elimi tutup öptü. "Ağlama, benim iyi kalpli Kateri-nuşkam. Tasalanma, İmparatoriçe'm. Bu çocuk dünyaya sağlıklı gelecek" diye beni teselli etti.

Bir an düşündü ve karanlıkta gözleri açlıkla parlayan Maria Kantemir'e döndü. "Astrahan'a ulaşır ulaşmaz orada bir daireye yerleşirsin. Şu Yakovlevna da hep yanında olur" dedi.

Maria Kantemir karşı çıkmak istediyse de araya girdim. "Ama nasıl olur, Çar'ım! Ama Yakovlevna'ya benim de ihtiyacım var! Kimse toz ve içeceklerimi onun kadar iyi hazırlayamaz! Onun şifalı şurupları olmadan uyuyamam! Onu benden almamalısın" diye sızlandım.

Petro tereddütte kalmıştı, bunu görebiliyordum.

Sonunda Maria Kantemir de söze girdi. Sözleri, meşaleden süzülüp suyun simsiyah yüzeyine damlayan ziftin tıslamalarına karıştı. "Yaşlı kadın olmadan Astrahan'da kalmam. Hazırladığı içecekler bana iyi geliyor, bu yüzden de onun benim

maiyetimde olmasını istiyorum" dedi, benimle inatlaşırcasma.

Petro da başını sallayıp hafifçe elime vurdu. "Saçma, Ka-terinuşka. Uyku ilacıymış, kocakarı zırvaları bunlar! Savaş meydanına çıktığımızda kemiklerin öyle yorulacak ki, yaşlı

kadına ihtiyacın olmayacak! Şimdi önemli olan, Çareviç'in sağlıklı doğması."

Başımı uysalca salladım. Maria Kantemir Çar'm elini öptü. "Efendim, izin verirseniz, ayrılmak istiyorum. Prens'in dinlenmeye ihtiyacı var" dedi kararlı bir şekilde ve ince elini şiş karnının üzerine koydu.

Petro ve ben bir süre hiçbir şey konuşmadan oturduk. Alev ışığının tenimde hafifçe oynaştığını fark ediyordum. Petro, yasemin ve sandal ağacı kokumu alacak kadar yakınımda oturuyordu. Öne doğru eğilerek kadehini doldurdum. Açık saçlarım çıplak koluna süründüler. Bu sırada bana bakan gözleri ay ışığında parlıyordu.

"Katerinuşka, birlikte yeniden sefere çıkacağımız kimin aklına gelirdi! Sensiz hiçbir karargâhın tadı yok" dedi içkinin verdiği sarhoşlukla gülerek. Dolgun buklelerimi arkaya doğru toplayarak okşadı eliyle. Sonra da boynumdan aşağıya, giysimin ince keteninin altında parıldayan göğüslerime kaydırdı elini. İç çektim ve sandalyemden kalkıp dizlerimin üzerine çöktüm. Parmaklarım pantolonunda kendiliğinden yolunu buldu ve dudaklarımla onu sardım. Ağzımda büyüdü. Elleri hafifçe saçlarımın diplerini tırmalıyordu. Ardından, içkilerimizi tazeleyerek kadehini havaya kaldırdı. "Bir oğlan olacak, değil mi Katerinuşka?"

"Elbette, Çar'ım. Çareviç'in şerefine!" Gülerek onunla kadeh tokuşturdum. Ayın önüne gelen bir bulut gözlerimdeki ifadeyi gizledi.

Çerkez hizmetlim Yakovlevna, Maria Kantemir'le Astrahan'da kaldı. Binlerce kulesi olan çinko çatılı, tatlı meyvelerin yetiştiği ve sularında ay ışığının oynaştığı Astrahan şehrinde. Yaşlı kadınla üç kez öpüşerek vedalaştım.

"Barış seninle olsun, anacığım" dedim, Elçi Volyinski'den duymuş olduğum bir selamlamayla. "Kalbin kederden uzak,

gece uykuların huzurlu olsun. Tanrı seni ve yakınlarını korusun Prenses'im, sen iyi bir insansın" diye karşılık verdi kadın.

Giderken omuzlarına vurduğu heybelerde kese kese altın vardı. Bunlarla ömrünün son demlerini rahatlık içinde geçirebilirdi.

Astrahan önlerinde hayvan kesip, ekmek pişirdik ve bira mayaladık. Ayrıca, bizim gelişimizle kendilerini yeniden güvende hisseden Rus tüccarların verdiği hediyeleri kabul ettik: Kavun, karpuz, elma, şeftali, kayısı ve üzüm gemilere yüklendi. Gemilerimiz temmuz ayının yakıcı sıcağında Hazar Denizi kıyısındaki Derbent'e yelken açtı. Yirmi üç bine yakın piyade bizimle geliyordu. Yüz binden fazla adam da bizi karadan izleyecekti. Sonunda Derbent'e vardığımızda, adamların gözlerinde, Prut seferinde görüp korktuğum, o çılgınlığın belirtileri vardı yine. Yorgunluk, aşırı sıcak, açlık ve susuzluk herkesin aklını başından alıyordu. Dörde bölmüş olmamıza rağmen, kumanyamızın yetersiz olduğu ortaya çıkmıştı. Dar gövdeli ikmal mavnaları Hazar Denizi'nde çıkan bir fırtınada batmışlardı. Gözlerimizin önünde binlerce at açlıktan telef oluyordu; gene de yağsız etleri adamlarımızı ayakta tutmaya

yarıyordu. Felten'le birlikte, güçten düşmüş atların kesimini denetliyordum. Sıcak havada taşın üzerinde kaynayan kanın kokusu midemi kaldırıyordu. Adamlar iğrenç eti istemeye istemeye yiyordu; ama Bakü'ye kadar ilerleyebilmek için güç

toplamaları gerekiyordu. Baku Ha-nı'nın bizi dostça karşılamasını bekliyorduk. Ayrıca Petro, Han'ın sahip olduğu refahtan pay almak istiyordu. Suyun üzerinde bile yanan neftyağı adında esrarengiz bir madde çıkartıyordu. Karargâhta bir kenara çekilip dinlenmek yerine, Petro'nun İtalyan banyocusunu çağırttım çadırıma. Hastaların bulunduğu çadırdaki yanık ve güneş çarpmasından yakı-

nan son hastalarını da pansuman ettikten sonra, akşama doğru yanıma geldi. Eğilerek selam verdi ve ikram ettiğim soğuk ayranı teşekkür ederek aldı.

"İmparatoriçe'm, sizin için ne yapabilirim?" dedi, Güney Avrupa'daki memleketinin o sıcak tonunu hiç kaybetmemiş sesiyle. "Taze talk pudranızı mı arzu ederdiniz? Sandığımda biraz kaldı. Marihuana suyunuz, korkarım kurudu."

Gülerek başımı salladım. "Bunların hiçbiri, usta. Saçlarımı kes" dedim kısaca. Bir süre bana baktı. "Efendim, İmparatoriçe'm?" diye tekrarladı şüpheyle. Uzun ve kalın saç örgüleri olmayan bir kadın, onun gözünde, bir kadın değildi.

"Saçlarım sıcakta, askerlerin yanındayken beni rahatsız ediyor. Beni boğuyor -ve başımın derisi güneşin altında birkaç dakikada kaynıyor. Kes gitsin" dedim. Su dolu bir testiye uzandı; ama başımı salladım. "Şu sıra su bizim için çok değerli. Kuru kes."

İtaat etti. Usturayı değdirmeden, parmaklarıyla tatlı tatlı bastırarak başımın diplerini ovaladı. Ensemde keskin madenin soğukluğunu hissettim. Derbent çevresindeki dağlarda yaşayan kadınlar gibi başörtüsüyle örttüm başımı. Birliklerin arasında bütün günümü bu şekilde geçirebiliyordum. Akşam, Petro masanın üzerinden boş bir ifadeyle beni süzdü ve hiçbir şey söylemedi. Konuşmaya başladığında ise sözlerinde kesinlik vardı. "Artık Bakü'ye kadar gidemeyeceğiz, matka."

Siyah ekmeği ayrana banarken, "Neden gidemeyeceğiz, Efendim?" diye sordum. Yanıtı onun yerine, bizimle birlikte yemek yiyen General Matyuşkin verdi: "Askerler otuz gün daha yürürlerse ölürler, Çariçe" dedi yalnızca. Petro da, ekmekten bir parça koparıp, Felten'in bir yerlerden mucize eseri bulduğu cılız bir tavuğun kanadıyla yeğdi.

"Biz Astrahan'a geri dönüyoruz. Havalar biraz serinlediğinde ve adamlar yeniden güç topladıktan sonra sefere devam etmek üzere Matyuşkin burada kalacak."

Konuşmaya devam etti; bu arada yüzü biraz aydınlanmıştı. "Hem ben de böylece, Moldavya Prensesi oğlumuzu dünyaya getirirken onun yanında olurum."

Matyuşkin son içkiyle doldurulan bardağını havaya kaldırdı. "Çareviç'in şerefine ve annesi, Prenses Kantemir'in sağlığına." Bunu söylerken

bakışlarını benden kaçırdı ve bardağından yalnızca ufak bir yudum aldı. Bense söylediklerine katılarak kadehimi bir dikişte boşalttım.

Petro'nun, Maria Kantemir için hazırlatmış olduğu basık, serin ev, sessizdi; terk edilmiş bir hali vardı. Yumuşak minderlerin üzerinde oturup gevezelik eden kadınlar yoktu. Ayak bileklerindeki zilleri şmgırdatarak soğuk taş döşemelerin üzerinde telaşla koşuşturan çıplak ayaklı hizmetçiler görünmüyordu ortalıkta. Petro'nun burada bıraktığı Moldavyalı muhafızlar da kayıptı.

Petro ve ben maiyetimizdeki üç beş kişiyle birlikte, atlarımızın üstünde evin iç avlusunu dolaşıyorduk. Yanımızda bir iki asker, Aşçı Felten ve eşek üzerinde bize eşlik eden iki cüce vardı. Avlunun üzerinde kuşlar ötüşüp uçuşuyor, konup kalktıkça buradaki dut ağacının yapraklarını hışırdatıyorlardı. Duvarlardan birinde gri mermer çeşmeden su akıyordu. Önündeki yalağın içi rengârenk, parlak taşlarla döşenmişti; altın renkli balıklar yüzüyordu suyunda. Havayı, avlunun bir köşesindeki mangalda yanan tatlı bir sandal ağacı kokusu sarmıştı. Ama bu kokuya karışan ekşi bir koku daha vardı. Ortalıkta kimsecikler yoktu. Attan inip elimi çeşmenin durgun suyuna daldırdım. Uzun at yolculuğundan sonra yüzümdeki tozu ve teri yıkamak ne kadar da iyi gelmişti!

Başımı yukarıya kaldırdığımda, sütunların arkasında kaybolan çarşaflı birini görür gibi oldum. Petro perdeleri kapalı odaları dolaşırken ben de peşinden gidiyordum. Adım-larındaki tedirginliği yüreğimde duyabiliyordum. Petro, Maria Kantemir'i birkaç hafta önce bıraktığı odanın kapısını iterek açtı. Yoğun bir kâfur ve nane kokusu nefesimizi kesti. Bizi daha avluda karşılayan o ekşi koku, odanın içinde nefes almayı zorlaştıracak kadar yoğundu.

"Pöf, amma da iğrenç!" dedi Petro. Güçlükle nefes alabildiğinden koluyla ağzını ve burnuna kapadı.

Bakışlarımı hızla Moldavya Prensesi'nin yatağının durduğu bölmede gezdirdim. Kilimler örtülmüş yumuşak bir divanın etrafında minderler diziliydi. Yanımdaki alçak, fildişi kakmalı bir masanın üzerinde, gümüş tepside bir fincan nane çayı duruyordu. Parmağımı tatlı içeceğin içine soktum. Soğuktu. Mermer kaplı zemine ipek halılar seriliydi. Boş yataktaki pamuklu çarşaf, sanki kalkan kişinin çok acelesi varmış gibi gelişigüzel açılmıştı. Kirliydi ve çok iğrenç kokuyordu. Sedefli abanoz bir paravanın önünde, ağzına kadar yoğun, sarımsı bir sıvıyla doldurulmuş Çin porseleni bir kase vardı. Yatağın civarından gelen kokular öyle pisti ki, kâfurun o keskin buharı bile kâr etmiyordu.

Petro hafifçe öksürdü ve: "Maria? Maria? Hayatım, neredesin?" diye seslendi. Sesi yüksek kubbeli tavanda kısa bir süre yankılandı. Ardından bir gürültü duyduk. İkimiz de paravana doğru döndük. Siyah paravanın arkasında, sıkıca sarınıp bürünmüş zayıf bir karaltı belirdi. "Buradayım, Çar'ım" diye karşılık verdi kadın. Sesi peçenin altında boğulur gibiydi. Petro hızla yanma gitti ve örtüsünü kaldırmak istedi. O ise şaşılası bir güçle Petro'yu bileklerinden yakaladı. "Bırak ben yaparım. Buna alıştım artık" dedi sakince.

565

Divanın üzerine çöküverdim; merhametli bir loşluk bana kucağını açmıştı.

Maria Kantemir ise, örtüsünü çıkardı, Acem sabahının merhametsiz ışığında çırılçıplak dikildi karşımıza.

Petro gördüğü şeyin dehşetiyle çığlık attı. Elini ağzına götürerek geri çekildi. Yakovlevna'nm ve bir çocuk hastalığının nelere yol açabileceğini görünce tiksintiden çığlık atmamak için ben bile kendimi zor tuttum. Çıbanlar, Moldavya Prensesi'nin o eşsiz güzelliğini mahvetmişti. Başı irinli yaralar içindeydi; çopurlaşmış kafa derisinden sallanan üç beş cılız tutam dışında tüm saçları dökülmüştü. Teni, o bebek tazeliğini ve kendine özgü altın rengini kaybetmiş, grimsi, soluk bir renk almıştı. Yüzünün kusursuz hatları derin, çukur yaralarla bozulmuş, silikleşmişti. Dudakları ince ve kansızdı, beyaz dişlerini zar zor örtüyordu. Hastalık, vücuduna da musallat olmuştu. Memeleri, öne fırlamış göğüs kafesinden dümdüz ve pörsük bir

biçimde aşağıya sarkıyordu. Kollarında yolunmuş, iltihaplı taze çıbanlar görünüyordu. Gözlerim memnunlukla karnına odaklandı. Düz ve içe çöküktü. Maria Kantemir kocamdan beklediği çocuğu kaybetmişti. Bacaklarında kaşınmaktan yaralar açılmış, vücudu kupkuru bir kemik torbasına dönmüştü.

Birden, vahşi bir kedi çevikliğiyle, üzerime atılmak istedi; Petro kadının karşısında put gibi kalakalmıştı. Askerlerden biri kadını zamanında yakaladı ama kadın yine de öfkeyle tükürerek beni ısırdı. Sıcaktan şişen ayaklarımın üzerinde doğruldum ve, "Çar'ı evden çıkarın. Burada bulaşıcı çiçek var" diye emrettim.

Petro itiraz etmeden refakatçilerle birlikte odayı terk etti. Arkasına bir kez daha' döndü; ama Maria Kantemir'e değil, bana baktı yalnızca. Gözlerindeki adsız dehşeti okuyabiliyordum. Bana bakarken ne görmüştü acaba? İri, güçlü, Derbent

çöllerindeki dikenler kadar kısa saçları olan bir kadını mı? Çocuklarının annesini mi, yıllarını birlikte geçirdiği karısını mı, yoksa imparatorluğun imperatriça\vsx\ mı? Odadan ayrıldı ve beni, yapacaklarımla baş başa bıraktı.

"Onu sıkı tut" diye emrettim askere. İyice yanma sokuldum ve bakışlarım,

kurbanının üzerine ağ ören bir örümcek gibi, yakaladı donuk gözlerini.

Çok emin olduğu oyunda galip gelen ben olmuştum.

"Prenses" diye fısıldadım tatlı bir dille. "Güzelliğine ne oldu? Ya büyük umutlar bağladığımız o Çareviç'e? Ne korkunç! Çiçeğin tam da Astrahan'da kuduracağı kimin aklına gelirdi ki!"

Boğazından siki sıkıya tutulduğundan, zorlukla nefes alıyordu. "Şans işte!" dedim. Tükürdü. Bu zehirli tükürükten kendimi son anda kurtarabildim. "Şeytan kadın!

Senin o yaşlı cadının işi bu, biliyorum! Bu hastalığı bana o bulaştırdı! Kan aldı

vücudumdan güya, arkasından da ateşim yükseldi! Her şeyin sorumlusu o! Ama

bunu ödeyeceksin!" diye cıyakladı. "Her şeyi istiyordum! İmparatoriçe olacaktım!

Oğlum Rusya'yı yönetecekti! Kaybettiğim imparatorluğumun tazmini olacaktı bu!"

Güldüm ve ellerimi kaldırdım. "Nefesini harcama boşuna utanmaz yosma" diye yanıt

verdim. "Daha da fazlasını hak etin aslında. Mademki yaşlı kadının suçu bu, o

nerede şimdi? İşkence ettiğimizde suçunu itiraf eder!"

Maria Kantemir iç çekti ve bana bir kez daha vurmaya yeltendi. Ama asker onu öyle

sıkı tutmuştu ki, kadın acıyla bağırdı. "Gitti! Diğerleri gibi o da gitti! Hastalanınca

hepsi gitti. Çocuğumu tek başıma kaybettim. Kimse bana yardım etmek istemedi"

diye ağladı.

"Sana mı acıyayım, kaltak?" dedim acımasızca. Ona karşı nefretim ve geçen yıl

boyunca hissettiğim tüm aşağılanmış-

lığın öfkesi dudaklarımdan dökülüvermişti. "Benim için aklından geçirdiklerin

bunlardı demek, öyle mi? Tek basmasın ha? Böyle de kalacaksın! Artık Çar seni

görmek istemeyecek. Kimse seni görmek istemeyecek artık. Ama bence bu kadarı

bile az sana! Burada, bu evde kal da gör! Hiç bitmeyecekmiş gibi boş zamanının

olacağı günlerde kendinle baş başa kalıp yaşayan bir ölü olacaksın. Vakit geçirmek

için elinde yalnızca anıların var. Düşürdüğün piçin ve sürdüğün kısa şaşaanın

anılarıyla yaşayacaksın."

Odadan çıkarken, haykırışlarını duymayayım diye asker kadının ağzını kapattı.

Avluya gelinceye kadar bekledim adamı. Petro muhafızlarıyla birlikte gemilerin

yakınındaki karargâhımıza gitmek için çoktan ayrılmıştı oradan. Bense avlunun

kapısının büyük anahtarını yuvasında çevirdim; kilit arkamızdan doygun bir

şakırtıyla yuvasına oturdu. Maria Kantemir'e giriş kapısındaki bir delikten bir kap

yemek ve su vermesi için, Volyinski aracılığıyla, yaşlı bir kadına para verdirttim.

Eğer günün birinde, evin önüne koyulan yemeklere el sürülmeyecek olursa,

Astrahan'daki ev ateşe verilecekti. Ama ben onun hastalığı atlatmasını ve daha uzun

yıllar yaşamasını arzu ediyordum.

İran'la savaş ancak izleyen yılın sonbaharında sona erdi. Aleksander Daniloviç

Menşikov'un, konağında görkemli bir kıyafet balosu verdiği bir eylül günüydü. Ben,

içinde neredeyse kıpırdayamadığım elmas ve altın işli Venedikli bir fahişe elbisesi

giymişken, Petro bordo renkli bir kardinal cüppesi giymişti. Bir haberci, Baku

dolaylarındaki General Mat-yuşkin'in zafer haberini getirerek eğlenceyi böldü. Petro,

Alekaşa'sıyla birlikte, özel dairesine çekildi hemen. Yeniden göründüklerinde

üzerlerinde, göğüslerinde Aziz Andreas Nişanı takılı Preobraşenskoye Alayı'nm koyu

yeşil üniformasını taşıyorlardı. Menşikov, zaferi sevinç nidaları ve Fran-

568

sız şampanyası şişelerinin mantarlarını açan sayısız kılıcın şakırtıları arasında

duyurdu. Birkaç dakika geçmeden şehrin tüm çanları çalmaya başladı. Petro davulu

eline alarak gece boyunca çaldı; bense hiç durmadan onun kadehini doldurdum.

Gece yarısı olmadan bin şişeden fazla şampanya şişesi boşaltılmıştı.

Petro'nun egemenliğinde barış içinde geçecek biricik yıla girilmişti.

DOKUZUNCU BÖLÜM

m

1

damın yüzünü görmeye çalışıyordum. Ancak tüm görebildiğim eğri büğrü kamburu

ve kaba, çalışmaktan kızarmış elleriydi. Ellerini yalvarırcasına, küçük kabul

salonunun mermer döşemelerine koymuştu. Üstündeki gömleğin her yeri yama

doluydu; kafasının uyuz olmuş derisini görebiliyordum. Samanla doldurulmuş yırtık

pırtık deri içindeki ayakları korkudan titriyordu. Bir süre sonra bakışlarını kaygıyla odada bulunan eşyaların üzerinde dolaştırdıktan sonra benim üzerimde odakladı. Petro yanımda, parmaklarını sabırsızca sandalyesinin dirsekliğine vurup duruyordu. "Eee? Tanıyor musun onu? Yoksa yalan mı söylüyor it? Eğer tanımıyorsan,

küstahlığından dolayı dilini yaktıracağım?" dedi ve can sıkıntısından tırnaklarının arasındaki kiri inceledi. Dubina'sı miskince kucağında duruyordu.

Karşımızda duran adam Petro'nun sözleri üzerine korkudan sızlanarak biraz daha sindi.

"Yüzüne bir bakayım, Fyodor Skavronski" dedim yumuşak bir sesle onu yatıştırmak için. Bir an duraksadıktan sonra başını kaldırdı. Ayağa kalktım, birkaç basamak inerek yanına gidip diz çöktüm. Ona göz kulak olan askerler hazır ola geçtiler. Gerekirse bana yardıma koşacaklardı hemen. Onlar-

dan ve Petro'dan başka odada, Elizabet, Anna ve Wilhelm Mons vardı. O olmadan kızım neredeyse tek bir adım bile atmıyordu artık.

Elimi hafifçe adamın başının üzerine koydum. Bütün vücudu titriyordu; ama bakışlarını benden kaçırmıyordu. Gözlerim adamın bütün yüz hatlarını emiyordu. Evet, doğruyu söylüyor olabilirdi; ama belki de yalandı. "Doğruyu mu söylüyorsun, adam?" diye sordum sessizce. Bu birkaç sözcüğü çıkarırken duygulandığım için sesimin titremesine sinirlen-miştim. Sessizce başını salladı. Konuşmaya başladığında ağzında, dişlerinin yerinde, birkaç kırık dökük, sapsarı diş kökü görünüyordu. Oysa benden daha genç olmalıydı. Sesi boğuk ve kendinden emindi: "Tanrı şahidim olsun ki, Martha; ben senin kardeşin Fyodor'um."

Adam St. Petersburg'la Riga arasında posta arabacısıydı. Çocukken, yükle birlikte, araba ve faytonların tepesine bağlanıyor, burada hem yüklere göz kulak oluyor hem de serserilere ve engellere dikkat ediyormuş. Yazları

acımasız güneşe ve sıcak rüzgârlara maruz kalıyormuş. İlkbahar ve sonbahardaysa sağanak içine işliyor, kışın da oturduğu yerde donup kalıyormuş.

Yolcunun biriyle tartışmış. Adam kamçısına davrandığında, Fyodor: "Bana dokunma, ben imperatriça'mızm kardeşiyim! Bana vurursan, bunu ödersin!" diye bağırmış. Bunları söylerken kör kütük sarhoş olduğundan, St. Petersburg'a getirilmeden önce içeri tıkılmış. Bana babamın saçlarını hatırlatan sarı, yumuşak saçlarını inceliyordum. Çökük gözleri ve asık dudakları Elizabet Rabe'ninkileri andırıyordu.

"Christina nasıl?" diye sordum. Sözcükler dudaklarımı adeta okşadı; sorumda ise gençlik günlerimin o tatlı rüzgârları vardı. Bana ait zamandan daha eski görünen günlerin.

Fyodor başını eğip aptalca sırıttı. "Ah, o mu, hepimizi rezil etti" dedi Almanca'ya çalan Rusça'sıyla. "Büyük kıtlıkta annem onu eşek sudan gelesiye dövdükten sonra, evden kaçtı. Onu tarlada hergelenin biriyle yakalamıştı. Şimdi Re-val'de, herkesin hizmetinde adi bir kız oldu!" dedi ve tükürmek istercesine dudaklarını büzdü. Başımı sallayarak sormaya devam ettim: "Peki diğerleri? Kreuzberg'den ayrıldıktan sonra ailenin geri kalanlarına ne oldu?"

Fyodor omuz silkti. "Mikail, Ladoga Gölü çevresindeki tarlalarda çalışıyor. Anna bir kunduracıyla evlendi. Adamda katır yüküyle para var. Yine de beni her gördüğünde, köpeklerini üzerime salıyor." Suratını asıp omuz silkti ve gürültüyle burnunu çekti. Benim güçlü, doymak bilmez kardeşim, Fyodor. Arada bir karnı doysun diye manastırın mutfağından ona yiyecek çalardım. Tarladaki sefil işinde çalışırken testiler dolusu su taşıdığım tembel kardeşim benim. Rahipler onu kamçılattıklarında sırtını sardığım darı hırsızı. "Babamız nasıl öldü?" diye sormaya devam ettim. Yeniden omuzlarını silkti. "Yeni beyimiz büyük kıtlıktan hemen sonra onu döverek öldürdü."

"Ya Elizabet Rabe?" Boğazım bir anda kuruduğundan, sesim fısıltıyla çıkmıştı. Fyodor sinsice sırıtarak başını eğdi ve iki elinin parmaklarıyla belirli bir jest yaptı. "Yeni beyimizin evine taşındı... O yaşta bile adamın hoşuna gitti."

Petro cömert davranmıştı: Fyodor, Mikail ve Anna'ya ömür boyu aylık bağladı. Ama Christina için onca ricama kulak bile asmadı. Askerler Fyodor Skavronski'yi götürdükleri sırada Petro kabul salonunda başını salladı. "RevaPde adi bir kız. Hayır, ne yani, Katerinuşka!" dedi yapmacık bir öfkeyle. "Onu aratıp bir manastıra kapattırırım. Böylece, ihtiyaçları da karşılanmış olur" dedi kararlılıkla. Elimi tutup sayısız yüzüğün arasına bir öpücük kondurdu. "Kusura bakma, çok

önemli işlerim var. Önce Senato'ya gitmeliyim." İç çekti. Pek çok senatörün işe yaramazlığına öfkelenip oturumun süresini yarım saatle sınırlı tutmuştu.

Düşünmelerine yardım olsun diye, adamları saçlarından tutup kafa kafaya

tokuşturduğu oluyordu. Salondan ayrılırken yüzünde aydınlık bir ifade vardı. "Ayrıca, şu hırsız ve sahtekar Menşikov'un da bir güzel pataklanması lazım. Anlaşılan imparatorluğun memurlarını yine dolandırmaya yeltenmiş..." diye ekledi neşeyle. Hızla uzaklaşırken arkasından baktım. Dubina'sı, sanki Menşikov'un sırtına hazırlanır gibi neşeli bir tempoyla uzun çizmelerine çarpıyordu. Elizabet ve Anna da reverans yapıp gitmek için döndüler. Elbisemi düzelttiğim sırada, gözlerim Wil-helm Mons'un mavi-gözleriyle karşılaştı. O da gittiğinde, Pavel Yaguşinski'nin hâlâ kapıda

durduğunu gördüm. Ne yapacağımı bilemeden, elimle işaret ederek onu yanıma çağırdım.

Eğildi ve yanıma geldi.

"Pavel İvanoviç, genç bir erkeğin, evlenme çağına gelmiş soylu bir kızı adım adım izlemesini doğru buluyor musun? Bu, kuşku uyandırmaz mı?" dedim samimiyetle. Yaguşinski adımlarını benim yavaş adımlarıma

uydurdu. "Yalnızca uyandırmakla kalmıyor, İmparatoriçe'm, öyle de..." dedi dikkatlice. Daha fazla bir şey söylemek istemiyordu; bunu sezmiştim.

"Genç Mons'un Çarevna Elizabet Petrovna'ya yaptıklarına saygı duyuyorum" dedim, lafı fazla uzatmadan. "Ama onu başka birinin maiyetine vermenin zamanı geldi artık, hem de yetişkin bir Çarevna'nınkine. Wilhelm Mons sadık hizmetlerinin karşılığı olarak bundan böyle benim hizmetlim olsun. Benim gibi yaşlı bir kadın her türlü şüpheyi kaldırır" diye güldüm ve yeniden önümde eğilen Yaguşinski'nin omzuna yelpazemle hafifçe vurdum. "Şimdi git, Çar seni bekliyor. Bugün dubina'nın yeteri kadar işi var zaten" dedim.

Pavel İvanoviç'in birbiri ardına reveranslar yaparak hızla uzaklaşmasını seyrettim. Yaşlılığım ve cazibemden söz ederken bana muhalefet etmemişti. Bu durum beni tahminimden çok üzmüştü. Saçma, diye düşündüm arkasından ve eteklerimi topladım. Wilhelm Mons oğlum olabilecek yaştaydı. Yakışıklı ve sağlıklı bir oğul. Bağrış çağrışları Petro'nun dairesine daha elli adım uzaktayken duymuştum. Ilık bir ilkbahar günüydü. Sabah, Petro Sarayı'nm bahçesine götürülmek için gemiye yüklenecek gül fidanlarını denetlemiştim. Temiz hava eklemlerimi ve ruhumu ferahlatmıştı; zira dün akşam üç değişik Assemblee'ye katılmıştım. Petro bu tür toplantıları yürürlüğe yeni sokmuştu. Büyük ev sahipleri haftada üç akşam, müzikli ve yemekli davetler vereceklerdi. Petro'nun fermanına göre davet öğleden sonra dörtte başlayacak ve mevki sahibi her davetli dilediği zaman gelip dilediği zaman gidecekti. Başlangıçta Petro, eski ailelerin dama'\a.rının Assemblee'lere katılmalarını ceza tehdidiyle sağlamıştı. Ama zamanla bu şamatalı eğlencelerden zevk almaya başladılar; hatta bazıları, örneğin güzel, genç Prenses Çerkasski gibi, bu

akşamlardan her türlü aşırılığa kaçmak için yararlandılar. Hiç kimse onun kadar derin dekolteli elbiseler giymiyor, hiç kimse onun gibi aşırı makyaj yapmıyordu.

O sabah, onlarca kadeh güçlü Burgon şarabı, çılgın danslar ve saraydaki havayı tüketen tütün dumanından başım hâlâ dönüyordu. Ama Petro'nun odasından gelen gürültülerle kendime gelmiştim. Konuşmaları birbirinden ayırt etmeye çalıştım. Evet, hiç şüphe yok ki, bu Menşikov'un sesiydi. Aradaki gürültülü cıyaklama sesi de, olsa olsa Pyotr Şafi-rov'unkiydi. Böylesine güçlü bir adamın sesi, öfkeden telaşlı pazarcı kadmlarmki gibi çıkıyordu. Güldüm.

Şimdi Petro'nun sesini de duyuyordum. Alekaşa bu kez fazla ileri gitmiş olmalıydı! Adımlarımı hızlandırdım, dairesine giden kapının önündeki nöbetçiler aceleyle yol verdiler.

Yerde Prens Menşikov ve Baron Şafirov boğuşmaktaydı. Bir kabak'taki ayyaşlar gibi birbirlerine vuruyorlardı. Uçuşan yumrukları görüyor, çatırdayan kemikleri

duyuyordum. Petro ise, Gürcistan'da bir pazar yerinde horoz dövüşü izler-mişçesine, adamların etrafında dönüyordu. İçeri girdiğim sırada, dubina'smı havaya kaldırıp Aleksander Daniloviç ve Şafirov'a vurdu.

"Ayrılın, sersemler! İt herifler! Sevgilinizin önünde dövüşür gibi Çar'ınızın önünde dövüşmek ne haddinize! Ayrılın, diyorum size! Gösteririm ben size, ikinizi de morartayım da, görün!" diye gürledi. Elini, yeniden havaya kaldırıp öfkeyle, hem arkadaşları hern de danışmanları olan bu iki adamın yüzüne indirdi. İkisi de acıdan kıvrandı. Menşikov, Şa-firov'u saçlarından yakalamış, Baron da buna karşılık dişlerini Alekaşa'nm etlerine geçirmişti.

Kaygıyla Petro'nun kollarına atıldım. "Starik\ Çar'ım! Yapmayın! Ne oldu ki?" diyerek ona sarıldım. Aynı anda da Şafirov'a bir tekme savurdum. Kimi zaman, genç bir askerden daha güçlü olmak işe yarıyordu!

Menşikov nefes nefese ve öksürükler arasında doğruldu. Şafirov zırlayarak zengin işlemelerle bezeli elbisesindeki hasarı inceliyordu. Elbisesinin kolu yırtılmış, inciler ve sırma teller yere saçılmış, peruğu da keçe gibi dağılmıştı. Petro, onu sıkıca saran kollarımda biraz olsun kendine geldi ve başını yumuşak memelerime yasladı. İç geçirip hüngür hüngür ağlamaya başladı. Söylediklerini anlamakta güçlük

çekiyordum. "İkisi de yalancı ve sahtekar, Katerinuşka. Tanrı'ya şükürler olsun, yanımdasm! Sana her zaman güvenebilirim. Menşikov, yalanlan ve sahtekarlıklarıyla tekerleği üç kez hak etti."

574

575

Aleksander Daniloviç'e baktım. Petro'nun imparatorluğunda, Riga'dan Derbent'te, her akşam başka bir çiftliğinde geceleyerek at koşturabilecek bu Prens, şimdi dengesini güçlükle sağlamaya çalışıyordu. Bir sandalyenin arkalığından destek alarak titrek ayaklarının üzerinde doğruldu. Evet ya; onun sınır tanımayan

açgözlülüğü üzerine her Rus başka bir hikâye anlatabilirdi! Bedavaya hiç kimseye ne hizmet eder ne de parmağını oynatırdı. Karşılığını, ruble ya da kapik olarak, olmazsa soylu bir at alarak, ya da bir geceyi güzel bir kızla birlikte geçirerek, mutlaka alırdı. Kafasındaki saçlarından çok rütbesi, bir o kadar da payesi vardı. Yemekleri Fransız aşçılar tarafından hazırlanırdı. Bindiği arabaya on at koşuluydu. Faytonunun tepesini prenslik tacı süslüyordu. Atlarının üstüne armasını sırma iple işlettiği erguvan rengi kadifeler örtüyordu. Kimi zaman, Darya Menşikova'nm benimkilerden daha göz kamaştırıcı mücevherler takıp takmadığına, dikkat etmem gerekiyordu.

Yine de, bana iyiliği dokunmuş hiçbir insanı unutamam! İnsan St. Petersburg'daya davacıydı, ya da davalı. İşte bu yüzden, eski dostumun beklenmedik bir şekilde, yaşamın gölgeli bölümüne geçmesine engel olmalıydım.

"Mesele ne?" diye sordum yeniden. Petro geri çekildi ve: "Aleksander Daniloviç Menşikov güvenimizi kötüye kullandı. İran'daki birliklerimizin düzenli beslenmesi için gönderilen parayı şişko karısının boynundaki mücevherlere yatırıp, askerleri kuru ekmek ve sidik gibi çorbaya mahkum ederek bize ihanet etti! Bu yetmiyormuş gibi,

Kazaklardan on beş bin köle çalarak başıma bir de ayaklanma sardı!" diyerek öfkeyle yere tükürdü.

Başımı salladım ve gülmeye çalıştım. "Bu kadar da kötü olamaz durum! Menşikov hep aynı Menşikov değil mi?" dedim üsteleyerek. Menşikov da kararsızlık içinde, gülümseme

576

cesaretini gösterdi. Ama bu, Petro'yu daha da sinirlendirmişe benziyordu; zira kollarımdan hızla sıyrılmıştı; yüzü kireç gibiydi şimdi. Kapıyı göstererek yeniden bağırmaya başladı: "Dışarı! İkiniz de!" Derin bir nefes alıp konuşmasını daha sakin bir biçimde sürdürdü. "Şafirov, bu konuda sorguya çekilmeye hazır ol. Haberim olmadan şehri terk edersen, bunu hem sen hem de ailen canıyla öder. Ve sen..." dedi ve tehdit edercesine dubina'sını Aleksander Menşikov'a yöneltti. "Menşikov! Dünyaya gelişin de yaşamın gibi hayasızcaydı! Annen seni günah ve rezillik içinde, tıpkı kızışmış bir köpek gibi doğurdu! Günah ve rezillik içinde yaşıyorsun. Günah ve rezillik içinde de ölmelisin; ama daha önce, başladığın noktaya geri döneceksin!" Aynı akşam, Darya Menşikova beni görmek istedi.

Hizmetçilerim ve Wilhelm Mons'la birlikte şöminenin önünde oturmuş, kitap okuyan kızın sıcak sesine kulak veriyordum. Okunan kitap oldukça müstehcendi. Genç nedimeler, ipeksi, uzun kirpiklerinin arasından Wilhelm Mons'a davetkâr bakışlar gönderirken, bir yandan da kıkırdıyorlardı. Uzun yıllar önce kaptığı hastalık, Petro'ya şimdi öyle acı veriyordu ki, bu küçük gofdama'\a.r\ günlük yaşamına soka-mıyordu. Eskiden olsaydı hepsi onun yatağını paylaşırdı! Hastalığı son haftalarda yeni bir seyir almıştı: Artık kendi başına su dökemiyor ve sızlayan karnı da ona ıstırap veriyordu. Wilhelm Mons uzun, güzel biçimli bacaklarını uzatmış, ayaklarımın ucunda bir minderin üzerinde oturuyordu. Gözleri alevlere dalıp gitmişti; kitap okuyan kızın sözlerini de pek dinlemiyor gibiydi. Ne düşünüyordu acaba? Gözlerimi ondan almak için kendimle mücadele ettim.

Bu sırada kapı usulca çaldı, içeriye Ulrike Villebois girdi. Kulağıma fısıldamak için eğildiğinde elini samimi bir şekil-

de çıplak omzuma koydu. Bunu yapmasına izin verdim. Bu sırada genç Mons'un bizi izlediğinin farkındaydım. "Darya Menşikov seni bekliyor, Prenses'im. Onu küçük Çin odasına aldım" diye fısıldadı Ulrike. Menşikov, bu ölüm kalım savaşı için en güçlü silahını öne sürüyordu: Gençliğimin anılarını ve Darya'yla o günlerdeki dostluğumu. Şu günlerde ne zaman bir araya gelsek, şekerli menekşe yiyip çocuklarımız için evlilik planları yapıyorduk. Darya şişmanlık ve tembelliği yüzünden o eski ateşliliğini yitirmişti.

Ayağa kalktım; Wilhelm Mons bir şeyler sormak istercesine bana baktı. Beni izlemesi için işaret ettim. Küçük Çin odasına gitmek üzere, dairemin, birkaç mumun solukça aydınlattığı diğer odalarından geçtik. Şöminenin alevleri, renkli ipek gerili duvarlara resmedilmiş kuşları adeta canlandırıyordu. Gözlerim titrek ışığa çabuk alıştı. Darya oturmamıştı, aksine, vahşileşmiş bir kümes hayvanı gibi, küçük odayı bir uçtan diğerine arşınlıyordu. Kendisini selamlamama fırsat vermeden, dizleri üzerine çöktü. Omuzları iç çekiş-leriyle titriyor, elleriyle kavradığı ayak bileklerim acıyordu. Darya'yı yukarıya çekip sarıldım, sonra da karşımda tutup dostça inceledim. "Wilhelm, Prenses Menşikova'ya mendilini ver. Bir prenses, aslına bakarsan hiçbir kadın, asla ağlatılmamalı!" diyerek payladım onu dostça. Eğilerek itaat etti. Darya kendisine uzatılmış olan ipek mendile, köylü kadınlar gibi, büyük bir gürültüyle sümkürdü. Biraz toparlanmışa benziyordu. Saçları darmadağınıktı. Gözyaşları, Venedik'ten getirttiği soluk renkli düzgün üzerinde çirkin izler bırakmıştı. Onun vücut ağırlığı karşısında aşırı zarif kaçan oymalı sandalyelerden birine oturttum. Ben de

yanma oturdum. "Bana ne söylemek istiyordun?" diye sordum ellerini tutarak. Sesimdeki yorgunluğa şaşırmıştım. Darya, gözleriyle denetlercesine, yüzümü 578

inceledi. Başını önüne eğdi ve aradığı şeyi bulana dek, telaşla şişkin dekoltesini karıştırdı. Yüzüklü, yumuşak parmaklarıyla, bükülmüş küçük bir kâğıt uzattı. "Alekaşa ne olduğunu bana söylemek istemiyor. Ama bugün yeşil salonu

paramparça etti. Mutfak da yerle bir oldu. Aşçıyı da çok kötü hırpaladı. Onu bir daha göremeyiz artık! Şu anda da, öfke ve umutsuzlukla çalışma odasının duvarlarındaki çinileri kırıyor! Ne oldu ki böyle?" diye yalvararak sordu; sesi titriyordu.

Başımı iki yana sallamakla yetindim ve kâğıdı açtım. Üstünde tek bir cümle yazılıydı. Gelişigüzel yazılmış yazının mürekkebi gözyaşlarıyla akmıştı. Kâğıdı Wilhelm Mons'a uzattım. "Oku bana" diye emrettim. Yazıyı alevlerin ışığında daha iyi görebilmek için şömineye doğru bir iki adım attı. "Şimdi ne yapacağım ben?" diye okudu; sesindeki şaşkınlığı fark etmiştim.

Sustum. Mons, haberin önemini kavramamıştı. Nasıl kavrayabilirdi ki? Ama Darya ve ben durumun farkındaydık. Darya'nın yüzündeki şaşkınlık binlerce şey anlatıyordu. Haşmetli Menşikov çaresiz kalmıştı. Darya ellerimden tutup fısıltıyla: "Lütfen, Katerina Alekseyevna, eski dostluğumuzun hatırına" dedi.

Parmaklarımı öpücüklere boğan yumuşak dudaklarını hissediyordum. Birden aklıma bir şey geldi; gülmeye başladım. "Kocan ne yapsın biliyor musun, Darya?" diye sordum neşeyle. "Çok basit! Efendisi'nin emrine uysun ve gençliğindeki işine geri dönsün! Hatta hemen yarın; dairemdeki akşam yemeğinde. Ona küçük bir topluluk olacağımızı söyle!"

Çaresizlik içinde bir Wilhelm Mons'a bir bana baktı. Yine de onaylarcasına başını salladı ve haberi alıp şehrimin soğuk kış gecesine çıktı.

Yemeğimiz oldukça sadeydi: İçine sebze doldurulmuş pelmeni ve hıyar turşulu bir tavuk çorbası, ardından da soğanlı kuzu. Petro suratını ekşiterek pidesinden bir parça kopardı ve höpürdeterek çorbasından içti. Tek kelime bile konuşmuyordu. Sabah, İran seferi için daha fazla altına ihtiyaç olduğunu öğrenmişti. General Matyuşkin, Bakü'ye saldırmak için hâlâ uygun anı kolluyordu. Birlikler açlıktan kırılıyor, soğuktan donuyorlardı. Güçsüz adamlarla İran'ı nasıl fethedecekti? Öte yandan, Petro'nun imparatorlukta vergi koyulmadık bir şey bulması da artık iyice zorlaşmıştı. Çar, fakir kullarının Rusya'nın sularına atıp çektikleri, on kez yamanmış ağlarından bile bir pay alıyordu.

"Söylesene, vergi koyabileceğim bir şeyler geliyor mu aklına?" diye sordu umutsuz bir sesle. Bir an düşündüm: Ev, davar, ağaç ve tuğla, ev gereçleri, tabak çanak, kızak, yük arabası, bal kovanları, göl, nehir, değirmen, hatta banyolar bile

vergilendirilmişti; özetle, Petro'nun ülkesini atla gezerken gözünün görebileceği her şey. Kaşığımı çorbama daldırdım ve pelmeniyle birlikte biraz sebzeli ekşi bir turşu götürdüm ağzıma.

"Sebzeye ne dersin? Lahana ve salatalığa?" dedim keyiflenmesi için.

Petro bir süre sustu, başını salladı, sonra da güldü. "Bunu yaptık bile, Katerinuşka. İmparatorluğumdaki her sebzenin onda birini alıyorum. İtiraf etmeliyim:

Vergilenmedik tek şey, solunan hava."

"Eh, fena bir fikir değil" dedim, laf olsun diye.

Petro daha çok güldü ve bira bardağını havaya kaldırdı. "Sana ve beni her zaman güldürebilme sanatına! Yıllar boyunca!" Bunları söylerken gözleri doldu. Mum ışığı, saçlarm-daki buz grisi perçemlerine yumuşak bir hava vermiş ve şişkin yüzündeki derin kırışıkları düzeltmişti. Sandalyemin ar-

kasında duran Wilhelm Mons, kadehimi Petro'yla birlikte kaldırabilmem için, hızla kadehimi doldurdu. Bardaklarımızı sessizce dudağımıza götürdüğümüz sırada, dışarıdan tangır tungur sesler geldi. Gürültülerin yanı sıra, tanıdık bir ses: "Pirofkil Sıcak, tazepirofkil Fırından yeni çıktı!" diye bağırdı boğuk boğuk.

Daha neşem bile kaçmamıştı ki, kapılar açıldı ve içeriye Prens Menşikov girdi; ama her zamankinden çok farklı bir halde. Aleksander Daniloviç sırtına paçavralar giymişti ve ayakları soğuk havaya rağmen çıplaktı. Başına pis bir fırıncı şapkası takmıştı; göbeğinin önünde ise büyük bir tepsi tutuyordu. "Ptrofkil Pirofki\

Preobraşenskoye'nin en iyileri! Yalnızca bende bulunur, fırıncı delikanlı Menşikov'da!" Petro'nun karşısına gelince sustu ve kucağındaki tepsiyi ikram edercesine ona doğru uzattı. Petro'nun bakışları, önce arkadaşına, sonra da altın sarısı kızarmış, mis kokan çöreklere dikildi, ardından yine Menşikov'a döndü. Gülmemek için kendini zor tuttuğunun farkmdaydım. Çöreklerden birini alıp ısırdı. "Hımm, hâlâ eskisi kadar nefis, Menşikov, seni serseri!" Menşikov tepsiyi yere koyup Petro'nun önünde diz çöktü. Sessizce: "Beni affediyor musun, kalbimin Efendisi?" diye sordu. Petro hâlâ tereddüt içindeydi, bunu hissediyordum. Menşikov içtenlikle ona bakıp, "Kabahat işledim; ama imparatorluğundaki her serseriyi asarsan, yakında tek bir kulun kalmaz!"

Petro kenarından ısırdığı çöreği fırlattı. Menşikov'u kucakladı. O sırada köpekleri de çöreğe çullandılar. Güldü ama gözyaşlarını tutamadı. "Alekaşa, bana sakın bir daha ihanet etme, yoksa istemeyerek de olsa kafanı uçurtmak zorunda kalırım" diye iç çekti. Menşikov da Çar'a sarıldı.

O akşam, hiçbir şey olmamış gibi, birlikte yiyip içtik. Bir an Wilhelm Mons'u yakınımda, çok yakınımda hissettim.

581

Nefesi bal kokuyordu; banyocunun ponza taşına direnebil-miş kolumdaki tüylerim diken diken olmuştu. Bu yüzden de, Menşikov'un Petro'ya

yaslanarak sessizce, "Bir gözün Şafirov serserisinin üzerinde olsun..." dediğini ancak yarım yamalak

duyabilmiştim.

Ertesi sabah daireme zenci bir çocuk geldi. Üzerinde Menşikov'un arması işlenmiş erguvan rengi, kadife bir manto vardı. Gözleri kömür gibi parlıyor, teni ise koyu renkli kadifeye benziyordu. Bir şey söylemeden önümde eğildi ve küçük elleriyle zar zor tutabildiği mücevher kutusunu açtı. Gözlerimin önünde, Çar'm hazine dairesinde bile olmayan bir alınlık, bir zincir ve bir çift küpe parlıyordu. Zinciri kadifenin üzerinden aldım ve Venedik camından aynamın önünde boynuma tutup zevkten iç geçirdim. Zenci zarif bir biçimde diz çöküp bozuk bir Rusça'yla cırladı: "Aleksander Daniloviç Menşikov'dan minnet ve saygılarla."

Çocuğu Petro'nun zencisi Abraham Petroviç'e gönderdim; orada her istediğini bulabilirdi.

Birkaç hafta sonra -o sıralar Petro Sarayı'ndaydık- Petro beni yanına çağırttı. O sabahı hep birlikte geçirmiştik. Ahırlardan birinde, karın tüyleri şeker yanığı renginde olan şişko bir tekir yavrulamıştı. Natalya Petrovna, gözleri henüz açılmamış, titrek kedi yavrularını karşısında görünce sevincinden yerinde duramamıştı. Petro'nun dizlerine oturup kürk yumaklarını hapşırana dek yüzüne bastırdı.

"Hangisini almak istersin, ufaklık?" diye sordu gururla Petro.

Işık ahırın penceresinden Natalya'nın kumral lülelerine düşüyordu. Yüreğim sevgiyle doldu. Sonbaharda ilk dersini almaya başlayacaktı.

"Birinde karar kılmak zorunda mıyım? Hepsini alamam mı?" diye sordu şaşkınca. Petro'nun beş kediyi birden büyük

elleriyle alelacele aldığını gördüm. "Elbette, meleğim, hepsini alabilirsin! Bak, tam beş tane! İvanovna teyzelerin gibi güzel, değil mi? Belki kuzenin Anna Leopoldovna

da ister?" Natalya biraz düşündü ve dostça, "Bir tanesini alabilir" dedi. "Eteğini tut, içine koyalım. Ben yaşlı kediyi alayım; küçüklerin annelerine ihtiyaçları var daha" dedi Petro. Kediyi alıp yukarı kaldırdı; bu arada kedi ona tırnaklarını geçirdi. Petro anlaşılan farkında bile olmadı ve Natalya'yla birlikte gitmek üzere döndüler. "Gelmiyor musun?" diye sordu bana da.

Başımı salladım. "Elizabet dışarıda. Fransa Kralı'nm ona gönderdiği atı terbiye edecekti. Ben de izlemek istiyorum."

Petro güldü: "O halde dikkat et de, Paris'e gelin gitmeden önce boynunu kırmasın!" Petro ve Natalya'nın arkalarından, ahırın karanlığından ilkbahar güneşinin

aydınlığına çıkmalarını izledim. Dışarıda avluda, Anna Kramer bekliyordu; şefkatle Natalya'nın boştaki elini tuttu.

Elizabet maneje geldiğimde, başıyla kibarca selam verdi. Wilhelm Mons'u

maiyetinden aldığım için beni affetme-mişti. Terbiye ettiği aygır parlak bir doruydu; kızım ısrarla ata söz geçirmeye çalışıyordu. Gücünü yerinde kullanırsa, Fransa'ya iyi bir kraliçe olur, diye geçirdim aklımdan. Yeter ki, ne ise, o olsun.

Petro'nun çalışma odasına girdiğimde saygıdeğer Feofan Prokopoviç'i karşımda görünce şaşırdım. Yüksek pencerelerden birinin pervazına dayanmıştı. Papaz kisvesinin karasıyla duvardaki donuk ahşap kaplamanın rengi iç içe geçmişti. Oda toz, kâğıt, mürekkep ve tütün kokuyordu. Her biri Petro'nun varlığına işaret ediyordu.

Köşedeki odanın pencereleri açıktı. Finlandiya Körfe-zi'nin tuzlu havası ciğerlerimizi dolduruyordu. Güneş ışmla-

rı ipek Acem halılarının üzerine düşüyordu. Fıskıyelerdeki suların yükselişini, sonra da mermer havuza düşerken çıkardıkları şırıltıları duyuyordum. Yüreğimiz Petro Sarayı'nda atmaktaydı.

Odaya girdiğimde Feofan başıyla selam verdi. Büyük haçının ortasındaki taşı derin bir saygıyla öptüm. Eğmiş olduğum başımın üzerinde haç çıkararak beni kutsadı. Papaz, yıllardır, Petro'nun bana uzun zaman önce verdiği evlilik sözünden bu yana, onun için vazgeçilmez biriydi. Yeteneklerinin sonsuz çeşitliliği beni her zaman şaşırtıyordu. Kaleminden tiyatro için piyesler çıkabildiği gibi, her cumartesi akşamı Petro'yla birlikte Kuzey Savaşı Tarihi'ni de yazabiliyordu. Yazdığı her şeyle Çar'ın hizmetindeydi. Aleksey'in ihaneti sırasında sadakat ve itaat vaazları vermiş, Petro'nun filosunu göklere çıkaran kasideler yazmıştı. Patrik Stefan Yavorski onun Pskov Başpiskoposluğu'na atanmasını engellemeye kalkınca, Petro patrikliğin kaldırılması için bunu gerekçe olarak kullanmıştı. Patrikliğin yerini yeni bir dini kurum olan Pravitelstvu-yuşçi almıştı. Yavorski yönetimindeki Kutsal Yönetici Si- nod'un üyeleri, yetkilerinin ellerinden birer birer alınışını ve Feofan Prokopoviç'in Çar'a, "Anavatanın Babası" unvanını verişini çaresizce seyretmek zorunda

kalmışlardı. Feofan'ın, adını telaffuz bile edemediğim bilginlerin yapıtlarını kendi dillerinden okuduğunu biliyordum. Spinoza'yı, Descartes'ı, Bacon'ı ve adını hatırladığım Leibniz'i. Petro Sarayı'nda ne işi olabilirdi ki? Çoğu zaman, yazlık sarayımızın parlak ışığı yerine, kütüphanesinin serin karanlığını tercih ederdi. Merakımı dizginledim ve yazı masasında oturan Petro'yu yanaklarından öptüm. Üzerinde çalıştığı kâğıttan başını kaldırarak o da beni öptü.

"Matka, geldin demek? Gel, yanımıza otur, sen de yaşlılara katıl. Yine saçma sapan şeylerle uğraşıyoruz!" dedi.

Dediği gibi yaptım ve yüksek arkalıklı bir koltuğa oturdum. Feofan'ın gözlerinin hâlâ üzerimde olduğu gözümden kaçmadı. Gülümsedim ve yalnızca biz kulların yaptığı gibi, oralı olmadım. Ellerimi kucağımda kavuşturup parmaklarımı sakinleştirmeye çalıştım. Petro, gelmemle kesilen konuşmasına yeniden başladı.

"Nerede kalmıştık? Ah evet, özgürlükte..." dedi. Başımı sallayarak sözünü kestim. "Özgürlük! Bundan söz etmek hoşuma gider benim! Volya\ Dilediğini yapmak, tüm kulların rüyasıdır!" diyerek güldüm.

Feofan da onaylar tarzda başını salladı. Kibar bir gülümseme belirdi dudaklarında. "Prenses'im, Rusya'nın ruhunu dile getiriyorsunuz. Yine de, gerçek özgürlük itaatsizlik ya da Tanrı'nın ve Çar'ımızm yasalarına uymamak demek değildir. Gerçek özgürlük, ruh sağlığımıza ve hakiki davranışımıza zarar veren bütün günahlardan ve yersiz tasavvurlardan arınmaktır."

Konuşmasına ara verdi ve Petro'ya baktı. O ise çamurlu çizmelerini masanın üzerine koymuş, Feofan'ı tasdik edercesine başını sallıyordu. Alnımı çattım, nereye varmak istediğini anlamamıştım. Feofan Prokopoviç her kullandığı sözcüğü özenle

seçiyormuş gibi geldi bana. "Yüreğin ve doğanın yasaları var, diye düşünüyorum. Bunlarla ilgili kararları Tanrı ya da onun adına Tanrı'nın seçtiği bir hükümdar verir. Onlar kendi halklarının babalarıdır ve Tanrı'nın yardımıyla kendi kararlarını vermede özgürdürler! Tüm inançlılar kendi özgürlükleri içinde, sıradan akıllarıyla bunların bilgeliğini hemen kavrayamasalar da, bu kararlara uymak zorundadırlar..." "Sadede gel, saygıdeğer Feofan" diye sözünü kesti Petro. Kısa bir bakış attım ona. Heyecanlı görünüyordu. Her şeyi anlamasam da, Pskov Başpiskoposu'nu dinlemeye devam ettim.

Feofan konuşmasını sakince sürdürdü: "Efendimiz'in, Çar'ımızın bir oğlu yok. Halkının iyiliğini düşünerek, bütün Rusların takdiri ve Ulu Tanrı'nın lütfuyla Çar'ımız, Yüce Rab'bimiz kendisini yanma çağırdığında -Tanrı geçinden versin- kimin başa geçeceğine tek başına kendisi karar verecektir. Petro sandalyesinde öne doğru eğildi. "Bizi yalnız bırak, Feofan Prokopoviç. Kraliçe'ye söyleyeceklerimi tek başıma da söyleyebilirim. Ama bir çözüm bulabilmem için bana yardımcı oldun. Teşekkür ederim, Peder." Ayağa kalktı ve gerindi. Feofan eğildi. Giderken bana gülümsedi. Yüreğim birden ağzıma gelmişti. Ellerimi, koltuğun dirsekliklerine oyulmuş aslan

başlarına koydum. Petro konuşmuyor, beni süzüyordu. Öfkemin kabardığını hissediyordum. Acaba piçlerinden hangisini mirasçı ilan edecekti? Ne de olsa, gayri meşru oğlu çoktu! Huzurum kaçtı; ayağa kalkıp pencereye gittim. Petro'ya arkamı dönmüştüm; odada soluk almamız dışında saatin tik takları duyuluyordu.

Dışarıda, beyaz çakıl döşeli yolda Elizabet ve Wilhelm Mons'u gördüm. Ata

binmekten yanakları kızarmış, samimi bir şekilde Mons'la konuşuyordu. Mons kibarca gülüyor ama aradaki mesafeyi korumaya da özen gösteriyordu. Bakışlarım, parktaki ağaçların tepesinden, güneş ışığında gökkuşağının tüm renklerini fışkırtan su fıskiyelerine, oradan da uzaklara, Finlandiya Körfezi'nin kurşun rengi sularına kaydı. Petro'nun arkama geçtiğini hissettim.

Kollarıyla dolgun vücudumu sarıp enseme bir öpücük kondurdu. "Katerina

Alekseyevna'm benim. Bir kadının karnına hükmetmeye gücümün yetmediğini öğrendim" diye mırıldandı. Sesi çok kederliydi; içim sızladı. "Tanrı senin bana güçlü, sağlıklı bir oğul vermeni esirgedi. Ona gücenmiyorum. Zira bu, yaşlılık günlerimde yüreğimi acıyla doldurur. Ama senle ben, hep destek olduk birbirimize. Bana hep 586

sadık kaldın. Bana yerinde önerilerin oldu her zaman. Ilımlı olmayı, merhamet etmeyi öğrettin bana. Birçok kararsızlığımda yanımda oldun." Sesi kısılıp kayboldu. Başımı arkaya, omuzlarına dayadım ve yaşaran gözlerimi kapadım. Odanın sıcaklığı halsizleştirmişti beni.

"Hazır mısın?" diye sordu sessizce.

Birden yine kendime geldim. Gözlerimi açtım; ışık gözlerime üşüşerek acı verdi. "Hazır mı? Ne için?" Sesim güçlükle çıkabilmişti.

"Sana taç giydirmeme. Önümüzdeki yıl, Moskova'da havalar ısınıp güneş çıkar çıkmaz. Zamanından önce ölecek olursam, eserimi sen tamamlarsın. Hazır mısın?" diye sordu sessizce. "Hazır mısın? İkimiz de yaşlandık. Onca yıla bir teşekkür olarak..!" diye yineledi alçak sesle ve ısrarla.

"Yaşlandık" diye çınladı sözleri kafamda, "yaşlı, yaşlı, yaşlı." Ama bu sözler canımı yakmadan önce, onaylarcasma başımı sallamıştım. Çıplak omzumdan arzuyla ısırırken sıcak gülüşünü duyuyordum. "Seninle o kadar çok gurur duyuyorum ki!" Sözcükler kulağımda genişleyerek kafamın içinde çınlamaya başladılar. Elizabet'in gülüşü, fıskiyelerin şırıltısı ve güneş ışınlarının oynaşması yok oldu; tüm

düşüncelerim silindi.

Wilhelm Mons başını çevirerek yukarı doğru baktı.

Petro parmaklarıyla çenemi kaldırıp öptüğü sırada, o kadar da yaşlı olmadığımı düşündüm.

Pyotr Şafirov idam sehpasına çıktığında bütün bedeni titriyordu.

Üzerinde keten gömlekten başka bir şey yoktu ve yalınayaktı. Moskova'daki hapishanede zayıflamıştı. Yüz hatlarında, hırs ve açgözlülüğün onu yiyip bitirmeden önceki o genç, dinç adamı görüyordum yine.

587

Aleksander Daniloviç yanımda oturuyordu. Kayıtsızca bastonunun elmasla kaplı topuzunu çeviriyordu. Kendine güne uygun yeni, sarı bir peruk yaptırmış olduğunu fark ettim. Eski ortağının idam sehpasına çıkması onu keyiflendirmişti. Yelpazemle serin hava sağlamaya çalışıyordum. Moskova'nın havası nisan ayı için oldukça boğucu sayılırdı. Kızıl Mey-dan'daki idam kütüğünün çevresine daha ziyade asık suratlı, ilgisiz bir kalabalık toplanmıştı. İnsanları seyre koyuldum. Ne kadar da zayıftılar! Kan oturmuş gözleri ne kadar da çöküktü. Başlarının yerinde neredeyse yalnızca kafatasları kalmıştı. Kıtlık, üçüncü yılmdaydı. Halk arasındaki söylentileri

gayet iyi biliyordum. Tanrı Rusya'yı cezalandırıyor, Tanrı Rusya'nın tahtmdaki evlat katilini cezalandırıyor; ottepef'vn. hemen sonrası olduğu halde, Moskova Irmağı'nda neredeyse su akmıyordu. Rusya'nın kimi bölgelerinde yolculara hanlarda yalnız yatmaması öneriliyordu; zira yaşamları yemek olarak çorba tenceresinde

noktalanabilirdi. İnsanlar o denli açtı.

Şafirov tüm bedeni sarsılarak ağlamaya başlamıştı. Sulu mavi gözlerini beş kızına yönelmişti. Prensesler Dolgoruki, Golovin, Gagarin, Çovanski ve Saltikov dantel mendillerini babaları için gözyaşlarıyla ıslatıyorlardı. Şafirov ihanet ve rüşvet almaktan suçlu bulunmuş, üç gün sonrası için idamına karar verilmişti. Salya sümük ağlıyordu.

Petro'nun bakışlarını aradım. Bir önceki akşam sandıklarımda deri küçük bir kese aramış ve uzun aramalardan sonra nihayet onu bulabilmiştim. Keseyi en son Prut seferi sırasında, kemerimin altında taşımıştım. Keseyi bulduğumda, Petro'nun hediye etmiş olduğu yüzük hâlâ içinde duruyordu. Petro'nun sözleri geldi aklıma. "Bugün olanları asla unutmayalım!"

Şafirov o sabah Türk Sultanı'nm karargâhına gitme cesaretini göstererek, Petro ve Rusya için hayatını ortaya koymuştu. Yüzüğü alıp Petro'nun dairesine gitmiş ve hiçbir şey

demeden onun önüne koymuştum. Petro, yazmakta olduğu fermanın üzerinden başını gönülsüzce kaldırıp bana bakmıştı.

"Bu da ne?" diye sormuştu.

"Bu, bana on iki yıl önce Prut'ta verdiğin yüzük."

"Eee?" Yüzüğü eline alıp evirip çevirmişti. Mumun alevi yakutun kızıllığı içinde kırılmıştı.

"O gün, Şafirov'un Rusya için yaptıklarını asla unutmayalım, demiştin" diye hatırlattım. Petro bir süre susarak yüzüme bakmıştı. Yüzüğü cebine sokmadan önce, "Yatağa git, Katerinuşka" demişti.

Petro idam sehpasında Şafirov'un yanında duruyordu; yüzünde hiçbir ifade yoktu. Çevredekilerin gözleri, içine kor düşmüş birer deliği andırıyordu solgun yüzlerinde. Çar'm görüntüsünü belleklerine kazıyorlardı. Şafirov'un bacakları titriyordu. İşkenceciler koluna girerek onu cellat kütüğüne sürüklediler. Haç çıkardı. Dizlerinin üzerine çökmek istediğinde, iriyarı cellatların gülerek çelme takmasıyla birlikte, tıpkı Natalya'nın oyuncakları gibi, yüzüstü düşüverdi ve zar zor dengesini bulmaya çalıştı. Kalabalık, komut almışçasma, hep bir ağızdan zevkten gürledi. Cellat daracık göz deliklerinden daha rahat görebilmek için kırmızı kukuletasını düzeltti. Baltayı havaya kaldırdı. İlkbahar güneşi çeliği parıldattı. Şafirov, taş kesilmişçesine, yerde yatıyordu. Dudaklarının sessizce bir dua mırıldandığını görüyordum. İnce yapılı, yumuşak başlı karısı, Barones Şafirov, kendinden geçmişti. Balta yere indi. Ama çelik, Şafirov'un başı yerine ağaca saplanmış, titreşip duruyordu.

Pyotr Şafirov hâlâ hayatta olmanın yol açtığı korkuyla çığlık attı.

Yanımda duran Menşikov sinirlenerek homurdandı: "Şafirov gibi bir adama nasıl olur da iyi bir cellat bulunmaz?

Nasılsa parası çok! Ne budalalık!" Burnuna gürültüyle iki kez enfiye çekti.

Kalabalıkların arasından birinin Petro'ya doğru yaklaştığını gördüm. Bu Makarov'du. Elindeki ruloyu açtı. Petro, Şa-firov'u affediyor! Fermandan çıkan sözler Kremlin'in duvarlarında yankılandı. Kalabalıktan, Barones Şafirov'u bile ayıltan bir iç çekme sesi yükseldi. Kocası bağışlanmıştı! Petro, ölüm cezasını Sibirya'ya sürgün cezasına çevirmişti.

Şafirov'u saatler sonra senatoda gördüğümde, hâlâ her yeri titriyordu. Yüzü kireç gibi bembeyazdı; gözleri ölümü görmüştü. Kendine gelebilmesi için özel hekimi onu iki kez hacamat etmek zorunda kalmıştı.

Akşam Prut yüzüğünü komodinin üzerinde, krem ve aynalarımın yanında buldum. Yazla birlikte uzun, aydınlık günlerin eğlenceleri de başladı.

Petro, küçük bir ahşap tekneyi karşılamak üzere düzenlenecek töreninin hazırlıkları için St. Petersburg'a geri dönmüştü. İşçiler tekneyi İsmailov yakınlarındaki bir gölün kıyısında, bir kilisenin inşası sırasında bulmuşlardı. Feofan Prokopoviç tekneyi Rus filosunun atası diye nitelendirmişti. Tekne bundan böyle St. Petersburg'da

sergilenecekti.

Petro kendini hararetle karşılama töreni hazırlıklarına verirken ben de Petro Sarayı'na çekildim. Saraya gitmek üzere bindiğim barkamın kapısını açarken gözleri sevinçten parlıyordu: "Tekne geldiğinde göremeyecek olman çok yazık! Deniz eğlenceleri bana hâlâ en çok seninle zevk veriyor, her ne kadar sen kamarama sığmasan da artık!"

Güldük ve vedalaşmak için beni öpmeden önce kaba etime bir çimdik attı. Ben de, "Kutlamalara fazla kaptırma kendini, starik, sana iyi gelmiyor!" diye mırıldandım. İskelenin gri taşında gözden kaybolana dek birbirimize el salladık.

Uzun süre özlediğim huzur ve güvenceye yeniden kavuşmuştum. Şehrin kokuşmuş havasından uzaklaşmak bana iyi gelmişti. Dördüncü yazın sonunda, kıtlığın mahvettiği, yüreğimi dağlayan yanmış toprakları görmemek için nehir yolunu tercih ettim. Köylerin otlukları bomboştu ve yollarda, açlıktan ölüp kalmış insanların cansız bedenleri yatıyordu. Kimsede onları gömecek güç kalmamıştı.

Petro Sarayı sessiz bir cennet gibi geldi bana. Daha uzaklarda güneş ışığında parıldayan fıskiyeler görünüyordu. Ağaçlar şatonun çatısını göremeyeceğim kadar büyümüştü. Rengârenk kuşlar havada cıvıldaşıyor, kelebekler sandalın çevresinde

çılgınca oynaşıyorlardı. Marly Köşkü'nün yanındaki kuşhanede küçük maymunlarımın cıyak cıyak bağrışla-rmı duyuyordum.

Sandalımdan inip rıhtıma çıktım. Ayaklarım ıslak iskele tahtalarında kaydı. Wilhelm Mons ileriye fırlayıp güçlü koluyla tuttu beni. Elimi öyle sıkıyordu ki, tılsımlı yüzükleri etime geçti.

Minnetle yüzüne baktığımda, bakışları bizi saran denizden daha da derindi. Teşekkür sözcüklerim dudaklarımda sönüp kaldı. Nicedir unutulmuş bir şey uyandı içimde: Yaşamak. Onun saf gücü beni içine almıştı. İçimdeki kadın, uzun süredir korunak aramış olduğu ruhumun soğuk derinliğinden alelacele ayağa kalkmıştı. Ona engel olamadan gözlerimde yerini almış ve adamın bakışlarına yüreğiyle karşılık vermekteydi. Daha fazlası olmadı, daha fazlasının olması da gerekmiyordu. Ona doğru dönmedim, o anda değil; ama yüreğim hep onunla kaldı, bunu niye

gizleyeyim ki? Çaresizdim.

Aynı günün akşamı St. Petersburg'dan ilk ulak de gelmişti.

Petro yıllardan beri ilk defa bana yine sabırsızlığını dile getiren mektuplar yazıyordu. "Yaşlı kızım, nerelerdesin? Sa-

ray sensiz öyle boş ki, beni kimse güldüremiyor. Her gün kocaman kızımız

Natalya'yla oynuyorum; zira kızlarımız içinde senin varlığını ve senin güzelliğini bulabildiğim tek kişi o. Acaba günün birinde ona layık bir prens bulabilecek miyiz? Boş vakitlerimde bütün odaları dolaşıyorum, yine de seni hiçbir yerde bulamıyorum. Kendini toparla biraz, dinlenmeyi hak ettin. Bir insanın sevdiğiyle birlikte yaşlanması ne kadar güzel..."

Elimle işaret ederek ulağın okumasını kestim. "Yeterli, canım. Uzun bir yolculuktan geliyorsun. Mutfağa git, avcı başı sanırım çalı horozu getirmiş, şu anda

kızartılıyordun Koca bir tabak doldur kendine. Mektubu da şöyle bırak" diye emrettim.

Şöminenin önünde diz çökmeden önce, kütüphanemin önündeki uzun koridorlarda adamın yankılanan adımlarının uzaklaşmasını bekledim. Ateş yüzümü ısıtırken açık sarı ipek elbisemin üzerine de altın ışıklar saçıyordu. Duraksamadan mektubu alevlere tuttum. Kuru kâğıdı açgözlülükle yaladı alevler ve dillerine ilk gelen sözcükler, Petro'nun son cümlesinin sözcükleriydi: "...birlikte yaşlanması."

Siyah el yazısı ateşin sıcaklığında büzüştü. Kaba etlerimin üzerine çöktüm ve kâğıdın kül oluşunu izledim sakince. Birden gülesim geldi. Aklı başında herkesi korkutacak denli güldüm ve yine güldüm. Katerina Alekseyevna yaşlı değil, Petro. O genç! Yaşıyor, hem de nasıl! Çünkü seviyor o! Seven yaşar, sevgili eşim. Gülmem ağlamaya dönüştü; yumuşak halının üzerine yuvarlanana dek durmadan ağladım. Orada, şöminenin önünde, sabahın ilk ışıklarına kadar derin ve rü-yasız bir uykuya daldım.

Uyandığımda, soğuktan titriyordum. Rüzgâr gece pencerelerden birini açmış, parkenin üzerinde yağmur suları birikmişti. Oda soğumuş, içeriye tuzlu bir hava dolmuştu. Al-

592

tımdaki halı da su çekmiş, açık renkli ipek elbisem ıslanıp üzerime yapışmıştı. Şöminenin Önündeki ağır koltuğa tutunarak ayağa kalkmayı denedim. Beceriksizce tutmuş olmalıyım ki, koltuk büyük bir gürültüyle yere devrildi. Bu sırada kapı açıldı ve içeriye görmeyi en çok arzu ettiğim ve bir o kadar da korktuğum insan uzattı başını.

"İmparatoriçe'm..." dedi Wilhelm Mons. "Bir gürültü duydum. Bir yerinizi acıtmadınız ya, Efendim?"

Kapıda nöbet tutmuş olmalıydı. Yoksa yanıma bu kadar çabuk nasıl gelebilirdi ki? Wilhelm Mons birkaç adımda yanıma geldi ve bana doğru eğildi. Hâlâ yerde

oturuyordum. Huzursuz uykumda elbisem omuzlarımdan kaydığından, saçlarım dağınık ve kıyır kıvır bir halde çıplak omuzlarıma dökülmüştü. Sanırım kendisi de ne yapacağının tam olarak farkında değildi, parmaklarıyla önce yanaklarımı, sonra da ağzımı okşarken. Dudaklarım onun parmak uçlarını açgözlülükle yakalayıp denizin ve gözyaşlarımm tuzunun tadını aldı. Yanaklarımdaki ıslaklığı öperek mırıldandı: "Karın rengi, gözyaşlarının tadı, okyanusların enginliği."

Bakışlarına daha fazla dayanamadım ve gözlerimi kapadım. İç çekişleri sessizleşti, beni nihayet, nihayet... Kaç yıldır özlemini duyuyordum bunun? Ne zamandır hasrettim buna? Onu ilk gördüğüm günden beri mi? ...Beni kollarıyla sarmasına. Elbisemin sarı ipeği kâğıt gibi yırtılıyor, iç çamaşırlarım üzerimden çekilip alınıyordu ve elleri kocaman memelerimi kavrayacak kadar büyüktü. Memelerimin uçları dikilmiş, sevişme arzusuyla sızlıyorlardı. Dudaklarını memelerimin üzerine

koyduğunda iç geçirdim. Beni sere serpe arkaya, gün ışığına doğru yatırdı.

Örtünmek istedim ama izin vermedi. Gözleri, içki alemlerinin izini taşıyan ve çoğu ölümden kurtulamamış yaşamlara can vermiş bedenimin üzerinde geziniyordu. "Ne kadar güzel bir kadınsın, Kateri-

na Alekseyevna. Güneşin altındaki en güzel kadın, yumuşacık ve sımsıcak" diye fısıldadı.

Sözleriyle eklemlerim yumuşamış ve gevşemişti. Etimin her kıvrımını tek tek öpüyordu. Vücudumun her yeri payını alıyordu. Dili yumuşak ve ıslaktı; parmakları kıvrak, elleri ise güçlüydü. İçime girdi. Şehvetle bağırdığımda eliyle ağzımı kapamak zorunda kaldı. Zevkten yüzüklü parmaklarını kanatasıya ısırdım. Ardından teninin üzerindeki tatlı kırmızıyı yaladım.

Onun kollarında bir kraliçe değil, bir kadındım.

Öğleden sonra geç saatte uyandım ve pencereyi kapamak için çıplak ayaklarımın üzerinde doğruldum. Yeniden yağmur yağmaya başlamıştı.

Kapı rüzgârdan çarpıp duruyordu. Ne kadar dikkatsizdik; kapıyı kapamayı bile unutmuştuk! Ayak ucumda hâlâ uyumakta olan sevgilime baktım. Artık benim erkeğim, oğlum, gençliğim, aşkımdı. Şöminenin yanında duran ustaca örülmüş sepetten birkaç odun aldım ve genç kızken öğrendiğim gibi, şömineye yerleştirdim. Çakmak taşından çıkan kıvılcımlar, odunların arasına yerleştirdiğim saman ve kava sıçradılar. Köylü kadınlar gibi topuklarım üzerine çökmüş şarkı mırıldanıyor, bir yandan da, oynaşan alevleri izliyordum. Yaşam ne kadar güzel olabiliyordu. Uyumak, örtünmek, hatta yemek bile istemiyordum. Aşkım bana tazelik veriyor, beni ısıtıp besliyordu.

Yaşamımın bundan sonraki ayları hep onun oldu. Aşkımızı bu şekilde yaşamayı nasıl başardık bilemiyorum şimdi. Özel bir Tanrı koruyor aşıkları. Her kalp atışını, her düşünceyi, her umudu ve her korkuyu paylaşıyorduk. Parktan denize indik. Ağaçların etrafında döndük; ta ki ağaçlar bizim etrafımızda dönene kadar. Denizin sert rüzgârı deniz tuzunu tenimizin üzerinde kalın bir kabuk gibi pişiriyordu. Alacakaranlık örtüsünün indiği saatlerde mavi bulutlar bir araya

toplanıyordu. Tatlı yaz yağmuru yüzümü yalıyordu. Wil-helm Mons, benimle tek bir varlık olana dek bana sıkıca sarılıyordu. Öyle bir varlık ki, iki başlı, dört kollu ve dört bacaklı. Tıpkı Petro'nun sanat galerisinden fırlamış yaratıklar gibi; ama şimdiye kadar gördüklerimin en güzeli.

Petro Sarayı'ndaki yaz bizim dünyamızdı; bizi saran bu dünya güzel ve büyüktü. Elizabet benden uzak duruyordu. Yemeği kardeşleriyle birlikte dairelerinde yiyor, parkta karşılaştığımızda ise adımlarını benden kaçırmayı çok iyi beceriyordu. Denizden esen rüzgâr fıskiyelerden fışkıran su zerrelerini bir tül gibi Elizabet'le benim arama geriyor, Elizabet'in renkli eteklerinin görüntüsü bu tülün ardında, hızla ağaçların arasında gözden kayboluyordu.

Bir sabah kızlarımın Petro Sarayı'ndaki ders odasını haber vermeden ziyaret ettim. Mavi ipek perdeler açıktı. Güneş, odanın dört bir yanını saran kitapların deri ciltleri üzerine donuk ışıklar gönderiyordu. Bir köşede, kızların insan vücudunun sırlarını keşfetmesi için alınmış camdan bir insan maketi duruyordu. Hareketsiz gözleri, Elizabet'in birini sökmesinden sonra farklı yönlere bakıyordu. Eğitmen Madam de la Tour bile yerine düzgün oturtamamıştı onu. Gözün biri sabit ve ifadesizce bana dikilmiş, diğeri ise biraz daha merakla ayakları dibinde duran büyük bir yerküreye çevrilmişti. Petro'nun Almanya'dan getirttiği piyanonun yanında gümüş bir nota sehpası duruyordu. Anna, kendini genç Holste-in Dükü'ne beğendirmek için şan dersleri alıyordu. Nota sayfaları fildişi bir mandalla tutturulmuştu; ama rüzgârda yine de uçuşuyorlardı. Çıkan hışırtı bir yazı masasının başında oturan Elizabet'i pek rahatsız etmiş gibi görünmüyordu. Başını bir kâğıdın üzerine eğmişti. Sessizce yanma sokuldum. Saçının sarı lülelerinden birkaçı dağılmıştı. Ensesi pembe ve 595

yumuşaktı, bir bebeğinki gibi tıpkı. Ne yapacağımı bilmeden önce hafifçe saçını okşadım; ona karşı bugüne kadar hiç hissetmediğim bir şefkatle. Ama Elizabet irkilerek bana döndü. "Sen miydin?" diye tısladı. Aynı anda da üzerinde çalıştığı şeyi gizlercesine eliyle örtü. Nezaketimi korumaya çalıştım. "Neler yapıyorsun Elizabet? Bu ne çalışkanlık böyle; bakıyorum da, Madam de la Tour'un dersinin ardından tek başına çalışıyorsun..."

Ona gülümsedim. Keyifsizce omuz silkti. "Pek bir şey yaptığım yok. Ama uzun zamandır hatıra defterime bir şeyler yazmamıştım. Bunu telafi ediyorum. Hava da at sürmek için zaten pek iyi değildi."

Pencereden dışarıya baktım. Dışarıda güneş parlıyor, ağaçların tepesini yalayan hafif bir rüzgâr esiyordu. Ona verecek karşılık bulamadım. Gitmemi bekleyen ve bunu umut eden bir ifadeyle yüzüme baktı.

Yazdığı kâğıda bir göz attım. Sözcükleri okuyamasam da yazısının oldukça kıvrımlı olduğu dikkatimi çekmişti. Bu satırları yazan bir çocuk değil, bir kadındı artık. Petro birbiri ardına bana, Petro Sarayı'na, mektuplar yolluyordu. Her satırında sevgisini ve özlemini dile getiriyordu: "Ne yazık ki, meleğim, Katerinuşkam, senin yanında olamıyorum. Şu eski hastalığım bana her zamankinden daha çok acı veriyor; ama bu halde sana

görünmediğim için de seviniyorum. Karnım içkiyi fazla kaçırmış bir beygirinki kadar şiş. Göğsümdeki ağrılar dayanılacak gibi değil; bacaklarımdaki apseler her adımımda bana işkence ediyor. Tanrı'ya şükürler olsun ki, Apraksin bana mükemmel bir votka gönderdi. Ale-kaşa da muhteşem bir aygır hediye etti; acılarımı unutmak için içip ata biniyorum."

Yaz mevsimi yerini sonunda rüzgârlı ve ıslak bir sonbahara bıraktı. Yüreğimdeki ve kanımdaki Wilhelm Mons'la

birlikte St. Petersburg'a doğru yola çıktım. Petro'yla birlikte, giyeceğim taç ve tören elbisemin tasarımları üzerine eğildiğimiz vakitlerde içimi bir korku kaplıyordu: Bir Çariçe'nin taç giymesi! Bundan önce hiçbir Çar böyle bir karar almamıştı.

Moskova'daki kutlama, bu kararın ne kadar eşsiz ve büyük olduğunu Moskova'daki en fakirin fakirine bile gösterecekti. Tacın ve elbisenin kuyruğunun ağırlığı altında boynum sanki şimdiden kaskatı kesilmişti. O günlerde, Wilhelm Mons'la birlikte küçük bir isba'da. olsaydım, yine aynı şekilde mutlu olurdum! Basit bir köylü muydum ben ve öyle mi kalacaktım?

Petro'yla birlikte kışlık sarayda, çalışma odasındaki masasının önünde duruyorduk. Huzursuzluğumu hissediyordu sanki. Beni kararlı bir şekilde kendine doğru çekti. Neredeyse geri çekilecektim, bedenim Wilhelm Mons'u o denli özlemişti; ama sonra bundan vazgeçtim. Kolum bedenine sarıldı ve elerimle dağınık saçlarını okşadım

hafifçe. Elbise, üniforma ve mücevher taslaklarının çizili olduğu kâğıt rulolarından masanın ahşap yüzeyi neredeyse görünmüyordu.

Petro sevinçle: "Bak! Menşikov'un evinden faytonlarla çıkıp, Kızıl Meydan'dan geçerek Kremlin'e gireceğiz. Bütün meydan bayraklarla donatılmalı, diye

düşünüyorum, sen ne dersin? Uspenski Katedrali o kadar uzak değil; ama bütün halk seni görebilmeli! Ve bu,yaşamları boyu unutamayacakları bir manzara olmalı!" Tütünden sararmış parmaklarıyla kâğıtları karıştırdı. "Bak, burada senin elbise kuyruğunu kimin taşıyacağını düşündüm. Elbette, kum'un, yaşlı ayyaş Apraksin geldi aklıma... Eğer o gün bir kez olsun ayık kalabilir-se! Ve, Ayyaş-Papaz olarak da Buturlin, ne dersin?" Dalgın bir halde bıyıklarını ısırıyordu ve benden çok kendisiyle konuşuyor gibiydi. Kim bilir hangi eski kahramanlarını onurlandır acaktı?

Başımla onayladım yalnızca. Yine de aklıma bir şey geldi. "Peki, bana tacı kim giydirecek, Çar'ım? Sinod'un başkanı Stefan Yavorski mi? Yoksa Feofan Prokopoviç mi?" diye sordum nazik bir şekilde. Elindeki kâğıdı masaya bıraktı. Ellerini çıplak omzuma koyarak alnımdan öptü.

Yanıt verirken onun da sesi çok yumuşak çıkmıştı: "Hayır, Katerinuşka. Benden başka kimse sana taç giydirmeyecek."

Petro'nun askerleri İran'dan St. Petersburg'a kışm döndüler. Neva'yı geçtikleri süslü kızakların içinde askerlerin üniformaları rengârenk parlıyordu. Halk kıyıda sevinç gösterilerinde bulunuyordu. Petro ise daha ikindi karanlığında havai fişekleri ateşlemişti. Davulu kolları uyuşuncaya kadar kendisi çalmıştı. Sefer başarıyla sonuçlanmıştı. Petro askerlerin yağmalama ve yakıp yıkma ihtimaline karşı komutan Prens Boris Kurçistanov'u idam cezasıyla tehdit etmişti. Ma-rienburg surlarının yakılıp yerle bir edilmesinin üzerinden çok zaman geçti, diye geçirdim aklımdan. Yine de benim yanımda Prenses'e şunları yazmıştı: "Bana, buna mecbur olduğun hallerde bile kaba kuvvet kullanmaya cesaret edemediğini söylüyorsun. Bense sana, gereksiz şiddete başvurmamanı söylüyorum. Şunu

da aklından çıkarma: Oni ne takoi na-rod, kak w Ewrope... Bu insanlar bizlere ya da Avrupalı halklara

benzemezler..."

Sabah, birliklerin geçit töreninde, yatak odamın penceresinin önündeydim ve ayaklarımın önünde uzanan bembeyaz karla kaplı muhteşem şehre bakıyordum. Bu arada mabeyincim Wilhelm Mons'un elleri, yerlere kadar uzanan kürkümün altındaki çıplak vücudumda dolaşıyordu, ta ki kadife perdenin arasında, sıkıştırmalarına teslim olana dek. Şehre döndüğümüzden beri, sevişmelerimizi hiç sabah olmayacakmış gibi yaşıyorduk.

Ama yaşamın ve zevkin sarhoşluğu öyle tatlıydı ki, sürekli bir mutluluk bile bunu sağlayamazdı.

Petro taç giyme törenimi sade bir fermanla duyurdu:

"Gelmiş geçmiş bütün kral ve imparatorlar, savaşta olduğu gibi barışta da

kendilerine sadık kalan eşlerine taç giydir-mişlerdir. Sevgili İmparatoriçe'miz, Katerina Alekseyevna Romanov kadar hiç kimse, Çarlık tacı altındaki yaşamın tehlikelerinin ve yükünün bu denli bilincinde olmamıştır. Hiçbir zaman cinsiyetinin zayıflığını göstermediği gibi, asla hata yapmamış, güçlü ve cesur olmuştur. Onun sadakatini takdir edip, Tanrı'nın bize bağışladığı güçle onu tahta çıkaracağız. Önümüzdeki yıl Moskova'da."

Yeni yılda Petro, taç giyme töreninin tarihini mayıs ayının sonu olarak belirledi. "Katerinuşka, bu günü kutlamak için bundan muhteşem bir ay bulunamaz!" dedi. O sırada hokkabazlar şölen salonunun parke döşemelerinde yuvarlanıp duruyorlardı ve cücelerinden ikisi zenci Abraham Petroviç'in hakemliğinde yerde güreşe

tutuşmuşlardı. Kapılar açıldı, hizmetçiler çalı horozu, tatlı su ıstakozu, av ederiyle

dolu tepsiler ve sebzeli gü-veçler taşıyorlardı. Düz gümüş tepsilerde servis yapılan havyardan aldım. Gerçi şu günlerde onunla olamıyorsam da, Wilhelm Mons havyarın aşka güç vereceğini anlatmıştı bir keresinde. Başımı kaldırdığımda, bana

gülümseyerek kadehini kaldırdı. Petro bunu görüp alnını çattı. "Genç Mons oldukça serbest davranıyor. Maiyetin içinde nasıl davranıyor?" Omuz silktim. "Bir şikayet duymadım." Sesimde umursamazlık vardı ve Wilhelm Mons'un hareketine karşılık vermeyerek Petro'ya füme mersin balıklı blintfiki yedirmeye başladım.

"Hımm, nefis" dedi ağzını şaplatarak ve parmaklarımın ucunu yaladı. Boynuma limon sıkarak tenimi yalamaya baş-

ladı. Bu sırada gözü gerdanlığıma takıldı. Bu, Menşikov'un hediye ettiği o muhteşem parçaydı. Birden durakladı: "Bu kolyeyi nereden aldın, Katerinuşka?

İmparatorluğumda bu tür taşlar ender bulunur. Sana kim hediye etti bunu?" diye sordu dudaklarında beliren güvensizlikle.

"Onu affettiğin zaman Alekaşa hediye etmişti bana. Aracı olduğum için bana şükranlarını sunmuştu" dedim açık sözlülükle. Petro derin bir nefes aldı ve saçlarını eliyle arkaya attı. "Katerinuşka, herkesten önce senin hediye kabul etmemen gerekir. Menşikov'dan olsa bile. Hatta özellikle de ondan geldiğinde! Ona karşı yapılacak bir itham seni kirletmemeli, anlıyor musun? Bunu nasıl yapabildin? Ben, imparatorluğumda, dünya nimetleriyle etki altına alınamayacak kişiler istiyorum ve sen de böyle biri olmalısın!" Konuşurken sinirliydi; onu hemen öptüm. "Elbette, Efendim. Ne kadar düşüncesizce davranmışım. Hadi, starik, bu akşam dersin sırası değil, eğlence zamanı! İç benimle!" Yakın ilgimyatıştır-mıştı onu; kartallı kupasını öyle hızla doldurdum ki, bira köpürerek taştı.

Tören giysilerim ve taç giyme törenim için gerekli akse-suvarlar ilkbaharda Paris'ten geldi. Tacımı ise Petro, St. Pe-tersburg'da hazırlatıyordu.

Nevski'nin çiğnenerek sertleşmiş karları üzerinde kuyumcuya giderken kızağımızın altındaki demirler gıcırdıyordu. Petro kuyumcunun saraya gelmesini istememişti. Küçük adam ve kalfaları karşımızda defalarca eğildikten sonra önümüz sıra küçük dükkâna daldılar. Nöbetçilerimizden ikisi kapıya dikildi. Önümüze, masanın üzerine küçük bir sandık konduğu sırada, Petro'yla ben votkalı sıcak çayımızı höpürdetiyorduk.

Petro elini bileğime koydu. "Fincanı koy, Katerinuşka, yoksa heyecandan hepsini dökebilirsin" diye uyardı beni ve sevgiyle gülümsedi. Söylediğini yaptım; şaşırmıştım ve içine

600

kaynar çay döktüğüm çukur altlığı eli çabuk bir kalfaya uzattım.

Ufak tefek kuyumcunun yüzü, "Çok saygıdeğer Majesteleri, hazır mısınız?" diye sorarken gururla parlıyordu.

Başı ve eliyle onaylar bir hareket yapan Petro'ya baktım. Kuyumcu, yanaklarını şişirerek zahmetle kutunun kilitlerini çevirdi. Kapağı kaldırmadan önce, yardımcısına bir talimat daha verdi: "Arka sıradaki mumları söndür. Hepsinin ışıldamasını istiyorum! Mükemmel bir şekilde ışımak!" diye mırıldandı heyecanlı bir sesle. Neredeyse gülecektim; eserine bu denli hayrandı. Petro ise elimi tutup sessizce, "Bak" dedi yalnızca.

Küçük adam kutunun kapağını kaldırdı. Ellerimin serbest oluşuna seviniyordum. Acaba Petro'ya mı sarılsaydım, yoksa ellerimle ağzımı mı kapasaydım; şaşkınlıktan ne yapacağımı bilemiyordum. "Bir milyon rubleden fazla tuttu, Katerinuşka, yalnızca tacın..." diye mırıldandı yavaşça Petro. Tüylerim diken diken olmuştu. Bir milyon ruble! Berbat, kokuşmuş, küçük tsba'sında yaşayan sıradan bir Rus için bu, kim bilir kaç yaşam demekti? Gözümün önündeki bu şaheser, Çariçe Praskovya'da ve Marfa'da gördüğüm mücevher kaplı hotozlara kesinlikle benzemiyordu. Odanın alacakaranlığında ve mumların titreşen ışıklarında, tacı çevreleyen başparmağımın

tırnağı büyüklüğündeki elmas kaplı gövdesi önümüzde parlıyordu. Taşlar, alnımı ezmemesi için, kakım kürkten bir yastığa yerleştirilmişti. Kakım kürkün

kenarlarından inci zincirleri sarkıyordu. Elmas taşlarla dönüşümlü dizilmiş gri, pembe ve beyaz incilerle dolu kemerler yukarıda, yakut bir haçın bulunduğu zirvede buluşuyordu. Ortadaki yakut, güvercin yumurtası büyüklüğündeydi. Usta işi kesimiyle ateş ve kan püskürüyordu. Kemerlerin arasında gök yakut, zümrüt ve yine elmaslar parlıyordu. Petro'nun elini

tutup, "Takabilir miyim?" diye sordum. Sesim daha da kısılmıştı.

Petro dehşetle başını salladı: "Taç dediğin şey, dilediğin zaman başına takabileceğin bir bere ya da bir şapka değildir, Katerina. Bir taç, Tanrı'nın bahşettiği gücün kutsanmış bir simgesidir! Onu ancak takdis edildikten sonra taşıyabilirsin. Dünyanın hiçbir suyu kutsal takdis yağını alnından yıkaya-maz. Ancak bundan sonra taca hazırsın demektir. Beklemen gerekiyor yani!"

Sabırsızlığım ve görgüsüz sevincimden dolayı utanmıştım. Petro kuyumcuya doğru dönerek, "Bir şaheser! Mayısa kadar bitirilip taç giyme töreni için Moskova'ya yetişecek mi?" diye sordu. Küçük adam başıyla onayladı ve keskin gözleriyle, tacı sarıp odadan çıkaran kalfaları gözledi.

Petro ikindinin alacakaranlığında kızağın içinde ellerini samur manşonumun içine soktu ve parmaklarımı bırakma-macasma sıkıca tuttu. "Teşekkür ederim, hep yanımda olduğun için sana teşekkür ederim. Sana bütün yaptıklarının, her şeyin karşılığını vermek istiyorum" dedi fısıldayarak.

Nevski'ye bakan evlerin pencerelerinde ışıklar oynaşıyordu. Kar berrak ve yıldızlarla dolu gökyüzünün altında yapay bir ışıltıyla parlıyordu.

Hemen o akşam, Paris'ten kumaş getiren Gostiny dvor'lu tüccarın saraya gelmesi için emir verdim. Elbiselerin hepsi Fransa'da hazırlanıyor olabilirdi;

ama Petro'nun elbisesini kendi ellerimle dikmek istiyordum. Örnek katalogundan gök rengi tafta bir kumaş seçerek bundan epey bir arşın ısmarladım. Petro'nun dizlerine kadar uzanacak ceketin kenarlarını çevirmek için simli bir şerit seçtim. Kakma ustası da gümüş bir kemer hazırlayacaktı; kapris olsun diye de çoraplar için alev kırmızısı ipek ip seçtim. Tüccarın söylediği fiyat uçuktu. Kıyafete yüzlercesini işleyeceğim simli ipliğin

tanesi bile bir süvarinin iki yıllık maaşı kadardı. Bense bir an olsun çekinmeden Wilhelm Mons'a talimat verip siparişi imzalattım.

St. Petersburglu seçkin aileler, Moskova seyahati için hiç zaman yitirmeden eşyalarını toplayıp hazırlanma talimatı aldıklarında martın sonlarıydı. Nevski boyunca dizili ağaçlarda hâlâ buzlar sarkmaktaydı; ancak yumuşak hava ve güneşin ilk ışıkları vakitlice gelen bir ilkbaharı müjdeliyordu.

Saltanat arabaları ve diğer araçlardan oluşan ardı arkası kesilmeyen bir konvoy taşradan Moskova'ya ilerliyordu. Erken başlayan ottepePden yararlanıp Moskova'ya nehir yoluyla gidenler de çoktu; seyreden yelkenlilerden suyun üzeri capcanlıydı. Kıyılardaki ağaçlar serin rüzgârla yeni göveren dallarını eğiyorlardı. Çocuklar yoruluncaya dek teknelerimizle birlikte koşuyorlardı. Üzerimizde bulutlar akıp gidiyor, rüzgâr yüreğimdeki kederi alıp ülkenin uzaklarına taşıyordu. Yine de sıkça kabinime çekilmek zorunda kalıyor ve ruhum yatışana dek gözlerimi kapıyordum. Bir başka yaşamda, adamın biri beni bir gümüş tekliğe satın almıştı. Oysa şimdi taç giyecektim. Wilhelm Mons, bir ara bir fırsatını bulup kabinime girmeyi başarmıştı. Güçlü kollarıyla bana sarılıp nefesim yeniden normalleşene dek beni sıkıca tuttu. Korkumu onun gözlerinden okuyabiliyordum; kalbinin atışları kalbimin atışlarındaki bütün kaygıları dağıtmcaya kadar beni öptü.

Sonunda bir kez daha Moskova surlarının süslü mazgallarını ve binlerce kulesini görmüştüm. Benim şehrim St. Pe-tersburg'du, burası değil. Ama en parlak saatimin şehri olacaktı.

Aleksander Daniloviç Menşikov'un Moskova'daki konağının iç avlusunda altın faytona bindiğimde mayısın yedi-siydi. Petro, elbisemin ağırlığı altında dengemi koruyabil- 603

mem için beni bizzat tutarak yardımcı oldu. Bana cesaret verircesine gülümsedi: "Katerinuşka. Şimdi dik durma zamanı" diye mırıldandı. Elimi onunkinin üzerine koyduğumda titriyordu. Sımsıcak parmaklarıyla soğuk elimden tuttu. "Korkma. Bugün burada olacaklar, hayatta başına gelebilecek en iyi şey" diye sakinleştirmeye çalıştı beni.

Uyuşmuşçasma başımı salladım ve erguvan renkli kadife elbisemi yukarıya topladım. Kadife kumaş mayıs ayı için oldukça kaim sayılırdı; ama Petro'yu bir türlü ikna edememiştim. Robum İspanyol kesimiydi, dantelli yakası oldukça yüksekti. Kumaş, altın işlemelerle kazık gibi olmuştu. Elbisemin kuyruğunu taşıyan on iki oğlandan dördü, faytona binebil-mem için hızla koşup eteklerimi katladılar. Yeşil yelekleri, sarı perukları ve yumuşak şapkalarında sallanan beyaz devekuşu tüyleriyle çok sevimli görünen bu çocuklar, Petro'nun sadık yardımcılarının oğullarıydı. Hep birlikte kuyruğu kaldırdılar; boynum, kuyruklu elbisemin üzerine aldığım pelerini tutan elmas tokaların ağırlığından bir an olsun kurtuldu.

Kremlin'in surları üzerinden havan topları gümbürdü-yordu. Şehrin çanları çalmaya başladı. İnsanın kendi söylediğini duyması bile güçtü. Kapılar açıldığında Kızıl Mey- dan'daki halk, tepesinde kraliyet tacı bulunan altın faytonu görür görmez kıyamet kopardı. Muhafızlar trompetlerini dudaklarına götürdüler, davullar boğuk bir ritimle vuruyordu. Kremlin'in birinci girişindeki meydanda Petro'nun en sevdiği iki alayının bandosu çalmaya başladı.

İki kırlangıç havalanarak avlunun üzerinden uçtu. Gözleri bana meydan okurcasına yabancı bir parlaklıkla ışıldıyordu. Faytonumuza koşulu on iki beyaz at şahlandı; dar üniformalar içindeki faytoncu ter içindeydi.

Gülümsedim ve kendiliğinden havaya kalkan elim halkı selamladı. Artık geriye dönüş yoktu.

604

Uspenski Katedrali önünde, yeni kurulmuş olan Muhafız Alayı'ndan birkaç adam koparak ayrılıp bize doğru geldi. Kum'um Fyodor Matveyev Apraksin ve Prens-Papaz Butur-lin bana yardımcı olurken Aleksander Daniloviç ve Prens Repnin, bu Hassa Birliği'nde görevlendirilmişti. Fyodor Matveyev gülümseyerek: "Efendim, ne kadar sevindiğimi bilemezsiniz" diye mırıldandı.

Bir önceki gün ailesinin Moskova'daki evine şaka yollu bir mektup yollamıştım. Şimdi yapmacık bir sertlikle onu süzüyordum: "Kum Apraksin, emrimi yerine getirdin mi?" diye sordum alçak sesle. Sırıttı ve mahcup olmuşçasma omuz silkti. "Evet, Anacığım, Efendim. Sayılır... Senin taç giyme törenine büsbütün ayık katılacak değildim ya! Bu geleneklere aykırı olurdu. Sabah da baş ağrısından duramazdım!" dedi

yalvarırcasına. Ayıplarcasına başımı salladım.

Aceleyle ekledi: "Ama bir, bilemedin iki kadehçik yuvarladım! Moskova'daki mahzenlerim bomboş. Bunu hizmetkârlarım yapmış olmalı. Onları

kamçılattıracağım" diyerek güldü.

Yaptığı şaka beni de güldürdü. Ve bir anda bütün renkler daha canlı gözükmeye, müzik daha neşeli çalmaya başladı sanki. İki adam kollarıma girmişti, bu şekilde kilisedeki cemaate ayrılan uzun bölümü birlikte yürüdük. Katedral insan kaynıyordu. Sadece davetiye alan erkan alınmıştı içeriye. Adımlarımı pelerinimi taşıyan saray oğlanlarımın, Prenses Golizyn'in ve Baron Ostermann'm yardımlarıyla atabiliyordum. Kalabalığın arasında tanıdık pek çok yüz vardı; ama tüm yüzleri anında

unutuyordum. Bakışlarım mihraba dikilip kalmıştı çünkü. Kadife bir yastığın üzerinde

tacımı tutan General James Bruce ufacık görünüyordu. Taç ağırdı. Yakına geldiğimde adamın dudakları üzerinde ter damlacıkları biriktiğini gördüm. Elbisemin altında adeta eziliyordum. Kır-

605

mızı kadife sayvanın altındaki iki tahttan birinde, Petro'nun yanındaki yerimi almam uzun zaman aldı. Bu sırada Mareşal Kont Pyotr Andreyeviç Tolstoy otursunlar diye kalabalığa işaret etti. Nefesim yeniden düzene girdi ve Petro'nun dingin ve vakur yüz ifadesini taklit etmeye çalıştım. Bana göz kırptı ve anında yine taş kesildi. Feofan Prokopoviç, Novgorod Başpiskoposu olarak ayini başlatmak üzere ayağa kalktı. Katedralin girişinde dakikalar geçmekte o denli direnmişken, şimdi burada su gibi akıyordu. Prens Vassili Dolgoruki dua etmek için ayağa kalktı. Dizleri üzerine çöktü, kilisedeki diğer insanlar da onu izledi. Petro bakışlarını bir süre eğilmiş insanların sırtları üzerinde gezdirdi. O da ayağa kalkarak bana bir işaret yaptı. Kavalyelerimin yardımıyla onun yanma gidip başımı kaldırdım. Gözlerim onunkilerle buluştu.

"Katerina Alekseyevna, diz çök!" Sesi katedralin kubbesinde yankılandı. Elbisemin altında biraz önce dayanılmaz bir sıcaklık duyarken şimdi içimi bir ürperti kaplamıştı. Diz çökmeme yardım etmek için dört refakatçim yanıma geldi. On i-ki küçük saray oğlanı da yere çöküp alınlarını katedralin soğuk taş döşemelerine koydular. Kiliseyi derin bir sessizlik kapladı. Uspenski Katedrali önündeki halk bile susmuştu. Başımı dimdik tutuyordum. Feofan Prokopoviç önüme gelip durdu. Sıcak, kokulu yağlı parmaklarıyla alnınım üzerinde haç çıkardı. Duasını mırıldandı. İç çektim ve bir an için gözlerimi kapattım. Yağın kokusu gergin ruhumu uyuşturmuştu. Feofan katedralin yaldızları ve gölgeleri içinde eriyip gitmişti.

Gözlerimin önünde her şey dönüyordu. Yalnızca tek bir insan duruyordu hiç kımıldamadan: Petro.

St. Petersburglu ufak tefek kuyumcunun yüreğini koyarak hazırladığı tacı almak üzere kollarını uzattı. Bana doğru

taçla yaklaştığını görmüyordum aslında; daha ziyade hissetmekti bu. Sözleri, kulağımdaki kanın uğultu ve şırıltısında kayboldu. Gözlerimi kapadım, o ana dair hatırlayabildiğim tek şey, basımdaki tacın ağırlığıydı. Acı bir sızı başımdan gergin enseme, oradan da omuzlarıma indi. Gözlerimin önünde kırmızı şimşekler çaktı; yine de ellerim Petro'nun bana uzanan ellerini sıkıca tuttu. Bacaklarına sarılıp ayaklarını öpecektim ama izin vermedi buna. Yukarı kaldırırken sıkıca tuttu beni. Birden iç geçirdim. Acı, güzelliğe dönüşmüş, müzik coştukça coşmuştu. Petro'nun,

İmparatorluk küresini koyması için elimi iyice açtım. Bir anda, bugün benimle paylaşmaya hazır olduğu zenginliğin bilincine vardım! Gözyaşı yanaklarımdan sel gibi aktı ve beyaz, kalınca sürülmüş düzgünümde derin izler bıraktı. Asayı, Çar Alek- sey'in evlilik dışı oğlu, Prens İvan Mussin-Puşkin uzattı Pet-ro'ya: "Sağ ol,

kardeşim!" dedi Petro arkadaşına alçak sesle.

Petro asayı sıkıca göğsüne bastırıp orada tuttu. Artık bir çift olarak birlikte

hükümdardık.

Saraylılar ilahi ve dua için ayağa kalktı.

Koro, şükran duamı dışarılara, şehir meydanlarında çalınan marş müziğine, Bakan Golovkin'in bonkörce saçtığı ve halkı birbirine düşüren altınların şıngırtılarına, şadırvanlardan akıtılan kırmızı ve beyaz şarabın şırıltılarına karıştı ve rüzgâra kapılıp ülkenin dört bucağına taşındı. Kutlamalar bir hafta sürdü, ardından bütün soylu takımı, emrindeki adamlarını ve eşyalarını toplayarak hiç zaman yitirmede yeniden St. Petersburg'un yolunu tuttu. Deniz oyunları ve Petro'nun isim günü kutlamalarına zamanında yetişmek için yeniden Neva'da olmak gerekiyordu.

O haftalarda Petro'nun, ıstırapsız geçen bir günü bile olmamıştı. Onu hasta odasında ziyarete gittiğimde: "Bu kez gerçekten de çok aşırıya kaçtım" diye mırıldandı. "Çektiğim

607

acılar Yunan efsanelerindeki yılanlar gibi. Cıvayla birini zehirliyorum, yüzlerce yenisi çıkıyor vücudumda!" Yüzü, üzerinde yattığı çarşaf kadar beyazdı. Odada konuşmaya kimse cesaret edemiyordu. O yaz dört ay boyunca yatağından kalka-mamıştı. Durumu o kadar ağırdı ki, diğer hekimlere danışması için Blumentrost'u zorlamıştım. Moskova'ya haber gönderdi ve Hekim Bidloo çıkıp geldi. Ama sonunda Petro'nun idrar kesesinden neredeyse bir çetverik kan, idrar ve irin çıkaran kişi hekim Horn olmuştu.

Zamanı, Wilhelm Mons'la kaybettiğimiz saatleri telafi etmek için değerlendiriyordum. Ona hediye ettiğim beş bin köleli mülkünde geçen olayları bana anlatırken birlikte çok gülmüştük. Uzun süre kalmasına izin vermemiştim; ama orada geçirdiği birkaç gün, yaşam boyu anlatacak serüven yaşamasına yetmişti anlaşılan. Yine de, sonbaharın ilk rüzgârlarının ardından bir gün Petro, Pavel Yaguşinski ile akşam yemeği için daireme geleceğini bildirdiğinde çok sevinmiştim. Sevdiği yemeklerden birkaçını yapması için Johann Felten'e emir vermiştim. Ekşi lahanalı domuz

işkembesi dolması, taze pide ve soğuk bira. Masayı kendim hazırladım. Yazlık sarayın bahçesinden topladığım çiçekleri masaya yerleştirirken bir de şarkı

mırıldanıyordum. Yaguşinski, Maka-rov ve Menşikov'la birlikte geldiğinden

mabeyincim Wilhelm Mons'dan da sandalyemin arkasında beklemesini ve ardından bizimle birlikte yemesini istedim. Ayrıca Darya Menşikova ve Ulrike Villebois'yı da davet etmiştim.

Kırmızı, sade bir elbise giymiş, saçımı da inci zincirlerle ördürmüştüm. Sonrasında da Ulrike Villebois'dan, Menşi-kov'un bana bir zamanlar hediye

ettiği mücevheri boynuma takmasını istemiştim. Petro daireme geç geldi; kısaca selamladı hepimizi toptan. Tabağını ağzına kadar doldurup ekmeğini böldüm. Teşekkür etmediği gibi çok da az konuştu. Aca-

ba hâlâ ağrıları mı vardı? Şaşırmıştım; o sustuğu için benim sürekli gevezelik etmem gerekmişti.

Bir saat geçtikten sonra: "Çariçe, saatin kaç?" diye sordu mırıldanarak. Boynumdaki altın bir zincire takılı zarif saatime baktım; Petro bunu Berlin'de yaptırtmıştı benim için.

"Henüz dokuz, Efendim, eğlenmek için daha çok zamanımız var" diye sakince yanıtladım. Ama Petro saatimi bir şey söylemeksizin elimden aldı. Elmas ibrelerinden biri kırılana dek hoyratça ileriye ittirdi.

"Yanılıyorsun, Katerina Alekseyevna! Gece yarısı olmuş; senin, benim ve onun dışında -Wilhelm Mons'u gösterdi-herkes yatmaya gidecek şimdi!"

Soluğum kesildi ama başımı sallayarak: "İsteğin emrin olur! İyi geceler, dostlarım!" dedim, pek etkilenmemiş gibi görünerek. Ellerimi çırptım; misafirler de yüzlerinde mahcup bir ifadeyle ayağa kalktılar. Yoksa Petro'nun oyununun bir parçası mıydılar? Wilhelm Mons yerinde kaldı. Beti benzi atmıştı. Sırtımı sandalyeme dayadım kayıtsızca.

Odada üçümüz kaldığımızda bir süre yanan odunların çıtırtıları duyuldu yalnızca. Petro konuşmaksızın bir Wil-helm'e bir de bana bakıyordu. Yelpazemi açarak yapmacık bir sükunetle salladım. Bu, Petro'yu harekete geçirdi; zaten istediğim de tam buydu. Göğüs cebinden katlanmış bir mektup çıkardı. Birkaç kez okunduğu belliydi. Mektubun kat yerleri yıpranmaya yüz tutmuştu ve yazının bazı bölümleri sanki gözyaşından akmıştı. Petro mektubu açtığında bakışlarımı geniş ve kıvrımlı

yazıya diktim. Mektubu Wilhelm Mons'a fırlatmadan önce bana bir süre aşağılayıcı bir tavırla baktı.

"Ne yazık ki, cahil bir hizmetçiyle evlenmişim. Oku, züppe seni!" diye gürledi. Wilhelm Mons ince, uzun parmaklarıyla mektubu açtı. Okuyordu, bunu yaparken de sessizce du-

609

daklarını oynatıyordu. Sonra başını sallayarak kekeledi: "Çar'ım! Yalan bu! Çirkin ve adi bir iftira bu!" dedi.

Petro ise başka açıklama yapmasına zaman tanımadı. Yumruğunu sıkıp Wilhelm Mons'un suratına indirdi. Vuruşun şiddetiyle sevdiğim insan, sandalyesiyle birlikte yere devrildi. Ona yardıma koşmak istedim. Petro beni yakalayıp silkeledi. "Kaltak! Seni İmparatoriçe yaptım, taç giydirdim; sen ise bir hizmetçi parçası gibi

kırıştırıyorsun. İğrenç kahpe! Namussuz, iliklerine kadar da yalancı. Şu haline bak, yaptığın işlere karşılık aldıklarını da takıp takıştırmışsın bir de. Rüşvetçiliğin de cabası!"

Boynumdaki gerdanlığı çekerek kopardı. İnciler, yakut ve elmaslar renkli yağmur taneleri gibi yere döküldüler. Wilhelm Mons dizleri üzerine çöküp Petro'nun çizmelerine sarıldı. Çizmesinin derisine öpücükler konduruyordu. "Çar'ım, aileme göstermiş olduğunuz sevgi ve saygı adına buna inanmayın! Çariçe'nin adını lekeleyeceğime ya da size ihanet edeceğime inanmayın!"

"İt dölü! Solucan!" diye bağırarak ona iki tekme attı. İlki güzel yüzüne, ikincisi de çok sert bir şekilde göğsüne isabet etti. "Çariçe'nin adını da o lanet olası sülalenle birlikte ağzına alma! Hepinize ödeteceğim bunu!"

Bunları söylerken bir yandan da, Hollanda porseleni bir su testisini alıp tüm hiddetiyle Venedik aynasına fırlattı. Ayna tuzla buz oldu. "Katerina Alekseyevna, senin ve seninkile-rin de sonu işte böyle olacak!" diye bağırdı. Öfkesinin karşısında kendimi toparladım ve sakince, "Harika. Az

önce eşyalarının arasındaki en güzel parçayı mahvettin. Rahatladın mı şimdi?" dedim.

Davranışımdaki en ufak bir endişeyi suçumun bir itirafı olarak göreceğini biliyordum. Yeniden bileğimden yakaladı. Kemiklerim kırılacak sandım ama yine de

dudaklarımdan

610

tek bir kelime bile çıkmadı. Petro kapıya doğru bağırarak, "Nöbetçiler! Hemen yanıma gelin!" diye emretti.

Sırım gibi dört asker odaya hücum ettiler. Petro, titreyen parmağıyla yerde hâlâ iki büklüm oturan Wilhelm Mons'u gösterdi.

"Tutuklayın şu adamı! Hemen tutuklaym!" diye emretti soluk soluğa adamlara. "Kaleye götürün onu. İtiraf edene kadar karanlığa atıp işkence edin. Kırın bütün kemiklerini. Derisini yüzün. Suçu, hırsızlık ve İmparatoriçe'ye hakaret."

Gözlerim karardı, tam bayılırken Petro beni tuttu.

Wilhelm Mons ne beni ne de aşkımızı ele verdi. Petro'nun işkencecileri korkunç zanaatlarının hakkını vermişler ama Mons'un dudaklarından tek bir söz çıkmamıştı. Saray tellalları St. Petersburg sokaklarında gezinerek, halka Mons Ailesi'nin diğer hırsızlıklarının da ihbar edilmesini duyurdular. Sevgilimin çektiği acıları düşündükçe uykularını kaçıyor, yaşama sevincim kaybolup gidiyordu. Petro ise benden itiraf bekliyordu. Onu, acılarımla memnun etmek istemiyordum.

Bu yüzden de, Çar'ın, Wilhelm Mons'un idamı için belirlemiş olduğu günde kızlarımı ve Parisli dans hocasını yanıma çağırttım. Solgunluğumu yanaklarımın zincifre kırmızısı altına gizlemiştim. Her tarafım mücevherlerle parlıyordu. Bize dans öğreten ufak adama, "Yeni bir Paris dansı duydum, adı menuetto\ Bize onu öğret!" diye emrettim.

Başını saygıyla eğerek zor hareketleri göstermeye başladı. Elizabet gizliden gizliye sanki beni inceliyordu. Aşkımızın kaderini belirleyen kâğıttaki o kıvrımlı yazı geldi yine aklıma. Ama, bu olamaz, diye düşündüm; o benim kızımdı.

İç balkondaki çalgıcılar çalmaya başladı. Tiz, pırıltılı tınlamalar eşliğinde, kalbimin kırılmış parçaları üzerinde dans etmeye başladım.

611

i

İdam sehpasına çıkan Wilhelm Mons'un görüntüsü tüyler ürperticiydi. Bütün gece Tanrı'ya dua etmiştim, bu an için bana güç versin diye. Uykusuz gecelerin yüzüme düşürdüğü gölgeleri beyaz düzgünüm örtüyordu. Durmadan şekerli meyve

atıştırıyordum. Felten öyle tatlandırmıştı ki bunları, yerken ağzım gülümsemeye benzer bir şekil alıyordu. Mons Ailesi'nin bireyleri birer birer idam sehpasına götürülürken çevredeki halk olup biteni sessizce izliyordu. Wilhelm yürü-yemiyordu. Gardiyanlar onu samanla dolu bir arabaya atmışlar, şimdi de geniş omuzları üzerine alıyorlardı. Yanımda oturan Petro hırsla soluk alıp vererek beni inceliyordu. Başımı çevirip şekerli dudaklarımla gülümsedim ona. Davranışımı merakla bekleyen gözleri yuvalarından fırlayacakmış gibi büyüdü. "Evet, Katerina Alekseyevna, şimdi ne düşünüyorsun?" diye sordu iğnelercesine. Hafifçe omuzlarımı silktim ve boynumu kürkümün yakasıyla biraz daha örttüm. "Sadık bir hizmetliydi. Eğer, onu resmen suçladığın gibi, mücevherlerime el uzatmışsa, cezayı hak etti demektir" dedim ve bakışlarımı yeniden öne çevirdim.

"Hem de nasıl, hatta, senin de gayet iyi bildiğin gibi, ta-cmdaki mücevherleri bile çaldı!" dedi homurdanarak.

Wilhelm idam sehpasının çevresindeki karın üzerinde, yürekleri paralayan bir et yığından başka bir şey değildi. Onu basamaklardan yukarıya sürüklediklerinde acıyla bağırıyordu. Parmaklarım birbirine kenetlenmişti.

Onu seviyordum, onu çok seviyordum; ama yeteri kadar seviyor muydum acaba? Her şeyi itiraf etseydim ve kütükte onun yanında yer alıp birlikte ölüme gitseydim, bu, sevginin gerçek bir belirtisi olur muydu acaba? Bunu yapmadım ve bununla da yaşamalıyım.

Petro beni ayağa kaldırarak düşüncelerimden kopardı.

"Buradan iyi göremezsin, sevgilim. Gel benimle." Oturduğumuz yerle idam sehpası arasındaki alanı hızlı adımlarla

geçti. Ona zor yetişebiliyordum; ama beni insafsızca, merdivenlerden yukarıya, tekerleğin yanına, idam sehpasına peşinden sürükledi. Wilhelm başını kaldırıp bakacak durumda değildi artık, böylesi daha iyiydi.

Petro kollarını omuzlarıma attı ve yanağımdan öperek yüksek bir sesle kalabalığa, "Çariçe, sadakatine ihanet eden, hırsız Wilhelm Mons'un idamını daha yakından görmek istiyor! Hadi başla!" diye seslendi. Kalabalık susmuştu. Wil-helm'in gerçek ölüm nedenini sanki hepsi biliyormuş gibiydi. Petro görevlilere iğrenç işlerini yapmaları için talimat verdi. Gözlerimden boşalan yaşlar, görmek zorunda

olduklarımı engellemek için merhamet göstererek beni kör ettiler. Wilhelm'i tekerleğe gerdiklerini biliyorum. Onu dörde böldüklerini biliyorum. Ve sonunda kafasını uçurduklarını biliyorum. Bütün bu süre boyunca Petro kolumu kuvvetle sıkarak Wilhelm Mons, yakışıklı, hayat dolu ve güçlü Wil-helm'im, nihayet ölene dek, beni ağlattı, ağlattı ve ağlattı.

Petro biliyordu. İdamdan sonraki günlerde, gezintilerine eşlik etmem için beni sürekli zorladı. Kızağımız, Wilhelm Mons'un geride kalmış cansız gövdesinin asılı olduğu idam kütüğünün yanında kaçınılmaz olarak durdu. Parçaları vahşi köpeklere yem olarak bırakılmıştı. Çar'la birlikte kızaktan inmek zorunda kaldım. "Gel Katerinuşka, yürüyelim biraz, ayaklarımız açılsın" dedi keyifle. Wilhelm'in o denli yakınından geçmiştim ki, eteklerim geride kalan vücut kalıntılı-larına sürünmüştü.

Ne var ki bu arada, Petro'ya artık yeter dedirtecek kadar inatla, havadan sudan şeylerden bahsederek gevezelik edip durdum. Sinirlenerek: "Şu senin lanet olası cesaretin! Şundan biraz olsun generallerime bulaşmış olsaydı, şimdiye dek çok daha fazla savaş kazanmıştım!" dedi.

Yeniden kızağa bindik. Cesaret edip Wilhelm'in başsız gövdesine son bir kez daha baktım. Atlar yürüdüler, kar bu-

kıtlarının arasında celladın kütüğü kaybolurken, kızağın yanlarındaki ziller çalıyordu. Aynı günün akşamı Petro'nun dairesindeki dost meclisinden erken ayrıldım. Yas tutuyordum. Tüm yüreğimle; gecenin karanlığında ve ıssızlığında. Bundan sonra atacağım adımları düşünmek için gücümü toplamam gerekiyordu. Petro, bakanların benim emirlerimi dikkate almayacağına dair bir ferman hazırlatmıştı. Ayrıca haznedarımın bürosunu da mühürletmişti. Artık param yoktu; nedimelerimden borç bile almıştım. Önümüzdeki günler belirleyici olacaktı. Beni işkencecilerin eline mi teslim edecekti? Aleksey'eyaptığı gibi beni de kendi elleriyle mi öldürecekti? Yoksa, Yevdo-kiya Lopuçina'ya yaptığı gibi kafamı kazıttırıp beni de bir manastıra mı tıkacaktı?

Oda hizmetçilerimin yardımı olmadan saçlarımı açtım ve boynumdaki,

kulaklarımdaki ve bileklerimdeki takıları çıkardım. Anna Tolstoya usulca odaya girerek elbisemin arkasındaki bağları çözdü. Geceliğimi giymeme yardımcı oldu. Tek başıma yatak odama girdim. Duvardaki mumların bazıları yakılmıştı; şaşırdım. Benden önce odama biri girmiş olmalıydı! Elimde, yatağımın kenarındaki, zarif komodinin üzerine koymaya hazırlandığım bir kandil vardı.

Elim birden donakaldı. Hemen sonrasında da kendi çığlığımı duydum. Daha önce hiç böylesine bir çığlık koparma-mıştım. Kandil elimden kayıp yerde yuvarlandı. Kızgın yağ yere döküldü. Alevli fitil yağa değince ateş yatak çarşafıma sıçradı. Var gücümle bağırdım.

Anna Tolstoya koşarak odaya geldi. "Efendim, ne oldu?" diye seslendi ve

ayaklarımın dibindeki alevleri söndürmek için telaşla üstüne bastı. Sakinleşememiş, elimle komodini gösterebilmiştim yalnızca. Elleriyle ağzını kapadı. "Aman Tanrım, bu nasıl bir hayvan!" diye mırıldandığını duydum.

614

Komodinin üzerinde bir kavanoz duruyordu. Kışın votka içine elma bastırılan sıradan bir kaptı bu. St. Petersburg'da her kabak'ta. bulunan türden. Ama duru sıvının içinde meyve değil, sevgilimin başı vardı. Mavi gözleri yuvalarından fırlamış, dudakları ölümün acısıyla diş etlerine doğru çekilmişti. Bana bakıyor gibiydi Wilhelm Mons. Gözleri her türlü ithamdan uzak, yakarırcasma bana bakıyordu. Tiksinerek öğürdüm. "Götür onu Anna, götür onu!" diye kekeledim.

Anna isteksiz elleriyle kavanozu kaldırdı. Arkasını döndüğü sırada yatak odamın kapısının önünde Petro'yu gördüm. Kartallı kupası vardı elinde, ağzına götürerek kocaman bir yudum aldı. "Odan öyle çıplaktı ki, Katerinuşka, yatağının yanında birkaç süs olsa fena olmaz, diye düşündüm" dedi sarhoş halde. Anna'ya sertçe baktı. "Anna Tolstoya, o kavanoza kim elini sürerse, Tanrı biliyor ya, bunu hayatıyla öder. Sadık hizmetinin hatırına, sana onu yeniden yerine koymanı öneririm."

Anna yardım istercesine bana baktı; ama ben ne yapabilirdim ki?

"Anna Tolstoya, getir onu buraya koy. Çar ne kadar lütuf-kâr, odamın süsünü bile düşünüyor" diye mırıldandım sessizce. Petro gözlerini dikmiş beni inceliyordu. İşaret parmağıyla beni göstererek: "Şimdi de, Katerina Alekseyevna, sana ne yapacağıma karar vermeliyim!" dedi. Gözlerindeki ifade içimi titretti. Daha ne yapabilirdi ki? Zaten kazanmamış mıydı!

Sevgilimin sabit bakışları ve Anna'nın teselli veren kolları arasında bitkinliğime yenik düşerek uykuya daldım.

Saray yazgımı biliyordu; bunu açıkça hissediyordum. Bana tam olarak ne olacağını tahmin etmeye çalışıyorlardı yalnızca. Hangi manastıra yollanacaktım? Petro Pavel Kale-si'nde benim için bir hücre hazırlatıldığı doğru muydu? Böy-

le olmadığını umuyordum! Daha kamçının ilk darbesiyle, neyle suçlanırsam

suçlanayım, itiraf ederdim. Tuhaftı doğrusu: O kadar doğum sancısına dayanmıştım; ama cesaretim, kasıtlı olarak verilen bedensel acılara dayanamayacaktı. Bana kimse yardım edemezdi. Beni yüreklendirmek için bana gizlice kısa mektuplar ve küçük hediyeler yollayacak olan Menşikov bile. Kum'um Apraksin kollarında ve

bacaklarında biriken sudan yatağa düşmüştü. Ulrike Villebois, kocasının Petro'dan duyduklarını yaşlı gözlerle bana aktardı: "Ona, İngiltere Kralı'nın Anna Boleyn'e yaptığını yapacağım..." demiş Petro Senato'da.

"Kral, Anna'ya ne yapmıştı?" diye sordum. "Anna'nın suçu neydi?" Ulrike mutsuz bir ifadeyle elini yatay olarak boğazına götürerek çekti. "Zina, Efendim" diye mırıldandı. Petro'nun kabul odasının duvar kâğıtlı kapısına kulağımı dayayıp odayı dinlediğim sırada neredeyse gece yarısıydı. Odayı daireme bağlayan gizli geçit karanlıktı. Yolumu yalnızca bir kandil aydınlatıyordu. Petro'nun, Pyotr Andreyeviç Tolstoy ve Baron Ostermann'la görüştüğünü biliyordum. Onlarla benim hakkımda konuşuyordu! Sesleri, duvarın arkasından boğuk bir şekilde geliyordu. Ostermann'm geveleyerek konuştuğunu duyuyordum. "Çar'ım, şimdi acele etmeyin! Çarevna Anna ile Holstein Dükü'nün nişanlarını düşünün!"

Petro sinirlenerek, "Bunun Çariçe'yle ne ilgisi var? Zırva! Size soruyorum: Manastır mı, sürgün mü, yoksa ölüm mü?" diye sordu

Korkumdan parmağımı ısırdım; ayaklarımın dibine vuran ışık titriyordu.

"Affedersiniz ama Dük nişanı bozabilir! Bu da Prenses'in adını lekeler. Hürmetin yanı sıra, Avrupa'da, Çariçe'nin köle olarak doğduğu, çamaşırcı

olarak çalıştığı ve şimdi de taç

616

giymiş bir împaratoriçe olduğundan söz ediliyor! Şimdi bir de zinayla yargılanırsa, ne olur? Peki bir de idam ettirirseniz?" diye ısrarla sordu Ostermann.

Pyotr Andreyeviç'in derinden gelen sesini duyuyordum şimdi. "Ostermann haklı. îş yalnızca Anna'nın nişanının bozulmasıyla kalmaz. Korkarım, Elizabet'e de talip çıkmaz."

Bir tahtaya vurulduğunu ve Petro'nun küfürlerini duyuyordum. Sonra da: "Peki ya, Fransa Kralı işi ne oldu?" diye sordu Petro.

Tolstoy açıkladı: "Elizabet'le evlenmesini istediğiniz Chartres Dükü, birkaç hafta önce bir Alman prensesle evlendi. Sürdürdüğümüz uzun müzakereye rağmen, kararını bize bildirmeye tenezzül bile etmedi! Bir dükün istemediğini bir kral neden istesin?" Bir süre sessizlik oldu. Kapının tahtasına öyle dayanmışım ki, kulağımı acıdı. Petro sessizce, "Peki. Bekleyeceğim. Ama sırası elbette gelecek" dedi.

Eğildim ve küçük şamdanı sessizce yerden aldım. Mum neredeyse tükenmek üzereydi.

Wilhelm Mons'un idamından iki hafta sonra, Holstein Dükü, kışlık saraydaki pencerelerimin altında bir konser verdirdi. Hava zehir gibi soğuktu. Soğuktan çalgıcıların parmak uçları ve dudakları müzik aletlerine yapışıp kalmıştı. Ertesi gün Dük'le Anna'nın nişanları saraya ilan edildi. Neva'yı kızaklarla geçerek Üç Birlik Kilisesi'ndeki ayine katıldık. Feofan Prokopoviç'in takdis ettiği yüzükleri genç çifte Petro taktı. Şölen yemeğinde, baloda ve havai fişekli kutlamalarda mutlu bir Çariçe gibi görünmek için son gücümü kullandım. Aklımdan ne Wilhelm'in görüntüsünü ne de Yevdokiya Lopuçina'nm zavallı yaşamını çıkarabiliyordum.

Sabahın erken saatlerinde, koyu renkli lülelerim parlak bir şekilde omuzlarıma dökülen dek saçlarımı fırçalarken,

saray sessiz ve sakindi. Petro'nun kapısına giden uzun yolu yürüdüğüm sırada sarayın soğuk, mermer kaplı zemininde ayaklarım üşüyordu.

Koridorda, yere çömelmiş bir halde cereyanda ne kadar kaldığımı bilmiyorum. Şafak sökmüş olmalıydı; ama Petro'nun kapısına açılan koridorda kimsecikler yoktu. Kilitli kapısını ellerim sıyrılırcasına yumrukladım. Saçlarım darmadağınıktı ve yüzümü tırnaklarımla kanatana dek yol-muştum. Petro'ya seslenmekten sesim kısılmıştı. Nihayet, uzun saatlerden sonra, kapının arkasında hareket ettiğini duydum. "Ne istiyorsun, Katerinuşka?" diye sordu bitkin bir halde. En azından yine lakabımla hitap etmişti bana!

"Özür dilerim, Çar'ım, batyuşka!" dedim ağlayarak. "Dizlerine kapanıp senden af dilemek istiyorum! Starik, sevgilim, lütfen! Sevdiklerimizin, birlikte katlandığımız günlerin hatırına!" Yeniden ağlamaya başladım ve kapıyı yumrukladım. Kapı biraz aralandı ve beni baştan aşağıya süzen gözlerinden birini gördüm.

"Beni aldattın" dedi acı bir sesle. Dizimin üzerine çöktüm ve beni süzmeye devam eden göze doğru yukarıya baktım. Çaresizlik içinde yanaklarımdaki yaşları sildim, çocuk gibi. "Evet. Affet beni. Ama seninle kavga etmek istemiyorum, sevgilim. Sana iyi davranmak ve seni mutlu etmek istiyorum. Hata yaptım. Beni yeniden yaşamına ve kalbine al. Tek sığınağım orası benim! Kocam, kardeşim, babam, vatanımsm. Beni affet, lütfen!"

Kapıyı biraz daha araladı. Başını görebiliyordum. Belli ki, o da uyuyamamıştı. Yüzü şişkindi. "Bilmiyorum, Katerinuşka" diye iç çekti sonunda. Onun bu kararsız hali, öfkeyle verdiği kararlardan daha çok korkutuyordu beni. Öfkeli anlarında şimşekler yağdırır ama ortalık yanmaya başladığında,

öfke yerini pişmanlığa bırakır, bu pişmanlık da alevleri sön-dürürdü. Yeniden ağlamaya başladım ve ellerimle ağzımı kapadım. Yüzümden salya

sümük ve gözyaşı süzülüyordu. Başını salladı. "Katerinuşka, dışarısı soğuk, içeri gel."

Bu sözlerle birlikte beni yerden kaldırarak dikkatlice odasına götürdü. Perdeler kapalıydı, içerisi snaps ve acımsı tütün kokuyordu. Ateşin önündeki sevdiği koltuk içine çöküktü. Belli ki, kapının önündeki yakarmalarımı dinlemek için orada oturmuş, ayaklarını da ateşe uzatmıştı. Yeniden koltuğa oturdu; bense ayakları dibinde bir mindere çöktüm. Susarak beni inceledi. Düşüncelerini bölmekten sakınıyordum. Sabahın alacakaranlığının yüzüne düşürdüğü gölgeler yüz ifadesini gizliyordu. "Siz kadınların nesi var böyle?" dedi nihayet ve başını salladı. "Anna Mons benimle alay etti. Yevdokiya, tıktığım manastırda bile aldattı beni. Daha önce, yıllarca mektup yağmuruna tutmuştu. En azından sen yazma bilmiyorsun, Katerinuşka; senden yana rahat ederdim."

Güldü ama benim onun neşesine katılacak halim yoktu. Öne doğru eğildi ve bir el hareketiyle topuzumu açtı. Koyu renkli lülelerim omuzlarıma döküldü. Birini parmaklarına doladı.

"Hatta Maria Kantemir bile sözünü tutmadı. Ama sen, Katerina, sen bana

birlikteliğimizin en mükemmel anında ihanet eden tek kişisin. Bense, yaptıklarının karşılığında seninle en yüce varlığımı paylaştım. O halde neden?" Eski alışkanlığıyla saçlarımı kokladı. "Hım. Hâlâ güzelsin. Benden kaç defa hamile kaldın?

Yanılmıyorsam, on iki kez."

Başımı salladım. Yanında, yerde duran snaps şişesine uzandı. "On iki çocuk ve hâlâ güzelsin. Ama manastırın soğuğu seni kim bilir neye çevirir? Kazınmış saçlarla nasıl görünürsün acaba?" dedi ve içkisinden koca bir yudum aldı.

"Bana niye ihanet ettin?" İçini çekti. "Beni sen de anlamadın, işte bu da beni mutsuz ediyor. Bir hükümdar ne kadar yalnızdır bilir misin? Kıçımın altındaki Çarlık tahtının

altınının ne kadar soğuk olduğunu biliyor musun? Bana çok yakın insanların aslında ne kadar uzak olduklarını biliyor musun?"

Sesimi çıkarmadan başımı salladım. Bir kez daha içti ve hıçkırdı. Ateşin sıcaklığı çıplak kollarımı sarıyordu.

"Karar verdin mi, Petro? Beni affedemez misin?" diye fısıldadım.

Şöminenin alevlerine baktı yalnızca. "Hayır. Aff edemem. Bunu biliyorum. Ama seninle ilgili herhangi bir karar almadım. Henüz almadım. Şimdi yatağına git." Onu dinleyip ayağa kalktım. Gitmeden önce, soğuk, küçük elini avuçlarımın içine aldım. Onları ısıttım ve, "On iki çocuk, Petro! Bir erkek için on iki kez doğurmanın nasıl bir şey olduğunu düşünebiliyor musun?" diye fısıldadım ısrarla. "Sanmıyorum. Askerlerinden hiçbiri, senin için yaşamlarını bu kadar sık ortaya koymamışlardır. Ve bunu niye yaptım, biliyor musun? Yalnızca sevgimden, Çar'ım."

Alevlere bakmaya devam ediyordu. Elini kucağına bıraktım; öylece, hareketsizce kaldı orada. Yeniden yatağa gittim, uzun gecelerin ardından ilk defa rahat bir uyku çektim. Aynı gün, öğlen vaktinde, yatağımın yanındaki kafayı Pavel Yaguşinski'ye aldırttı.

Petro kötü cinlerin etkisindeydi. Kendi acılarının, kıskançlığının ve huzursuzluğunun ateşinde kavruluyordu. Her geçen gün, benim için bir umuttu ama belirsizliğiyle de bir ceza. Her gün emrimdeki kadınlardan yeni, çılgın öyküler dinliyordum:

"Düşünsene bir, Çar düğün olan bir evin önünden geçmiş! Kapıyı çalıp topluluğun arasına katılmış ve düğün masasına oturup herkesten daha çok içmiş!"

"Çar dün, Ladoga Kanalı'na gitmek için Blumentrost ve Paulsen'le birlikte yola çıkmış! Çalışmaların hangi aşamada olduğunu görmek istemiş, üstelik bu soğukta! Ama iki hekim, onlarla birlikte bir eczacının da gelmesi için diretmişler."

"Birkaç gün önce Olonez'deki demir işletmelerine gitmiş. Üç yüz kiloluk demiri dövmek için demirciyi örsünden uzaklaştırmış! Sonra da ücretini alıp Olonez pazarından bir çift uzun çorap almış kendine!"

Petro yeni yıl kutlamaları için St. Petersburg'a geri döndü. Eski ateşi, dinlenmeye çekildiği bir sırada onu yeniden yakalamış. Hasta yatağında ziyaretine gittim ama beni bile tanımamıştı. Saatlerce diz çöküp yanında oturdum, yorulduğumda ise yanına uzanarak kulağına anılarımızı fısıldadım. Böylece daha sakin nefes alıp verdi. Sarılarak birlikte uyudum onunla.

Fyodor Matveyev Apraksin izleyen günlerin birinde, sabahın erken saatlerinde hasta odasına geldi. Gidip pencereyi açtı. Karşı koymaya çalıştım ama dinlemedi. "Azıcık açık kalsın Efendim, oda dayanılmaz şekilde irin ve ter kokuyor" dedi ve büyük bir güçle pencereyi çekip açtı. Temiz kış havası pis kokan odayı doldurdu. Ateşler içinde kendini sağa sola atmaya başlayan Petro'ya sarıldım yeniden. Ağırlığım durdurdu onu.

"Ne oldu da böyle birdenbire ateşi yükseldi, kumV diye sordum. Apraksin pencereye dayanmış uzun piposunun tütününü bastırıyordu. "Birdenbire olduğunu

söyleyemeyeceğim, İmparatoriçe'm. St. Petersburg yakınlarındaki balıkçı köyünde olanları duymadın mı?"

Başımı iki yana salladım. Piposundan bir içim aldı. "Olonez'deki demir

işletmelerinden ayrıldıktan sonra rüzgâr çılgınca esmeye başladı. Çar, çalışıp kazanarak aldığı yeni ço-

raplarına rağmen üşüyordu." Kısaca gülümsedi Apraksin, ardından yüzü yeniden ciddileşti. "Zehir gibi soğuğa rağmen St. Petersburg'a atla gideceğim, diye

tutturmuştu. Rüzgârda yolumuzu kaybetmemek için atlarımızı kıyı boyunca sürdük. Lyachta'da sudan sesler geldiğini duyduk..."

"Ne olmuştu?" diye sözünü kestim. Piposunun dumanını üfleyip güldü. "Dalgalar bir sandalı adeta paramparça etmek üzereydi! İçinde Kronstadtlı birkaç asker vardı. Çar, kendisini engellememize fırsat vermeden atından inmişti bile..."

"Peki sonra?" diye soluksuzca sordum. Apraksin omuzlarını kastı. "Efendimiz'den ne beklersin ki? Buz gibi suya atlayıp adamları kurtarmak için sandala yüzdü." "Peki başarabildi mi?" diye sordum şaşırarak. Apraksin başını salladı. "Evet. Çar adamların hepsini kurtardı. Onlarla birlikte oturup kadehler dolusu sıcak şnaps içti ve yeniden atına bindi. Rüzgârda St. Petersburg'a yolumuza devam ettik. St. Petersburg sınırlarına gelmeden ateşi yükseldi."

Konuşmasını tamamlayamadan odaya Blumentrost girdi. Bana baktı.

"İmparatoriçe'm, biraz dışarıya çıkarsanız iyi olur. Cıva kürünün görüntüsü pek hoş değildir..." dedi kararsızlık içinde. Başımı salladım. "Kalacağım, Blumentrost. Birisi bu korkunç işlemde elini tutmalı onun!"

Apraksin ise eğilerek, "Gerçek bir İmparatoriçe! İzninizle Çariçe, ben gidip

yıldönümü şenlikleriyle ilgileneyim; Majesteleri emretmişlerdi" dedi. Başımı salladım ve elimle işaret ederek gitmesine izin verdim. Blumentrost, Petro'nun örtüsünü üzerinden kaldırdı. Bir çığlık atmamak için kendimi zor tuttum. İğrendim. Karnı şişmiş, derisi ise çürümüştü. Blumentrost, yumuşak ve sıcak deriye hafifçe bastırdığında, Petro ateşler içindeki uykusunda acıdan bağırdı. Kasıklarının

çevresinde başka yumrular da oluşmuştu. "Böbrek taşı, Majesteleri" diye fısıldadı Blumentrost. "Paulsen ve Horn'la

birlikte ameliyat etmem gerekiyor. Çar artık doğal yollardan ihtiyacını göremiyor, bu nedenle bir kez daha idrar torbasını kesip açmamız lazım..."

Kendimden geçmiş halde başımı salladım. Petro'nun şişkin karnının görüntüsü ve hastalığın saldığı pis koku öğürmeme neden oldu. Blumentrost, cebinden içinde afyon ruhu olan küçük şişesini çıkardı. Ellerimi Petro'nun başına koyarak yukarı kaldırdım ve sessizce, "Ben hazırım" dedim. Blumentrost konuşmaksızın cıva dolu küçük şişeyi çıkardı.

İçerde boğucu bir hava vardı. Birkaç saat uyuyup dinlendikten sonra yeniden odaya giren Alekaşa, "Şimdi durumu nasıl?" diye fısıldadı. Ne söylemeliydim? Haftalardır durumunda bir değişiklik-yoktu. Gözlerimiz hastanın üzerine kilitlenmişti.

Yaşamımızın ve ölümümüzün bağlı olduğu Pet-ro'ya. Siyah ceketinin içinde küçülmüş gibi duran Makarov'a döndüm. Yanıma geldi, onu pencereye doğru götürdüm. "Makarov, Blumentrost Çar'ı öldürecek" diye fısıldadım kaygıyla. "Berlin'e haber gönder! Prusya Kralı'nın, Petro'nun sıkça sözünü ettiği mükemmel bir hekimi var. Adı von Stahl. Onu buraya getir, ne pahasına olursa olsun."

Makarov bir ulağı görevlendirmek üzere odadan ayrıldı. Gece olmuştu.

Hizmetçiler pencerelerdeki perdeleri örterek Petro'nun şehrini onun acılarına kapadılar. Mumları yaktılar, tatlı balmumu hastalığın irin kokan havasına, kâfurun dumanına ve odanın dört bir yanında yanan Acem tütsüsüne karıştı. Odanın köşelerindeki gölgeler yaşam yolumuzda bize eşlik etmiş insanların suretlerine dönüştüler; bizden önce ölüme giden insanların. Ateşi çok yükselen Petro gördü onları ilk önce. "Natalya, kardeşim! Ağlama... Sofia, elbette, sen hiç rahat bırakır mısın beni? Ve Aleksey, ciğeri beş para etmez seni, çekil git." Petro inliyordu ve yana dönmek istedi; ama Blu-

mentrost buna izin vermedi. Petro gözlerini kırpıştırdı. "Şe-remetyev! Buradasın demek. Aslında bütün suç senin..."

Yüksek sesle ağlamaya başladım ve sözlerini ruhumdan kovmak için diz çöktüm. Feofan Prokopoviç basit bir papazla içeri girdi.

O günlerde Petro üçüncü kez günah çıkarıyordu. Birçok kez, ağlamaktan kendimden geçmiştim. Kendime geldiğimde ise kendisiyle konuşamayacağım kadar güçsüzdü Petro. Feofan Prokopoviç, Aleksander Daniloviç ve ben yatağın çevresine dizildik. Petro'nun bakışları bizlerden kayıp gitti.

Çanlar çalıyordu. İnsanlar rıhtımdan ve Nevski'den akın akın dua etmeye

geliyorlardı. Niçin dua ediyorlardı? Petro'nun ölmesi için mi, yoksa sağlına kavuşması için mi? Kısa bir süre gözlerini açtı. İç çektim.

"Beni seviyorsun, değil mi?" diye fısıldadı. Dudakları kuru ve çatlaktı.

Başımı salladım. "Yaşamımdan daha çok!" Yüzümden yaşlar seller gibi akıyordu. İçini çekti. "Öyle de olmalı..."

Elini ağzına koydum. "Konuşma sevgilim. Gücünü harcama." Yeniden, yara içinde kalan dizlerimin üzerine çöktüm. Bir an için başımı kaldırdığımda, Blumentrost, Paulsen ve Horn'un birbirleriyle bakışarak işaretleştiğini gördüm.

Petro elini kaldırdı. Bir şeyler mırıldandı. Feofan Prokopoviç onu duyabilmek için ona eğildi.

"Çar ne istiyor?" dedim titreyen sesimle. Başpiskopos anlaşılmaz bir ifadeyle beni süzdü. "Kâğıt kalem istiyor" diye yanıtladı sessizce.

Menşikov istenileni bulmak için Çar'ın masasının üzerindeki kâğıtları karıştırdı. Acaba yanılıyor muydum, ararken gereğinden fazla zaman harcamamış mıydı? Şimdi o da anlamıştı: Onun geleceği de buna bağlıydı. Prokopoviç, Pet-

ro'nun yorgun parmakları arasına ucundan siyah mürekkepler damlayan kalemi tutuşturdu. Kâğıda zayıfça bir şeyler karaladı Petro. Sesini duyuyordum: "Anna Petrovna. Bana Annuşka'yı, büyük kızımı getirin..."

Birden bir rüzgâr uğuldayıp kışlık sarayın duvarlarının çevresinde dolaştı. Sözlerini duymuş muyduk gerçekten? Emrini yerine getirmek için kimse kımıldamadı. Gülünç bir narinlik içindeki elleriyle kâğıdı birdenbire sıktı. "Aman, Tanrım" diye mırıldandı, ben de aynı anda aynı sözcükleri mırıldandım. Ülke nefesini tuttu. Son sözlerini birlikte söyledik. Gözlerimi kapadım. Ve onları yeniden açtım.

Menşikov kapıyı açıyor. İçimden dua ediyorum. Küçük çalışma odasının önündeki koridorda adam kaynıyor. Si-nod'un, senatonun ve komutanlığın üyeleri ölüm odasından haber bekliyorlar. Bir karar bekliyorlar. Onları ve bütün Rusya'yı tüm bir gece aptal yerine koyduk. Petro'nun oymalarını eliyle yaptığı sandalyeye

tutunuyorum. Prens Dolgoruki'nin genzinden çıkacak sesine hazırlıyorum kendimi. Yeni Çar Petro Alekseyeviç adına, bizim tutuklanmamızı okuyacak.

Ama odanın içi parlak bir aydınlığa kavuşuyor. Önümde diz çöken Gizli Kurul üyelerinin her birinin elinde çok kollu bir şamdan var. Heinrich Johann Ostermann, Kont Pyotr Andreyeviç Tolstoy, Pavel Yaguşinski, hepsi burada. Menşikov kan oturmuş gözleriyle çevremde dolanıyor. Tam bir serseri gibi görünüyor şu anda, aslında ne ise, öyle. Bir şey söylemesine fırsat vermeden, ayağa kalkıyorum. Elbisemin üzerindeki ikonalar rüzgâr süsleri gibi sakırdıyor, takılarım mumların ışığında parıldıyor.

Konuşurken sesim güçlü çıkıyor. "Rusya'nın büyük ve inayetli Çar'ı, Birinci Petro aramızdan ayrıldı. Yüreğimiz ya-

sa boğuldu, ruhumuz acıdan uyuştu. Yine de, Rusya'nın İm-paratoriçesi ve Çariçesi olan bendeniz, Katerina Alekseyev-na, Tanrı'nın omzumuza yüklediği sorumluluğun bilincindeyim." Nefesimi veriyor ve bir elimi havaya kaldırıyorum. "Yemin ederim ki, Tanrı'nın inayet edip bize bahşettiği imparatoriçeliği adil bir biçimde ifa edeceğim. Bütün Rusları, kendi çocuklarım gibi seveceğim. Adaletle hükmedeceğim ve sizlerin deneyimli görüşlerine itimat edeceğim."

Sustum, sessizlik oldu. Adamların tek tek gözlerine bakıyorum. Anlamış

görünüyorlar. Benimle birlikte hükmedecekler ya da benimle yok olacaklar. Biliyorum! Söze ilk giren, Menşikov: "Çok yaşa, Katerina, Rusların Hükümdarı! Çokyaşa İmparatoriçe!" diye gürlüyor ve günün ilk kar taneleri bile sesinin gücünü zayıflatamıyor. Haykırışına Kurul ve Saray da katılıyor. Gürültü acıtacak denli uyanık duyularımın etrafında kırılıyor. Girişin üzerindeki çift kartallı bayrak yarıya indiriliyor. Petro Pavel Kalesi'nden yüz bir pare top atılıyor. Üç Birlik Katedrali'nin çanları boğuk boğuk çalıyor. Göz açıp kapayıncaya dek şehrin tüm çanları çınlamaya başlıyor: Çar öldü. Çokyaşa Çariçe!

Şimdi Feofan Prokopoviç de yanımızda. Elimi öpüyor ve tereddüt etmeksizin o an bana bağlılık yemini ediyor. Rum'um Apraksin aceleyle beni Çariçe ilan eden emirnameyi açıyor. Prens Repnin, Golizyn ve Dolgoruki'nin isyan etmek istediklerini görebiliyorum. Şimdi Küçük Petro Alekseyeviç'le birlikte odadalar. Onu uykusundan kaldırmış olmalılar; zira mumların karşısında gözlerini kırpıştırıp duruyor. Saçları dağınık ayakları çıplak. Pişmanlık duymuyorum. Daha o kadar genç ki! Daha önünde çok zaman var!

Salona muhafız alayı askerleri giriyor, koridorda yığılıp merdivenlerin aşağılarına kadar kuyruk oluşturuyorlar.

Birkaç yüz gırtlaktan: "Katerina çok yaşa! Çariçe Hazretleri çokyaşa!" bağrışları duyuluyor.

Diz çökmeye başladıkça her bir generalin yüzünü hatırlıyorum. Yüzlerce kez, karargâh ateşinin çevresinde karşımda oturmuşlardı. Zaferlerini birlikte kutlamış yenilgilerine birlikte ağlamıştım. Poltava sonrası yaralarını sarmış ve İran'ın kızgın güneşinde kaplarına sulu çorba doldurmuştum. Her zaman onların yanında

olmuştum; onlar da bunun böyle kalmasını istiyorlardı.

Petro öldü. Sevgili kocam, bütün Rusların kudretli Çarı, öldü; üstelik de tam zamanında! Bir an için orada, kışlık sarayın üst katındaki yatak odasında, zaman donakaldı.

JEAN JACQUES DE CAMPREDON'UN GÜNLÜĞÜNDEN

St. Petersburg, İsa Efendimiz'in 1727 Yılının 16 Mayıs Günü

Gece yarısına doğru.

Az önce saraydan döndüm; akşam saatlerinde diğer elçiler de oradaydı. Bizleri Prens Menşikov karşılayıp Çariçe'nin durumuyla ilgili bilgi verdi. Majesteleri Fransa Kralı'nın onca yıldır St. Petersburg elçisi olarak, insanların yüzlerinde bu denli çok keder görmedim.

Menşikov dahi şaşırtıcı Kraliçe'nin ölüme boyun eğmesi karşısında etkilenmişe benziyor. Aslında kendi geleceği hakkında düşünse daha hayırlı olurdu. Şunun da sorulması gerekiyor: 0 mu yönetiyor ülkeyi? Çariçe mi? Şimdi, Birinci Petro'nun ölümünün üzerinden henüz iki yıl geçmişken Çariçe de ölürse, ona

627

ne olacak? Menşikov'un başındaki saç tellerinden çok düşmanı var; ama kendini büyük görme ve iktidar hırsı yüzünden bunu göremiyor bile. Gerçi, kızı Maria'yı küçük PrensPetro Alekseye-viç'le nişanladı; ama bu sarayda nişanlar da çok çabuk bozulabiliyor. Gelecek haftalarda kalemimdeki mürekkep kurumaya-cak, bundan adını gibi eminim!

Çariçe ölüm döşeğinde; ama onun, doğduğundaki konumundan çok uzak, akla hayale gelmeyecek kadar yüksek yerlere ulaşmasını sağlayan İlahi iradeye, o son nefesini verene kadar hayrete düşmeye devam edebiliriz. Polonya'dan Prenses Leszczins-kaya olarak gelmiş bulunan benim Kraliçe'm dahi Çariçe'ye çok şaşırıyor. Aslında durum hiç de öyle değil: Çariçe, Fransa Kra-lı'nın, kızıyla evleneceğini ümit etmişti. Kuşkusuz, imparatori-çe ilan edildiğinde, Prensler, Boyarlar ve özellikle de

Kutsal Rus Kilisesi arasında bundan huzursuzluk duyanlar vardı. Ama bu konuda Menşikov'a güvenebilirdi. Menşikov, direniş odakları üzerine askerlerini gönderdi. Süngü karşısında, şüphe içinde olanlar anında taraf değiştirdiler!

Birinci Petro'nun defin gününü hatırlıyorum. Çariçe, Pet-ro'nun mirasını büyük bir keder ve en derin ümitsizlikle devraldığını anlatmıştı halkına. Bir kadının bu kadar çok gözyaşına sahip olabilmesi şaşırtıcıydı gerçekten de! Ta da, belki de biz artık bu derece insan olabilen bir kadın tanımıyoruz dur? Wilhelm Mons'un da şunun şurasında birkaç ay önce öldüğünü düşünecek olursak, talihsizliğinin onu ne denli şaşkına çevirdiğini anlamak kolaylaşır. Zira Genç Mons'un kabahati konusunda hiçbir şüphe yok! Çariçe'nin, yüzlerini rütbelerine göre farklı siyah peçeler arkasına gizleyen hizmetlileri, ona destek olmaya çalışmışlardı. Ama o yerleri tekmeleyip tabuta sarılmıştı. Çar Petro onu sevmişti. Ama o Petro'yu sevmiş olabilir miydi ki, ölünün başını beklerken akıttığı gözyaşlarına inanalım? Çar aşık olmak için fazlasıyla korkunçtu.

Çar'ın ölümünün ardından Çariçe'nin sağlığı için endişelendik. Pskov Başpiskoposu Çar'ın tabutunu kapatmak için Çariçe'nin yeniden sakinleşmesini beklemişti ve bu haftalar sürmüştü. Bütün Rus törelerine karşı gelen bu adam, tüm görkemi ve büyüklüğünün bütün işaretleriyle yatıyordu tabutun içinde. Sonra, Çar'ın ölümünden tam beş hafta sonra, Tanrı yedi yaşındaki küçük Çarevna Natalya'yı da yanına aldı. Tanrı verir ve Tanrı alır. Nedime Anna Kramer, küçük Çarevna'nın ölümüyle ağır bir melankoliye kapılarak yaşama veda etti. 1725yılının onuncu gününde, ikisi birlikte Petro Pavel Katedrali'nde son istirahatlarına uğurlandılar. Daha alacakaranlıkta tüm alaylardan on binlerce asker Neva'nın buzları üzerinde hareket halindeydi. Petro'nun tabutu onjki subayın sırtındaydı ve sekiz general, tabutu kar ve doludan koruyacak olan altın püsküllü yeşil kadife sayvanı tutuyordu. Otuz iki adet soylu at,

koşumlarındaki tuğları hoplatarak, önden tırıs gidiyordu. Petro'nun tabutu

çevresinde onun en yakın arkadaşları ve imparatorluğun önde gelen isimleri bulunuyordu. Her biri sırayla tabut örtüsünü bir süre taşıdı. Kar taneleri kirpiklerine yakalanıp gözyaşlarına karışıyordu.

Ama hemen ardından her şey oldukça hızlı bir biçimde eski haline geri döndü; hatta Petro'nun dönemine göre daha iyiye giderek. Çariçe saraydaki yası dört ay sonra bitirdi hemen ve kızını Holstein'ın hırslı Dükü'yle evlendirdi. Genç çift St. Peters- burg'dan gözyaşları eşliğinde ayrıldılar; Çarevna annesinden kopmak istemiyordu. Çarevna Elizabet hâlâ bekar ve öyle de kalma arzusunda. Bu Prenses'in her şeyi zarif. Güzelliğin ta kendisi denebilir. Eğer bir kusuru var ise, o da davranışında ve yaradılışındadır. Gelgelim, parbleu, böyle bir dekolteyi daha Versay'da bile

görmedim. Ne yazık ki, yaşlıyım ve de bir muhafız askeri değilim, ki bana baksın. Kral'ıma bu kızla evlenmemesini tavsiye etmekle iyi yaptım; evlenecek olsalardı onun sayesinde Versay bile şaşırmak neymiş, öğrenirdi!

Söylenenlere göre Çariçe'nin akciğeri şişmiş ve tombul bedenini artık yardım olmaksızın hareket ettir emiyormuş. Oysa onu daha iki hafta önce gördüm. Karlar erirken onunla ata binmiştim. Kendisine zar zor yetişebiliyordum; şehrin

çevresindeki ormanlarda o denli delice sürüyordu atını. Bir hayaletten mi kaçıyordu, yoksa bir hayaleti mi kovalıyordu, kim bilir?

Hâlâ olağanüstü güzel bir kadın ve ben onun hareketlerindeki zarafet karşısında her zaman şaşkınlık yaşıyorum. Parlak, açık kavrayış yeteneğine rağmen, neşesini de devamlı korurdu. İnsanların onu sevmesine şaşırmamalı. Onun nazik ve samimi olmadığı bir anına hiç denk gelmedim. Anlaşılan Çariçe nasıl bir ortamdan geldiğini asla unutmadı. Sanırım, Çariçe çok hasta ve bana öyle geliyor ki, Çar'ın yokluğunda can sıkıntısından ölüyor. Daha sabahın köründe koca bir kadeh Burgonya şarabına

beş tane taze çörek bandırıyor, başı bir an önce dumanlansın diye. Birkaç hafta önce, nisan ayının ilk gününde, yangın çanlarını çaldırttı. Herkes gecelikle sokağa fırladı; yangın ya da sel olmadığı anlaşılınca, millet bön bön sağa sola bakınmaya başladı. Çariçe penceresinin önünde durup gülmekten katılmıştı. Ama hemen ardından herkese bedava bira dağıttırmış ve öğle saatlerinden önce de kimseyi yatağına göndermemişti. Tıpkı Çar Pet-ro'nun sağlığındaki gibi. O kutlamalardan öylesine korkar ve nefret ederdim ki. Bazı günler, damarlarımda kan değil de votka dolaşıyormuş gibi hissederdim ve kartallı kupalar geceleri rüyama girerdi.

Majesteleri'nin, Kral'ım Lui'nin beni Paris'e geri çağırması için yalvardığım çok olmuştur. Niye Rusça öğrendim, bilmem ki?

Pencereden baktığımda, yazlık sarayın pencereleri ardında -ki huzursuz ışıkları görebiliyorum. Uzun bir gece olabilir. Li-vonyalı bir köle, Çariçe ve bir çörekçinin kızı; Maria Menşiko-va da bir sonraki Çar'la nişanlı. Sirk çadırından farklı değil burası, gerçekten. Paris'teki benim Bourbonlarıyeğlerim doğru-

su! Süvariler, sarayın avlu kapısından içeriye giriyor. Sarayda neler oluyor? Çariçe Katerina Alekseyevna'dan geriye ne kalacak?

Hiçbir savaşa girmedi, hiçbir yeri yağmalamadı ya da talan etmedi. Barış içinde yaşamak ve ortaya bir şeyler koymak isteyen herkes için Rusya adına iki güzel yıl geçti. Onun için en önemli şey vatandaşlarının eğitim ve öğrenimiydi. Laurentius Blumentrost ve ikinci Saray Hekimi Gottlob Schubert, Bilimler Akademisi'nde hocalık yapıyorlar ve biricik Rus gazetesi artık Almanca da yayımlanıyor. Neva'nın kıyısında artık o kadar çok nemzy var! St. Petersburg Lisesi'nin kapıları her tabakadan yetenekli çocuklara açık ve geçtiğimiz yıllarda Vitus Bering de gezilerine yeniden başladı! Ne var ki, Çariçe'nin kendisi okuma yazmayı öğrenmedi. "Eski katırdan at olmaz, Campredon" demişti bir keresinde bana.

Yazlık sarayın kapısından şu anda, üzerinde Kont Skav-ronski'nin arması bulunan fayton geçiyor. Bunlar gerçekten de Çariçe'nin kayıp ailesi mi?

Olmasını umduğu kişiler mi bunlar sahiden? Her insan köklerine ihtiyaç duyar ve bir Çariçe de yalnız ölmek istemez elbet. On iki doğumun ardından şimdi, son saatlerinde bir kız evlat ve bir sözde ağabey tutuyor onun elini. Beni bu ülkede artık hiçbir şey şaşırtmıyor. Gece yarısı yemeğimin ardından.

Mayıs ayıyla birlikte, St. Petersburg'un ilk ılık ve sütümsü karanlık geceleri geri geldi. Şuanda, mayısın sonlarında, bu geç saatlerde bile hava hâlâ aydınlık. Bu sihrin aklımı karıştırması asla bitmeyecek. Çevremi kuşatan şehir hâlâ canlı. Saraylar, kiliseler, kabak'lar ve yaşama sevinciyle dolu kent sakinleri bana gerçek değillermiş gibi geliyor. Buranın yirmi yıl önceki halini bilirim! Moskova'dan Neva kıyılarına taşınmamı düşünüyorum da: Ciel! Quel horreur! Şimdi sarayın ışıkları dayanıyor.

631

Çariçe bu gece ölecek olursa, Paris'e yazacağım haber için yeni mühür balmumuna ihtiyacım olacak. Sonra yine bir Çar Pet-ro'muz olacak, zavallı Aleksey'in küçük oğlu. Çekmecelerimde balmumu ararken daha önce görmediğim bir el ilanı buldum. Tazı masama nasıl gelmiş? Onu buraya iliştiriyorum:

"Ölmüş olan Çar Petro'nun hizmetleri her zaman ve sonsuza dek takdire şayandır. Tine de, kararlarının büyüklüğünü, biri-cikliğini, bilgeliğini tasvir etmemiz çok zor." Ama yaratırken bozdu. Kendisiyle herhangi bir biçimde ilişki kuran herkese acı katıyordu, imparatorluğun barışını, refahını, gücünü sarstı. Uyruklarının şerefini, haklarını ve rahatlarını bile isteyerek zedeledi. Her alana kırıcı bir şekilde el uzattı: Dine, aileye, kutsal Kilise'ye. Böyle bir hükümdar sevilebilir mi? Hayır, asla. Böyle bir hükümdardan olsa olsa, nefret edilir."

Kapı çalıyor. Çarlık Sarayı'nın ulağı olmalı. Çariçe, bir kadın olarak değil, bir hükümdar olarak ölüyor. Oysa, her zaman bir hükümdardan ziyade bir kadın oldu. Gecenin ışığıyla birlikte Neva'nın suları üzerine düşen mavi şerit daha önce hiç dikkatimi çekmemiş. Bataklıktaki ışıklar kendi kendilerine oynaşıyorlar. Görev beni çağırıyor; ama gitmeden önce el ilanını bir kez daha okuyorum.

Böyle bir hükümdar sevilebilir mi? Hayır. Peki ya Çarlık tahtındaki bir insan? Evet. Çariçe'nin tercihi buydu.

köylü kızı Martha... Kimdir bu kadın? Bulaşıkçı bir kız, bir hizmetçi mi? Aşırı makyajlı, şehvet düşkünü ayyaş bir kadın mı, yoksa modern Rusya'yı kuran bir imparatoriçe mi?

Hayata alınıp satılan bir köle olarak başlayıp, akla hayale gelmeyecek kadar yükseklere ulaşan Katerina bunların hepsidir aslında.

Ama her şeyden önce bir kadındır o. Deli Petro olarak da bilinen Çar Büyük Petro ile tutkulu bir aşk yaşar. Rus Imparatorluğu'na bir veliaht prens vermek adına tam on iki kez hamile kalır. Saraylarda zevk ve sefa içinde yaşarken bile, Çar'ın saçlarını kestirip manastıra kapattırdığı ilk karısıyla aynı kaderi paylaşma korkusu bir an olsun peşini bırakmaz. Ve Çar Petro kendi elleriyle taç giydirip onu imparatoriçe yapar; ondan istediği iki şeyi de kendisine verememesine rağmen.

Bu iki insanı bu denli birbirine yaklaştıran ve Çariçe'yi bu denli özel kılan şey neydi? Peki deliliğin sınırında yaşayan, kendi öz oğlunu bile öldürten böylesine korkunç bir adam sevilebilir mi? Ya koca bir imparatorluğa hükmeden bir adam?

Gerçekte Çariçe hangisini arzuluyordu: Aşkı mı, iktidarı mı?